GULIELMI BALLONII OPERA OMNIA MEDICA TOMUS PRIMUS [-QUARTUS]: GULIELMI BALLONII...

Guillaume : de Baillou

T.

GULIELMI BALLONII OPERA OMNIA MEDICA

TOMUS SECUNDUS.

GULIELMI
BALLONII
MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI
CONSILIORUM
MEDICINALIUM LIBRI II.
A JACOBO THEVART,

Facultatis Medicæ Parif. Doctore, Auctoris pronepote, ſcholiis nonnullis illuſtrati, digeſti ac in lucem primum editi.

Prodeunt ſecundo emendatiſſimi, & Græcarum dictionum paſſim occurrentium interpretationibus inſigniter aucti.

TOMUS SECUNDUS.

In quo pleraque continentur quæ & ad Morborum cognitionem, eorumdemque curationem propoſitis Exemplis, & obſcurorum Hippocratis locorum intelligentiam pertinebunt.

VENETIIS,
APUD ANGELUM JEREMIAM,
Via Mercatoria ſub ſigno Minervæ.

MDCCXXXV.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

BENEVOLO LECTORI

JACOBUS THEVART
Doctor Medicus Pariſienſis, S. D.

DIU multumque tacita apud me cogitatione perpendi, prius quam hæc GULIELMI BALLONII avunculi mei, Clariſſimi quondam noſtri ordinis Decani, antiquiorisque Doctoris opera quæ per me nunc proſtant, publici juris facerem; tandemque rebus diligenter penſitatis de quibus ii maxime ſunt ſolliciti, qui ne ſua aliorumve ſcripta poſteritati nota faciant, ſe nomenque ſuum omnium cenſuræ ſubjiciunt, publicæ rei amor meos nimium prudentes metus vicit: quum præſertim in ea ſemper fuerim ſententia, ab eo tempore quo de hominis vitæ curſu quotidiano judicare cœpi, eos beatos & aliqua ratione humano faſtigio ſublimiores eſſe, quibus divino munere conceſſum fuit, aut facere ſcribenda, aut ſcribere legenda, beatiſſimos vero quibus utrumque: ſicque docti ſummo judicio, ſingulari prudentia, adeoque eleganti nitidaque dictione conſcripta opera, ot vigiliis & lucubrationibus exarata, noſtriſque adeo profutura nepotibus, aut in privatos meos uſus ſolum verti, aut tandem in blattarum tinearumque etiam ſervari. Quod ne mihi probro adſcriberetur, ex omnibus BALLONII operibus editioni paratis, quorum me ille heredem teſtamento inſtituit, Conſilia hæc medica primum in lucem emittenda cenſui, quod ſcilicet a pleriſque Philiatris deſiderari, nullaque doctiſſimorum Collegarum (excepto Fernelio) ea de re ſcripta opera extare animadverterim. Quæ quidem ſi diligenter & accurate evolvas, incredibile dictu quam bene tuis ſtudiis conſultum erit. Primum enim perfectam facilemque addiſces methodum medendi plurimis morbis inauditis & curatu difficillimis qui in hac florentiſſima Pariſiorum urbe propter frequentiam & celebritatem, ſæpius quam alibi gentium aut ſananda aut dijudicandi proponuntur. Deinde vero legitimam & numeris omnibus abſolutam, qualemque primarii olim Medici celebrarant conſilia ineundi rationem habebis: Denique non paucorum Hippocratis Aphoriſmorum elucidationem, adeo ut hæc quoque Conſilia ſingularis alicujus commentarii loco merito eſſe poſſint. At vero tuis commodis privatim inſerviens, utque uberiorem, & numquam ſatis optatum ex his fructum ſis percepturus, copioſiſſimos rerum memoria ſcituque dignarum indices vocumque Græcarum Latinarumque contextus: alios præterea duos perquam neceſſarios quum morborum omnium & ſymptomatum, tum & Aphoriſmorum Hippoc. qui toto opere explicantur. Denique quæ ſuperflua mihi viſa fuerunt multis in locis ſubtraxi, ſcholiaque aliquot paſſim iis quæ ex Auctoris peculio ſunt adjunxi. Licet vero in deſcribenda morborum ſymptomatumque hiſtoria, a capite ad calcem uſque progrediendo methodicum ordinem Auctor non ſit ſecutus, non minoris propterea exiſtima-

IN DOCTISSIMA CONSILIA
Medica Clariſſimi viri D. D.
GUL. DE BAILLOU,
DOCTORIS MEDICI PARISIENSIS
olim Decani, & antiquioris
Scholæ Magiſtri,

HEXASTICHUM.

SE urgeri fatis cernens BALLONIUS, atque
Abrumpi vitæ ſtamina grata ſuæ:
Nil facitis, Parcæ, nec enim minus ipſe ſaluti
Humanæ, ſcriptis auxiliabor, ait.
O res mira! aliis nam ſic dum conſulit, ipſe
Producit vitæ ſtamina grata ſuæ.

GUIDO PATINUS, Bellovacus,
DoctorMedicus Pariſienſis.

IN EADEM.

LUcrum alii quærant: BALLONIUS arte ſalutem
Reddit Conſiliiſque, omnibus abſque lucro;
Hoc Medico amiſſam deſperet nemo ſalutem,
Conſilium ſemper, ſit Medicina, bonum.

PINEAU.

APPROBATIO.

HÆC Conſilia Medica Magiſtri GUILLELMI DE BAILLOU, Medici Pariſienſis celeberrimi, erudita oratione & ſummo judicio conſcripta, fruantur ea qua diutius caruere luce, futura rei Medicæ & ornamento & uſui maximo. Datum VII. Calend. Junii. Anno M. DC. XXXIV.

Fr. BOVIONIER, facultatis
Medicæ Pariſienſis Decanus.

IN-

INDEX CONSILIORUM,

Morborum & Symptomatum hoc in opere contentorum. Numerus prior Conſilium deſignat, poſterior paginæ faciem.

DE Capitis dolore CONS. 1. pag. 1.
De Tabe. Conſ. 2. 3
De turbatis ac cruentis urinis. Conſ. 3. 5
De febre tertiana notha. Conſ. 4. 6
De colico dolore. Conſ. 5. 8
De pulmonum phlogoſi. Conſ. 6. 10
De febre hectica. Conſ. 7. 10
De fluxione biloſa in ſcoptula & brachia. Conſ. 8. 12
De melancholia Hypochondriaca. Conſ. 9 13
De colli ac cervicis contorſione. Co. 10. 14
De alvi fluore. Conſ. 11. 15
De ſanguinis ſtillicidio ab utero. Con 12. 17
De ſanguinis profluvio a partu, Conſ. 13. 20
De febre tertiana typum referente. Conſ. 14 22
De hepatis inflammatione. Conſ. 15. 23
De duplici tertiana. Conſ. 16. 24
De febre tertiana. Conſ. 17. 25
De febre erratica Conſ. 18. 27
De febre peſtilente. Conſ. 19. 29
De febre tertiana. Conſ. 20. 30
De viſus imbecillitate. Conſ. 21. 33
De Aſthmate Conſ. 22. 35
De febre tertiana. Conſ 23. 41
De Hydrope Conſ 24. 44
De febre cum gravibus ſymptomatis ſingulta & tuſſi Conſ. 25. 47
De doloribus ventriculi. Conſ. 26. 50
De febre continua cum deſtillatione in pulmone. Conſ. 27. 54
De doloribus ad ſternum & ſpinalem medullam Conſ. 28. 58
De febre quartana cum graviſſimo capitis dolore & lienis affectu. Conſ. 29. 59
De vermibus & alvi fluore cœliaco & dyſenterico. Conſ. 30. 60
De Iliaca paſſione. Conſ. 31. 63
De Calculo. Conſ 32. 66
De Epilepſia. Conſ 33. 99
De alvi fluore Conſ. 34 100
De ſcabie & puſtulis. Conſ 35. 106
De febre tertiana Conſ 36. 108
De febre purpurata. Conſ 37 111
De melancholia hypochondriaca. Conſ. 38 112
De hydrope. Conſ. 39. 116
De convulſione Conſ. 40. 121
De fœtore oris & anhelitus. Conſ. 41 125
De pulmonum affectibus, & an ad pulmonum morbos quadret tenuis diæta. Conſ. 42. 136
De ventriculi gangræna, & ſideratione. Conſ. 43. 153
De venæ ſectione in febribus tertianis. Conſ. 44. 154
De Lethargo. Conſ. 45. 157
De renum calculo Conſ. 46. 176
De ſanguinis per os rejectione ex coſtarum vulnere Conſ. 47 172
Quæſtionis explicatio; cur multi valde valetudinarii vivant, alii integre ſani, alii in ſtatu neutro Conſ 48. 176
De capitis vulnere. Conſ 49. 181
De lactis aſinini præſtantia & dotibus. Conſ. 50 183
Quæſtionis explicatio: An qui Gibbi ex Aſthmate fiant ante pubertatem moriantur? Conſ 51. 186
De renum calculo. Conſ 52. 197
De diarrhea & dyſenteria Conſ 53. 200
De angina. Conſ 54. 217
De cholera morbo. Conſ. 55. 228

De fluore muliebri. Conſ. 56. 231
De cholera morbo. Conſ. 57. 232
De albo fluore in muliere gravida. Conſ. 57. 236
De ſingultu febri ſuperveniente. Conſ. 58. ibid.
De febre purpurata. Conſ. 59. 245
De Epilepſia Conſ. 60. 260
De Elephantiaſi. Conſ. 61. 269
De fluore uterino. Conſ. 62. 270
De volvulo. Conſ. 63. 273
De febre quartana. Conſ. 64 278
Explicatio trium quæſtionum quarum 1. eſt de hypnoticis. 2. de uſu medicamentorum praepropera vena ſectione in febribus quibusdam. 3. De ratione purgandi macilenta corpora Conſ. 65. 286
De fluore uterino. Conſ. 66. 292
De febre Hectica. Conſ. 67. 294
De Gonorrhœa virulenta Conſ. 68. 295
De febre erratica. Conſ. 69. 296
De Hydrope. Conſ. 70. 298
De febre maligna. Conſ. 71. 302
De febre maligna. Conſ. 72 303
De convulſione & complicatis aliis affectibus Conſ. 73. 304
De pleuritide. Conſ. 76. 308
De febre ſemitertiana. Conſ. 77. 309
De ſanguinis ſputo. Conſ. 78 314
De febre typhode Conſ. 79. 317
De Gonorrhœa virulenta. Conſ. 80. 318
De febre Aſſode. Conſ. 81. 319
De hepatis inflammatione. Conſ. 82. 320
De febre continua cum eruptione parotidum. Conſ. 83. ibid.
De febre continua. Conſ. 84. ibid.
De febre continua cum gravibus ſymptomatis. Conſ. 85. 322
De febre maligna. Conſ. 86. 325
De febre maligna. Conſ. 87. 327
De deſtillatione in pulmones. Conſ. 88. 329
Quæſtionis Explicatio Cur exigua partis excretione animus facile deficiat? Conſ. 89. 332
De parotidibus Conſ. 90. 336
De quartana febre lipothymia implexa. Conſ. 91. ibid.
De hepatis phlogoſi. Conſ. 92. 339
De præcautione febris lenta & deſtillationis in pulmones. Conſ. 93. 341
De Arthritide. Conſ. 94. 342
De Gonorrhœa virulenta. Conſ. 95. 356
De febre lenta ſymptomatica Conſ. 96. 358
De pleuritide notha. Conſ. 97. 360
De Iſchiade. Conſ. 98. 364
De Carcinomate uteri. Conſ. 99. 365
De deſtillatione in pulmones. Conſ. 100. 366
De febre continua Conſ. 101. ibid.
De Dyſuria. Conſ. 102. 367
De Mola & fluore uterino. Conſ. 103. 368
De Animi defectione Conſ. 104. ibid.
Ad facilem uteri geſtationem. Conſ. 105. 369
De ulcere in regione pubis Conſ. 106 ibid.
De urinæ incontinentia. Conſ. 107. ibid.
De viſus imbecillitate. Conſ. 105. 370
De quodam qui per tres menſes integros laboraret, ut tanta diuturnitatis cauſa in medicos referretur. Conſ. 106 371
De febre quartana, Arthritide & variis affectibus Conſ. 107 373
De febre maligna. Conſ. 108. 388
De Cordis palpitatione. Conſ. 109. 390
De febre continua cum graviſſimis ſymptomatis. Conſ. 110. 399
De febre continua & deſtillatione ferina. Conſ. 111. 411
De Hypochondriorum phlogoſi. Conſ. 112. 414
De febre continua horrifica & deſtillatione. Conſ. 113. 419
De Capitis dolore. Conſ. 114. 421
De febre ſemitertiana Conſ. 115. 428
De febre & dentium dolore. Conſ. 116. 433
Knoberridion ſanitatis D. Henrico Hervillæo, in militiam profecturo præſcriptum. Conſ. 117. 435
De febre continua. Conſ. 118. ibid.
De vermibus. Conſ. 119. 438

1 N₂

INDEX
APHORISMORUM HIPPOCRATIS
qui hoc in opere explicantur.

EXplicatur Aphoriſmus 5. libri 7. a furore habito, &c. pag. 99. 130
Explic. Aph. 44. libr. 6. quibus ex ſtillicidio urinæ. 64
Explic. Aph. 65. lib. 5. quibus tumores in ulceribus apparent, &c. 209
Explic. Aph. 45. lib. 2. quicumque pueri morbo comitiali laborant, &c. 121
Explic. Aph. 64. lib. 5. lac dare, &c. 184 & ſequent.
Explic. Aph. 23. lib. 4. quibus ex morbis acutis aut diuturnis vel ex vulneribus, &c. 175
Explic. Aphor. 3. lib. 6. in longa dyſenteriæ averſio ciborum, &c. 208
Explic. Aphor. 28. lib. 2. febricitantibus non omnino leviter, &c. 158
Explic. Aphor. 6. lib. 2. qui parte laborant aliqua, &c. 167
Explic. Aphor. 69. lib. 5. mulieribus rigores ex lumbis, &c. 209
Explic. Aphor. 46. lib. 6. qui gibbi ex aſthmate, &c. 186
Exp. Aph. 34. lib. 4. ſi a febre habita tumore non exſiſtente in faucibus, &c. 224
Explic. Aphor. 26. lib. 7. in forti dolore ventris, &c. 234
Explic. Aphor. 34. lib. 5. ſi gravidæ alvus ſinat, &c. 236
Explic. Aph. 8. ſect. 2. Prorrh. corporis partes extimæ ſi celeriter moveantur, &c. 251
Explic. Aph. ultimus lib. 5. ictericis non valde flatuoſi, &c. 395
Explic. Aphor. 43. lib. 4. quoquomodo febres intermiſerint, &c. 403
Explic. Aph. 30. lib. 2. circa initia et fines omnia imbecilliora, &c. ibid.
Explic. Aphor. 9. lib. 7. a profluvio ſanguinis deſipientia, &c. 240
Explic. Aphor. 13. lib. 6. a ſingultu habito ſternutamentum, &c. 239
Explic. Aphor. 22. lib. 1. cocta medicari, &c. 102 & 378
Explic. Aphor. 65. lib. 4. in febribus circa ventriculum æſtus, &c. 381
Explic. Aphor. 73. lib. 4. quibus Ilia obmurmurant, &c. 276
Explic. Aphor. 3. lib. 7. a vomitu ſingultus et oculorum rubor, &c. 239
Explic. Aphor. 72. lib. 5. quibus cutis circumtenduntur, &c. 106
Explic. Aphor. 6. lib. 7. in morbis longis averſio. 106
Explic. Aphor. 18. lib. 4. dolores ſupra diaphragma, &c. 103
Explic. Aphor. 41. lib. 4. ſudor a ſomno multus, &c. 110
Explic. Aphor. 6. epid. melancholici fiunt epileptici et contra, &c. 115
Explic. Aphor. 9. lib. 4. melancholici fortiter purgandi, &c. 105
Explic. Aphor. 56. lib. 4. ſudor ſupervenienſ febrem non ſolvens, &c. 110
Explic. Aphor. 38. lib. 4. ubi ſudor ibi morbus, &c. 110
Explic. Aphor. 67. lib. 4. ex ſomnis timores in febribus, &c. 116
Explic. Aphor. 14. lib. 2. Prorrh. faciei color bonus et mæſtitia, &c. 382
Explic. Aphor. Coac. coloris bonitas et ſudores, &c. 280
Explic. Aphor. Coac. choleræ morbus leipyriam ſolvit, &c. 230 & ſeq.
Explic. Aphor. Coac. in pectibus ſubmurmurant, &c. 218
Explic. Aphor. 8. lib. 3. Prorrh. quibus lumborum labores γγγίγνωται 238

BE-

BENEVOLO LECTORI GULIELMUS DE BAILLOU, DOCTOR MEDICUS PARISIENSIS S.D.

SI ut cujuſque eſt ingenium, ita ſe linet ac exercent, præclare de ſe mereri videtur. Et quum exercendæ induſtriæ excolendive ingenii duplex omnino ſit ratio, una dum privato ſtudio addicti in communem utilitatem nihil afferimus, ac ſi in ſe ipſa res verteretur, altera dum ſtudiorum noſtrorum partem cum aliis communem eſſe volumus, ut hæc ab illa longe diſſidet, ita utilitatis & laudis quæ ab alterutra redit, alia atque alia ratio exſiſtit. Qui privatis in ſtudiis ſeſe abdit, majorem ætatis ſuæ partem in iis occupans, quum ſecum ipſe vivat, ſibi ſolitarius videtur. Cui melior ineſt animus eximia cujuſdam immortalitatis opinione imbutus, is privati ſui otii, cui ſe adjecerat, fructum longe fluere ac manare volens, ad alios quoque vult pertinere. Sui enim conſcius eſt miſeram ſe alias vitam propagare, niſi quæ ipſe apud ſe commentus eſt & in unum contulit, eorum alios participes eſſe velit. Quod quidem ab re non videtur. Nam in iis qui ſecum ita vivunt exilis admodum eſt immortalitatis opinio: in iis contra quos publici nominis deſiderium ac amor tangit, auguſtum aliquid ac florens exſiſtit. Et qui umbra & otio delectati falſa temporis uſura abutuntur, tametſi excellentem animo litterarum impreſſam effigiem tenere ſe exiſtiment, nullo laudis aculeo pungi videntur, quum illam non exprimant, alioqui non ita publicam utilitatem deſererent ut privatæ ſerviant. Quum vero nulla laudis ſpe ducantur atque alantur, eos nihil aut parum ſalis ac humani habere judicandum eſt. Illis pectus refrigeſcit quum hoc nullus laudis ardor inflammarit, quod ſtolidiſſimum quemque frigidiſſimumque hominem incendere ac incitare poſſit. Nimium illis ſcilicet æger eſt animus, ut quibus non ſint ſtomachi delicatiſſimæ epulæ quas laus ſubminiſtrat, quæque acerbitatem omnem condire poſſint ac mitigare. Fruſtra tot præliorum dimicationes bellicoſa ſuſtinuiſſet Antiquitas, in qua priſcum ſemper aliquid ac nitidum apparuit quod in publicam rem redundaret. Fruſtra arbores ſeviſſent ſæculo alteri profuturas, in excolenda agricolatione tantum operam poſuiſſent. Nec minus ridendi eſſent qui ſepoſita omni rerum domeſticarum cura in publicæ utilitatis ſtudium ſeſe conjicientes libris de re quavis editis & miro artificio limatis claruerunt. Inanis eorum

rum

cum omnis foret induſtria niſi quum rebus aliis arduis ætatem ſuam tererent, ſimul etiam admirabilis cujuſdam immortalitatis opinione, & laudis nullo unquam tempore extinguendæ incredibili exſpectatione ſeſe ſuſtinerent ac recrearent, quod qui negat, ſuam ipſius inertiam abunde declarat. Quod eo animo dictum acceptumque velim, ut & inſtituti noſtri conſilium intelligatur, & hominum ſibi ſolis conſulentium peſſima mens condamnetur. Novimus qui tametſi publicis ſcholis multum profecerint, tam male tamen de Publica re mereantur, ut nil novum cudere, nil ſcribere, nil in ordinem redigere velint. Non hos laboris vigiliarumque piget, ſed quum multa ſtudio contigerint, nonnulla aliena induſtria collegerint, piget tamen eorum partem aliis communicare, quorum hæc ratio eſt jejuna admodum & anguſto ingenio digna. Quid attinet me nonnullam operam ponere in iis enucleandis evolvendiſque quæ multa ſunt apud me aranearum & tinearum ludus & eſca? ſi quid tale velint poſteri, laborent, aſſequantur, nolo meam induſtriam illis inertiæ deſidiæque occaſionem dare, belluinum hoc & libero homine indignum. Si hoc jure nobiſcum egiſſet antiquitas, ſi munerum artium proventum invidiſſet, langueremus nunc omnes ac frigeremus. Quicquid agimus, ſcribimus, excogitamus, id non eſt novum, ſed veterum inventis addimus tantum atque amplificamus. Melius multo de nobis meruit Antiquitas quæ nullum non ſuſtinuit laborem ut multa undique quæreret, ingenio & induſtria excoleret, quod in commodum noſtrum verteretur. Immo in eo conſumuntur eorum induſtriæ & curæ, ut poſterorum ſupellex inſtructior locupletiorque illorum labore reddatur: Qua ſic ut nos majorum conatus proxime imitati ſuccideremus nonnullam temporis partem quam in hunc librum conferremus ac conjiceremus. Si quid enim aut ingenio noſtro quæſiverimus, aut aliorum induſtria collegerimus, id ipſum huc contulimus utilitatem non omnino pœnitendam aliis allaturum. Sic nulla infamiæ aut ſocordiæ nota noſtro nomini hærebit, ut iis contigit qui aut quum ſe deſidiæ dediderint, omnem laborem detrectant, aut quum multa alias habeant diffuſa, diſperſaque quorum nonnullus eſſet fructus, ſi in vulgus ederentur, nolunt tamen laborum ſuorum partem cum aliis communem eſſe. Quod quum brutum ſit ac inhumanum, inde longe nobis recedendum arbitramur: ſi quid hic ſit lectione dignum, hoc pro arbitratu utere. ſin autem, aliquid afferes limatius ac excogitatum magis quod nos qui hujus rei inventores dici volumus, amplectamur. Vale, & iis qui publico nomine laborant magnam gratiam habe. Lutetiæ Pariſiorum, Idibus ſextilibus 1572.

CV-

GULIELMI BALLONII

MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI,

CONSILIORUM MEDICINALIUM

LIBER PRIMUS.

CONSILIUM PRIMUM.

DE CAPITIS DOLORE,

AD DOMINUM ANDREAM GUILLARDUM, Regium in Conſilio Secretiore Conſulem.

VETERES partium infirmitates etſi omnino non tolluntur, leniri tamen ſolent ac mitigari. Eas autem jam veſtigia preſſiſſe, ac jam-pridem inveteraſſe argumento eſt, quod quum ſopitæ exſtinctæve judicentur, ex voluti poſtliminio redeuntes, ſæpe acerbius quam alias nos exerceant ac fatigent, ſive, quod fere fit, externa aliqua cauſa adſit quæ ignaviam morbi exſuſcitet, ſive ob humoribus qui intus ignavi reſideſque latent, dolor hic redintegrandi ſui cauſas principiaque ducat. Inter affectiones, quæ in hominum genus maximam partem ſæviunt, ſunt capitis dolores, & ventriculi infirmitas. Hic quidem, quoniam vel ob uſum medicamentorum

torum quibus maxima hominum pars impendentius addicitur, vel ob eſculentorum potulentorumve varietatem, alteratur ac elangueſcit, cerebrum autem, quod pars ſit externarum injuriarum proceſſis maxime expoſita, & internis affici ſolita, quum inſtar cucurbitæ inferne ſurſum errabundos vapores attrahat. Ac præ ceteris quidem nuper apud me queſtus es de vetere capitis infirmitate, quam hemicraniam appello, quæ ſtata rataque periodo caput exerceat, unde capiti conflata comparataque imbecillitas, ut leviuſcula de cauſa in ſubjectas partes illinc tamquam a fonte ſcaturientes humores præcipites ferantur. Quinetiam a catarrho in fauces, deinde in pulmones melius, quod uberrime ſaliva in os recurrat, idque quum alias, tum maxime dum hemicrania repetit, quæ ſua periodo eatoque circuitu in alteram tantum capitis partem tyrannidem exerceat. Sed ut pluribus paucis ante diebus ediſſeui, non tam a capite reſidua hæc ſuperfluaque materia dimanat, quam a ventriculo, ab hoc nimirum reſudante tenui ſero in os ob conſenſum ventriculi cum cerebro, quaſi ventriculus qua data porta exoneret ſeſe, eo quo mirum in modum vexatur, excremento. Quamquam imbecilla maleque affecta pars eſt, non prius tamen morbus reviriſcit, quam a cauſa aliqua externa vis ac impreſſio inferatur. Unde pertinaci ſtudio, cura, ſedulaque in rem aliquam animi contentione, aut ejuſdem perturbatione, quum alioqui ſedatus tranquilluſque eſſet, vetus infirmitas detegitur ac invaleſcit. Sed in eo demum virtutis & temperantiæ ſignificatio maxima eſt, qui cauſis illis quæ morbos excitant, occurrit, ut ſuo ſibi marte perniciem conciliaſſe non judicetur. Et in potulentis, eſculentiſque moderatum ſe præbendo, & in animi perturbationibus quietum ac æquabilem, & in aliis id genus temperatum. Ægrè fers admodum, quod liberum in litterarum quarum mirum in modum deſiderio langueſcis, ſtudium incumbere non permittat aut parata in oculos fluxio, quæ te ea re fraudet, quam cum vita eamdem æſtimas, aut hemicrania, quæ longo annorum flexu confirmata in caput tuum jus, ut ſic dicam, vindicarum habere videatur. Si quid conſilio poſſum, cenſerem jecineris & ventriculi ſtatu tempore rationem habendam eſſe. Quantum mente ac ratione colligo, duæ illæ partes accuſandæ ſunt, ut jampridem illuſtrium Medicorum qui tibi fecere medicinam tacitum conſilium videtur indicaſſe. Eorum enim omnis ratio & induſtria in eo verſata eſt, ut intemperiem jecinoris calidam emendarent, ventriculo robur ac firmitatem conciliarent. Sed & illud addo, corpus tuum jam ad melancholicum ſtatum videtur divertere, non tam ratione curarum quibus opprimeris, quarum tamen moli ac magnitudini erecto animo reſiſtis, quam ætatis

Sectio 6. l. 6 epid. 2 Galenus Com in Aphor. 15 lib. 3 Aphor. deſcriptione & annorum flexu. Hoc enim jampridem Hippocratis auctori-
„ tate teſtatum eſt, corpora biliosa ætatis decurſu quum perſpiratione ca-
„ rent, melancholica effici. Supprimitur enim humor qui per extima cutis diſtilari debuiſſet, biliosuſque humor exaſtatur, unde in melancholicum ſuccum facile degenerat. Itaque quum conſtet hepati vernaculam eſſe intemperiem quæ demum variorum affectuum tamquam fomes ac ſeminarium exſiſtat, illa primum corrigetur. Optime ad eam rem conſultum

vide-

by Google

videretur ſi ſyrupus ad hanc formam concinnaretur: ℞ *ſuccorum endi-
» viæ, ſcar. borrag. depurat. an. ℥iiij. ſucci ſummitatum lupul ℥j. ſucci
» pomor. decortic. ℥iij. ſucci granat. ℥ij. ſacchar. candidi & communis par-
» tes æquales quod ſufficit, fiat ſyrupus coctus, calo æſtuante in uſum reduc.* Ex 2. de
Loco hujus ſyrupi in pharmacopœorum officinis aſſervatur ſyrupus e ci- ſanit. tuenda,
cho. compoſitus cum theo. 2. Non videberis operæ multum pretii fa- & 15. cap. lib. de conſuet.
cturus ſi medicamentis purgantibus corpus aſſueſcat. Nam quum illis
nulla amicitiæ cum corpore intercedat neceſſitudo, ab iis corpora alterantur ac deteruntur. Deinde in pravam conſuetudinem adducuntur, deſueſcere autem non facile eſt, aut non commode id fit. Humores enim qui deſides in corpore diu reſiterunt, & qui de ſanitatis gradu nondum deſcœrunt, ſemel moti ac concitati deteriores redduntur, quam ipſi fuerunt dum quieſcerent. Potes caſtiſ fiſtulari contentus eſſe admiſſo theo. At ventriculo conſultum oportet ſumtis ſtato tempore pilulis aliquot, quibus non tam ventriculi repurgandi, quam ejus confirmandi facultas conceſſa ſit. Conferent pilulæ ex aloe initio paſtus, niſi hæmorrhoidum fluxui ſis
» obnoxius. Conferent ex pilulæ ſub ea forma. ℞ *maſſ. pilul. de aloe* ℈
» *j. aggreg.* ℈ *ii cinamomi interior grana vi. cum aqua bugloſſ. infuſ gra-*
» *nor. vi maſtich fiant pilul.* De cerebro quoniam ita quæreris, rationis eſt parum partium curam rationemque habere. Quæcunque enim labes contingit, ea ad inferarum partium morbum ac infirmitatem transferetur. Plura multo ſunt quæ in eam rem conferri poſſunt, ſed malo deſideres, quam minus copioſe accommodateque ea a me explicari ac pertractari. Pariſiis Calend. Februar. 1571.

CONSILIUM SECUNDUM.

Pro Jano Guichomio ad Tabem vergenti.

QUUM vigil aſtitiſſes Illuſtri hero tuo miniſtraturus, plethoricis ſymptomatis cerebrum ſetum plerumque relictum eſt, unde perennis defluvium in pulmonibus labes contracta eſt. Eo quoque aliquid contuliſſe videtur conſuetudo aſſidua cum hero phthiſico, cujus halitus poteſt ad alios venenatam mali qualitatem traducere. Hoc enim jampridem veterum auctoritate confirmatum eſt. Ergo inveterata jam in pulmones fluxio eſt, & quæ pulmones jam adecerit labe nulla arte eluenda. Verum, quod nondum artuum corporiſque univerſi macies contracta ſit, id arguit nondum confirmatam phthiſin eſſe, ſed aliqua induſtria ac arte elevari poſſe. Malum hoc funditus tolli poſſe ſi quis aſſeveret, aut effecturum ſe polliceatur, fraudem is faciet ac decipiet. Duobus modis occurri poteſt, uno, ſi quam maxime poteris legitimam victus rationem ſervaveris: altero, ſi per intervalla levibus medicamentis te accommodaveris, quæ paullo poſt deſcribam. Hæc autem in victu rata firmaque ſunto, ſomno diuturno abſtu-

nebis, ac præcipue meridiano, frugalis cœna eſto, juſſulenta parca erunt, jentaculum ſolo pane conſtabit, potus nullus eſto. Vini uſus huc non confert, quum multis abſtinentia vini ſanitatem reddiderit. Quoniam tamen abſtinere omnino difficile eſt, metuendumque ſit, ne circumciſus vini uſus ſtomacho imbecillitatem pariat, aqua primo hauſtu in paſtu ſumetur, ut viſcera ſuperiore abſtinentia paullum reſiccata, rapto ad ſeſe primo hauſtu humeſcant, nec incaleſcant. In aqua incoquentur myxaria, dactyli, pruna. Quod ad medicamenta, valentiorum uſus parum tutus, malum enim inveteravit; at blandiorum.

» ℞ *Caſſ.* ℥ j. *Diaphœ.* ℈ iiii. *cum Elect. Diatrag. & pulp. zizyphor.*
» *fiat bolus aut hic potus.* ℞ *Decoct. pector.* ℥ iiij. *in quibus incoquantur*
» *foliar. ſena* ʒ iij. *ſeminis fœnicul* ʒ j. ſ. *in expreſſ. infund. agar. troch.*
» ℈ iiii. *in expr. diſſ. caſh. & ſyrup. e bech. an.* ʒ vj. *Diaphœnicon* ʒ j.
» *fiat potus.* Nec vero abunde erit capiti conſulere, ſed & humoris in pulmonem illapſi ratio eſt habenda. Eo conferet hic linctus.

» ℞ *Elect. diatragacant. frig.* ℥ j. *ſacch. candi. pulver. diatreos, an* ʒ.
» *iij. penidiar.* ʒ j ß *looch ſani* ℥ ß. *cum ſyrup. myrtino, aut de hyſſ. fiat*
» *linctus.* ℞ *confect. de rebecca* ℥ j. *utatur ſæpe.* ℞ *looch ſan. & experts* ℥ iij *utatur cum baculo glycyr. Veſperi cubiturus utatur opiata.* ℞ *pul. elect. diatraga.* ʒ vj. *boli arm.* ʒ j ß *conſer. roſar. veter.* ℥ j ß. *cum ſyrup. de papav. fiat opiata.* Hordeata plurimum conferent. Nec eſt quod frequenter iis remediis te fatiges, eorum enim uſus incidet maxime in magnis temporum mutationibus. Vere appetente venæ ſectio plurimum utilis erit. In aurora conandum eſt expectorare ea quæ in pulmonibus contenta erunt. dejectis in poſteriora capillis commode adhibebuntur ſacculi ex milio & furfure. Commode in ore verſabuntur grana maſtiches. Deinde excipiendus ſumus hoc pulvere in prunas injecto.

2 ℞ *Nigel. Rom.* ℥ iij. *pulv. roſ.* ℥ ij. *thuris* ʒ j. *maſtich.* ʒ ß. His remediis non priſtinam ſanitatem, quam non pollicemur, ſed longiorem jucundioremve vitam promittimus.

A N N O T A T I O.

2 *Fortaſſe ſuffitus ex aromaticis quales hic & a medendi peritis praſcribi ſolent non conveniunt in affectibus* ῥευματικοῖς *capitis: in his enim ſemper conjuncta eſt gravitas; hanc autem adauget plurium aromatum ſuffitus. Nam calida omnia, ſuperiora facile petunt, ſumus caput opplent. Gal. comm in aphoriſm 28. lib. 5.*

CON-

CONSILIUM TERTIUM.

Ad conſulem Regium turbatas ac cruentas urinas excernentem.

RENUM affectus maximam partem jure hereditario ad poſteros perveniunt, ut & earum partium quibus commune publicumque officium a natura demandatum eſt, ſic nimirum quibus cerebrum imbecillius eſt, ſi ad poſteros id vitii transfundunt, ut quemadmodum bonorum ſic & morborum heredes conſtituantur, in ceteris lithiaſis hereditaria eſſe ſolet, quod ſemini impreſſa ſit diſpoſitio a qua affectus principia cauſaſque ducat. Vitæ tamen inſtitutum plurimum ad hanc tui illam partem confert, ut nativa diſpoſitio corrigatur, vel ut depravata victus ratione pravorum humorum proventus in corpore fiat, unde lapidis generatio & ſoboles conſequatur. Affectus quo non ita pridem conflictaris propter inſolentiam mirum in modum terruit te, quum nulla hactenus rudimenta ejus extiterint. Doloris tamen ſpecies, ſitus, urinæ quoque ipſæ male affectorum renum locuples ſatis argumentum reliquerunt. Non quin a ſuperis quoque partibus aliquid decurrere poſſit, ita enim quæ loco ſupero ſitæ ſunt partes, in eas ſua onera deponunt, quæ inferiore ſitæ ſunt, quæque excipiendis totius corporis excrementis dicantur. Urinæ arguunt renum affectus, eoſque indicant. illac enim trajiciunt ac ſi quid præter naturam continentur, devehunt ac in matula oſtentant. Arenoſæ apparuerunt primum quæ contentum neceſſario in renum cavis calculum non arguunt, ſed quum vi naturæ deturbentur dejiciunturve, generationi lapidis occaſiones præripiunt. Alioqui metus foret ne ſi illic diutius reſiſterent, in lapidem tandem cogerentur ac coagmentarentur. Cruentæ poſt ea, ac ταραχώδεις, & ad nigrorem divergentes excretæ ſunt, quæ lapilli contenti occaſionem, vel opinionem potius fecerunt, quum ſæpe ejuſcemodi excernantur attritu colliſuve rei duriuſculæ renem deterentis. Nam quum corpus id carnoſum ſit, facile patitur. Quamquam & ab hepate, & a liene præſertim nigrore aſperſæ excerni poſſunt, quum eo loci exaſſentur aduranturque humores, qui poſtmodum cum reliqua humorum colluvie defluentes novo colore urinas imbuant ac intingant. Tamen ſive a renum preſſu attrituve res ita evenerit, ſive aliunde raptus humorum fiat in renes, unde & gravitatis ſenſio adeſt, quæ lapidem contentum ementiatur, conſulendum tamen renibus, ut & non ita facile excipiant onus aliarum partium amandantium a ſe ſe excrementa, ſi hoc aliunde eveniat, ſive a propria ipſius renis imbecillitate & morbo id contingat. Id ut apte commodeque fiat, derivandus eſt alio humorum curſus qui præcipites in renem male affectum ruunt. Quod uſu ſyrupi hujus ſolemnis facile conſequeris, præſertim quo tempore Luna ſilet.

℞ *Scariol. acetoſ. plantag. an. m. j endivię, agrim. lupul. an. m. ß. foliorum viol. & malvæ an. m. j. biſmal. m. ß. Quat. ſemin. frigid. maj. ſemin. endivia an. ℥ j paſſul. glycyr. an. ℥ ß. ſebeſt. 4. Caricas tres, ſum-*

miſtatum urticæ mollis m. ß fol. ſenæ ℥. j. ß polyp. & ſemin. carth an. ℥ j. corticis myrob. citrin & tamarin. an. ℥ j fiat Decoct. ad lib. j in col. diſſ. ſacch. quart. iij. expreſſ. ℥ j ß rhei & ℥ ſ agar. maceratorum in ſucco end. cum ʒ j. ſant. citr. & ℈ ij. cinn. fiat ſyrup. coctus. cap. ℥ j. ß. interlunio Lunæ, cum decocto glycyr.

℞. *Diatrag. frig.* ℥. *ij cap. frequenter.* ℞. *ung. refriger. Gal. aut roſati Meſue* ℥ *ij pro litu regionis renum*. Interdici debet uſus eorum quæ movendarum urinarum facultate pollent, nam ea ad renes materiam devehèrent, & ita obſtruerent, unde malorum incrementum, ideo perperam & ignorata rerum natura plerique audito lapidis nomine, aut renum affectus ſtatim ad vinum album & diuretica concurrunt, ignorantes cautius utendum eſſe vino albo, præſertim quum corpus ſcatet excrementis. Hæc enim uſu eorum quæ tenuitate partium prædita ſunt, in renem affectum convehunt, itaque inde obſtructio mirum in modum lædit, efficitque ut morbus quaſi redivivus capiat incrementum. Exercitationis magnæ ſunt opportunitates ad præcautionem, & curationem calculi, ſed hic conſideratos eſſe oportet, ne aut intermiſſione exercitationis proprique officii corpus ignavum reddatur, vel exſolvatur, unde magna crudorum humorum copia congeratur, aut vehementiore agitatione humores agitentur, unde ſurſum, deorſum ac in omnem partem impetu facto, tandem eæ onerentur partes quæ imbecillitate aliqua fatiſcant. Quomodo affectu renum tentati nimia exercitatione ſæpe dolores magnos experiuntur. Videndum ne curioſa nimis & accurata ciborum varietas obſit. Nam varii inde humores generantur qui naturæ conficienti plus faceſſunt negotii, quam ſi res ejuſmodi uſu veniant. Quoniam autem renes ſemel affecti aliis atque aliis exercentur morbis, unde eorum ſucceſſio contingit, æſtuante cælo ad lac aſininum confugiendum. Hujus eximiæ ſunt dotes quum accommodate uſurpatur, ita præpoſterum ejus uſum magna incommoda conſequuntur. Quod facile magno uſu apparebit. Calend. Martij 1571.

ANNOTATIO.

a *Simile quid obſervavit Hipp. in Herophonte, qui licet nigra minxiſſet, convaluit, lib. 1 Epid. ſect. 3. & Gal. ſub finem lib. 5. de locis affect. inter cetera ea de re commemorabilis locus eſt apud Aetium, tetrabibl. 3. ſerm. 3. cap. 3.*

CONSILIUM QUARTUM.

Pro Nobili puella Lodoica de Herville.

ILLUSTRIS virgo febre prehenditur quæ typo tertianam refert, ſed quod & paroxyſmi in noctem inciderent, & quod longiores forent, eſſe

eſſe nothum ſputumque febrem tertianam inferebat. Eo quoque contulit verna conſtitutio calida, ſed tepens. Corpore erat ſatis male affecto, & fœdis coloribus deturpato, ſed illam inſitam innatamque habebat corporis imbecillitatem, adeo ut toto febris curſu impura humorum colluvies emanaret, locuples congeſtæ cacochymiæ & in dies ſuccreſcentis argumentum. Sic potulenta eſculentaque omnia corrumpebantur: ſic hectica quædam corruptela & diaphthora conjiciebatur. Exactis diebus tredecim (qui ſeptem circuituum terminus erat) quum & ſudores erupiſſent, & alvus abunde laxa foret, immo fluxus quidam diarrhoeicus terrore magno apparuiſſet, ſed hic quam primum repreſſus eſt, quod non excernerentur quæ excernenda erant, idque magno totius corporis incommodo fieret; tamen quaſi redivivus repetiit, & ad tertianum paroxyſmum auctarii vice adjectus & alius ut duplex tertiana exſiſteret. At eſſe mirum oportuit, quod excretæ materiæ copia malum non terminarit, ſed ne minuerit quidem. Quod in omnibus morbis malum. Dubitatum eſt num ſecanda eſſet vena? Aliis non placuit hoc remedium, quod juvencula, imbecilla, corpore admodum diſſolubili, materiaque non tam in venis contenta, quam in meſenterio, in quo magna obſtructionum copia continetur. Aliis ſecus viſum eſt, qui experientia norunt in febribus ab obſtructione natis præſens remedium afferre venæ ſectionem. Itaque omiſſum remedium hoc. Potuit tamen uſurpari, quod febris nulla appareret vacuitas finitis paroxyſmis, impreſſo nimirum partibus ſolidis calore. Morbus diuturnus, partim ſecurus, partim vero non apparebat, diuturnus quidem quod maximam partem acceſſiones in idem tempus inciderint, & eodem deſierint: quod ex Hippocratis mente morbum fore longum ſignificat. Securitatem autem deſignabat acceſſionum ſtata periodus & repetitio, ex ejuſdem enim ſententia periculi immunitas eſt cum intermiſſione quocumque modo illa ſit. Nam & malignæ humorum putredinis & inflammationis metus abeſt ex mente Interpretis. Itaque febris ex ſe quidem ſecuritatem pollicetur, ſed ratione ſubjecti patientiſque corporis non item, quod viſcerum magna impuritas ſubſit fortaſſe & diaphthora. Et duorum alterum conſequi eſt neceſſe, vel ut in longum tempus morbus producatur, vel hectica quædam ſymptomatica conſequatur. Illud enim obſervatum eſt a venarum meſaraicarum obſtructione naſci febres hecticas, quæ diu ſine ſenſu magno ægros exercent. Eoque inti conſilii extremum pertinuit, ut agarico & folliculis obſtructionum libertas quæreretur. Nam quæ excernuntur viridia, flava, & varii coloris recrementa, ea non minuunt paroxyſmos, quod arguit id non excerni quod excerni debuit, unde natura opprimitur tantum, ſed non allevatur.

CONSILIUM QUINTUM,

Pro Coquo Domini de Roiſſy, colicum dolorem pati ſe aſſerente.

INCREDIBILE dictu quantis doloribus venter imus torquetur: Ac ſæpe exercent in ea parte dolores quos fruſtra, multis adhibitis remediis ſive ea aſſumantur, ſive adhibeantur, ſolvere aut lenire cogitabis. Injectis clyſteribus non ſolvuntur, medicamentis paullo vehementioribus irritantur. 2 Primus noſtra memoria Fernelius obſervavit ſæpenumero cruciatus excitari, qui quadam ſimilitudine & vehementia colici nuncupantur, quibus tamen non in colo inteſtino ſedes eſt, ſed vel in peritonæo, vel in membranis quæ abdominis ventriſque partibus obtenduntur. Non clyſteribus, non medicamentis leniuntur. Eorum materia aut flatus eſt, aut acer æruginoſuſque humor, qui quum diu reſtagnans in viſceribus reſtitiſſet, tandem inuſitatam viam in abdominis ſpatium aut in peritonæum ſibi patefacit. Et hæc in diuturnis febribus contingunt. Quippe natura depulſionem materiæ criſimque in alvum molitur, & quum nuſquam expeditam viam nanciſcatur, humorem illum e venis ac viſceribus in membranas avertit ac derivat. In quatuor aut quinque id ego deprehendi, qui quum dies aliquot febre conflictati fuiſſent, aut quod ejus diuturnitatis eos tæderet: aut quod quum primum natam febrem reſcindere ac jugulare cogitarent, inito cum mulierculis, aut præſtigiatoribus circulatoribuſque hominibus conſilio, motum impetumque materiæ impediverunt. Et quum ea inducias aliquot dies dediſſet, reſumtis collectiſque viribus, jam demum recens furibunda quaquaverſus ſeſe inſinuat, unde dolores priore morbo deteriores exſurgunt. Ac ut ceteros omittam, Nicolaus du Saulſay memorandus hic. Hic febrem tertianam ſuſtinuerat: remedia neglexerat, ſero tamen neglecta uſurpavit. Habitu erat melancholico, pueri, aut ſaltem peſſime affecto liene. Quum febris quieviſſet, octavo poſt die adſtricta alvo, in ſtomachi capacitate flatum ſenſit. Pauculo poſt tempore paullo contractius malum fere ſuperius officium occupavit, ac ſi hic punctum eſſet aliquod: circa pectinem ad extremum muſculi recti altera doloris ſedes, præterea circa renem ſiniſtrum; non quamen judicio materia diffuſa eſſet magis, ſed in particulis hic magis elucebat. Pulſus parvus, ſudores, ac veluti animi defectiones; urinæ flavæ ac ſedimentum nigricans divulſumque: (ſed tales urinas in melancholicis, & quibus affecta viſcera ſunt obſervavi) pugnatur cardiacis, nil profectum. Ita exactus dolor, ac velut ſuperficiem attingens, ut minimum digitorum appulſum, immo ne rariſſimi lintei ferre poſſet. Deſcendit in balneum, adhibiti litus, fotus, medicamenta vomitoria uſurpata, nil profectum. 2. Imo ſæviebat magis dolor. Viſus eſt toxico infectus. Ac ejus rei magna erant argumenta: duodecies repurgatus, & hic blandis

pri-

Digitized by Google

primum agendum eſt, nec incepto deſiſtendum. Quum vires languere viderentur, ſecta fuit vena dextra, allevatus paullum, malum recruduit iterum. Exhibita ſunt iterum medicamenta, ſecta vena ſiniſtra; allevatus, ex intervallis data narcotica, ſomnum inire nequibat. Sed an hic ſectio venæ utilis? Nullus pene eſt qui a ſecanda vena non abhorreat, quum dejectæ ſint vires admodum. Præſentiſſimum tamen remedium, quod materia a centro per metaſtaſim ad habitum corporis viam affectat, & quum illic reſtitet, poteſt educi ſectione venæ. Siquidem tenuis fuiſſet, per inſenſilem tranſpiratum, aut ſudores efflaſſet. ſed quum craſſa foret, medio quaſi itinere objecta veluti mora reſiſtens, membranas ferit atque divellit. Lutetiæ Pariſiorum menſe Majo 1571.

ANNOTATIO.

1. *In aliorum ſcriptis hoc nondum obſervavi. Fernelius vocat colicum dolorem non legitimum: dolor non eſt erraticus, ſed in imo ventre fixus manet, & intolerabilis eſt, fotibus paullum quieſcit, ſed multo ſævior repullulat, immo Io. Fernelius ait eum dolorem aliquando tertianarum febrium (quibus aliquando ſuccedit) modo, repetere ac exacerbari. Non eſt quod hujus rei inventæ gloriam ſibi decernat Fernelius. Nam & Hippocrates aliquid ſimile in Coacis videtur obſervaſſe. Verba quidem obſcura ſunt, ſed tamen idem ſubindicaſſe mihi videntur: dolores, ait, ex lumbis diuturniores qui febre exacerbantur τριταιοφυεῖς, ſimiliter tertianæ febri, vel in modum quemdam tertianæ febris, grumoſum ſanguinem egerere faciunt: Hoc omne vult dicere, vel eos dolores quadam periodo repetere, more earum febrium quibus ſucceſſerunt, vel in febribus modum quemdam tertianæ retinentibus eos demum repullulare ac reviviſcere. Porro in ejuſmodi ægris quos obſervavimus, crudeliſſime affligit dolor, & tumores quidam nonnullis apparent, ut in fabro lignario contigit, qui diutiſſime in ſomnis præ dolore manſit cum colico iſto dolore illegitimo hinc abſceſſus metuebantur. nec abs re, nam de iis dictum eſt ab Hippo. in Coacis, durities circa ventrem & dolores in febrientibus cum horrore, cibum averſantibus, ſi alvo parum humectata non purgentur ad ſuppurationem venient. In iis nos & frequentibus fotibus, & medicamentis opem attulimus.*

2. *Hippocrates lib. de affectionibus eos dolores adumbraſſe videtur, dum explicat quotuplex ſit volvulus, unus hiemalis. alter æſtivus & ictericus: tertius hæmatites, & autumnalis. Nam ii dolores ad volvulum accedere videbantur.*

3. *Joannes Fernelius in talibus balnea uſurpabat, viribus nondum lapſis: ac in balneo ipſo medicamentum purgans propinabat. Quod dum agere incipiebat, educi jubebat ægrum e balneo.*

4. *Ac de ejuſmodi doloribus quos hic æger noſter ſuſtulit, videtur agere aphoriſmus Coacar. animadverſionum. Quibus dolores Hypochondriorum, oris ventriculi, hepatis, partium circa umbilicum, hi ſanguine per inferiora excreto ſanantur, non excreto moriuntur, quia metus eſt inflammationis.*

CON-

CONSILIUM SEXTUM.

De pulmonum phlogoſi.

Pro puella Nobili Longuel.

FILIA Conſulis Regii alvi profluvio ac febre prehenditur, in pulmonibus incendium magnum conceptum eſt. Febris quidem ſpecie benigna ac mitis videtur, tamen niſi occurratur, futurum eſt, ut in hecticam degeneret: in pulmonibus eryſipelatodes aliquid eſſe declarat appulſus manus ad regionem thoracis, infirmis eſt pulmonibus, tum quod id vitii a matre contraxit, tum quod ſuperiore hieme magna in pulmones deſtillatione laborarit: hinc difficultas magna anhelitus, hinc pulmonum imbecillitas, hinc pituitæ putris in iiſdem ξυνδρομεῖν, & niſi diligenter provideatur, brevi in pulmones facto humoris impetu gravius aliquod opinione noſtra malum eveniet. Præterea alvus fluit, vomitioque ægram fatigat. Quæ dejiciuntur liquidiuſcula ſunt, & diarrhoica. Magna vermium ſuſpicio quos putredo magna parit. Nam paullo poſt propinato ex Rheubarbaro poculo excretus vermis mortuus (quod tantam corruptelam ſignificat, ut nequidem eam vermes, progenata tamen ex putredine ſoboles, ferre poſſint.) Itaque oppugnanda ventris inferioris putredo, quæ febrem hanc pene hecticam putridam quoque efficit: alterandi & pulmones. Hæc enim quæ adeſt ſitis ingentem in pulmone conceptam flammam arguit. Et quum ſilentium, frigidæ hauſtus, necnon auræ frigidæ inſpiratio ſitim ſedare dicatur ab Hippocrate, eam ſitim non explebit frigidæ potus, quum non in alvo æſtus, ſed in pulmonibus concipiatur: foris illinetur totus thorax Oleo violaceo, & butyro recenti: epithemata cordi & jecinori applicata. Sedatus vomitus. Præſcriptum rheubarb. Omnia in melius vertuntur.

CONSILIUM SEPTIMUM.

De febre hectica.

Pro Puello.

CLaudius de Heruiſſe circa menſem Martium cælo æſtuante cœpit febricitare. Diuina erat febris quæ primo quoque tempore in ſpeciem quamdam hecticæ degeneravit. Ac id Medicos primis diebus latebat ad eam rem parum attentos. Alvus liquida dejecit, cinericia, putris admodum. Paucis poſt diebus alvus reſtitit. Secta vena, ſed fruſtra. Interjecto aliquo tempo-

ris

Digitized by Google

ris ſpacio urinæ croceæ turbatæ apparuerunt. Illud *χλώρασμα κοιμηρὸν* Hippocratis, id eſt faciei viriditas collapſa eſt: breviſſimis intervallis deprehenſa eſt collabi corporis ea tantula quæ inerat corpori moles. Metus maximus fuit Hecticæ *μαρασμώδους*. fomes in pulmonibus eſt, & in imo ventre. febriſque complicata eſt, elevato ſubinde ex imis ſedibus vapore, qui cordis intima feriat atque attingat. Hæque conſiderari debent Ἰξῦ, putredo malaque qualitas per partium inferarum quamdam corruptionem. A cibo refrigerabantur extimæ partes: rubebant genæ ex intervallis. Itaque non tam de morbo ejuſque ſpecie laboratum eſt, quam de curatione, quæ operoſa ac difficilis viſa eſt. Nam ariditas cutis & ſcabrities, marcor, & collapſus repente habitus, facies pene Hippocratica, caloris ad interiora recurſus & expanſio, viciſſitudoque ejus a cibo præſertim, caloris acrimonia hecticam intemperiem ali foverique declarabant. Iuſſit & quidam hoc argumento nexus probare hecticam febrem non eſſe, quod a cibo refrigeratio, non calfactio contingeret. At Galenus exemplo de perfuſione caleis adducto vult in hecticis febribus a cibo partes calefieri: ſed non excludit levem refrigerationem, quam poſtea calfactio excipiat. Vel dicemus in iis quibus robuſta ſunt viſcera, calfactionem ſtatim enaſci: quibus contrario modo affecta, leve refrigerium contingere. Ergo primo quoque tempore hæc inſtituendi uſurpandique remedii jam demum nata neceſſitas & occaſio videbatur. Sed hic audito febris hecticæ nomine, non ſtatim ad humectandum refrigerandumve accedere oportebat, eorum more qui empiricam methodum ſequuti, omnia confundunt ac pervertunt. Febris illa hecticæ omnia argumenta præſeferebat, ſed unde nata, an morbo ſucceſſerit, ſymptomaticave, an eſſentialis, quæſtione dignum putatur. Hecticæ raro primariæ ſunt, & ut agnovit Galenus 3. *de præſag. ex puſ.* aut a mœrore aut ab ira naſcuntur, præeunte aliqua diaria. Alias cauſas non agnovit. Nec enim credibile cauſas procatarcticas tantam vim habere, ut primo quoque tempore partes ſolidas immutent. Tamen ex tribus unum videtur probabile. Viſus eſt diariam productam pati quum cælum menſe Aprili æſtu incandeſceret, cui febri aut celatæ, aut neglectæ hectica primum ſucceſſit, ut 8. *Meth.* Gal. ait contingere. Nam faciles ſunt morborum ſucceſſiones in male præſertim affectis corporibus. Vel potius (ut licet ſimile legere apud Gal. 3. *de præſag. ex pulſibus*) quum intemperies & ſuperficiaria phlogoſis ratione cæli æſtuantis præceſſiſſet, ecce hectica peſtilens quæ contingit aliquando, oborta eſt, quæ omne medentis conſilium ad cardiaca converterit. Quod & urinæ prætendebant, quæ confuſæ & ſubcroceæ apparebant, quum nil tale contingere ſoleat ab ſimplici hectica. Sæpe enim iiſque primis diebus urinæ non parum abſunt ab urinis ſanorum. Probabile & illud hecticam hanc veluti ſymptomaticam in corpore macilento maleque affecto ab obſtructione, aut vitio totius ſubſtantiæ partis alicujus natam. 2. Etenim legere eſt exoriri ſæpe febres lentas ex hecticarum genere a latente obſtructione, aut ſeminula in parte quapiam corruptela. Sic nimirum focus vulerat cor, hepar per conſenſum cordis, meſenterium, ipſi quoque pulmones. Licet Gal. lib. *de Maraſmo* neget pulmonem ſedem eſſe febris hecticæ, quod pulmo ſit humidus, & perpetuo no-

vu

vo attracto aere refrigeretur. Sed hoc quam verum, aliorum eſto judicium; Ac in hoc juvene pulmo & meſenterium focus videtur, ut ne uno neglecto alteri male conſulatur. Itaque hic conſiderantur intemperies, mala qualitas, putredo, ut perpetuo urinæ declararunt. Diligenter profligata eſt mala qualitas, duorumque hic habenda ratio, putredinis, intemperiei tanquam cujuſdam philoſoſeos. a. Hic tamen opus, hic labor. Audito nomine morbi ſectio venæ, quum putredo eſt, & purgatio, quum autem hectica intemperies eſt omnis refrigerandi modus & alteratio intelligitur, ſed hic graviſſime a pleriſque peccatur. Nam ait Gal. 10. *Method*, in febribus hecticis ſi quid peccatur, graviter peccatur, & quum affectus ſit magnus, leviſſimum errorem tolerare nequit. Ac hic contrariæ multæ indicationes. Ita blandiſſime ex intervallis corpus repurgandum, litus corporis totus, præſertim vero ad thoracem. Syrupus reſumtivus. Auræ refrigeratio, frigidæ potus. Aqua roſarum & violarum: nam & facile penetrat, & ſummam refrigerandi vim habet. Maſſipanes panis infriatus in jure gallinarum, aut caponum. Lac aſininum poſtmodum jure & loco præſcribetur.

ANNOTATIO.

2 *Obſtructio & phlegmone duo ſunt quæ impediant quo minus audacter in febribus hecticis refrigeremus. Tamen Gal mavult uſu frigida & obſtructionem & phlegmonem augere, quam ſinere longius ſerpere hecticam intemperiem.*

CONSILIUM OCTAVUM.

Pro biliosa fluxione.

ANglus annos aliquot laboraverat deſtillatione bilioſa in ſcaptula, & brachia cum capitis dolore. Deſtillationis fons creditus eſt in capite eſſe, ita tamen ut hepar præcalidum auctor primarius crederetur. Metuſque tandem eſt, ne in partes inferas humor deferatur, illicque aut gonagram, aut iſchiadam faciat. Quod ut ne contingat, omniſque mali præripiatur occaſio, remediis iis occurrendum. Vinum circumcidi debet. Corpus Rheubarb. ſæpe repurgandum. Per tres annos vere & autumno baſilica aperiatur. Luna ſilente hiemis tempore repurgetur pilulis ex agarico, ſine quibus, & cocois. Tota æſtate caſſia cum rheubarb. Quum fluxio in motu eſt, applicetur ſupra partem bolus armenia, aut nutritum: amurca aut aqua ſalſa: pro capitis dolore paretur Lixivium ex cineribus farmentorum & uncis quatuor fol. ſenæ mund. Parabitur ſmegma ex nigella romana, roremarino, ſale. Item opiata ex conſerva anthcos, buglo. borrag. cortic. citr. & myrob. item mechoacan. rher.

AN-

by Google

ANNOTATIO.

1 *De iis articularibus morbis bilioſis docte Aetius cap. 28. ſerm. 4. tetrabib. 3.*

CONSILIUM NONUM.

De Melancholia Hypochondriaca.

Pro quodam Mercatore de Montargis.

Mercator quidam variis curis implicitus ac metu mortis perculſus cœpit macreſcere admodum. Habitus erat macilentus, ſqualidus: Hypochondria collapſa. Deſtillatio in pulmones, & difficultas anhelitus. Cuidam Empirico ſe concrediderat qui accurata diæta catarrhum ſiſtere contendebat, ſed fruſtra id, & imperite. Lutetiæ quum moram nonnullam traheret, conſuluit medicos ut præſenti malo occurrerent. Viſus eſt tantum queri de difficili anhelitu, cujus auctorem catarrhum accuſabant. Oculi erant mobiles, modo fixi, Galli vocant, *eſgarez*, quaſi eſſet attonitus. Quod propter affluentem animalem ſpiritum fit agitum, deinde propter eum reſiſtentem; E nare ſiniſtra ſtillabat humor putris ſeroſus, qui ſi reſtitaret in cerebro, aut vertiginem, aut epilepſiam accerſeret; ſed ut accurate inveſtigata eſt totius mali cauſa, ac præſertim de difficili reſpiratione, de qua ſolum querebatur, laborabamus. Invenimus tandem eum melancholia Hypochondriaca laborare, & in viſceribus quaſi hectica quædam affectio deprehenſa eſt 2. Difficilis reſpirationis cauſa longius repetita eſt, eaque ſiccitati marcorique viſcerum ac cordis præſertim accepta relata eſt. Nam in iſta hypochondriaca affectione ſiccitas eſt totius corporis per alimenti propria corruptionem, ſiccum eſt cor, calidum tamen calore acri, febrili & ſqualido. Unde quum cor flabellationem (ut ſic dicam) eventilationemque ſumme efflagitat præ ſiccitate, dum ſufficientem motum duplicem non habet ad refrigerationem ejus caloris febrilis, ſtatim repetito motu illud compenſat ac reſarcit. Hinc fit ut dum paullo magis corpus agitatum eſt, quaſi animal ipſum ἄπνουν remaneat & veluti ſuffocatum. Sic cauſa difficilis reſpirationis & anhelitus potius ad ſiccitatem cordis incendio junctam referenda eſt, quam ad catarrhum. Non quin pulmones ipſi laborent, ut & ceterum corpus. Itaque in eo omnino verſandum eſt, ut quacumque id ratione fieri poſſit, corpori prima moles reſtituatur, tollaturque, tum alimentis, tum medicamentis ſqualor & marcor totius corporis. 2. Nam ut dicebat quidam ex veteribus, melancholia hypochondriaca laborantes, tum demum curati dicuntur quum pingueſcunt. Corpus renutriendum optimis alimentis, utendum hordeatis ſæpe ac paſcu-

lis.

Iis: pulmones humectandi, balneis utendum licet catarrhus dehortari videatur. 2 Sed quoniam exſtinguendus aut humefaciendus, & temperandus calor ille præter naturam qui omnium illorum malorum auctor eſt, magis ſperatur felix eventus ex uſu balneorum, quam ſiniſter exitus. Caput corroborandum, humectandum, conferet lixivium ex cephalicis & folliculis ſenæ. Lacti aſinino locus erit poſt diligenter, blande tamen, repurgatum corpus. Etenim licet melancholicum ſit, propterea que vehementioribus utendum ſit medicamentis ſecundum ſententiam Hippocratis. Tamen illud ſine conſilio & ratione non eſt uſurpandum, etenim quum in melancholicis humoris potius atri ac contumacis copia in promtu eſt, quam vitium ſubſtantiæ, ac prava quædam viſcerum diatheſis & imbecillitas: illic tum ad vehementiora remedia converti debet conſilium, præſente ſcilicet viſcerum ipſorum robore, quod ab Hippocrate intellectum putari debet. ſed quum cachexia quædam eſt ob alimenti corruptelam, vitiatamque nutritionem, ac viſcera vitiata ſunt ac vieta, illic ex intervallis blando medicamento utendum eſt, ut ſenſim ac ſenſim potius therapia conſiſtat in epicraſi quadam, quam frequenti catharſi quæ vim viſceribus alioqui effetis illatura eſt.

A N N O T A T I O.

2 *Aetius cap. 15. tetrabibl. 3 ſerm. 2. ubi ex profeſſo agit de iis ſplenicis quos tuſſis infeſtat, & iſtam tuſſim ſoli catarrho tribuunt nonnulli.*

2 *Meſues cap. de melancholia Hypochondriaca.*

2 *Hæmoptoicus erat, ſed Hipp. lib. 2. prorrh. admirabiliter ſcribit Hæmoptoiſin non afferre periculum in iis in quibus dolores melancholici excitantur in dorſo & ſterno. Quod in hiſtoria de Taſſino annotavimus.*

CONSILIUM DECIMUM.

Pro quodam Nobili cui Collum intortum erat.

NObilis vir annos natus 45 in bello civili perfuga multa tulit, & in tot tantiſque diſcriminibus cœpit laborare deſtillatione a capite poſtico, præſertim in humeros & cervicem. Hinc colli ac cervicis contorſio quædam, & quum tempore occurſum non fuiſſet remediis ad id inſtitutis, ita malum increvit ut facies in poſteriora detorqueretur, & non niſi magno conatu in anteriora reflecteretur. At ſive bibere, ſive edere, ſive loqui vellet funiculo in eam rem comparato, retrahebatur caput aliorſum inclinans. Lutetianis Medicis numquam quidquam tale videre contigerat. Ac laborandum fuit in ſpecie morbi inquirenda, & remediis accommodatis. Videbatur nonnullis unius partis eſſe reſolutio, quæ alteri convulſionem attuliſſet: quod non erit credibile, nam in eodem ſtatu pars perpetuo permanſiſſet. At reducta facies in locum ſuum, niſi magno conatu & magno cum dolore ſiſteretur,

Google

retur, convulſivo quodam modo ſtatim revellebatur in poſtea, magna omnium qui aderant admiratione. Convulſio erat revera, & omnes muſculi erant affecti, & viſcoſo frigidoque humore imbuti, qui diſcuſſus uſu rerum calidarum affectum ſuſtulit. Itaque hæc remedia deſcripta ſunt, quibus aliqua ex parte allevatus eſt.

℞ *Pilul. cocciarum & aurearum an. ʒ ß. turbith. & agar. trochiſc. an. ℈. ß fiant Pilulæ.*

℞ *Gummi Elemi ℥ j. olei ebuli Keirini, & lumbricorum an. ℥ ß pro litu ad cervicem & occiput cum lana ſuccida.*

℞ *Emplaſtri de beton. ℥ iij. opopa. gumm. elem. ſtiracis an. ℥ j. picis navalis, picis pinguis an. ℥ j. pulv. major. & Ireos an ʒ ij ß. cera & olei ruta q. ſ. fiat Emplaſt. pro capite.*

℞ *Nitri pulveriſ. ℥ ß. ſulphur. vivi ʒ iij. fiat pulvis quo ſinapizatur Emplaſtrum prædictum.*

℞ *Caſtor. ʒ ij ſem. nigell. Roman ʒ iii ligni aloes ʒ ij pul. major. ℥ ß. fiat pulvis pro ſacculo cum roſis rubris.*

℞ *Conſer. anth bugl borag ſalvæ beton an ʒ iii. mithrid ʒ j. ß marg. electi. ℈ j. rad pæon. & ſem. ejuſdem an ʒ j. cum ſyrupo de ſtæchade, & conſerv. citrij, fiat Opiata ad uſum ante cibum, & ſero ante ſomnum. Uſus eſt decocto guajaci & Chynæ: abſtinuit vino: Repetita ſunt remedia frequenter, uſus eſt Laconico.*

CONSILIUM UNDECIMUM.

Pro alvi fluxu.

ADoleſcens in comitatu Equitis torquati quum debitum officii munus exſequi non poſſet præ valetudine nimirum lubrica, cœpit eum diuturnæ ceſſationis tædere, aut quod invita pene natura multa ferret quibus ferendis ſatis non eſſet. Affectus erat alvi fluor aut diarrhoicus fluxus, inveteratus & pene cum nutricis lacte ſuctus, adeo omnem ejus memoriam ſuperaverat. Egregie ad calamitatem natus videbatur. Affectus tædio quum eo magis augeri infirmitatem hanc videret, quo major annorum decurſus fieret, nihilominus ſolatus aphoriſmi fide, *Quibus juvenibus alvus fluit, iis ſenibus adſtringitur*, Medicos conſulit, ut hoc jam corroboratum malum vel exſtirpent plane, vel aliqua ratione allevent, nam eum ſæpe cogit magna deſidendi neceſſitas. Malum hoc non tam mereri videtur nomen morbi quam ſymptomatis, quod tamen ab imbecillitate aliqua in viſceribus nata profectum eſt. Non affligit perpetuo, ſed ex intervallis præſertim quum plenius paullo gulæ ventrique indulſit. Sæpe ita invito illo alvus fluit, aut potius laxatur, ut primo quoque tempore deſidere cogatur, nec ratione ulla differatur. Interim totum corpus emaciatum eſt, pallidum, ſitis magna, cæterum ſatis ad res alacris. Non queritur de frequenti nimis dejectione, nec enim plus æquo alvus deſcendit, ſed de cita nimis liquidaque alvo, & ut ita dicam, ſtercoris incontinentia. Inteſtinorum affectus, alvus cita, Græcis διεξόδω ταχεῖα, dyſen-

dyſenteria, lienteria, (quæ ventriculi quidem vitio fieri ſolum nonnullis viſum eſt, tamen inteſtinis tribuitur a Galeno *com. in apho. 22. lib. 3. aphoriſm.*) diarrhœa, cœliaca affectio, fluxus hepaticus, lienoſus. Fluxum hepaticum aut lienoſum quidam annos aliquot pertulere, tamen tandem parte reſoluta interiere. Ergo non eſt ejuſmodi fluxus, lienteria minus eſſe poteſt, nec enim ea infirmitas tamdiu perſeveraſſet. Nec ſane ventriculum in vitia eſſe ſuſpicamur. Naſceretur autem vel ab excretrice ventriculi irritata, vel a retentrice reſoluta, vel a coctrice debilitata. 2. Retentrix reſolvitur a pituita acida & conjunctam habet ἀψυγμίαν, ab hectica intemperie ventriculi, & inteſtinorum diſtributioni ſubſervientium: vel ſecundum Oribaſium, a pituita craſſa viſcidaque quæ replet rugas ventriculi. Excretrix irritatur multitudine alimentorum per ſe, vel quia non diſtribuantur ob obſtructionem meſaræi: vel acrimonia alimenti, vel humoris, ut quum ventriculus aphthis tentatur. Ergo ad fluxum diarrhœicum poteſt revocari. Obſervatum eſt enim diarrhœam quamdam bilioſam eſſe qua bilis flava, aut citrina ardens ac plerumque ſpumans emanat, idque ſine magna ventris torſione. Sed tamen quum in diarrhœa non modo in excretionis modo, ſed & in qualitate & in quantitate peccatum ſit: hic noſter affectus ex parte aliqua quiddam habet tale, ex aliqua vero non. Nam ut prædictum eſt, non de frequenti nimis dejectione conqueritur, ſed de citata nimis alvo, & de excretionis modo. Fluxus alvi, qui motus eſt ad excernendam materiam per alvum & inteſtina, aut a toto corpore, aut a parte, fit motu naturæ, aut ſymptomatice. A toto corpore ut diarrhœa eſt proprie, aut colliquatio, aut cruentus fluxus, aut varii coloris, aut cholera morbus. Si a capite, cerebralis fluxus dicitur, unde ſæpe mulieribus ῥοῦς γυναικεῖος dicitur a capite manare. Aut hepaticus, aut alvinus, quum nimirum in lactibus, aut craſſioribus inteſtinis, aut in meſaræo, aut meſocolo vitium concipitur. Et ſic in cæteris prout hæc aut illa pars infirmitate detinetur. At nil tale in hoc affectu. Siquidem ſi tale aliquod vitium conceptum eſſet, jampridem detectum fuiſſet in ægrotantis juvenis perniciem. Ergo de frequenti dejectione non laboratur, nil de aliena excrementorum qualitate, ſed de excretionis modo. 2. In tribus res tota verſata eſt. In hepate intemperies eſt, unde bilioſi acerrimique humoris proventus fit, qui in inteſtina illabens facultatem excretioni dicatam irritat; facultati retentrici imbecillitas comparata eſt. Ineſt quoque inteſtinis ſenſus exquiſitus, idque propter eorum nuditatem, ex corporis enim mole & facilitate facile colligitur interni corporis conſtitutio, & longo temporis tractu, aut ab ipſa conformatione inteſtina non ſatis oblita obductaque ſunt mucore pituitoſoque humore, quem natura inſtituit ne bilis flavæ illac tranſeuntis, aut excrementi mordacis acriſque per calorem redditi moleſtiæ tam facile ſentirentur. Quod fortaſſis non abs re. Ego autem quum pruritum narium obſervarem, cœpi rogare num vermium moleſtias ſenſiſſet. Nam inter cauſas fluoris alvi vermes numerantur. Dum nimirum generatur putris humor vermibus generandis aptus, qui & per ſe alvum citaret, & quum vermes generet, vermes ipſi mordicando idem

præ-

præſtarent, intellexi excretos infra ſupraque vermes, deprehenſum eſt tandem hepar in vitio eſſe. Ad hæc capiti curatio reducta eſt. Utatur conſerva roſarum initio paſtus. Aliquando granis maſtich. cum ſyrupo roſarum ſiccarum, Julepo roſ. myva cydo. In juſculis miſceatur ſuccus ompha. Expurgetur bilis quæ multa circum cyſtim & jecur collecta eſt, decocto ſeridis, abſinth pont plantag lactucæ novell 4. ſeminum frigidorum majorum in quo macerentur ℥ ii rhei, in forti expreſſo diſſol. ſyrup. myr. ℥ ß vel ex ſucco plantag & portul. Quum perſeverabit fluor addetur corall ʒ j. rhu pul. ʒ j. Vere & æſtate parabitur ſyrupus ex ſuccis omph. plantag. portul. ſeridis, cichorii utriuſque cum ʒ ij ſeminis papav. alb. cum ſeminib. frig. madeant boli armeni ʒ ij in nodulo addetur ℥ ij rhu pro lib. in forti expreſſ. Jecori adhibebitur cerot. refrig. & epith. Parabitur Elect. ex pulvere triaſ coral rub. ſeminis plantag terr. ſigill. carabe cum ſaccha. diſſol. in aq. convenente. Inteſtina oblinantur decocto oriazor. cui coquantur roſ plantag fol myr. cum mucag. gummi tragac. interdum cremore hordei. Utatur elixis potius quam aſſis. Vere novo ſi pulſus velocior, tundatur vena jecoris. Lacte aſinino & balneis uti poterit. Idibus Junij 1571.

ANNOTATIO.

1 Et quod hic dicitur de ventriculo, idem de inteſtinis dici poteſt, quorum rugæ dum laviganiur, fluor alvi contingere poteſt.

2 Longi quum perſeverant alvi fluores, raro id ſit citra catarrhoſam cerebri diſpoſitionem: veteres autem Medici eo diſcernunt fluxum hepaticum & cerebralem a ſtomachico & inteſtinali, quod hepaticus & cerebralis ſit periodicus & nocturnus; ſtomachicus autem diurnus fere, & non periodicus. Ratio huc eſſe cenſetur: ideo illi ſunt periodici & nocturni, quod per fluxionem ſiunt, & propterea eadem de cauſa multis ſiunt de nocte ob revocationem caloris intro, & pororum occluſionem: citantur enim tunc catarrhi: huc accedit motus materiæ phlegmatica de nocte. Quod autem caput adjuvet maxime hujuſmodi fluores, & propterea illi conſulendum ſit, primus obſervavit Hippocrates, lib. περὶ τόπων. Hujus verba hæc ſunt, Dy- » ſenteria, Lienteria, diarrhæa, morbi conſimiles ſunt: Hi ſic ſunt ſa- » nandi ut defluxum a capite impedias, & a ventre ſuperiore, morbi » enim natura bona eſt. Qui locus eſt diligenter annotandus.

CONSILIUM DUODECIMUM.

De ſanguinis ſtillicidio ab utero.

CUjuſdam mercatoris uxor quum gravida eſſet, dieſque aliquot paullum de ſanitatis gradu dejiceretur ex alto in latus dextrum cecidit.

Ante caſum ſtillaverat paullulum ſanguinis ab utero ac ſi fluxus menſtruus minaretur. A caſu grumus ſanguinis apparet ac paullo plenior fluor: febricula prehendit: corpori magna eſt lentitudo: pondus quoddam in pectine ſentit: dejecta appetentia, pulſus parvus, humilis ac in quodam ictu deficiens. Quæritur num fetus mortuus. Quum res in dubitationem adducta eſt, jam dies octavus a caſu agebatur, & ſuperioribus diebus, ut ante dictum eſt, ſtillicidium ſanguinis præceſſerat. Quæſitum eſt primum, num utero geſtaret? num vitale, ſi vitale, an caſus iſte vitam fetui præripere potuiſſet? ne temere de accelerando partu elidendoque fetu cogitaretur. Ægra mulier utero ſe concepiſſe certo aſſirmabat, quod exactis duobus menſibus menſtruum nil apparuiſſet, niſi quod paullo ante caſum tantillum cruoris effluxiſſet. At numquam illi menſes ſubſiſterant quin utero concepiſſet. Nunc an a lapſu aliquid alienum contigerit? Non viſa eſt vim præciſa fetui quod vitalis non eſſet exactis tantummodo duobus menſibus & duodecim diebus. Immo embryo tantum eſt. Quod falſum videtur. Nec enim a die quo movetur in utero fetus numerari debent dies vitæ. Prius enim ut planta vivit, deinde ut animal ſentiens: tum ut mobile animal: poſtremo ut rationis capax. Senſus enim facultate illuſtratur fetus circiter diem ſextum & trigeſimum. Ubi autem ad menſem tertium mas pervenerit, femina vero ad quartum, moveri incipit, ait Hipp. calcitrare. Ac certe ſive mas, ſive femina geritur, aliæ prægnantes ſemper die 42. aliæ menſe tertio, aliæ non niſi medio prægnationis curſu eum loco dimoveri ſentiunt. Itaque deceptus admodum medicus qui negaverit exſtinctum poſſe eſſe fetum, poſt duos menſes & 12. dies, & quod vitam animalis vivere non exiſtimetur. Ac ille totius corporis lentor, fluor ſanguinis, *ἀκρασία, λειποθυμίαι*, pulſus *ἀμαυροί*, & *ἄτακτοι*, ejuſdem ponderis in pectine ſenſus, lumborum magnus dolor, tormina, dejecta appetentia, ſudor in quibuſdam tantum partibus apparens, qui Hippocr. *ἰδρὼς μερικὸς* dicitur, ac in malis habetur; immo & ſudor ſubfrigidus apparens, alienum aliquid contingens ſatis aperte videntur atteſtari. Immo quibus diebus in morbis apparet aliquid, iiſdem natura neſcio quid moliebatur. Molam nullam eſſe inde colligi poteſt, quod ante caſum nil devolvi videretur in alterutrum latus decumbenti. Tamen hæc omnia ſigna non potuerunt Medicos adducere ut certo crederent colliſum eſſe oppreſſumque id quod utero continueretur: alia enim multo certiora paruiſſent exactis præſertim octo aut novem ab occaſu diebus. Tamen narrantibus obſtetricibus ſæpe a caſibus in unum aut alterum menſem ſignorum argumentorumque exſtincti feminis fidem ſupprimi. 2 Quamquam Hippoc. in Hiſtoriis viceſimi diei in ejuſmodi rebus mentionem injiciet. Enim vero ſtillicidium ſanguinis ſi a fundo uteri manaret, os uteri hiaret, ſi quid colliſum eſſet, ac vietum (Gallis *fane*) id uti effluxeret, aut alia ratione ſeſe proderet. Potuit enim a caſu ſanguis effluere, non quod aliquid alienum in utero ſit, ſed eo modo quo ante caſum, per externas nimirum venas quæ ad collum uteri pertinent, non per eas quæ in fundo deliteſcunt. Item & lapſus auctor ejus ſtillicidii eſſe poteſt,

non

Digitized by Google

non propterea hiante utero, ſed erumpente ſanguine per partes inferas, utpote præ ceteris ab eo caſu conflictatas & concuſſas. Ut in iis apparet, quibus cerebrum concuſſum eſt, alias enim per os, alias per nares, aures, oculos quoque ipſos ſanguis quaquaverſum erumpit. Leipothymia, ac pulſus exiguitas poteſt humorum ſummam putredinem conſequi, quam dejectiones detegebant. Propinato enim blando medicamento ex rheub. & elect. diacarth. tantula quantitate excreta ſunt admodum putria, cinerita, ſubflava, quæ magnam ſubeſſe corruptelam ſignificarent. Ac metus ipſe, animique pathemata, quibus mulierum leve ingenium facile concutitur, & quibus iſta de qua ſermo eſt, mulier, ex intervallis agitabatur, nonnihil earum rerum afferre ac adducere poterat. Ac in tam ancipiti ambiguoque negotio videndum, ne quid detrimenti capiatur, nihilque audentius moliendum quouſque rerum agendarum proclivior promtiorque ſeſe nobis offerat occaſio. Saltem non obſimus dum prodeſſe volumus, quum hoc multum ad honorem Medicorum referre videatur. Ac mirum quod die circiter 23. apparuit, refrixerunt extimæ partes, crurum femorumque tantus ſudor, iſque frigidus ſequutus eſt, ut larga veluti copia aquæ irrigatæ eſſent illæ partes. Ac deficiens ille pulſus neceſſario aut affectum cor, aut os ventriculi declarat. Adeo & illi in aſthmaticis, & iis qui ab oppreſſione pulmonum moriuntur, tales pulſus apparent. Præterea in magna humoris corruptela idem contingit. Licet febris adeſſet, ac urinæ flammeæ apparerent, uſu vini etiam generoſi non interdicta eſt: exhibita ſunt quæ vim roborandi ſuperioris orificij ventriculi haberent. Tertio quoque die propinatum rheubarbarum, ut omni ope expurgaretur is putris humor, qui febrem poſſet reaccendere. Rerum præſcriptorum hæc ratio eſt.

℞. Rad. biſtort. tormentill. tunica an ℥ j. rad. & folior. dictamni, agni caſt. an ℥ ß. fiat decoct. in qua infunde rheu ℥ ij. ß. rad. biſtort. gra. 6. ſacch. roſ. ℥ vj. fiat potus. cap.

Item ℞. Ambra griſ. gran iij. margar. electar. ℈ j. corall. rub. fragm. lapid. pretioſ. & lap. hamatitis an. gr. vj. rad. biſtor. ℈ ß. pulver. diarrh. abb. ℈ j. cum ſacch. roſ. in aq. biſtort. diſſol. fiant tabellæ.

ANNOTATIO.

2 *Ab Ariſtotele qua conceptus corruptio intra 7. diem fit, ἐκρυσις dicitur, Latinis efſluxio, ἐκτρωσμὸς autem ad 40 diem uſque fit. De his Hippocrates primus lib. de ſeptimeſtri partu.*

CONSILIUM DECIMUM-TERTIUM.

De ſanguinis profluvio a Partu.

MUlier annos 35. nata, longe a partu magno ſanguinis profluvio devexata eſt. Multa eo conferentia adhibita ſunt. Quum ſanguis reſtitit jam primum oborti dolores atrociſſimi circum lumbos, & ventrem ad umbilicum. Non cedebant remediis. Inter dolores ab utero numerabantur. Relictis Medicis ad mulieres confugitum eſt. Illæ & balneis & fomentis, & cucurbitulis uterum loco reponere conabantur. Sed fruſtra, tandem variis ultro citroque uſurpatis remediis, dolores conquieverunt. Aliis Medicis viſus eſt uterus illuvie humorum oppletus eſſe: ideo præſcripta ſunt hæc ad ſedandos primum dolores, tum ad deplendam iſtam humorum illuviem.

℞ Rad. alth. lilio. farina lini an. ℥ iii. mal. viol. parietar. an. m. j. chamæ. meliło. an. m. j. coquantur addendo butyr. recent. & ole. lilior. an. q. ſuff. fiat cataplaſma, cui adde foliorum rutæ in ſartagine cum axungia porci coctorum, m. ij. cinam. pulveris. ℥ ß. fiat catapl.

℞ Caſto. ℥ ß. rheub. ℨ iij. fiat maſſa cum ſyrup. viol. capiat pilul. 4. pro doſi. Ab uſu fomentorum allevatus dolor aliqua ex parte, ſed partibus imbecillitas eſt comparata; unde aliquo poſt tempore facta veluti ſyſtrophe & collectione humoris ad hypochondrium dextrum, difficultas ſumma reſpirandi conſecuta eſt. primo occurſu manuum dolor ingens. Ingredi non valebat. Curvata pene incedebat. In neutrum latus decumbere poterat. Quum ſuperioribus diebus de utero conqueſta eſſet, viſa eſt morbi ſedes eſſe in partibus quæ ad uterum pertinent. Ac præſertim ligamentorum uteri vitium aliquod eſſe ſuſpicabantur, ſed ſitus ſedem eſſe aut in hepate, aut in partibus vicinis demonſtrabat. Initum eſt ea de re conſilium.

Summus Hippocrates ſucceſſiones morborum conſiderandas eſſe præcipiebat, quod in morbis longis multa ſymptomata contingant quæ bonis & eruditis Medicis ob ſimilitudinem & fallaciam imponant. Et novi morbi tanquam ſoboles rediviva ex aliis ſubinde conſequantur ac repullulent. Nec mirum ſi hæc mulier poſt dolores uterinos, poſt ſanguinis profluvium ingens tam varie ac varie conflictetur, quod multis contingit poſt partum præſertim ſi difficilis & laborioſus extiterit. Nam oportuit naturam diuturnitate morbi jam debilitatam, aliquid moliri, aliquid in partem aliquam deponere, quod in fine morborum contingit, præſertim ſi qua pars dolitaverit. Id quicquid eſt de quo dubitatur dolor eſt ad dextrum hypochondrium, qui aut immutati habitus, aut alienati temperamenti conſequens eſt. Difficultas reſpirandi, corporis piger motus, Inflexio difficilis. Quæ & iis contingunt auctore Aetio, quibus ad cornu dextrum uteri collectio fit & inflammatio, aut quum uteri ligamenta in vitio eſſe incipiunt. Morbus tumor eſt. Sed unde natus, quæ ſedes, & cujuſmodi ſit, hoc opus, hic labor. Omnis Hypochondriorum æqualitas in bonis ducenda quod ſubjectas partes bene habere ſigni-

Digitized by Google

ſignificet. Inæqualitas in mole & qualitate in malis ponitur. Nam ve„rum eſt quod ſcribit Hippocrates. *Hypochondrium molle eſſe convenit, „dolore vacuum, æquale. At inflammatum, aut inæqualiter ſe habens „aut dolens ſignum eſt ægritudinis non bene moratæ.* Ac niſi præceſſiſſet illud ſanguinis profluvium, illic inflammatio hepatis concepta fuiſſet: nec abfuit longe quin conciperetur. Illud confirmat ſententia Hippocratis: *Quibus præcordia non mollia, facies ſana, non liberantur citra multi ſanguinis ex naribus fluxum, aut convulſionem, aut coxendicum dolores.* Porro, tumor qui eas partes occupat, aut externas, aut internas tenet. Item aut humilis eſt & depreſſus, aut elevatus: occultus, aut apparens: recens, aut inveteratus. Si recens & repente fit, aut inflammationem ſignificat, aut abſceſſum. Si inveteratus & ſenſim increſcat, ſcirrhum ſignificat, aut obſtructionem, auct. Gal. *com. in 4. Aphoriſmorum.* Hic non eſt inflammatio, quia febris vacuitas non repente contigit, quo fit ut ſcirrhi ſuſpicio ſit, aut congeſtæ illic multæ materiei. At externas maxime partes occupat, nam digitorum preſſus altus dolores affert, quo fit ut non hepar, ſed muſculi intumuiſſe judicentur. Mirum illud eſt, quomodo ſecutum hoc ſit poſt magnum ſanguinis profluvium, quin potius una cum ſanguine id quicquid eſt excerni debuerat, & magno illo profluvio hepar quodammodo refrigeſcere debuerat, & alvus humeſcere, per Aphoriſm. Hippoc. *A largo ſanguinis profluvio alvus humectatur.* At contra contigit, immo alvus ſuppreſſa eſt, & frequentibus clyſteribus irritata. Sæviſſimi dolores fuerunt qui colicos referrent. Quod duabus de cauſis mihi videtur contigiſſe, aut quia profluvii diuturnitate caloris paupertas conſecuta fuerit: hinc flatuum & cruditatum magna vis exorta eſt: Aut quia natura, qua data porta, a centro ad circumferentiam humores detorſerit, qui lancinantes peritonæum, & partes vicinas eos dolores excitarunt. Præterea purus ſanguis excretus eſt, multa craſſa excrementa, quibus præſertim inter alias mulier hæc abundat, quod & præpinguis ſit, & intemperanter vivat, in alvo reſtiterunt, quæ eos dolores invexerunt. Ergo ſi ampla & vaſta mole aut venter imus, aut pars hypochondrii prominent, ſi non fluctuatio ſit, non alvi ſuppreſſio diuturna, non hydropis ſuſpicio, aut eſt muſculorum abdominis tumor, aut meſenterii, aut hepatis: Nam ab ingluvie ſæpe acervus eſt pituitæ, quem Natura aut in pancreas, aut in meſenterium relegat. Et in iis glandulis quæ illic jacent exaggerantur varii humores qui tempore ſucceſſentes renitentem durumque tumorem ingenerant; unde in iis partibus veluti concreviſſe judicatur. Atque ut finiatur oratio, duorum alterum eſſe videtur: quoniam meſenterii tumor alte ſepultus eſt, nec ſe in conſpectum dat: vel eſt tumor inſertus muſculis abdominis, tum quia primo contactu occurrit, & quia etiam citra preſſum dolorem afficit. Aut eſt tumor qui jecur ſine ſcirrho diſtendit, iiſdem fere notis ſe prodens ac ſcirrhus in ſe. Hic ut jecoris ambientes membranas effunditur: & ut aliquando legi, ſæpe tantus eſt ut univerſum hypochondrium repleat, & nulla jecoris circumſcriptio appareat. Hic a flatu, aut cruditate quam immodica frigidæ potio affert,

vel intempeſtivo fugacium fructuum eſu ; & non gravitatis, ſed tenſionis ſenſus eſt, utpote ab humore craſſo & lento quem jecur validum a ſe excutiens in proprias membranas deponit. Nec enim propriæ ſcirrhus eſt. Curatio hæc legitima eſſe videbitur. Omni ope amolienda eſt illa materia, quæ eo loci congeſta falſo ſcirrhum refert. Cavendum a remollientibus, ne vel cancroſum quid generetur, vel ſcirrhoſum. *Comparatus eſt ſyrupus ſolemnis ex ℥. ij. rheub ℥ j. agar. & ℥ iij ſoliorum ſenæ. Rhabarbarum in ſucco mercurialis maceratum eſt. Foris applicatum eſt hoc.*

℞ *Ceroti ſantalini ℥ ij mucag. ſcyllæ & rad. althea an ℥ j. Extrahatur in aqua hepatica. Fiat linimentum cum oleo roſato.*

CONSILIUM DECIMUM-QUARTUM,

De Febre Tertianæ typum referente.

ADvocatus febre corripitur inæquali, ſed quæ ad tertianæ typum referri poſſet. Vix erat expers febris, pulſus admodum languidus, ſæpe habat os, continuæ erant pandiculationes. Morbus neſcio quid ſiniſtri portendebat. Antequam de remediis ſtatuatur, primum conſtare oportet quis morbus, & quæ morbi cauſa. Alioqui inutilis opera, inutile omne conſilium. Si obſcura morbi ſpecies eſt, ut in hoc ægro extitit, huic non protinus remedia adhibenda, ſed major negotii pars naturæ committenda. Nam futurum ut natura legitima vitæ ratione adjuta morbum profliget, & patefaciat id de quo dubitetur. Incerta enim medicatio non niſi diſpendio decernitur. Omnis morbus ſuis ſe ſignis & ſymptomatis prodit. An hæc febris intermittens, an continua, plane dici non poteſt. Nam nulla, aut exigua febris vacuitas apparuit hactenus: quod aut inflammationem, aut malam humorum qualitatem declarat. Tamen ſolatur Aphoriſmus dum ait. Quocumque modo intermiſerint febres, periculum abeſſe ſignificant. Si autem morbos & eorum acceſſiones periodorum vices declarant, in cenſu febrium tertianarum haberi poteſt, quod tertio quoque die novæ acceſſionis rudimenta appareant, ſed ita parum perſpicua, ut quorſum res evaſura ſit hactenus non ſit intellectum, facile in hecticam nothamn degeneraret. Corpus ſqualidum eſt, calor (ut ſic dicam) ſqualidus, tempus id poſtulat: a cibo ſtatim calfactio ſequitur, contentio animi, inſomnia, vacuitas doloris, pandiculationes frequentiſſimæ, ita tamen ut putredinis maxima eluceant argumenta. Magna eſt imbecillitas, quæ aut affectum cor, aut ventriculi orificium, aut malam putredinem arguat a qua vapores excitentur. Urinis parum fidetur, quod hic æger nephriticus ſit. Parum autem tutum judicium eſt urinarum in eo caſu. Nam ſæpe humor crudus excernitur a renibus ipſis, qui falſo hypoſtaſin laudabilem refert. Morbus fuit brevis. Secta vena eventilatus calor, qui in putri materia erat ſepultus. Bis repurgatum corpus ſatis vehementer.

Tota

Digitized by Google

Toto morbi curſu abſtinere vino non juſſimus, tum quod imbecillitas ſumma dehortaretur, tum quod habitus eſſet melancholicus. Hic autem vino interdicere non eſt artis.

CONSILIUM XV.

De Hepatis inflammatione.

THeſaurarii uxor pravis ſcatens excrementis in utero conceperat. Toto graviditatis tempore nonnullos dolores ad umbilicum ſentiebat. Præterita tempeſtate auſtrina poſt immoderatum uſum fructuum ſugacium alvi fluore tentata eſt, qui dies aliquot neglectus. Tandem decumbere coacta eſt. Excernebantur cruenta, viridia, ὑπόχλωρα. Interjecto tempore pici ſimillima, mox ramenta inteſtinorum prodibant. Febris ſucceſſit. Dubitatum an fluor is eſſet ſymptomaticus, proptereaque potius in febrem eſſet incumbendum, quam alvi fluorem. Videbatur Medicis optimum ſi ſæpe repurgaretur. Non apte tamen. Deſidere cogebatur nocte quadragies, & ita vires frangebantur. Vomitus fuit æruginoſus pluries. vomebat ante cibum, & præſertim a ſomno. Dolitabat regio hepatis. In hoc phlogoſis concipiebatur. Prætermiſſa venæ ſectio. Celebrata eſt die octavo febris. Tardius hoc factum, & nullo profectu. Sexto & ſeptimo die excreta ſunt quæ cadaveroſum olerent. Et hæc ſuſpecta ſunt plane. Vino erat interdicendum tum ratione febris, tum phlogoſeos in hepate. Nam hic dolor recenter obortus, in dextro hypochondrio aliquid ſimile ſubeſſe demonſtrabat. Pulſus fallebat. At ſcire debebamus ex Galeni ſententia in gravidis pulſum eſſe parvum & oppreſſum. Unde ſæpe gravidas febre non laborare exiſtimamus, quum tamen revera laborent. Ab hepate inflammato reſudabat inutilis & ſeroſus humor, qui in ventriculum refluens illum perturbabat, & vomitum promovebat. Ergo tam frequenter deſidendi deſiderii cauſam revocabam ad ſeroſum humorem, qui continenter ab hepate inflammato reſudabat, juvante ad id uteri pondere, unde conatus & inane deſiderium ſæpe poteſt contingere. A partibus internis facile reſudat humor qui fluorem alvi citare poteſt. Tandem hepaticæ dejectiones apparuerunt. Decimo tertio die peperit vitalem. Lochia ſuppreſſa ſunt: alvus non reddidit ut ante. Omnia viſa ſunt tranquilliora, ſed calor ſenſim intro revocabatur. Sequente nocte profuſe ſudabat. Delirabat. Repente omnes partes refrixerunt. Sudor frigidus. Per duodecim horas hæc apparuerunt. Mente ſatis conſtabat. Interiit. Ab omnibus clamatum eſt. Et tantæ cladis cauſa relata eſt in prætermiſſam reprimendi fluoris alvi occaſionem. Quod perperam & imperite effectum fuiſſet. Nam ubi primum repreſſa eſt, mortis periculum creavit. Ac tanta excrementorum varietas etiam praviſſimorum ſatis abunde docuit ſummam fuiſſe in partibus intimis corruptelam, quam Græci διαφθορὰν nuncuparunt. Ac & tempus, & corporis conſtitutio, & graviditas, & affectus ipſe omnem ſalutis occaſio-

nem præripuerunt. Si alvus ſuppreſſa fuiſſet, non eſt dubitandum quin febris & alia ſymptomata increviſſent.

ANNOTATIO.

2 *Ingens bilis copia ſurſum deorſum ferebatur: deorſum quidem per alvi fluorem dyſentericum, ſurſum per vomitum. Nam æruginoſum per os excernebatur. De eaque verum fuit quod dixit Hippocrates in Coacis. „ Quæ ante partum in modum choleræ morbi, ideſt humore ſurſum deorſumque lato, dolent, facile quidem pariunt; ſed ſi febricitent, pernicioſe „ habent: tum alias: Si quid in faucibus adſit, aut ſi aliquod pravum ſignum adſit. Quæ omnes aphoriſmi circumſtantiæ in mulierem iſtam inciderunt. Et interiit. Sub finem 5. Epid. narrat de quadam muliere gravida quæ dyſenteria laboraret. Sed edito fetu ſtatim quievit malum. Nam pondus pueri poteſt facere ad irritationem, & inane deſidendi deſiderium.*

CONSILIUM XVI.

De duplici Tertiana.

Adoleſcens annos circiter undecim natus toto menſe Auguſto febre laboravit duplice tertiana, quæ exaſperationes tamen certas & ſtatutas non habebat. Corpus macrum erat, cacochymum, viſceribus affectis male. Et qui color in cute efflorescebat, is alimenti pravitatem detegebat. Progreſſo morbo fluxio in pulmones eum adoritur: paullo poſt dolor permoleſtus ad hypochondrium dextrum, alius ad ſiniſtrum. Quum morbus quieſcere videretur, poſtliminio redit, non idem, eamdemque rationem habens: ſed diverſus. Lenta obſcuraque febris eum noctu diuque ſine fere ullo ſenſu occupabat. Dolor hypochondrii dextri repetit. Initur conſilium. Capita hæc ſunt: Unde hypochondrii dolor. Quæ febris. Complicatane. Quæ medendi ratio. Dolorem hypochondrii ementiri poteſt ſtomachi inflatio & dolor. Unde ſæpe conqueruntur de alterutro latere ægrotante, quum tamen nulla, aut exigui doloris cauſa ſit in alterutro viſcere: ſed affectus ventriculus, tumefactuſque affecti hypochondrii opinionem facit. Atque ita diligenter videndum ne ſimilitudo affectuum nobis imponat. Tamen non multum noſtra nos fefellit opinio. ſed revera dolor in ea hypochondrii parte erat qua latet hepar. Nullus qui appareret tumor: nulla inflammatio, ſiquidem amplior febris eſſet. Sed id quicquid erat meo judicio depoſitio erat materiæ in partem illam ut infirmiorem & exercitatiorem toto morbi tempore. Febris lenta eſt, complicata cum catharro & fomitem habet maxime hypochondriorum obſtructionem, ideſt, partium in hypochondriis contentarum. Nam annotatum ſupra eſt a latente obſtructione meſenterii naſci febres non hecticas quidem per em-

pyeuma

Digitized by Google

pyreuma & phlogoſin, ſed putres hecticas, ut putredo continuitatem, perſeverantiamque (ut ſic dicam) afferret. Evincenda itaque putredo omnis. Alvus pigra eſt admodum: an ideo vehementioribus pugnandum remediis? Nequaquam. Sic fœde ac turpiter a Medicis arbitratur, qui quum alvum pigram admodum vident, nulque etiam valido medicamento deſicientem, temere corpuſcula ſicca & emaciata graviter medicamentis fatigant. Neſciunt enim, neſciunt, ſiccitatem corporis retentricem confirmare admodum, & dejectiones non poſſe fieri faciles & liberas, niſi humiditas quædam radicalis ſit quæ actionem adjuvet. Sic enim magna illa ſiccitas omnem actionem impedit ac intervertit. Interea affatim ſæpeque medicamenta valida damus, & dum majorem ſiccitatem aſtruimus, nihilominus noſtro voto ſatisfit. Ergo catharrus febri junctus illam provexit. Uterque conſulendus, ſed maxime [illegible] per [illegible] ſenſim ac ſenſim refici reſtituique debet. Expeditis obſtructis, lac aſininum dabitur, quod omnium tardiſſime acceſcit. Et non eſt quod dehortari videatur febris niſi ea admodum magna ſit. Quod Gal. conſilium eſt libris περὶ τροφῆς.

CONSILIUM XVII.

De duplici Tertiana.

Mercatoris uxor quum inſtaret pariendi tempus febre prehenditur, quæ duplicem tertianam imitaretur. Ac quæ in tempus autumnale febres incidebant, ad tertianarum naturam accedebant, ac iis de nocte præſertim ægri torquebantur. Humor bilioſus ſuppreſſus inducbat naturam pituitæ ejuſmodi febres ingenerans. Quæ vomebantur bilioſa erant, ſubviridantia. Et quod mirum fuit, illo temporis non videbantur immunes a febre ægri, incertiſque horis modo cum ſenſu frigoris, modo ſine eo adoriebantur. Exactis duodecim fere diebus enixa eſt, viribus ſatis robuſtis, facile. Quæ excerni debuerunt, excreta ſunt. Sed repente, aut uno prope dicam interjecto die dolor oboritur acutus, difficultatem reſpirationis inferens. Nulla tuſſis erat: nec febris aliquanto acutior. Quum aut tuſſire, aut expectorare vellet, aut aliorſum movere, præ dolore illud non poterat. Simile apparuerat nobis in alia quæ peperiſſet. Ab imo iſchio ad mediam lateris dextri partem dolor erat toleratu difficillimus. Hic remediis non cedebat. Tandem exeunte pure per ſinum pudoris allevatio. 2. Sic in multis gravidis orgaſmo materiæ quam natura utpote imbecillior facta enixa non poteſt regere ac domare ut ante partum, multa contingunt quæ pleuritidem mentiuntur, ſive quod motu naturæ humor ſurſum deorſum moveatur: ſive quod externa aliqua fluxio fiat, ſive quod circa hypochondriorum tunicas & venas humor multus eſt, unde per continuitatem membranarum & vaſorum communionem elevatur hypochondrium alteratrum, & hic meteoriſmus difficultatem reſpirandi affert,

ſert, quæ ſimilitudine imponit ſæpe Medicis, ſuppontque alium affectum pro alio. Ita nemirum *in Coacis*, ſummus Hippocrates animadvertit quemdam lateris dolorem cum hypochondrii meteoriſmo & difficultate ſpirandi. Sed vocat eum dolorem, lateris dolorem ſine ſignis, quaſi dicat pleuritidem non eſſe, ne ea ſimilitudo nobis falſo imponat. Quum urgeret hic dolor, metuſque eſſet ſuffocationis, quæſitum num tuto & jure tundenda eſſet vena, cujus maxima eſt opportunitas ad antevertendos morbos per congeſtionem naſcituros. Dehortabantur vires imbecillæ, partus qui paullo ante præceſſerat, item quod pleuritis non eſſet, aliiſque fortaſſis remediis cederetur. Denique metus ſuppreſſionis lochiorum a partu, quæ ſi ſupprimerentur, omnia pejora multo contingerent. At quum dolor ad pectus urget cum difficultate ſpirandi, non ſtatim tundenda vena, immo niſi ſigna adſint, talem ſectionem improbat Hippocrates in Coacis Animadverſionibus. Tamen ne quæ materia locum certum nondum teneret, tandem parti impacta opinione noſtra majorem morbum afferret, in eam ventum eſt ſententiam, ut ſectio venæ tuto celebraretur. Sanguis qui fluxit lacteus erat, planeque putris. Dolores conquieverunt. Lochia non ſunt ſuppreſſa, immo aliquando ut & in menſtruorum tardo pigroque motu, ſectione venæ liberalior, multa fluxio fit. Sed antequam tunderetur vena, præſcriptum eſt hoc poculum

℞ rad biſtort. myrrh dictamni, & rad rub. majoris, an ʒ ß mithrid ſcr. ij ſyrup roſar. pallid ℥ j vini albi ℥ vj cum aqu hyſſopi & arthe fiat potus, capiat mane. Una poſt hora aperiatur vena.

Quum perſeveraret febris, augerenturque ſymptomata, ſubeſſet magna cacochymia, quod ex olidis excrementis apparebat, quæſitum rurſus quid hic conſilii caperetur. Intumebant pedes & brachia, item facies, ac ſi leucophlegmatia tentaretur. Ac mirum fuit (dicebat ſenior medicus) quomodo non diſcuteretur morbus hic a febre, quum Hippocrates febrem aquas ac crudos humores concoquere ac digerere affirmaret. Sed illud verum eſt præſertim de febre ſuperveniente, aut de ea quæ eſſet copiæ humoris analoga. Quod in hac muliere non conſtabat, nec jure ea ſententia Hippocratis citabatur. Etenim hic febris corrumpebat ſanguinem e ſanguinem corruptum averſantur partes, & facultas alteratrix quodammodo vitiata, non ratione ſui, ſed alimenti in probum ſanguinem affluxos humores non convertebat. Accedit quod inflatio iſta morbos iſtos ſequi ſoleat, maluſque propterea terrifica eſſe ſoleat, præſertim quum in neutro hypochondrio tumor aut inæqualitas appareret. Tandem de purgatione una atque altera, tertiaque cogitatum eſt, quod hypoſarcidio ſolitum liberari alvi profluvio, teſtatum Hippocrates reliquiſſet. Tamen non erat [illegible] nec tam frequentibus locus fuit purgationibus. Immo decipiuntur ſæpe Medici rerum ſimilitudine. Et ea tempeſtate multis pedes, manus, & brachia intumuere, & qui venæ ſectione educebatur ſanguis, plane putris erat.

A N-

Google

ANNOTATIO.

2 *Quæſtio magna eſſe poteſt, An quum lateris dolores oriuntur in muliere a partu cui lochia eunt, ſecanda ſit vena. In hac enim muliere cui dolor lateris, ut hic dicitur, obortus eſt, ſecta vena lochia ſuppreſſa ſunt. Vereor ne illa ſuppreſſio tanti mali cauſa ſit, id eſt, cur in hydropem inciderit. Vide noſtras hiſtorias de uxore Comitis de Maulevrier.*

CONSILIUM XVIII.

De Febre Erratica.

PRocurator poſt curas aliquot & moleſtias, præeunte aliqua corporis gravitate in febrem incidit. Hæc de genere earum quæ vagabantur eo tempore autumnali. Incertæ ſine typo: modo cum ſenſu aliquo rigoris, modo ſine eo. 2. Exiguo medicamento provocatus leipothymia prehendit, paullo poſt viſa eſt alvus liberior, ſed mox reſtitit. Inde omnia ſymptomata intreverunt. Illud autem præ ceteris terrori fuit. In acceſſionibus pulſus parvus, febri non analogos, coma, aphonia. Nulla re excitatur. Mirum hoc fuit in homine ſatis macro. Erat & quædam λύγξ, & ſuffocationis metus ingruebat. Secta vena perſeverarunt illa. Ceſſante acceſſione & tentatis multis ad ſe tandem redibat, ſemiſopitus tamen. Repurgatus ſæpe. Hæc ab oppreſſione cerebri nata erant. Coeuntibus quoque malignis vaporibus a partibus inferis, ut febris peſtilentis ſuſpicio aliqua eſſet. Verum quidem illud coma, catalepſin, cataphoran denique ipſam aliquando ſub finem longorum morborum contingere, quod nos ipſi animadvertimus: & plerique interierunt, tum quod corpus aliquodies ſideratum manens non nutriretur, tum quod ſumma erat oppreſſio cerebri, & febris augebatur, in modum continuæ perſeverans. Credibileque fuit horum alteram, aut illam catalepſin ab exhauſto manare, quod periculoſiſſimum: aut propter paupertatem caloris & ſpirituum, & longitudinem morbi multa ſuccreviſſe pituitoſa excrementa, eaque maligna; quæ quum a febre diſſipata non fuiſſent, reſtitantia in corpore tam funeſta ſymptomata intulerunt. Nec huic ſolum viro ea ſymptomata tam formidabilia contigerant, ſed & omnibus fere qui toto illo tempore in febres inciderunt. Vidi quibus ſuffocationis periculum ingruit acceſſione adventante quaſi pondus in pectore ſentirent, & ſibi præcludi fauces viderentur. Aliis acceſſionis initio præfrigidi ſudores, quod raro contingit. Aliis (quibus ex longis intervallis tantum tuſſicula erat infeſta) quum acceſſio prehenderet, tuſſis adeo vehemens accedebat, ut eam quam moleſtiſſime ferrent. Mulieri ſexagenariæ toto tempore acceſſionis leipothymiæ, comatoſum quid, dolores permoleſti. Querimoniæ. Sed ut ad ægrum noſtrum

rever-

revertamur, variis remediis a primariis Medicis occurſum eſt. hic potus injectus eſt.

℞ ſcobis unicornis gran 4. ambra griſea gran 3 cum aqu card fiat potus cap. Injecti frequenter clyſteres injectus & hic

℞ centaur. minoris, betonica, meliſſ ſalvia, calament an. m. j flor. geniſt. p. ij ſem lini ℥ ij agar in nodulo poſiti ℥ iij. fiat decoct. ad ℔ j. In col. diſſolve Cath. & hiera diacolocyntidos ana. ℥ ß olei aneth. ℥ iij. fiat clyſter.

℞ Conſerv anth flor. ſalvia & beton an. ʒ ij mithr. ʒ. j. ß ſemin. paeon ʒ ſ cum ſyrup conſerv citrij. fiat opiata.

℞ folior. ſalviæ beton. major. yua arthr. prim. veris an m j florum ſtœchados, ſalvia, & anthos, an p. ij. fiat decoct in vinô pro fotu capitis.

℞ olei chamam liliorum, & nardini an. ℥ ij. caſtorei ʒ ij. aceti ſcillitici ℥ j pro embroche totius capitis.

℞ thymi ſatur. beton & ſalvia an m. ſ. piperis ʒ j ſ coquantur in ℔ j Colatura diſſolve oxymel ſcillitici ℥ iij. fiat gargariſma. Uſus eſt hydromelite fotibus ex lixivio fermenti, cum agarica, ſena, & raſura ligni ſancti. Item uſus decoct. ſarſeparillæ & guaiaci. Quis enim dubitat quo minus decoctum ligni ſancti conferat ubi oppreſſum videtur caput a pituita Siccando enim confirmat, & liberat à dominatu ipſius pituitæ.

℞ Theriacæ, mithridat an. ℥ ſ olei de caſtor. ʒ. ij. aceti parum pro nuca & poſteriore capitis parte.

Item ℞ pyretri, nucis moſcata, caryophyll. an ℥ ſ. caſtorei ℈. j fiat pulvis pro naribus. Tamen mihi valde ſuſpectus eſt caſtorei uſus, propterea quod Epilepſiam inducit.

Item ℞ emplaſtr. de betonica ℥ ij ladani, ſtyracis, calamitæ an. ℥ j olei roſ. chamam. an. qu ſuff. ut magdaleon pro capite.

℞ oxymel ſimpl & ſyrup. de hyſop an ℥ ſ cap. ex cochleari.

Item ℞ theriaces, mithridat an. ℥ ij conſerv. acori, campa. anthoſ an. ℥ j pulv. diamarg diarrhod. abbat an. ʒ. j deſoctionis beton bugloſ. bipinel morſ ſcabio cum ℥ j. ſemin paeon 6 ℔ diſtillentur in alambico.

℞ prædictæ decoct ℥ iij. colentur per manicam Hippocratis cum ſacchar. Utatur ſæpe. Subjectus & his clyſter eſt.

℞ ſalviæ, majorana, betonica an m j mercurialis m j ſem. aniſi & paeonia an ℥ j fiat decoct. ad ℔ j in qua diſſolve hiera diacolocyntid. ℥ ß. mellis mercurial. ℥ ß ſalis comm ʒ iij. caſtorei pulveriſ ℈. j. fi. clyſter.

Sed perendie quam injiceretur hic clyſter, dati ſunt ℈ ij pilularum ſine quibus ſero Tertio poſt die potio hæc propinata quam acceſſio præceſſiſſet ſuperioribus ſimilis, nutio autem illius dormiendi adeſt inexpugnabilis neceſſitas.

℞ beton. bipin. ſcabioſ folior. bugloſ an. p. j folior. ſena ℥ ſ. ſemin. card. citri & paeon an. ʒ ſ. fiat decoct. in qua infunde agarici trochiſc. ℈. iij rhei ʒ. ij. cinnam ʒ ſ. In expreſſ. diſſolve hiera diacolocyntid ℈ j. fiat potus.

Item ℞ florum anthos, ſtœchados, betonica, calament. an m. ſ radic angelic

angelica ℥ ij florum cordial. p. 1. 4. ſemin. frigid. majorum, cujcue citrij an. ℥ j. ß. Fiat dec. ad quart. tria In coll. diſſol. confect. Alkermes ℈. iij. theriac. & mithridat. an ℥ ij fiat potio colata per manicam, pro tribus doſibus.

Item ℞. *farin fabar. & orobi an ℥ iiij pulv. chamam. beton. ireos, an ℥ ij coquantur in oxymel ſatis diu ad ſpiſſitudinem pulticula & tenacitatem fiat cataplaſma pro capite demto ſuperiore emplaſtro poſt operationem medicamenti.*

Vires interea concidebant. Interiit decimo ſeptimo die. Fortaſſe ſuperior curatio paullo durior fuit. Etenim convenit in evincenda multa materia pituitoſa, ſed in ſiccitate conjuncta cum humoribus aliquot juncta virium infirmitate non ita convenire videtur.

CONSILIUM XIX.

De Febre peſtilenti.

NObilis mulier poſt liberalem uſum fugacium fructuum, & moleſtias aliquot, quum tamen ea ſatis hilariter viveret, cœpit aliquando conqueri de dolore & gravitate capitis. Aliquot poſt diebus quum omnia vitæ munia probe fungeretur, a prandio cœpit caput dolere: deinde omnium artuum dolor. Febris acutiſſima. 1. Vomitiones frequentes, varia excernebantur. Alvus fluxit. Secundo die mitiora aliquanto omnia. Febris perſeverabat. Ex intervallis modo temperatæ partes percipiebantur, modo acerrimo calore calfactæ. Jactationes plurimæ: reſiſtit alvus: vomitus ceſſant. Tertio intumuit facies: paullum taciturna: raptus humorum ſurſum. Omnes partes dolent. Urinæ confuſæ, nigricantes. Quarto eadem perſeverant. Nox difficillima, clamores, taciturnitas, difficilis anhelitus, ſurrectiones quadraginta, jactationes. Quinto oculi feroces: mox depreſſæ palpebræ; ſero omnia exacerbantur: oculi ferociores: conſtantes quaſi defixis palpebris, acies oculorum obtuſa, aphonia, potum aſſumebat ſubmurmurando: non deglutiebat: delirabat. Nox implacidiſſima. Sexto interiit corpore purpuraceo. Acutiſſimus hic morbus: nec ante quartum diem quicquam tentatum eſt. Peſtilens fuit febris, declararunt jactationes quamplurimæ, omnium pene facultatum caſus, ſummus ſtomachi dolor. Inanis vomendi appetitus. Partes modo tepidæ, elato teterrimo vapore a centro ad ſuperficiem, modo calidiſſimæ. Lingua non erat febri analogos, nec enim præſicca. Et jam obſervavi in febribus malignis nec magnam ſitim eſſe, nec linguæ ariditatem, nec calorem magnum. Unde ſæpe morbus multo major eſt opinione. Et quum ſpecie parvus appareat, tamen ex eo ejus malignitas paret, quod non cedat remediis. Suſpecti mihi fuerunt parvi tremores. Et in hoc morbo quum alias obſervavi illud quod ſcripſit Hippocrates veriſſimum. *In malis febribus parvi tremores: & in potionibus.*

bus. In ſiccis quaſi ſubſilientes & ſubmurmurantes peſſimum. Injectus clyſter. Quarto die blando medicamento repurgata: tum alvus ſupra modum reddidit. Quinto ſecta vena. Plane putris ſanguis. Et quum fluebant menſes, metuſque eſſet ſuppreſſionis, item & ratione malignæ qualitatis, data potio hæc.

℞. rad. tormentill. dictamn. biſtorta, & rub. an. ℥. ij *conſerva flor. cichorii* ℥ j. ſ. *ſcabioſa p. j. flor. p. j. fiat decoct. In coll. aq. ſol. pulv. cinnam.* ℈. ſ. *pulver. raſur. eboris ſcr. j. mithridat. ſcr. iiij. ſyrup. limon* ℥ vj. *fiat potus.*

Cautos admodum eſſe medicos oportet in ejuſmodi morbis, in quibus tantæ jactationes, nec febris tam effera & magna ſpecie quam ſuis ſe prodit ſignis, quam functionum animalium caſus adeſt. Et quotquot ejuſmodi febribus prehenſos vidi, in iis obſervavi facultates animales primo quoque tempore occupari: quod mirum eſt.

ANNOTATIO.

Febris hæc peſtilens fuit, quum tamen conſtitutio alia eſſet temporis. Et primis diebus morbi ſæviſſima erant omnia, & proſectio virium. An hæc febris tam effera, tam maligna, & quæ mulierem validiſſimam tam cito e medio ſuſtulit, vitio humorum contingere potuit? & potuit hercle. Et in hanc rem meminiſſe oportet hiſtoria Hippocratis, quæ quarta eſt ordine ſectionis 3. lib. 3 Epid. Narrat quemdam ſtatim phreniticum decubuiſſe, qui tertio die interiit; Galenus in Commentar. In illius agri corpore humor generatus fuerat letali veneno ſimilis, in corporibus vicinis aliquid paullatim agens, quæ quando vitio jam aliquo pacto opportuna erant, humorque ipſe evaſerat maligniſſimus, letale repente apparuit ſymptoma. Et quomodo generetur venenum in nobis ob pravitatem humorum, ut tamen minime opinantibus nobis eripiantur agri, Galen. ample docet in part. 17. lib. 2. Prorrhetic.

CONSILIUM XX.
De Febre Tertiana.

Conſul regius tribus ante menſibus connubio junctus, & ut veriſimile eſt, exhauſta multa anima, imbecillior redditus, in febrem tertianam incidit. Hæc poſtea in duplicem tertianam verſa eſt, nec tamen reliquo tempore febris vacuus: medicamentulo agitatus eſt: alvus liberior reddita eſt: biliosa materia & effera in inteſtina derivata fluorem movit. Metuitur a dyſenteria aut longo fluore. Dubitatum de ſectione venæ. Præripiebat occaſionem impetus alvi: item & virium imbecillitas, ſuperiore trimeſtri ob cauſſas dictas inducta, quod recens conjugibus parce detrahendus ſit ſanguis. Secta tum eſt parce. Incubuerunt omnino ad id Medici ut alvum qua id ratione fieri poſſet, ſiſterent: dolores ſi quos ferret, ſedarent; vires confirmarent. Subinde injecti clyſteres mane bis, ter, quater: item ſero, & aliis temporibus.

℞ rapſi

℞. tapſi barbati, centinodiæ, plantag. roſar. rubr. an. m. ij ſemin. cydoniorum & pſyllii an. ʒ ß. malicorii ℥ ß fiat decoct. ad ℔ j in qua diſſolve ſacchar. roſat. ℥ j. ſ. ſyrup. de ſiccis ℥ ij vitellos ovorum duorum.

Item ℞. *decoct. ordei quartar. iij in collat. diſſolve mucor. ſeminis pſyllii, & cydonior. extract. in aq. hordei an. ℥ ß ſacchar. roſ. ℥ ij vitellum ovi unius. fiat clyſter.*

℞. *Radic. gram. acetoſæ, paſſul. integr. an. ℥ j cichor. plantag. agrim. beton. an. m. j granor. berber. recent. ℥ j. ſemin. acetoſ. plantag. card. citri. an. ℥ ß. conſerv. roſar. nenuph. an. ℥ ij fiat decoct. ad quart. tria. In col. diſſolve ſyrupi cap. vener. & de cichor. an. ℥ j. ß fiat apozema.*

℞. *ſyrup. de ſiccis ℥. j cum gran. 4. maſtich. fiat potus. cap. dormiturus.*
Interea purgabatur ex rhabarb. per intervalla.

℞. raſur. ebor. cornu cervi uſti & loti in aq. roſ. an. ſcr. j. margar. elect. ſcr. ß raſur. unicorn. gr. vj diſſol. In decoct. 2. de ſyl. paſſul. integ. cap. unius pruni & lact. cam ℥ i. ſyrup. de nenuph. & de ſiccis. Capiat hora ſomni. Media nocte cap. hordeatum paratum cum decocto ſemin. papav. albi & lactucæ, cum ſacchare roſ.

℞. flor. nenuph. viol. roſar. rubr. an. p. 1. ſemin. lactucæ, papav. albi, an. ℥ ij. Ex his contuſis fiat frontale inter duas ſyndones: vaporetur aqu. roſar. prius illinantur tempora oxyrrhodino.

℞. caponem juven. carnoſum, perdices duas, decoction juvenis caponis alteraticum lactuc. cichor. domeſtic. plantag. ſemin. majorib. frigid. libras 4. conſerva roſar. veter. ℥ ij. conſerv. bugloſ. nenuphar. an. ℥ j. myrobal. Embl. ℥ ſ. ß Omnia reponantur in alambico, in balneo Mariæ. Fiat deſtillatio.

℞. prædicti deſtillati quart. tria, ſacchar. roſat. ℥. i. ß. Fiat julep. utatur cum conditο.

℞. mirobal. unam Emblicam coral. rub. pulver. ʒ ß raſura cornu cervi loti uſti, margar. elect. an. ſcr. j. raſura unicornis gr. vi. oſſis de corde cervi ſcr. ß cum ſacchar. roſat. diſſolve in aqua roſ. fiat conditum.

Sæpe ac ſæpe datus ſyrupus ſomniferus, qualis ante deſcriptus eſt.

℞. furfur. roſar. rubr. balauſt. tapſi, plantag. an. p. j ſemin. pſyllij, cydonior. althea, an. ℥ ß fiant duo parvi ſacculi qui bulliant in lacte pro fotu ani. Renovetur quotidie.

℞. cerati roſ. Meſuæ. loti in aqua roſar. ℥. ij ß. excipiatur linteolo pro ſede.

℞. plantag. centinodia, tapſi an. m. i. balauſt. roſar. rubr. flor. chamameli nenuphar. an. ʒ. i. fiat decoct. in lacte chalyb. diſſolve ſacchar. roſ. an. ℥. i. ß. boli armen. ʒ iij. ſyrupi roſar. ſiccar. ℥ i. vitellum ovi. fiat clyſter.

℞. ſucci cydonior. ℥ ij ſucci plantag. portulac. an. ℥ i cum ſacchar. roſa. fiat julep in modum ſyrupi perfecte cocti. utatur cum decocto graminis. 2. Fiat emplaſtrum ex cerato Santalino pro hepate.

℞. aqu. plantag. roſar. an. ℥ iij. aqu. decoct. hordei ℔. ß. in quibus diſſol. ſyrup. roſar. ſicc. & mell. roſat. an. ℥ i. ß. Fiat gargariſmat. colluat os ſæpe; ſentiebat enim ardorem in faucibus; & difficultatem deglutiendi. Teneat in ore ſacchar. roſat. interdum tabell. diatragacant. frig.

℞. ma-

℞. malum cydonium unum : poſtea & contundatur in mortario pauco aceto roſato affuſo, trajiciatur per ſetaceum: paſſaturæ adde conſer. roſa. ℥. ii ß pulver roſar ℈ iiij. maſtich. pulver. abſynth. rom. an. ʒ ij malaxentur cum oleo roſato. Fiat cataplaſma pro hepate & ventric. Extendatur ſuper ſtupas molles & bene carpinatas, prius in aqua roſar. & aceto pauco maceratas.

Item ℞. *carabes ʒ. ij maſtich ʒ i. ß pulver. elect. diamargar. frig. triaſantal. raſuræ eboris, cornu cervi, cum ℥. i coral. utriuſque ℈ i. ſemin. agni caſti ʒ ß ſemin. melonum ʒ ii. tunicæ interioris gallinæ præparatæ ℥. ii. ß ſaccha. roſ. qu. ſuff. Fiat pulvis.*

Et quoniam diuturnitate morbi & fortaſſe refrigeratione ventriculi, ad ejus regionem dolor obortus eſt, ſequenti fotu ei proviſum eſt.

℞. abſynth. roma. majo roſ. rubr. an. m. j. menth. m. ß. ligni Rhodij, cyp. an ℥. ß. omnium ſantalor. ligni aloes, an ʒ ij florum chamam. p. j. Fiat decoct. in aqua & quarta parte vini pro fotu ventriculi ante cœnam. Illinatur oleo cydoniorum & maſtichino.

℞. conſerv. roſar ſymphyt. bugloſ. borag. an ʒ iii. myrobal. emb. ℥. ß raſuræ eb. coral. cornu cerv. an ſcr. j oſſis meſpilo ſcr. j. terræ ſigill. ſc. ii cum ſaccharo roſ. fiat conditum.

℞. Trochiſcor. de camphor ʒ i. margarit. elect. ſcr. i. raſur. unicor. g. 4. Fiat pulvis cap. hora ſom. cum julepo roſato.

℞. cerati ſantal. ℥. vj maſtich ℥. ß. pulvis ligni rhod. ℈ iiij. malaxentur cum oleo roſato. Fiat emplaſtrum pro jecore

℞. coral. rubr. cornu cervi uſti an. ℈ j rhei torrefacti & irrorati ſucco granator ʒ j. incorporentur cum ʒ j conſerva roſarum cum pauco ſyrupo myrtill. fiat parva maſ. capiat mediam partem duabus horis ante juſculum.

℞. balauſtiorum, nucis gallarum ℥ ß abſynthij rom. & vulgaris an. m. j. cyp. cal. aromat. ligni rhod. an. ℥ ß. ſeminis plantag. ʒ ij. ſantal. omn. ʒ ij. Fiat decoct. in aqua fabr. & quarta parte vini pro fotu ventris. Poſt fotum

℞. mucagin gummi arab. extract. in aqua roſar. ʒ. vj. olei myrtil. cyd. an ℥ j. fiat litus poſt fotum.

3 *℞. pulv. de cynogloſ ℈ ſ. maſtich. gr. 6. excipiantur ſyrupo de cicho. fiant duæ pilulæ, cap. dormiturus.*

Quum dolor imum ventrem vexaret.

℞. malv. biſmalv. parietariæ an m. j. ſemin. lini, fenugr. an. ℥ i. florum anthemid. meliloti an. m. j. abſynth. rom. j. fiat decoct. in oxymel. diu. fotus fiat: & poſt materialia applicentur. Item data ſæpe potio ex julepo roſato & ℈ j. thuris.

ANNOTATIO.

2. *Melius eſt incoquere eos ſuccos cum aliquo decocto convenienti, gratior & melior erit.*

3. *Ga-*

5. Galenus cap 1. lib. 12. method. magnam cautionem vult adhiberi in uſu ſoporeſerum & anodynorum medicamentorum. Et Trallianus, non vulgarem noxam ſequi ait ex talium rerum potione, præſertim quum imbecilla ſunt vires. Quæſtio tamen eſſe poteſt num imbecillis viribus tutus ſoporeſerum uſus, quum hæc viribus ſtudere videantur.

CONSILIUM XXI.
De imbecillitate viſus.

DOmina de Palleaquea quum exertos habeat oculos, eoſque ſatis latos ut radii rerum objectarum non facile in conum conciantur: nec ſuo ſatis gyro qui per opticum canalem feruntur ſpiritus retineantur: conqueritur ſæpe de imminuto viſu. Ac quum probe intelligerent Medici id vitii a natura pendere ut arte ſublevari tantum poſſit, non corrigi, tamen ne aliquid non agerent, & efflagitanti urgentique mulieri nihil denegarent, variis atque variis remediis, illam bona ſpe erexerunt. Sæpe enim poſtica capitis parte dolorem gravem perſentit: ſæpe ad radices oculorum ab intimis partibus dolores protenduntur, ut male affecti cerebri nonnulla ſuſpicio adſit. Itaque eo medicorum proceſſit induſtria, ut capiti conſuleretur, vel per ſeſe affecto ac laboranti, vel ſublatis aliunde vaporibus plethoricis ſymptomatis aucto. Ac ſi, ut eos qui medicinam caste & integre factitant, decet, lubenter ægræ quærenti denegaſſent, quum ſæpe fruſtra contra ejuſmodi inveterata mala, a naturaque contracta pugnetur, ut certe feciſſent, non tot remediis eam vexaviſſent ac oneraviſſent. At miſellorum ægrotantium morbi etiam deſperati aliqua remediorum formula ſunt eludendi.

℞ *fumar. recent. euph. ſymphy petræ. chelid. an. ℳ j. ſem. ormini, fœnic. an. ℥ ß. agrimo. bugloſ. ℳ. ß. turbith in nodulo poſiti myrob. citrin an. ℥. ſ. folior. ſena ℥ j. ß. fiat decoctio ad quart. 3. diſſol. ſacch. quart. 3. addendo expreſſ. ℥ j. ß. agar. recent troc. & ℥ ß. rhei infuſi in aqua fœnic. cum ℈ ij. ſantal. cap. ℥ ij cum decoc. fumar.*

℞ *Decoct. unius capi alterati cum acetoſa, bugloſ. borrag. lib. iij carnem unius cap. & duarum perdic. conſerva roſar. bugloſ. nenuphar. viola, an. ʒ ij pulv. triaſantal. ſimpl. diamarg. frigid. an. ʒ ij. pulver elect. de gemmis ℈ ij. micam unius panis albi maceratam in aqu. cordial. & vino albo fiat deſtillatio.*

℞ *bipinel. ℳ. ß. betonica ſicca, ſummit. fœniculi viridis an. ℳ j ſummit. lupuli p. ij florum cordial p. j agrimonia, ſcariola, an p. j. fiat decoct. ad lib. ß. In colat. diſſolve ſacchari quart j. expreſſ. ʒ vij rhei infuſi in aqua fœnicu. cum cinna. ℈ ſ. nucis moſ. ℈ ß. agari ʒ j fiat ſyrupus in tres doſes.*

℞ *beton. origa. ſampſuc. thymi, puleg. ſiccat. an p. j. caryophyl. nucis moſ. macis, cubeb. piper. lon. an ʒ j. maſti. ʒ ij. nucis expreſ. cortic. thur. an. ʒ i. ſ ß rac. calami benioin. an. ʒ iij. fiat pul. pro cucufa.*

℞ elect. diarrhod ʒ ſ. coriandri præpar. cinnam ſem. aniſi, macis an ℈ j. in enph ſic. ʒ ij pulveriſentur, ſubtilſ cum lib ß. ſacch fiat pulvis.

℞ maſti. ʒ iij, cubeb nucis moſ. macis, galan. cula. arom. an ʒ ſ. pulveriſentur omnia & excipiantur gummi tracag in aqua roriſmar. diſſolute fiant trochiſci, quorum unus cum tenus linteo verſetur in ore mane expuendo.

℞ Decoll. ſampſu & ſucci betæ an ℥ i. ß. vini albi odorif. ℥ j. mel roſ. ℥ ß pul nigel. rom ℈ j. nucis moſc ℥ ſ. bulliant omnia fervore uno, colentur & ſerventur in vaſe pro caput purg

℞ agar in ſucco fœnic loco vini al trochiſ. maſſæ pilul. lucis & ſine quibus: an ℈ j. cum ſucco fœnic. fiant pillulæ.

℞. Euph fœnic. an p. ij ſemin fœnugr. lotis in aqua fœnic. ℥ j. majora. p ß. ſem. aniſi, fœnic. & gallitrich. an ʒ i ß fiant duo ſacculi quadrati qui balbant in aqua euphr. pro ſotu oculi dolentis.

℞ Aloes in aqu end & ſucco fœnic. depurato lotæ ʒ iij. pul. hier. ſimpl. ʒ i ſ. rhei ℈ iiij. agar troch ℈ ij. pulv. euph. ℈ j. cum ſyrup. roſar. pallid. fiat maſſ pill cap. bis menſe pillal 3 pond. ℈ ij.

℞ aqu ſtill roriſm ℥ ij. in hac calefaſc. diſſol. ſalis gemmæ ʒ ij. & in hoc liquore infunde nodulum ex aloe linteo levi invol. ex quo linteo expreſſo inſtillabitur guttula liquoris præſcripti id fiet mane & veſperi.

℞. ſymph. petr. & fœnic. an m iiij. rutæ, chelid. an m ij. irrorentur vino albo per triduum. fiat deſtillatio in alambico cum magno igne ad uſum

℞. milii comm. libr j. ſalis furfur macr. ſalv. ſicc. an. lib. ſ. ſemin. fœnic ℥ iv. fiant duo ſacculi pro capite.

℞ emplaſt. de betonica ℥ ij. opop. ℥ j. caſtor ʒ ij. picis navalis ℥ ſ pul. chamom. major ireos, an ʒ i ſ. ceræ ℥ j. cum oleo nard fiat emplaſtr. ſinapizetur ʒ j ſalis nitri pro capite

Ovum recens ad duritiem coquetur detracto vitello, pulvere è vitriolo albo, & ſaccharo cand implebitur, ambabus partibus ovi diviſi colligatis macerabitur in aqua roſar. & euphraſia per quatuor dies expreſſione facta fiet collyrium

Huic Dominæ in metu cœcitatis hic multa remedia præſcribuntur. Item & alia quæ ſequuntur optima cognitu

℞ ſemin fœnugr. lotis in aqua tepida ʒ j. ſemin. fœnic ʒ ſ. euphr. p. ſ. fiat decoctio in aqua ubi ferbuerint leviter primam aquam abjicies novam addes: in ſecunda aqua diſſolve ſacchar roſati cand ℈ iv. mellis roſati ℈ ij fiat collyrium, de quo guttas in oculum jaciat ægra

℞ farin fenugr & ſuthiæ præpar an. ℈ iv. aloes lotæ ℈ ij. fellis perdicis ʒ ſ. amyli ℈ ſ cum melle roſ colato. Formentur trochiſci, ſiccentur in umbra, ſiccatis atatur cum ſucco feniculi depur. addita pauca aqua roſacea majore vel minore pro ardore.

Eidem pariter Dominæ ad dentium fœtorem corrigendum hæc præſcripta fuerunt.

℞. rad. mal. dr. ſ. myrrhæ dr ſ. maſtich cornu cervi uſt. an. ʒ j. oſſ ſpong. & ſapia

Digitized by Google

& ſapie an. dr. ſ. ſang. drac. ℈ j. ireos flor. ʒ j. ſ. corall. utriuſq. an. dr. ſ. cinnamomi & ſantal. citrin. an ℈ ij. cum ſacchar. roſ. fiat pulvis pro dentibus. ℞ pulver prædict. ʒ i ſ. excip. gumm. trag. extract. in aqua odorif. fiant parvi troch. verſentur ore ſæpe mane præſertim.

Item ad dentes.

℞ rad. althea ℥ j. ciner. roriſmar. ʒ j ſ. florum roſar. rubr. ʒ iij agrim. m. ſ. alum ʒ ſ. tartari ʒ ii. fiat decoct. ad lib. ſ. pro ablutione dentium.

℞ corall. utriuſque, roſar. rubr. an ʒ ij. cinnam. xyl. an. dr. i. ſ. maſtich. ʒ ij. cum melle roſato fiat opiata pro dentibus. Item

℞ coral. utriuſque ℈ j. oſſis ſapię ℈ i. ſang. dracon. maſtich. an. ℥ ſ. pulv. rad. biſtortæ & ireos floren. an dr. ſ. cinnam. gr. 8. ambr. griſ. & caryophyll. an. gr. ij. ligni aloes ℈ i. raſur. ebor. cornu cervi uſti, roſar. rubr. an. dr. ſ. cum melle. fiat opiata. Item.

℞ corall. utriuſque, pumicis, ſantal. rubr. cryſt. an ʒ iij. cinnamo. caryophyll. an. ʒ j. cum melle roſato, & granis 6. moſch. fiat opiata. Aut

℞ marmor. alb. cryſtall. an ʒ iij. pumicis, ſantal. rub. an. ℥ ſ. caryoph. ireos flor. an ʒ ij. cum melle. Fiat opiata.

CONSILIUM XVII.
De Aſthmate.

CAROLUS d'Heruille ex aſthmate, difficilique anhelitu laborabat. Juncta erat & deſtillatio in pulmones, quæ ſuffocationis periculum afferebat. Summam pulmonum infirmitatem Medici accuſabant, qui ſeſe facile explicare non poſſent, nec alas ſuas expandere ad exigendam materiam quæ orthopnœam concitaret. At inito prudenter conſilio cum catarrho pugnatum eſt, inciſa materia quam conceperant pulmones & quoniam in tabem inclinatio fiebat, analepticis quoque cautum proviſumque eſt, ne marcor adaugeretur, tandemque in diſcrimen conjiceretur. Huc autem referentur multa remedia, tum quæ ſiſtendo catarrho dicant operam, pulmonum alas explicant, tabem retardant, & hæmoptoica quoque ipſa. Ut quum eorum ſylva in promtu erit, facile ſi quid ſeſe offerat ejuſmodi, occurratur. Magna enim copia eſt hominum e pulmonibus Lutetiæ laborantium ſive quod, ut olim Romæ ejuſmodi affectus percrebuerint, ob aeris humidam temperiem, idem Lutetianis contingat. Magnam enim partem perflantur auſtrinis Pariſienſes. 2. Sive quod Lutetiani partes thoracicas imbecillas habeant, catarrhiſque obnoxii ſint. Delicatæ ſunt vitæ, imbecilla habent viſcera. Sive quod quum poſt centum annos multi tabidi decubuerint, quumque nullus quantam hoc pertæctem aſſerat, mitte animadverteret, hereditario jure ad poſteros malum ſerpſerit. Nam quicumque ſtirpe tabida fati ſunt, eos fere omnes tabes attingit. Sive quod quum nullus Medicorum hactenus monuerit nos quanta ſit labes & contagio pulmonum affectorum, e quibus aura venenata effertur facile eos quibuſcum verſantur inficiens ac contaminans, nemo ſibi providerit, & ita incautus venenata qualitate infectus fuerit. Ac futu-

rum tandem eſt ut niſi vel in eam rem interdicendæ conſuetudinis lex ſanciatur, vel cane pejus & angue tabe affectorum communis ſocietas fugiatur, malum hoc ita Lutetiæ accreſcat, ut oppido pauci malignam ejus vim effugiant. Cur enim elephanticorum, cur febricitantium conſuetudo eos quibuſcum vitæ communio eſt, contaminat, tabidorum virulentia impune in populo jactabitur? Halitus fœtor, ſpurcities, ſqualorque corporis, character & viriditas decuſſa, marcor, conſumtio corporis luculento etiam injecto alimento, quid aliud præter tabificam qualitatem malignamque deſignat? Ophthalmia, qui affectus eſt externus, aeri expoſitus, ut vapor facile evaneſcat, intuentium oculos inficit, vapor e pulmone ulcerato, tabidoque pulmones alios non inficiet? Unde tanta corporis conſumtio & macies, niſi quod tabifica qualitas ad cor delata, & a corde continuato curſu per arterias ad omnes corporis partes derivata, omnes in extimis facultates, debilitet, conſpurcet, & contaminet? In phthoe enim ut & elephantiaſi ſpectatur quædam totius ſubſtantiæ diaphthora, quæ nulla arte corrigi & emendari poteſt. At pleique viſi ſunt & a neotericis & a veteribus qui parentum alterutro tabido ſati eodem anno nati interierunt quo & parentes. Nec eſt quod Hippocrates *in Aphoriſmis*, juvenibus hunc morbum accidere dicat, quod a vehementi exercitio ſæpe hæmatopeyſis præceſſerit, ut Galenus interpretatur. Etſi enim cauſa hæc procatarctica aliquid efficiat, tamen naturalis proclivitas majoris multo momenti eſt. Sed jam ad remedia deſcendamus. Ad marcorem in phthiſi.

℞ amygdal. dulc. ℥ ij. pinear. paſſul. mund. in aqua roſar. mund. & contu. an. ℥ j. pulp. carnis capi vel coxar. ranarum vel cancrorum fluviatilium vel teſtudinum ℥ j ſ. medull. 4 ſem. frig. major. alth. & bombac. an. ʒ ij. aniſi & cinnam. an. ʒ ß. amyli parum, ſacchar. qu. ſuff. fiat maſſa panis cum juſculo pullis fiant placenta, coquan. in clibano.

℞ pulver. pulm. vulpi prepar. ʒ j. pulv. diarr 'oos & diatrag. frig. ſacchari cand. an. ℈ j. coral. rub. raſur. unicorn. an. gr. 4. ambr. griſ. gr. ij. marg. elect. ℈ j. fiat pulvis.

℞ har. vitellinum anum, pullos tres, teſtudinem nemoralem unam: coqu. in aqua cum lattuc. portul. agrimon. pineis, jujub. ſebeſt. ſemin. bombac. ungul. caball. paſſul. ℥ ij. ℞ prad. decoll. ℔ 6. lymaces vineal. 60. reponantur in alambica cum carne capi invenis. Fiat deſtillatio in Balneo Mariæ: utatur in paſtu, & extra paſtum cum ſacchar. roſ.

Et quum urget tuſſis a catarrho deſtillante in pulmones, hæc conferunt.

℞ glycyr. ℥ ſ. paſſul. ℥ j. jujub. ſebeſt. an. num. 6. bulliant in juſculo pullis. In colat. diſſol. mann. granat. ℥ ij. ſacchar. cand. ʒ iij. fiat doſis.

Fiat litus ad totum thoracem ex oleis quæ ad eam rem inſtitui ordinarique ſolent.

℞ conſerv. roſ. violar. & bugloſſ. an. ℥ ſ. conſer. ſcabioſ. & ung. caball. an. ʒ iij. pulp. ſebeſt. & jujub. an. ʒ ij. boli arm. prap. ℈ iij. pulv. elect. diatrag. frig. ʒ ij. ſyrup. roſ. ſicc. & myrt. qu. ſuff. Fiat Opiata.

℞ roſar. rubr. maſtich. ſantal. citrin. an. ʒ iij. myrtill. ʒ ij. ſampſuci,

flor.

Digitized by Google

flor. ſtœchad. an. p. ſ. beton. ſicc ʒ ſ. Fiat pulvis tenuiſſ. quo aſpergatur pars anterior capitis.

℞ *diatrag. frigid. ʒ j. penid. ʒ iij looch ſani ʒ ſ. julep. roſ. qu. ſuff. fiat in modum Opiati.*

℞ *nigell. rom. ʒ ß. vermic. roſ an. ʒ iij. ligni aloes ʒ ij maſtich. ʒ j. fiat ſuffitus pro capite.*

℞ *decoct. hordei mund. ad crepat. coct. ℔ ij in quibus bull. jujub. ſebeſth. dactyl. paſſul. an. ʒ j. glycyrr. ʒ ß. bulliant omnia ad conſumt. tertia partis. adde folior. ungu. caball. & bipinell. an. p. j. In decocta diſſol. ſacchari albi ʒ vj. fiat ſyrupus eximius.*

In catarrho vehementiſſimo cum magna humorum copia frigidorum præſertim, valet quod ſequitur.

℞ *chamæm. melil. ſcabioſ. bugloſ. hyſ. ſatur. an. m. j. ungu. caball. m. ij. rad. enul. campan. eryngii an. ʒ ij ſemin. aniſi ʒ ij. rad. ireos ʒ ſ. fiat decoct. & excipiatur ejus fumus.*

℞. *raſur. ligni ſanct. ʒ iij ſarcup. ʒ i. ſ. ſtœchad. Arab. omnium capill. ſcabioſ. bipinell. borrag. hyſſ. agrim. an m. ß. ſemin. aniſi, fenic. an. ʒ ij. glycyrr. ʒ j. jujub. ſebeſth. polyp. an. ʒ ij epith. unc. i. ß. Fiat decoct. ad ℔ dimid. In colatura diſſolv. theriac. veter. unc. ſ. ſyrup. cap. ven. unc. iij. ſyrup. de ſtœchad. unc. j. ß. colent. per manicam hippocr. cum cinnam. Capiat uncias tres ſingul. matut.*

Quum præ copia materiæ aſthmatici ægri quodammodo videntur, valet hoc quod ſequitur.

℞ *rad. ſerpent. unc. ij. paſſul. & glycyrr. an. unc. j. fiat decoct. ad lib. ij. In colat. diſſolv. ſacchar. unc. iij. fiat in modum Julepi.* Item.

℞ *cypp. calami arom. an. ʒ ii cort. citri, aſſa odor. an. ʒ i. melis ſicc. furfur. mac. lot. in vino & ſicc. an. ʒ iij ſalis ʒ iij. roſ. rubr. ſantal. citr. an ʒ ſ. Fiat pulvis, cujus pars inſpergatur capiti hora ſomni.*

℞ *ſucci liquir. in aqua ſcabioſ. infuſi ʒ v pulver. elect. diatr. frig. ʒ ii. pulv. diair. ℈ iiij. ſacchari candi & penid. an. ʒ i. ſ. ſacchari albiſſ. ʒ iij. cum infuſ. gumm. tragac. in aqua roſar. fiat paſta. form. pil. ſub lingua.*

℞ *bol. arm. ʒ ſ elect. diatrag. pulver. glycyrr. cinnam. an. ℈ i. pul. elect. aromat. roſar. ℈ ſ ſacchari albiſſ. ʒ iv. cum infuſ. gummi tragac. in aqua roſar. & ungu. cabal. fiat paſta.*

℞ *pulver. ireos floren. gummi tragac. an. ʒ i. amyli, boli arm. an. ℈ j. rhei pulv. ℈ ii raſura ebor. cornu cervi an. ℈ ſ. liquirit. raſa ʒ i. ſ. ſacchar. in aqua ungula cabal. ſoluti quant. ſuff. Fiant tabell. ℈ j teneat in ore ſæpe.*

℞ *mell. deſpum. ſacchari & butyri recent. an. ʒ vj. utatur ex cochleari.*

℞ *medul. caulium rubror. coctor. inter cineres unc. duas, 4. ſemin. frigidor. major. incisor. unc. j. ſacchari albiſſ. unc. iij. fiat conſerva.*

℞ *diatrag. frigid. unc. ſ. diaireos unc. ſ. ſemin. bombac. melon. an. dr. ij pulpa paſſul. mundat. ʒ ij. ſ. cum partibus aquis ſyrupi violar. & capill. fiat looch.*

Et quum perenniter illabitur catarrhus a materia eſſera, qui tabem tandem afferat, ille qui ſequitur ſyrupus miraculoſe dicitur prodeſſe.

℞ flor. & germin. 1. ſalicis, folior. urtica mortua an. m. iv. ſummit. viminis rubri, folior. burſa paſtor. an. m. ij. fiat decoctio in ℔ iij. aqua roſar. ungul. cabal. & burſa paſtor. cum ſaccar. lib j. ſ. ad medietat. ſumat ℥ j. ß cum aqua deſtilat. viminis rubri.

℞ ungul. caball. bugloſ. ſcabioſ. an. m. i. ſ. jujub. ſebeſt. num. 4. fol. ſena ℥ i. fiat decoctio ad lib. ſ. In colatura infunde agar. ℥ ſ. ſaccbari candi lib. ſ. Fiat ſyrupus, capiat bis in hebdomad.

℞ ſyrupi roſar. ſiccar. jujub. & de papav. an. ℥ ij. pilul. de cynogloſſ. ℈ j. miſceantur in mortar. capiat ager ſine aqua duo cochlearia ſero, addita ℥ i ß pulver. ſaccha. roſ. aut candi.

Suffumigium pro capitis ornamentis in deſtillat. Sed hoc mihi valde non probatur. Uſurpatum tamen a nobili viro

℞ coriandri prapar. ℥ vj. gummi hedera, ſandarac. maſtich. oliban, & roſar. an ℥ j ſ. trochiſcor. de caphura ℥ ſ. ſemin. papaver albi ℥ i. ſ. contundantur omnia craſſiuſcule. Ex his mane & veſperi in lecto introitu ſuffiantur capitis ornamenta.

℞ agar. trochiſc. ℥ j. oliban. ℥ ij. fiant pilula 6 capiat unam dormiturus.

℞ ſcabioſa, bipin. ungal. cabal. an. m. i. ficus pingues num. 8. paſſul. jujubar. ſebeſt. prunor. damaſc. an. ℥ j. ſemin. melon. cucumer. an. ℥ ij. fiat decoct. ad quartar. iij. in quibus diſſolv. oxymel. ſimpl. & ſacchar. roſ. an. ℥ vi. fiat in modum ſyrupi.

℞ materialia pradicta, coquantur cum gallo vetere, in decoct. ℥ v. diſſolv. manna grana. unc. ij. ſ. fiat potus.

℞ radic. althea in taleolas ſect. ℥ i. ſummit. malva, biſmal. bugloſ. borrag. an. m. i. plantag. p. ij. jujub. ſebeſt. dactyl. pruna damaſc. an. na. 20. ſemin. bombac. melon. cucurb. an. ℥ ſ. glycyrrh. ℥ ij. conſerv. ungu. cabal. ℥ j. ung. caball. m. ij. hyſſopi ſub finem poſiti p. ſ. florum nenuphar. & violar. an. p. i. agrimon. bipin. an. m. i. Fiat decoct. ad lib. i. in aqua ungula caball. & roſar. In colat. diſſolve ſacchar. candi, & roſa. an. lib. ß. ſyrupi de ungal. cabal. ℥ ij. penid. ℥ i. fiat ſyrupus perfecte coctus.

Et quoniam ſanguis ore rejicitur, ſæpe formidabile ſymptoma proxime phthoen minitans, quammaxime animi debemus ut hoc arceamus.

Syrupus ex ſtercore aſinino in omni rejectione ſanguinis confert plurimum. Lavatur primum in aqua roſac. in eadem incoquitur cum ſaccharo roſato, & fit ſyrupus.

℞ conſerv. roſar. veter. bugloſ. borrag. an. unc. i. pulver. ſemin. plantag. ℈ i. bol. armen. terra ſigil. an. ℈ ij. lapid. hamat. ſer. i. cum ſyrupo capill. ven. fiat opiata.

℞ Julepi roſ. unc. i. utatur cum aqua roſ. & plantag.

℞ ſuccor. portulac. plantag. urtica mort. granat. lactuc. an. ℥ ij. ſacch. roſ. quart. tria fiat Julep. in quo maceat modulus ℈ ij. lapid. hematit. ficus, alkoor pulver.

℞ ſyrup.

℞ ſyrup. myrtil. & papav. & roſar ſiccar. an. ℥ j. capiat dormiturus.

℞ mumia pulver. ℈ ij terra ſigill. ſcr. ß aqua plantag. roſar. centinod. an unc. j. detur.

℞ ſucci ungul. cabal. plantag. an unc. iiij. ſucci berber. & macerat. roſar. ſiccar. an unc. ij. cum ſaccharo roſ. fiat Julep.

℞ mumia ʒ j. terra ſigill. & boli armen. an. ʒ ſ. aqua myrtil. & roſ. an. ℥ iij decoct roſar. & cortic citri lib. ſ. fiat Julep in 4. doſes.

℞ boli armen. terra ſigill. mumia an ℈ iiij ſemin. papav. albi & melon. an ℥ ſ glycyrr. ʒ ij ſacch. candi ℥ ſ. Excipiantur omnia in gummi tragac. extracto in aqua roſar fiant formula quas in ore teneat.

℞ majoran flor. chamam. melilot an p. ß. fiat decoct. pro vapore naſi.

℞ meliſſ bugloſ ſcolop. plantag. beton ungul. cabal. folior. cardui. portul. an p. j. paſſul ʒ ij. folior ſena ℥ ſ. F. decoct infunde rhei ʒ ij. diſſolve ſyrupi violar. ℥ j.

℞ ſemin papav. albi ʒ j. pulver diatragag. frigidi ʒ ij amyli ℈ j. ſemin. melon. lactuc an ʒ ſ. glycyrr ʒ ß. ſacch roſ ℥ ß cum mucagin. ſemin. pſyll. in aqua lactu. extract. Fiant formula qua ore verſentur.

Quum a capite catarrhi origo eſt labentis in pulmones, ut & capiti & thoraci conſulatur, valet hic ſyrupus.

℞ radic lapathi acuti, ſerpent. biſmalva, ireos florent. an ℥ ſ. cichor. tot. agrimon. adiant. ungula caballi. hyſſopi an m. j. ſemin bombac mal melon. cucumer ſenic. an. ʒ ij paſſul glycyrr. an ℥ j ß. ficus, jujub an numero x violar p. ij. Fiat decoct. in qua infund. agarici trochiſc. ʒ ij cinnamom. & ſantal citrin. ʒ iij. bulliant mane in colat. diſſol. caſſ. ℥ viij. ſacch. quod ſuff. Fiat opiata, capiat unc. unam cum ſacch.

℞ pulv roſar cornu cervi, ſantal alb & rub an ℈ ij ſpod gummi Arab. maſtich an ʒ ß. coral. ℈ j ſucci glycyrr. ℈ ß. ſemin papav & melon. an. ʒ ß. cum ſaccharo in aqua roſ ſolv fiant tabell. pondere ʒ ij

℞ diarrhod abba diatrag frig an ʒ j. coral. ℈ j cum ſacch. diſſol. in aqua roſar. fiant tabella pondere ʒ j. ß

℞ rhei ʒ ß. maſtich gr. 2. cum aqua agrimonia, fiant pilula tres, capiat mane.

℞ ſuccor plantag portul centaur. an ℥ iij ſucci granat ℥ iiij aqua roſar. macerata cum lapide hamat ſuper marmore ℥ iij ſacchari roſ. qu. ſatis fiat ſyrupus poſito nodulo boli armen inter coquendum. Capiat cochlearia duo cum expreſſ. ʒ uniat rhei bis in menſe.

℞ aquar plantag. & roſar. an ℥ ij. aqua macerat. roſar. ſiccar. ℥ ij. cum ſacch. roſ. fiat Julep.

℞ raſura ebor. cornu cervi, margar. elect. an. ſcrup. j coral rubr lapid. hamat. boli armen. terra ſigil. an ʒ ß glycyrr. ʒ ij. cum ſacchar. roſ. in aqua arnogloſ. ſoluto fiant tabella pondere ʒ ij.

Optimum eſt remedium opiata facta ex pulpa paſſular. damaſc ex pulpa jujubar. & ſebeſt. cum ſacch. qu. ſaſſ.

℞ ſucci depur. per reſidentiam. plantag. portul granat. cydonior. beton. agni caſt. an. ℥ ij ſacch. roſ. qu. ſ. fiat ſyrup

℞ *ſpodii, roſar. rubr. boli armen. terræ ſigil. hæmat. an.* ʒ ß *coral. rubr. carab. margar. an* ʒ i ß *gummi tragac. dr. ij ſemin. papav. albi, portulacæ, mal. roſar. rub. arnogloſ. cornu cervi uſti an. dr. ij acaciæ, ſucci barbæ hirci, ſucci glycyrr. an. dr. ij. amyli torref. drag. ij. terantur, miſceantur cum ſaccharo, fiat pulvis.*

Tabidos alvi fluor prehendit ſæpe, unde mors conſequitur. Eo hæc conferunt.

℞ *cerati ſantal.* ℥ ii *cerati ſtomach. cydonior. an.* ℥ ß *maſtich.* ℥ ſ *olei myrtil. qu. ſuff. fiat emplaſt. pro ſtomacho.*

℞ *olei de abſynth. & cydonior. an.* ℥ iij ſ *ſpicæ nar.* ʒ ij *ſantal. citrin. coral. rubr. ſpod. roſar. an. drag. j. ceræ q. ſ. Fiat liniment. pro hepate.*

℞ *conſ. roſar. nenuph. an.* ℥ i. *coral. rub. cornu cervi, boli armen. terræ ſigil. an drag. ſ. ſacch. roſ.* ℥ iij *Fiat conditum.*

℞ *ſucci pomor. de curtip. plantag. endiv. an. unc. iij ſucci granat. & cydon. an unc. i ß. ſacchari & ſyrupi roſar. an. qu. ſuff. fiat ſyrupus.*

℞ *pulv. elect. diarrhod. abbat. & triaſant. an. dr.* ß *diamarg. frigid.* ℈ ij *cornu cervi uſti, & ebor. an.* ℈ j *ſacchar. diſſol. in aqua roſar. Fiant tabellæ.*

℞ *conſerv. roſar. ſymphy. an.* ℥ j *cortic. citri cond. myrobal. citrin. cond. an.* ℥ ß *trochiſcor. de terra ſigill. & de ſpod. an. dr.* ß *trochiſc. de coral. ſcr. j: pulv. elect. lætitiæ grana xv cum ſyrup. myrtino. Fiat ſyrup.*

Ad ſuperiora quoque pertinent hæc quæ in deſtillatione præſcribi poſſunt.

℞ *conſerv. violar. anthos, carnis myrobol. embl. cond. an. dr. ij. pulp. paſſul. & ſebeſt. an.* ℥ ſ *olibani pulv. maſtich. an. ſcr. j. cum ſyrupo de ſtœcha. Excipiantur omnia: capiat drach. j hora ſomni.*

℞ *conſerv. ſymphy. roſar. an.* ℥ j *carnis myrobol. embl. unc.* ß *cum ſyrupo myrti. Fiat opiata, capiat mane cum ſyrupo ſequ.*

℞ *ſigill. Salom. herbæ judaicæ an. p. ij. plantag. cum rad. m. j. conſolidæ utriuſque an m.* ß *bipin. m. j* ß *ſemin. plantag.* ʒ ij *Fiat decoct. ad lib. j. In colatura diſſol. ſacch. roſ.* ℥ vi *capiat* ℥ i ſ *pro doſi.*

℞ *rad. ireos florent. enulæ campanæ, glycyrr. raſ. an.* ℥ ß *paſſul. mund. drag. 6. ficus pingues num. tres, jujub. ſebeſt. alkeken an num. 6. bulliant in æquis partibus vini albi & aquæ. Fiat decoct. ad uſum ſequentem.*

℞ *gummi tragac.* ʒ ij ſ *pul. glycyr.* ʒ iij *pul. elect. diarrhod. ſimpl. & diatrag. frig. an.* ℥ j *ſacch. candi & penid. an.* ℥ i ß. *amyli* ʒ ij. *cum ſacc. al.* ℥ vj *diſſol. in decocto ſuperiore fiant cylindri.*

℞ *rad. ungulæ cabal.* ℥ ij *glycyr.* ℥ j *carn. dactylo. viij jujub. ſebeſt. an.* ℥ j *adian. folior. ungu. cabal. an. m. j paſſul. damaſ. nucleor. pini. an.* ℥ i. ſ. *ſemin. mal. bomba. an.* ℥ iij. *fiat decoct. addendo ſub finem pulver. pulmon. vulp.* ʒ iij. *in colat. ad quart. iij diſſol. oxymel. ſimpl. ſyrup. violar. an.* ℥ ij. *ſacch. can.* ℥ vj *fiat ſyrup. utatur mane longe a paſtu.*

℞ *carnem duarum teſtud. præpar. rad. ſerpent. maior. glycyr. ungulæ cabal. an.* ℥ ij *ſcabio. adianti, capil. vener. ſcario. hyſſo. an. m. j. jujub. ſebeſt. numero 12. paſſul.* ℥ ij. *ſemin. melo. cucurb. dactyl. enucleat. nucleor.*

pini,

pini, & piſtacear. an. ℥ j. fiat decoctio in aqua ſcabio. ungula caball. ſcabio & endiv. in colat. ad lib. j diſſol. mel. al & ſacch. an. quart. iii. clarificatio. fiat pulvere ſequenti.

℞. pulv diaireos, diarrhod. abb. an. ℨ. j. pulver. pulmo. vulp. prap. ℈ iij. pul. ireos flor. ℨ ß. cinnamomi, ℨ j. ponantur omnia in nodulo.

ANNOTATIO.

1* *Maxime vero contingit magnam partem pulmonum in his regionibus vitiatum apparere, quod etiam a pueritia magna in thorace acervetur phlegmatis copia. Videmus enim omnes fere noſtros pueros tuſſiculoſos eſſe, raucos, & ψνιγματίας, quum tamen nil extuſſiant. Sic colligitur pituita, quæ non recta amplius a natura pulmones corrumpit.*

2* *Tuſſis oritur vel ſtimulata natura a materia influente e capite: vel eadem ſtimulata a materia contenta in pulmone. Quum tuſſis continenter affligit, argumentum eſt deſcenſus humoris e capite, licet intervallis longis, credibilius a materia in pulmone contenta oriri. Si a capite manat, roborandum caput, & impediendus catarrhus: ſi in pulmone contenta, bechicis utendum. In catarrhis, ſed ferinis, præſertim illud fieri poteſt: non eſt alienum ſæpe ac ſæpe cibum ingerere, hinc enim catarrhi impetus debilitatur, niſi forte ex eſculentis aut potulentis aliquid aliena qualitate tuſſim provocet.*

*3 *Salix maximas vires habet. Deſiccat impense, & ſine morſu. Mirum eſt, quum hæc arbor adeo ſit familiaris nobis, ejus vires tamen negligi, quas Dioſcorides tanti facit lib. 1. ſuorum Simplicium.*

*4 *Quarto locor. affector. Galenus abunde explicat quomodo diſtinguere poſſimus an ſanguis a ventriculo, an a pulmone, an ab ore rejiciatur. Inter cetera commemoratione digna, ſcribit quoſdam hæmorrhagia tentatos, & excrevisse ſanguinem per vomitum ob ductam per os & per nares forte fortuna hirudinem exiguam admodum qua tempore accreverit. Quod notandum eſt.*

CONSILIUM XXIII.

De Febre Tertiana.

DOmus Lotharingæ cuſtos circa menſem Auguſtum in febrem incidit. Ut corpus biliosum erat, conſtitutio temporis calida ſicca, ita adorta febris eſt tertiana; ſed ea non multo poſt tempore mutationem recepit, & quæ prius ſtata rataque eſſet, ea erratica effecta eſt in quartanam proxime degeneratura. Reddito aere caliginoſo, inæquali, frigidoque corpus melancholicum effectum eſt per aduſtionem humoris biliosi: dominatum humoris indicarunt & actiones animales expeditæ, citæ, celeres, motus animi, excrementa quoque ipſa, & caloris ſpecies. Tandem quartanarius decubuit, ingens admodum ſitis, proclivitas ad iram, vigiliæ perpetuæ. Nec

dum

dum tamen perſeverant circuitiones periodique quartanæ. Exactis enim ſex aut ſeptem circuitionibus ſatis conſtantibus, interjectæ ſunt aliæ acceſſiones modo cum ſenſu frigoris, modo ſine ſenſu, ita tamen ut die quoque quarta primæ febris ratio aliqua retineretur. Dubitabatur num triplex, an duplex quartana an hemitritæus. Non hemitritæus erat quod continuus non eſſet, nec affecti ventriculi argumenta ſeſe proderent. Non duplex tertiana, quod majus multò eſſet intervallum inter repetitiones quam in duplice tertiana eſſe ſoleret. Ergo eæ acceſſiones ita incertæ aut ſignificabant cauſam nondum ſatis firmam in lactibus & viſcere utroque, aut translata materia a ſuis ſedibus brevi futurum iri morbum. Scribit Galenus uſu intempeſtivo theriacæ & rerum ſimilium, præſertim nondum coacta materia effici ut ex ſimplice quartana duplex triplexque fiat. Incidit enim materiam nondum præparatam, & in diverſas partes pellit. Ita nimirum humor in illo corpore redundans tenuis, acer, a bilioſo aduſto procreatus, ſeipſe potuit movere, ciere, & impellere. Ut quod theriaca tamquam externum efficere poſſet, idem humor tamquam a ſeſe habens motus principium præſtaret. 2 Sed hæc fortaſſe argutiora. Non adhibuimus majorem operam ut morbus deſtrueretur, quia corpus ut nimis ſiccum ferendo non eſſet. Immo noſtra remedia irrita videntur fuiſſe, niſi ex eo irrita non fuiſſe videri debent, quod nobis auctoribus, quum alioqui morbus eſſet periculoſus, & homini necando ſatis, vim mortis tamen evaſerit, morbo nimirum deluſo & temperato. Contra in hac quartana gerere ſe oportuit quam in aliis. In his enim uſui ſunt aperientia, vehementer & impenſe calfacientia, piperata, ſalſaque: Sed hic ad humectantia plane deſcendendum fuit, tum ut ingenti ſiti quæ præcipua ſymptomatis rationem habebat, conſuleretur, tum ut humorem bilioſum, aduſtum temperaremus, & quodammodo occaſionem contrahendæ putredinis præriperemus. Quærebatur num iterato mittendus ſanguis, an medicamentis pugnandum. Neutrum accommodatum viſum eſt. In morbis acutis, & principiis morborum longorum valida quidem remedia uſuveniunt, quod & natura adhuc viget, & quia humor cedit trahenti medicamento. Hic morbus progreſſus eſt, & neſcitur quorſum evadat. Ergo naturæ medicatrici committendus eſt. Natura enim maxime medica in longis apparet coquendo, ſecernendo, abſceſſum moliendo, virtus non ſtat: ergo & venæ ſectionem & purgationem dehortatur. Minœræ virtutum in partibus ſolidis hæ ſiccæ ſunt diuturnitate morbi, vaſorum ora conniveut, concidunt, & collabuntur. Siccitas illa & collapſus impedit actionem medicamenti & potius colliquatio afferetur partibus ſolidis. Præterea ſi paullo validius medicamentum daretur, metus eſſet ne in dolores colicis ſimiles æger incideret quod in pleriſque obſervatum eſt quibus humor exagitatus eſt. Item & obſervatum, mulierem quartana laborantem, quum jam 66. dies quieviſſet aſſumto etiam medicamentulo, in morbum elapſam eſſe: Omnis enim materia agitata emotaque ſeipſa quieſcente deterior eſſe ſolet, quod diligenter animadvertendum fuit. Urinæ flammeæ ſunt admodum, ſitis magna: non propterea tamen hæ ſectionem venæ arguunt. Nam oportet in iis febribus fuliginoſum excrementum efferri a præcordiis ad cor, quo fit ut facillime

ventri-

ventriculum attingat, & a ventriculo tunicam linguæ alvoque ipſi communem. Et quum ſedabitur illa, incipietque corpus bene nutriri humidis alimentis, naturæ reſurgentis, & recreantis ſeſe erit argumentum. De prognoſt. Metus eſſet ne in maraſmum conjiceretur, niſi proba victus ratione provideatur: ad quod febres erraticæ efficiant ſæpe, tum quod focus multiplex, & natura ſæpe ac ſæpe affligatur. Spes enim convaliturum, quod hypochondria non meteora, nec pro ratione febris inæqualia. At in omnibus morbis hypochondria recte valere optimum. Alvi fluor conferet ſi non cum excrementis rapiatur chyloſa ſubſtantia e ventriculo. Nec hodie verum conſtat eſſe quod ſcribit Hippocrates, quartanas ſecuriſſimas: quum his temporibus aut illis ſuccedat hydrops, aut ſcirrhus lienis. Tamen quum affecta non ſint viſcera inſigniter, ſatis tuta poteſt eſſe quartana. Nunc autem obſervatur in ejuſmodi febribus quartanis cancroſum in corpore lienis concipi diſpoſitionem, quæ quo magis medicamentis irritetur, magis ægreſcat medendo, quod & in externis affectibus cernere eſt. Tota ratio curationis ad duo revocabitur, ad curam ventriculi vicinarumque partium: item ad diætam. Diæta hæc erit: Utatur juſculis ſæpe, immo etiam ſub finem acceſſionis, mutatalibus vitulinis, panata, hordeatis, vino diluto tamen. Eſt enim ſitis ingens, & urinarum venoſique generis ardor diſſuadet uſum vini, tum morbi longitudo ſuadet, aquis enim non tranſiret vaſa longo morbi tractu collapſa & contusventis, niſi veheretur. Ventriculo ſtudendum quod fatiſcat morbi longitudine, & quod eadem de cauſa congerat multa excrementa, unde morborum aliud ſemen. Linietur ventriculus oleis quæ vim habebunt ejus corroborandi, & adſtringendi. Foveatur iis quæ eundem excitabunt & confirmabunt. Dentur tabellæ ex aromatico roſato deſcriptione Gabrielis, & Triaſantalo. Atque ea ratione futurum eſt, ut vincente, triumphanteque natura, quæ nunc inferior veluti latet, morbus debilitetur, & tempore deſtruatur.

ANNOTATIO.

* *Hic æger graviſſime habebat, & dolores graviſſimos perferebat. Sudabat ſæpe, & tamen nihilum ſudores proficiebant. Ac revera nos obſervavimus in Quartanis ſudores non proficere ſolere. Nam quum materia ſit craſſa, frigida, lenta, non eſt credibile eam ita attenuari poſſe, ut in ſudores reſolvatur. Sed quum calor naturalis & calor febrilis nihil non agere poſſit, adoritur aliam tenuem materiam aliunde corpori ſatis accommodatam: ut mirum non ſit ſi non proficiant tales ſudores, quum maxima ex parte non ſint ipſius materiæ morbificæ. Proſunt quidem ſudores apparentibus coctionis ſignis, quod materia natura cedat, ſed donec aliquid tale appruerit, non eſt quicquam opis exſpectandum. Unde non eſt cur ſolliciti ſimus de ciendis ſudoribus in Quartanis. Nam ſi ſudores nondum apparentibus ſignis coctionis, procurari non poſſint ſine obſtructionis majoris metu, quod ars non audet facere id ſi natura parum provideat, præſtiterit, minus ſaluti corporis conſuluerit. Quod hic diximus de crebris ſu-*

dori-

doribus qui in Quartanam incidunt, quæſtione dignum unde oriantur. Nam non credibile eſt materiam tam craſſam ita in halitus abire, id quod præſertim in corpore ſqualido & ſicco, in quo tamen tot ſudores apparent. Et hic annotari oportet anno Domini 1573. plurimos Quartanarios corpus totum ſudoribus diffluxiſſe corpore plane emaciato, ſqualido & arido. Et ii ſudores nil proficiebant. Horum duplex cauſa eſſe videbatur, infirmitas naturæ priore morbo iam fatigatæ: item ariditas hepatis & viſcerum. Nam quum calor febrilis diu durans partes reſiccet, fit ut quod alimentum alicui, ad partes facile non poſſit agglutinari, præſertim quum liquidus eſt. Tales autem febricitantes ſolis juſculis liquidis utebantur, nec mirum ſinequeunte hepate ob ſiccitatem multum conſumere, reliquum per ſudores exeat. Hanc quæſtionem alio loco fuſius forte explicabimus.

2° *Tametſi in morbis, & præſertim in febribus: in hypochondriis, nec inæqualitas, nec tumor appareat, propterea ſecuros eſſe non oportet de morbo, ut in hoc ægro apparuit: Etenim vitium ſæpe in ipſis viſceribus hæret quod tactu nec viſu percipitur. Itaque falli non oportet: Et id primus obſervavit Gal. cap. 7. lib. 5. Locorum affectorum; ubi declarat ſæpe colorem æruginoſum, aut aurigin oſum potius in ſuperficie corporis apparere nulla exſiſtente obſtructione, aut inflammatione, aut ſcirrho in hepate: ut & alteratio ſit temperamenti non alienatia, nec ſit morbus ullus in conformatione: ideo quum tales colores adſunt, non ſtatim ad admota foris deveniendum, ut male quidam factitant.*

Iſte vir, de cujus morbo hic diſſeritur, circa menſis Novembris decimum ſextum diem luna inclinante interiit. Et antequam interiiſſet intumebant pedes, omniumque partium corporis dolor obortus fuerat. Quarto antequam interiiſſet die, de repente ſuppreſſa eſt urina, & venter intumuit, ac ſi natura aliquid vellet moliri ad ſolutionem morbi: præſcripto diuretico excrevit urinæ plus minus pintas tres. Viſus eſt allevari. Repetente acceſſione nova cum horrore interiit.

CONSILIUM XXIV.

De Hydrope.

Vide ante conſilium 17

MErcatoris uxor, de qua ante, nec purgationibus, nec venæ ſectione febris & tumoris quo detinebatur, curationem recipiebat. Immo morbus tanto contumacior reſiſtebat, quanto majore opera ac cura Medici conarentur ut morbum profligarent. Sed a Medicis aberrari videbatur. Nam alii rerum humidarum uſum ſuadebant, uſum quoque vini: hi neglecta febre ab humidis rebus ægram avocabant, ut & cruditatem humoris in præcordiis contentam corrigerent, & tumorem omnium partium externarum & abdominis minuerent. Item vino interdicebant illi: hi eam ad ejus uſum hortabantur. Nec abs re dubitatum eſt utri potius eſſet conſulendum. Nam & a febre metuendum eſt, quæ dum humores corrumpit, majorem

ſemper

ſemper tumoris occaſionem affert, & tumor iſte curationem poſtulabat, ne ſi incremento non prohiberetur, tandem hypoſarcidion immedicabilem adduceret. Ac revera tumor ille morbi rationem habebat, a febre quidem primo originem ducens, ſed qui prius ſymptomatis nomine donari deberet, morbi rationem habere debebat, quod & cruditatem ejus cauſam corpus contineret, & actionem læderet. Dum contrariis ſententiis pugnaretur, de ægræ ſalute ambiguum admodum ibat, necdum conſtabat quo loco ſtandum, qualve conſilii ea in re caperetur. Coacto Medicorum concilio res diligentius penſitata eſt, quod ægræ mulieris ſanitas admodum lubrica foret. Viſum eſt omnibus febri & tumori conſulendum, ita tamen ut potius febris, quam tumor, ejuſque cauſa negligeretur. Humorum congeries & cruditas viſa eſt totius morbi cauſa, & febris ipſius, & tumoris. In iis humoribus ſepultus calor viſus eſt ſeſe recreare nequens, ut niſi provideretur brevi, leucophlegmatias verus ſequeretur, a quo vix evaderet. Urinæ ardebant: ſed id nihilominus febris habendam rationem indicabat; quod & leucophlegmatiei eſſet familiare, in quibus ſectio venæ metuenda, licet febris eam expoſcere videretur. Quin & eam venæ ſectione curationem aggredi, ægram jugulare aſſerebant: & erratum ab iis qui jam quarto venam ſecuiſſent, falſo inducti ſanguinis detracti pravitate. At talis in leucophlegmaticis ſanguis redundare conſueſcit. At tantum abeſt ut quarto iterata venæ ſectio juverit, ut jacturam caloris naturalis attulerit, quum incumbendum eſſet in coctionem tam contumacis materiæ morbum longum efficientis. In tanta enim cacochymia incidebat occaſio nulla ſecandæ venæ. Quod attinet ad veram curandi methodum, hæc in medium adducta ſunt quæ in nullis morbis uſuvenire debent, & quæ Galenus 12. Method. propoſita febre cum ſyncope & cruditate conjuncta pertractavit. Nam eo loci nec purgationi, nec venæ ſectioni quicquam concedi debere explicavit, quod & vires in ea humorum corruptela, & veluti hypoſarcidio habituſque tumore elangueſcant, & cruditatis ipſa ratio omnem occaſionem purgandi præripiat. Immo in ejuſmodi affectu ſola frictione corpus exercet paullum admodum majoribus artis medicæ remediis attribuens. Ad ſummum revocari debet ejus morbi curatio ad duos canones quos Hippocratis Interpres pro hypotheſi propoſuit. Nam in prima Aphor. ſectione, febrem hydropi humido junctam conſtituit, ut utri tribuendum ſit in iis & ſimiliter complicatis affectibus, docetur: æque ſtudendum utrique tandem concludit, ita tamen ut ejus quod magis urget potior ratio habeatur. 2° Poſterior hypotheſis eſt de febre quotidiana: in ea habenda eſt ratio febris, & materiæ: hæc ſiccantia & calfacientia poſtulat: illa contraria. Galenus ita in eo ſe gerit negotio, ut neglecta ad tempus febre materiei præparationi incumbat. Quod diligenter annotari debet. Contra nitebantur, qui dicebant, adeo ſectionem venæ commodam videri, quod ex lochiis & menſibus nonnihil ſupereſſet. 3° Tandem dictum eſt menſium recentem ſuppreſſionem ſectionem quidem venæ hortari: ſed quum morbus etiam ab ea ſuppreſſione initus jam affectus eſt. Imbecilla ea eſt quæ a ſuppreſſione iſta ſumitur indicatio: nam contaminata eſt ſanguinis moliſque corporis œconomia, ſucco-

crevitque cacochymia quæ ex ſe catharſin indicabit. 4° Nec febris ipſa per ſe ſectione venæ tolletur, præſertim quæ a cruditate orta eſt, & cum caloris inopia conjuncta eſt. Placuit eis ut vino etiam generoſo uteretur ad excitandum calorem naturalem, vires recreandas, cruditatem coquendam, ut idonea reddatur ad excretionem, & tumorem minuendum. Vinum abſinthites probatum. Sequens apozema inſtitutum.

℞. rad. enul. camp. ſicca ℥ 1. ſ rad. apij, petroſel. aſpar. fœnic. an. ℥ 3. omnium capill. agrimon. an. m. 3. beton. ſcolop. chamæd. chamæpit. an. m. 3. florum cordial. abſin. rom. an. p. 3. glycyr. polypod. paſſul. an. ℥ 3 ſtæch. florum anthos an. p. 3 foliar ſenæ unc. iij agar. ſub finem decoct. poſita unc. iij. fiat decoct. ad lib. 3. addendo turbith. unc. ſ. In colat. diſſol. ſacchar. q. ſ. fiat ſyrup. quo ſemel in hebdom. utatur.

℞. melilo. ſalviæ, hyſſo. agrimo. an. m. 3 cypperi, cala. arom. ſchœn. an. unc. ſ. flor. cordial. p. 3 fiat ſacculus, bulliat in vino pro fotu.

ANNOTATIO.

Mulier hæc circa ſolſtitium autumnale interiit quum præceſſiſſet alvi fluor ſymptomaticus a quo nil eſt allevata. Nec alia fuit ſalutis ſpes quod omnium pene male affectarum partium internarum magna argumenta apparerent. Ita enim Hippocrat. ſub finem 4. de morbis, ubi in hydrope alvus valde fluit, citiſſime moritur audiens & loquens.

Hypoſarcidios, quia aliis affectionibus ſucceſſit, funeſtus fuit, non per ſe ſed ex eventu. Verum enim id eſt quod ſcriptum ab Hippocrate libro περὶ παθῶν morbum omnem alteri ſuccedentem, funeſtum eſſe fere. Huc pertinet quod ſcriptum ab Hippocrate ſub finem lib. 3. de morbis: Omnis hydrops difficulter curatur, præſertim ſi corpore attenuato veniat, & ubi alvus fluit, moritur cito.

Mirum eſt quod quum totum corpus œdematoſum eſſet, & μυξώδες mucoſum dicere poſſis, tamen intus ardor erat, & nonniſi admodum ſollicitata alvus reddebat. De hoc morbo videtur ad unguem pronuntiaſſe Hippocrates in Coacis. Nam vere exprimitur morbus & ſymptomata: Quibus ex ægritudine aliqua res ad aquam intercutem devenit, his alvus ſicca ſpiratudea reddunt cum eliquatione muccoſa: urina non bona: diſtentiones præcordiorum, dolores, tumores in ventre & in aqualiculo: & juxta ſpinales muſculos: febres, ſitis, tuſſis ſicca, ſpirandi difficultas, crurum gravitas, abſtinentia & horror cibi, pauces ingeſtis replentur.

Libro περὶ παθῶν, notandum quod ſcribit Hippocrates, hydropem ſuccedere morbis longis, quum ægri purgati non ſunt. Ratio hæc eſt, quia carnes corrumpuntur & liquantur, hoc, quod dicitur, communi ſenſu & experientia perſpicitur.

** 1 Hæc ratio videtur probabilis ad diſſuadendam venæ ſectionem, quum ſuppreſſio inveterata eſt, ab ea non deſumitur ſecunda venæ indicatio: ſed quum recens. Tamen Galenus comment. in artic. 28. ſect. 3. lib. 6. Epidemior. narrat ſe optimo conſilio liberaliſſima manu ſanguinem detra-*

detraxiſſe in muliere extenuatiſſima, cui jam ollo menſes menſtrua purgatio ſubſtiterat.

3.° *Mirum eſt quod hic propter cruditatem Medici vino interdici volunt: tamen vinum febris plane debortatur. Incredibile enim dictu quantopere vinum febrem augeat. Nam dum valemus, ac calor naturalis intra ſuos limites conſiſtit, magna etiam generoſi vini copia, nihilo pene auctiorem calorem reddit. Sed dum e gradu diſceſſit, & jam febricula corpus occupavit, etiam tenue vinum propinatum ſtatim ſymptomata excitat, quod qualitas caloris præter naturam facile adjecto ſtimulo appareat.*

CONSILIUM XXV.

De febre cum gravibus ſymptomatis ſingultu & tuſſi, pro Domino de Eures.

DUo ſunt quæ inter accidentia ſymptomataque in febres quæ hac tempeſtate graſſantur incidentia numerantur, quibus plurimum ægri torquebantur, ſingultus ac tuſſis. Nec ita quidem moleſta eſſe cœperunt, vel quod totum febris tempus occuparent, vel quod breviſſimo tempore diverarent. Vidimus cum ineunte ſtatim acceſſione ita ſuffocationis periculum oboriri, & tuſſis moleſtias, ac ſi nulla vitæ ſpes relinqueretur; deſinente acceſſione placide ac ſedate habebant. Singultus autem in nonnullis ita moleſtus fuit, qui febre nocturna, mox diurna, quum deſtillatione in pulmones laborarent, ut omnia præter ſingultum moderate ferrent. Sed ecquid cauſæ fuit tum ſingultus illius, tum tuſſis in acceſſionis tempora incidentis? Ac tuſſim quidem eo tum ſævire tempore, quo paroxyſmus repeteret ex eo conjicimus, quod febris a catarrho maxime eſſet. Et quæ materia ſubtilis, acriſque, quæ rigorem ſeuſionemque frigoris afferre ſolet, quieſcebat aliquo loci concluſa, dum ruptis veluti repagulis deſævit decurritque in extima corporis, feriendo ſuperiores membranas pulmones vel veſtientes, vel illis proximas, treſus ille ſenſus tuſſim afferebat. Præterea in catarrhoſis febribus quid impedit moveri quoque materiam in pulmonibus & capite ipſo, quæ dum cietur, ſuſcitatur, impelliturque, hoc moleſtiarum afferre ſolet? Accedebat & nocturni temporis occaſio qua pituitæ ſalſæ ſeroſæque impulſiones & moleſtiæ ſeſe produnt. Quemadmodum enim univerſalium temporum aliqua eſt obſervatio in motu humorum, ita & particularium. Sic aſcarides moveri Autumno ſcripſit Hippocrates: ſic in veſpertinum tempus earum aſcaridon motus incidit. Quod & de fluxionum incurſionibus verum eſſe mulierculis compertum eſt.

Sed is ſingultus difficultatem majorem afferebat. Nam duodecim aut ſexdecim fere noctes affligebat. At leviuſculis remediis ſuperatus, relabitur, recurritque cum moleſtiſſimo ulcerationis ſenſu circa orificium ventriculi. Quod ut clarius cognoſcatur, licebit huc Hippocratem adducere, qui quum in omni parte Medicæ contemplationis accuratus eſſet, ita nil reliquit quod animadverſione dignum foret. 1. Multos legimus, qui de ſingultu, ejuſque cauſis diſ-

diſputarent, nullos præter Hippocratem, qui de ſingultiente febre conſcriberent. Ergo omiſſis rebus variis, quæ ad ſingultus cauſas explicandas facere poſſent, quæque alio loci quam hic venari liceret, ne opera omnis fruſtra ludatur, quod ad hoc inſtitutum pertinebit, de ſingultiente febre diſputabimus. Quæſtio quam poteſt: An hic æger, de quo paullo ante mentio injicitur, ſingultiente febre laboraret? an quicumque febre detinetur, cui tamquam [illegible] adjungatur ſingultus, febre ſingultanſa laborabit? Nequaquam vero. Nam & qui ſub finem febrium, aut principio illarum male judicati ſanguinem multum profundunt, unde ratione inanitionis, & exhauſti ſingultus oboriatur, propterea ſingultiente febre teneri dicentur? Nequaquam. 2. Et qui aliquot ex intervallis dum febre, ſingultiat, nec tota febre, aut toto acceſſionis tempore, moleſtus ſingultus urgeatur, an ſingultiente febre vexari dicetur? Nequaquam. Ergo in omni Hippocratis doctrina una ſingultiens febris dicitur, ut inquit Galen. Comment. in particulam quamdam ſect. 4. lib. de Diæta acutorum, quum vel toto febris tempore ſingultus moleſtus eſt, vel maxima ſaltem febris parte illum generet, viſcidus lentuſque humor impactus orificio ventriculi. Unde Hippocrates ejuſmodi febres negat ſolutum iri, niſi aut diebus judicibus, aut urinæ profluvio acris, aut abſceſſu, quod memoria digniſſimum eſt. Sed in noſtro ægro propoſito antequam ceſſaret ſingultus, totum corpus intumuit: Detumeſcente corpore repetit ſingultus afferens ei aliquid permoleſtius quam ante. Nam & ulcuſculum excitavit, aut defloratíonem aliquam, ut ſic loquar, in partibus ad orificium ventriculi attinentibus. Nam quum quid deglutiebatur aut calidiuſculum, aut manifeſta qualitate præditum, percipiebatur in imo œſophagi dolor, ſuſpicabamur aliquid eſſe [illegible], quod non vacabat periculo. Ad genus febrium ſingultientium fortaſſe referri dicet quis febres acutas ab inflammatione aut hepatis aut ventriculi natas, aut partium viciniarum. Quæ inflammatio, ut narrat Aetius cap. de ſingultu, ſingultiendi moleſtiam affert. Quod & Hippocrates primus annotavit. Item referri videbitur, ſed minus apte febris ſingultiens ſenum hernia laborantium, & ſupinatione ventriculi, ut volunt veteres. Nam dum inteſtinum prolapſum eſt, præſertim jejunum, ut volunt, ſingultiendi finem non faciunt, & hoc in mortem præcipitare ſolet. Ac de ſingultu multa quæ in veterum libris tractata ſunt. 3. Cui autem is ſingultus contigerat, quum abdomen inflatum fuiſſet, alvus biliosa reddidit post excretionem bilioſorum ſecuta ſunt purulenta, quod mirum eſt. Nec credibile hæc a pulmonibus emanaſſe, quamvis hos laborare ſuſpicaremur: quum enim a partibus ſuperis tale quid contigit, id ſimul & ſemel fieri ſolet. Unde Galenus annotat Hippocratem data opera uſurpaſſe verba de præſenti, aut de præterito, *mejat* aut *minxerit*. Nam quum a ſuperis partibus excretio fit, Hippocr. utitur verbo *minxerit* quaſi dicat, ut mejendi finem fecerit: ſed quum a partibus proximis excretio fit, utitur verbo præſenti *mejit*, quoniam propinqua eſt affectio quæ excretionem purulentam fovet. At hic æger ſæpe eam excrevit materiam. Nos autem ſuſpicabamur idem hic poſſe contingere quod & in urinis: In his enim ſedimentum puri proportione reſpondet, imo & excerni poteſt

Quæ febris vere ſingultiens dicatur, inquiritur.

teſt aliquid ſimile puri, quum tamen non ſit pus, ſed mucago quædam quæ una cum urina a corpore deturbatur. Id autem in excrementis per alvum ſecedentibus apparere poteſt, præſertim in iis quibus longæ & maximæ fuerunt obſtructiones meſenterii, & longus morbus. Nam humores qui pepaſmum admittere non potuerunt, tandem in mucorem verſi ſunt, qui pus referat. Quod & obſervavimus in nutrice quadam quæ ex longo morbo incidit in fluxum alvi perennem, cruentum, miſtum: Tandem ſecedebat alvus reddens aliquid pulti ſimile, quum præcederent dolores alvini colicis ſimiles crudeliſſimi, quum inappetentia eſſet, ſumma extenuatio corporis, & marcor: præterea acerbiſſimus dolor ad regionem ventriculi, & totius abdominis, & qui minimo blandiſſimoque digitorum preſſu exaſperarentur. Sed id primus Hippocrates annotavit in Coacis duobus in locis: *Hepar dolentes, os ventriculi dolentes, ſoporoſi, rigorem habentes, alvum turbatam, tenues, cibum averſantes, purulenta per alvum excernunt.* Et alio loco: *Duritiea circa ventriculum cum dolore in febrientibus, cum horrore cibum averſantibus, ſi alvo inſuper parum humectata purgationem non faciant, ad ſuppurationem pervenient.*

Quod quum alias cum in ægra illa apparuit, cui totius corporis marcor aderat. At certo ſcire an id quod excernebatur verum pus eſſet, an quiddam puri ſimile, non erat facile.

ANNOTATIO.

1. Non ſolum lib. 4 de Diæta acutorum (ut hac pagina annoto) Hippocrates meminit febris ſingultientis. ſed & lib. 2. de morbis, ubi caput conſcribit de febre ſingultiente.

2. Præſertim vero & tuſſis & ſingultus premebant quum appeteret acceſſio febrilis: quod annotavit diligenter Savonarola cap. de ſingultu. Singultus ſæpe a preſſu colli, aut depreſſa, aut tracta contingit, quod diligenter annotavit Fernelius. item vomitus ab eadem cauſa fit, quod nos quoque in ancilla pictoris obſervavimus.

3 Ille æger ſingultiens, tuſſiens, febriens, ad tabem vergens, decimo nono menſis Novembris interiit. Aperto cadavere inventus eſt hydrops, aſcites in abdomine, qui longitudine morbi, & depravatione alimenti e potu liquidorum genitus fuerat. Nam tanta diuturnitate facultates fatiſcunt, concidunt ora vaſorum, nil fere transſumitur. Inventi ſunt pulmones purulenti, corrupti: inteſtina liveſcebant quaſi ſiderata ſuperna parte: unde credibile fuit tam ſingultus magnam occaſionem illinc natam, tum syncopes quæ prehenſus eſt. Lien plane putris. Denique nulla in toto corpore pars inventa eſt integritatem ſuam ſervans. Dejectiones purulentæ, quæ nobis admirationi fuerunt, a putri meſaræo manabant. Dejectiones (antequam diem ſuum obiret) præceſſerunt nigræ, pici liquidæ ſimiles.

CONSILIUM XXVI.

De doloribus ventriculi. Pro domina de S. Jean.

1. PLeroſque dolores ad ſtomachum varie fatigant, quos neſcias an attineant ad ventriculum ipſum, an vero ad partes vicinas. Ratione enim membranarum tum quæ inveſtiunt thoracem, tum quæ diaphragmati vicinæ ſunt, oriuntur ſæpe dolores continuitate quadam affligentes, & ea ratione alios alterque quam ſint morbos mentientes. Ut ſæpe male ab ægris ſpecies doloris ignorantibus intelligentes Medici decipiantur plerumque, nec dolori ullum ſolatium afferant. Quod quum alias tum in nobili muliere Equitis Torquati conjuge manifeſtum fuit. Illa quum dolores tum noctu a primo præſertim ſomno, tum interdiu tribus aut quatuor horis a paſtu pateretur, imbecillitate ſtomachi laborare ſe exiſtimabat. Dolores illi repetebant per intervalla, maxime ſi quid in victu peccaretur, aut conſtitutio temporis a naturali moderatione diſcederet. Sæpe intolerabiles ſunt, & quaſi ſuffocationis periculum ingruat, ſtatim diſtringi cogitur. Alii modo in ventriculi capacitate contineri videbantur, & delapſo per pylorum cibo quum a duodeno jejunoque traductio tranſvectioque alimenti fieri deberet diſtributio, repullulabant. Actum ac ſi creparet media & intumeſceret ventriculus, ut revera contingit, cohibet ſpiritum ut flatus aliquis nec ſurſum aut deorſum erumpat, quod dum fit, allevatur maximam partem dolore. Nulla illam vertigo exercet, nec ſyncope, ſed præ dolore qui imum ventriculum affligens, licet exiguus, ratione partis magnus eſt, & magni momenti, multa contingunt iis affectibus quam ſimillima. Itaque dum diligenter inquiritur hujus mali ſedes, & animo luſtratur, multa ultro citroque diſputantur, quorum accurata & limata ratio plurimum valet, tum ad hujusmali inveſtigationem, & ad ſimilium affectuum notitiam venandam. Nos diligenter rem excuſſimus, relicta diligentiori quæſtione honorario arbitro & æſtimatori, ne quid præjudicata ſententia afferat detrimenti. Duæ ſunt partes in nobis, quarum veteres infirmitates apparent & deteguntur, ſive eæ per ſe ac ſola laborent, ſive ambæ per communionem & materiæ morbificæ & affectuum, ut in hac muliere contingit, ventriculus & caput. Hoc quidem quod & ſuperum locum tenens externis injuriis patent maxime, & internis attractione & ſummiſſione vaporum. Non quod in ea opinione Principis hærendum exiſtimem, qui omnem a capite deſtillationem jecoris calidæ intemperiei adſcribit; nam cerebrum ipſum tum ratione imbecillitatis ſuæ, tum intemperiei illarum parens eſt & auctor. Immo frigida intemperies jecoris eas poteſt promovere. Addit Fernelius, ſi a jecore præcalido illarum deſtillationum proventus foret, excrementi minimum ea ratione in cerebro congereretur. Quod quam probabile, alii viderint. Ventriculi autem infirmitas patebit facile, quod & ciborum promtuarium, etſi quid peccetur aut domi, aut foris, ideſt vel malæ alimenta, vel præpoſtero ordine ingerantur, domi dum aut nativa, aut aſcitita imbecillitas, aut dum propinquæ partes vitium attingunt. Quæ enim ſunt propinqua & communia, ea maxime ac primum affici ſolent. Receptum illud: *Ubi ſu-*

-der

dor, ibi morbus: ubi dolor, ibi morbus: & ut doloris vacuitas actionumque bonitas earuſque legitimam ſymmetriam declarat, ita doloris præſentia, & earumdem actionum læſio contrarium ſignificant. In ægra noſtra ventriculus, ventriculique partes vicinas dolor exercet, ergo ibi morbus, hic intemperies, hic actionum perverſio. Etſi enim habet [illegible], tamen iſti dolores aut intemperiem aliquam declarant, aut malam conformationem. Ventriculum enim exercent, vel ἀπεψία, vel βραδυπεψία, vel δυσπεψία, rugitus, inflatio, ſingultus, nauſea. Maxime vero queritur de oppreſſione ventriculi, ac veluti inflatione. Hæc autem cruditatis impropriè dictæ, non autem quam ἀπεψίαν vocant, ſymptoma eſt: & ſequitur vel caloris defectum, vel ejus inopiam & paupertatem, vel externum vitium. Caloris inopiam dicimus, quod flatus qui excitantur neceſſario imbecillitatem caloris deſignant; quum enim vel validus calor eſt, vel impendio imbecillus, flatus non excitantur; Galen. 3. de ſymptom. cauſis. Et ſuſpicio eſt inflationis ſtomachi quam vulgus colicam ſtomachicam appellat. Quod ſi non ſolam intra ventriculum dolores conſiſtant, ſed infra, ſupravè, id per conſenſum fit. Unde Archigenes apud Aetium dicebat Medicos decipi ſæpe ratos doloris cauſam aut in præcordiis eſſe, aut in pectore, quum eorum cauſa a ventriculo repetenda ſit.

Alter Medicus rem paullo altius repetivit. Affectio hæc aut videri poſſit ſtomachi, quod hæc pars maxime affici cernitur: ſed an tantum ejus ſit. & ſi ſit, an per ſe, an per conſenſum afficiatur, hoc demum quæri poteſt: Omnis affectio quæ ventriculum exercet, ea aut intemperies eſt, aut morbus inſtrumenti. Si intemperies, aut in ore ejus eſt, aut in ipſius capacitate afficitur ventriculus, aut in fundo in quo chyloſeos officina vera. Si os eſſet, ejus affectu aliquot eſſent argumenta, leipothymia, aut dejecta appetentia a calore, aut intenſa, a frigore, aut nauſea aliqua: Nil horum ægra refert. Si medium corpus eſſet, aut depravate coqueret, & ructus eſſent acidi, aut nidorulenti, ſed acidi præſertim ſi imminute e ſi non coqueret, aut diminute, fluctuationes eſſent, quas [illegible] vocant, nauſea impacta materia, vomitio, vagante fluctuanteque eadem. 2. Si fluctuatio eſſet, & ab ea inflatio dum ventriculus non retineret, nec probe conficeret, oporteret neceſſario cœliacas eſſe dejectiones, corruptas, liquidas, chyloſas, quod tamen non apparet, & nil eorum quæ ſupra dicta ſunt. Ergo credibile in fundo mali cauſam eſſe, in quo coctio maxime fit. Et quum ſuperiores partes bene habeant (nam ſi male habuiſſent, majora ſeſe promiſiſſent affecti ventriculi argumenta, multoque latius malum emanaſſet) credibile quoque fundum e natura habere, ſed impediri ejus actiones a remiſſa aliqua re præter naturam, unde dolor excitatur, & præſertim quum a pyloro diſtribuitur ad inferiores partes alimentum. Conjecturam facit catarrhus quo jampridem affecta eſt, & rejectio pituitæ liquidæ & 3. limpidiſſimæ per os a ventriculo, ut hinc colligamus perpendiculariter a capite ad fundum ventriculi delabi illud phlegma, quod ægre quidem corrumpitur, crudumque manet, aut paullum immutatum cum excrementis remanens rejicitur. Item dolor qui ſub quartam pomeridianam re-

petit, indicat meſaraï venas obſtructas, & ſpeciem quamdam melancholiæ hypochondriacæ conſtituit. Hinc annotavit Fernelius cap. de ventriculi ſym-
» ptomatis, ſæpe jecoris, lienis & meſenterii vitia ſympathia integre ſani
» ventriculi concoctionem perturbare. ſic melancholicis, hepaticiſque & le-
» noſis ventriculus, male concoquit, ſi vitioſa qualitate laceſſitur, &c Ergo dum chylus aliqua ratione mitificatus rapitur a venis meſenterii, pars tenuior a calido jecore refugitur: cum craſſiori parte phlegma illud mixtum ſubiens anguſta viarum & elaborationem vix recipiens dolores excitat:
4. & niſi aliqua ratione domaretur, iliacas paſſiones excitaret. Itaque bene affectus eſt ventriculus, quod excrementa quæ ipſum ideam partis aquæ manant referunt, laudabilia ſatis ſunt. Nam quum ventriculus probe officium non præſtat, liquida, aut chyloſa, aut cœliaca excrementa ſunt.
5. quum tantum pituita liquida vitium facit, illa remiſſa apparet excrementis, quæ ſpumodea vocantur. Unde vero hæc pituita a cerebro. *Hoc enim veluti medulla eſt*. Hippocrat. libro de glandulis. *Ab hoc fluxiones fiunt foras, intro foras per oculos, nares, aures, intro per palatum, aut in pulmones, aut in ventrem. Si in ventrem, vel fluores fiunt, vel non. Si non fiunt, volvuloſa ſunt affectiones, &c.* Locus ille præclarus admodum.

6. Et lib. 4. de morbis idem fere explicat dum docet, *caput fontem pituitæ, & eam a ventriculo calfacto accipere. Lienem aquæ fontem, folliculum fellis, bilis fontem, & cor ſanguinis*. Quod diligenter notandum. Itaque non mirum ſi deſcenſu pituitæ frigidæ putredinem vix recipientis illa mulier dolorem ſentiat, & ſi poſtea volvulis ſit obnoxia, & melancholiæ hypochondriacæ. Quæ duplex eſt, una vera per aduſtionem humoris melancholici, aut congeſtionem, altera improprie dicta, ob pituitam illam quæ obſtruit venas meſaraicas. Nec hic neceſſe eſt tumere hypochondria. Nam ſæpe vitium eſt in viſceribus, melancholiaque hypochondriaca ſævit, ſed in corporibus ipſorum viſcerum, & vaſis eorum obſtructio delitescit ſine ullo perſpicuo hypochondriorum tumore. Et dum crudum aliquid continetur, facile in flatus digeritur. Quo teter vapor fertur, ibi vitium communicatur: ſi in cerebrum, mania, aut melancholia: ſi in ventriculum, coctionis error; ſi in cor, palpitationes. Maxime autem ejuſmodi affectionibus corpus patitur, quum hepar præcalidum. Porro calidum bifariam, vel ut ferrum & plumbum, inſeſt diviſum calorem retinens, vel ut palea. Unde in pleriſque ſeroſus ſanguis quaquaverſum irrumpens, & rubores facieique maculas inferens, eſt enim veluti calor ἐμφυσηματώδης. Nam rapit tenuiorem chyli ſanguiniſque partem, & in halitum vertit. Sic pleriſque ventriculus frigidus & hepar calidum calore halituoſo. Hic omnia exurit, & in ichores vertit. Et talis calor non poteſt temperare frigiditatem ventriculi, nam fixum ſtabilemque eſſe calorem oporteret. Curatio illius affectus in diæta & pharmacia continetur. Diæta quæ ad ſiccitatem vergat potius, ut pituita illa conſumatur quæ dolores ciet. Pharmacia ut blande deturbetur pituita, quæ in anguſtas vias rapitur ſæpe, & a capite deſcendit. Item habenda ratio capitis mittentis. In corrigendo ventriculo non ita occupatos eſſe oportet, quod in vitio per ſe non ſit. Abſtineat a juſculis multis, a ge-

neroſo

aeroſo & craſſo vino. Sæpe cibum capiat, ne ventriculus vacuus aliunde humores evocet. Ab iis quæ cacochymiam promoverent abſtineto. In ore ſemper contineat coriandrum conditum, paſſulas, cinnamomum, maſtichem: & alia id genus. Carminativis ſæpè clyſteribus utatur, ut & a lienis corpore humores craſſi evocentur. Syrupus hic ſingularis.

℞. ſuccorum menthæ, abſynth. pont. ſcariolæ depur. an. ℥ iiij. expreſſ. ℥ ij. rheub. macerati ad partem ſacch. albi quart. iij. Fiat ſyrup. capiat ſemel in hebdom. aut bis.

Item in hoc affectu commendatur plurimum ad liberandos infarctus uſus dejectionis ſequentis.

℞. rad. cichorii ſylveſt. acetoſ. & gram. an. ℥ j. incoque in lib. j. aquæ ad tertias, in quibus infundantur ʒ ij. rheub. taleolatim ſecti. De hac infuſione capiat ℥ iiij ſingulis matutinis tepide.

℞. pulv. hieræ picræ (quæ in ejuſmodi affectibus ab Archigene plurimum commendatur) ʒ ij. pilul. ſine quibus ʒ j. rhei ℈ ij. ſyrup. de ment. quod ſuff. fiat maſſa, capiat ℈ ij. ſæpe una hora ante cibum.

℞. aromatic. roſ. deſc. Gabr. major. ʒ j. pulv. elect. triaſan. ℈ ij. raſuræ ebor. ʒ ſ. cum ſacchar. diſſol. fiant tabellæ.

Fotus fiant ad regionem ventriculi, ex iis quæ uſurpari ſolent ad confirmationem ejus. & u ſum linatur oleo de mentha, abſynth. & maſtich.

℞. ſyrup. de ſiccis ℥ iij. utatur ſero cum granis maſtiches aut olibani. Paretur opiata ex conſervis roſar. bugloſ. anthos, conſerv. violar. cortice citrii & theriaca pauca. Utatur ſero dum componit ſe ad ſomnum.

Obſervata legitima victus ratione, & uſurpatis leviuſculis illis remediis prima ſanitas poterit recuperari.

ANNOTATIO.

Aetius cap. 68. ſerm. 4. Tetrabibl. 2. docet quomodo, & qui cruditatibus abundent, fiant pleuritici, non quod ſit pleuritis, ſed imaginaria eſt.

2 Hippocrates lib. 2. de morbis, de morbo quem ruſtioſum vocant, huic affectui quem hoc loco deſcribimus ſimillimo diſputat. Sed illum ab humore præſertim bilioſo naſci demonſtrat. Caput illud commemoratione dignum eſt, ſæpe ſimiles affectus diſputandi proponuntur.

3 Tamen ſputatio iſta fallax eſſe poteſt ſignum. Nam & denotare poteſt prolapſum pituitoſæ materiæ a capite, item & melancholiam hypochondriacam, qua mulier hæc noſtra divexatur. De melancholia dum diſputat Galenus ex ſententia Dioclis, proponit ſputum humidum nullum conſequi, præſertim injecto cibo in iis qui laborant melancholia hypochondriaca. Quod diligenter notandum eſt, ne rei ambiguitate decipiamur.

Cap. 14. ſermonis 1. tetrabibl. 3. Aetius notat affectus eſſe quoſdam malos quum a capite in ventrem humores feruntur. Nam aut frigidi humores in ventrem calidum feruntur, aut contra: aut difficilius curationem inſtitui quum frigidi humores in calidum ventrem deferuntur. Item gravia inde ſymptomata edi. Tale quid mulier ea de qua hoc in loco pertuliſſe mihi viſa eſt.

5. *Et nos in ea muliere obſervavimus excrementa ſpyratodea muccoſa pituita veluti oblita. Vocat autem Hippocrates in Coacis τὰ πυρώδεα μετ' [illegible] μυξώδεα, eliquationem muccoſam.*

6. *Ad hunc locum pertinet & alius lib. 1. de morbis. In morbis catarrhoſis fluxum maxime caput exhibet, utpote quod cavum eſt & ſuperne ſitum. Quum ab alvo fuerit calfactum, pituitam tenuiſſimam de corpore in ſeipſum trahit, ubi vero in eo collecta fuerit, rurſus reddit acervatam & craſſam, &c. Et tunc remittit vel in ſuperum ventrem, id eſt thoracem, vel inferum. Et conſ. 11. hujus lib. de induſtria probatum eſt longorum alvi profluviorum, dyſenteriarum cauſam cerebro acceptam ferendam eſſe, ex libro Hippocr. περὶ παθῶν.*

CONSILIUM XXVII.

De Febre continua cum diſtillatione in pulmones.

1 MELCHIOR de Freſnoy annos quatuor natus febre corripitur continua, ſed quæ exaſperationes haberet veſperi. Catarrhus erat. Tuſſis ſicca. Nec præ tenella ætate quicquam excernere poterat. Tamen manis ſemper erat tuſſis, & tenuis humor eludebat ſpiritum. Vomitiones frequentes. Alvus albicantia dejecit, deinde ſubſtitit. Urinæ tenues, crudæ, decolores pro febris vehementia. medicamentulo alvus ſollicitata reddidit multa biliosa. Tuſſis perſeverabat. Dolores ad ſiniſtrum hypochondrium, ſed vagi, nec eodem modo perſeverantes. Deinde ſiniſtram lateris partem occupabant. Alvus ſoluta eſt. Viridia excrens, chyloſa. ſitis quæ expleri non poterat. Magnum in pulmonibus conceptum incendium conjectum eſt. Hinc dolores ad ſternum & latus ſiniſtrum: ſed qui ad latus ſiniſtrum non perſeverabant, ut ante dictum eſt. Medici putabant vomitiones ab imbecillitate ventriculi oriri. Quod in eam ſuſpicionem eos adduxit, eſt frequens dejectio, multaque rerum variarum, putrium, viridantium. Aliquando animus paullum deficiebat: & nos animi defectiones, & frequentes vomitiones in alio obſervavimus, cui inflammatio pulmonis a pleuritide, aut ſugnei dolore lateris oborta fuerat. Quæſtio hoc loco moveri poteſt, 1. an inflammatio pulmonis, ſive ea ſit phlegmonodis, ſive eryſipelatodis habeat hæc ſibi conjuncta; defectus animi, vomitiones, tuſſim ſiccam, alvi fluores, ac ſi per ſe primoque alvus inferior laboraret, fugacem genarum ruborem, tuſſim inextinguibilem, febrem non ita magnam omni tempore, ſed ex intervallis ferocientem & prodentem ſeſe? Hoc fortaſſe pauci ante nos animadverterunt, & ſic alium morbum pro alio curamus, aut falſo vomitiones, & alia accidentia quæ narravimus ad alias partes referimus: rati hoc non ad pulmones, quæ tamen præcipue affecta pars eſt, pertinere. Et ut quod ſentio obiter dicam; quum ad puellum adſciti eſſent tres celebres Medici, unus ſolum affectum pulmonem intellexit, & quamdam ſpeciem peripneumoniæ ſuſpicatus eſt, unde ſectionem venæ ſuaſit. Sed falſo ſubeſſe ulcus cogitavit,

neſciens

Digitized by Google

neſciens manem hanc tuſſim eryſipelatis pulmonis pathognomonicum eſſe. Omnes ignorarunt vomitiones illas frequentes, dejectiones frequentes, ingentem admodum ſitim, & opinione majorem, in inflammatione pulmonis ſolere apparere. Quorum ignorantiam ut detegam, ne forte ſeſe excuſent quod nullo loco legiſſent, aut animadvertiſſent talia ſymptomata contingere ſolere inflammato pulmone, citabo Hippocratem, qui illum pueli morbum mihi vere expreſſiſſe videtur. Ita autem ſcripſit Hippocrates lib. 1. de morbis, in omnibus ſuis obſervationibus ex monumentis admirandus: *Eryſipelas in pulmone fit quum pulmo fuerit nimium reſiccatus. Quod contingit ab ardore, febribus, labore, intemperie. Et quum ſuperreſiccatus fuerit, plurimum ſanguinis ad ſe trahit, maxime ex magnis venis tenuiſſimum ac debiliſſimum trahit. Poſtquam traxit, febris ex ipſo fit acuta, tuſſis ſicca, repletio in pectore, dolor acutus in anterioribus ac poſterioribus partibus, maxime circa ſpinam, magnis venis calfactis. Vomunt ſubcruentum aliquando lividum, vomunt pituitam & bilem, animo linquuntur ob ſanguinis tranſmutationem derepente contingentem. Atque hoc maximum ſignum eſt in pulmone generati eryſipelatis, & ſi aſſidua febris invaſa perſeveraverit.*

Aliquot alia ſcripta ſunt quæ huc non pertinent. Itaque ex contextu Hippocratis apparet hæc maxime ſymptomata eryſipelate renorio pulmone contingere ſolere: 3 dolorem ſterni, vomitiones, tuſſim ſiccam, deliquium animi, quod mirum eſſe poteſt. Sed hæc contingunt vel majora, vel minora, vel plura, vel pauciora pro humorum varietate. Nos autem obſervatione trium eo affectu laborantium, certo ſcimus febrem (licet ſit occupatus pulmo) non eodem perpetuo tenore affligere ac ſævire: nam quia Eryſipelatoſæ affectioni comes eſt, & præſertim a tenui ſero, fit ut flammeus ſit calor, cujuſmodi in palea accendi ſolet & evolare ſtatim: ſi autem putris, ſolida, firmaque eſſet materia: & pars quæ inflammatur ſolida (ut hepar) perſeveraret febris, & calor eodem modo quo in candente ferro. 4 Deliquia animi quæ huc contingunt nos admodum perturbarunt, ignorantes tale aliquid contingere poſſe inflammato pulmone, & triviales medicos ſecuti ad malignam qualitatem jactationes iſtas, deliquia animi, & virium jacturam referebamus, non autem ad propriam affectionem pulmonis, ut Hippocrates fecit loco prius citato. Movit quoque alvi fluor: ſed duabus de cauſis contingere poteſt. tum quia ventriculus ipſe afficitur: & quemadmodum lipothymia eum prehendit per conſenſum pulmonis ratione ichoris a pulmone reſudantis, & ratione attractionis ab ingente calore pulmonis, ut eruditiſſimus Hippocrates annotavit. Ita quoque debilitas aliqua in ventriculum cadere poteſt, a qua lienteriæ aliquid ſimile contingit. Ac reveta in puello noſtro chyloſa nulla prodiere. Secunda cauſa hæc eſſe poteſt, quod ichor a pulmone refluens ferire poſſit ventriculum & inteſtina, hinc alvi inferioris fibræ laxantur: hinc fluores. Fernelius ut in multis accuratus fuit, ita in pulmonum affectuum obſervatione annotavit quamdam nothum peripneumoniam, cujus idea apparet in ægro a nobis propoſito. *Tenuis, acris, multaque deſtillatio* (mo- *Cap. de pulmon. morb.*

 que)

quit) *e cerebro confertim illapſa in pulmones interdum ardore præter naturam incenditur, æſtum ac febrem inferens, plerique eam affectionem peripneumoniæ nomine deſignant, in qua & tuſſi & ſpirandi difficultate & lenta febre ſenſim conficitur æger ſine ulcere, ſine ſputione cruenta*. In puello noſtro vere exprimitur morbus: nam febris non erat admodum vehemens: deſtillatio erat magna: eludebat ſpiritum: 5 ſenſim conficiebatur; & incautis nobis quum cibum appeteret, biberet avidiſſime, viceſimo die, item quum de purgando eo cogitarent Medici, ſublatus eſt, magno aſſidentium mærore. Debuerat mitti ſanguis. Aperto cadavere nil præter naturam in pulmone contentum inventum eſt. Una pars pulmonis veluti ſtipula ardente deflagraverat: lobus unius pulmonis livebat. 6 Hepar quoque veluti deflagraverat. Et quum deſtillatio eſt, tuſſis ſicca, febris non ita ad manum mordax, ruber genarum, dolor ſterni (quod notandum) virium dejectio, ſitis ingens: perceptio ſumma caloris in pectore: non eſt dubium quin inflammatus pulmo ſit. Ac notari debet ex locis citatis prius tum ex recentioribus, tum veteribus, aliquid eryſipelatodes in pulmonibus concipi bifariam, aut cum tuſſi, aut ſine tuſſi ſaltem quæ magnam aſſerat moleſtiam (nam ſubeſt tantula) ſi cum tuſſi deſtillatio eſt ſerina, diluens calorem unde febris non ita ferox apparet: illi incauti moriuntur, nil extundunt commemorabile: a capite præſertim manat cauſa fovens morbum. Si ſine tuſſi a venis parvis & magnis refugitur ſanguis, qui in pulmonem illabens, & incurrens potius attractus foveat incendium. Et illud eſt quod volunt Medici memorandum, veram peripneumoniam oriri excuſſo tenui & bilioſo ſanguine e dextro cordis ſinu in venam arterialem, hinc totum pulmonis corpus occupatur, hinc inflammatio. Quod ſi verum eſt in inflammatione pulmonis, ſectio venæ videtur potius celebranda ex interiore dextra. Tamen Fernelius ex ſententia quorumdam, in inflammatione pulmonis ſecari vult internam cubiti ſiniſtri. Ratio ejus hæc eſt. Quoniam pulmonum venæ ex dextro cordis ſinu prodeunt. hic autem in ſiniſtrum parietem venæ cavæ inſeritur, qui per alam ſiniſtram in cubitum excurrit. Inter morbos qui occurrunt, pulmonum affectus cognitu ſunt difficiles: nec enim ſigna univoca ſunt, ſed maxima ex parte æquivoca.

A N N O T A T I O.

1 In illo rubor erat genarum magnus. Unus ex Medicis ex eo collegit argumentum peripneumoniæ aliis cum ſignis, alius repugnabat. Ille citavit Prognoſtic. Hippocr. & quamvis verum dicebat, male citavit. Nam in 2. Prognoſticon meminit quidem ruboris genarum Hippocrat. in morbis thoracis, ſed loquitur de purulentis, quibus & ob calorem pulmonum, & ob aſſiduam tuſſiculam rubent genæ, ait Galen. in Comment. part. 60. lib. 2. Prognoſt. Sed in Coacis peripneumoniæ ſignum ἰο...χ... dixit, politico modo loquendi, id eſt, ruborem genarum. Et ille Aphoriſmus huic ægro quadrat. Nam etiam fluente alvo erat inappetentia, ſudores, vomendi deſiderium,

rium, rubor faciei, cum febre & tuſſi. Quæ omnia declarant raptum humoris biloſi ad partes thoracicas, & concipi in illis partibus incendium. Sic Hippocrates in Coacis ait eos quibus hæc accidunt, interire modo peripneumonico.

2 *Quum Meſnent de peripneumonia loquitur, illud notat maxime quamdam peripneumoniam biloſam eſſe, aliam pituitoſam. Credibilius eſſe ait pituitoſas eſſe. Porro pars quælibet laborat ab humore vel tamquam nutrimento, vel tamquam excremento. Si pulmo laboret ab humore tamquam excremento, a pituitoſo humore laborat, ſi tamquam a nutrimento, a biloſo, nutritur enim humore biloſo. Vult autem omne excrementum ex ſententia Ariſtotelis, parti contrarium eſſe, præter illud excrementum quod deſerre ſolet facultatem, ideoque parti, ut eſt ſemen, ſiquidem ab omnibus benignum dicitur. Si prius verum eſt, peripneumonia a pituitoſo humore tamquam ab excremento ſecundum Meſnent, & tamquam a contrario ſecundum Ariſtotelem detegitur erit ea peripneumonia quæ eſt a biloſo humore, qui eſt veluti nutrimentum. Tamen dubitari poteſt an verum ſit quod ſcribit Ariſtoteles, excrementum omne parti contrarium. Et an ea peripneumonia quæ ſit a biloſo humore, ab eo ſiat tamquam a nutrimento. Siquidem ſuperabundans humor biloſus, ut qui a partibus inferis per violentam exercitationem rapitur, excrementum vere dici poteſt.*

3 *Quoniam hic de peripneumonia agitur, quæ non ſæpe occurrit, ſciendum an pars dextra pulmonis, an ſiniſtra, an ſuperior, an inferior, an lobus unus totum occupetur ut inde veniamur occaſionem uſurpandi remedii. Argumenta omnium horum apprime ad artem facientia occurrit doctiſſime Hippocrates in Coacis.*

4 *Quare poſſit an deliquia animi in peripneumonia laborantem incidant. Nos id obſervavimus, & præcipitem virium lapſum & ſudores ſubfrigidos. Quod primus Hippocrates obſervavit in Coacis, loquens de quibuſdam quibus totus pulmo cum corde inflammatur, & de aliis, in quibus non inflammatur. Nam reſolvuntur illi quibus cum corde pulmo inflammatur. Sic Regina Navarra peripneumonica 5. die interiit; & tertio vires collapſæ ſunt plane.*

5 *Qui ſunt peripneumonici, præſertim quum valde ſunt imbecilli, iis diaphoreticis ſudoribus diſſolvuntur, & ſymptomaticis. De iis Hippocrat. 4. Acutorum. (Idem porro judicium eſto de reliquis morbis acutis.) Mali ſunt ſudores circa caput & claviculam apparentes; ſiunt enim vincente ægritudine ob æſtum, impetum, & violentiam.*

6 *Paullo ante documentis & auctore Hippocrate, & hiſtoria Reginæ Navarræ peripneumonia laborantis poſt levem pleuritidem, cui addi poteſt hiſtoria Domini Dupuy, qua poſt pleuritidem peripneumonica facta quinto die interiit. Nunc autem monendum eſt de Aphoriſ. Hippocratis in Coacis, Peripneumonia ex pleuritide tranſmutata ſecuriores ſunt iis quæ ab initio ſiunt. Quod minus verum videtur, quum tranſlatio a pleuritide in peripneumoniam letalis ſit. Nos quoſdam brevi interiiſſe vidimus, quibus peripneumonia pleuritidi ſucceſſiſſet, præſertim in quibus conſtaret pulmones*

imbe-

imbecilles fuiſſe. At abſolute peripneumonia pleuritim ſecuta, non videtur ſecura, immo funeſta, tum quod in partem principem rapius fit, tum quod ſucceſſio iſta morborum peſſima videatur. Hippocrates enim lib. περὶ παθῶν ſcripſit, in morbis quum alter alteri ſuccedat, plerumque interficit. Quum enim corpore a morbo priore debilitato alius morbus ſucceſſerit, debilitate perit prius quum alius morbus deſinat. Quod notandum. Deinde locus eſt Galeni comment. in part. ultimam lib. 6. Epid. ἀπὸ εἰωθότων, quo ſcribit pleuritin curationem afferre peripneumonia. Ait enim περιπνευμονίας ὁ πλευρῖτις ἴασις. Contra vero eodem loco ait male ſuccedere ſi pleuritis in peripneumoniam convertatur, immo funeſtum eſſe videtur. Sed hæc omnia per comparationem intelligi debent.

CONSILIUM XXVIII.

De doloribus ad ſternum & ſpinalem medullam.

CAUPONÆ Gabrieli dolores atroces ad ſternum, ſpinalem medullam decurrentes ad ſcopula operta, ad mammas, ut nec in hanc, nec in illam partem corpus flecteretur. Quum in latus dextrum decumbebat, omnia exaſperabantur. Aliquoties eos dolores perceperat, non tamen æque crudeles ac eos quos circa menſis Novembris finem ferebat. Nulla tuſſis erat, aut perexigua. Interdiu allevatus videbatur. Aliquando nec rectus, nec decumbens præ dolore abſque querela erat. Noctu exacerbabantur omnia. Inſomnes noctes ducebat: e lecto ſurgebat impatiens caloris: nulla febris: cibum capiebat. Negotium nobis exhibuit. Nec ſectione venæ, nec fotu, nec litibus dolores quieſcebant. Pus congeſtum ſuſpicabamur, admoniti oraculo Hippocratis, *Qui dolores pectoris, nec purgatione, nec ſectione venæ ſedantur, eos neceſſe eſt in ſuppuratum verti*. Tamen hæc ratio in contrarium adducebat, quod nulla tuſſi vexaretur quæ alioqui moleſta eſſet ſi quid puris in capacitate aut membrana contineretur. Neceſſe enim eſſet reſudare aliquid tenue, & horrores adeſſe ſi aliquid tale contigiſſet. Si vitium in pulmone eſſet, aut tuberculum aliquod contineretur, aut pus, aut aliquid aliud ſimile. Nulla inflammatio eſt, quum nulla febris. Tuberculum ſi eſſet, inſpirandi & expirandi difficultate teneretur: nulla eſt. Ut ſumma fiat, nullus adeſt tumor qui ſe aliquo ſigno proferat: nec ſi adeſſet, ii propterea dolores oborirentur, quum pulmones ſint *ἀναίσθητοι*. Ergo in membranis & circum membranas vitium exſiſtit, aut in perioſtio. Quod conſequi oportuit nos & ratione & experientia. Itaque quum quid hic ſequeremur, non eſſet in numerato, ſciſcitati ſumus an unquam Venerem illicitam admiſiſſet aliquando ut fieri ſolitos qui in magnis ponunt, & nobilitatis inſigne exiſtimant ſemel lue gallica aut hiſpanica potius laborare: ſi modo laborem id exiſtimare oportet quod ſummæ voluptati comes eſſe ſolet. Reſpondit ſubverecunde obortis aliquando phymatis *ἀπὸ τῶν* oblitum fuiſſe hydrargyro. Et ad rem, quoniam tales vi ſæpe dolores ſoleat renaſci, aut ſaltem aliis affectionibus occaſionem dare. Præſcripſimus abſtinentiam vini. Linis ex anodynis & diſcutientibus, decoctum

ſarſapa-

ſarſaparillæ, tum ut in lecto ſudaret, tum loco vini in paſtu uteretur, ſed dilutiore. Exactis decem aut duodecim diebus eam accurata ſatis victus ratione, dolores ejuſmodi maximam partem ſunt leniti: ſed circum ſternum veſtigium ſemper aliquod remanſit. Quod autem ſuperius hæc expoſita volumus, eo præſertim conſilio factum eſt, ut quum querelas ægrotantium audimus de morbis intercurrentibus nobis exprobrantium, quod nihil aut parum levati videntur quantumvis arte & conſilio comparatis remediis, recurramus ad θεῖον, idest ad occultum aliquod: non quod a cælo repetamus, ut plerique ſolent, ſed ad internas occultaſque cauſas revocamus. Nam quotieſcumque de fugacibus morbis aut doloribus potius conquerantur ægri, aut de fixis circum τόπους, ſuſpicari oportet aut latens venenum, aut reliquias alicujus luis venereæ. ſive id ab hydrargyri, ſive a morbi ipſius maligna vi ortum dicatur. Ne temere ſimilitudinibus decepti male exerceamus ægros, ſumtibus minime neceſſariis oneremus. Id non in hoc ſolum ægro contigit videre, ſed & in aliis quos ſævi admodum dolores ſurſum deorſum, in omnemque partem errantes exercebant.

CONSILIUM XXIX.

De Febre quartana cum acerbiſſimo capitis dolore & lienis affectu.

QUARTANARIUS habitu ſatis laudabili quum ad regionem lienis murmur quoddam ſentiret, & tempore acceſſionis acerbiſſimo capitis dolore cruciaretur: leniendo ſuo atroci dolori a Medicis conſultum voluit. Signis ſyllogiſticis concluſum eſt e ſtatu cum dolorem principia maxime cauſaſque ducere. Quo ſit ut fugax eſſet, crudeliſſimus tum ob membranarum divulſionem. Atque ut una eademque opera, & cauſæ, & ſymptomati, ſed huic maxime occurreretur, his quæ ſequuntur remediis tentatum eſt, ut aliqua ex parte dolor pelleretur. Horum iſta eſt forma.

℞ bdellij in aqua vitæ ſoluti ℥ j. pulver. ceterach. & coral. an. ℈ j. aloes ℈ iij. cum ſyrupo de pomis. Formentur pilulæ: capiat ℈ ij. ante paſtum die intermiſſionis.

℞ rad. bryoniæ ℥ iij. macerentur in aceto, paſſentur: paſſaturæ adde pulver. ceterach & rutæ an. ʒ vj. oxymel. ſimpl. ℥ ſ. cum ol. de capparib. Fiat Emplaſtr. pro liene.

℞ diamargar. frigid. ʒ j. pulver. ceterach ſcrup. ij. coral. ℈ j. cum ſacchar. in aq. bugloſ. ſoluto. fiant tabellæ.

℞ far. orobi, hordei & fabar. an. ℥ iiij. cum oxymelite: fiat pultis pro capite. Sæpe oxyrrhodinum fronti & temporibus illitum eſt.

In acerbiſſimo capitis dolore, qui de nocte præſertim repeteret cum febricula, & frigidis quibuſdam ſudoribus, decoctum eſt hoc præſcriptum.

℞ medullæ guajaci ℥ iij. aquæ lib. viij. ſemin. pæoniæ, cardui, an. ℥ ſ.

beton-

Google

brion. ſcariolæ, an. m. j fiat decoct. ad ℔ ij In colat. diſſol. mellis roſ ℥ iſ. bullient ad deſpumationem pro tribus doſibus ad lib. j. ſ. capiat hora ſomni triduo ſingulas doſes.

Et revera uſu talis remedii lenius habuit. Rurſus ad hoc idem inſtitutum.

℞ roſ. rubr. ſalviæ, ſyuæ arthrit, primulæ veris, pulegij an. p. ij. flor. chamam. ſummit. areth, melilot. roriſmar. an. p. j. cyperi, ireos florent. an. ʒ ij ſem. lini ℥ ß. cumini, dauci an. ℥ j. fiant ſacculi pro frictione capitis.

CONSILIUM XXX.

Ad vermes, & alvi fluxum cœliacum & dyſentericum.

JUDITH de Meſnes puella annos 4 nata, toto autumnali tempore & hiemali ex intervallis ſentiebat tormina, & dolorem ad anum qua parte deſinit rectum inteſtinum. Dejectiones aliquando liquidæ erant, aliquando chyloſæ, aliquando compactæ, ſed quæ nonnihil crudi in ſe habebant. Qui dolores oboriebantur, fugaces erant, nec magnam moleſtiam afferebant. Ter aut quater terruit de repente nata leipothymia. Initum conſilium eſt, cujus hæc ſumma eſt; Dejectiones referunt ideam partium a quibus manant, & per quas feruntur, ac generali modo omnia excrementa. Quum alvus e natura habet, figuratæ ſunt, conſtantes, eadem hora excernuntur qua prius excerni debent: item nec in quantitate, nec in qualitate, nec in excretionis modo peccatur. Si quid in aliquo horum peccatur, hoc arguit omnia ſecundum naturam non habere. Unde mutatio excrementorum olim inter ſymptomata haberi ſolita eſt. Ac neceſſe eſt vel morbum eſſe, vel affectionem quæ proxime in morbum ſit degeneratura. Affectio illa œconomiam naturalem non bene affectam ſignificat, quod vel in partium ipſarum nutritioni ac coctioni dicatarum vitio poſitum eſt, vel in extrinſecus adveniente aliquo quod ejuſmodi officium immutet & interturbet. Puella hæc cœliaca excrevit, cruda, liquida, fœtida admodum; dyſenterica quoque ipſa, cum teneſmo, torminibus fugacibus: rapius eſt aliquando chylus, aut ſimile quippiam cum excrementis. Omnis morbus aut corporis conditionem, aut temporis conſtitutionem, aut utramque potius ſequitur: ſic cum conſtruunt τὰ πολλὰ νοσήματα τὰ ἐπιδήμια. Quod quum alias tum in hac puella obſervari poteſt. Senſit illud verum quod ſcriptum ab Hippocrate 2. Epid. *Autumno aſcarides*: Et illud, *Autumno ferinum*. 2. Nam ineunte Autumno aſcaridibus divexata eſt. Non ſuperiora vermes affectarunt quod obſervari potuit non χλωρομελανομένων Hippoc. 6. ἐπιδημιῶν decuſſum eſt, non oculorum flos non pruritus narium. non leipothymiæ: quæ ſymptomata contingere tunc ſolent: ſed in imis maxime partibus exercuerunt ſymptomata. Præterea vivi & mortui excreti ſunt. Corpus humidius, molitie diffluens, uliginoſum, tum a natura, tum a vitæ inſtituto. Nam pueri etſi natura humidi,

di, & ab ea humiditate aliquot incommoda & commoda naſcuntur, tamen ab excrementitia humiditate humidiores redduntur, cum quia ingluviei ſe dedunt, cum quia non bene exercentur; habent enim animales facultates infirmas, naturales validas Galeno: unde calor non habet ſitam ἐλλαμψιν 6 Epidem. hinc proventus excrementorum, hinc in cavis hepatis obſtructio, ab hac putredo, ab hac vermes, & alia. Et notandum non ſemper vermes generari. Nam ſi ſepulcus ſit admodum calor, nec emicet, & ingens humorum copia ſit, non generantur vermes. 2. Siquidem validus calor requiritur, & maxime putris, ut multiplici ſobole materia illa in vermes animetur. Quæritur an a ventriculi vitio, an a capite? Coquit bene, nec affecti ventriculi per ſe magna eduntur ſigna. Et ſi uligo ſola eſſet, quæ ex ſententia Oribaſii repleus læviganſque ſpiras & rugas ventriculi ut inde non adhærens alimentum præterfluat, non ita fieret de nocte, nec frequenter, nec tam putres graveolentiaque ſubducerentur. Ergo credibile a cerebro fluxum quemdam fieri qui miſſo ichore quodam officium ventriculi interturbet, & alvum citet. Non bene mungit, caput habet latum, & latius quam pro ratione corporis. De nocte maxime alvus fluit, quod a cerebro eſſe arguit. Pueri maximam partem capue oppletum habent: unde veteres eam ob cauſam illis vinum interdicebant, hieme incœnatos cubitum mittebant, & eos per ſuturas, per palatum, per cutim, per nares paſſim expurgari videmus: immo per aures; quamquam neget in Aphoriſ Galenus eas comparatas ad expurgationem cerebri, exceptis (ait) pueris. 3. Præter fluxum illum cerebralem copia quoque humorum lentorum & tempore corruptorum hoc efficit: nam humidus calor illis tamquam lignorum ſtrue obruitur & ſtrangulatur. Niſi dicas quo humidius corpus, eo melius. Galen 3. de ſymptom. cauſis, & pueros facultates naturales habere robuſtiſſimas. Quo humidius naturali humore, eo melius & facultates naturales ad agendum habent robuſtas, ſed non ad patiendum & reſiſtendum. Sic minima occaſione prehenduntur fluxu cœliaco, diarrhœico, non ita dyſenterico, quia mucore madent inteſtina. Quicquid ſit, ea evitari poſſunt diæta ſiccante. Quamquam 1. ſanit. tuendæ Galenus vetet ne exſiccentur pueri, quia incremento prohibentur, (intelligens maxime de humore primigenio.) Videndum ne dum prodeſſe volumus, non obſimus. Si ſola uligo eſſet, & cruditas, corrigeretur coctione & alimenti detractione; ſed præterea eſt corruptela, ergo corrigenda & humor tollendus. Eadem opera detergendum, vacuandum, oppugnandi vermes. *De vermibus lib. 4. de morbis, locus præclarus, qui prima fronte falſus videtur, ſed verus eſt.*

℞ *ſemin. contra* ℈ j. *paſſul. glycyr. conſer. viol. an.* ʒ ij *abſynthij roman. p.* ſ *fiat decoct. in qua infund. rhei* ʒ j. *coral. gr. v. In expreſſ. diſſol. ejuſdem rheub* ℈ ß. *fiat potus.*

Item ℞ *Karabes* ℈ j *raſur. ebor. cornu cervi, margar. elect. an* ℈ ſ. *cinnam gr. 4. cum ſaccharo in aq portul. diſſoluto, & ℈ ſ. pulv. contra. fiant tabell.*

Item ℞ *ligni aloes* ʒ ij. *nigell. rom.* ʒ ſ. *pro ſuffiendis operimentis capitis.*

Vche-

Vehementiora paullo ſunt hæc quæ ſequuntur remedia.

℞ ſemin. contra ver. ʒ ij. pulv. raſ. ebor. cornu cervi an ʒ j. ſemin. portulac. ſcr. iiij. fiat pulvis, miſce cum eo quod ſequitur.

℞ theriac. ʒ ij. conſerv. roſar. ℥ j omnibus mixtis fiat in modum opiatæ: utatur quolibet mane.

℞ lupinorum ʒ ij. medulla colocynthidos ʒ j. abſynth. vulg. ʒ j. ſ. aloes ℥ j. theriaces ʒ ij. cum pauca terebinth. fiat in modum cerati, & imo ventri applicetur.

℞ ſyrup. de abſynth. ol. amygdal. dulc. an. ℥ j. abſynth. menth. puleg. ſuccorum. an. ʒ j ſ. radic. dictamni, tormentill. zedoar. an. ℈ j. cum pauca cera. fiat linimentum pro ventre.

℞ pulv. barbotina ʒ j. detur cum lacte.

℞ decoct. clyster. lib. ſ. in qua bullierint chamæm. & ſem. fœnic. an. ʒ iij. In colatura diſſol. benedict. laxat. ʒ vj. confect. de baccis ℥ j ſ. ol. abſynth. & rutæ an. ℥ j in terminibus a vermibus.

℞ oſſis de cord. cervi, margar. electi. an. ſcrup. j. raſur. ebor. karab. an. ℈ ſ. rheub. ℈ ij. cinnam. gr. ij. cum ſacchar. in aq. abſynth. diſſol. fiant tabellæ pond. ʒ j ſ. capiat duabus horis ante paſtum.

Item ℞ *abſynth. mag. bull. in aqua & vino pro fotu ſedis.* Abſtineat cœna ne tantopere cerebrum oppleatur vaporibus. Pane ſiligineo & autopyro utatur, non albo (ut vocant) quoniam obſtruit nimium. Utatur ſæpe rhabarb. condito. Providendum capiti, quoniam in illa augeri poteſt plethoricis ſymptomatis. Et in ejus ſororis defunctæ annos iiij. natæ, quum convulſionibus prehenſa fuiſſet, in cerebri ventriculis magna aquæ citrinæ copia inventa eſt. Sed his non ſunt terrendi parentes 1572. Cal. Januar.

ANNOTATIO.

1. *Notat Meſuaus vermes aliquando generari ab obſtructione cyſteos cholidochi, quia enim non interſtitus humor biloſus purgandis inteſtinis accommodatus, ideo ſuccreſcit pituita multaque ea vermes animatur, vide cap. de cura vermium.*

2. *Quod tamen dubium eſſe poſſit, nam calor conſumit materiam, ergo eorum vermium occaſionem tollit. Item effuadit humorem biloſum in inteſtina, hinc vermium internecio. Immo ſcribit Meſuaus ſæpe contigiſſe in febribus cum ratione caloris, tum ratione bilis effuſæ vermes palalum quærendo, ita locum in quo nati erant & conſervabantur, perfodiſſe, ut partem ipſam perforarint.*

3. *Lib. de affectionibus diuorum diuturnorum alvi, cauſam a cerebro repetit.*

CON-

CONSILIUM XXXI.

Ad Iliacam paſſionem.

JACOBUS Berthier poſt longas corporis agitationes, & conatus, & uſum rerum flatulentarum, in colicum dolorem, ut putabant, incidit. Sed iliaca paſſio erat. Aut ſaltem a torminibus cruciatibuſque conturbata, convolutaque ſurſum deorſum inteſtina, tandem id mali intulerunt. Circa inguen apparuit tumor: inteſtini prolapſus erat. Semel enim tantum prolapſum paſſus fuerat. Tamen principio non putabant inteſtinum eſſe provolutum, ſed tumorem teſticuli. Quod ne cui mirum videatur, ſciendum in eo conformando naturam ſui oblitam fuiſſe. Nam teſticulus neuter in ſcroto erat. ſed uterque intus concluſus erat unus quidem apparebat tactui ſoli, & circa pectinem locatus erat, alter delitescebat plane. Sic tumorem tantum teſticuli circum pectinem ſuſpicabantur. At alter res erat: & frequentes vomitiones, & ſuppreſſa omnino alvus prolapſionem inteſtini indicabant. Dolor erat magnus circum umbilicum, qua ſitus eſt ileon. Pars fomentis & ſemicupiis non eſt remollita ſed eorum uſu in contigerit neſcio intra triduum totus pecten inflammatus eſt, & aliquid acuminatum apparuit, ex quo pus ſanioſum & fœtidiſſimam excretum eſt. Dubitabant an id ab inteſtino rupto naſceretur. Et magna rupti inteſtini erat ſuſpicio. Quicquid ſit, devolutum erat inteſtinum e ſua ſede, quod tumor ad pectinem indicabat. Clyſteribus tentata alvus, nil reddidit: longioribus balanis ſollicitata, reddidit. Quæ materia rupto exiguo tumore excreta eſt, ea graveolebat admodum: hinc feculentæ materiæ magna fuit ſuſpicio. Tamen ſpeculo res explorata eſt, nec inciſum inteſtinum compertum eſt. Febris perſeveravit: dolores frequentes, ſputitiones, vomitus, ſed non ita frequentes ut in aliis obſervavimus, ſudores: defectiones animi. Sexto die totus pecten inflammatus magis, eryſipelatodis, mors denique nono die. Aperto cadavere, imus venter quaſi ſideratus apparuit & prolapſum ileon. Inſanabilis erat morbus. Iliaca paſſione laborantes, alii celerius, alii tardius moriuntur. Quibus ab inflammatione malum ortum, intra quatuor dies moriuntur, ut Dominæ illuſtri de Mandoſſe contigit, quæ intra quatuor dies periit. Quidam ſunt in ea opinione ut exiſtiment nullum volvulum in quo frequentes ſunt vomitiones, ſanabilem eſſe ſed errant. Nam primo quoque tempore vitiatur motus inteſtinorum periſtalticus, quo vitiato vomitus & ſubverſiones ſtomachi contingunt. Item volunt in inflammatione ſtatim gangrænam conſequi, quod falſum eſt. Nam hinc perſuadentur quod lipothymiam frequentem adeſſe videant: at non eſt neceſſe inde inferre a gangræna id conſequi: ſiquidem facile communicatur id vitii ventriculo ob viciniam. Et teter vapor eorum quæ excernuntur facile lipothymiam adducere poteſt. Ceterum inflammatio, ſcirrhus, ſive durus tumor, abſceſſus, volvuli cauſæ ſolæ videntur Galeno *Commen. in Aphor. 44. lib. 6.* At obſtructionem a ſicco ſtercore vult

ileon

ileon inferre poſſe: at illi non videtur probabile ut craſſi & lenti humores tantam obſtructionem faciant, ut præpediatur exitus ſtercoribus, quod tamen omnes verum eſſe volunt. Nos prolapſum inteſtini id mali attuliſſe ſæpe obſervavimus. Meſuæus *cap. de inteſtinorum morbis*, vult colicam ac iliacam paſſionem ſæpe eodem modo fieri, dum ſcilicet materia collecta eſt in monoculo: ac dum agitatur nec excernitur, augentur dolores, hinc colica aut iliaca paſſio. Immo, ait, clyſter quia non pervenit ſecundum ſubſtantiam ad ſuperiora inteſtina, ſed ſecundum vim tantum, agitat tantum materiam in ſuperioribus inteſtinis contentam, ſed non excernit, unde grandi conatu naturæ quia per inferiora materia ſecedere non poteſt, & ſtercus & clyſter per os rejicitur. Sed numquid a craſſis & frigidis humoribus iliaca paſſio fieri poteſt? Non videtur Galeno, ut dictum eſt, ideo non vult admittere illum Aphoriſmum Hippocratis germanum eſſe, *Quibus ex ſtillicidio urinæ ileos ſupervenerit, ſeptem diebus pereunt, niſi febre ſuperveniente multa urina profluxerit*. 2. Nam ſi quæ materia committit ſtranguriam, eadem ileon committat, cogetur fateri iliacam paſſionem a pituita ſalſa aut cruda naſci poſſe quæ eadem & ad renes translata committat ſtranguriam, & revocata in inteſtinum iliacam paſſionem. Fatetur ignorare ſe quid hic velit Aphoriſmus, ac narrat falſas veterum in illius Aphoriſmi interpretatione opiniones. Tamen quaſi revocans calculum, dubitans tamen cenſet frigidam materiam ileon committere poſſe quæ diſcutiatur ſucceſſu febris. Fuchſius illum Aphoriſmum interpretandum audentius quam Pergamenus aggreditur. Primum præpoſitionem ἐκ accipit pro μετά, quaſi dicat Hippocrates ut ileus superveniat ſtranguriæ a craſſis frigidiſque humoribus natæ. Quod autem intra ſeptem dies moriantur, id ait fieri propter dolorem utriuſque partis & renis & inteſtini, qui dolor vires admodum dejiciat. Et abſurde admodum divellit verba Hippocratis, dum ait illud, *Febris ſi ſupervenerit*, ita debere intelligi, ut loco ilei qui prius ſupervenit ſtranguriæ, febris ſuccedat, ac ileus abeat: quaſi nolit Hippocrates una cum ileo febrem adeſſe. Nam Hippocrates vult ileon quidem ſtranguriæ ſucceſſiſſe, ſed vult ſimul eſſe & febrem & ileon. Quidam fortaſſe putarent fieri poſſe ac veriſimile eſſe ut et ſtranguria & ileos adſit, & febrem impedire quo minus intra ſeptem dies illi affectus perimant. Nam febris alterutrum ſolvit malum: & ſic ſolutus æger uno alacrior eſt aliquanto. Et illa febris non debet eſſe ſymptomatica ilei ab inflammatione nati, ut volebant veteres, ſed ſuccedere debet humorum aut ſpirituum potius inflammationi. Sed poſterior hæc ratio de præſentia duorum malorum ſimul ſtranguriæ & ilei non videtur plauſibilis. Sed ſententia Hippocratis ut non eſt temere pronuntiata, ita veritati maxime conſona videtur. Fieri enim maxime poteſt ut ſtillicidium urinæ contingat a rapta pituitæ ſalſæ, acidæve ad renes. Quæ ſi forte, ut fere fit, ut morborum ſucceſſionibus in inteſtina regeratur, aut in iiſdem reſiſtat, paullo vegetiore calore in flatus converſa dolores vix tolerabiles excitabit. Hinc in gyrum inteſtinum convolvitur, diſſolvitur, intumeſcit. Et ab acerbitate doloris ileos rejectio omnium hu-

morum

moratū per os viciato motu periſtaltico. At quoniam febris, ſi modo ſic analogos, materiam mitificat, paralyſes, tetanoſque ſolvit, poteſt quoque materiam in inteſtinis contentam coquere, mitificare; hinc ilei levatio. Ac ea interpretatio non videtur a veritate abhorrere. At ex iis colligere licet in iliacis paſſionibus aliquando frigida maxime ex uſu eſſe & balnea: aliquando obeſſe plurimum, prodeſſe vero calida. Nam quum inflammatio eſt, non eſt dubium quin illa conveniant. ſi humores frigidi, lenti, pituitoſi, calida conveniant: 3. & ſi febris immineat, non eſt prohibenda.

Porro in nephriticis doloribus aliquid fixum eſt ac immobile ad alterutrius renis ſitum. In colica dolor eſt vagus, ſubvertens ventriculum. In ileo fixus eſt circum umbilicum qua ſitum eſt inteſtinum ileon, gravius eſt extenſus, pungens. Sed pungens maxime eſt a vermibus. Annotat enim Meſuæus iliacam paſſionem a vermibus excitari, dum illi ſcilicet loco fixi ſunt, ac pungunt, cuniculos agant, immo perforant inteſtinum. Ac duo notare oportet ſcitu ac obſervatione digniſſima. Prius eſt: Qui fieri poſſit ut in iliaca paſſione ſtercus meracum excernatur, quod Galenus tantum morituris contingere ait. Nam ſi volvulus paſſio eſt inteſtinorum ſuperiorum, non ſitu, ſed generatione & ortu, & in illis tantum chylus ac cremor ſit, ſecretio autem 4. in cæco demum fiat, præpedita via in inteſtinis ſuperioribus quomodo ab inferioribus craſſioribus inteſtinis ſtercus aſcendat, ac præſertim morituris, quum jam vires faſceunt. Quæſtio hæc ardua eſt. Alterum eſt quod nos obſervavimus, & a Meſuæo diligenter obſervatum legimus, nempe iis qui a volvulo relevantur ſuccedere incredibiles affectiones. Contingit, inquit, paralyſis, materia ad nervos tranſlata. Nam in iſta affectione intra ſeptem dies ratione adſtrictæ alvi, & motus excrementi ſurſum inficiuntur ſpiritus, & humores qualitate inexplicabili: ubi vitiato ſimili modo hepate hydrops, Melancholia, tremor, fœtor, anhelitus, ſudores frigidi ſyncope, ſitis inexhauſta. 5. Vidimus mulierem quæ quum volvulo laboraſſet, eo liberata in hydropem incidit: hinc tabida interiit. Aliam vidimus quæ quum ſudores frigidos, extremitatum frigus per decem aut duodecim dies, etiam ceſſante ileo habuiſſet, fœtoremque oris ingentem, & pudendorum ex quibus ſanies graveolens reſudabat. Inde fluxit alvus, repurgata ter aut quater ſine ullo graviore ſymptomate, aut morbo potius nunc bibens ludeuſque vivit.

ANNOTATIO.

1 *Eorum optime roborari poteſt ſententia Galeni. Hic enim Comment. in Aphoriſm. 10 lib. 7. ſcribit vomitum non ſemper adeſſe in ileis, ſed quando exitiales ſunt. Ac ſi dicas vomitum ſupervenientem mortem ſignificare. Ego tamen vidi quibus adeſſet vomitus, & liberati ſunt: immo faciliime omnium ſuccedit vomitus; ut quum prolapſum eſt inteſtinum in ſcrotum, ſtatim vomitus adeſt. Niſi quis dicat vomitus in prolapſu inteſtini facientes iliacam paſſionem non ita letales eſſe, ut ſunt in aliis ſpeciebus iliacæ paſſionis. Quod credibile eſt. Aut per vomitus, vos præſertim intelligit qui cum feculenta materia, aut cum chyloſa fiunt. Nam ſimplices vomitus non*

ita mali ſunt, niſi frequentes admodum ſint.

2. *D. Magnam Medicus & Profeſſor Regius in Mathematicis volvule interiit, impetu magno pituita multa in inteſtina prolapſa ibique collecta & putrefacta: unde abſceſſus factus, hinc mortuus.*

3. *Febris non eſt tollenda aliquando in volvulo: contra faciunt Medici.*

4. *Nam colon tenuibus inteſtinis eſt ſuperius. Sic mirum cur volvulus ſit tantum affectus tenuium inteſtinorum, ut placet Galeno comment. in Aphoriſm. lib. 6 quum obſervatum ſit rectum inteſtinum volvuli aliquando cauſum eſſe, aut ſaltem malum in eo eſſe. Unde hiſt. 9. ſect. 2. lib. 3. Epid. meminit craſſorum inteſtinorum etiam volvulum eſſe affectum.*

5. *Libro de affectionib. Hippocratis locus eſt valde notandus de cura volvuli. Nam quum non admittuntur clyſteres, vult fiſtulam ad utriculi extremitatem applicari, & ita inteſtina inflari, poſt dari clyſteres. Quod forte non negligendum in tam periculoſo morbo. Porro nota apud eumdem Hippocratem, eodem libro, ni fallor, triplicem eſſe volvulum, unum hiemalem, alterum æſtivum, ſive æſtivum, tertium humanitem, ſive autumnalem. Obſervat dominus Magnus in volvuloſis affectionibus nil melius eſſe quam dare Confectionem Hieræ; hæc enim ſubverſiones ventriculi ſedat. Item induratas fæces aliquando emollit & e recto inteſtino extrahit. Item interjectionem per longiſſimam fiſtulam conferre ex oleo de ſemine lini.*

CONSILIUM XXXII.
Pro Calculoſis.

NUllus hodie æque genus humanum vexat morbus, ac calculus. Morbum appello, etſi nonnullis id nomius non placeat, quod actio, nempe mictio impeditur a re præter naturam in capacitate contenta, quam tamen alii rei natura deſtinavit quam calculo continendo. Quod qua ratione fiat, commentatione digniſſimum eſt. Alii uſum lacticiniorum & caſei, & rerum viſcidarum accuſant. alii limoſas aquas & paludoſas. Sit ita hercle. Qui lacticiniis viſcidis, craſſiſque alimentis utuntur, aut qui limoſis aquis, ii maximam partem calculoſi ſunt; non tamen generales has ſolas cauſas ſtatuere oportet.

1. Duæ mihi videntur rationes probabiliores, propter quas tam longe lateque pateat hic morbus, ut aut nulli, aut oppido pauci ab arenulis, aut calculo, aut concretione aliqua immunes exiſtant. Prima videtur ingluvies, & ea præſertim cum alimentorum varietate qua homines mirum in modum delectantur. ſecunda, jus hereditarium, nam ex calculoſis fere calculoſi generantur. Tertiam adjicio facilem generationem calculi, aut tophi, aut arenularum, & præſertim in corporibus mollioribus & delicatis, & imbecillis, cujuſmodi ſunt noſtra corpora ſi ea cum priſcis conferas. Quod enim tam facilis generatio ſit, ex eo patet, quod nulla non ſit parte corporis calculus aut tophus generari poſſit unde pleriſque in folliculo fellis, aliis in pulmonibus, aliis in capite, aliis in utero, aliis in corde, aliis

in

Google

in inteſtinis generatur, ut in noſtris hypomnemonematis abunde recenſuimus. Accedit quod ex variis humoribus generari poſſint, ut poſtea abunde ex veterum ſententia apparebit. Unde jubeatur valere eorum opinio & dogma, qui ex ſola pituita calculos concreſcere voluerunt. unde pingues & obeſos calculo obnoxios præ ceteris voluerunt. Quod falſiſſimum eſt. Ac ingluviem præſertim quæ varietate ciborum adjuvatur, calculorum parentem eſſe nemo non poteſt fateri, qui noverit ingluviem & gulam cauſam eſſe multiplicis cruditatis; unde natum illud, *Intemperantia Medicorum mater*. Varietas autem propter diverſas variaſque facultates naturæ quæ omnia ad unum æquale & uniuſmodi redigere conatur, plurimum in coquendo, alterando, ſegregandoque ſimilia a diſſimilibus negotii faceſſit. Quod primus annotavit Hippocrates, quum in lib. 1. de Diæta morborum acutorum inter præcipuas dotes quas ptiſanæ attribuit, recenſet eam, quod ptiſana nullum tumultum ſtomacho afferat. Verba græca ſunt, ὅτι ἄρωδον κακὸν ἔχει. Galenus non abs re Hippocratem addidiſſe ait κακὸν, nec ſimpliciter ἄρωδον dixit, quod nihil ſit quod æque coctioni officiat ac varietas, quæ uni cibo ineſt, aut quæ in variis cibis. 2. Nonne ἄρωδον duobus tantum locis apud Hippocr. legitur? uno lib. 4. de Diæta acutorum, quum de glande mentionem injicit. Glans (inquit) tumultum affert. In Commentario Galenus tumultum excitare ait, quum alimenta ingeſta variis facultatibus prædita ſunt, & dum unum facilius coquitur, alterum ægrius: immo dum in eodem alimento & ſubſtantia media, & externa, non ſunt analoga: ut de glande & braſſica Galenus docet comment. in particul. 18. lib. 1. de Diæta acutor. Locus alter eſt is de quo ſuperius dictum lib. 1. de Diæta, quum de ptiſana loquitur. Atque ut res in anguſtum revocetur, legenda major pars commentarii in eum locum. Nam adducto exemplo athletarum, & eorum qui probe educantur & nutriuntur, docet quantopere noceat varietas ciborum, varietas facultatum, vel etiam in uno & eodem edulio. Nam quum una mordet, alia ſolvit, alia inflat, non dubium eſt quin chyloſeos officina perturbetur, & naturæ plurimum negotii facceſſatur, quæ quum unius modi ſit in officiali parte, ventriculo nempe exiſtens, non facile ſubiget tam varia quæ ingeruntur. Hinc eo loci Galenus ait ſolitos athletas in arenam deſcendere volentes, 3 ſolo pane uti mane, ſolis carnibus veſperi. Ac eum tumultum a ciborum varietate afferri ſolere obſervavit Horatius in Satyris: Lib. 2. Sat. 2.

Accipe nunc, victus tenuis quæ, quantaque ſecum
Afferat: in primis valeas bene. Nam variæ res
Ut noceant homini credas: memor illius eſcæ,
Quæ ſimplex olim tibi ſederit. At ſimul aſſis
Miſcueris elixa, ſimul conchylia turdis,
Dulcia ſe in bilem vertent, ſtomachoque tumultum
Lenta feret pituita.

4 Itaque iis & eſcarum habendus delectus, & fugienda varietas quibus ſanitas ſtudio eſt. Ac hereditario jure calculum ut & alios morbos ad poſteros pervenire poſſe vulgo conſtat. Nam ſeminis impreſſa ſæpe vis eſt, quæ ut valet ad ſpeciem, genus, & ideam retinendam, & ad prolem devehendam, ita

latente impetu morboſum ἐκγόνοις transfundit, traducitque. Hinc ex macrocephalis macrocephalus Hip. ob deciduum ab omnibus partibus ſemen gigni aſſeverat.

Sed his poſitis, in rei propoſitæ arcem libentius invadamus. Dicendum quæ lapidis materia, quæ efficiens cauſa, qui ei obnoxii, quæ præcautio. Tandem nonnulla ex eis quæ vulgo uſurpantur remedia afferentur. In aſſignanda materia multi varia, multaque cenſuerunt. Ac primum, nomine calculi peculiariter intelligimus eum, qui aut in veſica, aut in alterutro rene generatur. Qui enim in aliis partibus corporis humani tamquam fodinis conglomerantur, roguntur que, ad præſens inſtitutum nil pertinent. Quidam lapidis nomine eum qui in veſica continetur intelligi volunt, quod ſæpe grandiuſculus ſit: calculi autem, eum qui in renibus cogitur. Sed quoniam λιθιῶντας, & calculoſos vertit Celſus, & lapidoſos, curioſa hæc de nominibus quæſtio valere jubeatur.

Calculorum materiam quidam volunt eſſe aliquod purulentum, & pituitam quamdam putrem. Hollerius annotat obſervaſſe ſe in quodam Præſide Rhotomagæo pituitam putrem, & pus craſſum ſilſo calculum retuliſſe. Antequam aliorum opiniones recenſeamus, expendere licet an pus, aut materia purulenta in lapidem cogi poſſit. Nam quod pus in veſicam illapſum, aut in eadem concretum non referat calculum, nemo dubitat: quicquid enim aliqua ratione anguſtos canales, per quos urina præterfluit, obſtruere, obturareque poteſt, ad calculum mentiri poteſt. Sed quæſtio eſt, num pus in veſica calculus efficiatur. Nonnullis non videtur: Galeno id fieri poſſe videtur. Illorum rationem huc referemus, ne indicta cauſa illos arguamus, quamquam a Galeni partibus ſtare conſilium eſt. Primum ita ratiocinantur. Sanguis, ſiquidem dum putredinem concipit ut in pus vertatur, putredine fibris amittit: at fibrarum ope concretio fit: nam damnarum ſanguis non concreſcit, quod fibrarum expers ſit. Ergo pus in calculum cogi non poterit. Deinde illud obſervari ſolet in abſceſſibus renum. Purulenta materia quæ a renibus abſceſſu tentatu excernitur, toti permiſcetur tota urinæ: & ſi ita imo urinæ reſidis ſubſideat, parva agitatione rurſus toti urinæ remiſcetur. Quod arguit pus corpulentum ſolidumque nil eſſe, ſed aliquid divulſum: Ergo in calculum non cogitur. Contra vero apparet in ſemine & pituita. Nam utrumque ut fibrarum particeps cohæret, parteſque unitas habet. Unde aut tamquam ſeparatim aliquid urinæ ſupereminet, aut in fundo reſidet: nec ratione ſui lentoris & partium cohærentium ita miſcetur urinæ toti, licet moveatur: ſed ſuam cohærentiam conſervant. Atque ita conficere ſe putant ex præſentibus rationibus, pus in calculum concreſcere non poſſe. Adducuntur tamen victi ratione & auctoritate Galeni, ut credant calculi rudimentum pure induri, incruſtarique poſſe. Sed id ſubterfugere eſt, non rationibus & auctoritati ſubſcribere. Nam quantumvis obducatur calculi rudimentum pure, ſi quia fibrarum expers eſt non agitur, adaugeturque, nihilo major calculus inde futurus eſt, quam ſi aqua alluerctur. Pus enim iis auctoribus non

Com. in part. 6 ſect. 1. lib. 6 Epid. concreſcit. Sed antequam eorum rationes convellamus, Galenus audiatur: Verba ejus ſunt: *In animalis corpore ex purulento humore, aut ex purulento pituitoſoque compoſito tophus nonnumquam creari poteſt: quemadmodum*

&

& in articulorum morbis accidere conſuevit. Eodem enim prorſus modo in his & renum affectibus lapides concreſcunt. Ad primam autem rationem qua contendunt illi neoterici ideo pus in calculum cogi non poſſe, quod humores per putredinem fibras amittant: at fibrarum ratione concretio fit, ita reſpondere conſilium eſt. Aliud eſt aliquid corrumpi, aliud in pus abire. Nam in corruptione partium fit alienatio, & materia tota præter naturam eſt, & cauſa efficiens tota quoque præter naturam. Partium quoque fit diremtus, & per eam partium diremtionem fibrarum diſſolutio fit: hinc nulla cohæſio, hinc diſſolutio continuitatis. At quum ex materia laudabili, intraque naturæ limites contenta, pus fit, etſi pus illud naturæ non cedit in alimoniam, ſatis tamen eſt ſi aliquam ejus gratiam recipiat. Hoc autem fieri dicitur ſi aliquid ſit unuſmodi, ſi albor adſit, ſi lævor, ſi nil grumoſum, nil inæquale. Idem enim opifex verſatur circa pus, & circa alimentum: hoc differunt, quod alimentum cedat in naturam, pus autem excretionem ſui præmoneat, quod antecedenti, primariaque origine ejus materia laudabilis fuerit, ſed ex eventu illaudabilis extiterit, quod forte extra locum ſibi deſtinatum ab aliqua externa cauſa evocata fuerit. Quod in contuſionibus apparet.

Satis autem eſt ſi in pure charact r naturæ imprimatur, ut eas dotes & facultates retineat, quas Hippocrates & Galenus puri laudabili tribuerunt. Cur enim toties Galenus in ulceribus commendat pus album, læve, æquale, ut æqualitas vim ſignificet caloris naturalis ſeſe in omnes materiæ partes æquabiliter inducentis? lævor materiæ ὁμοιότητα, ingenium interpretor? candor vim partium ſolidarum, quę quam fieri potuit maxime, ſibi aſſimilare annitantur pus? Et quum perfecte id aſſequi non poſſe it, ſaltem quem a natura ſortitę ſunt partes ſolidę candorem, eum in pus contulerunt. Si per putredinem fibrarum fit deperditio, quomodo ſanguis qui putreſcit in vaſis, aut extra vaſa, vertitur in ſedimentum (de febribus putridis intelligo) album, læve, æquale? Aut in laudabile pus iiſdem dotibus illuſtre in abſceſſibus? Immo ex generibus puris aliud videtur contra naturam eſſe, ut quod in morturis apparet, lividum eſt, ſubviride, fœtens, divulſum, inæquale, non læve. In iis qui e natura habent contrarius omnibus dotibus præditum eſt. Quinetiam licet materia divulſa fuerit, virtute partium ſolidarum unitur, laboratur, id quod ἀνόμοιον & alienum ſecernitur. Et quum ex Hippocrate quædam urinæ ſint grumoſæ in morbis, quæ poſtea tenues fiunt, quid aliud per tenues intelligit, quam pro grumoſis confuſiſque urinis redditas a natura chymoſi, conſiſtentia, & contentis laudabiles? ut pauca ſit hypoſtaſis, ſed ea alba, lævis, & æqualis? Ergo alienum eſt ab experientia, & ratione puri adimere cohæſionem, & eam tribuere ſolis pituitæ & ſemini. Nam & ſedimentum & pus laudabile cohærent. Immo licet antecedens utriuſque materia ſeroſum tantum fuerit aliquid, & diſſolutum, multiplici elaboratione & coctione (quæ omnis incraſſandis partibus fit) acquirit fibras, lentoreſque, cujus ope concreſcat. Et falſum eſt illud, quod pituitæ tam curioſe tribuitur: nam ſæpe videas phlegma & miſceri toti urinæ, & poſtquam reſederit remiſceri, præſertim quum coctum non fuerit, & nondum gratiam naturæ receperit. 5.

Pus autem ſi a renibus refundatur, non eſt mirum ſi miſceatur, quia longo varum anfractu liquore urinæ diſſolvitur ac diminuitur; unde ſæpe puris formam non referat. Falſo itaque puri ea ratione unionem & cohærentiam adimunt ut confitiant in calculum non cogi. Verum enim pus cogitur, quod ſenſui notiſſimum. Nam & empyicos ſæpe grandinoſa ſputa excudere a concreſcente in grandinem & tophulum pure obſervaverunt. In abſceſſibus tardius ruptis aut natura, aut arte, pus ita ſæpe cogitur, ut jam lapideſcere videatur. Noverint itaque aliud eſſe corrumpi, aliud putreſcere. Per corruptionem unio, vinculum ac cohæſio tollitur, diremtis videlicet partibus: per putredinem aut retinetur cohæſio: aut ſubactis elaboratiſque partibus novarum fibrarum fit acquiſitio, unde nexus & copula conſequatur. Ergo ex pure lapides cogi poſſe intelligentius ſcripſit Galenus. Quod primus annotavit Hippocrates lib. 2. de natura humana. 6. *Quibus*, inquit, *in lotus ſubſidenr arenoſa, vel tophi, iis per initia circa venam craſſam tubercula extitere, verſaque in pus fuere: ac deinde ipſis tuberculis haud celeriter ruptis pus in tophos converſum eſt, qui foras per venam cum lotio exprimentur*. Tamen quoniam & hujus orationis idioma Hippocratem non ſapit, & libellus ille falſo adſcriptus illi eſt, fit ut nullam vim id loce afferre poſſit. Sed ea in re audiendus Galenus, enarrans illam particulam, ſcribit *Excretionis ejuſmodi urinarum arenoſarum poſſunt fieri a cauſa quam ſtatuit Hippocrates: item & rene obſtructo circa venam magnam. Maxima autem parte ſine tuberculis fiunt, quum ſuccus craſſus vel glutinoſus exitum retardans concretus a calore loci areſcitur*. Ergo agnovit Galenus arenoſas urinas naſci poſſe a pure concreto, quamquam non ita frequenter.

Ac materia lapidis & eo loci quem ſupra ex lib. de natur. humana ſecundo adduximus, Galenus craſſum glutinoſumque humorem vias obſtruentem præpedientemque conſtituit. Et comment. in particul. 13. lib. ejuſdem, apertius multo deſignat & cauſam efficientem, & materiam, de puerorum calore locutus: *Pueri multi, quia admodum ſunt voraces, cumulant ſuccum qui propriè crudus appellatur, a quo facile calculi generantur. Is autem humor ut materia rationem habet, ita & calor efficientis cauſa*. Ac mirum quomodo Hippocrates, aut quicumque eum librum ſcripſerit, dicat: Puerulis naſcitur lapis ob veſicæ caliditatem & totius corporis. Viris ob corporis frigiditatem haudquaquam generatur.

Multa in eum locum inquiri poſſunt, quorum explicatio ad ſeriem continuationemque diſputationis appoſite pertinebit. Conſtitutum enim erat de lapidis cauſa, tum quæ efficiendi, tum quæ materiæ rationem habent, diſputare de loco, de ætatibus, & iis qui magis minuſve obnoxii forent. Primum itaque dubitari poteſt, an caliditas & veſicæ, & corporis totius ad generationem calculi faciat. Et quoniam Hippocrates meminit caloris multo humore perfuſi, cujuſmodi eſt humidum primum, & calidum primum, an calor puerorum halituoſus, ἀτμώδης, ſpirituoſus, humidus, blandus, minimum mordax minime ad generationem lapidis pertinebit? Nec enim probabile videtur, ut paullo poſt abunde demonſtrabimus. Secundo quæri poteſt, an caliditas veſicæ tamquam unius partis eodem pertineat, calculumque

creet

Goo

erect. Nam Galenus alio loco frigiditatem veſicæ conſtituere videtur cauſam generationis lapidis. Tertio, an viri, quod frigidi ſint, calculum non generent? Quarum quæſtionum examen & evolutio non minimum habebit & voluptatis & utilitatis. Voluptatis quidem, quod animus noſter iis explicatis aliqua ex ratione ſatiabitur ac explebitur. Utilitatis vero, & ad præcavendum, & ad curandum, & ad opem miſeris mortalibus afferendum. Nam ſi ut quidam volunt, immo major Medicorum pars, calor qui ad generationem lapidis tamquam cauſa efficax & efficiens concurrit tenuitate partium, & acrimonia præditus eſſe debet, immo veluti febrilis, quod Hippocr. 6 Epidem θερμὸν abſolute aliquando vocat, ut dum ait, *Qui ventre calido, carnes habent frigidas*: aliquando πῦρ, ob igneam vim, ſeu potius (ut cum Arculano loquar) igneitatem, cur tales in calculoſis affectibus ad oxypora, ad ἐκφρακτικὰ & calidiſſima remedia confugimus? nam cauſæ efficienti nervos & robur addimus. Atque ita, ut plerumque fit, aberramus. Si calor lapidis auctor & parens temperatus eſt, halituoſus, blandus, naturalis, qualem Hippocrates aut ſcriptor libelli illius, & cum eo Galenus conſtituit, cur πρῶτον præſcribuntur temperata, dulcia, mucoſa, blanda? nam & ea fovent calorem naturalem lapidis auctorem, & materiam reddunt viſcidiorem, mucaginoſam, lentiorem. In quo pluimum aberratur. At credibilius ab aliquo acri calore, aut ſaltem non a noſtro blando & naturali concretionem fieri. Nam calorem potentem debere eſſe, eumque reſolventem ſatis ex mente Galeni apparet. Illius hæc verba ſunt: *Lapis propria paſſio eſt puerorum, qui ob edacitatem non paucos crudos humores generant, ex quibus pars craſſior cum urinis ad veſicam perveniens fit lapidum materia. Accedat altera cauſa, vehementia caliditatis. Nam & ſenes acervant crudum non paucum, non ob voracitatem, ſed facultatis coctricis imbecillitatem. Non validum tamen calorem habent, qui craſſam materiam reſolvens lapidem generet.* Utitur participio ξηραίνων, id eſt, exſiccans, areſaciens, exhalare faciens, & tenuem ſubſtantiam eliciens e materia craſſa, ut fæx tandem remaneat. Ergo & calor validus requiritur, & calor qui reſolvendi vim habeat. An vero tali vi præditum eſt calidum primum & radicale, quod ſi fluens eſt, erit ἀτμὸς tantum, & ἀπόῤῥοια τῶν ὑποκειμένων ... ſi fixum, partium ſolidarum συστοιχία. Hic calor quamdiu aliquid habet præſto in quo verſetur coquendo, ſecernendo, alterando, non ſeſe ad aliud accingere ſolet, unde non eſt credibile, calorem blandum & mitem in pueris exercere vires ſuas in crudis humoribus digerendis, & in lapidem convertendis. Nam digeſtio illa, areſactio, reſolutio quæ requiritur ut materia craſſa lapideſcat, ſoli calori febrili tribuenda eſt. Et quoties ἰσχυρὸν θερμὸν legitur, videtur de calore acri & febrili intelligi, cui paſſim Galenus ob igneitatem in apoplexiis, tetano, morbiſque frigidis reſolvendi vim, digerendi tribuit, immo & coquendi, quamquam in illo loco ubi legitur de calore febrili quod concoquat, legitur, frigiditatem concoquendi vim habet, non abſolute, coquendi vim, ſed frigiditatem coquendi, id eſt, corrigendi, mitigandique ſummam, quæ in crudis ſuccis ineſt, frigiditatem. Sed hæc per tranſennam. Nam ſi calor naturalis vim habet reſolvendi, & in lapidem vertendi in pueris, quum alio-

qui ſit blandus, humidus, & multo humore obrutus: unde ſæpe impeditur Hippocratica illa [illegible], an tanta in ſenibus frigiditas, ut, quum ob facultatis coquentis imbecillitatem multa congeratur materia cruda, illa non poſſit obſtruere, vias impedire, ſiccescere, a calore acriore quam ſit in pueris, quantuluſcumque is ſit, lapideſcere? Credibilius eſt. Unde miran ſubit cur auctor libri de natura humana ſcripſerit, *viros calculos non generari ob frigiditatem*. Item Galenus loco ſuperiore: In ſenibus quidem ſuppetere materiam generando creandoque lapidi idoneam, ſed præ infirmitate caloris non cogi. Nam Galenum contradictionis poſſumus convincere, *Aſthmata in ſenibus ex deſtillationibus ortum habent, quum & reſpirandi inſtrumenta ſæpe habeant, proprium ſui algoris principium, quando & in ipſis multa & craſſa ſuperfluitates generantur. Et præterea præſente virium imbecillitate renes obſtruuntur, & lapides generantur; quum tenax & craſſa ſuperfluitas in ſimilem callo ſubſtantiam tranſiverit.*

Com. in Aph. 31 lib. 3 Ap.

Antequam doceam contradictionem Galeni, de ſerie contextus dicam, iſtam periodon, [illegible], non ſoleo cum Leoniceno cum ſequentibus connectere in eo ſenſu, Et præſente imbecillitate virium renes obſtruuntur, & lapides generantur: ſed totam periodon refero ad diſputationem de aſthmate, quam peculiariter Galenus explicat, ſiquidem Hippocrates in ſuo contextu non meminit ullius obſtructionis renum in ſenibus. Quaſi dicat Galenus, imbecillitatem virium unam ex cauſis eſſe quæ aſthmaticos ſenes reddunt. Nam ſequens periodus tota ſibi cohæret in textu græco ſine uno puncto, nec colo, nec inciſo, ut male fit in textu latino: [illegible], &c. Obſtruuntur autem renes ſæpe, & lapides generant. Non autem legendum cum Leoniceno, imbecillitate virium præſente renes obſtruuntur: lapides autem generantur quando, &c. Nam hoc ſcriptoris eſt nec Galenum intelligentis, nec verba græca an bene maleve cohæreant ſcientis. Quamquam hoc veriſimile eſſe videtur, ab imbecillitate virium tamquam ab adjuvante cauſa lapidem naſci poſſe. Nam concretio quæ fit in parte quapiam, infirmitatem partis agnoſcit nequeuntis a ſe ſe amandare id quod moleſtum eſt. De verbis hactenus. Nunc ad rem redeamus.

Quod in mentem venit Galeno ut tam paucis litteris contradictoria complectatur? Nam in uno Lithiaſin propriam affectionem puerorum ſcribit quod & eruditas, voracitas, & calor nigrax in illis concurrant. Accedit quod partes puerorum famelicæ a ventriculo nondum ſatis mutificatum alimentum rapiant. Rapitus autem ille eo fit, quod idem alimentum & ad auctionem, & ad nutritionem faciat. Et quæ partes augeri debent, id quo augeantur appetunt: quæ nutriri, id quo nutriantur. Diverſum eſt partium ſtudium, diverſum deſiderium, quod uno & eodem alimento debet leniri ac temperari. Nutritio quidem fit non quatenus alimentum quantitate eſt præditum, ſed quatenus ſubſtantia eſt quæ in alendæ rei naturam multiplici alteratione præeunte mutari debet. Auctio vero contra. 7 Eamdem lithiaſin ibidem a ſenibus removet, quod licet materia idonea ſit, tamen cauſa efficiens deſit. Sed alio loco obſtructionem renum ſenibus contingere poſſe ait, unde viſcida ſuperfluitas [illegible], calloſam concretionem

Digitized by Google

tionem aut coagmentationem interpretor, contrahere poſſit. At concretio fit reſoluta parte tenuiori, virtute caloris diſflantis. In ſenibus, auctore Galeno, frigiditas dominatur. Quænam ergo cauſa efficiens? Nec eſt quod quis conetur defendere Galenum, quod magna ſit ſenum latitudo, ut quidam ſint virides, quidam decrepiti. Quum uno in loco ait. In ſenibus ob frigiditatem calculum generari non poſſe, de decrepitis intelligit. Quum autem alio loco ſcribit viſcidum & craſſum humorem calloſam ſubſtantiam, & naturam induere unde lapis, non de decrepitis capularibuſque ſenibus intelligit, ſed de viridibus, in quibus non ita languidus, pauciuſque calor ſit naturalis. Contra tamen colligere licet ex ejuſdem commentario. Nam dum de lithiaſi, & aſthmate, & ſtranguria affectionibus ſenum diſputat contra ſententiam aliorum Hippocratis interpretum, aſſerit ſenes eo loci ab Hip. intelligi [illegible]. Eos, inquam, ſenes intelligit, qui extremam ætatis partem exigunt. Atque in ejuſmodi ſenibus orationem ſuam finit tanquam jam ordinatim ſingulas ætatum partes emenſus. Si itaque in extrema ætatis periodo [illegible] fieri poteſt, cur non magis in iis quæ antecedunt? Itaque non videtur conſentaneum a ſenibus & viris jam grandioribus rejicere calculorum generationem, præſertim quum materia in promtu eſt, quum non ſit tantum frigus quin calor naturalis paullo acrior in anguſtiis viarum quodammodo præfocatus (nam in anguſtis locis maximam partem lapides generantur) ſufficiat ad cogendum compingendumque temporis progreſſu. Ut id quod ſimul & ſemel, aut breviore tempore in calidioribus fit, idem in non ita calidis, ſed tempore longiore fiat. Quod alienum a ratione non videtur: immo rem ita eſſe credendum eſt. Eamque ob cauſam Hippocrates 6 Epidem. ſcribebat, *Poſt mictum concretio magis, an quod calidiores?* Cur dubitat? Quum aliis locis calorem puerorum cauſam concretionis poſuerit. Revera libro illo multa ad memoriæ ſubſidium conſcripſit. Nec abs re forte dubitando ſcripſit, an quod calidiores? Dubium enim eſſe oſtendimus, & paullo poſt plenius aperiemus, an calor naturalis mitis & blandus, concretionis cauſa.

Nunc quod mihi videtur probabile dicam de ſenibus & pueris: needum enim explicabimus an ante mictum, an poſt mictum concretio fiat. Lapides generantur in veſica, generantur & in renibus, & aliis locis anguſtis. Qui in loco ampliore generantur, & caloris ubertatem & materiæ declarant; nam quum materia alia loca in quibus cogi potuiſſet pertranſierit, in veſica calida tum per ſe, tum locorum vicinia, ut ex Hippocrate docebimus, nanciſcitur copiam novæ materiæ; unde concretio fit. Qui in loco anguſtiore fiunt, quodam obſtructionis modo fiunt, dum videlicet ſicca, aut viſcida, ſed terreno modo affecta ſuperfluitas diu in renibus & viis anguſtis hæret, unde obſtructio, & ab obſtructione, loco, tempore fit concretio. Itaque in calidis naturis propria dicitur eſſe generatio lapidum tum in ratione lapidis, quia proprie lapis fit; tum in loco, quia in veſica; tum a cauſa efficiente propria, nempe calore; & in tempore, quia pauco tempore, & in effectionis modo, quia tenuioris partis reſolutio fit,

unde

unde proprie concretio. Sed in non ita calidis, immo jam ad frigidum temperamentum vergentibus generatio lapidis oritur, ſed non propria. Quia non per modum coctionis per incraſſationem & tenuium partium a calore conſumtionem, ſed per modum obſtructionis, a qua res impeditur, & dum materia retinetur calor diſſlatione prohibetur, hinc longo tempore concretio impropria tamen fit. Item generatio iſta fit in renibus. At non tam elucet vis caloris in generando lapide in anguſto loco, quam in capace: quia anguſtia loci quaſi apprime ad concretionem confert. Non praeterea digeſtio fit tenuis partis, qua non multus calor. Atque utrumque modum explicat Galenus abunde. Nam dum de ſenibus agit, ὑπερθερμαίνονται οἱ νεφροὶ ἢ γίνονται λίθοι καὶ πῶρος παραπλησίως ἐργάζεται. Non dicit In ſenibus materia ſubigitur a calore, digeritur, unde concretio: ſed obſtruuntur renes, inquit, & generant lapides. Ergo in generationis forma deſideratur efficiens cauſa propria calor, ſed obſtructio per ſe videtur ſtatim cauſa. Deinde ἀκαλας ταμιδι meminit, ac ſi dicat, non vere lapis eſt, ſed per obſtructionem humor παχὺς καὶ γλισχρὸς coagmentatur, adipiſciturque calloſam naturam. Sed dum de propria lapidum generatione loquitur, ut ea quae fit in pueris, aliter multo loquitur, nam non meminit obſtructionis, immo rejicit anguſtiam ut cauſam aliquam 6 Epid ſed voracitatis, copiae humorum & validi caloris, & reſolutionis. Hic etiam maxime conſideratur, calor validus (qui in ſenibus deeſt) copia materiae (quae adeſt quidem, ſed obcoctricis facultatis imbecillitatem, ergo penuria caloris) & reſolutio. Quae efficit veram legitimamque lapidis generationem. Itaque mihi videtur ſibi quadrare Galenus.

Sed nunc quaſi e portu paullum remigrantes, quoniam longius ſolvimus, redeamus ad diſputationem de calore; quoniam, ut ſupra diximus, Hippocrates dubitaverit, an ideo quod calidiores pueri poſt mictum in iis ἀνάγκη fiat? Et ſi calor, an ſit mordax & acer, an naturalis, ut ſupra attigimus. Ac calorem quidem eſſe cauſam generationis lapidis certum eſt, ſive calor ſit in parte ipſa in qua reipſe generatio fit, ſive in partibus vicinis quae parti adjaceant. Quod forte novum videtur, ſed id primus Hippocrates animadvertit libro de aere, locis & aquis. *Quorum alvus ſatis fluida eſt ac ſana, non ardens, nec ſtomachus veſica exardeſcit, hi facile urinam ejiciunt, & nihil in veſica congregatur. Quorum alvus ardens ac fervida fuerit, in his neceſſe eſt veſicam idem pati. Quum enim magis quam pro natura fuerit calefacta, ſtomachus ipſius inflammatur. Quum hoc patitur, urinam non dimittit, ſed in ipſa coquit atque adurit: quod tenuiſſimum, excernitur, quod puriſſimum, tranſit ac emittitur. Quod craſſiſſimum ac turbidiſſimum, concervatur, ac primum concreſcit parum, deinde magis dum volvitur ab urina, quicquid craſſum compactum fuerit, ad ſeipſum aptat, augetur, & in tophum concreſcit. Quam urinam emittit, ad veſicae ſtomachum allabitur ab urina impulſum, urinae emiſſionem impedit, & dolorem affert. Quare pueri fricant ac trahunt pudenda. At videtur cauſa mictionis eo loco eſſe. Signum autem quod haec ita ſe habeant, hoc eſt, urinam ſplendidiſſimam calculoſi meiunt ad ſimilitudinem ſeri, quia*

id

id quod craſſiſſimum ac biloſum ibi manet, concervaturque. Pueris autem lapis fit ſi lac non ſalubre fuerit, ſeu valde calidum ac biloſum. Ventrem enim percalfacit & veſicam. Tria hic obſervatione digniſſima ſunt. Primum, quomodo æſtus, calorque & veſicæ & partium vicinarum calculi proventum faciat: unde adustio fit, & orificii veſicæ inflammatio. Ergo de calore acri locus intelligitur. Secundum, quod contra neotericorum ſententiam primaria in veſica coagmentatio fiat, nec ſit ad renes recurrendum. Tertium, quod lac in pueris calculum generet. Quartum addo de urinis ſplendidiſſimis, nam hoc non videtur probabile. Neque enim veri ſimilitudinem habet ita ſplendidas & tenues urinas, & albas reddi, quum æſtus ſit & in veſica, & in inteſtinis ratione adſtrictionis & ardoris. Sed hoc mihi propterea videtur contingere, quod multa copia lenti viſcidique humoris ſubſideat, a qua reſudet tenue ſerum, quod tamquam paratum magis ad excretionem, emingitur: ſed quod craſſum eſt ac biloſum (hoc eſt quod in mole iſta calidum eſt ac æſtuans, tamquam ſummopere conferens ad generationem lapidis) remanet: & quod excernitur, tenue eſt, incoctum; quia licet calor ſit multus, hic naturalis non eſt, ſed æſtuans, ut vult Hippocrates hoc loco (quamquam in aliis recurrit ad humidum calidumque primum, quod in pueris multum eſt) & propterea urina cocta non apparet, ſed diluta multum, & albicans ob eam impreſſionem quam habet a materia in fundo veſicæ contenta. Tamen hoc controverſum eſſe poteſt maxime. De tertio, nempe de lacte, dicemus poſtea. De ſecundo, nempe de concretione lapidis & arenularum, an in veſica primo fiunt, plenius poſthac. De primo diſputemus, quoniam inſtituta eſt quæſtio de calore, an ſit naturalis, & blandus, an vero contrarius. Id quod hoc loco ab Hippocrate dicitur, aliquod problematicum habet. Nec enim abſolute verum eſt inflammati veſicam, & os ejus, nec inteſtina ardere ut inde generetur lapis. Tamen ut nihil effictum temere, nil ab Hippocrate imprudenter pronuntiatum, ita ejus verba problematica quidem, ſed vera tamen cum reverentia ſunt capienda. Stultum eſt tanto auctori falſum aliquid affingere, quod forte ejus verba quæ aliquid ſecretius in ſe continent, non intelligamus. In ea re enim inſcitiam noſtram potius explicaremus. Illo loco de aquis agit, earumque commoda & incommoda explicat, prout aliis atque aliis ventis afflantur. Ac inter cetera docet in nonnullis aquarum a Borea perflatarum uſu arenulas in veſica generari, in aliis non item, prout nimirum cujuſque alvus bene aut male affecta eſt. Nam in cujuſque morbi generatione, non modo diſpoſitio materiæ & ejuſdem copia requiritur, ſed ſubjecti ipſius; alioqui nihil generaretur. Itaque illo loco Hippocrates vult eos calculis fore obnoxios quibus inferior alvus calidior eſt, & veſica ipſa. Quod quamquam problematicum, tamen veriſimilitudinem habet. Nec Hippocratis verba ubique ad unguem ſunt exquirenda. Nam nihil aliud videtur innuere quam eos calculis obnoxios eſſe, ſive in renibus generentur, ſive coagmentatio prima & rudimentum fiat in renibus, perfectio vero in veſica per materiæ novæ appulſum, quibus alvus adſtricta eſt, arida, ſicca. Ac ſi dicat Hippocrates

Notandus locus Hippocrat. de generatione arenularum in veſica.

contra recentiorum ſententiam. tes. Illud in arte Medica receptum eſt, & communi prudentia notum, calorem lapidis efficientem cauſam eſſe. Ergo quibus illa cauſa præſto eſt, in iis credibilius eſt lapidem potius generari quam in aliis in quibus deeſt, etiamſi par materiæ congeries adſit. Quo fit ut veſicæ ardor, alvi durities, ſiccitas, calor plurimum generationem lapidis promoveant ac adjuvent. Ut enim calor hepatis & partium vicinarum facit ad meliorem chyloſin tum in coctione, tum in facili alteratione, immo & digeſtione, ita inteſtinorum veſicæ viciniorum calor facile communicatur & renibus & veſicæ; unde in iis partibus augetur calor per aliarum partium viciniam, auctus calor ad rudimentum & perfectionem lapidis facit plurimum. Sic nimirum quæ ſunt vicina, & quæ propinqua, ea primum ac maxime affici ſolent, ut *Hippocr. lib. de humor.* Hippocrates ſcripſit. Sic inflammatio recti inteſtini urinæ ſtillicidium afferre poteſt. & veſicæ inflammatio teneſmum adducit, ut in Aphoriſmis *Aphor. 58 lib. 5.* Hippocrates teſtatum reliquit. Et uterus recto inteſtino teneſmum patiente laborat per conſenſum: immo & abortionem facit Hippocrati. Itaque fieri poteſt ut quibus ardens alvus eſt, ii præſente materia calculoſi fiant, *Aphor. 27 lib. 7.* quod communis experientia percipitur. Nam & qui præcalido ſunt hepate, iis maximam partem alvus adſtricta eſt, & arenulis patiuntur: & qui nephriticis tentantur, & calculoſi ſunt, juvantur plurimum eductione ſtercoris; tum quia induratum ſtercus opprimebat pariter jam calculo preſſas & fatigatas: tum quia breviſſimo tempore alvus ita adſtricta, & ob adſtrictionem ſeipſa calidior effecta poteſt calorem ſuum communicare partibus propinquis, & ear adjuvare ad novarum arenularum generationem. Nam & dolores, & vigiliæ, & adſtrictio alvi facile corpus febriens reddunt: immo quibus natura præſertim biliosis durior, ſiccior que alvus, iis maxima ex parte & capitis dolor, & renum φλεγμοναι (de ea enim conqueruntur ſæpe) immo & rudimenta febris apparent. Calor itaque ſive partibus ipſis inſit, ſive ab aliis partibus emanet, calculorum parens eſt. Ut non iterum prætereundus videatur locus ille Hippocratis ſupra citatus; pueris arenulæ cum lotio excernuntur, tum propter veſicæ, tum totius corporis caliditatem. Ut non ſolum partium calorem in quibus ſolent naſci lapides conſiderarit, ſed & totius corporis. Quod animadverſione digniſſimum eſt. Ceterum ſubtilius & brevius de calore agendum. An calor ſit acer & mordax, an calor blandus & mitis, an uterque. Nam in iis quæ ante dicta ſunt, & docuimus probabile eſſe non a calore blando cogi poſſe calculum, quod ad coagmentationem digeſtio tenuis ſubſtantiæ requiratur, & a frigiditate non juvari coagmentationem. Utrumque amplius excutiemus, & tandem quid ſentiendum aperiemus. Audiatur Hippocrates.

Poſt mictum concretio pueris magis, num quia calidiores?

Aliquid intus reconditum obſcuris verbis deſignat, ſed non exprimit Hippocrates. Et ut antea monuimus, non audet abſolute pronuntiare an quod pueri calidiores, ideo iis fiat magis concretio (συνάγχη Græcis, ἀπὸ τῦ ἄγχειν χολὴν συνάγεσθαι) eaque concretio poſt mictum. Nam tacite tecteque indicat duplex συνάγχας, unum ante mictum, alterum poſt mictum: Ita enim Græcis eſt, μετ' ὄρον ἐκ τῶν ἀπ ὄρηματων. Pro nomine ὄρημα poſitum aliud

eſt

eſt lib. 2. de nat. humana ἄρμα, ſed male, nam ponendum erat ἄρα. Aliud eſt enim ἄρα, aliud ἄρμα, ſeu ἔρεισ. Quæramus igitur cur Hippocrat. dubitet & hanc particulam ambiguam ſcribat ἄρα ὅτι θερμότεροι, ideſt, an quod calidiores? Duabus de cauſis videtur hoc adjectum eſſe: una eſt, quia adjecera particulam illam μᾶλλον videtur magis conſentaneum, ut in juvenibus, in quibus calor qualitate major cernitur potius, generetur lapis, quam in pueris. Nam ſi calor coagmentationis auctor eſt, ubi major calor, ibi coagmentationis & coalitus occaſio major. Si itaque juvenes calidiores, cur non in illis συνάγεται μᾶλλον, Tamen in Aphoriſmis abſolute pronunciarat pueros calidiſſimos eſſe, & noverat illos & humidi primi & caloris primi ubertate fretos eſſe, a quo calido primo vere dicuntur calidi homines. Quamquam θερμὸν Græci Medici appellaverint aliquando, immo ſæpe quibus acer & mordax in alvis calor eſt. Nec mirum ſi dubitaverit, an quod calidiores eſſent, in iis concretio poſt mictum fieret.

Secunda ratio videtur cruditas humorum, & ſuperfluitas, præſertim in veſica coagmentationis lapidis cauſa eſt materialis. Ubi calor multus, ibi non eſt credibile crudos & ſuperfluos multos humores coacervari, ut res quoque ſe habet, præſertim ex parte caloris. Nam ſi magna ſit ingluvies, ibi licet calor multus, tamen non eſt ſatis coquendo, & mitificando. Si pueri calidi ſunt, calor ſuperfluam humiditatem & humores mitificabit, & nihil erit quod vim potentiamque caloris effugiat. Ita nimirum in prognoſticis Galenus ſcripſit, ſedimentum multum eſſe in urinis, quod multi humores crudi, qui ratione copiæ effugerint vim caloris nativi, unde eos neceſſe ſit poſtea cum urinis ſecedere, quod naturæ gratiam non receperint, ideſt, in alimentum non faceſſerint. Itaque dubitat Hippocrates, an quod calidiores? quaſi dicat: An non alia cauſa eſt coagmentationis poſt mictum? Si enim calor validus iſſet in pueris, ut eſt, & humores coquuntur, & mitificantur, & ad facilem excluſionem comparantur; ideoque non eſt veriſimile in veſica reſiſtere, ac illic in calculum cogi; dilatantur enim multo calore vaſa. Ergo alia cauſa iſt (dicere poſſit Hippocrates) nimirum propter ingluviem humorum cumulus qui hoc efficiat, ut nimirum fiat concretio poſt mictum. Accedit quod non dixit abſolute, *Pueris magis concretio fit, an quod calidiores* Nam ſi de concretione & ſynagmate ſolo ageretur, non eſt dubium quin a ſolo calore repetenda eſſet cauſa, & non ambigeret, an quod calidiores. Nemo dubitat enim a calore σύναγμα hoc fieri: ſed adjecit, μετ' οὔρησιν poſt mictum. ut ſi ita quæreretur: An quia pueri calidiores, ideo in iis fiat concretio lapidis magis poſt mictum quam ante mictum? Et particula hæc, *an quod calidiores*, dupliciter referri reducique ad ea quæ præceſſerunt poteſt: vel, An pueris concretio magis (ſupple) quam aliis in ætatibus, quod ſint calidiores: quod videtur Galenus velle colligere. Vel, An in ipſis pueris fiat concretio potius poſt mictum, quam ante mictum, quod calidiores ſunt. Etenim hoc probabile videtur, in pueris lapidem in veſica concreſcere præeunte aliquo rudimento ob copiam excrementi viſcoſi & craſſi: quod renes quidem prætereat valida exiſtente puerorum natura, ac vaſis

ſatis

ſatis dilatatis, ſed quia grave eſt, facile remanet & reſidet in puerorum veſica ut molli & flaccida, exeunte tenuiori parte: ſed in viris in renibus. 8. Quum in veſica fit, dicitur poſt mictum fieri, ideſt, poſt ſecretionem ſeri a ſanguine, & ejus in veſicam influxum, ita enim nomen οὔρησιν intelligi poteſt. Quum in renibus fit, dicitur ante mictum fieri, idest, antequam ſecreta a ſanguine ſeri pars ſit, & illapſa in veſicam ſit in renibus. Nam quidam volunt mictionem eſſe non quum actu a veſica excernitur urina: ſed quum in veſicam illapſa eſt urina. Niſi forte dicat quis melius poſt mictum dici, ideſt, poſtquam excreta eſt a veſica urina, ut excreta tenuiori parte humoris remaneat ſpiſſior & denſior in veſica. Sed ſi hoc verum eſſet, quis eſſet ſenſus? quæ ratio dictorum Hippocratis? Nam ſi ideo dicatur concreſcere lapis poſt mictum in pueris, quod id fiat poſt excretam a veſica urinam: an probabile eſt in aliis poſſe generari lapidem in renibus ante mictum, ideſt, dum contenta adhuc eſt in veſica urina? Non videtur veriſimile. Nam contineatur vel non urina in veſica, non propterea tamen in renibus generabitur lapis. Ergo credibilius eſt, poſt mictum dici, ideſt poſtquam illapſa eſt in veſicam urina: Ante mictum, dum adhuc in renibus continetur. Niſi forte dicat quis, & defendat in hoc ſenſu dici concretionem fieri in veſica poſt mictum, quod fiat poſt mictionis actum, & nihil refe rat de renibus, ſive ante, ſive poſt id fiat, quum Hippocrates nullam mentionem ea de re injecerit. Nam ſi ita dixiſſet, Poſt mictum in pueris concretio magis, quam ante mictum, aliis potius ante mictum; videretur revera per comparationem loqui voluiſſe de viris & pueris, ut in his aliter fiat quam in illis. Sed ſecus eſt. Tamen & Galenus in comment. & Arnaldus, & ex veteribus plerique ſolent aſſignare diſtinctionem inter generationem lapidis in pueris, & in viris: quod in iis in renibus fiat, in illis potius in veſica. Cujus rei demonſtrationem petiiſſe videntur ex hoc Hippocratis Aphoriſmo.

Tamen conjectura a nobis prius propoſita non videtur a ratione aliena, vel quod Hippocrates quæſierit, an quod calidiores, quod nimirum ſi hæc ratio valeret, quia calidi ſint, idem de aliis ætatibus, præſertim juvenibus intelligi poſſit. Vel potius, quod quum noſſet copiam excrementi parentem lapidis eſſe, & ejus præſertim qui in veſica fit, non aliis re dubitaverit, an caliditas ejus lapidis cauſa ſit, quum alia cauſa, eaque præcipua eſſe videatur. Quod autem de juvenibus intelligi hoc poſſet potius, Galenus in comment. indicat, dum ait, Calidum in juvenibus abſolute calidius eſt calido naturali quo abundant pueri: quocirca probabilius erat (ſiquidem caliditas concretionis auctor ſit) in adultis generari lapidem quam in pueris. Sit ita ſane. Caliditas auctor eſt cauſaque efficiens lapidis: ſed an ea ſit primigenia (quod nos demonſtraturos ſumus polliciti) aperiamus. Quicquid ejuſmodi eſt ut materiæ aliquam æqualitatem afferat quæ ad coagmentationem, quam levitas adjuvat, conducere poſſit, & de materia educere aliquid tenue, id ad generationem calculi facere poteſt: nam, ut ſupra docuimus, requiritur aliquod agens ad coalitum iſtum. At calor naturalis, & quivis calor melio-

eris

Digitized by Google

ris id præſtare poteſt: quod ratione, ac experientia doceri poteſt. Auctoritas Galeni eſt: *Urinarum craſſitudo creandorum calculorum in pueris prima potiſſimaque cauſa eſt, caliditas etiam mediocris ad ſpiſſandam materiam ſatis eſſe poteſt. Nam & in ſponte aquis calidis, etſi moderatis tepidiores ſint, tophi concreſcentes apparent. Itaque Hippocrates adjecit particulam* NONNE, *quoniam & tanta caliditas, quam ingenitam pueri habent ad coagmentandum aliquid facit, verum non ipſa precipue, ſed materia ex qua fit lapis, qualitas, ipſius compactionis cauſa exſiſtit.* Quo ex loco apparet ea noſtra conjectura veriſimilis eſſe, qua paullo ante nobis videri dicebamus. Dubitandi particulam ab Hippocrate additam eſſe, *an quod calidiores?* Ac ſi dicat Hippocrates συμφυᾶτες ipſius non tam cauſam eſſe calorem quam materiæ ſpiſſæ, craſſæque qualitatem. Quod & Galenus apertè demonſtrat: licet in omnium rerum productione habeatur potius ratio cauſæ efficientis quam ipſius materiæ. Et addebat, *poſt multum*; ſiquidem poſt excretam urinam, vel poſt delapſam eamdem a renibus tanta eſt in fundo ſuperfluitas, ut minimo negotio cogi, apparique poſſit.

Quæſtio eſſe poſſit an tam facile generari poſſit? Nam plerique putant neceſſarium eſſe calorem ingentem qui retorreat materiam, retoſtam in lapidem cogat. Tribus modis fieri poteſt, uno per modum obſtructionis, ut in ſenibus fieri ante ex Galeno docuimus. Quia enim multa reſtant excrementa, ea tempore vel per ſe, vel a calore ſiccata non ſimul & ſemel, ſed progreſſu temporis calloſam acquirunt conſiſtentiam, & vias anguſtas obſtruunt. Et parum probabile oſtendimus eſſe id quod a Galeno dictum eſt, in ſenibus non cogi calculos, non quin adſit materia, ſed quod calor ſufficient deſit. Altero modo per modum coctionis, in qua requiritur multus calor, & qui tempore cogat ut materiam non lentam, viſcidam efficiat, exhauſto ſero, quem Galenus in Aphoriſmis conſtituit dum loquitur de lithiaſi propria puerorum paſſione: & eumdem modum agnovit Hippocrates libro de äere & locis, dum ſcribit eos calculoſos fore quibus alvus exæſtuat, ut paullo ante demonſtratum eſt. Tertium modum ex hoc loco conſtituimus, in quo & Hippocrates & Galenus non tam recurrunt ad cauſam efficientem, quam ad materiam, ut in pueris ſolam, vel præcipuam ſaltem urinarum craſſitudinem lithiaſeos cauſam ponant. Immo (ut ad quæſtionem revertamur an facile generetur lapis) Galenus exiguum tempus ad coagmentationem requirit; præſertim quum materia præſto eſt. Ita enim ſcribit, quod annotandum: *Craſſities hujuſmodi urinarum collecta, & in unum coiens (ſupple in veſica, contra Fernelium) quum ſemel aliquando non apto tempore excreta inibi diutius remanſerit, concreſcendi initium capit: principio facto facile quicquid craſſi in veſicam illabitur, priori agglutinatur, ut in ſponte natis aquis cernitur, & in vaſis in quibus aqua quotidie caleſit.* Notanda illa particula, *quum ſemel aliquando non apto tempore &c.* Nam & facultas generationis & incrementi apparet, præſertim ubi materia idonea. Ut non ſit requirendus tantus calor, non diatheſis aliqua parentum, ad quam tamquam ad aſylum confugiunt qui potius morborum cauſas rimantur, quam eaſdem amoliuntur. Quis enim dubitat uſu caſei primo quoque tempore non poſſe cogi calculum? *Comment. in aphoriſm. 15. lib. 6. Ep. ſect. 3*

Re-

Redeamus ad noſtrum calorem. Calor naturalis coquit, unit, ad æqualitatem adducit, craſſefacit; nam coctio incraſſando fit: craſſities illa inæqualitate ſpectatur, quum ſeparatio eſt omnium partium ἑτερογενῶν. Nam ſæpe quod ultima in coctione apparet, tenue magis apparet quam quod in prima. craſſius tamen eſt, quia ſeparatis heterogeneis partibus æqualius eſt. Si calor naturalis illud præſtat, tantum abeſt ut non concurrat ad lapidum generationem, ut plurimum faciat, qua præſertim ratione incraſſat. Quod Galenus conceptis verbis demonſtrat: *Craſſam materiam in pueris tenuiorem eſſe quoniam magis ab inſito calido elaborata eſt, rationabile eſt. Nam quæcumque a calore coquendo mutantur, temporis progreſſu lentorem acquirunt, licet ab initio illum non habuerint.* Tamen contra id quod a Galeno modò dicitur objici poteſt ea ratio qua paullo ante eodem in commentario niſus eſt docere cur pueri in renibus calculum non generent. Pueri, inquit, in renibus calculos non generant, quia quum in iis omnes actiones naturales validæ ſunt, humorum craſſitudo funditur atque diſſolvitur. Et paullo infra: In pueris quum multus calor ſit inſitus, & actiones firmæ, materia attenuata ad renes fertur, facile in veſicam percolatur. Ex quibus locis apparet calorem naturalem attenuare, fundere, diſſolvere, nedum cogere, ſpiſſare, coagmentare. Immo paullo infra, coagmentationis cauſam in pueris, illius præſertim materiæ quæ a calore attenuata fuit, percolata per renes, & ad veſicam procurſa, vult veſicæ eſſe frigiditatem. Si frigiditas coagmentationem promovet materiæ alioqui a calore attenuatæ, ſi calor fundit, liquat, cur ergo & calor nativus craſſitudinis auctor exiſtit, & coagmentationis, quum contraria ei qualitas, nempe frigiditas, auctore Galeno, id efficiat? Hæc hercle ſubtiliora ſunt. Nam Galenus adducit primam rationem, nimirum in pueris facultates validas & calorem attenuare, ut evertat eorum ſententiam qui dicebant in pueris lapides gigni ob meatum in renibus anguſtum. At Galenus: Si anguſtia hoc efficeret, potius in renibus cogerentur. At contra fit. immo dubitando ponit ne in aliis quidem ætatibus anguſtiam iſtam cauſam eſſe, ſed cruditatem, & infirmitatem: quæ quum non ſit in pueris tanta, non eſt mirum ſi in renibus non cogatur materia: immo eatenus eorum vis appareat quatenus valide depulſa eſt materia in veſicam, quæ ibi cogitur juvante quadam veſicæ frigiditate. Nam primum per comparationem tantum vult tam validas facultates in pueris: nec vult calorem omnino fundere & attenuare: nam quum primum per modum digeſtionis cogit, tunc fundit, liquat, attenuat: ſed quum per modum coctionis, craſſefacit. Sic in uno loco intelligi debet calor ille æqualitatem craſſitiemque efficere quum coquit. In altero fundere, liquare, dum per comparationem cum aliis ætatibus in quibus vires nec calor tantus eſt, hoc dicitur, & dum digerendi partes tenet. Quod autem veſicæ frigiditas coagmentationis cauſa dicitur eſſe, id tamen non excludit munia caloris naturalis in coquendo & incraſſando. Nam frigiditas tantum ex eventu cogit, præſertim ſi adſit mansis capacitas in qua materia diu reſideat; quod vult Galenus. Calor per ſe craſſefacit & cogit, dum videlicet ἑτερογενῆ ſeparat, & ὁμογενῆ congregat. Et licet materia attenuata ſit, ut per renes percoletur, non propterea tamen efficitur quin

diutius

Comm. in part. 15. ſect. 3 lib. 6 Epid.

Digitized by Google

diutius verſando circa eam materiam præſertim excrementoſam, non illam cogat. Nam ſi illam aſſimilare poſſet ut in alimentum cederet, non ubique in calculum cogeretur: ſed quum ſit excrementum, diutius reſiſtens eam naturam acquirit. Ex his patet calorem blandum, mitem, mediocrem concretionis lapidis auctorem eſſe poſſe, quod auctoritate & ratione confirmatur.

Experientia eſt de aquis: in iis tepidiuſculis aliquando lapides generantur: & in vaſis noſtratibus in quibus vulgo aqua incoquitur. Et Galenus earum aquarum duobus in locis meminit. priore quidem: *Itaque ſi ex ſola pituita craſſa & viſcida ſubſidentia facta ſit, color cinereus erit, aliorum tophorum colori ſimilis, qui in aquis ſponte calidis multis in regionibus lapidibus adnaſci accreſcereque cernuntur, & in vaſis aliquo ubi aqua calefit.* Poſteriore vero, *In calidis aquis ſponte naſcentibus calculi & tophi generantur.* Ac dicet aliquis, non generantur niſi in aquis calidiſſimis. Falſum eſt, & auctoritate Galeni refutatum, ita enim eodem in loco ſcribit: *In ſponte calidis aquis etſi moderatè tepidiores ſint, tophi concreſcentes apparent.* Eo autem loco conceptis verbis Galenus docere vult non neceſſarium eſſe ut aquæ calidiſſimæ ſint, nec calor admodum vehemens ut lapis generetur. Comm. in aphoriſ. 6. ſect. 1. lib. 6. Epid. Com. in part. 15. ſect. 3. lib. 6. Epid.

Itaque ut oratio noſtra terminetur, nec eorum placet opinio qui in generandis lapidibus calorem acrem requirunt, nec qui a ſolo calore naturali. Eſt enim ubi calor acer & mordax cauſa eſt efficiens, ut in picrocholis, & [illegible]. Eſt ubi calor blandus & mitis id efficiat longiore quidem tempore, & per modum concoctionis: alius calor acer per modum digeſtionis. Eſt ubi potius habenda ſit ratio materiæ, quam ullius cauſæ efficientis, tametſi illa quoque concurrat. Sed quum materia eſt multa, ut humor crudus & lentus, non eſt mirum, nec dubitandum (quicquid dicat Galenus loquens de ſenibus: nam poſtea ſui memor ſententiam ſuam temperavit) quinetiam exiguo præſente calore lapis concreſcat. Eſt enim ſedimentum multum, eſt & gluten aliquod, nempe pituita cruda, ut doctiſſime annotavit Hippocrates. Quod glutinum, quod adeſt, tantam habet vim, ut materiam alioqui diviſam divulſamque coire cogique faciat, licet paucus calor ſit. Et is quantuluſcumque eſt calor longo tempore facit, id quod breviore anguſtioreque vegetior & potentior calor molitur. Lib. 4. de morbis.
9. Itaque non ubique accuſandus calor acer, & propterea temperatis utendum, non ideo renibus applicanda refrigerantia, quum potius obſint, quam proſint. Nam in pituitoſis & præpinguibus in quibus concreſcunt lapides ſed non frequentius quam in bilioſis (contra veterum ſententiam id dico) non eſt veriſimile calorem illum acrem, quem lapidis parentem conſtituunt, abundare. Sed uno verbo inquiramus, an calor acer & febrilis juvare poſſit ad generationem lapidis. In tetano, epilepſia, apoplexia calor febrilis coquit, digerit, evacuat, diſſipat, frigus corrigit, & materiam frigidam ad æqualitatem reducit, item attenuat, & in halitum digerit. Et apud Hippocratem: *Quibus adſunt coryza, ſi cum febre fuerint quæ ſupervenerit, ea ſolvuntur, nec relapſum habent, quæ cum febre non ſunt, relabuntur*, quo- 6. Epid. part. 10. ſect. 3.

Digitized by Google

modo id fit? Quia calor febrilis promovet coctionem: verba Galeni hæc ſunt: [illegible] πάντα πέψει. Eſt ergo minime conſentaneum cogere, denſare, & pituitoſam materiam in calculum conflare. Videtur quidem hoc probabile, verumtamen non eſt. Nam actio illa caloris præter naturam non minus pro ſe ſuadet & facit ad generationem lapidis, quam ad ejusdem prohibitionem, Si quidem poſitum eſt digerere, attenuare, id quod tenue eſt elicere: at hæc requiruntur ad generationem lapidis. 10. probatum enim eſt ex ſententia Galeni, [illegible] τῶν λιθιώντων [illegible] debere [illegible] ideſt, diſcutere, & exhalationem procurare. Quod ſi non ſit multum contumax materia, procul dubio eam attenuabit, & in halitum digeret: alioqui conabitur quidem educere id quod tenuius, ſed remanebit craſſa pars; hinc calculorum proventus. Ergo ea ratione conferet ad calculos generandos. Præterea aliud eſt materiam in venoſo genere aut nervis contentam eſſe, ut in morbis frigidis, & in convulſionibus, aliud in capacitate aliqua, & anguſtiis. Nam in venoſo genere, aut nervoſo, quia non eſt coactus humor, per halitum tandem digeritur. ſed dum in capacitate aliqua contentus eſt, diutius majore copia reſidens cogitur. Declarat arthriticorum tophi. Nam quamdiu humor in genere nervoſo eſt, vagus eſt. quum in pyxidem abiit, cum concreſcit.

Ac diſputationis continuata ex ſuperioribus ſerie, agamus de reliquis partibus, de calculo an in renibus ſolum concreſcere poſſit, & num omnis calculi rudimentum a renibus: item an ex hominibus aliqui obnoxii ſint magis calculo, & quinam illi ſint. Accedit & id, cur in hominibus & viris in renibus magis, in pueris in veſica potius concreſcant. In renibus non concreſcere calculum ſolum teſtatur experientia. nam nulla eſt corporis capacitas in qua calculus cogi non poſſit. Quod non eſt pluribus explicandum, & exemplis illuſtrandum. Siquidem & ex corde, inteſtinis, pulmonibus cyſti cholidocho, immo ex cerebro ipſo excreti viſi ſunt lapides. Eſt enim illud verum quod a Galeno ſcriptum eſt (dum loquitur de concretione lapidis in veſica) *capacitatem, eamque inanem conferre ad generationem lapidis*, ſed an rudimentum fiat in renibus ignoramus. Si in partibus reliquis corporis agnovit Fernelius primus illius opinionis aſſertor, quæ defendit lapidis in veſica contenti rudimentum a renibus eſſe, lapidem concreſcere poſſe, immo & in venis ipſis, cur ergo tam abſurde contra omnium veterum opinionem aſſeveranter affirmat omnis calculi generationis principium a renibus eſſe? Si veteres credidiſſent futuros quoſdam eſſe, qui præjudicatæ ſuæ ſententiæ pertinaces defenſores aſſererent in renibus rudimentum fieri, probaviſſent credo, neceſſario cogi poſſe in veſica. & ut ſolent, firmis rationibus ſuam opinionem roboraſſent. Probaverunt quidem & ratione caloris, & materiæ, & capacitatis ipſius veſicæ coagmentari in veſica, ſed non elaborarunt in eo ut probarent primum rudimentum a veſica ipſa eſſe. At quis unquam putaſſet fore quempiam ita a ratione alienum, qui negare auſit labefactando omnia veterum decreta cogi per ſe & primo in veſica lapidem poſſe? Si in aliis partibus cogitur, non repetita prima origine

Commen. in par. 15 ſect. 3 lib. 6. Epid.

a re-

a renibus, dicat cur non in veſica cogi poſſit & per ſe & primo, rudimento a renibus non mendicato? Non potior ratio videtur, immo probabilius eſt in veſica cogi poſſe facilius, quod excrementorum corporis ſit receptaculum, & mucoſa ſubſtantia per ſe frigida, & caloris vim effugiens, omnium facillime in veſica cogatur, coeat, ac coagmentetur: immo credo & facilius & promtius cogi, quam in renibus, & breviori multo tempore. Primum enim materia eſt, & ſicubi alibi in veſica & redundat, & apparet: ac probavimus ante & ratione & experientia copiam materiæ mucaginoſæ in loco etiam mediocriter calido cogi ac coaleſcere, & ex minima re tamquam fundamento aut ſemine per acceſſionem novæ materiæ aliquid ingens cogi poſſe. 11 Præterea & locus calidus eſt, immo & ratione ſuæ ſubſtantiæ frigidus: ad lapidis autem coagmentationem, tranſpirationem, concurſumque caloris & frigoris ut ad lateres cogendos, plurimum conferre, veterum auctoritas jampridem confirmavit. Præterea fieri poteſt ut in veſica & digeſtio fiat, & diſſipatio tenuis ſubſtantiæ, tum ratione caloris, tum ratione excretionis quæ ſæpe fit. nam id quod excluſioni paratum eſt magis, cum urina excluditur. Quamquam abunde ſupra docuimus ex ſententia Hippocratis & Galeni, in veſica calculos non cogi tam per modum digeſtionis (ut in renibus fit) quam per modum coctionis, idelt, elaborationis, & craſſefactionis, præſertim dum diutius in veſica urina retinetur, ut annotat Galenus.

Nec eſt quod reſpondeat, illud craſſamentum inæquale facile a liquore urinæ dilui, & per os veſicæ, quod Galenus ipſe fatetur amplum in pueris, excludi, ſic coagmentationis occaſionem tolli. Nam & ex ſententia Galeni ſuperius demonſtratum eſt, etiam in aquis [illegible] calculos & tophos concreſcere. Itaque aqua ſuo liquore non impedit generationem tophi. Qui illud eſt? Si lapis in veſica a rene deturbatus augetur, & illud quod apponitur vere lapis ſit & craſſitie, & colore, omni denique ratione: immo durior ſit quam qui in renibus cogitur, ut nos experientia docet; cur non primo cogi poterit, ut rudimentum a renibus non repetatur? Eadem enim ratio videtur incrementi & principii, ut ſi materia & cauſa efficiens ſufficiat ad augendam arenulam in tantam molem qualem in veſica videmus, eadem ſufficiat ad generationem lapidis primo & per ſe. Præterea in articulis pituita lapideſcit, nullo reperito a renibus principio, in veſica non cogetur, loco ad id apto, & quia veluti corporis ſentina, & quia calidus locus? Quæ urinæ grumoſæ ſunt, craſſæ, multitudine paucæ, mucaginoſæ, confuſæ, a veſica excernuntur, qualium meminit Hippocrates in ſuis diſtinctionibus, diutius in veſica retentæ non generabunt tophulum, & ab hoc ſæpius aucto, calculum, illud credibile, ſcilicet. At dicet, ſi craſſæ ita ſint, grumoſæ, paucæ, renes non tranſibunt, & ita in illis reſtitabunt, & ſtranguriam facient, & lapidem generabunt? idque maxime in pueris, in quibus credibile non ita ampla eſſe vaſa ut ſunt & in viris. Ratio hæc probabilis eſt, & auctoritate Galeni confirmata: *Non abſque ratione* (inquit) *craſſa urina pauca ſunt multitudine, ut quæ nimirum vix renes pertranſeant.* At bifariam reſpondere poſſumus. primum quidem, ſi ita craſſæ eſſent uri-

Com. in Aphor. 5 ſect. 3 lib. 6 Epid.

Aphor. 69 70. lib. 4.

Com. in Aphor. 69. lib. 4.

næ quales paullo ante deſcripſimus, præſertim ita craſsæ dum renes pertranſeunt, veriſimile eſset puerorum renes non poſse præterfluere, & ita illic cogi: ſed craſsamentum illud in pueris apparet, maxime in veſica ipſa, quod dicebat Hippocrates, *poſt multum concretio*. Ac ſi dicat, poſt elapſam a renibus urinam craſsamentum apparere. Poſterior ratio melior eſt, & auctoritati Galeni adſcribenda: nam commentatio toties citato ſcribit, puerorum actiones validiſſimas eſse, calorem multum, qui fuſos per venas humores attenuet, & ad excretionem per renes præparet, & actionum vim magnam eſse quæ ad exitus celeritatem facit plurimum. Idem negat anguſtiam viarum cauſam poſse eſse in pueris cur in renibus lapis concreſcat, immo ne in adultis quidem (quod forte minus probabile videtur, & notandum eſt propter ſequentem de viris diſputationem) quo fit ut quantumvis illæ urinæ ſint craſsę, percolentur tamen: quinquam neget in pueris craſſitiem eſse quæ hoc efficiat in renibus; ſed craſsamentum ipſum attribuit corpori veſicæ frigido.

Itaque ne Galenus rei veritate motus cogeretur fateri illuviem iſtam humorum retineri in renibus anguſtis, nimirum ratione ætatis, aſserit & concraſſos humores attenuari, & nullam anguſtiam eſse quæ hoc efficiat quod alienum videtur.

12. Sed ne indicta cauſa Fernelium condemnemus, licebit illius rationes in medium adducere, ac illas ad unguem exigere. *Cauſam calculi* (addit ille) *omnes tradunt craſſum ac frigidum ſuccum, qui cum urina per venas in veſicæ capacitatem influit, in qua tamquam fæx ſubſidens loci calore exerefactus ſtatim lapideſcit. At vero quid limum iſtud (niſi forte admodum anguſta veſicæ cervix) tamdiu poſſit remorari non video, quum & ſanguinis grumus, & pus, & alia multa craſſiora facile illinc profluant cum urina. His argumentis adductus, cœpi aliam cauſam inveſtigare, ac tandem comperi omnem calculum in veſica concluſum quoddam rudimentum e renibus traxiſse, e quibus per nephriticos dolores excidens, ſi granduſculus eſt in veſica plerumque perſiſtit, ac illic aliarum ſordium adhæſu coagmentatur, quoad perfectus fiat lapis. Et quicumque lapide veſica laborarunt, ii prius nephriticos dolores experti ſunt. Et quoſcumque calculos obtrivi, in eorum medio nucleus repertus eſt, verum rudimentum e renibus exturbatum*. Hæ rationes paullo debiliores ſunt quam ut a tanto Philoſopho profectæ videantur: immo niſi eas tamquam probabiles tantum poſuerit, videtur omnis fides eis deroganda. Quod his ratiunculis confirmus. Tribus argumentis nititur probare generationem lapidis primam fieri in rene, non in veſica. Primum eſt: Non videtur quicquam remorari poſse craſsum frigidumque ſuccum lapidis parentem, in veſica, unde concretio fiat. Eſt itaque probabile in rene coagmentationem fieri, quandoquidem materia facile veſicam pertranſit: quod autem probabile ſit non poſse remorari illum ſuccum in veſica, hoc docet, quod & pus & grumi ſanguinis ab interna capacitate excernantur: Ergo multo magis ſuccus crudus. Egregiam rationem quę propterea Fernelium adduxerit ut credat calculum in veſica contentum primum ſui rudimentum a renibus traxiſse. Pus, ſanguis concretus, & ſimilia ab inani ca-

paci-

pacitate veſicæ excernuntur: ergo limus, & humor viſcoſus non poteſt cunctari in eadem capacitate, & adhærere ſpatiis veſicæ: Hoc verum ſcilicet. Nam eadem ratione tuus nucleus, o Ferneli, qui a rene deturbatur, & eſt futuri lapidis per allatarum ſordium adhæſum, rudimentum, a veſica excernetur: ſiquidem & cervix veſicæ, Galeno auctore, & præſertim in pueris ſatis patens eſt, & non minus natura ſollicitatur ad excretionem arenularum a renibus excluſarum, quam puris, aut rei alterius alienæ. Et hoc argumentum contra Fernelium ipſum nititur: item & hoc. Ideo per te non removetur glutinoſus humor in veſica, quia cum ut pus, & alia craſſiora probabile ſit excerni: Ergo nec in renibus ipſis idem humor continebitur. Immo quia renum lapis magis fit per adhæſum arenularum, arenulæ autem non fiunt a tam glutinoſa materia quam ille lapis qui in veſica fit, cur non quotidie exeunt arenulæ a renibus, quum ab his & pus craſſum, ſive ab abſceſſu renum excernatur (ut fere fit) ſive a pulmonibus, ut Hippocrates 1. Epid. annotavit, & Galenus lib. de locis affectis, in ruptione vomicæ ſequitur, item & ſanguinis grumus exeat? Nec enim potior videtur ratio ut remoretur potius in renibus viſcoſus humor, quam in veſica: audient cur a renibus caruneulæ, pus, grumus ſanguinis, urinæ abſceſſinm aliarum partium ſolventes, craſſæ, grumoſæ excernantur, arenulæ autem non excerni poſſint?

Ac de pure quod a renibus excernatur, ita ſcribit Hippocrates: *Si ſanguinem, aut pus quis meiat, aut veſicæ, aut renum exulcerationem ſignificat.* *De carunculis & capillis*, poſtea: *Quibus in urina craſſa exiſtente carunculæ parvæ ac veluti capilli una exeunt, iis a renibus excretio fit.* Et Galenus in comment. *Quidam excrevit ejuſmodi capillos longitudine dimidij cubiti: quia toto anno uſus fuerat fabis, orobo, caſeo tenero, ac ſicco. Item hoc fit aduſto humore in renibus, & vocatur hic morbus, capillitium.* Et paullo infra, *Parva caruncula excernuntur quum hypoſtaſes in urinis ſimiles orobo excernuntur, & hoc contingit in febribus in quibus craſſus ſanguis in hepate, aut renibus exuritur.* Quid adverſum dicat Fernelius? Nam conceptis verbis declarat Galenus aduri in renibus craſſum ſanguinem, pus contineri, grumos, & excernuntur tamen; arenulæ autem non excernuntur? Itaque idem de renibus & veſica neceſſe eſt intelligi. Niſi forte reſpondeat: At ideo non exeunt arenæ, quia gluten eſt aliquod in rene, cujus opera coagmentatio fiat. Cur non & idem gluten in veſica erit, immo majus? Siquidem totum recrementum in veſicam profluit, & renes corporis quidem ſuperioris (ut ita loquar) excrementum excipiunt: ſed veſica & corporis, & renum & ſuum denique continet. Accedit quod quum ſpermatica ſit pars, & frigida, dum nititur convertere in ſui nutrimentum humorem, & voluptuatur urina, neceſſum eſt multum lentum frigidum craſſumque humorem cunctari. Et ſi ventriculus ipſe quatenus ſpermatica pars multam pituitam concervat ex laudabilibus alimentis, cur veſica ex excrementis tota natura alienis non multum concervabit? 13. Nec eſt quod recurrat ad anguſtiam renum, nam ſi anguſtia renum id efficeret, non ea excernerentur tam craſſa ac glutinoſa, quæ ſupra ex Aphoriſmis Hippocratis excerni probavimus. Præterea ſi ratio Fernelii aliquid

Aph. 75. lib. 4
Aph. 4

quid haberet ponderis, quod nimirum ſi pus, grumus excernatur a veſica, eadem aut potiore ratione fæx excernatur, & ſic tollatur occaſio generandi in veſica lapidis primo ac per ſe. ſimili modo ageremus de pulmonibus, quod nimirum non concreſcerent capilli, ut grando (quod ab eodem Fernelio obſervatum eſt.) Nam a pulmonibus pus craſſum glutinoſumque excernitur, excernitur grumus craſſus ac magnus, ergo potius debuit excerni quædam pars materiæ glutinoſæ, quæ in grandinem verti in pulmone nata eſt? Atque ut reſpondeamus (veritatis ſtudio, non contradicendi deſiderio moti) Fernelio ita in rebus his cæcutienti, & pus, & grumus, & craſſæ urinæ, & carnes, & furfuracea, & χυλώδη (ut 6. Epidem. obſervavit Hippocrates) cum urina excerni poſſunt, non propterea limus & muccoſus humor lapidis parens futurus non excernitur. Non quin excernatur aliquando pro conditione veſicæ, quæ alias atque aliter affecta eſt, ſed etiam aliquando ſubſiſtit. Quemadmodum etiam iſtud pus (o Ferneli) & grumus, & cum craſſiora corpuſcula aliquando excernuntur, ſed etiam aliquando ſubſiſtunt. Unde Galenus docet ſæpe ſupprimi urinam a grumo ſanguinis ejus, præſertim qui a renibus excernitur, qui poſtquam in veſicam illapſus eſt, ibidem concreſcit eidem Galeno, a pure, a carunculis, & ſimilibus, ſive a veſica ſint, ſive a ſuperioribus partibus: At eadem, ut experientia docet, poſſunt & facile expelli, nec ullam aut ἰσχουρίαν, aut στραγγουρίαν, aut δυσουρίαν efficiunt. Itaque non eſt neceſſe illum limum excerni, ſive anguſtum ſit oſculum veſicæ, ſive amplum. Accedit quod fieri poſſit ut pus, grumus, & ſimilia facile excernantur, non fæx iſta limoſa & muccaginoſa propterea, nam etſi & limus, & pus, & grumus, & alia id genus præter naturam ſunt, tamen nec omnia eodem modo præter naturam ſunt, ſed alia atque alia magis. Nec alienum a veritate hoc loco dicemus, ſi limum glutinoſumque, ac pituitoſum humorem probaverimus non tam moleſtum ſæpe eſſe ut eſt aut pus, aut grumus, aut caruncula, aut capillus (quæ omnia a veſica excerni videmus) immo pus etiam mediocris conſiſtentiæ ſæpe potius & citius, & facilius excernitur quam phlegma admodum tenue, quoniam pus moleſtias majores veſicæ affert quam phlegma. Si quod pungit, acre eſt, hinc dyſurias, ſtranguriaſque a pure & alia re præter naturam in veſica contenta oriri videmus, a phlegmate, aut pituitoſo humore non ita (niſi falſum ſit): quod ſi ita eſt ut revera eſt, non eſt dubium quin & veſica magis laboret in puris & ſimilis rei excretione. Nam in partibus omnibus acervantur humores frigidi ac craſſi, plus, minusve pro natura & conditione partis, qui alias diutius in illis reſides ſunt, alias excernuntur, præſertim ſi quam ſortiantur qualitatem alienam quæ facultati expellenti calcar ac ſtimulum addat. Itaque ratio Galeni de generatione lapidis in veſica multo potentior ac validior quam recentiorum. Secunda ratio eſt de colicis, nephriticiſque doloribus, qui calculum veſicæ præcedere ſolent. Nam ſi omnes qui e veſicæ calculo laborant, nephritici dolores neceſſario exercuerunt, nec ſine his viſus unquam cui in veſica lapis congeretur, magnam vim id habet, & plurium nervorum ad rationem iſtam

1 de loc. aff. cap. 1. ibid.

ſta-

Digitized by Google

ſtabiliendam ac roborandam. At quot pueris lapis exciſus, qui nihil tale experti ſint, ſed reſidentis in veſica lapidis etiam incipientis ſigna edita ſunt, nullo praeeunte ſigno affecti renis? Et ut pleriſque in renibus lapides reperi, quibus immunis a vitio & calculo erat veſica; ita & in veſicae capacitate repertus lapis quibus erant ſani renes, & qui nihil lapidoſum praetenderent. Ac ſi omnis lapidis rudimentum eſſet a renibus, fieri vix poſſet ut lapis ingens in veſica reperiretur, quin ut renibus aut arenulae, aut aliquid ſimile contineretur. Quod ergo dicit Fernelius, numquam in veſica repertum calculum, qui ante nephritica non ſit paſſus; id multa obſervatione eget, diligenterque ſigillatim interrogandi eſſent calculoſi, an aliquid ſimile paſſi fuerint. Nam de viris quidem, & iis qui in conſtante ſunt aetate, conſtat quod maxima ex parte calculos in renibus generent ob cauſas ſupradictas, & quas paullo poſt forte explicabimus; quos non mirum nephriticis doloribus cruciari. At pueri non ita in notitiam venire poſſunt, num nephritica ſuſtinuerint: & nondum obſervatum a quoquam vidi conqueſtos eſſe pueros de renum doloribus, qui eos tamen non effugerent, ſi a renibus prima veſicae calculi rudimenta derivarentur. Sic dubito de illa generali propoſitione Fernelii quam forte ad fucum rationibus ſuis fulciendum conſtruxit, Quicumque veſicae calculo laborant, eos prius dolores nephritici exercuerunt. At viros forte multos interrogavit: at jam diximus aliam longe rationem eſſe virorum ac puerorum.

Tertia ratio Fernelii aliquid probabile habere videtur ut convincat omne calculi rudimentum a renibus eſſe: Quia, ait, quotquot calculos manibus obtrivi, in eorum medio nucleus repertus eſt; at nucleum iſtum a renibus manaſſe putat. Primo non eſt verum in omnibus nucleum iſtum apparere. Revera in quibus a rene principium lapidis eſt aliquid ſubrubeum & coactum, in medio calculi apparet, quod arguit renem primum hoc rudimentum ſuppeditaſſe. Nam ſi id quod medium eſt, diverſi coloris & ſubſtantiae eſt ab involucro, credibile illud a rene eſſe, ut hoc a veſica. At non ubique iſta & coloris & ſubſtantiae varietas apparet. Nam etiam vidimus lapides, quorum involucrum duriſſimum erat, grandinoſum, lapidoſum, non album (quod neceſſario eſſet ſi a veſica coagmentatio alba eſt Fernelio) ſed tendens ad fuſcum. An non haec omnia a veſica ſunt, id eſt, & a calore veſicae, & a materia veſicae, non mendicata aliunde occaſione? Nam quibus corpus biliosum eſt & aeſtuans, iis in veſica cogitur lapis ardore & veſicae & totius corporis, ut auctor lib. 2. de natura hum. ſcripſit. Quam ſententiam Galenus probavit. Reſpondeat huic rationi Fernelius, ſi veſica cementi auctor eſt & ratione cauſae efficientis, & materiae, cur non principia, cauſaſque primas dabit? Quid reſponderat Galeno de urinis craſſis puerorum loquenti, quum urinae craſſae ſunt, urina non apto ſemel tempore reddita, initium fit coctionis ac congregationis in veſica. Quaſi vero hoc initium ſubacta, attenuataque materia non poſſit alia in parte fieri quam in renibus? Erroneum hoc plane, & anile. Quoties vero obſervamus in febribus longis & quartanis, | Part. II lib. 2. de nat. hum. com. in parte ſeiſ. 3 lib. 6. epid.

F 4 & in

& in iis qui vino gulæque indulgent excernunt urinas confuſas, craſſas, quarum contenta ſus deque lata rubent, ac ſi ſanguinis fæx quædam ut limus eſſet? 16. Et in veſica tale rubens recrementum moram aliquam trahit antequam egeratur. Cur non in veſica calidiore cogi poteſt, agglutinari, coagmentari, cohærere, ut inde aliqua moles exigua fiat? Quod ſi fit, quum materia illa fæculenta, limoſa, rubenſque appareat, non eſt dubium quin lapis, aut quicquid ſit aliud, a tali materia ortum habens, referat colorem ac characterem illius materiæ. Ruboris itaque in calculo occaſio non eſt repetenda ex renibus ipſis; quod placet Fernelio, ſed ſæpe a materiei ipſius qualitate. Quamquam non negamus & arenularum, & ruboris generationem a renum ſubſtantia dependere.

Hinc quæri poteſt, ſi per ſe & primo in veſica lapis generatur, an arenularum excretio fieri debet, & ſi fiat, an a renibus, an a veſica ipſa oriuntur? Pleriſque perſuaſum eſt non poſſe oriri lapidem ſine arenulis, contra & ſabulum & arenulas oriri poſſe nullo nec præeunte nec calculo, nec ſequente. Unde melius eſſe putant excerni arenulas, quod συνίςασθαι & coagfa. 18, mentationis occaſio tollatur. Arenularum generatio accepta ferenda eſt renibus, ut ex ſententiis Galeni & Hippocratis concluſum eſt ſupra. Auctor libri de natura hum. ſecundi, arenularum generationem ad calorem magnæ venæ cavæ deſcendentis videtur retuliſſe, quod obſcure forte renes ipſos videtur indicaſſe. Nam quibus vena cava continet ſanguinem ardentem, his renum intemperies comes eſt. Tamen ſi in veſica lapis cogi poteſt non ſolum tendens ad albedinem, ſed ad ſubrubrum & ſubcineritium, ut ex materiei diſtinctione paullo ante expliquimus, poteſt aut arenula, aut aliquid ſimile generari, & præcedere calculi τὴν γένεσιν, & eamdem ſequi, forte non alienum erit a veritate tales urinas ſabuloſas dicere, ut & quæ veſica calfactis excernuntur, at quæ renales ſunt (id eſt declarant lapidoſum calculoſamque τῶν νεφρῶν διάθεσιν) arenuloſæ proprie vocabuntur. Ita enim diſtinctionis gratia diſtinguentur hoc loco ſabuloſæ ab arenuloſis.

Cur ergo in viris calculus potius renes occupat, & maxima ex parte nephritidos ſæviſſima tormenta experiuntur, in pueris autem veſicam occupat potius? Quæſtio hæc difficillima eſt, & hactenus multos exercuit. At operæ pretium eſt audire rationes veterum practicorum, quæ prætextu pulcherrimo ſeſe nobis oſtentant, quum erroneæ, ac falſitatis ſint pleniſſimæ. Nam recurrunt ad anguſtiam vaſorum, quam in viris majorem eſſe cenſent, quam in pueris: ac propterea materia calculorum in pueris ad veſicam uſque penetrat, unde calculorum illic proventus: in viris autem reſiſtit, ac hæret in renum viis, unde illic arenulæ, coguntur glutino quodam, & lapis generatur. Alii, in quorum numero eſt Galenus, recurrunt ad naturæ infirmitatem: & hoc forte nimis eſt verum. Quis enim dixit eos qui jam provectiores ſunt, quos Galenus in comm. in particul. 6 Epidem. *Pueris poſt millum &c* τελείους vocat, ita eſſe imbecillos, ut ea ratione in renibus hæreat materia, nequeunte natura in veſicam uſque deturbare. In pueris autem quum & inſtrumentorum magna ſit mollities, infirmitas, multus humor, ſuperfluitas magna, atque illa tanta vis ut

potius

Digitized by Google

potius pellat in veſicam, quam in ipſis viris? Si tanta ei vis eſt pellendi in veſicam, cur non & foras una cum urina, quum Galeno in pueris adeo ampla ſit veſicæ cervix, ut cujuſque materiæ craſſities facile excerni poſſit. Quod ſi objiciatur Galeno ſua ipſius opinio, ſcribit enim, *Alterantur puerorum diſpoſitiones citiſſime propter corporis humiditatem, & naturalis potentiæ infirmitatem*. Non eſt itaque cur recurrat Galenus ad firmitatem actionum naturalium in pueris, quæ in viris deeſt. Tametſi enim concedamus in pueris facultatem coctricem vegetam eſſe ob caloris naturalis ubertatem, quæ illis plurimum ineſt, tamen facultas expultrix quæ ſiccitate juvatur ac roboratur, in illis deneri, at pellere, deducere uſque ad veſicam id quod ob infirmitatem in renibus ſubſiſteret, facultatis expellentis munus eſt. Niſi dicat quis cum Galeno, non ad robur facultatis expultricis referri id, ſed ad virtutem caloris multi qui auctore Galeno in eodem prædicto fundit atque diſſolvit, quod in declinantis ætatis hominibus non fit, quia eum calor non ita multus, ideo cogitur atque coagmentatur. Sed contra Galenum retorqueri poteſt quod eodem loco ſcribitur, caloris naturalis virtutem contrarium potius effectum producere. Tantum enim abeſt ut diſſolvat atque diſſipet, ut contra ad æqualitatem reducat, cogat, inſpiſſet craſſam materiam, aut, tenaciorem in pueris fieri liquido conſtat, quoniam magis ac magis ab inſito calido elaborata eſt. Sic calor naturalis multus cogit potius quam diſſolvat. Tamen quidquid ſit, ex ſententia Galeni aperte conſtat in viris lapidem in rene generari, in pueris in veſica potius. Ita enim illemet interpretatur, *post mictum*, &, *ante mictum*: ut in viris ante mictum generetur lapis, ſupp. in rene, id eſt, antequam ſecreta omnino ſit urina a ſanguine: poſt mictum in pueris, id eſt, in veſica, poſtquam percolata eſt urina, & in veſicam lapſa eſt. Nam *οὔρησις* hoc ſignificat, non autem actum mejendi, ut falſo quidam putaverunt. Itaque ex ſententia Galeni videtur probabile eſſe, ſi lac non conferret ad lapidem, ſi adeo craſſæ non eſſent urinæ, ſi tanta non eſſet edacitas, futurum eſſet ut ratione roboris facultatum naturalium in pueris, & caloris, patente veſicæ cervice, nullus eſſet proventus calculorum. Et illa virtus in eo elucescit, quod ſaltem impediat quo minus in renibus cogantur: ſed victa a craſſitudine materiei, ab edacitatis occaſione, juvante quoque veſicæ frigiditate ob ſubſtantiam nervoſam, ut ante dictum eſt, in hac coagmentatio fit. Quamquam qui calor fuſionis ac diſſolutionis cauſa eſt per ſe, idem quaſi aliud agens coagmentationis ac coitus cauſa eſſe poteſt.

Itaque anguſtiam vaſorum Galenus eo loci cauſam coagmentationis lapidis in renibus rejicit: non quin anguſtia non adjuvet, ſed hoc vult dicere, non propterea in viris potius in rene generari lapidem quam veſica, quod meatuum adſit anguſtia: Nam & in pueris anguſti quoque ſatis ſunt meatus. Accedit quod inter eos qui calculis obnoxii ſunt, eos numerare ſoleamus qui biliosi ſunt, & quibus calor acer & mordax eſt, & aridus. At horum venæ amplæ ſatis ſunt, ex Galeni libris de Temperamentis & Aphoriſmus de iis ab Hippocrate conſcriptus videtur in Epidemiis.

Commen. in part. 15 lib. 6. Epid. ſect. 3.

Lib. 3. de aliment. adm. circ. Gal. ... Lib. 2. partic.

Qui

4 lib. 6. Epid. Qui ventriculo calidi, carnes habent frigidas, & graciles ſunt. Iſti venoſi & iracundiores. Niſi forte quis dicat venoſos non appellari illo loco, quod amplæ ſint venæ, ſed turgentes tantum & conſpicuas præ pravi ſanguinis copia. Quæ interpretatio conſentit Galeno: ſed priore etiam modo accipi poteſt ex opinione Galeni in lib. de Temperamentis.

Itaque quum Galenus rejiciat vaſorum anguſtiam, cauſam potius congregationis lapidis in renibus virorum, recurrit ad intemperiem, addens ſub finem commentarii: *Porro & in adultis caſeo frequentius veſcentibus lapides in renibus crebro generari conſpeximus*. Sed hoc nihil ad rem. Ut autem libere dicam quod ſentiam, mihi admodum mancus & mutilus videtur Galenus in ratione exponenda cur potius in renibus generetur lapis in viris, in pueris in veſica. Hoc commentatione & dignisſimum eſt, & cognitu difficillimum. Et quum hanc aggreditur diſputationem Galenus aureos montes pollicetur, ſed inde naſcitur mus ridiculus. Nonnullam enim operam impendit in refellendis aliorum rationibus, ſed ſenſa mentis non recluſit. Cauſari enim imbecillitatem unam & cruditatem, idque dubitando tantum, in viris ut potius renes calculo obſideantur, juvenile hoc eſt, & tanto indagatore & demonſtratore indigniſſimum. Ego vero cauſari potius acrimoniam caloris in viris, quam quicquam aliud. Nam quum arefactionis & digeſtionis modo cogatur lapis in materia craſſa & cruda, cauſa efficiens eſt calor acer, mordax, digerens, arefaciens, qui quoniam in adultioribus viget magis, 16. (in pueris enim eſt halituoſus & blandus) & præſertim in magnis venis, & in renibus, ideo ex faculi & cruda materia coagmentatio fit. Quoniam vero illa acrimonia in pueris non adeſt, elabitur materia fuſa a blando calore, ſed quoniam craſſitudo magna urinæ, ſepoſitis partium excrementis in veſicam, quod fit ab acrimonia caloris in renibus virorum, non tanta exiſtente materia, idem fit non tam ratione cauſæ efficientis in veſica puerorum, quam occaſione materiæ. Sic in illis habenda potius ratio cauſæ, quam materiæ: in his, contra. Accedit quod viri vino utentes multa in renes devehunt: item varietate ciborum delectantur, caſeis, leguminibus, & id genus aliis utuntur: hos autem calculis obnoxios videmus. Quamquam & διάθεσις a parentibus orta ſæpenumero & clam nobis multum juvat.

Horum examen diligentius a nobis factum eſt, quoniam & ad diagnoſin, & prognoſin, & therapiam apprime videntur pertinere. Nam quum & locus ſit diverſus in quo generetur lapis, & materia diverſo modo affecta ſit, & cauſa efficiens, alias calor moderatus, alias calor acer dicatur: item & in aliis atque aliis corporibus generentur, inquirendum de iis fuit antequam legitime medicina adhiberi poſſit. Accedit quod diverſa ſunt tempora lapidis, pro quorum diſtinctione alia atque alia remedia uſurpantur. Nam niſi hæc omnia diſtinguantur, eo modo quo circumforanei & periclitatores vitam in diſcrimen adducemus. Nemo eſt qui audito lapidis nomine, non ſtatim ad diuretica, & decoctum apii, petroſelini, rubi, bardanæ, argentariæ, ſeu argentinæ recurrat, & in his magnum vitæ ac curationis præſidium collocet. At ſi corpus bilioſum, ſi renes præcalidi, ſi corpus

Digitized by Google

pus excrementis ſcatet, ſi lapis factus jam eſt, quid proficient? Indurabitur lapis, corpus in febrem conjicietur, devehentur ſordes ad locum patientem, & aliis incommodis corpus gravabitur. Quo loco ſubit mirari errorem Fernelii, qui omnis lapidis originem a renibus repetat per generationem arenularum, arefactionem, calfactionemque maximam, quaſi vero in pueris eodem modo cogatur, quaſi vero in ſenibus ita fiat & in pinguibus? Diverſa ratio, diverſi loci, ergo idea remediorum diverſa. Ac ne quis parvi momenti hoc eſſe putet, nihilque intereſſe ſive primo in rene, ſive in veſica generetur, errat ſi id credit. Et aliis topicis, aliiſque remediis agendum, ne temere pars remediis fatigetur, quæ nihil vitii contraxit. Si enim omnis a rene lapis, huic primo occurrendum. At quis adeo juvenis & hebes, qui in obeſioribus, & pueris ad renes currat, & non potius de veſica ſit ſollicitus, deque toto corpore in quo multa excrementa congeruntur? Ergo explodi debent eæ rationes quæ tam turpiter nos in ignorantiam traducere poſſunt: ac potius in veterum veſtigiis manendum, quam cum novis neotericorum inventis errandum. Non quin poſterorum labor merita laude fraudandus ſit: ſed iis aut eſt cum veteribus ſentiendum, aut firmioribus rationibus nova dogmata ſunt ſtabilienda.

In calculo ſpectatur generatio, tranſitus, & mora, Græcis, γένεσιν, διέξοδον & ἐπιμονήν. Rurſus aut curatio, aut præcautio. Sæpe quum formatus lapis, irrita ſunt remedia, quod dum fruſtra aut deturbare, aut comminuere lapidem volumus, ſæpe malum augemus, fuſa, liquataque nova materia, eaque ad renes devecta. Quum præcautioni locus eſt, blandis ac lenientibus agendum, ne dum materia impetu movetur, dolores qui prius erant aut exigui, aut nulli, excitet ac irritet. Quum curationi, videtur Hippocrates vehementioribus uti, ut veratro. Quamquam dicat quiſpiam, non proinde ſequi ut vehementius medicamentum uſurpemus, quod Hippocrates hujus meminerit. Nam lib. 6. Epidem. etiam dum de puellis repurgandis agit, meminit elaterii. Sed verba Galeni ſatis indicant etiam intelligi poſſe ſatis validum medicamentum, alioqui rejeciſſet, & de leniente medicamento præſcribendo cogitaſſet. *Juvenes*, inquit, *veratro purgandi, conſilio Hippocratis, quum antiquus affectus eſt, & quaſi vectibus extrudendus*. Quamquam idem hoc præceptum etiam ad omnes affectu renum laborantes extendit: immo duo momenta curationis omnium morborum renum præſcribit, tametſi, ait, veratrum non detur ob craſſorum humorum attenuationem, & corporum in renibus contentorum, vienorumque ſolidorum mollitiem & laxitatem. Quod diligenter notandum. *Comment. in Aphor. 6. ſect. 1. 6. Epid.*

Porro non per omnia tempora lapidis dolor eſt: ſed dum generatur, & tranſit, dolor acutus, dum manet, gravis. Utrumque dolorem explicat uno verbo communi Hippocrates: *In renem dolor gravis*. Nam Galenus argute ὀξεῖαν ὀδύνην, & proprie βαρεῖαν, quum ſenſus cujuſdam ponderis eſt, ſub nomine τὴν βαρεῖαν ὀδύνην complectitur. In eodem corpore renis & gravis eſt dolor, & acutus. Gravis, quum caro ejus afficitur aut obſtructione, aut inflammatione: obſtructione, ut quum infoſſus illi eſt calculus. *Si*, inquit Galenus, *carnoſa renum inflammatur, dolor gravis eſt ac ſi* *Vide cap. 4. lib. 2. de loc. aff. item cap. 2. lib. 6.*

ſtn-

Commen. in aphor. 5 lib. 6. Aphor. Eod. Comment.

ſenſus ponderis adeſſet. Quod mirum eſt. Nam ſine tunica non videtur inflammari poſſe ren. Quod ſi tunica patitur, eodem teſte Galeno, acutus eſt. Nam propriè acutus aut quum arteriæ, aut oſcilla vaſorum, aut venter renis, aut tunica patitur. Idem cenſet de affecto hepate, contra multorum ſententiam, exiſtimantium quomodocumque affectum ſit hepar, ſenſum tantum gravitatis ineſſe. ſed toto aberrant cælo.

His ita poſitis, videndum quam aberrent qui omnibus calculoſis omni tempore diuretica præſcribunt, ſanguinem fundentia, & liquantia, omnibus corporibus, omnibus ætatibus, omni tempore, nulla facta obſervatione eorum quæ dicta ſunt. Ac primum ſententia Galeni docendum quam graviter peccent pleríque, qui promiſcue omnibus calculoſis calida, acriaque præſcribunt. Primum eo in capite contra omnium opinionem cenſet nihil eorum quæ valde calfaciunt, calculoſis ullo modo conferre. Et notat hiſtoriam cujuſdam hominis biloſi calculo laborantis, cui quum Medici calida præſcripſiſſent, tandem in maraſmum conjecerunt. Et ita contigit, ut motus digitorum & manuum quodammodo præ ſiccitate impedirentur, ita ut oſſi cavum ſonarent. Quod quum contigiſſet, alii multo imperitiores Medici paralyticum eſſe putabant. Galenus in craſſis & pinguibus attenuantem victus rationem quidem admittit: ſed quibus contrario modo affectum corpus in iis contrariæ ſunt indicationes: una a corpore ſqualido, ſiccoque, altera a poro ſeu calculo. Hic attenuans & mediocris requirit, illud cum ratione totius corporis, tum ratione intemperiei renum, contrariam rationem demonſtrat. At jam demonſtratum maximam partem [illegible], & biloſos eſſe calculoſos in renibus, ſi quid deliquerint, & a calore igneo urenteque renum calculos cogi, ut duobus locis præter cæteros demonſtrat Galenus libris de Alimentis. Quoſnam ergo operæ pretium facturos putamus eos qui ſpecioſe ſua diuretica vendiderint? Itaque optimum conſilium Galeni, in lib. de ſanit. tuend. una eademque ratione & affectui & corpori eſt providendum. Affectui, non præſcribendo ea quæ viſcoſi ſunt ſucci, ut etiam ſunt carnes volatilium domi nutritorum. Quod notandum. Valent autem hordeata, volatilia, piſces ſaxatiles. Omni a lacte temperandum, præterquam ab aſinino: omniſque victus ratio ambiget inter impinguantem & extenuantem. Quod optimum conſilium cui ſi omnes adhæreremus, non ita turpiter in multorum caput ignorantia noſtra redundaret. Satis eſt hæc noviſſe. Nec enim conſilium eſt omnem tradere rationem præcavendi, curandique calculi.

Cap. 12. lib. 3. de ſan. tuend.

Cap. de pane ſorc. lib. 1. & cap. de caſeo, l. 3. Cap. 11. lib. 6.

Tantum illud narrare oportet, cum Galenus ſtatuens diſtinctionem inter arthritica & diuretica medicamenta, dixerit nil eorum quæ vehementer excalfaciunt, ullo modo calculoſis eſſe præſcribendum. Nam parum ſibi omnino conſtare videtur. Nam diuretica eſſe vult quæ & acrimoniam & calorem habent plurimum, ut ſmyrnium, petro. daucus, ſeſeli, ptiu, azaron, acorus, quibus omnibus magna ineſt acrimonia. Omne diureticum fundit, & ſecernit, quod abſque immenſo non fit calore, ait Galenus. & propterea illa choraci inimica, quod craſſiorem redderent materiam ac contumaciorem. Sic tribus de cauſis adverſa ſunt ea quæ vulgo diuretica: primum quia calidiora & ſanguinem fundunt, ſecundo quia idem in renibus

Gal. 13. 5. de ſimpl.

Digitized by Google

nibus præſtabunt quod in pulmonibus, nimirum ſecernendo ſerum, contumaciorem reddent materiam; propterea interdixerat 6 ſanit. tuend. calculoſis valde calida & acria. Tertio ſi Galenus acute quidem dixerat adeo menſes moventia calidiora, acrioraque eſſe debere, facta comparatione cum lac provocantibus, quod in mammas & mittatur ſanguis, & attrahatur. 17. uterus autem non attrahat, quum renes ex ceteris partibus attrahendi facultate plurimum polleant, quid opus tanto calore & tenuitate? At hæc diſcutienda ſunt, alioqui errore non vacaremus. Quæ ſi a pleriſque intelligerentur, non ita paſſim peccaretur ab iis qui quod audiverint ab omnibus aliquid diureticum eſſe, ideo id putant conferre poſſe calculoſis. 18. Aliud eſt abſolute dicere diureticum eſſe aliquid, aliud conferre movendæ urinæ, & deturbando aut deterendo lapidi, aut materiæ lapidis incidendæ. Quod ut intelligatur, audiendus Galenus. Ille quodam loco ait: *Quum plurimam urinam ducere nitimur, acrioribus & exceſſu calfacientibus magis quam quæ ſint ἐκφρακτικὰ utendum*. Nimirum fundentibus & liquantibus & ſecernentibus, an hoc propterea vult, ut dicat hæc calculoſis conferre? Nequaquam. Sed ex hypotheſi loquitur, ſi urinam multam ciere volumus. Propterea eadem interdicit aſthmaticis. Item quum alio loco loquens de acribus tenuis ſubſtantiæ collatis cum iis quæ ſunt craſſioris ſubſtantiæ (quorum vis perniciofa) ait, *Acria tenuis ſubſtantiæ vim habent movendi urinas, ſudores provocandi, conferunt expuitionibus*, an ea utenda conſulit? Nequaquam, ſed vires eorum docet, nam alio loco illa non cenſet uſurpanda in aſthmaticis, niſi cum ſorbitionibus. Et hæc ratio colligendi, venandique auctorum conſilii. Nam aliud eſt urinam provocare velle, aliud expurgare velle, aliud calculum incidere, aut materiam tenuare. Quod Galenus ita abunde docet, quæ renes expurgant, ea incidunt, verum larga humiditate non egent. Quæ calloſas conſiſtentias, τυλώδεις συστάσεις vocant, incidere ſunt idonea, & ipſa incidunt quidem, ſed minimum caloris habere debent. Nam caliditas poros exſiccando contrahit, non incidit, nec dividit. Et apertius alio loco hoc explicat. Quæ non deſiccant, & modice excalfaciunt, lac generant. Quæ plus calfaciunt, non tamen valenter ſiccant, menſes cient. Utraque urinas provocant. Item & ea quæ calfaciunt & deſiccant. Et proprie quæ calfaciunt & deſiccant, Diuretica vocantur, non quia ſola moveant urinas, ſed ſolas, non etiam lac & menſes, ut dictum eſt. Qui locus notandus eſt, nam paullo poſt ea diuretica quæ & calfaciunt, & exſiccant, ratione facultatis exſiccandi pulmonum morbis, & renum calculis non conferunt, ait Gal. quia nec calculi, nec aſthmatica ſiccitatem poſtulant iſtam. Eſt ergo ubi diureticis locus eſt quum movendarum urinarum occaſio poſtulat: eſt ubi aliis diureticis utendum quum de incidenda attenuandaque materia cogitatur. Eſt & ubi iis quæ θρυπτικὰ dicuntur proprie, non διουρητικὰ, locus eſt, quorum vis paret in leniendo, ut eſt quatuor ſeminum frigidorum majorum, malvæ, biſmalvæ, quibus omnibus magna vis eſt in calculorum obſidione, vel potius renum. Nam quum calor eſt igneus, acerque, ad ea potius recurrendum, quam ad ea quæ & calfaciendi

Gal. 13. lib. 5. de ſimpl.

Cap. 19. lib. 4. de impr. Nota.

Cap. 12. lib. 5.

Ibidem.

ciendi & ſiccandi vim habent, propterque Diuretica dicuntur.

Hæc omnia eo conſilio a me dicta ſunt, ut ratio convenienter cuique medendi teneatur: ne temere pencilatorum more iis nos vitam dediſſe exiſtimemus, quibus noſtris temerariis auxilus non ademerimus. Illud enim dolendum ac miſerendum ita ſæpe contingere uſu auxiliorum noſtrorum, ut quum fruſtra pollicemur exturbationem calculi uſu calidiorum medicamentorum, arenulas multas excernentes, hac inutili fortuitaque excretione ægros recreantes, contumaciorem multo calculum reddamus. Care enim emitur tantula hæc excretio, quam natura per ſe moliri poſſet. Multa porro remediorum exempla ſtatuemus, quibus non eſt temere in quibuſvis utendum: ſed ad eas regulas & canones ſunt revocanda, quos longa orationis ſerie ſumus commentati.

Quum dolores urgent, valet id quod ſequitur.

℞ ſucci amygdalar. dulcium ſine igne extracti ℥ ij. emulſionis ſemin. 4. frigidorum major. cum aqua & vino albo extract. ℥ ij. ſ. fiat potus.

℞ ſyrup. de raph. de 5. radicib. & capill. ven. an. ℥ j. pulv. triaſant. ſimpl. ʒ j. pulv. lumbric. præparator. ʒ ſ. cum triplo decoctionis radic. aper. fiat potus.

℞ ſemin. milii ſolis, bipin. bardanæ, an. ʒ ſ. lapid. judaici ʒ j. nucleorum meſpil. herbæ Judaicæ, ſpinæ burg. an. ℈ ij. cinn. ʒ ſ. ſacchar. roſ. ℥ j. fiat pulvis.

℞ vini mal. ℥ iiij. olei nucum ℥ iij. confect. de baccis ℥ j. cum decoct. emoll. fiat clyſter.

℞ rad. bard. aſparag. gram. cypp. an. ℥ ſ. beton. biſmal. totius, an. m. ſ. ſem. milii ſolis, aſpar. melon. cucum. an. ʒ j. ſ. paſſul. ℥ j. ficus num. 6. fiat decoct. ad quart. tria. In colat. diſſol. ſyrup. de raphan. oxymel. ſcyl. an. ℥ j. ſacchar. ℥ iiij. fiat ſyrup. in modum apozem. aromatiz. ʒ j. ſ. cinn.

℞ rad. gramin. & petroſ. ſiccatarum & pulveriz. an. ʒ ij. nucleor. meſpil. ʒ iij. ſem. melon. cucum. an. ʒ j. ſ. ſem. mal. bard. & milii ſolis an. ʒ j. ſacchari candi ℥ iij. liquir. ʒ ij. florum beton. ʒ ij. fiat pulvis. Capiat ʒ ij. poſt uſum caſſiæ.

℞ aq. deſtillationis terebint. ℥ ij. utatur cum aqu. bipin.

℞ rad. cypp. gram. an. ℥ ſ. ſummit. alth. urtic. herniar. beton. an. m. j. ſem. melon. cucum. an. ʒ ij. ſem. milii ſolis ʒ j. gran. alkek. ʒ j. fiat decoct. in qua diſſol. ſyrup. de alth. & capil. ven. an. ℥ j. ſ. fiat apozema.

℞ ol. de ſem. lini & lilior. & amygdal. dul. an. lib. ij. decoct. ſem. lini, alth. melilot. florum viol. ſiſymb. aquat. q. ſ. ſuff. pro ſemicupio.

℞ medull. caſſ. ℥ iij. axungiæ cunicul. ol. amygd. dul. & de ſcorpion. cum medul. panis diſſoluta in lacte. fiat cataplaſ.

In ſummo dolore inferioris partis ſpinæ & lumborum in colica nephritica.

℞ paleæ hord. roſ. rubr. p. ij. tapſi barb. p. j. fiat decoct. in lacte. In colatur. diſſol. vitellos ovorum.

℞ malv. biſmal. flor. chamæm. meliloti ſiſymb. aquatil. foliorum raphan. petroſ. macedo. an. m. j. rad. liliorum. alth. gram. petroſ. an. ℥ ij. ſem. lini, ſænugr.

fœnugr. alth. raphan. an ℥ ſ. fiat decoct. paſſetur. In paſſatura adde axung. cunicul. anat. an. ℥ j. ſ. olei ſcorp qu. ſuff. fiat catap. pro pube & renibus.

℞ aqu. deſtill. terebinth. & parietar. an. ℥ j. ſ. ſacch. cand. ℥ j. Cap.

℞ mithr. ʒ ſ. conſer. bugloſ. & capill. ven. an ℈ j. Capiat bolum.

℞ conſer. capill. ven. ℥ j. electuar. lithont. diatrag. an. ℈ j. Capiat parum vini una.

℞ rad. petro. aſpar. fœnic. gran. rub. tinctor. an. ℥ j. polypod. ℥ ij. ſem. melon. cucum. bard. baſiliconis, ſaxifrag. milii ſolis, alkek. an. ʒ ij. conſerv. capill. ven. cichorii, ceterach. bugloſ. an. ℥ ij. pulver. diamarg. diatrag. raſ. ebor. cornu cervi, an. ℥ j. aqua decoct. duarum perdicum, & caponum duorum, cum mica panis quant. ſuff. Fiat deſtillat.

Citria incisa duo aut tria miſceri poſſunt.

℞ ſucci corticum, raphani ℥ j. ſ. ſucci limonum ℥ ſ. ſyrup. de althea ℥ j. vini albi ℥ ij. terebinth. uſta & pulveriz. ʒ ij. fiat potus.

℞ rad. rub. major. gramin. acetoſa, aſpar. raph. petroſ. fœnic. macerat. in aceto, an. ℥ ſ. beton. adianth. ceterach. ſaxifrag. argent. an. m. j. ſummitatum urtic. agreſt. p. j. cicer. rub. milii ſolis, an. ℥ ſ. alkeken gr. xv. ſemin. raph. urt. mal. an. ʒ ij. fragorum mororum rub. idei, an ℥ ij. ſucci ceraſorum ℥ iij. Fiat decoct. In colatura diſſol. ſacchari albi lib. j. ſ. fiat ſyrupus.

℞ ol. ſem. lini lib. j. terebinth. ʒ j. ſ. mellis roſ. ſacchar. rubr. an. ℥ j. Fiat clyſter.

℞ parietar. beton. fœnic. alth. galliſtal. alk. an. m. j. rad. cypp. petroſ. macedon. bard. flor. geniſ. an ℥ j. ſ. milii ſolis, rad. altheæ, glyc. an ℥ j. fiat decoct. ad lib. j. In colat. diſſol. ſyrup. de biſm. de raphan. & oxymel. ſimplic. & ſcyllit. an ℥ j. ſ. Fiat apozema. Item catapl. ex pariet. beril. petroſ. maced. caulibus malv. biſm. ſemin. lini, fœnugr. rad. lilior. floribus mel. chamæm. piſtatis, addita axung. gall. perci, cum ol. amygdal. dul.

℞ coral. utriuſque, cinnam. margar. elect. cornu cervi, an gr. iij. ſyrup. de limon. oxyſ. ſimpl. an ℥ ſ. aqu. bugloſ. & card. ℥ iij. fiat.

℞ ſyrup. de raph. & alth. an. ℥ j. aqua acetoſ. & chamam. an. ℥ i. ſ. fiat doſis.

℞ enul. camp. mund. ℥ iiij. coque in duabus libr. vini albi, donec ad ℥ xij. redeat. Capiat quotidie unc. duas pro doſi, cum ℥ ſ. ſyrup. de raph.

℞ conſer. roſar. ſymphy. an ℥ ſ. margar. elect. cinnam. cornu cervi, coral. rub. an gr. iij. trochiſc. alkek. ʒ ſ. cum ſacch. roſ. fiant tabellæ.

℞ alth. tot. foliorum acetoſ. an m. j. ſem. melon. geniſt. gallæ. aſp. an. ʒ ij. ſem. milii ʒ j. ſ. rad. lapat. acut. cichor. an. ℥ ſ. pulp. tamarind. ʒ ß. hordei p. j. florum geniſt. p. ij. fiat decoct. ad ℔ j. In colat. infunde caſſ. non mundata ℥ ij. ſ. bulliant parum. In expreſſ. colat. per ſetaceum diſſol. ſyrup. de alth. hyſ. & oxymel. ſcyll. an. ʒ vj. ſacchar. cand. ℥ ij. fiat apoz. clariſ. aromatiz. ʒ ij. cinam. pro duabus doſib.

Latus ex mucaginibus & adipibus prædictis in magna quantitate valet. Et quia imbecillior redditur ventriculus, ſub horam ſomni valet ſyrup. de abſynth. cum aqu. card. & ſcabioſa, iteratus ſæpe.

℞ ſuc-

℞ ſucci granat. ſucci limon. & vini albi an. ℥ ſ. ambr. griſ. gr. vj. ſiat potus. Item bolus cum theriaca & mithridat. & ſyrupo de papavere.

℞ terebinth. ʒ iij. zedoar. pulv. ʒ j. cum diatrag. frig. fiat bolus.

℞ mal. utriuſque, pariet. florum geniſt. an. m. ij. naſturt. capill. ven. m. ſ. calamenth. an. p. j. cicer. rubr. ℥ ſ. fiat decoct. ad ℔ ſ. In col. diſſol. ſyrup. de althea & de 5 radicib. an. ℥ j. ſ. mitte ſolis pulver. ℥ i. ſ. fiat julep. capiat in exitu baln.

Limatura ligni ſancti non eſt aliena ab uſu in lapide, præſertim ad tenuandam craſſam materiam quæ eum committit. Ideo olim hic ſyrupus commode præſcriptus eſt. ℞ limatura ligni ſancti quart. j. corticis ejuſdem ℥ j. macerentur per horas duodecim in aqua fluviatili ℔ iiij. deinde adde polyp. ℥ ij. rad. enul. camp. ſicca & contuſe ℥ ſ. fiat decoct. ad medietatis conſumtionem. In colatura depurata infunde folior. ſenæ ℥ iiij. fructus alkekengi in vino albo per noctem temperatos num. 20. turbith. ℥ ſ. bulliant. ſerventur ad uſum.

℞ ſem. ſaxifrag. ſilic. an. unc. ſ. ſem. carvi, geniſt. petroſ. macedon. dauci bruſ. aſpar. leviſt. aniſi, junip. rutæ, ſeſel. ſiler. mont. acor. baccar. laur. an. ʒ ij. azar. carpobal. caſſ. lig. granorum hederæ, ſanguinis hirci præpar. xylaloes an. ʒ j. ſ. lapid. lyncis ʒ ij. zinzib. turbith. an. ʒ ij. folio. ſenæ ℥ j. Fiat pulvis, de quo fiet electuarium per tabellas pondere unc. ſ.

℞ rad. imyb. oxal. gram. aſpar. bruſ. polypod. ſem. carth. uvarum damaſc. an. ℥ j. bipinel. adiant. trichom. lupul. aſpar. mal. pariet. an. m. j. agrimon. beton. holeriana, borag. bugloſ. an. m. j. fructus halicac. nu. 12. ſemin. 4. frigid. major. apii, ſaxifrag. petro. milii ſolis, althea, an. ʒ ij. florum ſpart. violarum, authos an. p. ſ. florum chamam. p. ſ. Elixentur omnia artis ordine. In colat. ad ℔ 3. diſſol. ſyrup. de radicibus de alth. & raphan. an. unc. j. Fiat apozema in 4. doſes. adde myxariorum zizyph. an. nu. 14.

℞ rad. althea, acetoſa, petro. an. ℥ j. ſ. corticis berg. ſpinæ ramuſculorum ejuſdem, limatura ligni ſancti an. ℥ j. cort. rad. capp. ℥ ß. aniſi, fœniculi, lithoſper. hypericonis, ſem. cucum. cuſcutæ, citrii, an. ʒ iij. folior. alth. m. 4. beton. violar. malv. utriuſque, adianti albi, aſplenii, cuſcutæ, an. m. j. intyb. ſativi, latifolii, ſcridis, eupatorii, an. m. ſ. paſſul. integr. zyzipho. num. x. fructus halicacabi num. xxx. florum beton. hyper. mal. alth. vel cichor. an. ℥ ij. fiat decoct. ad ℔ duas, in colat. diſſol. ſacchari albi ℔. j. ſ. ſyrup. de lim. acetoſ. ſimpl. an. ℥ ij. fiat ſyrupus.

℞ rad. maratri petroſelini an. ℥ j. ſ. glycyrr. ℥ ſ. paſſ. mund. cicer. rub. an. ℥ j. ſ. ſem. aniſi macedon. ameos, milii ſolis, an. ʒ iij. fiat decoct. in vini albi veterrimi, & aqua an. partibus æquis, ad tertiæ partis conſumtionem; dulcoretur oxymelitis diuretici ℥ iij. Capiat ſingulis matutinis,

AN-

Digitized by Google

ANNOTATIO.

1 *Non omitti debet illud quod Gal. ſcripſit in comm. lib. 4. Aphoriſm. de grumo ſanguinis, & capillamentis, præſertim quibus fuit eſus fabarum & orobi.*

2 *Non ſolum alimentorum varietas confert ad cruditatem, & proinde ad generationem calculi, ſed etiam aquarum. Quod minus probabile videretur, ſiquidem aqua ni³ corpulentia habens cujus occaſione concretio fieri poſſit. Tamen etiam aquarum varietatem conferre ad generationem calculorum, Hippocrates primus ſcripſit lib. de aere, locis & aquis, quum ſcribit eos calculis obnoxios fieri, qui aquas bibunt de magnis fluviis, in quos derivantur alii. Nam, inquit, aqua aquæ ſimilis eſſe non poteſt: ac neceſſe unam præcellere præ alia. Unde concludit ex ea varietate magnum ſequi incommodum. Et quod de aquis dicitur, idem de eſculentis intelligi poteſt. Itaque magnus debet eſſe delectus aquarum & ad præcautionem, & ad curationem calculi.*

3 *Quum hoc ſcribat Galenus, miror quod in mentem venerit Gorræo Medicarum Definitionum auctori, ut interpretans τὴν ἕξιν ἀθλητικὴν diceret athletas ut robuſtiores evaderent, ſolitos aſſumere cibos quoslibet, nullo ordine, nulla lege. Hæc enim pugnant iis quæ dicuntur a Galeno.*

4 *Attendere oportet ad locum qui ſcriptus legitur lib. de flatibus, apud Hippocratem, quo explicat qua ratione fiat ut ciborum inæqualitas ſeditionem & tumultum in ventriculo faciat.*

5 *Pus quod a renibus & ſuperioribus manat partibus, & a veſica, in hoc diſtinguitur, quod pus a renibus manans totum, toti urinæ confuſum eſt & refractum in partes ob viæ longitudinem. Quod a veſica, ut a loco propinquiore quodammodo eſt integrum & totum, & in ſe conglomeratum coactumque, quod Græci dicitur ἀθρόον, ſive ἀθρόως ἐκκρινόμενον. Ita Galenus in libris de locis affectis diſtinguebat dejectiones dyſentericas a ſuperioribus aut inferioribus inteſtinis, quæque ab his forent, pus continentes non admiſtum: Contra ut ſeſe habentibus quasi ſuperiora inteſtina excreverunt. Hoc præterea abunde explicat Galenus comm. in Aphoriſ. 35. lib. 7.* Quibus inſidens pingue & ſimul totum, *ἀθρόον Græci,* ut totum vitium acutum ſignificatur. *Comparatur enim urina colliquativa partium ſuperiorum, cum urina colliquativa renum, & veſica, ſi ita libet. Nam quando adeps cum urina a partibus rene ſuperioribus excernitur, is paullatim nec ſimul totus excernitur; ſed quum a renibus eſt, quia breviter fit excretio, ſimul totus eſt. Et hoc eſt ſignum διαγνωστικόν.*

6 *Galenus comm. in partic. 6 ſect. 1 lib. 6. Epidem. textum hunc probat, & conceptis verbis exponit eo modo calculos in renibus gigni poſſe, qui ab Hippocrate eſt præſcriptus. Quamquam probat magis ab areſacta pituita cogi ac concreſcere.*

7 *Aphrodiſeus vult & ſenes & pueros calculis magis obnoxios, problem. 41. ſect. 2. ſed hoc minus verum eſt præſertim de ſenibus. Inter cetera occurrit locus in Coacis adverſariis quo ſcribit Hippocrates a quadrageſimo anno ad 63. non fieri ſtrumas in ſenibus, nec lapidem in veſica, niſi prius*

exſiſtat. Ubi utitur verbo γίνεσθαι, quod fieri, generarique ſignificat. Ergo contra Fernelium, lapis fit in veſica.

8 *Si quis putet illud μετ' οὔρησιν intelligi quum urina e veſica excreta eſt, nimirum reliquo excremento in veſica remanente tamquam lapidis materia, illud probabilitatem habet. Sed magnam habet difficultatem quomodo intelligatur illud πρὸ οὔρησιν. Si enim nomen οὔρησις ſumatur pro actu mejendi, in utroque loco, videtur hoc ſenſui minus quadrare. Nam dicere ante mictum fieri concretionem in viris (ut Galenus vult) id eſt ante actum mejendi; hoc ut aſ veriſimile habet, ita nec dignum eſt ingenio Hippocratis: ideo melius interpretari oportet utrumque, ut hoc loco ſumus interpretati.*

9 *Quis enim dubitat quin quidam in renibus calorem habeant ex eventu, quod carne ſint denſa, compactaque? Atque incrementum difflationis, caloris eſt augmentum. An tunc refrigerantium uſus tutus eſt?*

10 *Et Galenus 9 Method cap. ult. citra calorem non poteſt digeri in halitum corpus aliquod manente ſubſtantia compacta. Non tamen per calorem omne, ſed quod aptum eſt in halitum digeri, ut humidum.*

11 *Nam Galenus ultimo cap. lib. 9 Method. lapidum ſubſtantia conſtans ſtabiliſque propter ſiccitatem, & frigus eſt. Sic & materia ipſius frigiditas, & aliquantula veſica frigiditas non poteſt non conferre ad generationem lapidis. Sed de renibus poteſt dubitari. Nam in calidiſſimis coguntur lapides tantum, ut omnes volunt.*

12 *Non eſt æquum, ut aliquis videatur doctior, aggredi clariores & doctiores ſine cauſa, vel ut detrahatur eorum laudi, vel ut ambitioni noſtræ ſatisfiat. Itaque ſi quando excuſare nos velimus quod in Fernelium ſcribamus, accipiendum erit exordium libelli Gal. adverſus Iulianum, inter libros extraordinarios.*

13 *Hac in pagina docemur in multis corporis humani partibus calculos poſſe generari: quod tamen impugnat Galenus. Et mirum, tantum virum hoc non obſervaſſe. Ille cap. 5. lib. 1. loc. affect. diſputans de iis affectibus qui his aut illis ſolis partibus contingant, ait ſuffuſionem ſolis oculis contingere, & lapidem ſolis renibus & veſica: quamquam ex quorumdam opinione dicit in colo nonnullis lapidem repertum eſſe.*

14 *Quidam appoſite & contra ſententiam Fernelii dicunt colorem arenularum & lapidis non indicare locum in quo generatur lapis, ſed potius materiam ex qua. Fieri enim poteſt ut in veſica rubens materia cogatur.*

15 *Contra Gal. cap. 5. lib. 1. de locis affect. ut ramentum ulceris ſignum dat, ita & ſabuloſa urina lapidis ſunt argumentum.*

16 *Dicimus in veſica fieri lapidem, in renibus calculum & arenulas. Lapis, quia quod eſt durius & grandius, locum tenet medium inter arenulas & calculum. Nam materia lapidis durior eſt quam arenularum & calculi.*

17 *Mirum cur hic dicat Galenus uterum non attrahere. Nam Hippocrates lib. de vet. med. ait veſicam, caput & uterum ſemper attrahere, & plena eſſe humiditatis.*

18 *Diſ-*

18 *Diſputationem de diureſeis, menſes moventibus, & lac generantibus, Manardus proſequitur epiſt. 5. lib 11. Epiſtolarum.*

CONSILIUM XXXIII.
De Epilepſia.

ADMIRABILES naturæ conatus ſunt in morbis profligandis. Nec enim ſolum depulſa longe materia natura ſolatium quærit, ſed ſæpe excuſſa in partem ipſam affectam materia. Quod ne cui mirum videatur, huc celebris hiſtoria Equitis Torquati pertinebit. Hic quum crudeliſſimis Epilepſiæ inſultibus ſæpe decuteretur, ſuppetias nulla ex parte nactus eſt. At quod ſua prudentia & conſilio ars medica non conſequitur, id inſtinctu ſolo benio natura aptiſſime contigit. Nam eum furibundum reddidit, furendi tandem & brevi tempore finis fuit. Ab eo tempore epilepſiæ moleſtias non ſenſit. Et illud eſt quod ſcriptis celebravit Hippocrates, *Epileptici ſunt melancholici, & contra.* Sed illud majore admiratione dignum videtur, quod ab Hippocrate ſcriptum eſt, *A furore difficultas inteſtinorum, vel aqua intercus, 2 vel mentis alienatio, bonum.* Quomodo fieri poſſit ut mentis alienatio furori ſuccedens, bonum ſit, & furendi finem faciat? Nam alienatio mentis furoris videtur, & revera eſt incrementum, ut etiam aſſeverat Galenus. Item mentis alienatio, continuus definitur & vehemens furor. Ergo tantum abeſt ut bonum ſignum exſiſtat, ut contra, peſſime ægrum furentem afficiat. Mentis alienatio [illegible] Græci vocant, ſit conſertim lato humore biloſo per omnes partes cerebri. Et quum aliqua ex parte affectum eſſet cerebrum, unde furor ſimplex adeſſet, conatu ipſius naturæ, orgaſmo ipſius materiæ [illegible] ſuccedit [illegible], quod quodammodo criticum eſt. Nam ſi natura valida eſt, ſi cerebri temperies bona, & quæ ab impetu peſſimi illius humoris tantum ſit alterata, non autem alienata, futurum eſt ut brevi tempore ſequatur ſolutio furoris. Ita nimirum in morbis acutis (ut Galenus) terrifica ſymptomata ac vehementiſſima ſubito oborta criſes ſalutares invehunt. Sæpe enim id quod imperitæ ſtoliditati terrori eſt, bona ſpe nos conſolatur. Hoc notatum voluimus, quod Commentarius Galeni ea de re ſcriptus admodum obſcurus ſit, & mancus.

ANNOTATIO.

1 *Simile quid in Coacis. In furioſis convulſio accedens ſolutionem facit.*

2 *Mirum quomodo aqua intercus furori ſuccedat. Nam materia furorem faciens pauca eſt & biloſa, quomodo hydropem accerſit? Notatu dignum hoc eſt. Quemadmodum & nos epilepticum piſcatorem ſaltem obſervavimus, qui eſſet hydropicus, a tranſlatione materiæ ad caput. Nec interiit tamen; quamquam dicat Galeni præceptor Hippocrates, Ab hydropicis epi-*

leprici, pernicioſum, in Coacis. Tamen in libro de locis in homine apud Hippocratem legimus a cerebro hydropis generationem aliquando pendere, quod ſi materia quadam in cerebro contenta, in eo quædam excitans ſymptomata, in partes inferas feratur, poteſt in his aut hydropem, aut quid ſimile accidere. Non quod inde hydrops proprie dictus conſequatur, ſed ſpecies hydropis, aut tympanites, materia nimirum exiſtente furbunda & flatuoſa. Quidam ut iſtum aphoriſmum excuſent, dicunt non legi ὑδρωψ, *ſed* ἱδρως, *id eſt ſudor. Et Hippocratis locus eſt præclarus, ſect. 5. lib. 2 Epid. ubi annotat quomodo epilepſiam mania ſolvit.*

CONSILIUM XXXIV.

De Alvi fluore.

IN morbis multa contingunt, quorum obſcura ac implicita eſt adeo cognitio, ut acutiſſimorum Medicorum aciem eludat. Quod non modo in acutis uſuvenit, in quibus exiguis intervallis magnæ mutationes incidunt, ſed & in longis, immo in longis tantæ ſæpe occurrunt difficultates & latebræ, ut licet eorum, auctoritate Galeni, cauſa ſit fixa ſtabiliſque, ſub obtutum tamen oculorum non cadit, nec mente comprehendantur. In ejuſmodi autem, meo quidem judicio, plus natura quam ars poteſt; ut non ſit mirum ſi olim Chirurgiam licet artem mechanicam, præclaræ arti Medicæ prætulerint, immo hanc præ illa nihil duxerint. Quinetiam Chirurgiæ evidentem profectum eſſe volunt, quod ea quæ manu adminiſtrantur ſeſe offerant ac promittant. In medendi arte, quæ ratione & agitatione aſſidua mentis nititur, fortunam dominari contenderunt, quod in longis morbis ſi quid voto reſpondeat, id naturæ, quæ temporis fluxu curſuque morbi victrix eſt, attribuendum ſit. Nam quod ars uno veluti impetu agit, id natura cunctando ac tardando felici ſucceſſu conſequitur. Tamen ut arti nimis multum attribuere, quum in multis manca ſit, ac deficiat, vitio non caret; ita tantum ei detrahere ut nil poſſit ipſa per ſe, errore non vacat. Atque ut quæ paullo ante dicuntur generalius, in anguſtum cogantur, exemplis appoſitis magis elucebunt. Eorum autem explicatio ac enodatio magnum ad bene medendum adjumentum afferret. Ita enim & morbi longitudinem artificioſe prædicemus, & non fruſtra medicamentis ægros exercebimus, quum materiæ maturatio expectanda ſit. Miratus ſum ſæpe ægros conqueri de dolore ad orificium ſtomachi, cujus doloris circumſcriptio brevis admodum eſt, nec explet latitudinem duorum digitorum. Purgationibus non juvantur multum; vomiturıunt; pulſum habent languidum; corpus pigrum ac iners; noctes inſomnes ducunt. Ventre plurimum ſunt adſtricto, immo præ dolore ſuperior pars hiat; inferior adſtringitur. Superioribus paginis annotatum eſt de quodam, cui dolor fixus erat ad regionem ſtomachi, quem nulla fere arte ſedare ac compeſcere potis fuit. Plura illo loci ſunt legenda. Non ita pridem Piſcator poſt ærumnas aliquot & labores incidit in febrem fere ty-

pi ca

pi expertem. Sæpe lipothymia prehendebatur. Quadraginta pene dies laboravit, ſumma virium ruina, partium extimarum refrigeratio. Hinc alvus ſubducta eſt excrementis modo liquidis, modo chyloſis, & mucaginoſis. Incredibile dictu. Tribus aut quatuor diebus tres & quinque pelves ſatis capaces implebat. Non allevabatur, Perpetuo alvus, ſive ventriculus ei laborabat. Profluvium hoc alvinum nobis videbatur veluti lyentericum a mucaginoſis humoribus, corrupto chylo, ac forte totum corpus exonerabatur modo roborato ventriculo, modo rhabarbari uſu allevabatur. Et quum cogeretur ad prima munia redire ob egeſtatem, agebat quidem ſine decumbendi neceſſitate: tamen & pallor, & ſitis, & partium imbecillitas remanebat, immo & dejecta appetentia. Quæ omnia morbi relapſum ob reliquias deſignant. Percipiebatur dolor ad eam ſtomachi regionem quam prædiximus. Tandem provocato vomitu, & alias ſponte naturæ excitato, excreta ſunt biliosa, viridia, glutinoſa admodum, & quæ in longum ducerentur facile. Sic allevatus eſt. Ubi locorum tanta materiæ copia continebatur? an in ventriculo? fieri non potuit. ſed in partibus vicinis ventriculo, a quibus tandem a natura victus, quum alioqui coerceretur in anguſtiis, ad eam capacitatem raptus eſt humor; hinc doloris ſedatio aliqua contigit.

Robertus Sangermanus Regi a ſecretis, dolore intolerabili cruciabatur: colicam falſo putabant. Erat concluſa materia eo modo quo in ſuperioribus æruginoſa, acris, præſertim ærumnas & mæſtitiam ſecuta: dolores repetebant ex intervallis non eos ferendo. Medici rati colicos eſſe dolores, calidiſſimis illum fruſtra exercebant: & quoniam vomebat perpetuo, ſtyptica foris admovebant. 2 Alii poſtea minus egerunt, & materiam illam efferam ſibi aliquam cyſtin machinatam fuiſſe crediderunt: ita blandis ac temperatis utentes medicamentis, educta vomitione eſt bilis vitellina, putris. Allevatus eſt, & ſanitati reſtitutus. Eum morbum rariſſime in homines invadere dicebant. Tamen Fernelius tale aliquid ſub finem febrium & morborum typicorum contingere aſſeverat. Item vidua in clauſtro Eccleſiæ Pariſienſis commorans, mater D. Ellain clariſſimi collegæ, quum ægre conjugis ſui vicem doleret, præ mœrore in morbum incidit qui clariſſimis Medicis admirationem excitavit. Expers erat febris. Ex intervallis ſentiebat aliquam auram venenatam ab infimis partibus tibiarum: deinde ſtuporem: tum dolores ad ventrem ſuperiorem a ventriculi regione fere ad umbilicum paullum ad lienem declinando: tunc ſine voce & reſpiratione decumbebat cum ſudoribus, defectione pulſus, palpitatione. Duodecim horas paroxyſmus perſeverabat. 3 Morbus hic annum & plus eo afflixit. A paroxyſmo erat ſatis alacris, ſapor & guſtus toto morbo aderat quaſi æruginem & æs deguſtaret (quod notandum). Difficilis admodum fuit inveſtigatio illius morbi. Quidam ex Medicis affectionem hyſtericam putabant: alii relictum eſſe aliquid ex purgamentis ab aliquo partu. Alii contorſionem uteri eſſe. Conſultæ obſtetrices. Tentata & explorata res eſt: nihil omnino alienum in illis partibus inventum eſt. Tamen quotidie per metrenchytem injecta ſunt uterina. Per os, aqua vitæ aromatizata cinnamomo.

ſtomo. Nil profectum eſt. Ex Medicis oculatior fuit unus, qui primam mali originem ab utero non repetebat: ſed aut dicebat ſuſpicionem melancholiæ hypochondriacæ, aut concluſam putrem, malignam & venenatam materiam in hypochondriis & partibus vicinis ventriculo, quæ non ita cito, ſed tempore vomitione excludenda foret. Nec aliter contigit. Nam quum diuturnitatis morbi omnes pertæderet, conſultum tandem eſt, ut recreatis paullum viribus mane injiceretur clyſter acris: tribus poſt horis, caſſia daretur. Natura irritata, ſurſum deorſum excrevit. Surſum quidem æruginoſam, pallidam, ac varii coloris bilem, & mixtos alios humores adeo inſigniter corruptos & fœtentes, ut urmo odorem ferret, immo lecus totus inquinatus eſt. Ab eo tempore allevata. Tamen perſeveravit alvi fluor continuis decem diebus. Ac pleroſque alios pari modo affectos vidimus, præſertim de officio ventriculi conquerentes. An ubi dolor, ibi morbus? Nequaquam. Idest, non eſt exiſtimandum in illa tantum parte latere humorem: ſed quum humoris pars in eam partem ſeſe inſinuet, alia hæreat in vicina, in illa maxime parte ſenſus triſtis percipitur, in qua exquiſitior ſenſus eſt. Nam fere fit ut eadem cauſa partem unam occupante, ejus partis non tota moles patiatur: ſed in ea maxime particula dolor viget, in qua exactius ſenſus judicium. Ac (ut curationis earum rerum momenta attingamus) in ejuſmodi morbis duo maxime videntur præſtanda, ut leniter & blande cum ægris agamus, & per intervalla tantum. Quoniam quanto magis annitimur eam materiam emoliri, tanto contumacior redditur materia: immo id conſequimur quod docte admodum ſcribit Hippocrates 4 de Diæta acut. Qui inflammationem medicamentis nititur demoliri, tantum abeſt ut aliquid agat, ut & partem inflammatam irritet magis, & partibus ſanis vicinis colliquationem conciliet. Quid agas igitur? Sequendum eſt Hippocratis & Galen. conſilium. Illius quidem, *Cocta, non cruda movere oportet*. Hujus vero: *Quum natura cauſis morbificis obruitur, eſtque humorum cruditas, non potis eſt quicquam ſalutariter excernere*. 4 Quod utrumque conſilium hodie nihili penditur: quia ne nihil agere videamur, remediorum inutilium, id præſertim temporis, copia miſere ægros torquemus. Senſim atque ſenſim progrediendum. Et tametſi in illis morbis fixis magnam vim demolientem requirat, id docte dictum eſt, ſed bifariam intelligi debet. Magna vis demoliens requiritur, tempore & loco, nimirum præparato & tentato prius corpore, & meatuum libertate comparata. Quod conſulit ubique Galenus. Immo in calidis etiam morbis non videtur omittere decoctum hyſſopi & origani. Vel alio modo, id per comparationem intelligi debet. Nam illo loco loquitur de illis morbis qui eadem hora ſæpe repetunt, quorum quum certa ſit ſedes, & fixa in illa materies, non eſt dubium quin validioribus medicamentis utendum ſit, ſupple, quam in illis morbis in quibus orgaſmo irritatur materies, & nondum loco ſe conformavit. Ita nimirum melancholicos *ἀδροτέρως*, ideſt. valida manu, expurgandos, incitandoſque conſulit Hippocrates. Et tamen in febribus quartanis, & aliis morbis, quos nemo negaverit eſſe melancholicos, conſulit idem Galenus mitiſſime agen-

agendum initio, ne ſi irritetur materia, efferetur magis, & morbus augeatur. Quod nos ſæpe experientia obſervavimus. Alia ratio medendi eſt, ut vomitu excludatur, ſi fieri poſſit, materia. Nam quoniam ventriculus afficitur, & materia tenet obſeſſas modo indicibili partes vicinas ventriculo & lien, non eſt dubium quin vomitus multum conferat. Et ſenſim atque ſenſim parandus eſt humor, ut excludatur vomitione. Ut non ſit mirum, ſi veteres ſæpe vomitiones præſcripſerunt ad primæ regionis evacuationem, quum illarum magna ſit opportunitas, ne tam commode materia anguſtiis viarum concluſa per inteſtina non referatur. Nec ad unguem capienda Hippocratis verba, *Qui dolores ſupra diaphragma*, &c. Nam & ventriculus infra diaphragma eſt, & gibbæ hepatis, & tamen ſæpe magno profecto vomitione juvantur, excluſa materia quæ in illis partibus continebatur. Sed accuratius aliquo loco mihi viſus eſt Galenus philoſophari, qui totum corpus in duas partes partivit, ut una dicatur ſuperior, cujus major eſt dignitas, alia inferior, cujus minor excellentia. Inter partes ſuperas cenſet gibbas hepatis ob excellentiam: inter inferas, ejuſdem hepatis ſinus. Ut ab auctoritate & decretis Galeni non diſcedamus, ſi dixerimus per partes diaphragmate ſuperiores (ut vocat Hippocrates) paullo latius intelligere nos poſſe eas partes quæ a Galeno dicuntur ſuperiores, inter quas & ventriculus totus, & gibbæ hepatis cenſebuntur. Itaque illæ partes vomitione exonerabuntur. Etſi enim Hippocrates dicat diaphragmate ſuperiores per ſuperiora purgandas, quis dubitat tamen ophthalmiam fluore alvi non juvari? & nos ad imitationem naturæ alvum ſollicitare poſſe? Item licet melancholici propter inclinationem humoris per inferiora purgandi ſint, quis dubitat & fanaticos, & quartanarios, & elephanticos non & curari, & juvari plurimum vomitione? Quod & Paullus, & Galenus, & Aetius aſſeverarunt. Itaque non ita ad unguem exquirenda dicta Hippocratis, quamquam non ab eo temere dictum ſcriptumve ſit: ſed in pleriſque communis ſenſus verſitur, tamen & ratio, & experientia aliud fieri docent. Quamobrem non abs re ſummus Hippocrates dicebat ſimilitudines & diſſimilitudines morborum bonis & eruditis Medicis ſæpe imponere. Nam ſymptomatum varietate ludimur, & exerementa morbum alium pro alio ſupponunt. Ut in prognoſi inſtituenda præcipites nimium eſſe non oporteat, nec in eadem ſecuros & tardos. E medio enim quempiam tolli non prædicto morbi exitu, quum præſertim hiſtoria morbi integra cognita eſt, Medico dedecori vitioque verti debet: ut & calumnia non vacat metu ægros terrere, & omnia periculi plena aſſeverare. Quamquam propter ægrorum noſtrorum intemperantiam vereri potius debemus, quam imprudenter eſſe ſecuri. Extare poteſt hiſtoria nobilis mulieris. Illa ad menſem Februarium in tertianam febrem infeſtiſſimam, & graviſſimis ſymptomatis fetam. Concutiebatur admodum. Corpore erat biloſo, parum carnoſo. Undecima acceſſio non fere apparuit, amuletorum uſu intercepta. Ab eo tempore ſitis ingens, vomitiones bilis meracæ. Lingua prærubra: dejectiones liquidæ. Alvus nonniſi & clyſtere & medicamento ſimul exhibito movebatur. Virium proſtratio:

jectigationes, ſatis placidus ſomnus ex intervallis: a refluxu bilis in ventriculum animi defectiones. Exhibitum medicamentum validum; eodem die injectus clyſter: nocte conſequente interiit.

6 Fallebantur plurimum Medici. Et ejuſmodi error in multis contingit idem. Nam ſæpe ſubeſſe glutinoſum, viſcidum viridemque humorem in cavis hepatis falſo commiſcuntur, unde febrem foveri exiſtimant. Sed errant fœdiſſime, & incommoda ægrorum peſſime peccant. Dum enim hoc commento decipiuntur, miſere exercent ægros validis medicamentis, & ita capitis periculum creant. Nam dum ſubeſt exiguus humor, qui tempore naturæ gratiam recuperet, non eſt quod ita ægros noſtros conflictemus, & de iis ita peſſime mereamur. Et multos ita obſervavimus iiſdem fere diebus mortuos quibus medicamentum ſumſerunt: imo ſit ita lentus eſt humor, an propterea ita agitandus? Nam non eſt dubium quin ex ſententia Hippocratis ducatur medicamento id quod tenuius eſt, remanet quod craſſum, & contumacius redditur multo.

Medici ita putabant illam mulierem recluſa continere pituitoſa excrementa, quibus niſi eductis, non conſequeretur ſanitas. Lingua ſqualida erat & prærubea, lucidi dentes, quod incendium ſummum denotabat, & ſitim vix inextinguendam. Paucus erat humor, & erat talis, qualis eſt rubra bilis. Quidam dicebat lentæ hujus febris materiam in parenchymate & venis hepatis concluſam, & tunc dolor non ſentitur niſi gravis: quod ſi externam potius faciem hepatis occupat, dolor tunc ſentitur, hinc œdematoſum quodammodo fit hepar, & a ſolutione hujuſmodi œdematis ſequitur hydrops, aut ſimile aliquid. Quod in pleriſque veriſimile eſt fieri, qui de repente in hydropi ſimilem affectum incidunt. Et hoc in morbis longis uſuvenit. Nec deinunt multum mejere. Reſolvente hepate humorem, qui, ſi per ſqualorem cutis non poſſit exciri ſudore, per urinas ſecedit. Et hæc mulier multum mejebat. 7 Et nihil allevabatur. In rebus peccabant urinæ. Plures erant, craſſiores quam pro natura morbi biliosi. Nam in hoc non eſt bonum ita craſſas apparere urinas: item anteriſſime & ultimo jam confuſæ, & quod colliquationem deſignabat. Dejectiones exhibito medicamento erant colliquativæ, non fœtentes, quod peſſimum fuit ſignum. Nec longe poſt ſecuta mors. Quum vidiſſent ejuſmodi dejectiones Medici, a medicamento abſtinere debuerunt: quanto plus curæ impenderetur in purgando, tanto majus colliquationis periculum afferebatur.

Ego vero tam ſubito mortem obrepſiſſe conjicio ob medicamentorum vim & efficaciam. Nec enim probabile fuit multos ſubeſſe humores, quum corpus ita aridum eſſet, excalfactum, & parum caperet alimenti. Avocare a medicatione debuit marcor, ſqualor. Tota cura in alteratione impendi debuit. Et quoties tale aliquid contingit, præparatos in medicamentis nos eſſe oportet. Afferimus enim tantum colliquationem partibus, illudque contingit quod ſcribit Hippocrates. *Si quis inflammationem amovere mittur medicamento, non proficit quicquam, & αὐστηρῶ partibus affert*. Non eſt itaque negligenda animadverſio illa corporis ægrotantis,

re

ized by Goo

ne falſo aliud pro alio ſupponentes, miſere ægros in mortem conjiciamus.

ANNOTATIONES.

1 *Sæpe multa audenda ſunt cum ratione, quia ſedes & idea morborum ſenſum fugit, & noſſe oportet illud verum eſſe quod ſcribit Hippocrates lib. de lege.* Timiditas in medendo, impotentiam, audacia, ignorantiam artis ſignificat.

2 *Quum inclusa materia aliqua æruginoſa, aut ejuſmodi alia dolores colicos excitat, & inanes vomitiones, prudenter adſtringentibus utendum eſt, quia eorum uſu coercetur magis, & obſtructionis occaſio major eſt. Vide pag. 16 lib. 1. Epiſt. meorum.*

3 *Ab utero excitari putabant Medici, & in eo humorem melancholicum concluſum eſſe. Et Hippocrates lib. de morbis mulier. vocat atram bilem in utero. Datis uterinis remediis, melius habent.*

4 *Mirum eſt quod hodie in duobus gravius peccetur, in quibus tamen veteres admodum accurati fuerunt. Nam & ſine ordine, & aſſiduo purgamus cocta, incocta, aut qualiacumque affecta. Item diebus criticis & ſecamus venam, & purgamus; ut mirum non ſit ſi ægros ſæpe in vitæ diſcrimen afferamus. Quod diligenter annotavit Hippocrates 4. de morbis, & ille locus „ memoriæ mandari debet. Quod humor, inquit, diebus imparibus movea- „ tur, certa ſunt indicia quod iiſdem diebus dolor maxime affligat, & ul- „ cera inſtimmentur. Et quod quicumque a febre communi correpti, phar- „ maco purgatorio in diebus paribus uſi ſunt, hi nimium purgati ſunt num- „ quam. Qui vero diebus imparibus medicamento forti uſi ſunt, nimium ſunt purgati, & multi perierunt. Proinde priores Medici in hoc aberrarunt; nam quia humor turbatur, & ad ventriculum affluit, & protruditur, affecto datur aſſiſtio.*

5 *Nuper agitabatur conſilium de muliere laborante melancholia hypochondriaca; dictum eſt in illa obſervari debere aphoriſmum illum, Melancholicos per inferiora ἀθρόως purgare oportet. Ubi diſputatum eſt de illa particula. Nam illud receptum eſt quo magis morbos melancholicos & corpora melancholica agitaveris, eo minus profeceris, incidunt ſæpe in lipothymias. Quod oſtendit Domina ab Inſula, quam non credibile eſt exerceri affligique quum repurgatur. Item docet illud illius mulieris quæ quartana laborabat. Nam quum deſiiſſet ſæpe febris aſſumto medicamento ex foliculis, ſtatim ſepulta febris ſuſcitabatur. Ego objeci Dureto febres quartanas: reſpondit febres quartanas non indigere purgatione. Sic intelligendus aphoriſmus Hippocratis, Melancholicos valide purgabis (ſi modo purgatione indigeant.) Quartanæ autem ſunt morbi melancholici, ſed purgatione non egent. Itaque de iis non intelligitur aphoriſmus. Præterea intelligit adverbium illud ἀθρόως multum & ſæpe, ut frequentia compenſet majorem vehementiam. Validum revera debet eſſe medicamentum, quod humori melancholico purgando deſtinatur. Nam quum ſequax eſt humor, & pellenti naturæ cedit, non requiritur magna demoliendi vis (ut loquitur Galenus quodam loco)*

loco) ſed quum abſtruſus eſt humor qualitate malus, quantitate paucus, non requiritur magna agitatio. Sed ubi eſt magna copia talis humoris, & non potius urget diſpoſitio & mala qualitas (ut fit in atrabilariis morbis) validis medicamentis locus eſt.

6 Pulſus in illa muliere non videbatur eſſe febrilis, niſi quod paullo frequentior eſſet. Sibi æqualis erat, & nullam mutationem repræſentabat. Nam revera febris quodammodo hectica erat, & pulſus hecticus, ut vere loquamur. At diligenter videndum ne nos iſte pulſus decipiat. Quia enim fere ſibi æqualis eſt, non videtur febrilis. At contra eſt, ſed non apparent; ſiquidem nec in humoribus, nec in ſpiritibus malum eſt centrallum, ſed in partibus ſolidis.

7 Dejectiones illæ colliquantes erant & ſinceræ. Quæ quoniam edactæ ſunt a medicamento, ſignificabant nihil ſubeſſe amplius quod purgaretur. Atque in hac muliere verum illum aphoriſmum percepi. In morbo diuturno cibi faſtidium, & dejectiones ſinceræ, malum. *Aphoriſ. 6 lib. 7. Cibi faſtidium malum, quum contra, appetentia magna eſſe debeat in longitudine morbi. Sinceræ autem dejectiones exuſtam eſſe omnem nativam humiditatem a calore febrili demonſtrant. Præterea obſervavimus illud verum: Quibus cutis circumtenditur arida, & ſine ſudore, illi moriuntur. Nam nullo præeunte ſudore inopinantibus omnibus nobis erepta eſt. Tamen quidam interpres Hippocratis vertit* [illegible], *quod mori, vertitur,* [illegible], *ſumi vult. Sed nil intereſt; nam & criſis una eſt ad mortem, altera ad ſalutem.*

CONSILIUM XXXV.
De Scabie, & Puſtulis.

JANUS Memmeus annos natus duodecim, toto corpore ſcatet ſcabie, puſtulis, & iis quæ a Celſo epinyctides vocantur. Urinæ aquoſæ. Alvus fluit, reddit putria. dolores ad umbilicum ac ſi dyſentericus fluor eſſet. Non proficit edendo. Metus aut hydropis, aut conſumtionis. Pruritus erat inſignis. Initum eſt conſilium, ut qua arte conſuleretur huic corpuſculo diu noctuque prurienti, & nihil proficienti, provideretur. Ac primum de illo fluore actum eſt. Prima quidem fronte videretur alvinus: tamen alvinus non eſt, licet albicans, quia quæ dejiciuntur, cocta ſunt, nil aut parum crudum eſt, quod indicat ventriculi integritatem. ſed totum hoc conſiſtit [illegible], in diſtributionis interceptione. Ita enim rapitur cremor craſſior, & devolvitur ad interiora. Sic augetur fluor, quia augetur obſtructio meſaraicarum per quas deberet ferri cremor ad hepar. Dejectiones ſatis indicant non ferri cremorem ad hepar. Item quia corpus non nutritur. Tertio dolores qui ad umbilicum excitantur, ubi debet fieri ſecretio chyli & ſtercoris. Nam chylus in ea parte cunctatur, & quia non rapitur, acrimoniam & corruptionem acquirit: ſic præter naturam delabens in craſſiora inteſtina in loco ſeparationis dolorem excitat. Et tenues urinæ ſatis indicant vias obſtructas plurimum.

nimuſs, ut alliciatur tantum quod eſt magis aqueum. An nil attrahit hepar? Attrahit aliquid tenue: & quia præcalidum & ſiccum dum non habet unde exſatiari poſſit, recoquit illud, retorret, calfacit ſupra modum, hinc corruptio, & ab ea corruptione tuberculorum proventus. Non eſt magna phlogoſis, tametſi ariditas & calor corporis hoc indicet ſatis, quia non febris, non rubor, non amaror oris, non dejecta appetentia, contra appetit plurimum. Et his argumentis conjectum eſt, calorem, qui in hepate plurimus quidem eſt, hæc ſymptomata non attuliſſe, niſi quod attractum tenue aliquod per obſtructas vias retorruecit: ſed id tribuendum interceptioni diſtributionis. Nam quotieſcumque in calore, ſiccitateque hepatis obſtructio venarum eſt meſaraicarum, non eſt dubium quin hepar attrahat aliquid tenue & ſeroſum, quod quum alendo non ſatis ſit idoneum, in pravum abit humorem.

Ergo quum quicquid hic ſit, accuſanda ſit obſtructio venarum meſaraicarum, unde pravorum humorum proventus, tollenda eſt illa omni ratione. Dubitatur autem an lenienti medicamento ſit locus, an rhabarbaro. Lævor inteſtinorum & laxitas impedit quominus leniens medicamentum uſurpetur. De rheo major dubitatio. Nam ſiccitas & calor hepatis impediunt quominus tuto illud uſurpemus. Sed hæc ratio nos inducit ad uſum illius. Quum viarum libertas eſt, viſque medicamenti pervenit ad hepar, tutum non eſt rheum. ſed ſi obſtructio ſit mediocris, vel ſeſquipedalis (ut ſic loquar) eo uti debemus, & tanto audaciores eſſe debemus quanto obſtructio eſt major. Quod diligenter notandum quum de medicamentis calidis mentio injicitur. Ita enim dicimus aloem non calfacere hepar, licet impenſe calida ſit, quod prius inteſtina pertranſeat quam ad hepar rapiatur. Sorbitiones liquidæ valent, ſed non ſucculentæ & glutinoſæ, quod limoſas dejectiones fovent & augent. Et hoc notandum eſt. Ter aut quater repurgatum corpus hoc medicamentulo.

Folior. cardui p. j. abſynthii pontic. p. ſ. paſſular. enucl. ℥ ſ. Fiat decoctio cum floribus, in colat. infunde rhabarb. ℨ j ſ. cinnam. gr. 4. Fiat expreſſ. in qua diſſolv. ſacch. candi ℥ iij. fiat potus.

Cogitatum eſt præterea de ſectione venæ. Quia enim in macilento illo corpore turgebant vaſa, oppletaque erant pravo ſanguine, necnon calor in hepate acer: præterea ecthymata & puſtulæ quodammodo inderent cum pruritu magno in eam concurſum eſt opinionem ut tuto ſecaretur vena.

Præterea tabellæ hæ ſunt inſtitutæ:

℞. raſuræ eboris, cornu cervi, margar. elect. oſſis cord. cerv. an. ℈ j. pulver. Elect. diamargarit. frig. & triaſantal. ſimpl. an. ℈. j. raſuræ unicornu gr. iii. cum aqu. card. infuſionis ℥ j. ſacchar. roſat. Fiat per tabellas Electuarium.

ANNOTATIO.

1. *Admirationi fuit excretio urinarum tenuium & aquearum in bilioſo hoc juvene. Nam quum Hippocrates in pueris tenues urinas omnino damnet, non eſt dubium quin in paullo grandioribus urinæ tenues, aqueæ, non coloratæ, damnandæ ſint quoque. Et dubitari poſſet an hoc obſtructionem ſignificet*

gnificet. Tamen occurrit locus inſignis apud Hippocratem dum loquitur de urinis tenuibus, eas ſplenicas fatetur. In febribus longis (ait) tenuibus urinis urinarum tenuium miſſiones ſplenica ſunt, Ægrotabat, tamen febris perſpicua non erat Omnium Medicorum conſenſu is erat ſplenicus, & toto habitu melancholicus: Ita in eo ſi quo alio veritas Aphoriſmi deprehenſa eſt, tamen in quibuſdam ſplenicis urina ſæpe craſſa & grumoſa apparent, præſertim quum ſimul & ſemel feculentus humor per urinas excernitur.

CONSILIUM XXXVI.
De Febre Tertiana,

PUELLA annos duos cum dimidio nata, corpore biliofo, non ita pridem ablactata, incidit in febrem tertianam Incredibile dictu qualia primum apparuerint ſymptomata. Nam toto corpore convulſa eſt ac concuſſa, ac eo res redire videbatur, ut de ejus vita deſperaretur. Tamen exactis tribus aut quatuor diebus quum febris typum ſuum ac ordinem ſervare cœpit, omnia mitiora placidioraque fuerunt Vermes ſuſpicabantur, fruſtra tamen, quum nihil tale toto febris curſu appaTuerit. Ex ſimplici tertiana, facta duplex tertiana. Sæpe febriles paroxyſmi non apparuerunt, & præſertim diebus criticis. Multo ſudore diffluebat corpus; character faciei non concidebat. ſanitati tandem reſtituta eſt

Tria hoc loco jure quæri poſſunt, quorum enodatio plurimum afferent adjumenti & voluptatis. Primum, ecquid ſuit, cur tam ſubito ſymptomata tam funeſta apparuerunt, quum tamen nihil poſtea tale contigerit. Unde hoc? Secundo, an quum febres periodicæ fiunt diebus ſuis criticis, & non appareat paroxyſmus quartus, ſeptimus, undecimus, hoc ſit tutum? Præterea, an quarta acceſſio, aut ſeptima, aut alia ſimilis, cui aliqua decernendi vis tributa eſt, brevior, mitiorque eſſe debent quam aliæ intercalares? Tertio, an ſudores ita conferti, & frequentes in febribus intermittentibus longitudinem deſignant, illud in omni morbo terrificum eſſe debet, quum morbi initio prehendunt cum pravis ſymptomatis; Declarant enim latens aliquod venenum. Nec enim credibile tam ſubitam eſſe cauſæ morbum efficientis generationem ut eſt prompta & facilis ipſius morbi generatio & invaſio, quod ſæpe experientia deprehenditur Quoties enim comitate pravis ſymptomatis morbi invadunt, ferociuntque, de iis vereri oportet. Et commemoratu dignus eſt locus qui legitur ſcriptus apud Galenum, comment. in hiſtoriam 4. ſection 5. lib. 3. Epidemior, quo ſcribit Galenus interpretans cur quidam initio ſtatim morbi phreniticus factus fuerit, & interierit tertio die, Scribit (inquam) *delituiſſe in illius agri corpore humorem lethali veneno ſimilem, qui agens moram, & opportunitatem nactus ſtatim funeſtum ſymptoma excitavit* Eſſe itaque debet venenati humoris ſuſpicio, quoties citra cauſam ullam manifeſtam cum tanta ſymptomatum ſævitia morbi quamprimum invadunt. Quod ſuſpectum fuit in iſta puella, cujus nunc hiſtoriam explicuimus. Convulſio iſta & terrifica ſymptomata, aut ſummam nervorum imbecillitatem

decla-

Google

debilitabant, aut malignæ materiæ ferociam & translationem ad genus nervoſum, aut utrumque. Contulerat autem ad hujus morbi generationem puellæ ingluvies, & ſubita ad nova edulia converſio poſt ablactationem. Unde etiam muliercularum crebris ſermonibus uſurpatur, neceſſe eſſe cuique puello ablactatio graviſſime laborare. Omnis enim ad contrarium victum converſio, immo & mutatio omnis, licet non ad deteriora, ſuſpecta eſſe debet.

De periodis febrium dicam uno verbo. In nonnullis obſervavi acceſſiones criticas (voco autem criticas, facta comparatione cum acutis) ut quartam, ſeptimam & ceteras ejus generis evanuiſſe plane, & tamen elapſi non ſunt. Non quin reſtiterint aliqua quæ ægrum non immunem plane redderent. Sed an hoc tutum eſt? Revera tutum non videtur eſſe. Nam ſi ex ſententia Galeni In lib. de diebus decretoriis, analogia eſt & proportio inter particulares acceſſiones morborum redeuntium typo, & acutorum morborum criticos dies; cur ſi ſeptimus dies in acuto morbo criticus nihil oſtendens, immo ſine excretione evaneſcens ſuſpectus eſt, maleque fidam criſim facit, cur ſeptima periodus non apparens ſuſpecta non eſt? Et tamen videmus tertio paroxyſmo finiri tertianam, aliquando quinto paroxyſmo. Bifariam reſpondere poſſumus. In acuto morbo quo magis trahitur ad ſeptimum, aut undecimum, eo magis ad criſin tenditur, id eſt, ſubitam mutationem ad ſalutem, aut ad mortem. Hæc autem ſubita mutatio, quia litem controverſiamque morbi dirimere debet, non poteſt fieri citra evacuationem aliquam; ideo ſi dies ille diſpareret, infida criſis foret, quia criſis neceſſaria eſt. At in morbis intervallum quietemque habentibus non ita fit. Non enim κρίσις, ſed λύσις hic ſpectatur. Ac lyſeos ratio ea eſt, ut non deſideretur aliqua ſubita mutatio. Satis eſt ſi tempora adſint, ut ſit vigor, incrementum, & declinatio. In febre autem tertiana (quæ etiam cum acutis morbis aliquid commune habet) fieri poteſt ut quarta acceſſio ſit valida, vigoris rationem obtinens. Sic ſeptima periodus quæ in exquiſitis tertianis vixdum expectanda eſt, erit mitis, blanda, nihil moleſtiarum ægro afferens: immo videmus eos ſæpe quos periodicis febribus defunctos vocamus, tum quum ſolita munia obeunt, iis diebus quos ſuſpectos habere deberent, nonnihil prioris morbi perſentiſcere, quum tamen vere non febricitent. Altera ratio. Apud Hippocratem, tertius, quintus, & nonus dies nonnullam judicandi vim habent: immo qui ſudores illis diebus apparent, boni judicantur ab Hippocrate: cur non febris tertiana cum ſudoribus non deſinet tertia acceſſione, quinta & nona, quod & ſæpe obſervatur? Tertium accedit, quod mirum ſi verum eſt, ut jam ante docuimus, & verum eſſe deprehendimus, tum quum a febre nos immunes eſſe credimus, nonnihil etiam ſentire prioris morbi, aliquando leniter perhorreſcere, aliquando ſiti vexari, declarat hoc non neceſſarium eſſe morbos periodicos eodem ſolvi modo, quo & ſolvuntur critici & acuti morbi: id eſt, non eſt neceſſe criticas periodos ſæviores gravioreſque aliis, præſertim quum de ultima periodo quæ criſeos videtur, nonnullam habere rationem, intelligitur. Tamen in puella noſtra obſervavimus ſeptimam & undecimam periodon non apparuiſſe, unde recurrit poſtea.

ſtea. At in Domino Magno Sangermano tertiana febris tertia periodo finivit, quum tertia vehementiſſima fuiſſet. Abunde repurgatus fuerat ſudores conferti, & quamplurimi, immo prima acceſſione, illa etiam ineunte, ita corpus diffluebat, ut plane videretur exſolvi. Unde tertia quæſtio oboritur de ſudoribus. An non tuti ſalubreſque illi ſudores, qui tanta copia apparent ineunte morbo? An longitudinem portendant? an non aliquid aliud? Ea de re paullo plenius dicemus. Copia ſudoris, ex ſententia Hippocratis ſect. 4. Aphoriſm. aut copiam alimenti, aut humorum ſupervacuorum expurgationem ſui requirentium docet, aut morbi longitudinem. De tribus his apertum est. Quum quis a ſomno multum ſudat, ut non ſit aliqua ... ἐν τῷ σώματι ἐγχύμενος, ſiquidem ... ſumitur pro particulari ſudore, ... declaratur aſſumtio multi alimenti nequeunte natura ſubigere ac domare tantum alimenti. Sin autem ὑπὸ τὸν ὕπνον, (quod non ſignificat finem ſomni, ſed dum quis jam ſomno comprehenſus eſt) aliquis ſudat, ... non præſumto multo alimento, hoc purgationem ſignificat. Sed Hippocrates aliam diſtinctionem affert, ſcribit enim *Sudor multus febri ſuperveniens, qui febrem non ſolvit, longitudinem morbi ſignificat*; quaſi dicat: Sudor plurimus per ſe longitudinem non declarat, ut plerique ſine diſcrimine ſolent affirmare; ſed ſi febrem, aut alium morbum in quem incidit non ſolvat. Atque ex hoc loco erui poteſt diſtinctio quæſtionis quam hoc loco aſſerimus, *An ſudor multus ineunte morbo tutus & ſalubris?* In pleriſque morbis initio erumpunt ſudores multi, qui longitudinem morbi non ſignificant. Nam quum ſymptomaton alleviatio ſequitur, non eſt dubium quin ſudorum copia ad morbi brevitatem appareat. Etenim & meatuum libertatem deſignat, & materiæ præparationem, & vim naturæ maximam. Si autem non ſequitur ſedatio ſymptomaton, ſed poſt ſudores, ſi partium imbecillitas quædam & veluti perſractio quædam, ſudores boni non ſunt, ſed imbecillitatem naturæ, & contumaciam materiæ ſignificant. Exſpirat enim quod tenue eſt, remanet ſtigmentum quoddam, quod morbi parens eſt & auctor. Itaque quod peculiariter dicebat Hippocrates, ſcribens, *Sudor multus febri ſuperveniens, febrem non tollens, morbi longitudinem ſignificat*, id in omnibus intelligi poteſt. In omnibus enim morbis excretionis omnis ea debet eſſe ratio, & æſtimatur, ut inde ſequatur allevatio aliqua, aut nulla. Si illo modo, bonum, hoc, malum eſt, immo vero pleraque Medici ſecuti Hippocratem, qui ephidroſin ubique damnat, quum partem tantum ſudare videant, hoc in bonis non ducant. Errant autem plurimum: nam ſi ubi morbus, ibi ſudor; & ubi ſudor, ibi morbus: cur in capite ſolo emanans ſudor non erit dicendus in bonis? Et hoc experientia notum eſt, ſæpe particularis ſudor plurimum confert. Quod autem Hippocrates in parte manantem ſudorem damnet, illud debet intelligi, ubi generalis ſudor eſſe debet, & in parte tantum apparet, non eſt dubium quin malus ſit. Sed ſi pars aliqua peculiariter laboret, quid obſtat quominus circum partem illam ſudor manet optima ratione apparens? Ceterum videndum ne mador nos decipiat, nam in pleriſque morbis mador apparet opinionem faciens veri ſudoris, ſed perperam.

Digitized by Google

rum. Itaque quum de ſudoribus pronuntiandum, temere id non præſtandum.

ANNOTATIO.

Ante de ſudoribus abunde diximus, ac nondum illum explicare auſi ſumus, qui fiat ut quartanarius jam valde ſiccus, ſqualidus, ac ſtrigoſus redditus tantis ſudoribus corpus diffluat. Id quod M. Guillelmo Archiaco contigit. Primum iis qui febre laborant quartana, ut jam febris hectica improprie dictæ ſit rudimentum aliquod, partes internæ jam aruerunt, & ignem conceperunt & more proprio dictorum hecticorum, quum ab alimento humectantur incaleſcunt, quoniam caliditas arida ab humida ſubſtantia humectatur: ſed rationem eamdem forte adducere oportet tam copioſi ſudoris quam in hectica Empyicorum febre attulit Galenus ad part. 60 lib. 2. Prognoſt. Copioſi ſudores eliciuntur (*ait*) in empyicis ob virium debilitatem, eo quod diductum ac diſtributum alimentum diſcutiatur. *Leonicenus ſcribit, eo quod alimentum dejiciatur. In Græco legitur* Συνηγμένη τροφῆ. *Legatur iſte commentarius Prognoſticon.*

CONSILIUM XXXVII.

De Febre purpurata.

QUUM paullo ante nobilis puellæ hiſtoria ob oculos poneretur, injecta eſt mentio de horrifico ſymptomate quod illam ineunte morbo non ſine veneni ſuſpicione invaſit. Ac in ea re Galeni ſententia explicata eſt. Narratum eſt quomodo venenatæ qualitatis ſuſpicio eſſe debeat, quum ſine ulla manifeſta cauſa morbus adoritur ſymptomatis graviſſimos comitatus. Nil enim tale contingit niſi aliquid ſubſit latens & deſes quod virulentiam ſuam ſtatim explicet. Quod non ita pridem in quodam apparuit manifeſto. Quum paullo liberalius genio indulgeret in aulico comitatu, in morbum incidit. Valetudinarius degebat: lateris doloribus erat obnoxius. Paullum recreatus Lutetiam venit: liberaliter facis vixit, & conſuetudinem cum uxore habuit. Circa mediam noctem febricitavit. Hora diei octava matutina febricitabat admodum, facies intumebat: dolitabat hypochondrion ſiniſtrum: oculi feroces. Circa meridiem abdomen totum derepente intumuit: labaſcebant vires: tumor pedum diſparuit. Secta vena malleoli exiit ſanguis putris. Octava ſero quum ſuffocationis periculum immineret, ne quid in capite noſtro cuderetur, initum eſt conſilium quoquo res evaſura eſſet, de aperienda vena. Circa quartam nocturnam interiit. Extinctus ſtatim intumuit. Corpus exaratum erat & defœdatum puſtulis, aut maculis potius liveſcentem. Cardiacis pugnatum eſt. Memoratu digniſſima hæc hiſtoria, tum ad prognoſin, quæ hic maxime commendatur, tum ad declinandam calumniam. Occultum in corpore venenum delitebat.

CON-

CONSILIUM XXXVIII.

De Melancholia hypochondriaca.

DE Melancholia hypochondriaca ante diſputatum eſt, ac quæſitum an in ejuſmodi affectu vehementi cathartico locus foret. 1 Ubi per diviſionem dictum eſt in nonnullis affectibus melancholicis vehementer purgandum, in aliis clementer. Ac multi melancholiæ hypochondriacæ meminerunt, & hujus morbi nomen crebro uſurpant, ſed quod proprie ſignificet, quis locus affectus, cur ita appelletur, quum non ſit neceſſe melancholicum humorem in vitio eſſe, an intemperies ſola ſit, an morbus in conformatione, nondum ſatis definitum. Magna tamen dignum eſt commentatione, quod id plurimum ad curationem conferre videatur. Affectus ille Melancholia Hypochondriaca vocatur, morbus flatuoſus, & diſpoſitio hypochondriaca. Quod videtur indicare focum ſedemque mali in hypochondriis exiſtere. Hypochondriorum autem nomine intelliguntur hepar, lien, meſenterium, epiploon. Galenus 3. locor. affector. ſcribit: *Affectus Melancholia vocari ſolet, indicante nomine humorem qui morbum committit.* Si nomen indicat cujuſmodi humor ſit, dubium eſſe non videtur quin aut atrabilarius humor ſit, aut melancholicus ſimpliciter, quaſi dicas ſanguinis fæcem. Tamen in contrariam partem poteſt adduci id quod a Galeno ſcribitur eodem loco: *Circa ventriculum prima incipiunt accidentia, & ipſis antis melancholica ſequitur affectio, & alvi dejectione, & vomitu, proba ructione & ructibus is levatur qui laborat.* Si circa ventriculum prima rudimenta apparent, ſi cruditas multa quæ correctione & mitificatione indiget, non videtur conſentaneum ut aut atra bilis, aut humoris melancholici copia adſit, quæ flatuoſum morbum generet. At bifariam reſpondere poteſt: Cruditas illa tantum ex eventu fit; fit enim ob obſtructionem, obſtructio autem ob calorem: ſic in anguſtiis viarum hæret humor, qui tempore torquetur & aduritur. Secundo loco ita reſpondeo: Cruditas illa non conſtituit hyparxin melancholiæ hypochondriacæ, quæ & flatuoſus affectus a veteribus nuncupatur, ſed flatus qui generantur, cum a calore præter naturam in hypochondriis contento manant, tum a materia ſemicocta quod committit obſtructio. Et quod dicitur circa ventriculum prima apparere accidentia, non eſt hoc dicere vitio ipſius ventriculi melancholiam hypochondriacam incipere: ſed quum obſtructio ſit primatum venarum quæ pyloro proximæ ſunt, ſeſe primum oſtendit & exerit morbus in ea parte. Accedit quod pars ea ſit exquiſito ſenſu prædita, hinc fit ut in ea facile appareant dolores, & excitentur ſymptomata. Sed ne abſque auctore quicquam in medium adducamus, confirmanda prima eſt ratio, qua dicebamus cruditatem tantum ex eventu fieri, quod nimirum merore obſtructiones contingerent: obſtructio autem præ calore in partibus illis contento. Audiendus eſt Diocles 3. locor. affect. cujus ſententiam probat Galenus, et eo tantum emmutatum Dioclem oſtendat, quod quum præclare ſentiret de melancholia hypochondriaca, ejuſque naturam & caus-

ingenium oſtenderet, non dixit tamen quomodo fit ut in melancholia hypochondriaca fugacia ſint in cerebro ſpectra & phantaſmata. 2 *Oritur a ventriculo morbus, qui flatuoſus & melancholicus dicitur, quem ſumto cibo maxime coctu difficili & cauſtico ſputum multum idemque humidum comitatur, item ructus, flatus, æſtus in hypochondriis. interdum ventriculi dolores vehementes, qui nonnullis ad dorſum uſque procedunt, concoctis cibis miteſcunt, mox aliis ingeſtis recrudeſcunt, interdum jejunos, interdum a cœna moleſtant. evomunt crudos cibos, phlegmata acria, acida, ut eis dentes torpedine afficiantur. Ceterum flatuoſos iſtos neceſſe eſt habere plus caloris in iis venis, quæ alimentum a ventriculo excipiunt, & ſanguinem craſſiorem factum eſſe &c.* Item & addit illud Diocles 3. Aiunt nonnulli „ hos ventriculi quod inteſtinis continuatur in hoc morbo inflammari, ac ob „ inflammationem obſtrui, ac prohibere ne alimenta ſtatuto tempore ad inte- „ ſtinum deſcendant, & diutius in ventriculo quam decet manentia, timores & æſtus, & reliqua ſimilia efficiunt. Hæc ſunt quæ a Diocle ſcripta ſunt. Ubi notandum eſt velle Dioclem in hypochondriaca melancholia affici ventriculum, & primam mali labem ab eo eſſe, verba enim hæc ſunt *Oritur a ventriculo morbus*. Ac ſi diceret, & in ventriculo, & a ventriculo eum manere. Quod tamen verum non eſt, ſiquidem ventriculus integram ſuam habet temperiem, & quæ cruditas adeſt, non eſt ad ventriculum referenda ut innocentem, ſed ad prohibitionem diſtributionis alimenti ab inflammatione & obſtructione. Sed Galenus eodem loco rem paullo plenius explicat, iisdem conceptis verbis ita ſcribit: *Circa ventriculum prima incipiunt accidentia, ac eis auctis melancholica ſequitur affectio*. Ac ſi diceret. Elucent in ventriculo & partibus vicinis melancholici flatuoſique morbi prima rudimenta, quod illic primum mali ſeminarium, non a ventriculo ipſo, ſed a venis pyloro vicinis inflammatis & obſtructis: non quin afficiatur aliqua ex parte ventriculus, ſed non tam affectus eſt initio ad generationem mali, quam progreſſu morbi afficitur ad mali incrementum; id eſt Quum in hypochondriis malum figitur, & confirmatum eſt, ac tum vere vocatur Melancholia hypochondriaca, malum ſerpit ad ventriculum, & tunc cruditates multæ fiunt ob contractum in conſortium ventriculum: & ſic malum malo additur. Sed in principio hypochondriacæ melancholiæ, ventriculus quidem in ſeſe non laborat, ſed tantum ratione obſtructionis viarum quæ a ventriculo excipiunt chylum & cremorem: Et dolores maxime excitantur dum natura molitur ἀνάδοσιν illius cremoris. Itaque tametſi & prima rudimenta circum ventriculum appareant, & actione, maturificationeque alimenti in ventriculo malum & dolores ſideant, item a Diocle dicatur a ventriculo natus morbus, non eſt accuſandus ventriculus tanquam primus melancholiæ hypochondriacæ auctor.

Alia major oritur difficultas, quid velit Dioclis oratio hæc, Inflammatur os ventriculi quod inteſtinis continuatur. Opinio quidem abſurda eſt, ſed illam Diocles ſequitur, & Galenus. Et quoniam majoris auctoritatis eſt ſententia Galeni, utpote ſingula exactius æſtimantis, in ejus verbis hæreamus. Duobus ex locis, aut tribus potius convincere poſſumus hypochondriacam affectionem a phlegmone (ita enim φλεγμονῆς nomen uſurpavit Galenus) pylori, & partium vicinarum: ut inde obſtructio fiat, & ob ob-

ſtructione alimenti diſtributio impediatur. Primus locus eſt is: *Videtur quidem in pyloro ipſo inflammatio eſſe, ſanguis autem in parte inflammata contentus, & craſſior, & magis melancholicus fit.* Locus alter eſt, dum rationem reddit cur affectiones & perturbationes melancholicæ eorum mentem percellant, qui hypochondriaca paſſione detinentur, ſcribit, *ſublata evaporatione ab atra bile fuliginoſa, melancholicaque in cerebro accidentia pullulare.* At atrabilarius humor non illic generatur niſi per aſſationem & aduſtionem. Aduſtio autem ab immodico fit calore. Tertius locus eſt. Melancholiam hypochondriacam, & melancholiam cerebralem (ita enim loquar clarioris Doctoris gratia) quum nimirum per ſe & primo melancholicum eſt, dum explicat Galenus, eamdem generationis rationem eſſe vult, ſed diverſo loco conſtitui, nam illic in hypochondriis fit, hic in cerebro. At dubium non eſt quin ea paſſio melancholica, quæ cerebrum primo ac per ſe occupat, generetur per immoderationem caloris in parte frigida, cerebro nimirum. Quod ſi ita ſit, cur non idem continget in hypochondriaca? Audiatur Galenus de cerebri melancholica paſſione loquens: *Fit melancholica cerebri paſſio affectio prius calidis diſpoſitionibus cerebro, aut æſtuatione, aut phlegmonoſa paſſione, aut phrenitide, interdum a ſollicitudine, mæſtitia, cum vigiliis.* Quæ quum ita ſint, paullo accuratius videndum quomodo intelligatur ea periodus. De phlegmone pylori & partium propinquarum, ut eam neceſſe ſit adeſſe duabus de cauſis, tum ad aſſandum, recoquendumque alioqui pituitoſa affectio eſſet tantum (ſi ſola obſtructio foret) non autem atrabilaria, tum ad obſtruendum, ut & Galenus & Diocles explicuerunt.

Sed ſi phlegmone ſit aliqua, aut phlogoſis, cur hic apoſtema non fit, cur non adeſt febris? immo neceſſe eſſet morbum acutum eſſe, quum fieri non poſſit quin inflammatio pylori non afferat febrem acutiſſimam. At Melancholia morbus longus eſt, & lento gradu procedens, maciem & mortem tandem afferens. Quæ cauſa eſt cur ex recentioribus Rondeletius, & Dioclis & Galeni opinionem ejiciat. Nam ſi inflammatur pylorus, & ob inflammationem ſequitur obſtructio, & ab obſtructione prohibitio diſtributionis illius cremoris, qui a ventriculo decedit diſtribuendus in venas meſaraicas, neceſſe eſt illam ſatis inſignem eſſe.

Atque ut quo animo, eo certe benevolo veteres aliquid ſcripſerunt, quo tamquam nobili hereditate poſteritatem carere noluerunt, eodem illud ipſum excipiamus. Honorarii arbitri vices obeuntes, veterum opinionem cum poſterorum ſcriptis conciliabimus, ut plus veritatis ratio & nomen apud nos poſſit, quam præjudicata cujuſquam opinio.

5 Qui ſunt corpore ſqualido, macro, ſicco, pulſu ſatis infirmo, aut qui prærubei ſunt ἐξέρυθροι Græci vocant (de quibus etiam Galen. 3 locor. affector.) ii melancholiæ hypochondriacæ ſunt obnoxii. Item qui curis, ægritudinibus, perturbationibuſque animi concutiuntur, qui generoſis vinis dediderunt ſeſe, eos in melancholiam hypochondriacam præcipites ruere teſtatum ſatis eſt. Quo fit ut mirum non ſit, ſi deſideretur inflammatio aliqua in partibus illis, quæ & retorreat in hypochondriis humores, & iis obſtruat. Inde hypochondriorum æſtus, inæqualitas in calore & frigore, vincente vi-

ctri

&oque calore, & materia ſuperante calorem, & ab eodem ſuperata. Itaque nomen phlegmones non ita ſtricte accipiendum, ut illic tumor ſit, ſed pro phlogoſi uſurpandum. Non quia ille calor qui eo loci exuberat, & materiam contumaciorem reddat, exſucto tenui quodam humore in tetrum vaporem degenerante, tandem coacervet aliquid quod proxime in flatus faceſſet, partimque tumorem aliquem in partibus illis excitet. Accedit quod diminutu illius caloris quodammodo fibrilis vaſa quadamtenus conniveant & concidant, hinc major coacervatio, hinc obſtructio, hinc alimenti impedita diſtributio. Sic nimirum hypochondriaci dum vel minimum alimenti ſumſerunt, videntur impleti, ſatiatique, nequeunte diſtribui alimento ob viarum anguſtiam.

Itaque cum recentioribus ſtatuendum eſt vitio ſplenis, meſenterii, & inteſtinorum melancholiam hypochondriacam contingere, Intemperies enim eſt meſenterii, vel venarum meſaraicarum, quæ ad inteſtina & ventriculum deducuntur. 6 Et intemperies illa potius juncta eſt cum caliditate & ſiccitate aliqua; item cum obſtructione a craſſiore ſanguine, cujus pars tenuior halitus modo a calore adurente excitata ſummittitur in cerebrum, craſſior autem deſes, ignavaque reſiſtit, & calorem obruens, & gravitatem in partibus illis afferens. Itaque ut de Curatione verbo dicatur, Temperatio illius caloris acris, obſtructionis libertas omni ratione eſt procuranda. Optima autem victus ratio primas hic tenet: quandoquidem in omnibus illis morbis qui partes illas obſident quæ nutritioni dicatæ ſunt, præcipuum curationis momentum in optima victus ratione conſiſtit.

ANNOTATIONES.

1. In melancholia hypochondriaca unum quoque obſervandum eſt, ne ſimilitudinis errore decipiamur, nimirum quod in thorace dolores ſentiuntur ac ſi pleuritidis argumenta aliqua forent. Et ignari Medici ad remedia male confugiunt pleuritidis, quum dolor iſte per hypochondrii ſympathiam oriatur. In mercatore de Montargis hoc eſt obſervatum. Vide pag. 15. hujus libri.

2. Nota ſpirationem multam in iis quibus eſt affectus hypochondriacus, quoniam quum iſtam ſpirationem vident Medici, ſæpe ad capitis catharroſum recurrunt.

3. Delirare melancholicos non eſt dubium, quum melancholica paſſio definiatur per delirium febris expers. Quamquam ſi materia acrior ſit, & aduſta, ut ſæpe ſit, ſuppreſſaque in corpore, non poteſt non adeſſe febris, ut annotavit Aetius: ſed illa febris erit continua, lenta, latenſque, prout natura humoris morbum efficientis efflagitat. Idem humor videtur & melancholicam & epilepticam affectionem efficere: quod annotavit Hippocrates 6. Epidem. dicens, Melancholici fiunt epileptici, & contra: *prout humor vel in hanc, vel in illam partem repit. Nam ſi in corpus, epilepſia fit; ſi in mentem, melancholica paſſio. Mentis nomine temperamentum intelligitur, & quum dicitur lædi, alterarum qualitatum opera læditur. In qua craſi & temperatione ratiocinatio conſiſtit, & ratiocinandi partes probe exercentur. Sic læſo hoc temperamento ab humore pravo, delirium fit. Hic duo quæruntur præclara. Prius, ſi idem humor, ſed diverſis partibus contentus, Epilepſiam & Melancholiam inducit. An humor melancholicus & atrabilarius utramque affectionem inducere poteſt; Galenus cap. 7. lib. 3. de locis affect. hoc vult ex Hippocratis ſententia. Sibi itaque conſentiat Galenus, qui narrans illud.*

In febribus ex ſomnii timores, & conuulſiones malum. *aphor. 67. lib. 4. ſcribit*: Si vaporum, humorumque multitudo ad atræ bilis naturam vergit, pauores fiunt, ſi talis non fuerit, labores ac conuulſione. *Ergo magna humorum diſſolutio melancholica pathemata & conuulſionem efficientium. Niſi forte dicat quis conuulſionem illam non eam vere dici, quæ Epilepſia dicitur: ſed communi nomine pro quauis contractione. Hæc autem contractio non ita fit ab humore atrabilario ut ab aliis, quod tamen falſum videtur. Nam atrabilariis humoribus abundantes vidimus ſæpe conuulſos. Melius eſſet ſi diceremus verba hæc Gal. per comparationem eſſe intelligenda, καὶ ὄντος οὐ μᾶλλον. Nam quum humor atrabilarius eſt, potius melancholicas affectiones quam* ... *efficit.*

Poſtremum quod quærendum dicebamus, ſi ideo melancholici delirant, quia in his obſidetur anima, id eſt, pars in qua anima, ratio & iudicium verſatur, qua parte læſa, alterataque ratio ceſſat, illæſa vero conſtat. In Epilepticis vero non afficitur temperamentum cerebri, ſed læditur cerebrum ut pars organica, non ut ſimilaris. Quare Epilepſia definitur Conuulſio non perpetua cum mentis & ſenſuum oblaſione. Quæſtio hæc pulcherrima. Item, Si cerui lædis actiones potius quæ ſunt in cerebro; Apoplexia quæ ſunt a cerebro, quod de Apoplexia dicitur, aliqua ratione de Epilepſia dici poteſt.

4. *Ratio hæc eſt Rondeletii, ſi ſit phlegoſis, febris adeſt, eaque acuta. Errat tamen. Nam Gal. commen. in partic. quamdam 2. Prorrhet. ait*: Neque ventre, aut hepate, aut ſepto inflammato febris maligna eſt, forſan acuta eſt, ſed ne hoc quidem perpetuum eſt. *Sic ratio Rondeletii nulla eſt.*

5. *Galeni verba ſunt cap. 7. lib. 3. locorum affect. & petita ſunt ex Epidem. ut monet Gal. commen. in Aphor. 14. lib. 2. Prorr. ubi dicit quomodo* εὐχροια *malum ſæpe ſignum ſit, & ut qui ſunt prarubri, ſint melancholici.*

6. *In mania, quæ affectus melancholicus eſt affinis, hic ſyrupus eſt præſcriptus.*

℞ raſuræ ligni ſancti quart. j. cortic. eiuſ. ℥ j. infunde in aquæ fluuialis lib. iij. per ſex horas, addendo polypod. ℥ ſ. eſulæ camp. ℥ j. fol. ſennæ ℥ ij. turbith gummoſi in vino albo cum pauco zinzib. ℥ ſ. colocynt. ℥ j. Bull. omnia in vaſe ſiſtili lutato ad conſumtionem mediæ partis fiat col. ad lib. 1. Capiat ℥ iiij. pro doſi.

CONSILIUM XXXIX.

De Hydrope.

De aqua intercute olim a primariis Medicis diſputatum eſt: ac præſertim quomodo vel primo fieret, vel alteri morbo ſuccederet. 1. At diſputationis huius prima hæc pars eſt: An nullus hydrops contingat quin affectum ſit hepar per ſe, aut per ſympatheiam alicui, quacumque in parte conceptum ſit vitium, quod hydropis parens eſſe poſſit, niſi illud ad hepar perveniat, hydrops needum generari dici potest. Nam quum illius ἀρχὴ in ἀποτυχίᾳ τῆς αἱματώσεως conſiſtat, hepar autem primum officina eſt, neceſſe eſt affectum in ſe iecur ut hydrops cauſam principiumque ſumat. Poſterior pars eſt ut inquiratur de modo quo aqua in ventrem abdomenque repit, ut inde tumor fiat. Ut de priore dicatur aliquid. In commentario in Prognoſtica, ubi ex profeſſo de hydrope agitur, 2. Galeni ea conſtans eſt aſſertio, ut numquam hydrops generetur quin affectum ſit hepar ipſum. Tamen duo genera hydropis conſtituere videtur, unum quod ad ſplenem pertinet alterum quod ad hepar. Et quoniam (ait Gal.) in prognoſticis cœptum eſt agi de acutis morbis

morbis, non autem de ſplenis morbis, ideo de hydrope per affectionem ventriculi agitur. Ut Galenus videretur inducere alium hydropem per vitium ipſius ſplenis non affecto hepate. Nam ſi omnis hydrops ſit affecto hepate, omnis hydrops ad acutorum morborum claſſem pertinet, ut quoties de hydrope agitur, toties de hepate, ſi modo vera eſt Galeni opinio. At commemorabilior eſt locus lib. 3 de ſymptomat cauſis: illic Galenus docet *tympanitem vitio proprio ipſius ventriculi generari*: immo & ibidem, hydropis generationem venarum ipſarum vitio tribuit. Quod ſi ita eſt, non accuſandum eſt hepar perpetuo, nec temere noſtris remediis exercendum, quum ſæpe in vitio non ſit. Fruſtra enim adhibentur remedia, niſi primam mali ſedem illis oppugnemus. Quoniam tamen communis ea eſt omnium veterum conſenſio, ut citra affectum ipſius hepatis hydrops non fiat, quicquid contra aſſeri poſſit, in eo eſt conſiſtendum.

De poſteriore parte plenius paullo dicendum, quod & plus habeat utilitatis, & voluptatis. Quoque difficilior eſt illius explicatio & examen, eo uberior fructus qui inde manare poteſt. Galenus non dubitat quin intemperies frigida hepatis hydropem generet: ſed de obſtructione major dubitatio. 3 Si obſtructio aliquid faciat, erit villorum & tenuium ſtaminum quibus intertextum eſt hepar, quorum beneficio tranſmiſſio fit a ſimis ad
» gibbus, alimenti & ſanguinis. Nec enim dubitat quin communicent ex-
» tremitates venarum & villorum illorum, ſed qua ratione per ora ſua
» conjungantur, non facile intelligi poſſe aſſeverat. Sit ita ſane, obſtructio omnis impedit tranſitum humoris, ſive illa ab inflammatione ſit, ſive a ſcirrho. Quod quum animadverterent veteres, rationi conſentaneum eſſe dicebant, ut pars quæ in ſanguine magis tenuis & aquoſa eſt, tranſmutetur, atque vehatur per univerſum corpus: ſinceros autem ſanguis propter ſuam craſſitudinem in cava viſceris parte permanet. Et in hunc opinionem facile ſecederetur, niſi abſurdum aliquid contingeret. Non eſt du-
» bium quin aquoſa pars ſanguinis devehatur in venam cavam, & ab ea
» in abdomen rapiatur: ſed non eſt veriſimile remanere limum ſanguinis,
» aut potius puriorem ſanguinem. Nam ſi intereeptus ſanguis remaneret
» in anguſtiis viarum; morbus aliquis ſequeretur a plenitudine ſanguinis,
» quum tempore multus cumuletur ſanguis. Præterea contingeret craſſio-
» rem illum ſanguinem in viſceris venis præ illarum anguſtia retentum ad
» inteſtinum jejunum, tenue, colon & cæcum deferri, fortaſſe & per alvum. In leucophlegmatiis, & anaſarcis, & tympanite nil cruentum per
» alvum excernitur: ſed ſpatium abdominis aqua impletur. Hoc itaque
» abſurdum contingeret, quod utinam in hydropicis cruentæ eſſent deje-
» ctiones.

Sed dicet quiſpiam: An ignoravit Galenus hydropem contingere & ab inflammatione & a ſcirrho hepatis? Si ignoraret, ſummæ inſcitiæ arguendus foret. Quid ergo ſibi vult hoc loco, dum contendit docere per refrigerationem hepatis, & intemperies humidas, aut ſiccas, aut frigidas hydropem generari? Revera non ignoravit a ſcirrho, & obſtructione hepatis naſci hydropem, alioqui contra eum ageremus ipſiuſmet verbis tamquam

obſignatis tabellis. Sed qua de cauſa & conſilio id dicatur, brevi aperiendum.

Veterum de hydrope ea duplex fuit opinio. Quinto locorum affect. quidam putaverunt hydropem generari quum obſtructio, aut inflammatio, aut tumor eſt in hepate præter naturam, & horum ratione præterfluit tenuis & aquoſus humor in abdominis ſpatium, remanet, hæreque medius vis ſanguis. Altera opinio fuit eorum qui a ſolo ſcirrho, tumoreque hepatis hydropem fieri putarunt, in quorum albo fuit Eraſiſtratus, ut videre eſt lib. 2. de natur. facultatibus. Qui priorem ſententiam ſequebantur, non ejuſdem plane opinionis (meo judicio) fuerunt, cujus fuit & Eraſiſtratus, nec enim a ſolo tumore & ſcirrho hydropem oriri voluerunt, aut ſaltem Galenus non id in iis reprehendit: ſed aliqua ex parte admittit eorum opinionem, alia ex parte non admittit. Negat enim illam fieri tranſcolationem aquoſæ ſubſtantiæ, remanente ſanguine craſſiore, quod duplex abſurdum ſequeretur: prius quidem, quod ille ſanguis remanens ſuppreſſus, morbum aliquem a plenitudine efficeret: poſterius, quod cruentas in hydropicis dejectiones apparere eſſe neceſſum. At neutrum in artis operibus apparet. 4 Quod autem illi non crederent a ſolo ſcirrho naſci hydropem, ut Eraſiſtratus, ex eo credibile, veriſimileque fit quod melius cum iis multo agat quam cum Eraſiſtrato. Nam hunc inſcium, ignarum, imprudentemque vocat: illos autem excipit, & eorum ſententiam conſultare, ac ſublevare nititur. Niſi quod ſub finem demonſtrare voluerit a refrigeratione hepatis potius quam a ſcirrho aut tumore naſci hydropem. At debuit potius in eo laborare, an ille generationis modus hydropis, quem veteres fingebant in inflammatione, obſtructione, ſcirrhove hepatis eſſet veriſimilis, non autem in eo, ut probaret non probabile eſſe a tumore hepatis eum naſci: adducto tamquam objectionis loco, & mulierum profluvio ſuppreſſo, & hæmorrhoidibus ſuppreſſis, quum utrumque (ait) hydropem afferat, non præſumpto conceptoque tumore ullo in hepatis parenchymate. Sed meo judicio voluit una eademque opera illorum veterum fundamentum poſitum in opinione quæ ab Eraſiſtrato fluxerat, evertere, nimirum de tumore hepatis, qui aut præcipua cauſa, aut ſola (ut Eraſiſtrato viſum eſt) hydropis crederetur. Hujuſce rei conjecturam facit id quod ſcriptum eſt apud Galenum cap. 1. lib. 6. de locis affect. ubi ex profeſſo eorum explodit refellitque opinionem, qui crediderunt a ſolo tumore lienis hydropem fieri, non attracto hepate: item & icterum ſolo hepatis vitio, citra lienem. Utrumque falſum eſt, ait, nam & vitio utriuſque viſceris icterus fit. Et non ſolo vitio tumoreque lienis hydrops. Quod ut apertius oſtendat, exemplum eorum affert qui acuto morbo laborant, qui ut expleant ſitim magnam egelidæ copiam hauſerunt: hi hydropici evadunt nullo in liene vitio concepto. Sed per modum objectionis reſpondet pro illis veteribus, quorum majorem partem Eraſiſtrati opinio imbuerat. Ea autem erat ejuſcemodi. Nulla pars afficitur (dicebat Eraſiſtr.) niſi vel tumor aliquis, vel ulcus in ea conſiſtat. Sic nullum ab intemperie morbum naſci putabat. At debuit Galenus in aliena ſententia redarguenda

non

Digitized by Google

non ita eſſe induſtrius. Si quid durius, aut indoctius ab Eraſiſtrato dictum ſit, conari debuit illud polire, illuſtrare, & male cohærentem ſententiam adaptare. At mirum in modum convellendæ, labefactandæque opinionis Eraſiſtrateæ deſiderio detinebatur Galenus. Nam ſi turpiter lapſus eſt Eraſiſtratus, ſtatuens nullam partem citra aut ulcus, aut tumorem laborare, reprehendatur & Hippocrates, qui omnem morbum, ulcus conſtituat. Quam tamen a veritate alienam ſententiam temperavit Galenus lib. de inæquali intemperie. Multa quidem a multis veteribus dicta ſunt, in quibus magis videndum quid ſentiant, quam quid dicant. Quod maxime apud Hippocratem obſervari debet. Et cur non eodem jure cum Eraſiſtrato agetur?

Itaque Galenus putat ſe abunde evertere dogma Eraſiſtrati adſenbentis omnem hydropem a tumore & ſcirrho hepatis cauſam, principiumque ducere. Quod ut faciat, proponit ſuppreſſas hæmorrhoides, proponit profluvium muliebre. Hæmorrhoides (inquit) ſuppreſſæ hydropem inducunt nullo præeunte in hepate tumore. Erronea itaque eſt Eraſiſtrati opinio, exiſtimantis ſine ſcirrho hepatis hydropi locum eſſe non poſſe. At Galenus ſua ipſius ſententia ſe convincit; nam interpretans aphoriſmum 12 lib. 6 Aphoriſm. dum redderationem cur ſuppreſſio hæmorrhoidum prius fluere conſuetarum metum hydropis afferat, juxta Hippocratem, ſcribit, ſanguinem hæmorrhoidalem refluere, & hepati duritiem inducere, multitudineque calorem patris obruere, hinc hydrops. Ergo non eſt, o Galene, cur occurras de hæmorrhoidibus utpote hydropem afferentibus, quum ipſe ſcribas ideo ſuppreſſam hæmorrhoidam metum hydropis afferre; quod & hepati, & lieni (nil enim diſcrit) duritiem inducat, & calorem obruat. Non ſibi conſtat Galenus, niſi dicamus utrumque contingere poſſe, & ſuppreſſionem hæmorrhoidum ſine tumore viſceris hydropem evocare, & eamdem ſuppreſſionem tumorem prius inducere, & a tumore hydropem.

Paullo obſcurior videri poſſit ea periodus, qua ſcribit, ut evertat eorum ſententiam qui tenuem humorem aqueum præterlabi ſubſtantiam hepatis aſſererent ad generandum hydropem, reluctante in ipſius viſceris anguſtiis craſſiore ſanguine, ſcribit, inquam, conſequi neceſſario ut dejectiones cruentæ ſint. Nihil autem cruentum ulla in ſpecie hydropis (inquit) obſervatum eſt a nobis. Non eſt dubium quin ſi illo modo fieret hydrops, aliquid cruentum ſecederet: ſed videndum an non in ſpeciebus hydropis aliquid ſecedat cruentum; ſive hoc modo, ſive alio generetur hydrops, hoc enim obſervatione dignum exiſtit.

5 Hydrops maximam partem conjunctam habet hepatis imbecillitatem: hæc non modo in αἱματοποιήσει conſiſtit, ſed & in attractione, & retentione attracti alimenti. Nequit enim fieri ut diu temperies jecineris labefactetur, quin actiones lædantur. Quamquam contingit ut una actio lædi poſſit, illæſa integraque altera. Itaque quum conſtet ob refrigerationem & imbecillitatem hepatis excerni excrementa liquida, hepatica, & illius officinæ characterem aliquem præſeferentia, non dubium eſſe poteſt quin excerni non poſſint erronea lotura carnium ſimillima: propterea eque illud Galeni decretum experientia confirmatum minus conſtans eſt, quo ſcribit nihil cruentum excer-

ri ſolere in hydropicis affectibus. Quinetiam ſi cruentæ venæ virtute naturæ aut *ſymptomatice* potius in hydropicis excernantur, ut experientia ſæpe docet; cur non & dejectiones tales apparebunt nequeunte hepate ob imbecillitatem, aut tumorem aliquem probe hæmatoſi incumbere?

Duo iſta diligenter inquiri debuerunt, nempe an a ſolo ſcirrho naſcatur hydrops. poſterius, an nihil cruentum hydropici excernant. Nam magni intereſt an a tumore, an ab inflammatione, an a ſcirrho; item an tantum ratione hujus, ut quidam volebant, an tantum a vitio hepatis, quum variet curatio pro ratione horum omnium. Item an nihil cruentum excernatur, an contra, ne dyſenteriæ falſa perſuaſione & opinione ſeducti, aliud remedium pro alio ſupponamus. Sed horum diligentius examen in aliud tempus rejicietur.

ANNOTATIONES.

1. *De aqua intercute hoc notari poteſt. Videmus hydropicis quibusdam alvum fluere, aliis adſtrictam admodum. Utrumque malum: & peſſimum, ſi alvus quum libera ſit, abdomen non detumeſcat: quod in ſervo quodam obſervavimus. Illud autem quod diximus malum eſſe ſcribit Hippocrates in Coacis:* Quibus hypochondria elevantur alvo ſuppreſſa, malum, maxime in morbis tabidis, & quibus alvi humectantur, (*ſapple*) malum eſt, dum videlicet alvo fluente tumor remanet.

2. *Cap. 7. lib. 5. de locis affect. conceptis verbis explicat Galenus. Ac inter cetera, annotat quarum partium vitio afficiantur partes gibba hepatis ad hydropis generationem. & quarum partium vitio ſima ad eamdem generationem. Hippocrates lib. de morbis primo, hypoſarcidion ut & tabem inter morbos neceſſario interimentes numerat.*

3. *Quia enim hepar eſt continuum, ſi ſit inflammatio in ſima, aut gibba, non difficile & exacte cognoſcitur ob carnium hepatis continuationem.*

4. *Argumentum hoc validum. Et miror cur Fernelius diſſonant de Aſcite dicat neceſſario rupturam fieri aliquam vaſorum: & propterea, aut ſupra, aut infra excerni ſanguinem. Quod falſum, & Galeno repugnat. Et Fernelius ita in errorem Eraſiſtrati incideret, qui nullam partem liberari crediderit, niſi aut a tumore, aut ab ulcere. Quaſi ipſa intemperies frigida cauſa non ſit.*

5. *Ut libere dicam quod ſentiam de iis quæ hoc loco continentur, an in nulla hydropis ſpecie aut dejectiones, aut vomitiones cruenta appareant, quod placuit Galeno, ita diſtinguere oportet. Si quo modo voluerunt veteres, hydrops fieret percolato ſanguine, & remanente craſſa ſanguinis parte in mediis viis, oporteret cruentum rejici aut per os, aut per alvum, immo initio etiam. At hoc non fit. Et ita debet intelligi locus Galeni. Non quin in hydropicis dejectiones cruenta, aut vomitiones apparere poſſint, duabus de cauſis. Uno, progreſſu temporis addacto in ſummam imbecillitatem hepate, modo hepaticæ ſiant dejectiones, non ratione tranſſumtis tenuioris fieri ad generationem hydropis, & reſidentis ſanguinis ab hepate ad os aut alvum. Altero modo per raptionem, aut exeſionem, aut ab aquis acribus & fere putulentis*

Digitized by Google

lentis, aut ab uſu medicamentorum acrium quæ uſurpari ſolent in hydropicis. Quod nos obſervavimus in Renato de Sequeville hydropico, cui & vomitiones & dejectiones cruenta contigerunt. Si autem hydrops fieret eo modo quo voluerunt veteres, quod Galenus exagitat, de eſſentia fere eſſet hydropis ut ſanguis excerneretur. At poteſt hoc accidens illi eſſe, ſed non pathognomonicum. Vide quid de Aſcite ſentiat Fernelius, quumexplicat quinam Aſcitæ ſint obnoxii.

CONSILIUM XL.

Pro muliere gravida, quæ peperit, & convulſiones paſſa eſt.

NOBILIS mulier numquam dolores partus experta, quum legitimum pariendi tempus jam elapſum foret, decimique menſis pars prima adventaret, graviſſime laborat. Exactis horis duodecim partus ſeſe offert. At quia primus erat propter dolorum inſolentiam, & oſſium pubis anguſtiam, mirum in modum divexatur. Interim dum enititur, aut tranſlato ſurſum humore affatim, aut latitante eodem in cerebro, ſed magno impetu diffuſo, incipit toto corpore concuti ac convelli. Ideni patitur ac ſi morbo caduco laboraret. Facies tota in molem intumeſcit, horrendaque viſu ſeſe oſtendunt ſymptomata. Vix ſex hominum niſus impediunt quominus concuteretur ac convelleretur. 2 Repetit ante partum, præſertim dum fetus media via ſinus pudoris hæreret, ſubſiſteretque, epilepticus paroxyſmus quinquies, aut ſexies edito partu bis aut ter cum graviſſimo mortis metu. Dum res ita urgerent, cogitareturque potius de ſepulcro quam de lavacro, dubitabant Medici num juvandus eſſet partus, an potius convulſioni occurrendum. Item, an occaſione partus convulſiones prehenderent, an vero ejuſmodi diſpoſitio prius in cerebro deſes lateret, quæ occaſione minima ſeſe produlit. Ac mors imminebat proxima niſi convulſiones illæ ſubſtitiſſent. Meo quidem judicio, ſi illa convulſioni obnoxia foret, 3 non tantopere periclitabatur, quam ſi numquam aliquid tale experta fuiſſet. Etenim qui epilepſia corripi ſolent, licet ſæpius eodem in paroxyſmo convellantur, non propterea tamen decedunt. At illud obſervatum ſæpe, eos ſæpe fato fungi, qui aut propter ingentem plethoram convelluntur, aut a maligno explicato, ſuſcitatoque tetro humore qui deſes veſtigiiſque imo præcordiorum delitescebat. Et qui morbis ejuſmodi corripi ſolent, exigua admodum occaſione tenentur, immo ſolo forinſecus vapore feriente. At qui nil illum tale ſenſerunt, non ita facile paroxyſmo prehenduntur; vehementem enim cauſam eſſe oportet, quæ niſi lens hoc ſymptoma afferre poſſit: nec enim facile cerebrum numquam epilepſia tentatum eam labem contrahit. Eadem itaque opera & partus juvabatur, & convulſioni epilepticæ manus porrigebatur, ne illius vi cito interiret.

Cauſæ hæ tamquam procatarcticæ facere poterant ad inducendum horrendum ſymptoma numquam antea viſum. Plethora corporis ſumma, & uſus vini hippocratici tempore graviditatis ſuppreſſio alvi quinque aut ſex dierum ante partum. Enixus quoque ipſe, qui etiam in habiliſſimis mulieribus

Digitized by Google

ribus ſolet ſemper aliquid terrificum inducere. Accedit quod numquam peperiſſet. Subjecto actiuſculo enemate ex luera ſubſiſterunt convulſiones, & ab eo tempore nil ſenſit ejuſmodi. Larga admodum copia ſanguinis fluxit per ſinum pudoris: quod ſuadet facile non tam occaſione diſpoſitionis & impreſſionis cujuſdam quam copia materiæ, orgaſmo, raptu, & uſu maximo inter particulam hoc contigiſſe. 4 Itaque quum Medici animadverterent evacuato humore repreſſum eſſe ſymptoma, immo ſuppreſſum omnino, ducti ſententia Galeni lib. de locis affectis, quum quid excernitur in morbis, & ab excretione morbi ceſſat, credibile illud cauſam fuiſſe morbi, cogitaverunt de purgatione. Itaque tale medicamentum inſtitutum.

℞ expreſſionem ℥ ij ſ. rhabarb. elect. infuſ. in decocto paſſul. glycyrr. ſemin. frigid. major. endiviæ, ſcariolæ, in qua diſſol. ſyrup. roſar. pallid. ℥. j. diaphoen. ℈ iij. fiat potus.

Quidam purgabant medullum valde calfacientibus, etiam inter purgandum: cujuſmodi ſunt ea quæ vulgo epilepticis præſcribuntur: alii contra refrigerantibus ad domandum, ſedandumque ferociam humoris. Et poſterius hoc conſilium melius. Nam quoties paroxyſmi epileptici aut ſimiles morbi occurrunt, non ſtatim ad vulgaria remedia veniendum, ac ſi unius morbi in ſpecie eædem cauſæ eſſent ſpecie, ſed ſæpe novum capiendum conſilium. Alii Medici hoc poculum præſcripſerunt.

℞ rad. antamn. ariſtoloch. an. ℥ ſ. biſtortæ ℥ iij ſem. pæoniæ major. ℥ ij rad. pæon. ℥ iij flor. cardui p. j. conſerv. anthos & ſalviæ an. ℥ j raſuræ eboris, cornu cervi, an. ℈ ij fiat decoct. ad. lb ſ. In colat. diſſolv. theriaces optimæ ℥ ij raſuræ unicornis ℈ j ſyrup. de ſtœchad ℥ j ſ. fiat potus pro duabus doſibus, aromatizatus cinnamom. & nuce moſc.

Poſtridie partus propinatum medicamentum, dejectiones multæ primum effuſiones quædam. Vocat autem Dominus Magnus effuſiones ex ſententia Hippocratis quum excernuntur talia qualia excernere ſolent vaccæ, item & uliginoſæ fuerunt dejectiones. Quæ verum omnia non propterea tamen paſſerunt Medici ſecure dormire, nam ita res agitata eſt: morbus hic tametſi ſuppreſſus videatur, non propterea de eo ſecuros nos eſſe oportet, tum ratione partis obſeſſæ, affectæque prioribus paroxyſmis, tum ratione morbi ipſius. Pars cerebrum eſt. Si ad illum morbum affectum proclive diſpoſitumque fuit, major relapſus metus eſſe debet, minima cura lochiorum ſuppreſſione, aut reliqua materia prioris paroxyſmi facile morbus recurret. Si non erat diſpoſitum, melius quidem agitur, ſed ſecurus tamen magis eſſe non debet. Nam morbus is (ut de eo tamquam de poſteriore diviſionis noſtræ membro dicatur) relapſus fere particeps eſt. Et duabus de cauſis facile recurret. Prior eſt. In prima lunæ quadratura prehendit paroxyſmus, lunaris morbus eſt, ergo tutos nos eſſe non oportet, niſi ſecunda quadratura relapſa fuerit, donec luna ſit *ἐγχυμος* in ejuſmodi enim quadraturis mutationes, inclinationesque fiunt. Sic omnia tuta tenere oportet. Accedit altera cauſa. Quarto die hic ad minimas mptus, fertur, & alteratur a ratione duplicis motus, & quia calidum eſt, & ſupprimetur in hac muliere utpote non lactanti; metus eſt ne fumi ſummittantur qui paroxyſmum re-

Digitized by Google

revehant. In confeſſo enim eſt quod ſcriptum ab Hippocrate, a ſanguine in mammis collecto furorem contingere, præſertim quum ſanguis ille in lac non vertitur, aut propter abundantiam nimiam, aut propter fervorem, quod diligenter annotandum eſt. Si furor itaque eam ob cauſam immineat, cur non & convulſiones, & aliquid ſimile contingere poterit, eo præſertim tempore quo lac ad mammas deſertur? Ratio hæc urget admodum.

Itaque providendum ut alvus libera ſemper ſit, raptus ſanguinis ad mammas cohibeatur, malignæ qualitatis conſulatur, vitentur omnia fumida, graveolentia & ſuaveolentia, ne caput impleant, feriantque. Videndumque ut purgationes a partu eliciantur ſemper. Atque in eam rem comparata hæc ſunt.

℞ *rad. rubiæ tinctor. aſparagi, gram. oxylapat. an. ℥ ß. angel. m. j. paſſular. mundat. ℥ ß. florum cam. a. p. j. ſemin. pæoniæ ʒ iij. bugloſ. borag. omnium capill. an. p. j. fiat decoct. ad lib. j. In colat. diſſol. ſyrup. capillor. ven. ℥ iij. Fiant tres doſes aromatiz. pauco cinnam.*

Item ℞ conſerv. anthos ℥ ß. conſervæ roſar. ʒ iij. ſem. pæoniæ ʒ j. ß. fiat opiata cum ſyrupo conſervat. citri addatur eſt ℈ ß. pulveris ſcob. unicorn.

Item ℞ raſuræ eboris, margar. elect. an. ℈ j. raſuræ unicorn. ℈ ß. ſpulver. Elect. triaſantal. & diamargar. an. ʒ j. cum ſaccharo diſſol. in aq. angel. aut decoction. ejuſdem fiant tabellæ.

Item ℞ aquar. ſcabioſar. angelicæ & morſus, aut decoct. angel. lib. ß. aromatizet. parum cinnam. ad uſum ex cochlear.

Interea fotu aquæ tepidæ procuratum eſt ut curarentur lochia. Omnia odorata vitata ſunt.

Puellis recens natis mel deglutiendum aut lambendum porrigitur optimo uſu, ut provocetur alvus, & vitentur tormina.

Item ad vitandam convulſionem cui obnoxii ſunt, cum pulte miſcetur corallium & pulvis margaritarum.

Purgationes a partu cumulate & ut decuit, exierunt. Magna copia toto illo tempore ſanguinis exiliit. Interjectis diebus injecti clyſteres. Tamen ne quid alienum contingat, deinceps de purgatione cogitatum. Ac dubitatum an lavacro utendum ſit, ut a partu nobiliores mulieres ſolent. Repurgata eſt ilico & catholicone. Quamquam ſuſpectum ſit catholicon, quod in ſuſpicione Epilepſiæ & caſſia & catholicon ſuſpectum ſit, ut doctiſſime a Rondeletio & Hollerio annotatum. Idque annotatum puto aut communi quadam prudentia aut experientia ſuffragatur. Et ut quum e lecto ſurrexerit, repurgetur adhuc, uiſum eſt e re fore ſi apozema per decem dies utendum præſcriberetur.

℞ *rad. fœniculi, petroſ. aſpar. cichor. acetoſ. an. ℥ j. enulæ camp. ʒ iij. meliſſæ. omnium capill. an. m. j. bugloſ. borrag. glycyrrh. paſſul. an. m. j. ceterach, ſcolopen. an. p. j. ſemin. pæoniæ & radicis ejuſd. an. ʒ j. ß. ſem. ſeſeleos ʒ j. florum, p. j. agripalmæ m. j. ß. fiat decoct. ad lib. j. In colatur. diſſol. ſyrup. capill. ven. ℥ iij. cinnam. ʒ j. Fiat apozema clarificatum & aromatizatum.*

Quod attinet ad uſum balnei, ne quid forte contingat præter opinionem, præſertim ſi muliercularum balneum uſurpetur ex fæce vini albi aut rubri, ex

alu-

alumne, & ſimilibus, viſum eſt interdici debere uſu ejuſmodi balneorum, Niſi forte balneo dulcis aquæ recreari velit: & pro omni deterſorio fiat pulvis ex amygdalis contuſis & hordeo contuſo, quo corpus leviter fricetur. Ita enim detergebitur corpus, & nihil incommodi afferetur. Nam quum balneorum uſu caput vaporibus impleatur, & graviter in iis uſurpandis peccetur; ſi quid peccatur; facillime autem omnium hic peccatur, contentos nos eſſe oportet ſimplici frictione. In quibus autem paroxyſmi epilepticî metus eſt, iis cautos eſſe oportet in balneorum uſu. Quod enim veteres epilepticos & melancholicos ad lavacra miſerint, id ſic datum eſſe aſſerimus, quum corpus, aut caput intemperie aliqua calida ſiccaque affectum eſt, quum in partibus omnibus ſqualor. Hic enim dubium eſſe non poteſt quin balneis locus ſit ad correctionem calidæ ſiccæque intemperies, quæ multorum, magnorumque malorum auctor eſt & parens.

ANNOTATIONES.

1. *Quod a tranſlatione potius ſit, declarat ejus accidentis repreſſio ac ceſſatio quum primam alvus deſcendit.*

2. *Non eſt dubium quin mulieres affectionibus capitis magis ſint obnoxiæ, quum multis de cauſis, tum propter capillorum excultum nimium diligentiam & ſtudium, quod annotat Cælius Aurelianus in Chronicis.*

3. *Nam qui a diſpoſitione cerebri epileptici fiunt, & concidunt, minima occaſione & prehenduntur, & relevantur: ſed quum quis numquam aliquid tale ſenſit, magnam oportet adeſſe cauſam quæ hoc ſymptoma afferat: nam vel eſt ſumma plenitudo, vel ſumma corruptela, ut contigit de eo qui primo die phreneticus contigit, & tertio interiit a maligno, ut Galenus doctiſſime interpretatur. Itaque quum quis epilepſia prehendi ſolitus eſt, minus morte periclitatur, ſed aut numquam, aut ægerrime eo morbo defungitur. Si numquam expertus eſt, periclitatur morte ob dolores acerrimos, & virium caſum: & quia pars princeps occupatur. Si ſemel hoc ſuſtineat, non ita facile relabitur. Quod autem periculum aliquando creet, quum non contigit, videtur Celſus indicaſſe lib. 3. cap. 23. Interdum (ait) quum hic morbus recens eſt (id eſt numquam adortus) hominem conſumit. Hippocrates lib. 2. Prorrheticon differentias magnas morbi ſacri proponit, ut in iis, quam nullis periculoſior, ſolutuque difficilior exiſtat. Ac inter cetera ait ſolutu difficillimum morbum ſacrum qui a puero ad virilem ætatem pervenerit. Quod abſurdum videtur. Nam aphoriſ. 45. lib. 2. mutatione ætatis pueris adorta Epilepſia curatur, & mutatione vivendi rationis; præſertim quum puellis menſes erumpunt, & maribus quum venerem agnoſcunt, ut Celſus ait cap. 23. lib. 3. At hoc accidit quum attingunt virilem ætatem. Ergo ſibi diſſimilis videtur Hippocrates. In illo loco utitur verbo [illegible] Hippocrates, quod non ſignificat ad virilem ætate pervenire, tunc enim, ſi umquam alias, ſolvitur morbus: ſed vocat [illegible], quaſi dicat convireſcere, id eſt corroborari, confirmari cum ætate virili. Alias hæc falſa ſunt.*

4. *Quo excreto illico dolor ſolvitur, hoc doloris cauſam cenſeri par eſt. Galenus cap. 2. lib. 2. loc. affect. Tamen hoc poteſt eſſe fallax. Sæpe enim in*

in terminibus clyſter educit recrementum; quum tamen hoc doloris cauſa continens non ſit. Nam poſtea educitur doloris cauſa.

5. Notandum quoque hoc loco nunm eſt, & tempore graviditatis, & tempore partus, & poſt partum multa multis mulieribus inſolentia contingere poſſunt. Nam audivimus multas mulieres epilepticas concidiſſe dum gravidæ eſſent, quæ liberata fetu nil unquam tale ſenſiſſent, ſive id fiat ob ſuppreſſos menſes, ſive ob collectam mulierum pravorum humorum illuviem, quæ de repente horrendum hoc ſymptoma invehit. Quemadmodum quoque aliis in mulieribus contingit ut quum utero geſtant, immunes ſint a ſævis doloribus, quos prius dum utero non gererent, ferebant. Ita enim novimus mulierem hemicrania conſulari ſolitam graviſſime dum utero non gerit. Quum primum utero concepit, nil tale ſentiebat. Quod mirum eſt. Et id primus Hippocrates 5. Epidemior. obſervavit de muliere cui caput circumdolebat, nec allevabatur niſi quum uterum gereret. De aliis mulieribus epilepticis tempore graviditatis (quum ab eo affectu plane immunes eſſent) Fernelius cap. de Epilepſia in Pathologia.

CONSILIUM XLI.

Ad fœtorem oris & anhelitus.

MULIER annos nata quinquaginta levi de cauſa in morbum incidit. Ab eo relevari recrearique vix potuit. Inæqualiter corpus afficiebatur, modo calidiuſculum, modo temperatum. Noctu, ac præſertim veſperi febris recurrebat. Eo tamen ventum eſt, ut contabeſcere videretur. Sed paullo plenius res tractanda, & a capite arceſſenda, ut id quod inſtitutum eſt noſtri clarius eluceſcat.

Illa fere a primis unguibus, teneraque ætatula fœdo tetroque anhelitu laboraverat, ut vix quiſquam in os loqui auderet fœtore oris territus. Et quum illi incumberet propter eum quem in republica locum tenebat, cum primariis hominibus conſueſcere, cum tantæ moleſtiæ ſæpe pertæſum eſt. Nil non in eam rem excogitavit adſcito illuſtrium Medicorum conſilio, præſcriptis eo variis formulis quæ in parato forent ad fallendas, leniendaſque eas moleſtias. Quidam eam uſu carnium omnino interdixerunt, alii aliud conſuluere, quorum quum lubenter conſiliis paruiſſet, nihil præter fucatam oris tantum ſuaveolentiam retulit, quum fruſtra in oris gratia concilianda fuiſſet elaboratum.

Nos ab eo fœtore contumaci auſpicari volumus, quod quæ cauſa eum primis annis foverat, ac aluerat, ea non minore liberalitate ſui extrema ſenectute copiam fecit. Immo morbum aut morbos potius fecunda ſobole parturiit, quibus in depellendis multum operæ inſumtum eſt, ſed hæc omnia fruſtra. Itaque quum levi quodam morbo tentata eſſet, efficacibuſque remediis contra pugnatum eſſet, nihil-dum ſenſit ſolatii: immo ægreſcere medendo videbatur. Recruduit ille vetus oris fœtor, palatum, gingivæ, fauceſ-

que

quæ ipſæ limoſo cœnoſoque humore tamquam uligine quadam erant oblitæ; & quum is humor aut mucor potius tetre deterſus eſſet, citius dicto alius aderat qui deterſas illas partes retineret, ac occuparet. Urinæ velut purulentæ profluebant, ex intervallis ardor urinæ eam exercebat. Febris aderat e genere hecticarum putrium: inappetentia magna: virium amiſſio, mox earumdem recuperatio: marcor totius corporis: ſqualidus habitus. Edendo nihilum proficiebat, tametſi euchymis uteretur. Dubitatum eſt de ſede hujus mali, de affectibus, aut implexis, aut disjunctis: de marcoris tanti cauſa, de remediis: & quis tandem foret eventus illius morbi ita occulti ac inveteraſcentis. Morbus omnis quum actionem primo ac per ſe lædat, tolli, exſcindique debet: numquam tolletur niſi cauſa continens, quæ eum fovet, adimatur. Nec tantum in cauſa continente adimenda occupatos nos eſſe oportet, quod hæc morbum proxime foveat, ſed per analyſin quamdam continuatione quadam ad alias cauſas ſenſim progrediundum, quæ morbum primum fovere dicantur. Tametſi enim & cauſa morbi continens ſublata, & affectus ipſe ſublatus primam Medico laudem tribuant, & nil poſtea repullulet, non propterea aliarum præcedentium cauſarum tamquam continentis cauſæ parentum inveſtigatio negligenda. Quoties enim longior quædam continuatio ſeriesque cauſarum exſiſtit, ut alia ex alia naſci & exſiſtere videatur, & omnes inter ſe aptæ connexæque videbuntur, tamquam conſpirantes in cauſæ continentis affectuſque ab ea naſcentis generationem, tamquam in commune quoddam opus, ſuo quæque ordine excutienda ac demenda, & ab ea curationis exordium duci debet, quæ orta prima, ſed inventione poſtrema videatur. Nam in curatione, ratione, & ordine ſuſcepta ita capiari debet conſilium, ut ſæpe id negligatur quod poſtremo loco duxeramus faciundum. Alioqui fruſtra in tollenda continente cauſa laborabitur, quum ea nimium occulta, contumaxque ſit, & quum a primis aliis cauſis pendeat, harum demolitio illius everſioni anteponenda eſt.

Ita conjectura artificioſa, quam στοχαστικὴν Galenus vocat, aſſequi oportet, primum mali fontem, & in eum digitum immittere. Quod ut exemplo pateat, eſto aliquis, cui æſtuans ſit ventriculus, & præterea acribus, piperatiſque, & ſemiputribus caſeis ſæpe utatur; unde putrium biliosorumque humorum colluvies: ab ea obſtructio, ab obſtructione putredo, a putredine quoque febres. Sit ita ſane, uſu medicamentorum putredinem emendes, obſtructionem liberes, an propterea febris illius ſcaturiginem, primumque principium tolles? Itaque ad ventriculi intemperiem corrigendam erit veniundum, immo pravum illud alimentum cauſæ externæ catenus rationem habens erit adimendum, fruſtra alioqui de tollenda febre ſudabitur.

In hac noſtra muliere affectus qui occurrunt, ſunt ſummus oris fœtor, febris hectica putris: renum abſceſſus quidam: totius quoque corporis præter rationem conſumtio. Hic analytica methodo utendum ad ſedium affectuum notitiam. Hæ autem dignoſcuntur aut ſignis ſyllogiſticis, aut pathognomonicis, aut conſequentibus, aut excretis. Excreta autem vel partium ipſarum partes ſunt quæ ab iis deſecantur, ut pulmonis fruſta, vel quæ in ipſis continentur, nonnumquam aliquid quod morboſam diſpoſitionem ſequitur, vel

ſolam.

Digitized by Google

ſolam, vel ſemper, vel ut plurimum. Ac in affectorum locorum inveſtigatione tria maxime ſunt advertenda, & tamquam canones proponendi ob oculos, quos ſemper intueamur *Locus*, *Affectus & cauſa*, *Accidentia*.

Quæ tria quum animo comprehenſa erunt legitimo ordine ad affectatum ſedium cognitionem deveniemus. Ac locus ita ſeſe nobis inſinuat. Si affectio eſſet in cerebro (exempli gratia) vel per conſenſum fieret, vel per protopathian. Si per conſenſum, fugacia eſſent ſymptomata; ſi per protopathian, vel intemperie laboraret, vel ſolutione continui, & ſic talia aut talia occurrerent. Idem de hepate ſentiendum, & ſuis ſe ſignis oſtentaret morbus, tum ſedem, tum affectionis ideam indicantibus. Affectus & cauſa ita veniunt a nobis excutienda. Si inflammatio eſſet, quæ ſeſe offerrent ejus eſſent generis; inflammationis enim conſequentia hæc ſunt; ſi ſcirrhus foret, talia ſequerentur; ſi inflammatus eſſet pulmo, ejuſmodi eſſent ſymptomata & ſigna, quibus notitiam ipſam conſequeremur. Ab accidentibus autem ita eruitur cognitio rei: Dolor eſt ejuſmodi, hoc itaque denotat: Aphonia eſt, neceſſe igitur id ſubeſſe, morſus eſt orificii ventriculi, illinc aut inde contingit.

Quod in noſtra muliere exercere debet fœtor eſt oris, ergo aut a cerebro eſt, aut a pulmonibus, aut a ventriculo, aut a præcordiis. Si a cerebro eſt, a deſtillatione & rheumatiſmo eſt, ac credibile eſſet tuſſiculam adeſſe. Nam quæcumque materia eſt quæ fœtorem habet, ea putris eſt, ſi putris, exulceraret, ac proinde moleſta foret aut œſophago, aut tracheæ arteriæ. Si huic, tuſſis eſſet; ſi illi, prava chyloſis fieret, a prava chyloſi fluores alvi, depravatio omnis alimenti, extenuatio. Si a pulmonibus eſt, aut ulcus, aut ſiderationem thoracis ſignificat. Si ulcus, argumenta jampridem innotuiſſent; at nulla hactenus. Si ſideratio eſſet, non tam diu eum affectum perculiſſet. Si a ventriculo eſt, per depravationem alimenti, aſſumto cibo ceſſaret fœtor, vacuo ventriculo appareret. Nam inanito ventriculo fumi ſurſum efferuntur, qui graveolentiam afferunt. Quod multis contingere Ariſtoteles in Problematis ſcribit. Credibilius eſt eum fœtorem & a thorace eſſe, & a ventriculo. A thorace eſſe poteſt, non concepto ulcere ullo in pulmonibus. Etenim verum id eſt quod ſcribitur a Galeno, in partibus ipſis citra inflammationem, tumorem, aut obſtructionem vitium concipi, quod a tota ſubſtantia dicitur. Quod & in pulmonibus verum eſſe poteſt, quum fieri poſſit ut proprio quodam pulmonis vitio, & ob concervationem humidioris materiæ ſpiret aura fœtens. Tamen ſi vitium eſſet totius ſubſtantiæ in pulmonibus, credibile non eſſet eam tamdiu vixiſſe. Ac Gordonius annotavit oris fœtorem a pectore numquam curabilem eſſe. Quod bifariam poteſt intelligi, aut quod fœtor a thorace ulcus, aut quid ſimile ſignificet & jam inveteratum, unde neceſſario interitus conſequatur. Nam ſputum fœtens, mortem in propinquo ſignificat. Aut quod quum fœtor eſt a pectore, ob remediorum difficilem ad pulmones penetrationem, cauſa illius fœtoris immedicabilis manet. Idem auctor communem quamdam fœtoris oris cauſam memorat humorem phlegmaticum. Nam nec humor bilioſus ita aptus eſt, nec melancholicus, quum ille ſua acrimonia & calore putredinem facile arceat, hic ſuo acore contra fœtorem iſtum ſeſe quodammodo obfirmat. Unde quibus

bus fœtor oris eſt, os & palatum, & dentes quodam mucore ſunt obliti & infecti. Quod huic mulieri contigit. Incredibile enim dictu eſt quanta copia cœnoſi humoris quotidie in os recurreret: quod tetrum humidumque halitum a pulmone aut ventriculo potius elatum indicaret. Nam qui a pulmone eſt, exhalationem refert potius: qui a ventriculo & præcordiis, vaporem & halitum. Credibile in hac muliere a vapore potius, quam exhalatione, declarat ſatis copia excrementi. Ac quinque de cauſis phlegmaticus humor omnium facillime fœtorem inducere ita colligitur: Prima, quia frigidus, & idea facile ſuo genuino calore deſtituitur. Secunda, quia humidus, quod facilem ad putredinem concipiendum inclinationem affert. Tertia, quod omnium facillime (ratione copiæ, eſt enim multus, & ſuperfluus in corpore) rheumatiſmum faciat. Quarta, Quod omnium facillime ratione pravæ diætæ, quam quotidie inſtruere videmur, accumuletur ac ſuccreſcat. Quinta, quod poſt ſanguinem abundet maxime.

Et annotat idem Gordonius, fœtorem a ventriculo non eſſe continuum, quod aſſumto cibo paullum quieſcit. Quum a pectore continuus eſt, & ulcus pulmonis ſignificat, & letale eſt. Quod non probabile eſſe ſatis abunde paullo ante indicavimus, nam fieri poteſt ut in pulmonibus putreſcat materia exitum non habens, quæ oris fœtorem afferet.

Mirum tamen eſſe poſſit, cur in febribus halitus non fœteat, quum pituitoſus humor ſit, qui putris ſit, hinc efflatio putris eſſe debet, & anhelitus, ſi quæ prius dicta ſunt, vera exiſtant. Reſpondet Gordonius, bifariam fieri putrefactionem, uno modo per ebullitionem & incendium quoddam a calore præter naturam: & ea putredo non inducit fœtorem, cujus generis eſſe ſolet in febribus. Et alia eſt per ſubſtantiæ corruptionem. Sic in febribus quum fœtor anhelitus eſt, mors ſignificatur, quod non ſolum humidæ ſubſtantiæ ebullitio ſignificetur, ſed propriæ ſubſtantiæ corruptio. Sed pace tanti auctoris dicam, hæc minus congrue, vereque dicta ſunt. Nam quis dubitet in febribus continuis, putridis, aut intermittentibus non ſimplicem eſſe ebullitionem? Nonne excretos humores ſurſum deorſumve in putridis febribus fœtidos, corruptoſque videmus? Et tamen in iis facta eſt ſimplex ebullitio, per Gordonium. Quaſi vero quum fœtor aut a pulmonibus, aut a ventriculo eſt, major ſit (manente præſertim vita) propriæ ſubſtantiæ corruptio, quam in febribus putridis in quibus excretiones ſæpe cadaveroſæ & putres admodum apparent? Non eſt credibile; nam ſi halitus fœtens a ventriculo manans, tantam corruptionem ſignificat, quomodo tamdiu maneret vita? Reſpondeat Gordonius de ſudoribus, in febribus præſertim pituitoſis manantibus, tam graveolentibus, ut vix quiſquam eos ferat, & tamen non fœtet anhelitus. Itaque alia quærenda eſt diſtinctio. Nam non eſt dubium quin humores, ſi præſertim pituitoſi ſint, a calore præter naturam multum corrumpantur, & non tantam acquirant malam qualitatem, quanta requiritur ad fœtorem oris. Cur ergo, inquies, non fœtet os? an quia ſimplex ebullitio, ut vult Gordonius? Nequaquam; ſed quia humor qui febres committit, concluſus eſt in viſceribus, non autem in partibus thoracicis, aut capite, aut ventriculo, aut ore: E quibus partibus

Digitized by Google

bus neceſſe eſt ſpirare aliquid ad fœtorem oris. Quod ſi qui humor febres committit, in iis partibus contineretur, dubium non eſſet quin fœtorem oris accerſeret. Nam ſi concluſus humor in præcordiis lipothymias ob tetrum vaporem, cardiogmos, mortem denique inferat, cur non in ſuperioribus partibus contentus fœtorem afferre poſſit? Si per ſudores erumpens tenuis ejus pars, aut per urinas, quæ ſæpe fœtentes ſunt admodum, tetro vapore feriat ſenſus noſtros, cur idem humor ſurſum repens, & thoracicas partes occupans, non tetrum odorem oris inferat? Hydropici graveolentiſſimos in abdomine humores continent, nec tamen tetrum ſpirant: Ergo quia humor in partibus ventris concluſus eſt, & non partes ſuperiores capeſſit. Unde videmus mulieres quibus ſuppreſſi ſunt menſes, aliquando tetrum ſpirare, & colligimus eas graviter ægrotaturas, quod tanta ſit humoris putrentis copia, ut non ſolum partes inferas, ſed & ſuperas occupet: in ſuperis tetrum halitum, in inferis febres accerſit. Ergo idem humor, & ejus putredo non diſtinguitur. Quod autem in febribus maximam partem nec ſudores graveolent, nec halitus propterea fit, quia maxima febrium pars a bile eſt, quod Hippocrates non minus breviter quam vere ſcripſit; quamquam hoc ab eo dictum plerique male feriati homines non intelligunt. Bilis autem aut flava, aut æruginoſa neutra tetrum ſpirat ex ſe, aut illud paucum admodum. Contra in quotidianis & pituitoſis, & vetularum febribus, & malus guſtus eſt (ut vocant) ob tetrum halitum & putrentem in ventriculo humorem, & fœtentes ſunt ſudores. Quod arguit non modo magnam humiditatem requiri ad tetrum halitum, ſed & occurſum materiæ ad partes oris, ſive cerebrum ſit, ſive pulmo, ſive ventriculus. Quod autem humores biliosi, aut melancholici non ita tetrum ex ſe emittant, ut & pituitoſi, ſatis apparet ſenſui, ex alliis, cæpis, pipere, ſinapi. Nam & allia & cæpæ, & piper fere eodem gradu calida eſſe veteres autumnunt: cur tamen ex iis alia tetrum ſpirent, alia non? Id fieri propterea aſſeverant veteres, quod allia, & cæpæ multa humiditate prædita ſint, quæ facillime digeratur ac corrumpatur, nequeunte calore illam coercere ac mitigare, ideoque graveolent: a pipere autem & zinzibere nihil fœtidum exhalet, quod non tanta inſit humiditas, & quantula eſt cumque facile ſuperetur a calore. Quod idem humoribus contingit. Nam biliosi humores analogiam quamdam habent ad piper & zinziber, pituitoſi ad allia & cæpas: & quæ humidiore ſunt temperamento, & calore mediocri, maximam partem luteum redolent. Et mulieres vetulæ, quibus ſuperfluit multa humiditas, ſpirant malum odorem, & anhelitu aſthmaticos pueros faciunt. Et quibus gingivæ & os humidius eſt, iis teter odor eſt. Quo fit ut concludamus multam humiditatem requiri ad fœtorem oris, & præſentiam illius humoris in partibus ori vicinis, alioqui concluſus manebit humor, & nil tetrum in os mittet, ut male concluſerit Gordonius in febribus putridis non tetrum eſſe halitum, ob ſimplicem humoris ebullitionem: & quia qui illum halitum commiſſurus eſt, aliam malam qualitatem ab ea quam febrilis materia nacta eſt, concipere oportet. Idem eſt putredinis modus, ut dicimus. Quamquam non negamus fieri poſ-

ſe ut in fœtore oris, præſertim a male affectis pulmonibus non adeſſe ſolum putredinem ſimplicem, ſed alienationem plane a temperamento, & perfectam δυσωδίαν. Quod nos obſervavimus in auriga ad ripam Sequanæ, cujus ex ore fœtor (incredibile dictu) totam domum inficiebat, & cadaveroſum olebat. Unde non ita longe poſt fato conceſſit, ſiderato toto pectore. Et hæc ſunt quæ contra Gordonium agitari potuerunt: cui tamquam homini doctiſſimo habenda gratia, quod diſputandi feneſtram aperuerit.

Atque ut ad rem redeatur, de remediis illius fœtoris pauca dicenda. Gordonius cauſam maxime conſtituit humorem pituitoſum. Meſuæus cholericum quoque conſtituit, unde pro materiæ biliosæ conditione inſtituit ea quæ humectandi vim habent, & contemperandi, ut eſt ſyrupus de pomis, & rob, de acetoſitate citri, diacytonites. At in corporibus biliosis, ſiccis, in quibus abundat calor febrilis, videtur potius in contemperationem verſandum. In materia phlegmatica, ea quæ calfaciunt, inſtituuntur, ut confectio tripheræ quæ ex aromaticis conſtat, caryophylli, cyperus, lignum aloes, calamus aromaticus, & quæ ſint ejus generis.

Ergo quum febris illam mulierem exerceret, fœtor oris, inappetentia, urinæ ardor quidam, atque urinæ veluti purulentæ funderentur, quanam methodo utendum? cum quo agendum prius? An affectus eſt compoſitus, an complicatus? De iis breviſſime dicendum.

In morbis omnibus aliquid eſt quod ſub ſenſum cadit, aliquid vero quod ſenſum fugit. Id quod ſub ſenſum cadit, ſymptoma eſt; quamquam ſæpe eſt involutum ac implicitum, ut an hujus, an illius morbi ſit certo definiri non poſſit. Si ſymptoma ſub ſenſum cadit, nullo eſt opus ſigno quo ſeſe nobis detegat. Senſus enim fidem facit. Id quod ſenſum fugit, cauſa morbi eſt, & morbus ipſe. Morbus quidem generali quodam modo ſeſe nobis oſtentat, nimirum actionis læſione: ſed quia occultus ſæpe eſt, & cauſa recondita, intuſque latens, ideo concurrere debet ſignum quod utrumque detegat, atque demonſtret. Signum enim eſt id quod ſenſibus noſtris obvium factum, aliud quippiam latens & occultum comitatur; id enim illius ſignum cenſetur. Symptoma autem, quia conſpicuum eſt, interioris, occultique morbi ex quo fluxit, expreſſum eſt ſignum. Quia autem ſimilitudines bonis & eruditis Medicis imponunt ſæpe, ob morborum, cauſarumque complicationem, ac confuſionem; ideo in ſignorum ac ſymptomatum dignotione accuratos eſſe oportet: item in morborum aut connexione, aut complicatione. Maximum autem momentum habent ſigna inſalubria in morbis, quod & ſpeciem morbi, & ſedem, & cauſam alia atque alia deſignent.

Porro morbus aut unus eſt, aut multi: unus ſimplex, aut compoſitus. Simplex aut ſolitarius, quum nulla efficiens cauſa adeſt; nullumque grave ſymptoma quod curantis conſilium ad ſe revocet, ut intemperies ſimplex. Connexus, quem continens cauſa intus fovet; ut obſtructio, aut quem horrendum ſymptoma comitatur, ut quum morbo dolor ingens aſſiſtit. Compoſitus morbus eſt, qui ex multis eidem parti connexis conſtat. Ac

multi

Digitized by Google

multi morbi ſæpius una nos exercent. Eos autem aut implicitos, aut connexos, aut conjunctos, aut disjunctos vocamus. 2 Connexi, conjuncti, & conſequentes idem ſignificant. Disjuncti conjunctis ſunt contrarii. Impliciti & Conjuncti diſtinguuntur. Impliciti dicuntur quum variæ quidem partes afficiuntur, ſed quæ in communem actionem omnes conſpirent; implicantur enim, & communia elucent ſymptomata, quæque vix diſtinguas an id potius quam illud laboret. Ut quum difficilis eſt reſpiratio & tuſſis, quia hæc & in pleuritide, & in peripneumonia promiſcue incidunt, ea per ſe non ſatis indicant an coſta, an pulmo afficiatur. 3 Sunt enim ἄμικτα, ſive ἀμιγῆ, ut loquitur Galenus: item & ſputa, quæ tamquam aliquid indicatura excernuntur, ſæpe difficultatem judicandi afferunt, an hæc potius quam illa pars afficiatur, quod promiſcue tuſſientem & coſtarum, & pulmonis, & aſperæ arteriæ affectus, ut Galenus loco ſupra adducto probe recenſet. Affectus autem complicatos indicat hoc exemplum, ſi quæpiam ſit ceratoidis eroſio, rhagoidis exitus, pupillæ diſtortio, & apparens ſuffuſio, tametſi omnes hi affectus uno eodemque tempore conſiſtant, non tamen morbum oculi compoſitum efficere dicuntur: ſed ſunt morbi impliciti, id eſt variis partibus inſident, quarum tamen in unum opus eſt conſpiratio. Sed quum morbus compoſitus dicitur, in eadem parte ſunt multi morbi ſimplices: ut quum hepar intemperies ſicca & calida cum tumore aliquo occupat, quia uni eidemque parti illi multi morbi inhærent, morbum compoſitum conſtituunt, non ſimplicem. Proptereaque impliciti & compoſiti morbi eo tantum diſcrimine diſtinguuntur, quod quum ſimul ſimplices & multi ſint morbi, ſi variæ partes in unam communem actionem conſpirantes occupantur, tunc morbi impliciti vocabuntur: Si autem una tantum pars afficitur (nomine partis tamen non ita in anguſtum ſtrictumque adducta) tunc compoſitus morbus dicetur. Ut pleuritis & aſthma ſimul exiſtentia morbos implicitos efficiunt, quod uni eidemque functioni incommodent. Et ex recentioribus quidam morbos compoſitos ab implicitis accurate diſtinxerunt, quod a paucis obſervatum viderent hoc diſcrimen, quod tamen magni intereſſe exiſtimarent. Nam quod ad curandi conſilium & indicationes pertinet, in compoſito morbo ſcopum unum curationis proponi voluit, in complicato & involuto morbo diverſum: Exempli gratia, in tumore præter naturam & intemperies eſt, & vitium conformationis, & ſolutio continui. Hujus tumoris quum cura ſuſcipitur, tametſi varia ſeſe nobis offerant; unus tamen ſcopus eſt curationis, niſi forte quoſdam particulares effingere velis. At quum luxatum eſt brachium, & juncta eſt inflammatio, & partis convulſio, non hunc morbum compoſitum dices, ſed implicitum, proptereaque diverſi curationis ſcopi proponuntur. Hoc diſcrimen non agnovit Galenus diſputans de morborum differentiis, confunditque morbos compoſitos & complicatos. Recte quidem diſtinguit morbum partis ſimilaris a morbo partis organicæ, ſive ſimplex, ſive ſit compoſitus. Ut tunicæ adnatæ inflammatio, non oculi morbus per ſe tamquam

Cum in part. 2. lo. 1. Prorrh.

Quid proprie implicitus morbus.

Cap. 13. de morb. differ.

I 2 totius

totius inſtrumenti dicitur, ſed primum & per ſe tunicæ adnatæ dicitur, ſecundo totius corporis ipſius oculi tamquam inſtrumenti. Nam partium ſimilarium morbi per ſe, ex eventu tantum toti inſtrumento accidere dicuntur, ſive morbi ipſi ſingulatim partium ſint ſimplices, ſive compoſiti, ut quum in pupilla eſt contortio & inflammatio: Et morbus compoſitus totius inſtrumenti bifariam dicitur: vel quum una tantum pars morbo compoſito afficitur, tunc enim totius oculi affectus dicetur, ſed tantum ſecundario: vel quum partes omnes oculum conſtituentes ſimplici morbo laborant, tunc enim ii omnes affectus morbum unum compoſitum oculi totius dicuntur conſtituere. Sed recentiores non compoſitum morbum, ſed contra Galeni mentem morbos implicitos vocant. Galenus de ea re nil primum ſtatuit, ſed aliorum affert opinionem. Nam quum unguis & lippitudo eſt, quum eroſio corneæ, quum uvea prolabitur, hoc totum vocant quidam morbum oculi compoſitum, alii diverſarum partium diverſas affectiones. Et utrorumque probabilem ſententiam afferit, mirumque eſt quomodo dicat Galenus nihil intereſſe ſive hoc totum morbus compoſitus dicatur, ſive plures morbi diverſis auxiliis egentes, quoad pertinet ad curationem. Falſum enim hoc eſt. Quum autem ſatis abunde demonſtraverimus intereſſe plurimum ad curationem ſi morbus compoſitus dicatur, & ſi morbi complicati, in his quippe & illis diverſi omnino ſcopi ſunt. Sed Galenus non ita exacte intelligendus. Nam ex eo appellandi morbum oculi compoſitum occaſionem ſumi vult, quod quum oculus una ſit pars ex particulis multis conſtituta, quæ omnes ita congruunt ut in unum opus conſpirent; propterea hæc ſimplicium morborum congeries & ſyndrome non inepte compoſitus oculi morbus dicitur. Sed clarioris doctrinæ & intelligentiæ cauſa appellentur multi morbi particulares & implicati. Ut nomen (implicati) diverſas morborum ideas per ſe exhibeat: quomodo Galenus aliud eſſe docet febres compoſitas, & implexas ſive implicitas. Galenus autem in illo libro de differentiis morborum, poſtquam aliorum ſententiam propoſuit, ut eos inter ſe conciliet, videtur quid ſentiat aperire. Quod ut facilius præſtet, a morbis ſimplicibus incipit, quorum quidam totius oculi primo eſſe dicuntur, alii ſecundario tantum, & κατὰ συμβεβηκός. Exempli gratia: Suffuſio totius inſtrumenti morbus eſt per ſe: at ceratoidis exulceratio, inſtrumenti morbus eſſe dicitur ex eventu tantum, per ſe enim ad corneam tamquam ſimilarem partem refertur. Sed longe aliud ſtatuit diſcrimen de morbis compoſitis. Nam ex compoſitis morbis quidam ſunt proprii totius inſtrumenti, nempe oculi, primo & per ſe: alii ex accidenti, ut adnatæ inflammatio propria eſt tunicæ affectio, ideo ad totum oculum non refertur, niſi ſecundario. Ergo, ut vult Galenus, ponamus plures oculi partes ſimul unaque affici, vel unam tantum partem, ut patet in inflammatione tunicæ adnatæ. quum una tantum pars, ea affectio dicitur morbus compoſitus unius partis per ſe, & totius inſtrumenti ſecundo tantum: quum multæ ſimul oculi partes, morbus dicitur totius inſtrumenti primo & per ſe, ut Galenus quod falſum videtur. Nam ceratoidis eroſio, rhagoidis exitus, pupillæ diſtorſio, morbi ſunt ſingulares, multas oculi ſimul

a de differentiis febr.

partes

partes (ſi ſors ferat) occupantes, primo per ſe, atque quia in cumulo ſunt, propterea dicentur primario referri ad totum inſtrumentum, quod vult Galenus. Si ceratoidis eroſio per ſe ad partem unam refertur, & pupillæ diſtorſio per ſe ad alteram partem, ſecundario autem uterque affectus ad inſtrumentum totum referatur; cur potius quum ſingulæ per ſe æſtimantur ad partes ſuas primo & per ſe attribuuntur, conjunctæ autem ad oculum totum revocantur? Sed dicet quiſpiam: Quum Galenus vult morbum compoſitum totius inſtrumenti vocari, quum multæ ſimul partes afficiuntur ipſius oculi, non hoc eſt intelligendum quum partes multæ afficiuntur affectu ſibi proprio, peculiarique: ſed affectu qui per ſe & primo & ſimpliciter ad totum oculum referatur. Nam ſuffuſio per ſe ad oculum refertur, ſed ſi ad ſuffuſionem alius morbus generalis oculi, ut unguis, & rhœas acceſſerit, hi omnes morbum compoſitum efficient totius oculi primo & per ſe, quia ſinguli per ſe morbi prius in ſeſe conſiderati ad totum oculum referebantur. Sed Galenus non vult tantum morbum totius inſtrumenti vocari, quum omnes, aut multæ ſimul partes afficiuntur morbis, quorum ſinguli primo erant totius inſtrumenti, ut ſuffuſio, unguis, rhœas: ſed quum morbis quoque detinentur, qui ſinguli in ſe ſpectati peculiarem ad partes ſingulas rationem habent, & ſecundario tantum quum ſoli ſpectarentur, ad totum inſtrumentum referuntur. Verba autem Galeni hæc ſunt loco ſuprapoſito: *Quum plures eodem tempore partes oculi morbo aliquo afficiuntur, morbi ipſi primo totius inſtrumenti eſſe dicuntur, atque eo magis ſi unuſquiſque morbus ante erat primo & per ſe totius inſtrumenti.* Hæc verba, *atque eo magis*, indicant affectiones aliarum partium peculiares, ut diſtorſionem, exitum, eroſionem commixtas inter ſe poſſe totius oculi primo & per ſe morbum compoſitum efficere. Unde antea dixerat nihil intereſſe an quis dicat eas affectiones (quarum unaquæque proprie & primo ad oculi partes, non autem oculum totum referetur) morbum compoſitum oculi efficere, aut multos morbos aliarum partium. Sed tandem ut hanc nos diſputationem terminemus, quoniam forte noluit Galenus rem tam exacte diſquirere, dicemus quid nobis videatur de morbis compoſitis & complicatis. Quod tametſi non expreſſit Galenus, licet tamen idipſum ex illius ſcriptis elicere & venari: ut non ſit cur ea in parte recentiores ſibi palmam dedidi oportere exiſtiment, ac ſi eorum hoc eſſet inventum, & hujus tantæ rei auctores eſſent ac principes. Quum multi morbi occupant varias oculi partes, ſive per ſe ſint ſimplices, ſive compoſiti, ut tunicæ inflammatio, aut illi morbi quum ſimplices conſiderabantur ad partem hanc aut illam peculiariter referebantur, aut generaliter ad oculum ipſum totum. Puta unguis ſimplex morbus, & rhœas ad totum oculum attribuitur, nomenque dat: Ergo ſi multi tales morbi complicentur, morbum compoſitum totius oculi primo per ſe efficient. Sed pupillæ contorſio, rhagoidis hic aut ille affectus, quum ſecundo tantum ad inſtrumentum totum refertur, ſi multi tales morbi peculiares in hac aut illa parte, peculiaremque denominationem inducentes, complicentur, morbum efficient compoſitum totius oculi: ſed vel di-

ces iſtum morbum compoſitum non proprie & primo totius oculi dici, ſed ſecundo tantum, quod ſeorſim ſpectatæ affectiones has aut illas partes attingerent: vel potius vocabimus multos morbos multarum partium, vel implicitos morbos uni oculi functioni generaliter officientes. Sed hæc ſufficiunt. Ergo morbi multi aut impliciti dicuntur, aut connexi, ſeu conſequentes, aut disjuncti. Impliciti, ut dictum eſt, ſunt, quorum ea eſt ratio, ut per ſe conſpirant, ut uni eidemque actioni incommodent: ut de morbis unam visus oculi actionem lædentibus dictum eſt. Item pleuritis & aſthma, quia duo ſunt affectus partium reſpirationi dicatarum implicati dicuntur (quum ſimul invaluint) quia communia quædam habent ſymptomata, ut tuſſim, & difficilem reſpirationem. Connexi, & conſequentes idem ſignificant recentiorum opinione, quanquam nomen *Conſequens* paullo latius manat quam *Connexum*. Exempli gratia. Morbi conſequentes ſeu connexi dicuntur, quorum unus poſterioris eſt cauſa & auctor, & uterque morbus ſimul manet. Ut quum affectus eſt ventriculus, & ei affecto caput condolet, & morbi conſequentes, & connexi dicuntur. Quod fit aut propter morbi naturam, ut quum pleuritis neceſſario febrem continuam advocatam habet, & dicuntur morbi conſequentes & connexi. Aut ex partium conditione, quia quæ ſunt propinquæ, quæque communia, ea primum & maxime affici ſolent, idque aut generis ſimilitudine, aut vaſorum communione, aut operis ſocietate, ut paſſim annotavit Galenus. Quum itaque ea eſt morbi ratio, ut unus alterius cauſa ſit & auctor, atque ita ut niſi ademto uno, alter non tollatur, proprie connexi morbi illi dicuntur. ſed in ratione conſequutionis, quia evenire poteſt ut commutatione quadam morbus alteri ſuccedat: ut quum peripneumonia pleuritim ſequitur, hic non connexi, ſed conſequentes dicentur. Obſervatur ſiquidem conſecutionis ratio, at connexionis nulla eſt. Sic nomen *Conſequentis* longius patet quam *Connexi*.

De connexis, conſequentibus hæc dicta ſint. Sed ut ſcrupuloſis e cotibus tandem oratio noſtra enatet, de disjunctis ſeparatiſque morbis nihil dicemus, quod ſatis disjuncti intelligantur, qui in ſeparatis partibus verſantur, quarum non eſt ea communio quam ſupra diximus. Qui morbi in ea muliere, cujus gratia hoc ſuſceptum eſt, ſatis innoteſcunt. Nam & in ore fœtor erat a prolapſu putris pituitæ a capite, adjuvante quoque tetra exhalatione a partibus inferis, & renum male affectorum ac purulentorum magna quoque fuit ſuſpicio. Atque omnia ita erant occulta, ut morbus potius in diaphthora conſiſteret, quam in manifeſta aliqua intemperie diceretur. Febris erat lenta, cujus ſeminarium aut renes male affecti erant, aut meſenterium ſemiputre. Illud obſervatum in ea quod 6. Epid. ſcripſit Hippocrates: *Omnis extenuatio laxat cutem, deinde attendit. Refectio vero diſtendit, deinde laxat.* 4 Extenuationis cauſæ, alimenti penuria, exercitationes plures, vigiliæ, agitationes, dolores, motus colliquantes, evacuatives, pravitas humorum in vaſis, ut narrat Galenus in hiſtoria de muliere extenuatiſſima 6. Epid. In hac muliere corruptionem eſſe aliquam teſtantur omnes excretiones omni ex parte. Accedit quod in

orinis

Digitized by Google

omnis morbi diuturnitate per Galenum, comment. in aphor. *Acuti morbi in quatuordecim diebus*, &c. eſt obſtructio partis alicujus, cujus occaſione fovetur tam longus morbus. Et quum caloris, & frigoris magna ſit viciſſitudo, declaratur vaporis ſuſcitatio e materia corrupta. Sic Galenus docet in Epidemiis. Sic morbus latens eſt ex inſidiis invadens, & corpus frangens. Immo annotaverunt quidam ex veteribus, in vetulis ſæpe ita humores corrumpi, ut exſpiret ab iis teter vapor, qui puellos teneros aſthmaticos reddere poſſit. Quæſitum eſt, an eſſet febris hectica. Aliquando refrigerari contingebat, ſed recalfactio illa ſolemnis, quæ in nutritis hecticis apparet, non aderat. Si recalfactio non aderat, an non hectica? Erat hectica putris, a qua non excluditur levis perfrigeratio, quæ [illegible] & [illegible] dicitur. Aut dicemus manifeſtam calfactionem in iis apparere in quibus viſcera ſunt robuſta, non autem ſi victa & effœminata ſint. Hæc omnia indicabant cogitandum potius eſſe de prognoſi, quam de vita protrahenda. Salutis enim exigua admodum ſpes ſupererat. Nam quum morborum ſecuritas aut ex parte ipſius affectus petatur, aut corporis ſubjecti, aut utriuſque: quodlibet horum ſpectaretur, de ſalute nil ſperabatur. Morbus autem ſui indicationem exhibet, aut [illegible], aut [illegible] Subjectum, quum vis aliqua eſt reſiſtibilis: nam quum ſpecie & ingenio morbus malus eſt, & ſubjectum male conſtitutum, male præſigiendi occaſio ſeſe offert. Et quum omnia in ancipiti forent, deque funere potius quam de vitæ ſenore cogitaretur, in eam itum eſt diſceſſumque ſententiam, ut oppugnanda in putredine laboraretur, & viribus adaugendis. Itaque ratione putredinis breves & faciles ex rheo purgationes ſunt inſtitutæ. Ut autem corpus & vires recuperaret, ſerapium inſtaurans ex teſtudinum carne eſt præſcriptum.

His ita inſtitutis, domita paulſum putredine, ne contagione putrium humorum lactis aſinini bonitas ſuperaretur, conſultum eſt ut exactis aliquot diebus ad ipſius lactis uſum veniretur. Hoc ita factum eſt. Recreata natura ſurrexit, morbumque occultum tandem vicit, & præter omnium Medicorum opinionem ſuperfuit, Ut mirum non ſit ſi præjudicata Medicorum judicia ſæpe non ita magni fiant, quum ab iis provocare & liceat & conveniat.

ANNOTATIONES.

1. *Comitatus morbus, ut quum febrem fovet atque alit obſtructio contumax, comitatus eſt morbus.*

2. *Quamquam multi morbi conſequentes dicuntur, qui neceſſario connexi non dicuntur, ut pleuritin ſequitur peripneumonia. At propterea connexi non dicuntur morbi.*

3. *Quum ſigna ſunt communia, & hac & illa ſignificantia, oportet Medicos diligenter ſuam intelligentiam excutere, ne decipiantur.*

4. *Si corpus capit multum alimenti, & tamen non bene nutritur, vel corrumpitur alimentum, vel non diſtribuitur, vel conſumitur ob ingentem calorem naturalem.*

Conſultabant Riolanus, Magnus, anno 1573.

CONSILIUM XLII.

De pulmonum affectibus, in quo quæritur, an ad pulmonum morbos quadret tenuis diæta.

HIPPOCRATES optimus inſtituendæ diætæ architectus, in libris de Diæta acutorum, diſputans de pleuritide, exactam diætam præſcribit. Immo primis diebus ita accuratam illam eſſe vult, ut quamdiu morbus ſiccus manet, tenuiſſime vivendum cenſeat. Siccum autem morbum vocat, quum nil dum excernitur materiæ morbificæ, quum ſputum in os nondum occurrit. Quin etiam tantum periculi creari vult uſu ſolius cremoris ptiſanæ, ſicco manente morbo, ut inde homines ſuſpirioſos fieri aſſeveret. Et quod de pleuritide dictum eſt, idem ſanciri debet de omnibus morbis acutis. Pleuriticis enim pro omni morbo acuto in exemplum ſubjicitur. Item cremor hordei pro alimentorum ceterorum examine proponitur. Et quoniam inflammatio pulmonis ex acutiſſimorum morborum numero cenſeri debet, quæſtione digna res proponenda, an ea lex quam Hippocrates in pleuriticis curæ ſancivit, tenenda, confirmandaque in inflammatione pulmonis? Duabus enim de cauſis idem juris eſſe videtur. Prior eſt, quoniam Peripneumonia acutiſſimus morbus eſt, cito litis controverſiam dirimens. Poſterior, quoniam, ex ſententia omnium veterum & recentiorum, eadem diætæ ratio & therapias ſervatur in curanda peripneumonia & pleuritide: immo eorum plerique leviter tantum attigerunt de peripneumonia, & peculiare caput non deſcripſerunt, volentes peripneumoniæ curandæ rationem ex capite de Pleuritide depromi. Atque hoc non ita relinquendum eſt intactum, cujus explicatio & enodatio plurimum profectura eſt ad curationem morborum, quam omnes diligenter, & prout noſtri muneris eſt, proſequi debent.

Galeni locus obſervatione dignus eſt: *In pulmone, (ait) ſpiritus tenuis eſt, & levis, & quem coërceri oportet, ſanguis vero craſſus, & quem in ſingulas pulmonis particulas dimitti opus ſit.* Nam pulmo copioſiori alimento eget quam partes ceteræ, tribus aut quatuor de cauſis. Prima eſt motus perpetuus: ſecunda, caliditatis copia. Caliditas autem & propter cordis vicinum, & propter motus aſſiduitatem & conſtantiam. Addo & nativam, vernaculamque caliditatem, quum & ſpirituoſa ſit pars, & rara. Et paullo poſt, tria adinventa ([illegible] Græci vocant) ad affluentiam alimenti ad pulmonem ipſum, idque neceſſario. 1. Primum copia vernaculæ caliditatis, quæ efficit ut alimentum omne in partes minimas comminuatur, diffundatur, ac citius evaporetur. Alterum pulmonis dilatatio eſt in inſpirationibus, quæ efficiat ut ex denſiſſimis inſtrumentis (cujuſmodi eſt vena arterioſa) violenter quippiam arripiatur. Tertium ac omnium maximum ab eo ſanguine qui ſoli pulmoni a corde mittitur prius in illo plane confecto atque extenuato. Tertia hæc periodus implicita eſt atque obſcura, nec intelligi poteſt. Nam propoſitio illa, *Ab*, in textu Græco non repetitur, & interpres male convertit genitivum Græcorum abſolutum. Ita enim legi-

Digitized by Google

legitur in Græco, [illegible]. Ita interpretor. Tertium autem, idque maximum (ſupp. ad affluentiam alimenti ad pulmonem pertinens) eſt quod ſanguis a corde mittatur ad ſolum pulmonem exquiſite in illo prius elaboratus ac attenuatus. Et quum dixit tria eſſe præſidia ad affluentiam alimenti ad pulmonem, hoc bifariam poteſt intelligi, vel quod tres illæ cauſæ recenſitæ hoc efficiant ut multum alimentum affluat: vel potius cum præcedentibus hæc conteſtantur, hoc efficiunt, ut multum affluere debeat. In utroque ſenſu periodus hæc intelligi poteſt. Redeamus ad rem. *In pulmone* (ait) *ſpiritus tenuis eſt, ſanguis craſſus & gravis, quem ad omnes pulmonis partes ferri oportet, ſiquidem pulmo ob cauſas tres multo alimento præ ceteris partibus indiget.* Quorſum hoc ſcribit? Ut occurrat objectioni eorum qui tueri velint fruſtra a natura conſtitutam eſſe venam arterioſam, & arteriam venoſam. Nam ſi ſpirituoſus halituſque ſanguis in pulmone contineatur, neceſſe eſt eum arteria dura robuſtaque contineri, alioqui efflueret ut in aliis partibus continetur. Item ſi craſſus ſit ſanguis, & gravis, utpote nondum elaboratus, quid attinet venam arterioſam architectatam fuiſſe, quum ſimplex tunica, ut in partibus aliis ſuffecet ſatis? Tacite autem fatetur Galenus eas rationes probabiles eſſe, ut convincatur fruſtra machinatam fuiſſe naturam iſta vaſa ab aliis ejuſdem generis diverſa. Nam in partibus aliis arteria dura eſt, ne cito effluant ſpiritus per corpus arteriæ: mollis vena, ne diutius inſiſtat ſanguis (ſiquidem per tunicam venæ nutritio fit, ex ſententia Galeni) & ita nutritio retardetur: tamen natura neceſſitate adducta arteriam venoſam, & venam arterioſam eſt machinata. At ampliorem diſputationem de vena arterioſa in locum alium non longe rejiciemus, explicantes an legitime, optimaque ratione vena arterioſa a natura ſit inſtituta. Nunc autem quod inſtituti noſtri eſt explicemus, nimirum copioſiore alimento uti debere pulmonem quam partes ceteras, & ratione caloris tum ſui nativi, tum alieni a corpore cordis mendicati, tum conſtantis perpetuæque agitationis. Si enim hoc verum eſt, exquiſita diæta in pulmonis inflammatione non eſt tuta, licet morbus ſit acutus, quod & ratione alterum non valeret. At dicat aliquis: Quid tum vero pulmo copioſiore alimento egeat quam ceteræ partes, an propterea tamen exquiſitæ diætæ locus non eſt in pulmonis inflammatione, ut & in pleuritide ab Hippocrate ſancitum eſt? Nam quum Galenus uſum venæ arterioſæ docet, neceſſariamque pulmoni alimenti copiam non ut affectus eſt pulmo, ſed ut ſanus, ſermo habetur. Nos autem non negamus quidem injiri mentionem de ſano pulmone, ſed tamen ex ea ſententia deſumimus poſtulatum ac hypotheſin ad id quod inſtituimus maxime pertinentem. Etenim diætæ inſtituendæ ratio revocari quoque debet ad naturalem ſymmetriam partium. Nam ſi in uſurpandis medicamentis dum pars laborat, diligenter ſanæ partis naturam ac ſymmetriam inquirimus, ut quoad fieri poteſt maxime parti conſulatur: idem in diæta factitari debet. Illud enim eſt quod Hippocrates monebat, dandum conſuetudini, quod non ſolum de conſuetudine intelligitur, ſed de priſtina natura partis. Ut ſi cerebrum laboret intemperie humida, & ſiccam victus

vitio-

rationem inſtituimus, quæ a nobis ſiccandi vi prædita diæta præſcribitur, non talis eſt, qualis in aliis partibus ſervaretur, quæ minus humidæ forent. Nam etſi intemperiem humidam in parte humidiſſima corrigere conſilium eſt, tamen intra limites conſiſtimus. Sic in calida intemperie partium exhilarum natura, impenſe refrigerare non debemus. Idem quoque in diæta inſtituenda obſervari debet. Nam poſitis in hypotheſin duabus partibus, quarum una copioſiore alimento eget, altera non item. In partibus effectibus non par diæta præſcribi debet. Nam in affectibus ejus partis cui copioſius alimentum natura conceſſum eſt, liberaliores paullo nos eſſe oportet. In affectibus autem ejus partis cui minus alimenti ſuppetit, pauco nos contentos eſſe oportet. Nam ut multum alimentum in aliis requiritur, ita paucum abunde eſt. Quod & in univerſi corporis noſtri nutritione dum morbo detinemur, obſervari debet. Nam qui pauco contenti cibo dum integra fruuntur valetudine, vivunt, in iis nos accuratiores, parciores, reſtrictioreſque eſſe oportet: ſin minus multo copioſoque cibo vitam propagarent, in iis dum infirmi jacent, liberaliores ſimus, ratio poſtulat. Immo Hippocrates iis congruentibus dum de qualitate cibi ſcribebat, monuit in diætæ præſcriptione deteriorem paullo cibum conſuetum, ſuaviorem eſſe ægris magis bono non conſueto: adeo nos ſollicitos eſſe oportet, ut & conſuetudini, & temperamento, & vitæ inſtituto aliquid tribuatur.

Itaque ſi ſanus pulmo copioſiore cibo dum ſanus eſt, eget, quam partes cæteræ, ut hepar, & ventriculus, dum inflammatione tentatus eſt, minus exquiſita diæta deſiunt, deſcribique debet inflammato pulmoni, quam aut hepati, aut ventriculo. Cujus rei confirmatio & fides deſumi poteſt ex Galeni auctoritate, ſi huic ea in parte fides abroganda non eſt: *Non ſicut in jecinore & ventriculo, ita in pulmonibus tenuiſſimo victu utendum eſt. In ventriculo enim & jecore alimentum coquitur, metuſque eſt ne ipſis phlegmone laborantibus nutrimentum rite non concoquatur, & phlegmone augeatur: in pectus vero tantum alimenti jam cocti pervenit, quantum uni ipſi particulæ nutriendæ conveniat.* Hic locus admirationi eſſe poſſit. Etenim Hippocraticæ diſciplinæ e directo contradicere videtur. Si enim ideo exquiſitiſſimo victu utendum non eſt in pulmonis inflammatione, qui locus morbum acutum producit, quod tantum alimenti ad pulmonem affluit, quantum ipſi convenit tantum, cur non idem continget in tunicæ coſtas ſuccingentis inflammatione? At in pleuritide accuratam multum victus rationem præſcribit, & dolore præſtitute, & dum ſiccus manet morbus, non multum dare ptiſanæ jubet, ne natura a coctione avocetur, ne dolores augeantur, ne

Part. 32. Comm. 1. in lib. de Diæta acutor. anhelosus æger reddatur. Ita enim ſcribit: *Quibus cibus, (idest ſtercus) ſtatim incluſus, ſi quis non vacuato eo ſorbitionem dederit, dolorem, ſi adeſt, augebit, ſi non adeſt, protinus inducet, frequentiorque reddetur ſpiritus; quod malum eſt: nempe pulmonem exſiccat (quia augetur reſpiratio ab uſu cibi) & fatigat hypochondrium, tum ventrem imum, tum ſeptum tranſverſum. Et ob ſimiles cauſas qui tota utuntur ptiſana ſeptimo die, vel celerius moriuntur: alii mente laſi, alii ob difficultatem ſpirandi ſtertoremque præfocati.* Sed hic locus an alteri ſuperiori contradicat, quo neque Gale-

nus

Digitized by Google

nus locum eſſe tenuiſſimo victui in pulmonis inflammatione (quod idem de pleuritide intelligi debet, quum Galenus & in peripneumonia & in pleuritide ſiccitatem ex eo judicet, quod ſputum humidum non procedat) quum hoc loco ne ptiſanæ quidem locum eſſe neget? Nequaquam hæc pugnant. Sed ex collatione locorum intellecta conceptaque eſſe oportet. Utrumque conciliabimus, ſi prius unum explicuerimus.

Cauſa hæc eſt cur pulmo inflammatus reſpuat exquiſitum victum, non autem jecur & ventriculus, quod in ventriculo & jecore cibus coquatur: ſi plenius nutrimentum ingeratur, nec bene coquetur ratione morbi, & augebitur inflammatio. Hæc ratio Galeni eſt. Altera ratio petita ex eodem Galeno, ut antea abunde monuimus, pulmo ob motum perennem, calorem, copioſiore eget alimento quam partes ceteræ ſi dum ſanus eſt copioſius cibandus pulmo eſt quam partes reliquæ, ob eas cauſas, dum laborabit ea conſuetudo, & temperies pulmonis erit inſpicienda. Nam Galenus conſilio niſus Hippocratis, non vult quicquam peccari nec in commoda univerſalis nec particularis naturæ. Et quæ ratio unius partis, eadem & totius corporis, & quæ totius corporis, eadem & unius partis. Ita enim ſcribebat Hippocrates: *Qui bis die cibari conſueverunt, his ptiſanam dare &c.* Confert ſtatum ægrum cum ſtatu ſano (ut ita loquar) Et paullo poſt *Inter initia neque multam, neque craſſam ptiſanam dare oportet, ſed quantum & ob conſuetudinem, & ne multa fiat vaſorum inanitio, ingerere convenit.* Part. iv. comm. i. in lib. de acutis.
Ac ſi dicat Hippocrates. Et ſi principium morbi, aut adjectionem magnam ſuadeat, nimirum ſi vigor longe abeſſe videatur, ut æger in vigore morbi ſufficiat, ne in illo cogamur præter rationem accedere ad nutritionem, aut detractionem alimenti, ſi vigor nempe in procinctu ſit, & non eſt metus læſionis magnæ virium. tamen ita ſe gerere oportet vel in ſubſtrahenda ptiſana, vel in eadem aut ſimpliciter danda, aut augenda, ut conſuetudinis ratio habeatur: Hujus enim magna vis eſt, ne aut temere inaniamus, aut repleamus. Ita enim veteres quidam magnis mutationibus magnas opponere volentes, aliquando perfectam mediam præſcribebant, aliquando cantillum dabant alimenti, ut cogerentur tandem cibum in medio vigore morbi adjicere non citra damnum ingens.

Ergo pulmo ſanus multo eget alimento. Quum itaque erit inflammatus, habita ratione conſuetudinis, non ita exquiſita diæta erit præſcribenda. Scitum enim illud Hippocratis 6. Epid. *Attractio pulmo incendium, evacuatum ſiccat ſomnus multus*. In ejus textus enarratione excutire mihi videtur Galenus; vult enim conjungi eas duas voces, pulmo incendium, quaſi dicat Hippocrates: Attractio nequum in pulmone eſt incendium. Hoc quidem verum, ſed non eſt ſenſus Hippocratis. Itaque ſic legendum, Attractio, pulmo, incendium: id eſt, incendium per ſe attractionis cauſa eſt: pulmo autem una eſt ex partibus quæ attrahit maxime undelibet, a capite, a partibus inferioribus, ob calorem, & motus perpetuitatem; quæ duo pulmonem reddunt attractionis capaciſſimum. Pulmo itaque inflammatus ipſo propter phlogoſin calidior effectus expetet copioſius alimentum, alioqui areſcet motus perpetuitate, & majori celeritate propter idem incendium choreres

res attrahet a partibus inferis. Quo pacto libris de ſanitate tuenda ſcribit in hominibus biliosis ob mediam capitis dolores oboriri, attractis ſurſum miſſiſque viciſſim vaporibus. Præterea facile colligi licet vim potentiamque pulmonis excalfacti ex eo loco Hippocratis in libris de differentiis morborum, aut potius de morbis, præſertim quum agit de eryſipelate & inflammatione pulmonis. Docet enim tenuiſſimum ſanguinem a magna vena attrahi quum ardet pulmo, unde inflammatio fovetur: at blanda anathymiaſi, ideſt halitu, vaporeque ſucculento cibi humectatur paullum pulmo, ac proinde refrigeratur. Atque hac fieri maxime quod dictum a Galeno, tantum attrahi alimenti ad pulmonem, quantum uni parti ſufficit. Ut propterea ei non ſit metuendum a paullo pleniore diæta.

Nunc autem locus poſtulat ut locorum Galeni & Hippocratis ſenſum venemur ac colligamus, ne temere aut adjiciamus, aut detrahamus: quod utrumque cavit Hippocrates, ut mirum non ſit modo adjectioni, modo detractioni attendendum eſſe cenſeat. Locus Galeni eſt, *In inflammationibus pulmonis tenuiſſimo victus locus non eſt, quod in pectus tantum attrahitur alimenti cocti, quantum uni parti tantum ſatis eſt.* Alter præterea locus dum de uſu venæ arterioſæ diſputet, quo ſcribit præ partibus ceteris corporis pulmonem largiore alimento frui debere. Hippocrates autem in pleuritide & inflammationibus thoracis, ideſt, & membranarum & pulmonum

Part 33. comm 3. in lib. de Diæta acut. exactam admodum ac ſtatam diætam imperat. *Si*, ait, *lateris dolor aſſiduus eſt, calidis fomentis non remittitur, ſputum non procedit, ſed citra coctionem glutinoſum eſt, niſi dolorem vel alvi ſubductione, vel ſecta vena ſolveris; ſi hic ptiſanam das, ægrum jugulas.* Immo ſi tota utuntur ptiſana, vel ſeptimo, vel citius intereunt. Et paullo ante dixerat: *Si quis ſorbitionem dederit non vacuata alvo, dolorem, ſi non adeſt, inferet, ſi adeſt, augebit: major difficultas ſpirandi orietur, & pulmonem exſiccat, &c.* Ubi videre licet accuratum admodum eſſe Hippocratem in præſcribenda diæta pleuritide laborantium, immo ne cremorem quidem ptiſanæ concedit: & ut a præſcribenda ptiſana avertat, proponit terrifica ſymptomata quæ talis ptiſanæ uſus eſt ſtatim allaturus. Si per Galenum tantum aſtiuit ad pectus alimenti quantum uni parti ſatis eſſe poteſt, quorſum & in peripneumonia & pleuritide plenior cremoris hordei uſus pertimeſcitur? Quorſum reformidatur vaporum, flatuoſique ſpiritus ſurſum reciprocatio, &

Com. in part 12. comm. 2. in lib. de Diæta acut. prava ad partes thoraceas diſtributio, quod annotavit Galenus in quodam commentario? Immo ſi pleniorem victum in acutis morbis tenuiori exquiſitoque anteponit Hippocrates, curioſa illa ſollicitaque ptiſanæ præſcriptio locum in medendo eſt habitura.

Ut res tota decidatur, ac his controverſiaque dirimatur, dicamus non abs re exquiſitiſſimam diætam in inflammationibus thoracicis ab Hippocrate præſcriptam ac ſancitam, & non abs re a Galeno in inflammationibus iſtis pleniorem cibum requiri. Sed quo nexu hæc inter ſe cohærere copulataque poſſint, paucis explicamus.

Hippocrates alias pleniorem diætam præſcribit, alias tenuiorem, pro robore, natura, temperamento, morbi temporibus, in eodem morbo circum-

ſtantis

Google

ſtantiis & occaſionibus, morbi natura, conſuetudine ægrotantium. Etiam eodem tempore morbi aliquando accuratus victus conſulitur, aliquando paullo plenior: immo in uno loco adjectionem in morbis commendat, in alio eamdem rejicit, habetque rationem univerſalis & particularis naturæ. Quæ omnia ſi minus attente audiuntur, avidaque aure non minus accipiuntur, quam prudenti ſagacique mente exiguntur, in infinitorum errorum ſcyllam non præcipites delabemur? Atque id tantæ difficultatis in unius diætæ præſcriptione oboriri mihi videtur duabus de cauſis. Una eſt, quod difficilis admodum conjectura quam quiſque prudens Medicus habere debet de morbi ingenio, vigore vel ſtatim futuro, vel longe poſt, item difficilis cognitio naturæ univerſalis & particularis cujuſque, conſuetudinis, anteactæque vitæ, ne temere ab otio ad negotium, aut contra, converſio fiat. Quæ in primis omnia magnum injiciunt ſcrupulum prudenti Medico omnia ex arte facturo. Ut exempli gratia, ſi intra triduum futurus vigor ſit morbi, non eſt dubium quin triduo, aut biduo inediam ferre poſſit, & ita in exquiſitiſſima diæta perſeverandum: ſin longius abſit, quis dubitat ineunte morbo plenius alendum eſſe ægrum, ut morbum ferendo eſſe ſatis poſſit, ne quod cavet Hippocrates ſub vigoris tempus pleniorem cibum offerre magno incommodo cogamur. Item, ſi quis ter cibum capere conſueverit, quum morbo præditus fuerit, eodem jure velit agere ne cum eo qui ſemel aut bis ceperit? Ille quum ægrius alimenti ſubductionem ferat, hic ejuſdem adjectionem non bene fert.

Altera ratio tantæ difficultatis eſt, propter veterum in ea re ancipites, ambiguaſque controverſias. Nam nullo fere adhibito judicio, nulloque diſcrimine, modo abſolutam tridui quatriduive inediam præſcribebant, & ſic fame ægros miſere necabant: & ſub vigoris tempus cibum offerre cogebantur; aut quum intelligerent ineuntibus morbis adjectioni potius attendi debere ægros ſaturabant, pleruſque cibabant, unde incommoda ſequerentur, quæ nulla fere ars corrigeret ac emendaret. At Hippocrates ſingulari judicio præditus, neutris calculum addictus, exquirit diligentiſſime & maxime artificioſe diætam in acutis ex ratione temporum morbi, conſuetudine ægri, morbi indole, privata, univerſaque cujuſque natura, cujus maximum eſt in medendo momentum. Itaque ſententiam ſuam ita protulit: *Non intempeſtive oportet fortes vaſorum inanitiones moliri, nec quum morbi urgent ferventique cibum offerre, nec repente in hanc illamve partem mutare licet*. Quæ ratio primum convellit ac labefactat veterum ea de re latas ſententias. *Part 32. comm. 2. in lib. de Diæta acutor.*

His itaque poſitis, an ſine diſtinctione & temere Hippocrates in inflammationibus thoracicis, ut ex illius verbis conſtat, exquiſitiſſima diæta retinenda? Nequaquam. Sed primum hoc cenſeri debet, ineunte morbo, aut in principiis morborum (nomen autem principii late funditur) dum ſicci manent potius in curam eorum incumbere debemus, quam paullo pleniore victu naturæ conſulere. An propterea inedia præſcribenda, ut quidam volunt? Nequaquam. Nam quum dicimus, potius, aut magis, non excluditur omnis cibi adjectio. Primum enim in Aphoriſmo 50. *In*

tenui

tenui victu ægri delinquunt, ait, *& error qui committitur magnus, major fit in tenui victu, quam in pleniore*, duabus de cauſis, ait Galenus, Quia natura a tali victu debilitatur plurimum, & quia ad inſuetam diætam tenuem converſio fit. Nam quum ita tenuis diæta non præſcribitur perſpecta morbi natura, & viribus ægri, contingit nos vires eas tridui inedia frangere, & cibi acceſſionem adjungere affecto jam morbo, quum minime ſit opus ac deceat. Quum enim graviores ſint mutationes quæ fiunt ab otio ad negotium, quam contrariæ, ſic gravius in ſe peccat qui defraudato genio repente ciborum pleniore manu indulget, quam qui a ſaturitate ad cibi abſtinentiam ſeſe convertit.

Præterea idem Hippocrates 1. de Diæta acutor. ſatis aperte docet non ita amplecti ſe ineuntibus morbis exquiſitam diætam; *Qui in morbis ptiſana utetur, ne uno die vaſa inaniri permittat, nec ab uſu deſiſtat, niſi propter medicamentum, aut clyſterem, aut ſectam venam*. Tunc loquitur de morbis nondum validis. Nam ſi dolor urget, ut locus ſit medicamento, aut ſectione venæ, non ita plena manu cibandus æger. Sed dandum vult conſuetudini, ut ſi bis cibum capere conſueverit, bis detur ptiſana, ut duabus vicibus, propter conſuetudinem tantum expleatur, quod ſemel ſi morbus non adeſſet, expleri deberet. Paullo poſt ſubjicit, initio non multam & craſſam ptiſanam dari oportere; ſed videndum qualis conſuetudo, tum ne magna vaſorum inanitio fiat. An illud eſt tam accuratum eſſe in diæta præſcribenda? Nam dum de morbi ſiccitate paullo poſt loquitur, quæ videatur alioqui abſtinentiam ſuadere, quoniam cruditatem ſignificat, ſcribit, ſi morbus ſiccior ſit, non multum dare oportet. Aliud eſt dicere, in morborum cruditate, de qua hoc loco mentio injicitur, non multum dari alimenti oportere, aliud eſt dicere omnimodam abſtinentiam a cibo præſcribi, ut Prodicus & Diatritarii Methodici factitabant. Hippocrates enim illa ſuperiore ratione, & quia utitur in hoc morbo (de ceteris idem judicetur) alimento medicamentoſo nec tenuius nec plenius alit: ſed mediam quamdam formam, & æquabilem retinet, tametſi Theſſalus eum hoc loco ægros implere aſſeveret, & Eraſiſtratus eodem fame & inedia necare. Eſt enim in morbis thoracicis cibo conſulendum, viribus & ad eductionem, & ad actionem: eſt & naturæ conſulendum, ſubducta alimenti portione ad mitificationem, materiæque præparationem.

Cautiones autem iſtæ, cibare oportet in morbis, niſi vel clyſteri, vel medicamento, vel venæ ſectioni locus ſit, indicant aperte detrahendum quippiam de cibo, ſi dolor abſit, ut ejus occaſione aliquod illorum præſidiorum uſurpandum ſit. Nam ita occurrimus objectionibus quas prius movimus, quaſque eruent quis ex duobus illis Hippocratis locis quos paullo ante enarravimus: ſi incluſo cibo, id eſt, ſtercore diu retento, ut ait Galenus, ſorbitionem quis det, ſtatim dolorem augebit, ſi adeſt, ſi non adſit, inferet. Nec enim hoc impedit quominus adjiciamus aliquid alimenti, ſed quum alvus adſtricta eſt, quoniam aſſumtæ ptiſanæ exhibitæ diſtributio prohiberetur, vult præmitti clyſterem, aut ſecari venam, priuſquam de nutritione cogitetur. Si enim in ſanis alvo minime libera ingeſtio eſculentorum ſæpe tormina

ac contorſiones afferat, multo magis dum aut morbus adeſt, aut imminet. Alter autem locus videtur urgere paullo amplius. Si lateris dolor aſſiduus eſt, calidis fomentis non cedens, ſi ſputum non procedit, niſi quis vel ſubductione alvi, vel medicamento dolorem laxaverit, ptiſanam autem dedert, in perniciem præcipitat ægrum. Itaque, dicet aliquis, in peripneumonia, in pleuritide quum dolores adſunt, cibum dare nocentiſſimum, ſed omnino media præſcribenda eſt. Non hic eſt animus Hippocratis. Atque eum locum bifariam intelligimus, objectionemque diluimus. Prior quidem ratio, illic de vigore morbi agit Hippocrates in ſuperioribus textibus, ut demonſtratum eſt, plus minusve ptiſanæ exhibuit ineunte morbo, docens non multum dari oportere ſi ſiccus manet morbus, nunc autem omnium dolorum & ſymptomatum vehementiam proponit, & vigorem morbi deſignat, quis adeo hebes ſit, qui quum dolores urgeant ad nutriendum ſe convertat, quum præmonuerit alendum ægrum plus minusve pro re nata?

Altera ratio, ſcribit. Niſi quis dolorem vel medicamento, vel phlebotomia ſolverit, hoc ſatis indicat urgentibus doloribus vigentibusque ſuccurrendum eſſe præſidiis artis quum illis ſymptomatis vires deterreantur, priusque ptiſanam exhibeamus, præſertim julepum, id eſt, priusquam plenius cibemus. Præmiſſo autem clyſtere, & ſecta vena, tum de cibando conſuletur. Ex quibus manifeſto patet eam numquam fuiſſe Hippocratis mentem, ut velit etiam in pleuriticis exactam admodum diætam obſervari, præſertim initio morbi. Quum dubium eſſe non debeat, in omnium morborum vigore ac ſtatu, quum dolorum ſumma ſunt omnia, tutius eſſe morbi depellendi provinciam naturæ committere, quam adjectis cibis eandem ab inſtituto avocare.

Hæc ſatis ſunto, ac priusquam diſputationis finis fiat, conciliare locos duos Hippocratis in animo eſt, qui plane diſſentire videntur. Prior eſt Aphoriſmorum lib. 1. ubi in morbis adjectioni ciborum attendendum eſſe vult, ut in tenui victu delinquere ægros potius ſcribit quam in paullo pleniore. Alter ei plane contrarius eſt. In libris acutorum ciborum adjectioni intendendum multo minus. *Nam ſubtrahere omnino ſæpe expedit, quum æger ſufficere poſſit, donec morbi vigor matureſcat.* Huic & ſimilis eſt apud Galenum. *In quibus morbis vigor primo quaternario adeſſe debet, modo natura fortior ſit, integram inediam ſervare debemus: In quibus non ultra primam ſeptimanam forte natura exſiſtente ſolo utendum melicrato. Si naturæ robori non fidimus, ptiſanæ utemur ſucco.* Quaſi vero ſuccus ptiſanæ multum ad robur naturæ adſtruendum ſit collaturus. Ex adverſo pugnant duo illi loci. Sed ſi mens Hippocratis intelligitur, ſatis abunde omnibus factum putabimus. Docuimus ante non abs re Hippocratem alias paullo pleniorem ciborum adjectionem concedere, alias eandem plane diſſuadere, ob gravia quæ inde ſequerentur incommoda. Atque id duabus de cauſis: priore quidem, quod ex veteribus medendi magiſtris quidam abſolute plenam diætam inſtituerent, alii vero omnino cibum ſubtraherent: quos utroſque ut errare oſtenderet, eſt ubi paullo plenius in morbis cibet, eſt ubi tenuiſſime. Sic modo unum conſulit, modo alterum, non immemor, ac diſſimilis ſui, ſed ut oſtendat quam erroneum ſit aliquid ex ſe ſtatum rat unique ſtatuere. Poſteriore autem, quod quum cognoſceret præſidiorum ſingulorum

Aphor 5, lib. 1.

Part. 37. com 2. in lib de Diæta acut.

Commentatio pra-

Alii. verba hæc ſcribuntur. lorum quantitatem artificioſa egere conjectura, hanc autem aſſequi conjiciendi vim difficillimum eſſe, & ad eum pertinere, qui omnium quæ in arte ſunt vires norit, malui in ea re ancipitem, dubiamque ſententiam ſuam proponere, quam aut hoc, aut illud certo definiendo, multis errandi occaſionem præbuiſſe.

Itaque dum primo Aphoriſmorum paullo pleniorem victum laudat, univerſalem plane non proponit regulam, ut hæc eſt quam in libro Acutorum ſcripſit, quum ciborum adjectioni in morbis multo minus attendi oportere dixit. Nemo enim dubitat corpus ægrum non tam indicare refectionem ſui, quam ablutionem morbi quo occupatur. Ut enim cibus ſano corpori præſidio eſt & robori, ita ægrum morboſumque corpus offendit, ac lædit. Sed offenſio eſt major minorve, prout plus minuſve cibi offertur. Itaque I Aphoriſmorum vult evertere dogma eorum qui magnis mutationibus magnas mutationes opponere in animo habentes, initiis morborum ſine ullo delectu mediam abſolutam præſcribebant, & quod citra damnum fieri non poterit, tempore vigoris cibum adjicere cogebantur. Satius autem eſſe vult Hippocrates, initio morborum alimentis vires recreare, ut quum ad vigorem ventum ſit, abſoluta media minus æger offendatur: ita tamen ut ſi brevi vigor futurus ſit, tantum demamus de cibi adjectione quanto propinquior is videatur. At libro acutorum præceptum generale ponit in morbis dum multo minus adjectioni attendi debere opinatur, quod adhuc per comparationem dicitur, ut nil temere & abſque ratione dicere conſuevit. Quoniam, ut dictum eſt ante ex comm. Galeni in hanc particulam, artificioſa conjectura quam conſequi debet quiſquis quantitate remediorum rationem ad unguem tenere velit, difficillime omnium attingitur. Accedit quod ſcribit Galenus ibidem: *Quod plus eſt* (ait) *& exſuperat, noxas inemendabiles facit, quod vero minus eſt, facile emendatur: nempe ſi virtus labaſcere videatur, cibi exiguum miniſtrare debemus. Quod in ventrem injectum eſt, tollere eſt difficillimum.* In illis locis conciliandis & ad legitimam medendi formam revocandis diligenter laboravit Manardus epiſt. 2. lib. 5.

Id quod in quæſtione erat poſitum nunc abſolvamus, nimirum an in inflammationibus pulmonis, quod vult Galenus, tenuiſſimo victu utendum non ſit. Jam docuimus in pleuritide, quam pro exemplari & typo morborum acutorum proponit Hippocrates, quatenus adjectioni, aut detractioni ciborum ſtudere oporteat. Quum Galenus non vult tenuiſſimo victu utendum in pulmonis inflammatione, notari primum debet quod tantum per comparationem loquatur. Ait enim, non eſt tenuiſſimo victu utendum in pulmonis inflammatione, ut & in jecoris & ventriculi phlegmone. Nemo enim negaverit duos hos morbos accuratiſſimum victum exigere, quod ratione inflammationis injectum alimentum corrumperetur: & quia officiales ſunt partes, & in quas alimentum integris viribus injicitur, magis offenderentur. Pulmo autem pars naturalis non eſt officialis ſaltem, & ad eum, auctore Galeno, tantum alimentum advehitur quantum uni parti alendæ ſufficit. Quocirca non ita incommodum ſequeretur ex pleniore cibo. Dicemus autem ad hanc controverſiam dirimendam, aliud eſſe conſiderare pulmonem

Digitized by Google

tem inflammatione laborantem tamquam morbo acuto, aliud eſſe eumdem laborantem conferre cum ventriculo & jecinore. Priore enim modo quum acuto morbo affligatur, non eſt dubium quin quamdiu morbus ſiccus erit, diæta revocari debeat ad eam quam de pleuritide Hippocrates explicuit. Poſteriore autem, revera accuratior victus eſſe debet in ventriculo inflammato ac jecore, quam in pulmonis inflammatione.

Duplex tamen dubium hoc loco eſſe poſſit. Prius, an hoc verum ſit in ventriculi & jecoris inflammatione tenuiſſimo victu uti nos debere, quod pars officialis & naturalis. Immo, dicet aliquis, quia penu eſt & promtuarium omnis alimenti, & quo niſi agente, & alimentum partibus ceteris miniſtrante, animal brevi concidat, plenius ea ratione alendum eſt: alioqui aliæ partes quæ mutuas ad opus curationis tradunt operas, ſatiſfecerint, ac liberentur. Pulmo autem & cerebrum, & partes aliæ, quia naturales non ſunt, nec ciborum promtuaria, parcius cibandum, quod ventriculus integer ſit, & alimoniam ad tempus ſuſtinere poſſit. Aut ſi ita ſane alatur plenius corpus, aut tenuius, quid intererit? Dicimus ideo tenuiſſime hic alendum in inflammatione hepatis & ventriculi, quod morbi omnium ſint acutiſſimi, propterеaque extremos habent labores. Vigor enim in propinquo eſt. Et hic plus occupatos nos eſſe oportet in oppugnatione morbi qui plurimi eſt momenti, quam naturæ corroboratione, tametſi magna virium jactura ſequatur. Præterea eo eventu tenuiſſimæ diætæ occaſio ſeſe profert. Quum enim partes illæ extreme laborent, dubium non eſt quin in eis alimentum corrumpatur: corruptio autem illa ægris damnum eſt magis auctura, quam ſi in totum alimento abſtineatur.

Poſterius dubium, an omnino verum hoc ſit, nulla facta comparatione cum inflammato ventriculo, in pulmonis inflammatione morbo alioqui acutiſſimo, & ſuam hiſtoriam ſtatim abſolvente locus ſit tenuiſſimo victui? Videtur ita, quia in iis morbis qui extremos ſtatim labores habent, extreme tenuis diæta conferat. Item quia exhibita etiam ptiſana homines [illegible] fiant anheloſi. Præterea quum a corde nutriatur pulmo, ſi multum ingeritur cibi, plurimum ad cor ſanguis deferetur: & ivi ad pulmones attrahentes ad invicem, ſic inflammatio augebitur: in omni autem inflammatione iis abſtinendum quæ multum ſanguinis generant. Videtur quod non, dum ſanus pulmo multo copioſoque alimento eget comparatione cum partibus aliis, ex mente Galeni. Ergo, ut ante docuimus, conſentaneum erit ut non ita parce ac durius peripneumonicos nutriamus. Præterea calefactus pulmo multum conſumit, multum attrahit etiam ratione caloris & motus aucti, ſi deſit ob inediam alimentum pulmoni undelibet rapiat, immo potius ichoroſos humores ex quavis parte; ſic augebitur peripneumonia, præſertim biliofa: venæ enim areſactæ bilioſos & ichoroſos humores ad ſe ex aliis partibus attrahunt, ſic & pulmo. præterea areſiet cor rapris & ſanguine, & ſpiritu ob incendium pulmonis, unde peripneumonicos animo deficere videmus. Etſi auctore Meſuæo peripneumonia ſit aut a pituitoſo, aut a bilioſo humore: ſi a pituitoſo, tamquam ab excremento; ſi a bilioſo, tamquam a nutrimento. In bilioſa peripneumonia plenius cibare

oportebit: & quod nutrimentum adeſſe parti oporteat, non tantum quantum quidem ſi ſana eſſet, ſed ut in ſanis robur alimento augeamus, ſaltem in ægris ſervare quoad poſſumus, debemus. Item quod bilioſi ſchores ferociunt magis, protervíuntque detracto alimento. Nutrimentum enim temperat eos, humefacit, & expectorationem promovet humectando. Sed horum omnium explicationem venari poſſis ex ea longa oratione quam nos de induſtria habuimus.

Quod paullo ante ſumus polliciti nos præſtaturos, illud nunc exſolvendum. Quum enim de uſu venæ arterioſæ, ac arteriæ naturam & conformationem venæ referentis, mentio injiceretur, ne diſputationis ordo everteretur, pleniorem ea de re diſputationem in tempus ac locum aliquanto commodiorem rejecimus. Ad quam nos accingemus, quoniam plurimum habet utilitatis & voluptatis. Utilitatis quidem ad cognitionem eorum quæ dicta ſunt de obſervatione diætæ in inflammationibus pulmonum, quod pulmones multo uberiorequealimento ad recreationem ſui indigerent. Voluptatis autem in inquirendis contemplandiſque naturæ operibus, quæ quum cæca, bruta ac temeraria videatur, tanquam mirus & ingenioſus artifex in iis condendis appareat: ſive quod ei mentem tribuere nos cogat divina operum præſtantia, quæ citra rationem, intelligentiam, ac conſilium temerario fortuitoque nìſu talia evadere nequiverunt, ſeu potius quod Deum & numen in iis ſuam vim ac potentiam explicuiſſe neceſſario fateri cogamur. Quod ſi tenuerimus, id nobis invitis extorquebit admirabilis & naturam ſuperans effectio, quæ quotidie in oculos noſtros incurrit.

Res autem quæ proponitur ejuſmodi eſt, cur non ut in partibus reliquis eam venam quæ à dextro cordis ventriculo derivatur, non autem oritur non ut ceteras effinxerit, ſed arteriæ conformationem ob tunicæ craſſitiem quæ quintuplo aut ſextuplo craſſior eſt, ſortita fuerit: contra vero arteriam quæ ſiniſtro cordis ſinui implantatur, rarum, ſubtilemque, & proxime venam referentem eſſe voluerit. Si rationem conformationis venarum & arteriarum perſtrinxerimus, earum quæ partibus ceteris inſerviunt, facile cauſam ſumus reddituri, cur in pulmonibus utrumque vas contrariam ſuæ naturæ conformationem nanciſcatur. In partibus quidem ceteris venæ ſimplex eſt tunica, arteriæ vero major craſſior quam quæ venarum eſt. Hujus ratio hæc eſt, quoniam ſi qui in arteriis continetur ſpiritus tenuis, calidiſſimus, ac incitatus maxime, craſſis, compactiſque vaſis non coerceretur, evaporaret ſtatim, ac evolaret. Sanguis autem quoniam piger, craſſus, & gravis eſt, niſi vaſe maxime perſpirabili contineretur, non bene nutritio fieret. Nutritio porro fit non modo per venarum oſcula, ſed per tunicas, transſumta ſcilicet materia quæ partes irroret, adhæreat illis, & propter adhæſum tandem in earum naturam cedat atque faceſſat. Ac contrariam multum in effingendis pulmonum vaſis rationem habuit. Nam & aliam nutriendi rationem notam perſpectamque habuit, & alimenti copiam ſupereſſe pulmoni oportuit, & ſpiritus communicationem non ita difficilem ut eſt in partibus ceteris. Itaque craſſæ venæ conformandæ & arteriæ raræ ac ſimplicis conſilium hoc fuit.

Unum

Unumquodque ſimili nutritur appoſito cibo: pulmonis autem carnem raram, mollem, ſpirituoſamque eſſe nemo neſcit: Eoque factum conſilio, ut vena craſſior eſſet, ut diutius ſanguis reſtitaret in ea, & ſic elaboraretur. Si enim mollis fuiſſet tunica qualis a corde manaret ſanguis, talis perſpiratione & tranſſudatione celerrima in nutrimentum pulmonis concederet. Accedit quod in aliis partibus non eſt ea motionis agitationiſque perpetuitas, & continuatio, quæ efficit ut calfactus impenſe pulmo vi quadam vel ex denſiſſimis vaſis ſanguinem arripiat. Tamen ea craſſities validam pulmonis attractionem quodammodo retardat atque eludit, ut nihil niſi quod tenuiſſimum eſt, e vena arterioſa elabatur.

Arteria autem rara effecta eſt duabus maxime de cauſis. Tertiam ac quartam in orationis tractu explicabimus; ut nimirum ſuppetias venæ arterioſæ ferat, nam quoniam non ita multum promtumque alimentum vena arterioſa præ ſua craſſitie & opacitate tribuit, id arteriæ tenues, raræ reſarciunt ac compenſant. Secunda ratio, quoniam ceteris partibus non ita confertim affatimque concedi ſanguinem arterioſum convenit, ideo craſſæ effectæ ſunt arteriæ, pulmo quum ex ſuperioribus rarus ac ſpirituoſus eſſe dicatur, oportuit arterias non ita craſſas, ut quæ perpetuo ſinere debeant effluere ſanguinem eum ad pulmonem reficiendum, qui multum conſumit. Tertio ob motum perpetuum, & attractionem aeris externi, ejuſdemque excluſionem obedientes eſſe arterias fuit neceſſe. Præcipuum autem hoc munus in pulmonum arteriis ſpectatur; nam nobis inſpirantibus expirantibusve continenter ac facile vehi, revehique ſputum oportuit: quo maxime contuliſſe videtur vaſorum arterioſorum mollities & obſequium. Venas autem non neceſſe fuit contrahi & dilatari ut & arterias, quod notandum.

Præterea craſſities venæ hoc affert adjumenti, quod non ita facile effluit ſanguis e vena arterioſa præ craſſitie, & quia diutius remanet, duo affert commoda; unum ante dictum eſt, quod nihil niſi elaboratum ſinit elabi: alterum quod dum diutius manet, diutius fruitur pulmo, minus quidem habet alimenti ea ratione, ſed habet diuturnius: ſi enim rara eſſet tunica, abſumeret ſtatim ac exſorberet: plurimo enim egere alimento demonſtratum ante eſt.

Sed dicet aliquis: Ergo commode non eſt effecta iſta craſſities, quoniam minus effluit alimenti, propterea que ſuo defraudatur pulmo genio. Huic inopiæ (id eſt quod non multum alimentum ſimul, ſed paucum paullatim, ſenſim, & quod Græci dicunt ἐκ προσαγωγῆς) duabus rationibus occurſum eſt. Una quidem, quoniam arteriæ ſupplent id in quo deficit vena arterioſa propter ſuam craſſitiem; hæc enim impedit quo minus tranſportet alimenti a vena arterioſa ad pulmones nutriendos, arteria autem venoſa raritatis ſuæ ratione redimit hoc, reſarcitque tenuem vaporoſumque ſpiritum tribuendo. Altera ratione, natura occurrit dum conſtruit venas in pulmone maximas; ita enim effectum eſt, ut quantum juſtæ nutritioni propter tunicarum craſſitudinem detrahitur, id venarum magnitudine expleatur. Oſtenſum enim eſt craſſitiem venarum, quatenus talis

conſideratur, efficere ut minus quidem alimenti ſimul & ſemel affluat, ſed diuturnius eſt & elaboratius.

Dicat aliquis. Si arteria venoſa ſupplet id in quo ob ſuam craſſitiem deficit vena arterioſa, ſatius fuiſſet venas naturales eſſe, ut quæ luculentum dediſſent alimentum ratione tenuitatis, & arterias quoque craſſas & compactas ut in aliis partibus, ut quæ tenuem & vaporoſum alimentum dediſſent, non ita affatim ut faciunt quum tenues ſunt & venoſæ, ſiquidem venæ ipſæ ſuppleviſſent. Nam & pulmo calidiſſimus & mobilis facile ex arteriis craſſis attraxiſſet etiam ſequacem ſanguinem ſpirituoſum, quod ex rationibus Galeni patet, qui dilatationem pulmonis ſufficientem cauſam eſſe ait ad attractionem, etiam ex denſiſſimis venis. Eæ quidem rationes ſatis per ſe virium & ponderis habere videntur ad efficiendum naturam fruſtra architectatam eſſe aliam conformationem venarum & arteriarum in pulmonibus, aliam in aliis partibus. At illa flexilitas & obedientia quæ deſiderabatur in arteriis ob continuam inſpirationem & exſpirationem, unde deductio ſpiritus & exhalationis foras, intro, intuſque foras impedit fortaſſe quominus idem artificium in vaſis pulmonis appareret, ac aliarum partium. Quod paullo poſt plenius demonſtraturum recipio.

Quicquid ſit. Natura conformando & arteriam venoſam, & venam arterioſam, id ſemper penſi propoſitique habuit, ut pulmo & ubere alimento abundaret, & convenienti. Convenientem appello ſpirituoſum, vaporoſumque. Diu enim ſanguis in vena arterioſa reſiſtit ut attenuetur, & ita familiare reddatur alimentum. arteria autem venoſa ſic ut & luculente & in promtu pulmo fruatur ſpiritu & vapore. Quod non ita liberum fuiſſet, ſi arteria ſextuplo major, id eſt craſſior fuiſſet.

Atque quoniam huc diſputatio noſtra adducta eſt, ut de qualitate ſanguinis qui continetur in vena arterioſa diceretur, quærendum nunc an talis ſit ut ſit ſubtilis, vaporoſus, tenuis, an vero craſſus, in craſſo corpore contentus, & minime alendo, reficiendoque pulmoni idoneus, qui ſubtili attenuato ſanguine refocillatur & delectatur. Quæſtionis hujus prima diſputatio tamquam levioris armaturæ excurſio facta eſt, nunc eam plenius excutere ac elimare lubet.

Pulmo nutritur ſanguine halituoſo tamquam familiari proprioque alimento. Omne autem alimentum quum tribus quatuorve modis ab Hippocrate dicatur, illud demum alimentum dicitur quod nutrit proxime, quodque jam nutriendæ parti aſſimilatur. Ita nimirum id quod ingeritur nunc poculentum ac eſculentum reapſe ſimile non eſt rei nutriendæ, ſed quum initio abſimile ſit, multiplici alteratione tandem aſſimilatur, idemque fit. Eadem ratione qui in vena arterioſa ſanguis continetur affluens a dextro cordis ventriculo non neceſſario eſt ſpirituoſus initio, ſed quum craſſus ſit, & in craſſo opacoque vaſe contentus, nempe in vena arterioſa, quia non cito efflui & transbibitur ob vaſis craſſitiem, datur ſpatium attenuandi, comminuendique in partes minimas. Dubitatur autem an quum a corde rapitur ſanguis, non jam attenuatus ſit & craſſus. Occurrunt enim loci

con-

contrarii apud Galenum in lib. 6, de uſu part. Prior locus eſt: *Omnino, opinor, in pulmone ſpiritus tenuis eſt & lenis, & quem coerceri oportebat, ſanguis craſſus & gravis, & quem in omnes pulmonis partes ferri oportet, ut qui copioſiore utitur alimento quam partes cæteræ.* Hic abunde patet Galenum docere velle ſanguinem rudem ac craſſum eſſe, dum probat veriſimile eſſe venam debuiſſe eſſe ſimplicem in pulmone, ut in partibus cæteris. Atque ut vere dicam, vas craſſum redditum eſt non ratione ſanguinis tenuis ne foras exſiliret, ſed ut diutius remearet in vaſe, nec effluat quin elaboratus ſit: eo accidit quod pulmo ratione & motus & caloris attraheret ſanguinem incoctum, niſi vaſis craſſities impediret. Locus alter eſt plane contrarius eodem capite. Nam dum reddit rationem Galenus cur pulmoni copioſum ac uberrimum alimentum conveniat, tria affert locupletiſſima argumenta. Primum copiam caliditatis vernaculæ, unde alimentum facile comminuitur, ac diffunditur: alterum, pulmonis dilatationem in aſpirando, unde attractio fit alimenti etiam ex denſiſſimis corporibus: tertium ac omnium maximum, quod mittatur ſanguis a corde ipſo prius attenuatus ac elaboratus. Itaque priore loco vult ſanguinem rudem ac craſſum, & indigentem craſſo vaſe ut attenuetur. Poſteriore hoc vult a corde attenuatum ac elaboratum mitti. Ergo inutilis conſtructio venæ arterioſæ in eum præſertim finem ut nihil ab ea effluat & reſiliat quod non ad unguem extenuatum ſit. Ita conciliare oportet eos locos. Quum dicit indigere multo alimento, quoniam a corde mittitur elaboratus & attenuatus, unde facilis ejus fit & alteratio, & diſſipatio a parte præſertim calida, illud per comparationem debet intelligi cum ſanguine aliarum partium. Nam ſi ab hepate immediate mitteretur ſanguis, non eſt dubium quin diutius nutriret, minus alimenti daret ob craſſitiem (ut abunde docuimus ante) ſed diuturnius. Oportet autem diuturnius alimentum eſſe, alioqui pulmo contabeſceret. Nunc autem quo magis ſanguis procedit, eo magis elaboratur, præſertim ſi non attingat ad venas (ut de lacte conſtat) qui in dextro ſinu continetur, elaboratus eſt comparatione cum ſeipſo dum ab hepate fluit, nondum eſt elaboratus, ſi comparetur ſecum poſtquam moram traxit in vena arterioſa. Etſi libere dicam quod ſentio, ego exiſtimo venam arterioſam ita craſſam effectam eſſe, non tam ut ſubtilior accuratiorque reddatur ſanguis ad nutritionem pulmonis, quam ut non ita repente a pulmone arente, calente, & dilatante ſe rapiatur, atque conſumatur. Quod mihi videtur probabilius. Ita enim vena arterioſa non ſinens ob conformationem cito exſugi, abripique ſanguinem, eſt veluti penu & promtuarium ſanguinis ad nutritionem pulmonum. Quanquam & ad hanc rem magnitudinem & copiam vaſorum effectam eſſe vult Galen. ut quod juſtæ nutritioni ob tunicarum craſſitudinem detrahitur, ipſarum venarum magnitudine compenſetur.

Quod autem ſanguinem qui continetur in vena arterioſa ſit neceſſe paullo craſſiorem eſſe, & paullo craſſiore vaſe coerceri, ſatis abunde apparet ex his incommodis quæ conſequi ſolent, quæque apparent in iis qui ſanguinolentum ſputum e pectore extundunt. Omitto caſus, ulcuſcula, diatro-

roſis, quæ ſæpe ἄνω κάτω promovent, perſequor tantum commentationis ergo eos quibus aut arterioſa vena tenuior, delicatiorque eſt, aut ſanguis qui e corde ad venam arterioſam confluit ſpirituoſus halituoſuſque magis. Poſitum enim ante eſt, quod diligenter debet animorari, nutritionem per tunicas vaſorum fieri, ſi per tunicas fit, ſi vas rarius, pulmo continenter attrahens poteſt facillimo negotio id educere quod tingit ſputum: præſertim quum aut exercitatio violenta præceſſerit, ſi generoſiori vino indultum fuerit. An ejuſmodi cruenta excretio formidanda? Non hercle. Siquidem tenuitas ſanguinis, & vaſis raritas facile hoc inducunt. Unde fruſtra fatigantur venæ ſectionibus, fruſtra metuitur metus tabis ab ulcere, quod cruentam expectorationem ſequatur neceſſario ulcus: ut quum mejitur cruentum, falſo comminiſcuntur ulcerationem ſecuturam. Tantum enim abeſt ut illi juventur ſectione venæ, ut contra illis eo pulmones debiliores redduntur, & ſanguine tanquam freno in ejus generis hominibus detracto bilis protervit, ferocitque magis, ut placuit Arabibus, quicquid contra dicant veteres aliquot, & recentiorum nonnulli. Tametſi enim objiciant in ardentiſſimis febribus Galenum miſiſſe ſanguinem, quum in illis uberrimæ bilis impetus atque impreſſio appareat. Reſpondemus in illis febribus ardentiſſimum ſanguinem detraxiſſe Galen. non ſimpliciter, idest, non parca manu, ad evacuationem tantum nonnullæ materiæ, & refrigerationem nonnullam, ſed ad animi uſque deliquium, ut refrigerationis ratio omnino habeatur. Quod diligenter notandum. Nam qui in biloſa febre parce detrahit ſanguinem, is furentem magis bilem reddit: at ſi liberaliter, non eſt dubium, quin ſequatur magna refrigeratio, & bilis temperatio. Atque quum in biloſis hominibus cruentum expectorantibus ob ſanguinis tenuitatem ſanguis mittitur, parca manu mittitur, unde ex ſuperioribus patet eos offendi non leviter. At dices, juvantur tamen. Quid tum ſi id temporis juventur? Sæpe enim ſectio venæ, & calfactio, & dolorum per narcotica ſedatio uno tempore tentatur, & fit quum clam, occulte & furtim læditur plurimum æger: & læſionis argumenta nonniſi longo tempore apparent. Unde videmus eos quibus pro aliqua re nata ſanguis mittitur ad obeunda munia ineptos, pulmones habere imbecillos. Juvabantur quidem olim his remediis, ſed pleniorem fidem faciunt quæ ſequuntur. Præterea in pravam conſuetudinem corpus adducitur, ut Galen. lib. de conſuetud. doctiſſime annotavit. Itaque quibus ea hæmoptyſis contingit, conſuli deberet humorum potius temperatio, quum eis potius ſit metuendum ab ariditate pulmonum quam ab ulcere, ut falſo plerique comminiſcuntur ex rejectione ſanguinis, quam ut antevertant, ſtatim ſanguinem mittunt.

4. Ariditas autem ſequetur, & ex ſanguinis tenuitate, & vaſorum non legitima conformatione, ut ſi vena arterioſa ſit rarior: præterea ex frequenti ſectione venæ quæ celebratur falſo & erronee. Illud enim confirmari poteſt experientia, omnem venæ ſectionem partium propinquiſſimarum parti a qua detrahitur ſanguis, imbecillitatem afferre. Ita enim quum vena puppis aut temporum aperitur, multorum judicio & imminutio memoriæ, & imbecillitas partis aliqua conſequi ſolet. Et quibus in malleolo mitti-

ta

Digitized by Google

tur ſanguis, non ita liberi greſſus ſunt potentes ut antea. Quitet quoniam detractio ſanguinis imbecillam reddit partem in qua ſecatur vena, & eas quæ ſunt propinquiſſimæ. At quum hepar remotum ſit a vena gibberi, non ita infirmatur. Pulmo autem quoniam proximus eſt venæ mediæ & baſilicæ, ſiquidem immediate fere mittitur ſanguis (ut teſtatur ſubita ſedatio, quæſque doloris ſecta in pleuritide vena) nemo inficias eit crebra frequentique detractione ſanguinis & ſpirituum, & laterum robur, & nervos, & pulmonum vim relaxari ac debilitari. Unde quibus in pleuritide liberalius detractus ſanguis, ii ſæpe dolores lateris experiuntur, & illis paullum ſævientibus e vita abripiuntur.

Itaque ut redeat noſtra oratio, de his melius natura meruit quibus ſanguis paullo craſſior eſt, quam quibus ita tenuis. Quum enim tenuis eſt, promtius ſufficitur in locum deperditi, & alimentum ad manum dat, ſed brevius nutrit. quum craſſior, diuturnius, ſed minus; Hoc autem optabilius eſt.

Et ut de vaſe arterioſo dicatur adhuc aliquid, diximus venam arterioſam non affatim quidem præbere alimentum, ſed continenter: & craſſities venæ facit ut tenuiſſimus detur ſanguis: raritas arteriæ venoſæ ut copioſus ſpiritus, & affatim. quod huic parti neceſſarium in primis fuit.

Eſt & aliud notandum, nimirum quod ſubungit Galenus, commodum non viſum fuiſſe naturæ ut a vena cava ſtatim & immediate ſanguis ad pulmones ferretur: vel quia in cava vena craſſior ſanguis eſt quam qui alendo pulmoni ſit idoneus. At in cordis dextro ſinu elaboratur aliquantum: aut quia neceſſe aliquandiu retineri antequam ad pulmonem afluat, ne ſtatim abſorbeatur, & propterea in ſicco pulmo laboret. Item ſi ita immediate ad cor ferretur per continuationem quamdam vaſorum, nulla vena arterioſa fuiſſet, & nullæ epiphyſes membranarum, ſed vena quæ vulgo arterioſa dicitur, veratum venarum naturam expreſſiſſet.

Poſſet quis objicere, fruſtra naturam machinatam fuiſſe venam arterioſam. Prima ratio: Sanguis qui a corde ad pulmonem afluit, tenuis & elaboratus eſt; non neceſſe itaque fuit craſſam fuiſſe venam, & arteriæ ſimilem, ne inelaboratus ſanguis ad pulmonem allabatur. Sed huic rationi validiſſime ante reſponſum eſt. Altera ratio. Sit ita ſane, ſanguis qui in venis committit pulmonis, eſto craſſus, & gravis, non propterea tamen neceſſaria fuit vaſorum denſitas ad elaborationem: pulmo enim quia calidiſſimus eſt & per ſe, & ratione viciniæ cordis, & quia movetur perpetuo, comminuit facile ſanguinem quantumlibet craſſum & gravem: quin ſi craſſus, transſumatur ante tempus, quia diutius in partibus hærebit, minus ſiccabitur pulmo, ſed præſens habebit alimentum circa quod ſeſe exerceat. Huic rationi ita reſpondebitur: Non fuiſſet neceſſe pulmonem in eo occupari ut craſſum illum ſanguinem in vena ſimplici contentum, & ab ea aſſumtum comminueret, gravior enim ea ratione fuiſſet; ſuoque munere defuiſſet, quod in eo verſatur ut refrigerium cordi afferat, & inſpirationi, exſpirationique inſerviat.

Ad duas rationes accedit hæc de evertenda arteria venoſa. Si arteria talis fuiſſet qualis naturaliter in aliis partibus exiſtit, ideſt craſſa, melius pulmoni conſultum fuiſſet, nam & non ita ſpiritus exinaniti fuiſſent, & ſatis abunde ſuppetiiſſet ſpiritus, quia pulmo calidus ex denſo corpore arteriæ attraxiſſet, & per ſe ſpiritus ſatis ſequax eſt. Perperam enim id fit quod ſcribit Galenus, arteriam venoſam ſua tenuitate ſupplere id in quo arterioſa vena propter ſuam denſitatem deficit. Nam ſi vena naturalis fuiſſet, ſuppleviſſet id in quo arteria propter ſuam craſſitiem defeciſſet. Vera quidem hæc ſunt, & quæ pro evertendo naturæ inſtituto ſufficiant: ſed aliud eſt præterea conſiderandum. Nam quod arteriam venoſam inſtituit natura, non eo conſilio id fecit, ut ſuppleat aliquid pro vena arterioſa, id enim tantum ex eventu fit. Sed quum pulmo ſit pars ſpirituoſa, & quæ ſpirituoſi inſtrumenti rationem habeat, oportet illam abunde ſpiritum ſuppeditare; non poteſt autem commodius id fieri, quam ſi receptaculum ſpiritus raram feciſſet. Altera ratio potior eſt, quæ eo naturam induxit, nimirum quod neceſſarium fuerit arterioſum vas obſequens & flexibile eſſe ob inſpirationes & exſpirationes. Nec enim dubium eſt quin niſi ea ratio impediret, arteriam venoſam optimum fuiſſet craſſam eſſe ut diuturnius eſſet alimentum, & diutius ſpiritus ſuppeteret. Quæ omnia a nobis exagitata pertractataque ſunt ut in veterum libris, ſi quid ſit ſcrupuloſum, eruatur, ne innoteſcat. Abunde autem id ſit expanſis orationis velis.

ANNOTATIONES.

1 *Ergo perperam faciant qui in morbis thoracicis multum ſanguinis detrahunt, quia fraudant alimento.*

2 *Nam quemadmodum in generali diæta præſcriptione non ad unguem obſervatur dictum Hippocratis, ut quam extremi labores fuerint, extreme tenui diæta utamur; ſed ſæpe, & temporis, & ideæ morbi, immo & peculiaris naturæ ægri ratio habetur: Ita in ſpeciali diæta præſcripto peculiaris ratio harum aut illarum partium initur.*

3 *Vena arterioſa, ait Fernelius, nil intercedit cum vena cava: quoniam duplex ſimplici non continuatur, nec cohæreſcit. Sic totam hanc venam arterioſam ex corde naſci oportebat.*

Arteria venoſa ſic condita, quoniam qui aer attractus in cor irrepit, nondum ſpiritus modo attenuatus eſt.

4 *Item in iis quibus ſpirituoſus ſanguis, fatiſcit pulmo, areſcit, & adhæret coſtis, ut experientia docet. An quia aliquando cruentum ſpuant, ſanguis mittendus? error eſt fœdiſſimus.*

CON.

CONSILIUM XLIII.

De ventriculi gangræna & ſideratione.

ABUNDE alio loco docuimus verum eſſe quod ſcribit Hippocrates, ſimilitudines bonis & eruditis Medicis fraudem facere: quod artem Medicam conjecturalem admodum facit. Etſi enim in pleriſque ratiocinationi locus eſt, demonſtrationiſque leges ſunt certiſſimæ; in aliis multis ita ambigit ac fluctuat ratio ipſa ob ſignorum complicationem & veriſimilitudinem, ut quod tenendum vix explicatum exploratumque ſit. Id quum alias a nobis expoſitum eſt in variis morbis, tum in hoc uno quem explicandum ſuſcepimus a nobis præſtandum eſt.

Jacobus Gallus annos 50 natus, melancholico temperamento præditus, quum olim bibuſus fuiſſet, conquerebatur de dolore ad umbilicum. Solemnis illi erat excretio cujuſdam materiæ purulentæ per anum, quod in recti inteſtini extremo pene ulcuſculum ibi conceptum putaretur. Duodecim pæne annos poſt vim recto inteſtino illatam eo fluore recreatus eſt aliquantum. Reſtitit ille, aut non eodem modo perſeverabat. Doloris illius ad umbilicum deſidentis cauſam referre poteramus ad illam ſuppreſſionem. Clyſteribus, medicamentiſque eſt allevatus. Non ita paullo poſt dejecta appetentia, vomitiones, languor, partium externarum quædam levis perfrigeratio, tamen incedebat. Et liquida & eſculenta vomitu rejectebat. Veneno infectum putabant. Ac revera præterquam quod manifeſta leipothymia non prehenſus eſt, aſſumti veneni argumenta aderant pleraque. Tamen eum ea ſuſpicione liberavimus, quod nullam de foris occaſionem præceſſiſſe videremus. Per dies quadraginta pæne perſeveravit vomitio illa. Quod mirum fuit, nec ulla ratione allevari potuit. Digito indicabat ſedem affectam, nempe ſuperius orificium ventriculi & pylori regionem. Senſum quemdam ponderis habebat. In horas marceſcebat, facies concidebat, & totus venter collapſus eſt, præſertim qua parte ſubjacet ventriculus. Quidam, ut aliquid afferre viderentur, jecur & lienem putruiſſe dicebant: alii ad meſenterium obſtructionibus plenum confugiebant. Et illud commune Medicorum aſylum eſt, ſine quo vix rem, lucrumve facere poſſint. Sed id non ſine magna ægrotantium clade, & Medicorum opprobrio: quaſi vero in illis duabus partibus ſolum omnium morborum ſedes exſiſtat. Ad ſyrupum de cichorio ſolemnem confugitum eſt: ſed omnia fruſtra. Tamen qui paullo accuratius rem inſpicerent, quum viderent tamdiu perſeverare vomitionem, dolorem ad ventriculum non admodum urgentem, nil profici fotu, litu, delectu ciborum, balneo quoque ipſo, neceſſario pylori vias obſtructas colligere. Satis apte quidem. Sed unde obſtructio? an a ſcirrho, an ab inflammatione? Et ſi ab inflammatione, cur febris non erat acuta, & cur non peremebat intra paucos dies?

r. Interiit tandem plane emaciatus ac ſi ſphacelatum corpus eſſet. Aperto cadavere, illud utrumque viſcus, lien & hepar, quod fomitem malo-

malorum falſo judicabatur, ſatis erat integrum, quamquam forte intemperie quadam, malaque diatheſi utrumque affectum erat, non ita tamen ut mortis inde occaſio inferretur. Ventriculi facies extima erat vermiculata, pylorus callis & pæne reſtrictus, facies interna corrupta & putris, & ſtatim laceratus eſt ventriculus, adeo (quod mirum fuit) in tota ſua natura erat putris & cadaveroſus. Humor qui in eo erat, nigricabat. Gangræna & ſideratio erat ventriculi, quod numquam fere contigit. Et mirum, quum tam male affecta eſſet illa pars, & ejus vis deperdita, quomodo tamen facultas ejus expultrix in crebro illo vomitu vigeret. Vomitio illa plane erat contra naturam, non a facultate excretrice vegeta, ſed a retentrice deperdita, agente ſuperiore orificio ventriculi, obturata pylori via, hinc reſidua vi quantulacumque in ea parte, ſtatim remeabat id quod in ventriculum injectum erat.

Quæſtio eſſe poteſt, unde illa ſideratio ventriculi, an ab inflammatione, an a veneno, an ab alia qualitate; Si ab inflammatione, febrem adeſſe oportuit, quod præſertim ea pars inflammaretur, quæ locum maximum in corpore obtineret. Ille quum genio indulſiſſet, & generoſiſſimis vinis uſus eſſet, credibile ventriculum tandem vitium aliquod concepiſſe, ſive per ſe, ſive per refluxum materiæ ab hepate, aut occaſione ſuppreſſæ illius materiæ, quæ ſolemni evacuatione excernebatur. Ita enim ventriculus ut & alia pars poteſt in tota ſua ſubſtantia affici & corrumpi, ut & partes aliæ. Accedit quod phlogoſis quædam potuit oriri in pyloro, & ejus contagione affici ventriculus, citra tamen febrem continuam ardentem. Docuimus enim ante id contingere in melancholia hypochondriaca laborantibus, in quibus pylorus phlogoſi detinetur citra manifeſtam febrem. Quod eſt notandum. Quod autem veriſimile ſit in ventriculo & partibus ei vicinis illam phlogoſim conceptam fuiſſe, ſatis indicavit refrigeratio partium externarum quæ viginti quinque dies perſeveravit, & quinque diebus antequam e vivis excederet febris apparuit in omnibus partibus.

ANNOTATIO.

1. *Eodem pæne modo interiit Dominus Vigneron, in vico Templi qui per ſex hebdomadas laboravit, & de ſtomacho tantum querebatur. Sentiebat pondus quoddam, nec in latus alterutrum decumbere poterat. Vomebat ſæpe. Aperto cadavere hepar ſuperiore parte adhærebat diaphragmati, & ipſum hepar putre erat, & pulmones fere.*

CONSILIUM XLVI.

De venæ ſectione in febribus tertianis.

ARABUM hoc fuit decretum. In tertianis febribus non mitti debere ſanguinem niſi exacto jam tertio paroxyſmo, & poſtquam ſanguis putruerit. Quod forte non abs re dictum eſt: nec credibile ita veteres Ara-

Digitized by Google

Arabes, aut alios aliquid ſine ratione, aut experientia pronuntiaviſſe. Ejuſmodi autem decretorum limanda eruendaque ratio, ut ex boni æquique conſulantur. Videmus pleriſque ante tertium paroxyſmum miſſum ſanguinem magno quodam profectu: aliis non item. Sed cur exſpectandum donec putreat ſanguis? Numquid ſatius eſt ſtatim demere ſanguinem, ut natura recreetur, & non exſpectare quoad ſanguis contaminatus fuerit? Si plethora eſt, eaque naturæ moleſta, ſolvatur is habitus, & pertundatur vena: ſi cacochymia, relicto alio ſolvendi remedio, de purgando corpore cogitetur. Quamquam non deſunt ex recentioribus qui nitantur & auctoritate veterum, & ratione docere, non poſſe cacochymiam adeſſe, quin adſit ſimul & pleonexia ſi non ad vaſa, ad vires ſaltem, quod ii pravi humores non ſolum ſua qualitate infeſti ſint (a qua cacochymiæ nomen deſumitur) ſed etiam ſua quantitate. Sed iis ſebribus relictis, quæramus num in ſebribus tertianis (quod & ad alias a putri humore natas febres extendi poteſt) tuto vena ſecetur ante tertium paroxyſmum. Materia quæ committit tertianas, extra vaſa eſt: humor eſt primum laudabilis ſua natura, ſed qui per putredinem quæ tempore aggreditur, & per gradus quoſdam naturæ infeſtus ſit: febris eſſentia & ὕπαρξις in ignea natura conſiſtit (unde abſoluto nomine πῦρ vocatur) materia quæ accenſa calorem illum fovet, conſcripta concluſaque loco eſt, an ea educitur ſectione venæ? Hic multa occurrunt quæ limatius exculi poſſent, & longiore tempore, ſed non eſt hujus loci atque inſtituti. Primum, an quia in majoribus venis materia non continetur, quæ intermiſſionis participes febres committit, ideo locus ſit ſectioni venæ? Quod quoniam a Neotericis diſputatur, & contra a majore eorum qui cum nominis celebritate, & ægrotantium auxilio Medicinam faciunt, agi ſolet, hac diſputatione ſumus ſuperſeſſuri. Conſtituatur enim tanquam poſtulatum in intermittentibus febribus, venam tuto ac ex arte ſecari. Quæſtio tantum eſt de tempore, & an exſpectanda ſit humorum putredo, antequam aperiatur vena, ut Arabum familiæ placuit. Quod diligenter intelligendum eſt, ne quid hic temere fiat & peccetur. Humor qui hodie paroxyſmum committit, an putris, an imputris? ſi putris erat, quare ſuperioribus diebus non committebat febrem? ſi imputris, & intra naturæ limites continetur, quomodo febrem putrem committat? Quia putreſcit (inquies,) ergo quamdiu aderit putris humor, tamdiu perſeverabit acceſſio? Verum illud eſt; nam diſſlatur humor qui in hac acceſſione putruerat, unde perfecta κρίσις. Quæ non contingeret niſi diſcuteretur humor putris, hinc confuſæ urinæ, hinc ſudores. Ergo reliqui humores imputres ſunt? Quorſum itaque exſpectandum donec putruerint humores? Nam tantum humoris putris, quantum uni acceſſioni ſatis eſt. Et ſi humores non educuntur venæ ſectione niſi laudabiles in cauſa antecedente (ut aiunt) & illaudabiles in cauſa conjuncta. Sic multa parvo quaſi ſuſcitabulo quæſtionis genera excitantur, quæ non erit facile delere niſi major occaſio & otium nobis ſuppetat, quum eorum aliquis evolutio & explicatio magnum ſit allatura commodum juxta ac voluptatem. Sed non poſſunt omnia uno loco. Ut

autem

autem paucis terminetur quæſtio, quæ paucis fomitibus excitata in immenſum excreſcere poſſit, id quod ratione & experientia percepimus, aperte declarabimus. Non eſt in eo diutius hærendum, in quo dubitatur, ſi in unaquaque acceſſione diſcutitur totum quod putret, unde in quartanis & tertianis perfectam eſſe apyrexiam, Galenus oſtendit (niſi quod in quartanis die intermiſſionis raritas & tarditas in pulſu manet.) Si totum quod putret diſcutitur, quid eſt quod exſpectemus hunc aut illum diem, hunc aut illum paroxyſmum, donec ſanguis putreat? Nam finita acceſſione humores reliqui expertes putredinis manent, ut videtur, contra tamen fit. Aliud enim eſt humorem paroxyſmi auctorem putrere, aliud eſt maſſam ſanguinis vitium concipere. Etſi enim humor qui acceſſionem committit nondum putruerat, & poſt paroxyſmum totus diſcutitur, tamen aliud eſt vitium in ſanguinis maſſa tamquam cauſa antecedente morbum diutius alitura, foturaque, cujus occaſione demendi ſanguinis captatur occaſio. Quotieſcumque enim in corpore febris concepta eſt, febrilis caloris vi, humorum moles facile corrumpitur. Unde ſæpe ſecundo aut tertio morbi die miſſum ſanguinem laudabilem deprehendimus, progreſſu temporis morbo aperta vena putrem ac vitiatum fluxiſſe. quod argumento eſſe debet minimis momentis magnas in corpore oriri mutationes in hanc aut illam partem. Sic ratione illius putrentis ſanguinis celebratur venæ ſectio. Quorſum itaque ante putredinem in maſſa conceptam celebratur? ratione plethoræ. Sed juvatne exſpectare quouſque vitium in maſſa conceptum fuerit? illa quæſtio eſt de qua diſputatur. Id duabus rationibus aut tribus fieri debet. Prima eſt, ſi incendii concepti in humoribus major habetur ratio, quam copiæ humoris morbifici in præcordiis. Nam quum in paroxyſmis urget æſtus, aperta vena ille præcipitatur, præveniturque; unde minus empyreuma, minus poſtea incendium & febris: ſed ſi major occaſio materiæ in præcordiis, ad purgationem veniundum. Secunda, quoniam quum vitium maſſæ ſanguinis communicatum aut ratione caloris febrilis, aut ratione vaporis, paullo tum morbus dicitur maturior, & natura irritatur magis. atque ita irritata natura per miſſionem ſanguinis illius putris paullo poſt reficitur ac recreatur. Nam poſt ejuſmodi evacuationes ſequitur aut alvi fluor, aut ſudor, qui facile morbi reliquias diſcutit. Tertia ratio eſt ejuſmodi, quum plethora adeſt, aut ad vaſa, aut ad vires, ſine ulla mora ferire venam oportet: nam præſente incendio febrili, & ſanguinis copia facile ſtrangulatur calor naturalis, hinc ſuffocationis periculum. hinc raptus humorum ſurſum, deorſum, & ſymptomatum augmentum.

Ratio quæ efficiat ſæpe ut primæ venæ ſectionis nulla fere ſit utilitas, eſt quod parca manu nimium ea celebretur. Si enim liberalius ſanguis mitteretur, dubio procul manifeſtior foret utilitas. Cetera alio loco fuſius poterunt explicari.

ANNOTATIONES.

1. *Ne quis forte littera Arabum vim afferat, imponatque, ut quidam ſe-*

ſolent facere, contradicendi ſtudia, nec ipſius Principis verba referemus. Nec enim abſolute tertiam acceſſionem prætermittendam vult antequam venam ſecemus. Verba autem ejus ſunt dum curam inſtituis febris tertianæ veræ, ſi poſſibile eſt ut non phlebotametur æger niſi poſt tres paroxyſmos. Non eſt itaque cur abſolute quidam dicant Principem in febribus tertianis non ſeciſſe venam niſi poſt tres paroxyſmos. Galenus 11. ad Glaucon. in cura tertianæ veræ non meminit venæ ſectionis, totus fere eſt in alterando. Paraphraſtes an ille loco non multum Galeno placere curationem, quæ fit aut per venæ ſectionem, aut per vehemens medicamentum. At dum ex profeſſo tractat de febre tertiana notha, meminit venæ ſectionis. Sed notanda verba ſunt, quoniam circumſtantiis plena ſunt. Sunt autem hæc: Si ſanguinis miſſione opus eſt, nec eſt ea omittenda, ſed initio ſtatim detrahes, diſtinctis iis quæ probe noſti: ideſt, videndo an ex collatione virium cum morbo, & hujus cum illis æger ſufficere queat profligando morbo: item obſervata ætate, tempore, & ceteris. Rondeletius carpit Galenum, quod it voluerit in febre tertiana (de exquiſita loquitur) exſpectandum eſſe tertium paroxyſmum antequam vena aperiatur. Quod falſe a Rondeletio dictum eſt. Niſi forte ex cap. 15. lib 11. Methodi hoc deſumſerit. Sed hoc verum non eſt, nec de ea re audiendus eſt.

2. *Mirum quod ſcribit Galenus comment. in aphor. 43. lib. 2. de diæta quibus ſanguis copioſus & nondum inſigniter immutatus in naturam alterius humoris, iis detrahendus etiam audacter: quibus vero jam mutatus eſt, non detrahendus. Tamen contra facitamus, liberius vacuamus & audacius quum videmus alteratum, quam quum parum. Immo Galenus in melancholia audacter ſanguinem mittit quum videt ſanguinem in habitu eſſe melancholicum. Et niſi ille locus de pleuritide & inflammatione partis intelligatur; non poteſt tolerari; de quo eſt videndus comm. in aphor. 10. lib. 2. de diæta acut.*

CONSILIUM XLV.
De Lethargo.

VIDUA Domini Garnier Procuratoris annos 45. nata in morbum incidit. Habitu erat ſatis ſucculenta, alba, genis rubentibus. Ægritudine aliqua animi detinebatur qua ſeſe eximere facile non poterat. Circa æquinoctium autumnale, quum præceſſiſſet temporis conſtitutio inæqualis (qualem pauci admodum animadverterant) putredinis parens, in morbum incidit. Primum totum corpus maculis rubris, ac ſi morbillis laboraret, aut ſi ingens æſtus foret, erat defœdatum, nonnullus corporis torpor, appetentia dejecta, ignavia, rerum omnium contemtus, quum alioqui prudenter rerum omnium ſatageret, & ad omnia obeunda munera eſſet alacris. Quod magnam morum diſſimilitudinem ſignificabat, & ad judicandum de dubio ancipitique exitu occaſionem porrigebat. Febris continua fuit, de nocte maxime exacerbabatur, nec exacerbationis nullum

ſignum

ſignum erat quod anteiret. Sed confuſa erant omnia. Magna non ita febris apparebat, ut ea nos moveret. Febres eo tempore graſſabantur mali ingenii. Urinæ fallaces erant: nam nec incendii indices erant magni, & ſedimentum laudabile ſatis, & enæorema continebant. Comatoſa erat, nec niſi interrogata reſpondebat: alieni tamen judicii nullum erat ſignum. Capiebat ſatis belle cibum oblatum. Diebus judicibus nil natura movit, nihilque excrevit niſi arte ſollicitata. Dejectiones variæ, putres admodum; ſanguis bis miſſus plane putris: vires plurimum dejectæ apparebant, præſertim animales, quarum erſt non magna neceſſitas eſt, in morbis, auctore Galeno in Methodo medendi: tamen ad judicandum nobis magnam præbent occaſionem. Primis decem diebus exactis, omnia ſatis moderata, pacataque fuerunt. Sed ab undecimo aut duodecimo die magnum apparuit incendium, ex intervallis graveolentiſſimæ dejectiones, levia deliria, oculorum lacrymæ involuntariæ: genarum, ac præſertim ſiniſtrarum rubor ſitur admodum. Tandem quum urinam redderet involuntariam, aut retineret aliquando ac ſi ſuppreſſa eſſet, involuntaria quoque alvus deſcenderet decimo quarto morbi die ab illa exacerbatione manifeſta: vigeſimo autem totius morbi hiſtoriæ die, cum ſudore magno (nullus autem toto tempore febris apparuerat) delirium, riſus, taciturnitas ſumma, tremores, & quaſi ſubſultationes manuum aderant. Potus omnes ſine diſcrimine admittebat, non ſitiebat graviter febriens, potus velute in profundum deſcendere videbantur: quum colluere os aqua juberetur, non poterat ore rejicere: bene ratiocinabatur. Interiit.

Hac hiſtoria intelligi volumus ſæpe morbum ſatis ſecurum apparere, quum tamen per ſe funeſtus ſit, nec ſatis pravæ diatheſeos argumenta apparent. In pleriſque initio morbi obſervavimus totam corporis cutim maculis rubris ſuffuſam, quibus tamen nil præterea alienum contigit. Sæpe enim aut ſanguinis æſtus, aut cum fervore quodam mocta malitia aliquid tale promittit: ſed illum nihil periculi junctum habet, ſola aut ſectione venæ, aut blando cathartico quicquid eſt præventur. Tamen tribus quatuorve argumentis malignitas & cacoethia morbi deprehendi poterat. Primum in eruptione illorum exanthematon poſitum erat, nam niſi ingentis incendii tanquam manifeſtæ occaſionis excuſatio ſubſit, quoties apparent aliquid maligni ſubeſſe demonſtrant. Secundum, in dejectione virium ſubita. Quoties enim vires non conſtant, nulla præſertim præeunte evacuatione manifeſta, aut ſimili aliqua re quæ jacturam virium faciat, aut quum febris vehemens non adeſt, malum illud eſt ut ſignum. Arguit enim aliquid aliud ſubeſſe latens ac reconditum, quod minimo momento magnam in viribus ac œconomia naturali mutationem afferat. Et, quod notandum eſt, quodque Medicis fraudi fuit, facies non concidebat ullo modo. Hippocrates in Aphoriſmis ſcriptum reliquit: *Febricitantem non omnino leviter corpus idem permanere, & nihil minus, vel etiam plusquam poſtulet ratio contabeſcere, malum: nam illud morbum fore longum ſignificat, hoc autem imbecillitatem.* Ubi Galenus vult non abs re adjectum eſſe [illegible]. Quoniam hectæ, & quum plenitudo magna

magna eſt, non collabitur habitus corporis, & tamen malum ſignum non eſt. Sed quum mediocris febris eſt, & tamen non mutatur corpus, nec in colore, nec mole, nec charactere: aut quum in his omnibus immutatur plus juſto, dubium non eſt quin hoc malum non ſit. Nam non concidere ac collabi, & meatuum denſitatem ſignificat, & contumaciam materiæ. Concidere autem (quod Græce dixit Hippocrates, minus proprie uſurpatur verbo συντήκεσθαι) plus quam ratio poſtulet, imbecillitatem magnam ſignificat; ita tamen ut collapſus illius non ſit cauſa aliqua externa, quam φανερὰν προφάσιν aliis locis vocavit Hippocrates: & cujus in [illegible] maximam idem vult rationem haberi. Nam & ætas conſideranda venit, & morbi aut brevitas, aut diuturnitas, & tempus, & regio, & notanda eſtatuque digna evacuatio, vigiliæ, exercitationes, muneris geſtiones, aliaque id genus. Quibus non perſpectis, ſi quis auſit abſolute pronuntiare de imbecillitate aut viribus naturæ pro extenuationis ratione, aberraret plurimum. Extenuatio illa (ſic enim Leonicenus male vertit συντήκεσθαι, contabeſcere, quum ſumatur ἀντὶ τοῦ λεπτύνεσθαι. Et Galenus comment. in aphoriſmum 10. lib. 3. Aphoriſ. [illegible] verbum ab Hippocrate poſitum pro [illegible] ſumi ait, utens verbo [illegible], pro ſimpliciter extenuatis) quæ præter rationem evenit naturæ infirmitatem ſignificat. Sed hoc [illegible] non eſt intelligendum. Aliquando enim extenuatio eſt, ut cauſa ad imbecillitatem relata, aliquando ut ſignum. Nam quum cutis raritas, & humorum tenuitas extenuationis cauſa eſt ejuſdemque celerrimæ, tunc illa extenuatio infirmat corpus: atque ita imbecillitatis cauſa eſt extenuatio. Sed quum nec raritatis cutis, & humorum tenuitatis ſuſpicio non eſt, corpus autem præter rationem collabitur, ac concidit, illa extenuatio ſolam agnoſcit virium infirmitatem, ut ex Galeno patet.

Atque ut ad ſcopum redeamus. In muliere propoſita febris erat [illegible], & tamen non concidebat nec moles, nec color
mutabatur, nec character: an hoc ad ſecuritatem, & diuturnitatem apparebat, quum viceſimo quarto die interiret? Nequaquam. Et hic duo annotatione digniſſima ſunt: prius quidem, quod ille dies 24. erat decimus quartus dies ab exacerbatione. Nam, ut ante diximus, per undecim dies ſatis alacriter habebat, & in actionibus naturalibus & animalibus, ac omnia pæne ſecuritatem pollicebantur. Sed quod intus venenum latebat quum natura nil moviſſet, cœpit ſuæ malignitatis ſigna edere; hinc febris continua, acerrimi caloris perfuſio, mox ejuſdem contemperati ſignificatio. Atque ita morbus acutus fuit, ſi ratio habeatur exaſperationis morbi, non totius hiſtoriæ. Poſterius, dicendum eſt veriſimile fuiſſe morbi quidem ratione citius illam interire, ſed ætatis ratione quæ adhuc conſtabat factum, ut qui morbus ante perimere deberet, prorogaretur. Ita nimirum accurate diſputavit Galenus in Epidemiis, narrans hiſtoriam Hippocratis de Sileno. Hic enim quum a cauſis procatarcticis in morbum incidiſſet, non tam letali morbo eſt implicitus ob cauſas procatarcticas,

Commentar. 10 Aph. 18. lib. 2. Aphor.

Comm. in hiſtor. 2. ſect. 3. lib. 1. Epidem.

eas, quam quia occaſiones aliæ eſſent quæ corpus morbo opportunum reddebant: alioqui ratione externarum cauſarum in levem febriculam lapſus fuiſſet. Sed letalia ſymptomata quæ primum atque ſtatim apparuerunt, indicio fuerunt reſtagnare materiam malam, quæ a cauſis illis externis excitata letali morbo ægrum implicuit. Ita intelligendus Galeni locus in lib. de febrib. quum ait cauſas procatarcticas putridarum febrium non eſſe auctores, idest, procatarcticæ cauſæ [illegible] dictæ, per ſe non ſolent putridas febres concitare, ſed ſi corpus morbo ſit opportunum, ex eventu producunt & excitant febres putres. Ergo ille Silenus quum funeſtiſſimo morbo detineretur, ejus tamen vim ſuſtinuit propter ætatem ad undecimum diem.

Cap. 7 lib. 1. de different. febr.

Hoc addam, antequam extremum perſequamur, de faciei charactere & mole quam in illa muliere non concidiſſe dicebamus: ſæpe & optimus color, & character in ægris apparet, quum tamen morbus ad interitum tendat, tribus de cauſis. Prima ratione, aliquando ipſius febris quæ ſurſum multum tenuem vaporem effert, qui viriditatem aliquam faciei, fallacem tamen afferre ſolet: Secunda, ſi febris ea non ſit ingens, aut [illegible]. Obſervavimus enim aliquando febres [illegible] & peſtilentiales (quas in quodam loco Galenus vocat peſtilentiales hecticas) primo quoque tempore in ſpeciem quamdam maraſmi ægros conjeciſſe. Tertia, ſi quis ægrotat, pulmonum vitio non ſit obnoxius. Qui enim ita affecti ſunt, rubore ſæpe ſuffunduntur, qui Medicis minime advertentibus imponit maxime. Quod quum alias, tum maxime in hac muliere apparuit; nam quum paullo increveret febris, rubore multo erant ſaturatæ genæ, præſertim vero ſiniſtra. Aperto autem cadavere, ut poſtea dicemus, reperti ſunt pulmones velut putres, coſtis adhærentes. Accedit ad rationes ſuperiores, quod qui præpingues ſunt ac optime habiti non ita facile collabuntur: aut ſi extenuentur, illius extenuationis & [illegible] (collapſum interpretor) magna non ſeſe produnt argumenta.

Atque ut revocemur eo unde digreſſio facta eſt. Tribus de cauſis patuit, ſed non manifeſto malignitas morbi & [illegible]. Primum ob eruptionem papularum, quas [illegible] Hippocrates vocavit in Epid. Illa enim ei optio (niſi forte ob cauſas altera pagina dictas aliud ſignificet) malignum, & [illegible] ſubeſſe declarabat. Et vidi or eorum quæ ſcripta ſunt ab Hippocratis interprete Galeno narrare hiſtoriam 4 ſectionis tertiæ 3 Epidemior. At enim, initio ſæpe morborum letalia ſymptomata apparere, non quidem ratione ipſius morbi qui clemens & mitis appater: ſed propter latentes pravos humores, qui virulentiæ ſuæ ſemine excitato, in letalibus ſymptomatis eluceſcunt. Secundum argumentum eſt poſitum in tam brevi virium caſu. Nam quum alacris, expedita, robuſtaque foret, brevi attonita, ſtupida, comatoſa, omnium oblivioſa reddita eſt, & delira. Tertium, quoniam in diebus criticis nil natura movit, nullus ſudor, ſola [illegible] quæ in morbis iſtis ſuſpecta eſſe ſolet. Quartum coma quodammodo vigilans, non tam ab oppreſſione fuit, ut falſo Medici putabant, tametſi multa in cerebro humiditas contineretur, quam in Infirmitate facultatis animalis in cerebro ſedem habentis. Teſtis Involuntaria excretio ſtercoris. Teſtis quoque eſſe poteſt

quod

Digitized by Google

quod medicamentis, & ſectionibus venæ ex arte recte præſcriptis nil allevatum ſit cerebrum: quod contingere non ſolet quum ab oppreſſione tantum laborat. Nulla enim tam valida cerebri eſt oppreſſio, quam medicamenta & ſectio venæ commode præſcripta non minuant. Quintum illud addam de meo. Obſervavi enim ſæpe eos aut extreme laborare, aut interire, quibus aeris caloris, & ejuſdem temperati ex intervallis viciſſitudo eſt. Nec enim viciſſitudo ſolum caloris & frigoris mala eſt, ut in Coacis & Prorrheticis voluit Hippocrates: ſed viciſſitudo aeris caloris, & remiſſi mala quoque. Et illam viciſſitudinem explicat Hippocrates, quum utitur vocibus τὰ πολλά. Nec enim vertere oportet, non omnino, ſed τὰ πολλά, ex intervallis, ut modo hoc fiat, modo illud. Vel melius, τὰ πολλά, magna ex parte. Ut non ſentire, non ratiocinari, non ſitire τὰ πολλά, ideſt, magna ex parte: ideſt, ratiocinandi, & deſipiendi viciſſitudo eſt, ſentiendi, & non ſentiendi, ſitiendi, & non ſitiendi. Quod autem multo melius & accommodate magis, τὰ πολλά, vertamus, per verbum, Viciſſitudo, vel magna ex parte, illud abunde declarabit aphoriſmus Hippocr. in Coacis ἄκρεα ταχὺ ἐν ἀμφότερα μεταπίπτοντα· καὶ δίψα τοιαύτη, πονηρόν. Vocat enim ἄκρεα μεταπίπτοντα, *Extrema partes modo refrigerantur, modo recaleſcunt*. Vel, extremæ partes magna ex parte calidæ ſunt, & magna ex parte frigidæ. Et eodem loco δίψαι μεταπίπτουσαι vocat, ſitis, & non ſitis, ſeu potius ſitiendi, & non ſitiendi viciſſitudinem: ita nomen μεταπίπτειν hoc loco ſumitur pro mutatione viciſſitudinaria in contrarias partes, ut quum quis deliret, poſtea non deliret: quum nunc ſitit, modo non ſitit: modo calſit, modo tepidus eſt aut refrigeratur. Itaque quum Hippocrates in Aphoriſm ſcripſit, ὁκόσοι πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τῶν πόνων μὴ αἰσθάνονται, &c. Idem eſt ac ſi dicat, ut τῶν πόνων ſit μετάπτωσίς τις, vel ut melius dicam, ſit τῆς αἰσθήσεως μετάπτωσίς τις, ideſt, ſentiendi, & non ſentiendi viciſſitudo aliqua. Ut totius aphoriſmi ea ſit converſio: Qui parte corporis aliqua laborant, & magna ex parte dolorem non percipiunt, mentem his ægrotare conſtat. Hæc pluribus explicari voluimus, quoniam horum enodatio latius manatura eſt.

Sed quæritur, an verum quod ante diximus, non ſolum caloris & frigoris viciſſitudinem in acutis malam eſſe, ſed ſi calor modo acris appareat, modo temperatus & tepens, quod ἀναθυμίασιν vocat Hippocrates? De viciſſitudine caloris & frigoris quod mala ſit, non dubium eſt, præſertim in acutis; nam ſignificat hoc extinctionem caloris naturalis, qui ejuſmodi quum ſit, partibus omnibus blande aſpirat, & dominium febrilis caloris, qui quum expanditur ad partes, eas calfacit; quum ad centrum revocatur per modum inflammationis, eaſdem partes deſerens, ex eventu refrigeret. Ita enim quidam Philoſophi frigus per caloris privationem & abſentiam definiebant. In acutis itaque malum hoc. Nec mirum ſi in acutis tantum meminero; ac ſi quis velit in omni morbo eam refrigerandi & calfaciendi viciſſitudinem perniciosam eſſe: quod non ita eſt. Et ad eam rationem impulit me aphoriſm. 40 lib. 4. Aphor. *Ubi in toto corpore mutationes* (ut ſic enim nomino τὰς μεταβολὰς) *etſi corpus refrigeretur, & modo calfiat, aut coloris mutatio fiat, longitudinem morbi ſignificat*. Aliud enim eſt iſta viciſſitudine longitu-

gitudinem morbi ſignificari, aliud periculum. Nam in acutis periculo non vacat, in mitioribus morbis, longum fore morbum ſignificat, nam & focum multiplicem ſignificat, & materiam ἐναργῆ. Poſitum itaque & demonſtratum viciſſitudinem iſtam contraria malum eſſe: ſed dubitatur, an malum quoque ſit modo calorem acerrimum ſentiri, modo temperatum.

6 Hac de quæſtione nil unquam ſcriptum reperi, eaque propter ego libere quid ſentiam enucleabo. Solemne eſt in multis febribus, præſertim in phlegmaticis calorem acrem apparere, & eumdem temperatum præſente febre: hoc tamen malum non eſt; nam aut varietatem tantum materiæ declarat; aut caloris in materia viridi oppreſſionem nequeuntis emicare, quod apposite ἐκλάμπειν vocat Hippocrates. Nec malum quoque ſignificat in febribus cum catharrho conjunctis, in quibus ſæpe obſervamus modo emicationem caloris, modo ejus teporem. Item fieri poteſt ut calor naturalis modo ſuperet febrilem, & contra fiat: hinc acrimoniæ perceptio, hinc teporis: & tamen hoc vacat periculo. Sed his brevi ſatisfiet.

Quum de viciſſitudine agitur, videndum quod corpus, quis morbus, & qualis ſit viciſſitudo, an frequens, an non. Nam in bilioſis corporibus, in quibus calor totus acer eſt, non eſt exſpectanda viciſſitudo caloris acris & moderati: ſed ſi morbus pertinacius eſt, pro moderati caloris perceptione, frigoris ſenſus ſufficitur. Brevi enim calor blandus ſi quis eſt, extinguitur. Sed in corpore εὐσάρκῳ, quadrato, ſubfrigido, muliebri (quod nunc explicandum ſuſcipitur) frigidis aut temperatis humoribus ſcatenti, non eſt quod exſpectemus extimas partes refrigerari, ut in aliis corporibus bilioſis fit, niſi forte diutius ægrotent: tunc enim refrigerium apparet. Itaque quod apparet viciſſitudo frigoris in bilioſis & extenuatis, idem eſſe poteſt moderati tepidique caloris ſenſus. A materia enim vapor effertur, qui quum putris ſit, ſenſum acrimoniæ affert; quum calidus, caloris ſenſum. Quod autem abſolute & per ſe frigus non appareat, id facit continuitas febris. At continua eſt, dices, in bilioſis? verum: ſed duo conſideranda ſunt: Unum quod in bilioſis incendium & calor intus conceptus facile revocat calorem diffuſum ad ſuum centrum. Item non ſunt humores moderati in quibus fovetur perpetuo febris. Sic videmus quadratos ſemper calere hieme, nec multum calere æſtate: ſiccos, macilentoſque hieme algere in extimis, æſtate ardere. Algent autem in his extima, quoniam caro multa non eſt, quæ ſit pro velamine & præſidio adverſus frigus ambientis. Sic Galenus in comm. in 1. Aphoriſm. eos qui carnem habent multam, & ſucculentam, ventreſque calidos hieme, & tamen non algent, ut macilenti, comparat cum iis qui nive perfunduntur: qui quum brevi frigeant, revocato per ἀνάλαμψιν & ἀναλάμψεως calore, calidiores ſolito redduntur. Atque idem contingit iis qui pituitoſi ſunt, & funeſto morbo corripiuntur. Non enim in iis ſenſio apparet frigoris, ſed tepor quidam, ut modo incaleſcant, brevi tepeant, quod ſatis malum eſt ſignum, in iis præſertim ſi viciſſitudo iſta ſit frequens. Nam ſi viciſſitudo iſta frequens

non

Google

non eſt, malum non ita eſt ſignum. 7. Sed quum frequens, manens conatum naturæ declarat, putris materiæ copiam, a qua modo effertur vapor, modo non effertur. Idemque contingit quod in fimo putrente. Nam dum teter malignuſque vapor effertur, ſenſio fit acrimoniæ: quum non effertur, febrilis calor tantum reſtat qui partes calidas reddit. Ergo dictum eſt de corporum varietate & de viciſſitudine. Nunc de morbo dicendum brevi. Quum acutiſſima & manifeſta eſt febris in corpore calido ſicco, brevi perfrigerationem extimarum partium affert. quum autem maligna eſt febris, in partium imbecillitate ſumma poſita, & humorum pravitate; nec acuta ita eſt acutiei vim habens in calore, ſed toto genere maligna, minitans aut parotides, aut abſceſſum alium morbo imparem, aut puſtulas (quod contigit octavo die Sileno, t. Equidem, & tamen undecimo interiit) non ita partes extimæ algent, præſertim ſi corpus carnoſum ſit (quod impreſſio caloris a ſanguine & ſpiritu facile in carne remaneat) ſed febris perſeverans teporis, & acrimoniæ ſenſum exhibens tandem cum calido ſudore corpus tollit. Ita enim vidimus quoſdam interire cum perfrigeratione partium & ſudore frigido (ut contingit ſiccis & extenuatis) alios quum toto febris tempore non ſudaverint, aut leviter tantum, ſine ulla perfrigeratione, cum univerſali ſudore, multo, calido occidere: quod & huic mulieri contigit, & cuidam Flandro mercatori febre peſtilenti confiictato: item & dominæ illuſtri febre quoque peſtilenti laboranti: de qua abunde narravimus pag. 29 hujus libri. Atque ita minime opinantibus nobis multi moriuntur, quoniam non vident ullam partium perfrigerationem, quam in aliis quondam obſervaverunt. Nos autem obſervavimus iſtam partium perfrictionem in mortuis, quum corpus ſiccum calidumque eſt, calore igneo & acri, quod Hippocrates τὸ θερμὸν abſolute vocat, & eo præditos calore τοὺς θερμοὺς, ἢ θερμώδεας. Item in iis obſervatum eſt, quibus in partibus internis conceptum eſt incendium. Nam & cum ſudore frigidiſſimo moriuntur, & cum ſumma partium refrictione. ut vidimus in viro S. Antonii, in quodam nobili viro, cui aliquid erat eryſipelatodes circum ventriculum. Quod autem corporum diſtinctio afferat varietatem criſeon, ſive ad mortem, ſive ad ſalutem, ſive per ſudores, ſive abſque ſudoribus, ſive cum calidis ſudoribus, ſive cum frigidis, ſive cum extimarum partium perfrigerio, ſive ſine eodem, multis & auctoritatibus, & rationibus poteſt roborari. Unus autem aphoriſmus Hippocratis hic abunde erit, præſertim quia nos brevitatis ſtudium terreat. Ὁκόσοισι δέρματα περιτεταμένα καρφαλέα ἢ ξηρὰ ἀνιδρωτὶ τελευτῶσι, &c. *Quorum cutis arens, & praſicca circumtenſa eſt, ii ſine ſudore moriuntur.* Contra autem, ut idem aphoriſmus notat, quum cutis laxa & rara eſt, cum ſudore moriuntur. Quod ſatis indicat pro ratione cutis & ſubjectarum partium, quibus aut multum humoris ineſt, aut cum ſudoribus, aut ſine ſudoribus homines judicari. Et antequam hinc pedem efferimus, notare volumus parum acute Plantium Galeni interpretem ex Philothei ſententia verbum τὸ τελευτᾶν, vertere noluiſſe, mori, ſed, judicari. Ut τελευτῶσι ponatur loco verbi κρίνονται. O acutum hominem! 5 Aphor. Aph. 72.

L 2 ve-

τελευτᾶν ſignificat deſinere, mori, terminari, judicari: Nil intereſt an mori, an judicari, vertas; ſiquidem mors non fit ſine criſi, & criſis æque ambigit, tenditque & ad ſalutem, & ad mortem. Si *τελευτῆν ἐστι τὸ ἀποθνήσκειν* ſumas, anguſtior, reſtrictiorque erit aphoriſmus, ſi *vero τὸ κρίνεσθαι* latior & multo generalior.

Præter hæc quæ ſuperius poſita ſunt, tria poſſunt quoque hoc loco pertractari, quorum in explicatione operæ aliquid lubentes ponimus, quod inde plurimum adjumenti conſequi poſſe arbitremur. Primum eſt de comatoſa affectione cum vigiliis, & quum dormiret, quamvis comatoſa, facile tamen excitabatur, & interrogatis reſpondebat. Secundum eſt, qui fieri poſſit ut male affecti cerebri tot eſſent argumenta, nempe, coma quodammodo *ἄγρυπνον*, tremores nonnulli, riſus, deliria, excretiones involuntariæ, oblivio & deſpectio omnium rerum, diſſimilitudo morum omnium, & impotentia (quam in Coacis Hippocrates *ἀδυναμίαν* vocat, quamque *κατασχεθεῖσαν μὴ ἰσχὺν*, malam eſſe ait, ideſt, ſi præeuntis evacuationis alicujus nulla excuſatio poſſit aſſerri.) Si, inquam, tot tantaque fuerint male affecti cerebri argumenta, qui fieri poteſt ut tamen ratiocinatio integra fuerit? Cur deliri iſta, comaque non everterunt ratiocinationem? Quæſtio hæc viro erudito digniſſima. Tertium eſt de murmure ventris inferioris, & tenſione, quum tamen alvus ferretur: immo quo diligentius de alvo ſubducenda cogitabatur, eo magis venter intumere videbatur. An hoc bonum fuit? Nam ventrem inferiorem non collabi ac deprimi in omnibus morbis bonum eſſe ſcripſit Hippocrates. Sed hæc longiore explicatione egent.

Apho. 35. lib. 2. Aphor. De primo pauca aperiam. Coma aliud ſimplex eſt, aliud vigilans. Vigilans ab uno humore non fit, omnium judicio, ſed a mixtione humoris tenuis calidi, & craſſi frigidi. Tamen, quod diligenter notandum eſt, reperio apud Galenum comm. in partic. 1. primi Prorrhet. Comatis vigilantis duplicem cauſam: una eſt ſanguinis copia: hic ſanguis ratione copiæ comatoſam affectionem invehit: ratione autem tenuioris ſubſtantiæ, quæ in illo eſt, vigiliæ quoque accidunt. Altera quum bilis mixta eſt pituitæ. Utrum deterius? quibus ſignis diſcernitur cauſa utraque. Quod a remiſtione pituitæ cum bile deterius eſt. His autem ſignis deprehendes a ſanguine eſſe, præter ea quæ dominatum humoris, aut in parte aliqua, aut in toto corpore denotant. Nimirum ſi prioribus diebus celebrata ex arte ſectione venæ, aut uſurpato alio remedio, & copiam ſanguinis evacuare ſolito, & acrimoniam tenuioris ejus partis temperare conſueto, non ceſſet coma vigilans, talis ſymptomatis cauſam ſtatuere oportet bilem pituitæ commiſtam. Quod eo loci pluribus Galenus explicavit. Hoc autem ſubindicare obſcure Hippocrates illa prima ſententia Prorrhetici: *Comatoſis vigilantibus cum hypochondriorum dolore & colli ſtillatio e naribus pernicioſa, tum alias, tum ſi quarto ceperit die*. Ac ſi dicat Hippocrates, comatoſos illos vigilantes veriſimile eſt in ejuſmodi affectionem incidiſſe a ſolo dominatu ſanguinis. Si ergo pejus habeant quarto die (quod ſtillicidium ſan-

Google

ſanguinis denotat) quo præſertim tempore ceſſare, aut miteſcere debere morbus ſolemnibus uſurpatis remedus, ſignificat hoc non ſola ſanguinis copia, ſed bile & pituita cerebrum occupari. Cujuſmodi affectio fuit mulieris noſtræ.

Secundæ quæſtionis explicatio uberiorem continet fructum, majoremque voluptatem eſt allatura. Qui fieri poſſit ut integra eſſet ratiocinatio, quum tamen in imaginatione erraret, comatoſa eſſet, corpus non plene moveretur? Immo ſi quod occurrebat delirium, excitata ſtatim ad ſe redibat. Nec reſpondendum quod ſcribit Galenus comm. in particulam illam: *Mente aberrantes, acute ſuperfebrientes, &c.* In priore Prorrhetici, quod quum humores bilioſi aut alii feruntur in cerebrum, animum perturbant, quum revocantur, in aliamque fluunt partem, eumdem reſtituunt. Nam affectum eſſe cerebrum per ſe, id eſt [illegible] Græcis continuitas affectionis indicabat: niſi quod ratiocinatio integra foret. Quod ut intelligamus, altius hanc quæſtionem repetere convenit. Nimirum qui fieri poſſit ut quum unius partis unum ſit temperamentum a quo actio manat, quodque tamquam fons eſt, tamen in una actione læſum ſit aliquid, ſeu pars læſa, in alia actione illæſa ac intemerata. Si unum temperamentum, cur ſunt actiones contrariæ ab eo prodeuntes? Et quum ab eo tamquam principio actiones manent, quum una ſalva eſt, læſa aut abolita altera? Quæſtionem hanc diremiſſe Galen. videtur in cap. 3. lib. 3 de ſymptomatum cauſis, & in aphoriſmis. Scribit enim, ex actionibus quæ ab eodem principio manare cernuntur, quaſdam magis una qualitate gaudere, quam altera. Ut coctio, quia ſine motu aliquo fit, in calido & humido conſiſtit potius: attractio, expulſioque, quoniam cum motu aliquo impetuque fiunt, in ſicco potius conſiſtunt. Ita nimirum ventriculus multum calidum & humidum coquit optime, ſed non trahit nec expellit facile. Contra ſi ſiccus pellit ac attrahit potentius, minime autem coquit. Renes in diabete quamvis ſumme laborent, non deſinunt tamen ſeroſam humiditatem attrahere: immo in is major attractio cernitur fieri, quanto ſiccitas caloſque ceteris qualitatibus antecellit. Ita enim ex actionibus quædam ſunt [illegible], aliæ [illegible], & ut ſunt ejuſmodi, aut illiuſmodi, ita qualitatibus activis paſſivisque magis minuſve gaudent. Contra tamen afferri poteſt locus Galeni, qui videtur negare facultates quatuor primis illis qualitatibus eſſe adductas, ſed quicquid in corpore agitur, præſertim quod ad nutritionem pertinet illud ipſum toti ſubſtantiæ adſcribendum eſſe cenſet. Quod ſi ita eſt, rationes noſtræ ſuperiores parum acutæ videbuntur. Verba autem Galeni hæc ſunt: *Quatuor corporis propria ſunt facultates, attractrix, retentrix, alteratrix, ſegregatrix, ac eadem facultates totius in quovis corpore ſubſtantiæ ſunt, quam ſubſtantiam ex calido, humido, frigido, ſiccoque inter ſe mixtis fieri exiſtimandum.* Ille locus plane convincit attractionem, coctionem, & ſic de ceteris, non referendas eſſe ad qualitates has aut illas, ſed ad totam ſubſtantiam. Nam ut poſtea ſubjungit Galenus eodem loco, loquens de nutritione quam a tota ſubſtantia fieri contendit, medicamentum autem non nutrire, quod a tota ſubſtantia non immutetur, ſed ab una tantum

Com. in aphor. 20. lib. 2. Aphor.

Com. in aphor. 20. lib. 2.

Cap. 3. li. 6 de loc. affect.

In Com. lib. 3 de temperam.

qualitate, *Si corpus* (inquit) *una earum qualitatum quas in ſe habet, corpus ſibi admotum mutaret, idipſum tota ſubſtantia agere non eſt, nec quod ab eo mutatur, ei aſſimilabitur*. Sed locos ita conciliare alterum non eſt. Bifariam autem reſpondere licebit: illo loco tantum pro hypotheſi poni quatuor illas facultates totius eſſe ſubſtantiæ, ut doceat medicamentum quodammodo alterari a corpore, ſed non ita alterari ut in alimentum cedat, quia id tantum per qualitates præſtatur. ſed quum nutritio fit, cujus adminiſtræ ſunt attractrix, retentrix, expultrix, ea a tota ſubſtantia fit, ut id quod mutatur, principio quidem diſſimile, tandem reipſa pars fiat, ex carne & pane os, recipiatque ipſius partis ἀντιλαχοῦν. Sed ſi ita tantum loco ἀνάλογον poſitum hoc ſit, quam non probavit, veriſimilior hæc ratio eſſe videtur. Quatuor facultates totius ſunt ſubſtantiæ quia reſultant in compoſito ex mixtione quatuor elementorum, & conſpirant in nutritionis officium: non proinde tamen ſequitur quin commoditates ſequantur ex una potius qualitate quam ex altera, ut licet & ſiccitas & humiditas ad actionem conferant, tamen ſiccitatis potentia & energia eluceat potius in attractionis & expulſionis munere, quam in procuranda concoctione. Vel ita ſcrupulus hic tollendus. Vel conſideramus facultates quatuor in genere, vel in ſpecie. In genere, quum una conſpirant in publicum munus coctionis, nutritionisve: vel quatenus in ſe ſingulæ ſpectatæ magis aptæ ſunt ad hanc actionem adjuvandam quam ad illam. Priore modo conſideravit Galenus illo loco libri tertii de Temperamentis: poſteriore vero in aliis locis.

Ut autem hanc longam ſatis diſputationem noſtro inſtituto accommodemus: quemadmodum in una qualibet parte variæ eduntur actiones tamquam ab uno communi principio manantes, ſed quæ tamen facultates diverſas ei parti tributas & confuſas: ita fieri poteſt ut actio una pereat, altera incolumi necnon integra parte. Ita nimirum in cerebro phantaſia valet, communis ſenſus valet, & tamen judicium & ratiocinatio ægra eſt: quod pluribus explicandum non eſt. Impræſentiarum autem ſufficiet illud exemplum de melancholicis, quorum meminit Galenus. Horum enim quidam ſe teſtam eſſe putabat, ac vicatim incambulat, ut omnes fugeret, ne aliorum tactu preſſuve collideretur. Quatenus enim ſe teſtam putabat, eatenus ratiocinatio laborabat maxime, ſed phantaſia. Numquid enim præclare ratiocinabatur læſum iri ſe aliorum preſſu, ſi terreus, aut vitreus foret? Mirum itaque non ſit ſi de qua diſputamus mulier ratiocinandi facultatem integram haberet, quum tamen in ceteris cerebri functionibus male ſatis haberet. Hujus autem rei mihi probabilis hæc ratio eſſe videtur.

7 Cap. 6. 3. loc. affect.

Aliud eſt lædi offendive cerebrum in iis functionibus quæ animales eſſe dicuntur, clarioris doctrinæ gratia, & ad cerebri ipſius κρᾶσιν, temperamentumque pertinent: aliud vero lædi in iis quæ ad eam partem pertinent quæ mentis & conſilii eſt. Priore modo dicitur læſum in animalitate: poſteriore in ratiocinio. Hoc autem indicabit hiſtoria cujuſdam Polemarchæ generoſiſſimi D. de Briſſac. In hoc omnes actiones cerebri offenſam receperant, non movebatur, delirabat, in ſummo æſtu non ſitiebat:

ma-

magnum & rarum ſpirabat, immemor ſui erat. Hæc omnia læſum cerebrum indicabant, & tamen commode ratiocinabatur, ac præclare de rebus divinis ſenſa mentis exprimebat. Spiratio tarda imbecillum cerebrum declarabat, rara imbecillam ratiocinandi facultatem, nec enim intelligebat ſe magna inſpiratione aeris ob æſtum indigere. Sed quod attinet ad conſilium, & animi vigorem, apparuit ſemper vis ejus partis quæ ratiocinationis præclaro munere quoque proxime deos attingit, ſeſe oſtentat, quum ſatis ſupina, languidaque eſſet vis illa quæ corpori & appetendo, & reſpirando providere conſulique debet: id eſt, vis animi quæ bonis cogitationum epulis & conſiliis alitur, ac reficitur, vigebat: quæ autem a cerebri naturali temperie pendet, quæque corporea eſſe magis videtur, langueſcebat. Quod ſolum argumentum immortalitatem animæ contra Epicureorum gregem convincit. Nam in animo duplex vis apparet, una divina plane, non aliunde mendicata quam ab ipſo cælo: altera paullo pinguior ac terrena magis, quæ elucet quamdiu in corpore anima detinetur. Poſteaquam abſoluta eſt corpore, prioris vis elucet ac eminet. Ac ſic intelligere oportet Hippocratis & Galeni varios locos. Nam modo animum ægrotare ait, modo eundem in ſomnis feriari ac otiari, modo in iiſdem ſomnis erigi ac vigere: quæ quoniam admodum controverſa ſunt, non erit abs re ſi eos locos conciliaverimus. In Aphoriſmis mentem ægrotare dicit, utitur nomine τῆς γνώμης, quam idem eſſe cum nomine διανοίας ſcribit Galenus. Quid hoc eſt animam ægrotare? an ægrotat? Videtur idem Hippocrates negaviſſe in libris de Diæta, *Impoſſibile eſt*, inquit, *naturam obſcuram transformare*, id eſt, immutare. Prius enim locutus erat de altera natura manifeſta quam in temperamento & quatuor primarum qualitatum ſymmetria conſiſtere demonſtrarat. Quid ergo eſt, mentem ægrotare in Aphoriſmis? Eſt πάθος τῆς διανοίας, phantaſia, forma, εὐκρασία ipſius cerebri, & vocatur γνώμη ab Hippocrate, a Galeno in comment. διάνοια, propterea quod (ut ego autumo) in debita temperie & ſymmetria ipſius cerebri conſiſtit ἡ γνώμη τοῦτ᾽ ἔστι, τῆς διανοίας, vis & robur. Atque in eodem ſenſu Hippocrates in Epidemiis ſcripſit, *Melancholici fiunt Epileptici, & contra*. Utrumque autem fit prout in hanc aut illam partem affectio repſerit. Si enim in corpus, epileptici, ſi in mentem, melancholici fiunt. Notatu autem digniſſima ſunt verba Græca, ἢν μὲν ἐς τὸ σῶμα ἀπερείσῃ, ἐπίληπτοι γίνονται, ἢν δὲ ἐς τὴν διάνοιαν μελαγχολικοί. Mentem διάνοιαν vocat, id eſt cerebrum ipſum quatenus conſideratur tamquam pars ſimilaris. Quum ergo ſcribit, *Qui parte aliqua laborant*, &c. *iis mens ægrotat*, non intelligit de ea mente quæ immortalis, & ortus neſcia, ab eodem Hippocrate φύσις ἀφανής, natura obſcura vocatur. Nomine enim laboris ſenſum intelligit ſolum, & πονοῦντας vocat eos qui ita in parte aliqua offenſi ſunt, ut niſi delirio mens detineretur, dolerent, ut Galenus idem interpretatur. Nam dolor duplex, vel enim in affectu partis aut corporis impreſſionem recipientis conſiſtit: vel in ejus apprehenſione, quæ ſentientis animæ eſſe dicitur, per mediam imaginem hominis de eo judicantis. Si enim dolor ratione cauſæ gravis vehemenſque eſſe debeat, levis tamen apprehenſio eſt, morbus levis dicitur; unde Stoici malum opinione metiebantur.

Com. in Aph. 6 lib. 2.

Lib. 1. de Diæta.

Lib. 6 Epid.

Cap. 6. lib. 1. de placitis.

Digitized by Google

Et qui humili ſunt animo, effeminato, ac enervato, illi ſtatim dolore languent ac franguntur, ac ſæpe mala opinione metuuntur. Ita
Ci. lib. 2. Tuſcul. quæſt. Zeno Eleates perpeſſus eſt omnia animo forti antequam conſcios deleudæ tyrannidis indicaret. Calanus Indus Barbarus, in radicibus Caucaſi natus ſua voluntate vivus combuſtus eſt. Nos, ſi pes dolet, ſi dens, ferre non poſſumus. Opinio enim quædam eſt effeminata ac levis, nec in dolore magis, quam eadem in voluptate, qua quum liqueſcimus, fluimuſque mollitia, apis aculeum ſine clamore ferre non poſſumus.

Loci autem de mente in ſomnis plane a ſe invicem diſſidentes hi ſunt. Libro de flatibus ſcribit, φρονησι & mens nobis dormientibus immutatur, multæ & peregrinæ nobis undique obverſantur imagines, vani errores & diſcurſus fiunt. Contra libro de inſomniis. *Inter vigilandum mens in varias partes dividitur, nec ſui juris eſt. dum ſomnus obrepſit, ſua præſidia ac vires jam jam recolligit, ac alvus contemplatur.*

Tertiam jam quæſtionem paucis explicemus, qui fieret ut venter non detumeſceret, quamvis abunde alvus ferretur. An iſta ventris elevatio conferebat? *In quovis morbo*, ſcribit Hippocrates, *partes quæ ad imum ventrem & umbilicum attinent, habere craſſitudinem*, bonum eſſe ait, *extenuari vero ac collabi, malum.* Collapſus enim ille malus, & ut ſignum,
Aphor. 35 lib. 2 & ut cauſa: ut ſignum, quoniam indicat ea extenuatio naturæ imbecillitatem. Ut cauſa, quoniam quum partes ſubjectæ a ſucculento, quadratoque æqualiculo quum juventur, caſu illo ac extenuatione deterius habeant, ac propterea nec bona in ventriculo χυλωσις, nec in hepate αιματωσις fiat. Itaque ab æquali hypocondrio juvatur & coctio, & excrementorum expulſio. At in iſta muliere an laudabile? Nequaquam. Nam quum e natura habet molle æquale eſſe debet: nec depreſſum, nec elatum, nec calidum, nec frigidum, non durum, non meteorum, nec cum borborygmis, qui aut alvo humectata, aut urinæ profluvio, aut flatu ceſſant in febribus eſſentialibus (nam tum motu naturæ fit) non autem in ſymptomaticis, quum aut pulmo, aut jecur, aut lien laborat (nam tum ſymptomatis rationem habet, & inani conatu id fit) Hippocratis ſententia 4 Aphor. At contigit in iſta muliere ut alvus flueret, tamen falſam ſpeciem æqualitatis hypochondrium referebat & murmura obaudiebantur, quæ ut prædixi, non ceſſabant ulla excretionis ratione. Sit ſuſpecta erat illa hypocondrii elatio. Aperto cadavere, inventa inteſtina plena fugaci tetroque flatu, cum feroſis humoribus in ſpatiis & inanibus foraminibus abdominis, qui meteoriſmum inferebant. Sic elatio, ſubductoque alvi non quicquam de meteoriſmo detrahebat. Ac primus Hippocrates in Coacis obſervavit meteoriſmum in morbis, & alvo ſuppreſſa, & alvo ſubducta. Utrumque malum. Verba ejus ſunt: *Quibus præcordia elevantur alvo ſuppreſſa, malum, maxime autem in morbis tabidis longis. & quibus alvi humectantur*, id eſt, Quibus alvi humectantur, & præcordia etiamnum elevantur, malum. Elevantur enim tam a maligno, ſive ſit flatus, ſive humor tenuis, feroſus, putris. Et propterea in illa parotides exſpectabamus. ad tale

ex-

expectandum invitabat alia Hippocratis ſententia in Coacis. *Hypochondriorum diſtenſi cum ſopore anxioſo in capite dolente parotidem excitat.* 10
Sed quoniam graveolentiſſima excernebantur elato manente hypochondrio, comate perſeverante, ſi parotis contigiſſet, malum ut ſignum appariturum credebamus. Verum enim quod ſcribit Hippocrates: *Ex hypochondrio diu affecto, & alvo graveolenti, abſceſſus circa aurem oritur.*

Plura unius hujus hiſtoriæ ſides proponeret, & ad mentem Hippocratis accommodaret, ut nil temere inconſultoque ab Hippocrate ſcriptum appareat; ſed non unus locus omnia capere poteſt. Alia ſeſe præſto offeret occaſio, in qua orationis ac ſenſus vela pandere licebit, ac explicare: ne ſi nimis multa in recula deſcribunda effunderemus, confingere ac comminiſci exiſtimemur: & quaſi nobis ipſis oſtentandæ induſtriæ noſtræ fruſtra ac juveniliter occaſionem porrexiſſe.

ANNOTATIONES.

1 *Quomodo tandem invenerimus hanc a pulmone lethargicam fuiſſe, vide in libro Ephemeridon noſt. 2.*

1 *In hac muliere fallaces fuere urinæ. Nam ſatis laudabile ſedimentum ſemper habebant, mirum cur interierit. Nam Galenus cap. 3. lib. 3. de criſibus ait obſervaſſe ſe quempiam interiiſſe qui judicaretur cum urinis coctis. Et hinc colligunt quidam neminem interire poſſe apparentibus ſignis coctionis in urina. Aliter tamen res habet. Nam Galenus vult non ſolum requiri coctionem, ſed & excretionem. Tametſi enim ſit & cocta, & ſecreta materia, tamen niſi excernendo natura ſit ſatis, interibit nihilominus æger.*

3 *Quum Hippocrates dicit* [illegible]*, intelligit de febribus quæ ſunt mediæ inter acutas & leves.*

4 *Verum illud comperi. Qui a levi ſudore ſomni ſunt expertes, & rurſum ardore febris conflagrant, malum. Nam qui bene judicantur, ſuaviter dormiunt. Et quod levis ſudor inanem conatum naturæ ſignificat, quam melius eſſet pepaſmo incumbere, quam fruſtra excretionem moliri; quod in hac ægra maxime apparuit.*

5 *Nullus eſt locus in quo melius & clarius declaret Galenus qua ratione mutationes celeriter factæ malæ ſint, quam comm. in aphoriſ. 8 ſect. 2. Prorrhetic.*

6 *Hujuſmodi caloris revocatio, & abſentia; febris exacerbatio, & ſine cauſa manifeſta remiſſio ſolet eſſe frequens in febre, quam Hippocrates* [illegible] *vocat, qua mulier mihi viſa eſt laboraſſe. Et inter cæteros locus eſt is commemorabilis, cujus veritatem percepimus in hac ægra, ſcriptus tom. in part. 25. ſect. 2. lib. 1. Epid. Quod nimirum in febribus tertianam referentibus continuas tamen hoc obſervetur, quod in diebus deterioribus illæ febres deteriores fiant. Item proprium hoc malignis. Alterum quod in iis ſæpe magnus calor & reſpiratio propinquata, ſtatim calor remittitur. Et putam hoc e re ægrorum eſſe quum motus ſignum exſiſtat. Et Galenus com. in Prorrhet. meminit jactationes febrium malignarum eſſe proprias, eaſque*

aut

aut inſignem calorem febrilem ſignificare, aut orificu ſuperioris ventriculi affectionem.

7 *Ego rationes iſtas meo veluti marte comparaveram, ſed forte contigit eaſdem pene legere, ſed diſerte magis a Galeno explicatas comm. in aphoriſm. 8 lib. 2. Prorrhet. ubi ait eam reciprocam ſenſionem caloris & frigoris eſſe, quia in extimis illis partibus in quibus celeriter hoc fit, calor fere naturalis extinctus ſit; & tamquam a flamma excitata anathymiaſit caloris febrilis dominantis pars illa recaleſcit, ſed ſtatim evaporat ille calor. Plura leges comment. in partic. 16 lib. 4. acuter.*

8 *Galenus duas cauſas ſtatuit imbecillitatis repentinæ citra manifeſtam evacuationem, aut quantitatem materiæ, aut principiorum corporis intemperiem.*

9 *Corpus ſparſum erat maculis; ſed erant livida. Et ante notavimus initio varias ſimiles papulas apparuiſſe, quod ſuſpectum erat neceſſario. Ideo videtur Hippocrates hujus morbi eventum prævidiſſe, quum ſcribit in Coacis:* Qui circum articulos rubicundas in ſuperficie puſtulas habent, inſuperque rigent, hi circa ventrem rubeſiunt & inguina veluti ex plagis doloroſis, & moriuntur.

10 *Quæ excernebantur erant graveolentiſſima, proptereaque non poterant non ſollicitare facultatem expultricem inteſtinorum; & tamen non meminerat quærere matulam. Quod arguebat impotentiam judicii & rationis everſionem. Involuntaria enim erat excretio. Hujus duas cauſas Galenus reddit comment. in particulam quamdam comment. 2. lib. Prorrhetici. Aut quum mens ægrotat, aut quum partes per quas excretio fit, non ſentiunt: adde tertium, quum humor per ſe mordax non eſt, ita ut ſponte feratur: quamquam vix fieri poteſt quin ſentiatur ſi inteſtina valent. Textus Hippocratis eſt:* Si ex ventre tenuia ægro non ſentienti exeant, ſi extra ſe non ſit, malum ut hepatico; *id eſt, Excretio illa tenuis materiæ, non ſentiente ægro facta, declarat vel non generari biloſum humorem ob imbecillitatem hepatis: vel ſi generetur, non excernitur (quamquam hepatica excrementa maxima ex parte acria ſunt) ſic declarat propriam affectionem hepatis. Non abs re autem adjectum eſt,* ſi æger apud ſe ſit, *ne quis putet iſtam involuntariam excretionem læſa ratione fieri, ita enim ſignum imbecillis hepatis non ita eſſet manifeſtum, ſed præterea denotaret affectum cerebrum. Item non declaratur ulla offenſa generis nervoſi, propterea quod integra ſunt inteſtina. Si ergo involuntaria ſit illa excretio ſtante ratione, non læſis inteſtinis, ſignum eſt imbecilli omnino hepatis.*

CON-

CONSILIUM XLVI.

De *renum calculo*.

QUIDAM orthopnœa laborare videbatur, unde graviſſime haberet. Nonnulla erat ſuſpicio affecti pulmonis, non tamen certa erant argumenta quibus appareret vitium in pulmonibus conceptum. Tamen quum orthopnœicus ac aſthmoſus maneret, quæſitum quæ illius difficultatis cauſa eſſet: multis ad unguem pertractatis, in eam ventum eſt tandem opinionem, ut nil tale in pulmonibus conſiſtere crederetur quod eam difficultatem inveheret. Sed ut plerique ſunt aliis oculatiores, dictum eſt ſuſpicionem magnam eſſe calculi in renibus. Quod quum contingit, aliqua tum difficultatis ſpirandi ſpecies apparere poteſt. Conſultum renibus eſt. Deturbatus remediis convenientibus calculus, libertas reſpirationis eſt reſtituta. Cauſam autem ejus rei eſſe volunt, quod nervulus eſt a ſexta conjugatione pervadens diaphragma, & ad renes uſque perreptans, qui oppreſſus ut in oppoſito femore ſtuporis ſenſum infert: ita in partibus ſuperis difficultatem nonnullam reſpirationis afferre poteſt; nam renes ambigunt inter partes ſuperas atque inferas. Et nos vidimus mulieres aliquot & viros, quibus familiaris renum dolor eſt gravis & pungens, qui ſæpe conqueruntur de dolore lateris ac ſi pleuritis aliqua nothas coſtas occuparet, quum tamen nil ſit tale: ſed ob obſidionem renis a calculo, aut ejuſdem oppreſſionem ab aliqua re obſtruente ratione nervi implantati in renis corpus, idem fit quod & in lienis aut hepatis tumore, aut obſtructione. Nam circum claviculas dolorem ſentiunt tenſivum. Quærat quis, cur non ad omnibus calculoſis contingit, aut quibus præpediti ſunt renes? Non eſt neceſſe. Nam ſæpe inſigniores ſunt nervi in aliis atque aliis, ac errore quodam naturæ in eam ſedem partis alicujus inſeruntur, in qua ſenſus viget magis, ac conſenſus major eſt cum partibus vicinis. Nec enim quibuſcumque contentus in capacitate renis lapillus eſt, iis objectum oppoſitumque femur ſtupet, tametſi ſtuporem tanquam αἰτίαν ἀναισθησίας lapillis in rene contenti conſtituat Hippocrates. 2 Ejuſdem quippe morbi varia atque varia in aliis atque aliis corporibus ſigna apparent, quod efficit ut ars noſtra plane ſit στοχαστική, non autem ἀποδεικτική. Oportet enim multa εὐστοχάζεσθαι, id eſt, probabilibus quibuſdam rationibus atque apparentibus ſignis colligere; non autem ἀποδεικτικῶς & ἀναγκαστικῶς concludere, ut ſi aliter contingere non poſſit in Socrate atque Sophroniſco: variæ enim ſunt humorum idiæ, variæ ſpirituum, variæ corporum, variæ morborum. Quæ omnia in primis artem noſtram difficillimam reddunt, & immenſam plane.

ANNOTATIONES.

1 *Arculanus cap. de renum apoſtemate, docet alia eſſe ſymptomata, ſi ren dexter laborat, alia ſi ſiniſter. Si dexter, hepar compatitur, & partes potius ſuperiores, ſi ſiniſter, ad partes potius inferiores malum pertinet.*

Addit

Addit quod ſi abſceſſus occupat panniculos renum & ſuſpenſorium, magnificatur dolor, & fit fortis, & prohibet erectionem, tuſſim, & ſternutamentum, & difficile eſt invenire locum. Hæc omnia notanda, ut non temere accuſentur partes ſuperiores innocentes aliquas, quum malum ſeſe in inferioribus firmaverit.

2 *Hippocrates part. 3. lib. 6. ſect. 1. Epid. περὶ τῶν κατ' ἴξυν, hujus ſtuporis duplex eſt cauſa. Prima, compreſſio muſculi ψοὰς dicti, cui renes ambo incubunt, altera, compreſſio nervi qui in cruris muſculos inſeritur. Hanc autem a calculi duritie & pondere fieri hinc patet, quod incipiens calculus ſtuporem non inducit.*

CONSILIUM XLVII.

De ſanguinis per os rejectione ex coſtarum vulnere.

SEPTUAGENARIUS viribus munis occupari ſolitus ingentem ſarcinam concinnare volebat, ac circumquaque alligare. Funes modo ingenti conatu immiſſo in tranſverſum baculo rumpuntur. Baculus coſtas illidit, atque ita proſternitur. Dolor quibuſdam lenitur, nonnihil tamen doloris circum læſas partes percipiebatur: nil poſt eum quaſſum ictumque exercetur per menſes quatuor aut quinque. Tandem per aliquot dies appetentia imminuitur, nauſea adeſt, membra laſſantur: dum nil tale cogitaret, per os excernitur magna copia ſanguinis nigri, fæculenti, grumoſi, cum animi defectionibus: pulſu imbecillo, & intercalari intermiſſione. A rejectione quievit. Denuo animo deficitur, ſyncope prehenditur, ſudor frigidus, vomitio magna ſanguinis multo deterioris quam ſit ſuperior: dolor ad nothatum coſtarum regionem. Omnes interiturum credebant, convaluit tamen.

1 Unde ſanguis ille? Quum cauſa procatarctica præceſſiſſet, cur non aut primo quoque tempore excernebatur, aut non in pus concreverat? Si concreviſſet in pus, cur non malignitatis ſuæ ſigna prius edidit? Credibilene in capacitatem fluxiſſe, & tanto tempore manſiſſe impune? Cur non factus abſceſſus? Credibile non affatim coacervatum eſſe, nec per modum ruptionis vaſis exſiluiſſe e vaſis. Sed quum pars icta fuit læſa ac concuſſa, hic accumulatus ſanguis, tandem communicatione & transſudatione in partibus vicinis conceptum vitium: alioqui & lipothymiæ præceſſiſſent. Immo ſi menſtruus ſanguis in muliere ſtato tempore non exeat, non multum poſt furit, impetumque movet, adeo facilis eſt ſanguinis redundantis, ac ejus præſertim qui in partem aliquam fuſus eſt præter naturam, orgaſmus, impetus, ac ira, idque propter corruptionem quam de facili contrahit. Accedit quod ſenex erat, ſqualidus ac ſiccus: propterea que non tantus eſt humoris impetus quantus in junioribus: & ratione ætatis non tanta eſt humiditas & calor, quæ ad facile contrahendam putredinem eſſe poſſint. Sed inquiramus cur non interierit, quum Aphoriſmi Hippocrat. & in Coacis, & in libro Diſtinctionum contra eum facere videantur?

In quarto Aphoriſmor. ſcribit, *Morbis quibuslibet incipientibus ſi atra bilis*

Digitized by Google

lis ſupra vel infra excierit , letale. An hic aphoriſmus contra eum fecit ? Nequaquam, idque tribus de cauſis. Primum , quia morbus non erat ullus , ideſt , nec inflammatio , nec febris , nec vitium in hypochondriis , cujus morbi cauſa eſſet ille humor qui excernitur. Qui quoniam non excernitur legitimo tempore, ideſt nec natura coquente , nec ſecernente , nec proprie evacuante , totum illud eſt ſymptomaticum. Natura enim nil excernit in principio , aut ſi excernit , ſymptomaticum eſt id. Ego id quod excretum eſt , materia morbi non erat. Quis enim neſcit ſæpe naturam citare alvum ſine morbo , vomitiones provocare, quum id nec ſymptomaticum , nec criticum proprie dici debeat ? Sed quum morbus eſt , ſi materia quæ excernitur morbi eſt , male id fit initio.

Secunda ratio, id quod excretum eſt , non erat atra bilis , ſed ſanguis niger : ac ut inter atram bilem & ſanguinem nigrum multum intereſt ; ita magni refert initio atram bilem , aut ſanguinem quemdam fæculentum excerni.

Tertio, primo quoque tempore excretio facta eſt , quum haberet ὑδατῶδες. nec id tempus principium dici debet morbi , quum morbus non ſit : aut ſi ita , ſequatur morbus poſtea , quum vituperatur excretio initio morbi : voluit Galenus principium morbi non ita anguſte accipi , ſed quum paullum progreſſio facta eſt. Quamquam non negamus aliquando primo quoque tempore letales excretiones eſſe , & letalia ſymptomata , quod auctore Galeno in corpore humores ſæpe deliteant veneno adæquandi. Sic in Aphoriſmis damnat dejectiones ſponte venientes , qualis ſanguis niger, ſive cum febre , ſive ſine febre. Quamquam hæc conditio, ſine febre, magni ſit momenti , quod multa excernantur modo minime laudando , ad quem ſi acceſſio quoque febris fieret , multo res deterius haberet : quod paullo poſt aperiemus. Dejectiones autem venientes ſponte pravæ ſunt , aut quod ſummum frigus deſignent , aut incendium ingens , aut corruptelam. Quod in peſtilenti conſtitutione accidiſſe aſſeverat Galenus. *Cap. 5. lib. 1 de criſib.* *Com. in Aphor. 2. lib. 4.*

Eſt alius aphoriſmus qui contra ægrum noſtrum ſteriſſe videtur : *Quibus ex morbis acutis aut diuturnis , vel vulneribus , vel quodammodo extenuatis , nigra bilis , ſeu uti ſanguis niger deſubter exierit , poſtridie moriuntur.* Læſus erat , contuſus , vulneratus quodammodo (quamquam in Græco ponitur nomen τρώματι , quod inſigne vulnus ſignificat) excernitur uti ſanguis niger (nec enim atram bilem proprie excrevit , ut paullo ante diximus) quare non poſtridie interiit ? Mirum eſt quod Galenus hunc narrans aphoriſmum , iſtam particulam , ἢ ἄλλως λελεπτυσμένοις , generaliter retulerit ad omnes alias particulas per disjunctionem ſcriptas : ac ſi dicat Hippocrat. Quibus ex morbis acutis extenuatis , quibus ex longis extenuatis , quibus ex vulneribus extenuatis : non autem per diſtinctionem hanc ; Quibus ex morbis acutis , aut longis , aut extenuatis , aut vulneratis , &c. ut ſit ea mens Hippocratis. *Quibus extenuatis , aut a longo aut acuto morbo aut vulnere , atrabilis exierit* , &c. Ut extenuationis nomen explicet proprie mentem Hippocratis , & extenuationis verbum vere

doceat

Digitized by Google

docet cur mors ſequatur neceſſario. Ita enim vult Galenus eos interire quod talis excretio iis contingit, qui ſunt ἔσχατως λελεπτυσμένοι, non ſimpliciter vulneratis, non ſimpliciter laborantibus morbo aut acuto, aut longo: ſed ita in extenuatis contingit, quod adeo natura imbecilla, ut nec coquere, nec excernere, nec ſecernere poſſit. Et quum ob morbi magnitudinem nequeant contineri, effunduntur neceſſario. Ob imbecillitatem autem mors antevertit vel initio, vel augmento, non autem morbi declinatione, aut ſtatu exſpectato; ut in aliis morbis evenire ait Galenus. Sic quum æger noſter extenuatus non eſſet, de eo intelligi non poteſt aphoriſmus.

cap. 5. & 9. lib. 11. de criſ.

An alius aphoriſmus intelligitur? Sanguis ſupra qualiſcumque[1] fuerit malus, infra autem bonus. At ſupra excretio facta: ergo mala, nam aut ruptionem, aut apertionem, aut exeſionem vaſis ſignificat. Nam mala eſt quod per os, & mala quod affatim, nam quum per comparationem excretio ſanguinis per inferiora laudanda cenſetur, Galenus non vult etiamnum ſanguinem large profluere, ſed pedetentim, adeo ut tarditate greſſus nigrorem acquirit ſanguis, non quod reipſa talis ſit. Textus Leoniceni depravatus eſt, legere enim oportet pro eo Leoniceni textu, *Melius eſt, ut infra exeat, & neque hoc per modum diruptis ſanguinis, ſed paullatim fluentis exeat*. Ita ego interpretor. Satius eſt per inferiora ſecedere; non ita tamen ut illac feratur eo modo quo in hæmorrhagiis affatim, ſed ſenſim fluat. Atque quum qui præceſſerunt aphoriſmi de ægro noſtro non intelligantur, hic vere intelligi poteſt. Nam omnis per os excretio ſanguinis mala, ſi mulieres exceperis, in 5. Aphoriſm. & in hoc revera mala. Sed ſecuritas ex eo eſt quod febris non adeſſet, ſi verus aphoriſmus Hippocratis eſt: *Quæcumque evomunt ſanguinem, ſi ſine febre quidem, ſalutare, ſi cum febre, malum*. Proprie autem nomen κατωθεν hoc loco non ſumitur, ſed pro eo quod dicitur, ἀνάγωγη ἀπορρυεῖσα, comparatione cum ea excretione quæ e pulmone fit, quam plane vituperat Galenus in comm. in hunc locum.

ANNOTATIONES.

1 *Sanguis tam venarum quam arteriarum extra vaſa effuſus, aut foras in aliquam corporis capacitatem, ut aſperas arterias, thoracem, ventriculum, inteſtina, uterum, veſicam, ſubito propter fibras concreſcit in grumos, aut putreſcit quorum alterutrum quum accidit, graviſſima oriuntur ſymptomata. Optimi enim corruptio peſſima eſſe ſolet. Sic ſeminis quam ſanguinis aut putreſcentis, aut ſuppreſſi in hyſtericis mulieribus graviora ſunt ſymptomata, quia purius ſemen & magis ſpiritoſum. Sic humanum cadaver, omnium peſſime olet, quia corpus humanum ut functionum perfectione cetera animantia ſuperat, ſic temperamenti præſtantia ob formam omnium nobiliſſimam, rationalem ſcilicet animam. Ita alimenta quæ ſunt meliora ſi corrumpantur, eorum corruptio deterior eſſe ſolet quam eduliorum quæ deteriora, ſunt & ἀνεπιτήδεια.*

2 Vi-

Digitized by Google

2 *Vixit annum & dimidium poſt, nullumque diem præteriit in quo moleſtiam aliquam in parte læſa non ſenſerit. Tandem rupto veluti abſceſſu alvus feculentis excrementis deſcendit, iiſque fœtidiſſimis. Viſus eſt allevari. Iterum alvus læſa eſt, & dum recumbere vult, ſtatim aphonos redditur, media hora poſt interit. Mortuo excretio fit per os, & deorſum magna copia, ut præſertim grumoſus ſanguis excernitur.*

3 *Hic locus plenior libro Definitionum Medicarum Galeni, vel cujuſcumque ſit auctoris. Hæmorrhois eſt delatio ſanguinis paullatim facta per diſſultationem. Hæmorrhagia abundans e naribus effuſio. Notanda hæ voces, quod ad hunc locum intelligendum faciant plurimum.*

Nota excretionem per inferiora (quam de hæmorrhoidali profluvio voluit *intelligi Galenus) laudari, ſi duæ adſint conditiones. Prior, ſi ſenſim fluat, quod mirum, quum opus ſit naturale. poſterior ſi excernatur niger, non quod talis ſit ex ſe, ſed quod tarde fluendo talem nigrorem acquirat. Quod vel ex Galeno falſum convincere poſſumus; nam hæmoſi qui hoc fluore juvantur, nigrum cumulent, ergo excernunt. Verbum, vomere, propriè ſumitur, ſed* κατεχρηστικῶς*, quidam etiam ad excretionem e pulmonibus eſſe referendum volebant. Galenus autem omnem excretionem e pulmone ſanguinis non ſalutarem eſſe ait, idest, non curatu facilem, ut interpretari licet, ſive ſit febris, ſive non ſit. Si ſit febris, omnino malum: ſi non ſit, non paullo poſt ſequitur. Sed quum vomitio eſt ſanguinis ſine febre, non mala ita eſt (ut in hoc ægro de quo loquimur hic apparet) num collectionem tantum ſanguinis, non autem perennem generationem, & proventum ad excretionem ſignificat: ſed quum febris eſt, bifariam mala, & ut ſignum, & ut cauſa: ut ſignum, quia declarat ſubeſſe inflammationem in partibus internis, quæ talis excretionis cauſa ſit: ut cauſa, quia dum humores a febre acuuntur, major excretio ſequatur. Nam quæcumque excretiones cum inflammationibus ſunt ac febribus, non ſolum vix curari poſſunt, ſed nec in eadem magnitudine perdurare, Majores enim fiunt ac maligniores. Sic locus reponendus qui a Leoniceno male converſus. Dictum eſt quidem ante verbum* ἐμεῖσθαι *in aphoriſm. 37 lib. 7. non ſumi pro* πτύεσθαι*, ut quidam voluerunt: quia, ut ait Galenus in comment. in hunc locum, omnis excretio e pulmonibus ſanguinis eſt exitialis. tamen miror quomodo Galenus non legerit aphoriſmum in Coacis, qui ſimillimus aphoriſmo eſt 37. allegato, ubi Hippocrates utitur verbo* πτύεσθαι. *Hujus verba ſunt:* Sanguinem ſpuentibus, confert ſi ſine febre, & tuſſiant, ac doleant leviter, & ut ſputum fiat ad dies bis ſeptem tenus. Febrire vero & tuſſire, ac dolere pertinaciter, & recentem ſanguinem ſemper ſpuere, malum eſt.

CONSILIUM XLVIII.

In quo quæritur, cur multi valde valetudinarii vivant, alii integre ſint, alii in ſtatu neutro.

CORPUS noſtrum ægrum eſt, aut ſanum, aut neutrum. Ægro corpori ars quæſita eſt quæ morbos præſentes arceat ac profliget, Sano, quæ conſervet, Neutri, quæ in alterutrius officio ambigue verſetur. Par enim ratio aliquando videtur & curationi, & conſervationis, aliquando diſpar ac diſſimilis. Inter eos qui vivunt, quidam integra perfectaque valetudine utuntur, alii lubrica admodum, & quibus minimi momentis de ſanitatis præſidio decedendum eſt. Tertii adverſa valetudine conflictantur. Ac primis quidem viſcera, parteſque ſolidæ, robuſtæ, integræque ſunt, quarum in virtute ac legitima ſymmetria ſanitatis ipſius theſaurus reconditur, ac conſiſtit. Secundis partium nativa eſt infirmitas, ut quæ foris occurſantibus cauſis morbificis, aut inteols in nobis noſtriſque viſceribus genitis minime reſiſtant, contraque facillime cedant. Tertios autem morbus fere occupat, quod inter partes quarum potentia corpus ſuſtinetur ac adminiſtratur, una ſit aut altera quæ in vitio ſit, ut quum aut proprio pulmonis vitio phthiſici decumbunt, aut quum catharrhoſi ob innatum cerebro vitium, aut alia atque alia ratione afficiuntur. Inter morboſos quidam ita ſunt affecti, ut peculiari vitio partis principis, aut cerebri, aut hepatis, aut ventriculi, aut lienis, aut meſenterii (latius enim patet nomen Principis partis, quam a quoquam veterum dictum ſit) facile in morbum etiam gravem incidant, alii in febres facile, quod notandum. Vitio partis quidem, ut quum obſtructionibus obnoxius lien eſt, aut quum primæ venæ facile impediuntur, ut de melancholicis hypochondriacis patet, ſtatim & veluti in procinctu morbus adeſt tracto in ſympathiam ventriculo. Et cur non præcipuæ cujuſdam partis meſenterium ipſum, per ſe quidem abjectum & vile, ſi præſertim conferatur cum aliis partibus, quarum nobiliora præſtantioraque ſunt munia, cum impedito obſtructoque meſaræo, tam cito occurrant morbi? Ita enim quibus primæ venæ cremori ventriculi excipiendo deſtinatæ obturantur, obſtruunturque, vomituriunt ſæpe, male coquunt, leipothymiis prehenduntur, an non magni eſt momenti? In ſingularum partium vitiis exquirendis immorandum non cenſeo: ſatis fuit indicaſſe morboſos valetudinarioſque quoſdam exſiſtere peculiari vitio partis. Alios valetudinarios vocamus, ut qui promtiſſime a febribus communibus humanæ naturæ hoſtibus prehendantur. Nam ſive ludant, ſive iraſcantur, ſive paullo liberalius genio indulſerint, ecce in inſidiis ſtat febris quæ in eos quam primum graſſetur atque involet. Contra vero alios minime omnium valetudinarios vocamus, qui febri non ita pateant. Eorum autem qui febribus tamquam communiſſimo omnium morbo utpote in omnem ætatem omneque tempus incidente corripiuntur, alii facile eo morbo defunguntur, alii non.

nunc. Sed quum ſæpe in febrem incidant, læduntur tandem plurimum; nam & calor febrilis varias in corpus mutationes invehit, & morbus tam ſæpe recurrens cum actionum læſione non poteſt non partes offendere, penuria alimenti, & officii intermiſſione.

Quæ cauſa autem ſit cur aliqui in febrem non incidant, aut raro, aut in eam perbrevem, quum tamen inter morbos febris omnium facillime occurrat, breviter ſtrictimque aperiendum. Ex generibus febrium, quædam putredinem agnoſcunt parentem, unde putres febres; quædam ſimplicem intemperiem. Illis continentur Quotidianæ, Tertianæ, Quartanæ, His ſynochi imputres, hecticæ, diariæ. His aut illis obnoxia ſunt corpora, aut non. Naris quidem ab intemperie ſqualida, hirſutaque, & biliosa corpora obvia ſunt. Putribus autem ea quæ obſtructionibus plena ſunt, calida humida, præſertim ſi perſpiratione careant, aut aere frigido degant. Obſtructionibus autem pervia corpora ſunt, aut conformationis vitio, ut quum coacta anguſtaque ſunt vaſa, & viæ meſaræ (meſenterium enim maxime fons, ſeminarium, & ſcaturigo putridarum febrium & morborum a putredine a nobis conſtitui ſolet) aut diætæ vitio. Qui itaque in neutro peccant, ideſt nec in moderato victu cultuque vitam degunt, nec a natura ipſa obſtructionis facilitatem ac proclivitatem hauſerunt, non ita facile a putridis febribus impetuntur ac occupantur. Contra autem quæ contrario modo affecta cenſentur. Itaque mirum non eſt ſi ex mortalibus quidam quadragies febribus putridis corripiantur, alii ne ſemel quidem, tametſi ex iis quidam ſatis pituitoſo corpore ſint; quidam vero non ita pituitoſo: immo ſunt qui niſi quoniam ter quaterve repurgentur, putridis febribus corripiantur: alii nec purgantur, nec corripiuntur tamen: immo quadraginta annos pene ſani exigunt. Reperti ſunt quibus contra normam & naturam febrium putridarum decimoquinto die contingeret. Quod annotavit Rhaſes Antipater Sidonius Poeta apud Plinium, ſingulis annis uno die tantum natali nimirum febri corripiebatur. Dominus de Maſſeparaule ſupplicum libellorum in Regia Magiſter mihi affirmavit magna cum celebrium Medicorum admiratione, certo quodam die ſingulis annis graviter ſe laborare ac ſi hectica febre prehenderetur. Et ego ipſe dum hæc ſcribo, commentorque, illius quod nobis quotannis accidit facile ac lubenter memineo. Quater in anno in magnis quatuor temporum anni mutationibus febricula tamquam diaria prehendor, cum totius corporis gravitate; inappetentia maxima. Videmus qui numquam ſe febre manifeſta prehenſos aſſeverent. Alii niſi quater in anno repurgentur, maxima occaſione in febrem præcipites ruunt. ſive quod propter conſuetudinem purgationis id contingat, ſeu potius ob intemperantem victus rationem. Scribit enim Galenus melius eſſe multo ſi de cibis detrahant, ſi ſeſe exerceant: non enim ratione conſuetudinis contingit illis evacuatio proficit: ſed quoniam ex depravato victu multos humores crudos ac pravos colligere. Lib. de conſuet. ud.

Quæ hactenus dicta ſunt in eum maxime finem ſpectant ut paretur muniaturque via ad hiſtoriam cujuſdam Nobilis Juvenis qui in graviſſimum

morbum incidit, quum numquam laboraviſſet. Ecce dum in ſuis ſtudiis, ſolitoque verſatur officio, febre prehenditur. primo quoque tempore vires labuntur, urina ſupprimitur, ſtandi impotens fere redditur tamquam ſtipes inanis in nullam partem verſatilis jacet: denique hic potius de ſepulcro quam de remedio cogitatur. Idem filio Præſidis Bolieri contigit. nam undevicefimo ætatis anno in febrem incidit, primum languidam ac ſepultam. Nihil excrementi redditur. Nonniſi poſt 24. horas unnam faciebat. animo facile deficiebat: ne minimum quidem ſudorem ferre poterat, tamen vehementes purgationes ſatis alacriter tulit. Febris ſine typo, poſtea tertianam referebat. Primis diebus ſine perfrigeratione, ſequentibus aliquando rigor prehendit, facies non concidebat. Alvus nonniſi ſollicitata reddebat. Quærat aliquis, qui fieri poſſit ut qui olim tamdiu integra ſanitate fruitus eſt, nunc in morbum lapſus jam graviter laboret? Cur primæ vires hactenus morbo non afflictæ non apparent? Qui diuturnis morbis ſunt afflicti ac implicati, ſi forte recidant ſæpe etiamnum novos morbos experiuntur ac ſuſtinent, cur non alacrius ferant ii qui nihil de viribus amiſerunt, qui ſemel morbo tentati ſunt? Alia longe ratio eſt: nam qui in morbum relabuntur ac recidunt, non longe quidem a priore morbo abſunt, & ii fractis jam viribus impetuntur, quo fit ut ferendo non ſint, ſed aut graviter ægrotent, aut fere moriantur. Sed qui ſæpe morbis implicantur, ii fere robuſtiores exiſtunt tamquam in ea re exercitati, & levi de cauſa in morbum incidentes. 2 Contra qui toto ætatis ſuæ curſu aut numquam, aut ſemel, bisve ægrotaverunt, idque leviter, graviſſime maximam partem laborent, tum propter inexperientiam & inſolentiam morbi, ut ſic dicam. Nam qui labores ferre conſueverunt, etſi imbecilli, aut ſenes, iis qui non conſueverint, vel etiamſi juvenes fuerint, multo ſunt robuſtiores. Item quia quum diutiſſime integra ſanitate freti ſint ſive ob partium integritatem, ſive ob laudabilem temperatamque vitæ rationem, ſive ob utrumque, de ſuæ ſanitatis gradu nonniſi magna de cauſa deciderint. Oportuit enim cauſam validam eſſe quæ corpus hoc tam ſanum de primo ſtatu dejecerit ac depulerit. Sive quia idem contigent quod habitui athletico evenire ſolet. Corpus enim quantumvis incolume ac ſanum, tandem ad ſummum bonitatis provehitur, ut neceſſe ſit illud in deterius decidere. Unde narrant quidam ſcriptum eſſe ab Hippocrate (ſed locum non legi 3 umquam) quoſdam ætatis annum ſumma cum ſanitate exigere & attingere, ſed propter quaſdam quæ in ætatibus contingere ſolent mutationes, eos fere mori. Quod ſi ſcriptum eſt ab Hippocrate, notandum maxime, & illud quidem experientia obſervator.

Sed ad inſtitutum redeundum eſt. Qui diu ſani fuerunt quatenus tamdiu integra freti ſunt ſanitate, ſatis indicant firmitatem ac robur partium, accedente proba diæta, quæ etiam corruptam naturam conſervare & inſtaurare poteſt. Quanquam accidit nonnullos intemperanter, omnique cum luxu vivere; tamen ſanos ætatem ſuam degere. 4 Ac ſi tanto firmiores ſtabilioreſque partes redderentur, quanto depravatior deteriorque vitæ ratio exiſtat. Ut contra, plerique quum moderato victu cultuque

ſuos

Digitized by Google

ſuos annos exigant in ſumma imbecillitate verſantur, immo ſi eorum ſanitati conſervandæ quidam Aſclepiades præficiatur. Quod cur contingat, hujus quidem loci eſt ac inſtituti, ſed non hujus temporis quum plenoire in ea re temporis uſura uti debeamus. Nunc autem uno verbo explicemus, cur qui diu ſani ſunt, ſemel in morbum lapſi tam graviter laborent, immo vita periclitentur, id præter rationes paullo ſuperius adductas non alia ex occaſione naſci videtur, quam quia temporis diuturnitate per congeſtionem quamdam in corpore accumulantur humores qui non ſtatim putreſcunt, nec proterviunt, ſed levi de cauſa irritati & moti ferociunt ac turgent. Atque quum copia multi ſint, natura aggravatur, & quum ejuſmodi motum ac putredinem numquam ſenſerit, illius rei inſolens, pugnam detrectat, ac ſuccumbit. Hinc morbi ſævities, præſertim ob magnam virium jacturam.

Illud abunde aperuit hiſtoria illius juvenis, cujus nomine ſuſcepta eſt hæc diſputatio: qui quum numquam, aut leviter admodum laboraviſſet, oborto morbo non ita vehementi concidit quaſi fractus & conſternatus: In totum naturales evacuationes ſubſtiterunt. Et quum inter ceteras urina tres jam dies fuiſſet ſuppreſſa, fruſtra curatus eſt tamquam iſchuria. Tamen ut ſæpe multa ab imperitis temere & contra artis præcepta fiunt, quorum non eſt omnino ſiniſter eventus, ita in hoc ægro temerarium factum proſpero eventu ſeſe auſpicato prodidit. Datus eſt illi potus ex terebinthina deſtillata, ſyrupo de althea, ſucco limonum: eodem die urina large profluxit. Paullo poſt aliquantum relevata natura, ſed poſtea concidit. Itaque remedia quæ natura fatiſcente præſcripta fuerint, & quæ eadem paullum erecta hic adſcribemus.

℞. Mithridat. opt ℥ j conſerv. bugloſ. viol. an ℥ ß fiat emplaſtrum pro corde.

℞ raſura ebor. ℈ j unicor. gr. 4. cornu cervi ℈ j. ſyrup granat. ℥ ſ. aqua cardua ℥ ij ſ. fiat potus.

℞ olei roſati ℥ ij aceti ℥ ij. pro ventre. Erat æſtus ingens.

℞ deſtill. reſtaur. lib j ſyrup viol & de limon. an. ℥ ij ſ. paſſetur cum ℥ j cinnam. utatur ſæpe.

℞ raſur. cornu cervi ℥ ſ. ſacchar. roſa. tabul. quod ſufficit fiat pulvis utendus ſæpe.

℞ ſyrup granat. oxyſaccha an. ℥ ſ aqua card. & ſcab. an ℥ ij. ſ. mithridat. confect. alkermes an ℈ j. raſur. cornu cervi ℥ j. fiat potus pro duabus doſibus.

Injectus clyſter blandus.

℞ raſur. ebor. cornu cervi, margar elect. unicorn. an. gr vj. ſyrup. de nymph ℥ vj deſtillat. reſtaur. ℥ ij ß fiat potus.

Item ℞. aqu card lib j. ad uſum.

℞ ſyrup de cichor. compoſ. ſine rhabarb. oxyſ. ſimpl. an. ℥. j. ſ. cum decoct. graminis paſſul. glycyrr. fiat julep.

Item fiat julep ex ſyrupo de granatis & de limonibus.

℞. mithridat. ℥ ij. therıacæ ℥ j. conſerv. roſar. bugloſ. viol. borag. an

 ℥ iij.

℥ iij. decoct. unius capi alterati cum bugloſ. borag. lib. iiij. carnem unius capi, aqu card ℥ iiij. fiat deſtillat in balneo Mariæ. Utatur addendo ſyrupo violato ſextam partem.

Item repurgatus rhabarbaro infuſo in deſtillato reſtaurativo. Bis, terve repurgatus, recreata natura.

Primis diebus pro deſperato relictus eſt. Et in hanc hiſtoriam attentos nos eſſe oportet, ut diſcamus non temere negligendos relinquendoſque morbos qui primo quidem obtutu tamquam immedicabiles ſeſe nobis offerunt: Nec præterea de morbis præcipitanter eſſe pronuntiandum. Suſpendi enim oportet judicium in prognoſi præſtituenda, niſi certo conſtet. præſertim quum hoc tempore propter ingluviem morbi pullulent, veteribus numquam cogniti, & contra quam factitatum ſit a veteribus, nulla dierum criticorum habita ratione ſubinde ac identidem, variis remediis ægros aoeremus, ut omne naturæ ſtudium ac ordo pervertatur ac pereat. & magna cum nominis ſui calumnia multi etiam ex primariis Medicis, aut eos morituros, falſo præſenſerunt ac prædixerunt, qui non tamen non ita longe poſt a male lata ſententia tamquam provocarent, ſuperfuerunt, & contra multos victuros pronuntiarunt, quos non ita longe poſt mors ſecuta eſt.

ANNOTATIONES.

1 *Caput hoc ſcriptum eſt ut quæratur ratio cur multi valde valetudinarii vivant, alii integre ſani, alii in ſtatu neutro. Et quibuſdam preſta ſemper ſunt Medici & remedia, & tamen non valent. Alii contra, & integre vivunt. Item cur multis quinquagies ſecta eſt vena, profluvia alvi, & alia excretiones contigerunt, aliis nil tale, quum etiam non integra ſanitate fruantur. Tandem ii qui obſtinata anima licet ægri noluerunt ſibi venam aperiri, æque diu vivant. Quomodo detractio multa ſanguinis in multis aut non detrimentum attulit, aut quibus nullo ſaltu eſt periculum non contigit?*

2 *Hujus rei demonſtrationem petes accuratam ex cap. 4. lib. 2. de præſag. ex pulſ. ubi Galenus de comparatione intermiſſionis pulſus in juvenibus, aut in ſenibus & pueris agit.*

3 *Locum illum tandem legi lib. 1. de Diæta, dum loquitur de iis qui in apoſtema habitu ſunt diu vivunt. Qui autem morbi a quadrageſimo anno a morbo aliquo correpti fuerint, nunquam fere evadunt. Sed quoniam ille locus obſcure ab Hippocrate ſcriptus eſt, idea longiore & tempore & otio majore indiget, horum explicationem in alium locum rejicientes, nodum qualiſcumque ſit diſſolvimus.*

4 *Celſus forte hujus rei cauſam explicavit. Dum enim cavet ne nimium aſſueſcamus uti medicamentis, ita ſcribit:* Purgationes ut interdum ſunt neceſſariæ, ita frequentes periculum afferunt. Aſſueſcit enim non ali corpus, & ob hoc infirmum erit, quum omnibus morbis obnoxia ſit maxime infirmitas. cap. 3. lib. 2.

5 Ne-

3 *Notandum hoc ſymptoma : nam aliud et ſymptoma curari debet, alias et morbus. ſummum vero adhibeat judicium Medicus, an in febre urina ſupprimatur per ſe, an per accidens ; quoniam falſo recurrunt quidam ad calculum, aut ad alias cauſas falſas : & oportet diligenter incumbere in coctionem humoris, & excluſionem & naturæ vim excitare, & non fruſtra catheterem immittere metu majoris mali, id enim accidit quum totum corpus crudioribus humoribus refertum eſt. Conſtat autem ex ipſo acervata multitudo in veſicam, quæ amplius diſtenta & dolitans, ad actiones ſuas inefficax ſit, & periculum ſuppreſſæ urinæ inducit.*

CONSILIUM XLIX.
De capitis vulnere.

NUPER in ludo literario pueli colludebant, alius pera, alius calamo, & ut quiſque hac aut illa re erat inſtructus, ita tanquam idoneo inſtrumento utebatur. Forte in peræ fundo gladius acutiſſimus latebat, cujus mucro pertuderat fundum. Is ſenſum ob acutiem fugiebat. Perum capiti appreſſit joco, hinc vulnus inciſa cute inflictum. Sinuoſum erat, adacta cuſpide acutiſſima funditus & punctum os læſum. Neglectum id quicquid fuit ob vulneris exiguitatem. Male tum, quoniam nil negligendum in ſauciato vulneratoque capite: & quo magis ſenſum fugit, eo majori curæ eſſe debet. Dilatata plaga apparuit os læſum eſſe, ſed an utraque tabula perforata eſſet, an media diploe ictus reſtitiſſet, controvertebatur. Si illud eſſet, neceſſario modiolum adhiberi debere cenſebamus. Si hoc, ideſt, alteri tantum tabulæ adactus eſſet mucro, a terebra temperandum erat. Hoc perplexum obſcurumque fuit admodum. Nam temere ad cerebram accedere periculi plenum erat, ita rebus non bene ſubductis, eam prætermittere, & vituperationis, & periculi metum afferebat. Unum tanquam univocum ſignum parebat, nempe ſyſtole ac diaſtole, & nutatio ſeu inundatio quædam qua ictus inflictus erat, ut propterea ictam eſſe pertuſamque utramque tabulam conjiceretur, ac ſic modiolum uſu venire. Sed hac inundatione deceptos ſeſe eſſe, deluſoſque Chirurgi aſſerebant, quod hanc nutationem ſæpe præſeferant arteriæ exiguæ quæ diploen perreptant. Itaque quum dubitaretur quo pertineret ille motus & agitatio, an ad cerebrum vi ictus detectum, an ad arteriolas in diploe intertextas, anceps magis ac dubium conſilium ac ratio exſiſtebat. Ut in utramque partem pari æqualiaque rationum momenta ſtarent. Si noxa utrique tabulæ illata foret, ajunt, ſeſe id ſignis quibuſdam detexiſſe. Ac nil plane ante 14 diem apparuit. Et illud quantulum fuit, procatarcticæ cuidam cauſæ aſſignabatur. Si læſum os utrumque, ſtillaſſet ſanguis. A ſtillicidio aliquid incommodi cerebro accidiſſet. Præterea vomitiones nullæ contigerant, ſtupor nullus, nilque ex iis quæ læſa utraque tabula evenire ſolent, & ad terebram ideo conſilium convertunt ac dirigunt. Nos contra conjectas has petitiones eludebamus. Vomitiones, & id genus alia quæ utriuſque tabulæ læſionem, ac præ-

meningis offenſam ſignificant, non in punctum factis vulneribus ita apparent, ut in aliis tromaton differentiis, ut quum concuſſio facta eſt, aut magna plaga illata, aut lapſus fuit, aut quum effractio eſt cranii. Accedit quod rimula anguſtia in cæſim facto vulnere, præſertim tam acuto gladiolo, impediat quominus in meningem ſtillet ſanguis, aut ſi quid tale contigerit, pigro greſſu id fit, & adeo exigua quantitate, ut nil, aut parum inde argumenti capi deſumique poſſit.

. Rebus ita agitatis, ac dubiis ob obſcuritatem, & multa rationum involucra relictis, tandem fortuna ac caſu ſæpe ad bene medendum, & feliciter ſcopum contingendum, nonnihil ſtextrè, ad modolum concurſum eſt. Læſum os detractum. Incredibile hoc fuit, & cujus gratia hunc commentariolum de illo actu conſcripſimus de induſtria, nulla apparens erat diploe: os cranii unum erat, una tantum tabula, quod terebranti multum attulit metus ac ſuſpicionis, ne quicquam peccaret. Ita enim trepanum ἀβάπτιστον adhibebat, ſupra cujus mucronem circulus quidam parum latus extans circumcurrit. Prohibet enim ne dum terebra agitur, altius deſcendat, & ſubjectas partes violet. Ita enim ipſius terebræ circumactus, & appreſſio facilius fertur. Et quum jam totum os perforatum erat, opinione diploes ductus, rurſum apprimebat terebram, quum cerebri ſubſtantia occurrit.

Atque propterea fruſtra ad arteriolas percurrentes diploen motus pulſatorius ille de quo mentio facta eſt, relatus fuit. Itaque niſi rationibus ſitis quidem firmis, fortuna, & cepti ſidera præcurriſſet, magnum ſaucio puello periculum creatum fuiſſe. Rationes quidem quibus contet nitebantur ne temere modiolus adhiberetur, veræ ac probabiles erant, ſed earum falſitatem ſolus eventus detexit. Quis enim crediddiſſet naturam in plurimis ſapientem ita in illo puello ſui oblitam adeo, ut os, quod diploe in omnibus fere diviſum diſtinctumque miro artificio, ac profectu incredibili unum conſtitueret?

Hæc dicta volumus, ut intelligant qui artem Medicam, Chirurgiam eſt adminiſtram ſubaudio, exercent, multa ſæpe fortuito experiunda eſſe contra quam ratio ipſa nobis dictare ſoleat. Etſi enim magna conſilii judiciique vis eſt, apprime ad feliciter medendum conferens, & ad gloriam conſequendam plurimum compendii afferens: tamen experientia quædam, fortunaque quædam cæca ac bruta aliquando pluris facienda. Sæpe enim axiomaton noſtrorum prætextus ſpecioſus, ac monitus facta obſervatio, in præcipitia quædam pericula ægros magno damno conjecit. Cujus rei fidem facit præſens illati vulneris hiſtoria. Si enim prævaluiſſent rationes noſtræ magno artificio confictæ eidem auſui temerario, laudando tamen, ſideratonis periculum, ac deinde interitus creaviſſemus. 1572.

CON-

CONSILIUM L.

De lactis aſinini præſtantia & dotibus.

CIBUS in ægris loco & tempore non præſcriptus variis incommodis corpus afficit. Quemadmodum enim dum valemus robur addit, viresque conſervat: ita dum de ſanitatis præſidio atque ſtatione dejecti ſumus, idem cibus vires labefacit atque frangit. Ita enim memoriæ prodidit divus Hippocrates. Quo fit ut natura quædam excogitaverit quæ in medicamentorum & alimentorum genere ambigerent. Hæc alimenta medicamentoſa appellari ſolent. In horum genere eſt lac aſininum, quod tabidis conferre dicitur. Sed hanc cautionem adhibere neceſſum eſt. Nam ſi magna ſubſit putredo, aut febris adſit, impune dari non poteſt. Aut enim acorem, aut nidorem contracturum eſt, hinc detrimentum corpori afferetur. Lubet tamen nonnulla hic attexere, ut temere lacte non interdicatur, ęgrique his commodis quæ inde apportari poſſunt, priventur.

Aliud eſt loqui de lacte ſimpliciter, aliud de lacte aſinino. Nam quum in Aphoriſ. cavet Hippocrates ne quid in utendo lacte peccetur, hoc vult ne febrientibus lac offeratur, nec tabidis valde multum febrientibus (quamquam Galenus in comm. dictionem (valde) ſuppoſititiam eſſe ſcribit) nec capite dolentibus, de lacte in genere loquitur. Sed quum in generibus lactis magna ſit latitudo, indiſtincte non eſt accipienda Hippocratis ſententia. Audiatur primum Galenus libro de alimentis 3. de lacte in genere loquutus. Lac omne, ait, utile eſt thoraci, capiti autem niſi quis illud habeat firmum, nocet: ut neque hypochondriis quæ levi de cauſa inflammantur. Nam plurimis in ventriculo in flatum vertitur. Si autem cum alio coquatur quod craſſi ſucci eſt, deponit flatus, ſed jecur obſtruit. Lac autem optimum cenſeri debet & boni ſucci, & multi alimenti, quod contrariis & ſubſtantiis & facultatibus conſtat ſubducendi & ſiſtendi, obſtruendi ac tenuandi.

Nec illud omitti debet, omne lac facile alterari, immo, quod notandum, in ſanis etiam dum coquitur, probos humores generaturum, & caput ferit, & hypochondria attollit (ait Galenus) Quod ſi in ſanis fit, multo magis in ægris alteratio continget. Alteratio autem in utrumque apparet, & in nidorem, & acorem. Tamen duo loci plane contrarii occurrunt apud Galenum 4 de ſimpl. medicam. fac. Priore ait: *Lac tametſi guſtu dulce eſt, ex ſe tamen numquam amarum efficitur; nam in eo evincitur a frigiditate caliditas, ac proinde repaſtum aceſcit*. Paullo poſt tamen amarorem lacti contingere aſſeverat. Ne quis putet nomen τὸ πικρὸ Galenum velle uſurpare tamquam cum τῷ ὀξῃ confundatur, intelligit amarorem illum cum nidore conjungere, qui nidor a calido eſt. Verba Galeni hæc ſunt. *Lac ubi cruditatem in ventre patitur, in frigidiori aceſcit, in calidiori amarum nidoroſumque efficitur*. Itaque amarorem lacti contingere poſſe aſſerit. Niſi forte dicamus iſtam periodon ita explicari poſſe: Lac ex ſe numquam amarum efficitur, ait Galenus, hoc debet intelligi per comparationem cum melle, illa enim mens eſt Galeni. Nam mel per ſe amarum efficitur, ideſt a ſuo calore per *Vide ea de re ex*

lib. 2. A cur mel ex ſe frigid. diuturnitatem temporis. Quia enim in eo ſumma eſt dulcitudo, huic quum nil addi poſſit, neceſſe eſt ut calore in aliam qualitatem deſciſcat. Lac autem ex ſe non ita amarum efficitur, quia non ita dulce ut mel eſt: immo ait Galenus eo loci: Si lac guſtaretur ubi in ventre eſt, & per venas coctum, ipſo melle dulcius inveniretur. Nam quod foris & ex ſe mel obtinet, id dum coquitur hic accipit. Immo, ait, quum admodum ingens calor eſt, tantam lac acquirit dulcedinem, quantam mel amittit. Quod ſi verum eſt, nec lac dulce eſt, alioqui calore mutaretur. Nec verum erit quod ait Galen. comm. in aphor. 64. lib. 5 Aphor. Lac omne facile alterari, aut in acorem verti quum pauco calori applicatur, aut in fumum nidoremque ſi plus calori addatur. Et hæc magni momenti ſunt. Quia ex illo loco ex comm. in Aphoriſ. abduci poſſumus a præſcriptione lactis, ubi intemperies aliqua eſt, ut apparet in iis quibus vulgo lac præſcribimus. Ex alio vero loco facile adduci poſſumus ad lactis uſum, quia, quum, ait Galenus, calor etiam ingens eſt, tantam acquirit lac dulcedinem, quantam mel amittit.

Itaque nec tam religioſos eſſe oportet in lacte præſcribendo, nec in eodem interdicendo difficiles. Nam eſt ubi revera facile alteretur, ut ſi inſigne incendium. eſt ubi non item, ut ſi febris magna non fuerit. Si tamen Hippocrati aſſentiendum, magna cautio eſt adhibenda. Nam & ſitientibus negat exhibendum, & quibus bilioſæ ſunt dejectiones: quod utcumque impedimento eſſe non debere veriſimile eſt in textu latino legitur: *Malum autem & lac, & quibus in febribus acutis bilioſa ſunt dejectiones*. Hæc lectio aliena eſt a mente Hippocratis. Legendus locus per diſtinctionem, ut legendum cenſet Galenus, in eo ſenſu: Malum lac in acutis febribus, & quibus bilioſæ ſunt dejectiones, ut omni illi corpori interdici debere lactis uſu doceat, in quo calor præter modum inſit. Quod ſi accuratius capiatur, non eſt dubium quin multis lac uſitate propinetur, quibus nec jure, nec loco, nec tempore concedatur. Quoties quum Hippocrates quibus interdici lacte debeat, explicavit (multos autem adducit quibus a lacte temperandum conſulit) adjungit, *ſi nihil quæ dicta ſunt affuerit*, quod Galenus ab aphoriſtica diſciplina alienum eſſe commiſcitur, & veluti per pleonaſmum additum. Acute tamen poſtea hujuſmodi ſuperſlue repetitionis rationem reddit Hippocrates (ait Galenus) bis terve eadem repetere non veretur, ſi magnum aliquod periculum immineat, quum quod dicitur, veretur ne negligentius audiatur. Ac ſi dicat Hippocrates, Magnæ ſunt lactis opportunitates, nil eſt in rerum natura æque præſtans ac lac ipſum, ita nil æque facile corrumpitur, ſi quibus propinari non debet, exhibeatur. Inter enim euchyma habetur, ideſt, inter ea quæ optimum ſanguinem generant. ſed ſi in ſanis, ut ait Galenus, tam facile malam qualitatem acquirit, quid de ægris judicandum?

Tamen ut non exacte omnia æſtimari debent, ne forte ſimus nimis religioſi, ut Hippocrates in ſua ptiſana explicanda accuratus admodum eſt, ita in lacte. Quod utrumque quum inter eſculenta primas tenent, ita non niſi appoſite dari debent. Et ſubjiciuntur tamquam exempla rerum ceterarum. Si lac & cremor ptiſanæ, quæ præſtantiſſima ſunt edulia jure & loco non exhibita, tantis afficiunt incommodis, quid debet expectari ab iis quæ & com-

& commoditate & præſtantia ſunt inferiora? Non eſt itaque quod timidi ſimus in uſu lactis Hippocratis territi doctrina. Sæpe enim præceptionum ac theorematon artis noſtræ nimis religioſa obſervatio magnis nos afficit incommodis, quod multa audere & tentare ſit religio, quæ alioqui eſſent profutura. In quo ſæpe circumforaneis, & humanæ vitæ periclitatoribus victoriæ palma decidatur, nobis vero eripiatur.

Lac quodvis uſurpare non confert, ſed ad id deveniendum quod commendat Galenus, quod nimirum contrariis ſubſtantiis & facultatibus conſtat, ſubducendi ſcilicet ac ſiſtendi, obſtruendi ac tenuandi. Optimum autem lac aſininum eas facultates habere dicendum. Et obſervavi, quod affirmare auſim, in fluoribus peſſimis alvi aſininum lac præſcribi, repreſſa humorum malignitate, lactis bonitate, alvus magno commodo ſubſiſtit. Aliis quibus alvus adſtricta, leve profluvium uſu lactis contigit, & profuit. Nec terreri initio debet ſi obſit, non proſit: nam perſeverandum experientia docet. Fit enim (ut quidam ex veteribus annotavit) ut aſſiduitate tandem lac ſua bonitate temperet, ac refrenet cacoethiam & pravitatem humorum in corpore turgentium. Itaque Galenus 3. de alimentis ait: *Lac aſinæ raro in ventriculo cogitur: quod ſi ſal & mel addatur, non fieri poteſt ut ipſum in ventriculo coagulatur.* 2 Si Galenus comm. in aphor illum *Lac dare*, multis ſerum lactis ſale & melle conditum exhibuit, quibus diſtenta eſſent hypochondria (eos autem a lacte arcet Hippocrates) cur lac aſininum proxime ad ſerum accedens, & præterea facultate alendi præditum non præſcribetur? Nam & ſiſtendi parte caſeoſa, & butyroſa, ſeroſaque laxandi vim habet. Sic nec lactis uſus rejiciendus, nec iis temere aſſentiendum, qui quibuſque in affectibus, & quovis tempore lac exhibendum putant.

ANNOTATIONES.

1. *Hoc ex loco ſcire oportet etiam in dyſentericis fluxionibus pravis non eſſe alienum, contra Hippocratis preceptum, lac dare. Etſi enim concreſcat, tamen diuturnitate vincetur, & domabitur corruptio humorum. Et id ex præſcripto Hippocrat. fieri poteſt. Quamquam eos in quibus dejectiones ſunt biloſæ, vetat lac dari. Et experientia compertum eſt quoſdam quibus dyſenterica & meſenterica erant dejectiones diu fatigantes non aliena arte ceſſaviſſe, quam diuturno lactis uſu. Et Hippocrates lib. 2. de morbis mulierum, in fluore muliebri biloſo lac commendat; quia (ait) fluxus a lacte obtunditur. Quod idem de dejectionibus dici poteſt. Folio Erotolas 7. Epid circa initium libri, lac per os dat in vehementi dyſenteria.*

2. *Celſus cap. 22. lib. 3. in phthiſi ſicut in omnibus longis, difficilibuſque febribus, lac dare commodum eſt.*

CON-

CONSILIUM LI.

In quo explicatio continetur Aphoriſmi illius libri 6. Aphoriſm.

Qui gibbi ex aſthmate fiunt, ante pubertatem moriuntur.

PLERAQUE apud Hippocratem præclare & exquiſite ſcripta ſunt, quæ tamen in pravis ducuntur, aut quod depravata in multis codicibus non intelliguntur, aut potius quod non ſint eorum ſtomachi, qui pervis vulgatiſque neſcio quibus theorematis contenti magnum ſe pretium operæ feciſſe credunt, ſi aliquid in promtu habeant quod promere aut potius effutire poſſint. Ut autem ingenue fatear, quum in omnibus fere Hippocrat. libris magna ſit verborum obſcuritas, ad eam tamquam auctarii vice accedit multorum depravatio, quæ multorum ſtudia & legendi, aucupandique deſiderium reſtinguat. Quæ autem obſcuritate ſola implicita ſeſe nobis offerunt, ut in animos multorum ſenſim veluti inſinuant, & ſui deſiderium injiciunt. ita quæ corrupta nauſeam etiam appetentiſſimis hominibus pariunt. Niſi forte aliqui ſint quos quum laboris non pigeat, multa aſpera auſint pervadere, multas rerum difficultates devorare. Horum in primis laudandum ſtudium, laudandi & conatus. Simile aliquid in plerïſque quum aggreſſi ſimus, in quibus operam non detrectavimus, tum in uno aphoriſmo Hippocratis camdem operam majorem, vehementiuſque multo ſtudium ponere inſtitutum eſt. Ille tametſi primo quaſi obtutu parum adjumenti intellectus, aut voluptatis ſtatce evolutus afferre videatur, tamen ſi cui rem penitus paullo inſpicere collubitum ſit, nec legere pigeat, nec in hoc laboraſſe pœniteat. In evolvendis enim illis obſcuris non minus ſæpe cujuſdam genii quam ingenii vis apparere ſolet. Sed ne extra cancellos excurrat oratio, ad rem inſtitutam accedendum eſt, cujus explicationem lectoribus voluptatis ſimul ac utilitatis plurimum allaturam confidimus.

Aphoriſmus Hippocratis hic eſt: *Qui gibbi ex aſthmate fiunt, aut tuſſi, ante pubertatem moriuntur.* Textus hic Leoniceni. Textus Græcus Baſil. habet: ὁκόσοι ὕβοὶ ἐξ ἄσθματος ἢ βηχὸς γίνονται πρὸ τῆς ἥβης, ἀπόλλυνται. Verba græca latinis non quadrant, quum aliud ſit dicere, moriuntur, ſimpliciter, aliud, moriuntur ante pubertatem. Hic enim in textu Leoniceni ordo immutatus, immutatæque periodi videntur. Scrupulus autem qui hic nobis injicitur, quique commentandi occaſionem porrexit, eſt is; quum dicat Hippocrates: *Qui gibbi ex aſthmate aut tuſſi fiunt*, an aſthma contorſionis ſpinæ cauſa eſſe poſſit, item & tuſſis, & quomodo fiat. Quis enim umquam ſcripſit a tuſſi & aſthmate gibberum contingere? cumque foneſtum, quum gibber illorum cauſa eſſe vulgo perſpiciatur? Nec enim valere poteſt quod objiciat quis ob aſthma & tuſſiendi aſſiduitatem vitiari poſſe ſpinam, ut quibuſdam rectis, tamen male gradientibus pedum figuram labefactari contingit, unde claudi variique fiunt: item decubitus forma ſpinam inflectere poteſt, ait Hippocrates lib. 3. de articulis, his verbis: quibuſdam figuræ, τὰ χωρία vocantur, in quas qui cubare conſuevit, ad hoc condu-

cunt,

Google

ſunt, ideſt ad hoc vel illo modo inflectendam ſpinam. Qui locus adverſum nos faceret, niſi Hippocrates in textu adjeciſſet, figuræ cum morbo, ideſt cum phymatis, & tuberculis. Sic nec figura, nec tuſſiendi conatus, nec *ſuam in* quicquam ex ſeſe ad converſionem ſpinæ confert.

Sed ſit ita, videamus ſi contextus Leoniceni Hippocrati quadret, an facti gibbi ex aſthmate ante pubertatem moriantur. Dum gibbos ex aſthmate dicimus, procatarcticas gibboſitatis cauſas cum Galeno excludimus. Secundo, num credibilius ex gibboſitate & anheloſos & tuſſiculoſos reddi, quam tuſſim & aſthma gibbero occaſione porrexiſſe. Ratio enim favet magis ut gibboſitas tuſſim aſthmaque invehat, quam contra. Tertio, An tubercula & pani qui gibberum efficiunt, aſthma & tuſſim prius inferant, quam gibbum. Quam ſententiam ſecutum fuiſſe Galenum oſtendemus: & in hoc difficultatis cardo vertitur. Sic enim poſtquam tubercula tuſſim & aſthma generarint primum, tempore gibberum inferunt, & ita auctiore reſpirandi difficultate pereunt. Nec enim dixit Hippocrates, Qui gibbi ex tuberculis fiunt, quod dici debuit: ſed qui gibbi ex aſthmate, ideſt, quibus gibboſitas auctam vice contigit ob panos, quum aſthma ab iiſdem panis in ſpina obortis præceſſiſſet. Quamquam idem ſenſit, ac ſi dixiſſet: Qui gibbi ex tuberculis, &c. nam & ſpirandi difficultas tuberculorum comes. & ſi aſthma eſt, ſuſpicio eſſe debet tubercula adeſſe. In libro de Articulis, non dixit, ὑπὸ πνεύμονος φυμάτων ἰκνεῦται, ideſt, ὑπὸ ἄσθματος. ſed ὑπὸ τῶν φυμάτων, Ideſt, τῶν φυμάτων, ut idem Hippocrates pluribus oſtendit. Quarto quæri poteſt, an non cyphoſis a caſu lapſuque mortem intentet, ut & quæ a tuberculis committitur. Hippocrates autem lib. de articulis 3. duo diſtincta capita de cyphoſi a phymatis, & cauſis externis nata conſcripſit. Verborum autem ſeries eo ſemper pertinere videtur, ut aphoriſmus hic de ea tantum cyphoſi intelligatur quam internæ cauſæ induxerunt. Idcoque Hippocrates non abſolute ſcripſit, Qui gibbi ante pubertatem fiunt, moriuntur: quamquam in libro de Articulis ita ſine adjectione ſcripſit: *Quibus, dum adhuc pueri ſunt, priuſquam corpus adoleverit ſpina in gibberum incurvatur, ea parte ſpina non nutritur & augetur.* Sed Galenus alio loco ſcripſit, illam ſententiam, ſicut & alias quæ illi annexæ ſunt, de contorſione a cauſa interna intelligi.

Comm. in aphor. 46.

Sect. 6 lib. 3. de artic.

Comm. in text. 19. lib. 4. de artic.

Atque ut res apertius explicentur, textus Baſilienſis duobus in locis depravatus eſt: uno, quia particula illa πρὸ τῆς ἥβης non eſt referenda ad poſtremam partem contextus, ad verbum, nimirum ἀπόλλυνται, ſed ad priorem, ut legitur, ὁκόσοισιν ὕβοι γίνονται πρὸ τῆς ἥβης. Altero, quod omiſſa vox illa ταχέως, quæ ad verbum ἀπόλλυνται adjungi debet. Ita Fuchſius in ſcholiis in illum locum annotavit, non ſuo ipſius judicio, ſed Galeni ductus auctoritate in commentario in aphoriſmum prædictum. Hujus rei fidem facit contextus Galeni, ἐκεῖ τοῖς πρὸ τῆς ἥβης κυφωθεῖσι, ἐπὶ ἀδυνατεῖ ἡ ἀρχὴ διαφθαρῆναι ταχέως. Nam quum hic aphoriſmus ad prognoſin pertineat, nil Hippocratis ingenio dignum, niſi dicat gibbos ex aſthmate ante pubertatem factos, aut cito, aut tarde mori, & vi aſthmatis, & inflexionis. Qui enim caſu incurvantur, ob læſionem non integre creſcente ſpina, iis mors

cele-

celerior eſt, quam aliter affectis, ſed ob incertitudinem de ea nil quicquam prædixit Hippocrates, quum fieri poſſit ut arte reſtituatur quoad ejus fieri poteſt: nec enim legitime reponi poteſt luxata vertebra a caſu, lapſuque, ait Hippocrates, quod vertebræ inter ſe aptæ ſint γιγγλυμοειδῶς, id eſt,
Parti 19. lib. 3. de artic. cardinatim, ut ait Galenus in commentar. Itaque omiſſa male eſt in textu Hippocratis vox ταχέως, qua circumſcribitur tempus quodammodo quo gibba facta ſpina a tuberculis cum dyſpnoea junctis, extremus fati dies non ita poſt ſequitur. Neceſſario enim adjungi debuit, alioqui indefinita abſolutaque Hippocratis enuntiatio nil habet veri, nil habet digni.

Niſi quis forte dicat Hippocratis laconiſmum non ferre ut oratio aphoriſtica ſuis complectatur circumſtantiis; ut ſic dicere liceat. Et tametſi Galenus in enarrando paullo copioſior adjecerit, id ille ex more eſt, ut imminuta deficientiaque perficiat, multaque ſæpe clarioris doctrinæ cauſa ſubjungat.

Præterea ille textus Galeni, πρὸ δὲ τοῦ ἡβᾶν κυφοῦνται, declarat aperte vocem hanc, ante puberes annos, referri debere ad verbum κυφοῦνται, aut nomen κυφοί, non autem ad verbum ἀπόλλυνται quod annotatione dignum eſt, & ad hujus rei de qua primo loco quæſitum eſt, explicationem primum neceſſarium. Dicendum itaque *Qui gibbi ex aſthmate, aut tuſſi ante puberes annos fiunt*. Quam lectionem præterquam quod confirmat & ratio, & contextus Galeni in comm depravate latinus factus
Part. 1. 6. lib 3. a Leoniceno, ut qui in primis ſordibus latere velit, plurimum roboris ac nervorum afferet alius Hippocrat. contextus libro de art. οἷσι κυφοῦνται ῥάχις παισὶν ἐοῦσι, πρὶν ἢ τὸ σῶμα τελειωθῆναι οὐ ξυναύξεται. *Quibus, ait, adhuc pueris, aut priuſquam corpus adoleverit, ſpina in gibbum contrahitur, iis corpus ad ſpinam augeri non ſolet, &c.*

Item in textu commentarii Galeni paullo ante adducti, alia periodus eſt appoſite faciens ad interpretationem particularum, ex aſthmate, aut tuſſi; illud enim quæſitum prius, ſecundo & tertio locis, an legendum eſſet, *gibbi ex aſthmate*: nam ſi ita fieret lectio, Aſthma cauſa gibberi efficiens videretur, quod rationi non conſonat. At probabilius eſt a tuberculis primum naſci dyſpnoeam & tuſſim, illæſo per ſe pulmone, deinde gibbam fieri ſpinam vi panorum ſeu phymaton. Et illud eſt quod Hippocrates vocat, ἐξ ἄσθματος κυφοῦνται. Textus ille eſt periodus, τῷ πρὸ τοῦ ἡβᾶν κυφωθέντι ἐπὶ ἄσθματι ἢ βηχὶ ἀποθνήσκουσι ταχέως. Jam vides formam loquendi immutari: nec enim dixit κυφοῦνται ἐξ ἄσθματος, ſed ἐπὶ ἄσθματι. At dicere idem eſſe, ἐξ ἄσθματος, & ἐπὶ ἄσθματι, græcam linguam ignorare eſt: κυφοῦσθαι enim ἐπὶ ἄσθματι ἢ βηχὶ, eſt incurvari in aſthmate & tuſſi, id eſt, Quum jam adeſt tuſſis, aut anhelloſum quid ob phyma ſpinæ adnatum ſuccedit gibboſitas, non vi tuſſis (quamquam poteſt paullum juvare) ſed vi phymaton tuſſim & difficultatem reſpirationis præmittentium. Quam ſententiam ſecutum eſſe Galenum poſtea demonſtrabimus.

Quamquam illud ἐπὶ ἄσθματι, ſi referatur ad verbum ἀποθνήσκουσι non autem ad κυφοῦσθαι, alium habebit plane diverſum ſenſum, ſed Hippocr.

Digitized by Google

etate non contrarium · ὅσοι ἄσθματι ἀφθάρησαν, ideſt, gibbi ante pubertatem facti, intereunt ex aſthmate & tuſſi, vel ab aſthmate & tuſſe. Melius autem, in aſthmate & tuſſi, ideſt, facti gibbi a tuberculis tuſſiculoſi aut anheloſi moriuntur. Sic utraque interpretatio fieri poteſt, At propterea quidam ex veterum codicum collatione ita textum Hippocratis reſtitue debere ſcribit, ὁκόσοι ὑβοὶ πρὸ τῆς ἥβης γίνονται, ἐξ ἄσθματος ἢ βηχὸς ταχέως ἀπόλλυνται. Quod clarius ex ſequentibus fiet.

Quoniam autem inter demonſtrandum diximus veriſimile eſſe a tuberculis gibboſitatem fieri, præeunte tamen aliqua difficultate ſpirandi, aut tuſſi, proptereaque non tam vi aſt tuſſis, aut aſthmatis, quam gibboſitatis mortem accelerari, horum quæ dicta ſunt ac poſtulata, demonſtratio eſt requirenda: nimirum quomodo a tuberculis gibboſitas fiat: & an illaſo pulmone difficultas ſpirandi adſit. Et cur per diſtinctionem dictum ſit, aſthma, aut tuſſis. At multa alia quærentur, quorum explicationem plurimum conferre poſſe conſidimus.

Spina quatuor modis afficitur, aut una pars tantum ſpinæ, aut plures continuæ afficiuntur, hinc κύφωσις. Si plures non continuæ afficiuntur, λόρδωσις, ſi in latus, σκολίωσις: quum vertebrarum omnium tota compages concuſſa, σεῖσις nuncupatur. Omnes autem differentiæ hæ aut a cauſis internis, aut externis concuſſu, ictu, lapſuque pendent. In internis cauſis numeratur tuberculum variis apud Hippocratem & Galenum appellationes ſortitum. Galeno vocatur ὄγκος, tumor Hippocrati φῦμα ἄπεπτον καὶ σκληρόν. Eidem Galeno abſolute φῦμα. Et in enarratione in lib. περὶ ἄρθρων φύματα μεγάλα, χρόνια, ἄπεπτα, σκληρά. Interpres autem Felicianus male τὸ φῦμα, panum vertere videtur, quum apud Latinum Interpretem Celſum panus id ſit quod Græcis φύγεθλον vocatur. Eſt autem tumor quidam latus, ſed non altus, in quo quiddam puſtulæ ſimile eſt: dolor & diſtenſio vehemens, & major quam eſſe debeat pro magnitudine tumoris. Et ita phlegmone quædam eſt ἰμποστηματώδης. Fernelius vocat phlegmonem in adenum locis emergentem, maxime in cervice & inguinibus, ſit autem poſt febres, aut alicujus partis dolores. Hippocrates generali nomine ἀπόστασιν vocat, & ἀποστήματα. Si itaque doloriſicum ſit tuberculum, & ſanguineum, φύγεθλον, Panus, ſive panis dici poſſit; ſin doloris expers, ὄγκος καὶ φῦμα, Quamquam ſi panus tumor non altus, ſed ſuperficiarius, & parum eminens dicitur, non videtur poſſe difficultatem illam ſpirandi afferre, quæ a generatione tuberculorum in ſpina naſci ſolet. Tamen ſi diligentius res inſpiciatur, quoniam a tuberculo ſtatim cyphoſin naſci non oportet, illud φῦμα τῆς κυφώσεως occaſio & parens, panus dici vertique poteſt: præſertim vero panus dici, quia cito generatur, & tarde in ſuppuratum abit, quæ conditiones pano quadrant, & ex conſequenti ei tuberculo quod temporis progreſſu gibbum afferre ſolet. Nec enim cito a generato tubere invertetur rhachis. Porro ut res paullo apertius pateant, φῦμα καὶ τὸ φύγεθλον differt, quod φῦμα cito ſupparet & progignatur paullo tardius, minuſque doloris afferat; phygethlon autem ægrius ſuppuratur, facilius naſcitur, & doloriſicum eſt: propterea ad obliquandam invertendamve compagem verticullorum accommodatum magis eſt.

Comm. in aphor. 46. lib. 6. & comm. in parte 2. lib. 3. de Artic.

4 loc. aff. lib. 3. de art.

2. Com. in Aphor. 46. lib. 6.

Aphor. 30. & 31. l. 4.

Ita-

Itaque ut dictum eſt, vertebræ luxantur caſu, lapſu, phymate nervoſa corpora vertebris & ſpinali medullæ inſita extendente. Et mirum, quum *4 de loc. affect.* Galenus has differentias explicans, tanquam παρεργον adjecerit, horum duo ſunt genera; aliud eſt partium quæ ſecundum naturam ſe habent, aliud tumorum quorumdam præter naturam. Qui locus eſt ſub obſcurus, ac parum intelligibilis, niſi hujus ea ſit explicatio. Omnino duobus modis ſpina vitiatur, aut quum ipſa ſecundum naturam eſt, & a cauſa externa inflectitur. Sic nil apparet vitii in ſpina: aut quum non ita affecta eſt, ſed diligentius inſpicienti tuberculi generatio in ſpina apparebit: alioqui illius loci ſenſum non calleo.

Porro tuberculum aut ſuperiores verticillos, aut medios, aut inferiores occupat. Si illos, anginoſis facit, Galeno interprete. Scribit enim in con- *affect. 2 Epid.* ſtitutione peſtilenti, quam Hippocrates deſcripſit eos κυναγχικοὺς vocaſſe, quibus ad cervicis ſpondylos tuberculum aliquod abortum fuerat, quod tuberculum quum ad ſuppuratum tenderet, tuſſiculoſos reddebat, quum ſua mole ac circumſcriptione crudus maneret, ſpirandi difficultate eos exercebat. Non difficultas autem illa ſpirandi quicquam pulmonem laborare ſignificabat. Cur autem, dicat quis, non gibbos efficit? mors longe antevertit, & gibboſitas non illa parte contingit niſi una cum morte repentina. Quo enim tuberculum primis verticulis eſt propinquius, eo funeſtius. Accedit quod poſito pari vitio in ſuperioribus vertebris & inferioribus, in ſuperioribus (excipio præſentiam periculi) magis eluceſcit prohibitione incrementi, quam infero loco locatis; valet enim illud theorema Galeni, *Comm. in par 13. l. de artic.* *Quanto ſpina ſuperius juxta originem ſuam læditur, tanto minus augeſcit, eo quod a ſuperiori parte & exortum & incrementum accipit.* Ex textu autem de anginoſis elicere oportet quod ad Aphoriſmi noſtri explicationem attinet: nimirum tuberculum ſuperioribus cervicis vertebris adnatum modo tuſſiculoſos, modo anheloſos magis reddere, prout hoc aut illo modo affectum eſt phyma.

Si tuberculum medias coſtis occupat, aliquam ex tribus differentiis contorſionis ſpinæ producit, quæ omnes ad nervoſum genus, non autem ad ſpinæ oſſa proprie pertinent. Nam quum nervus vertebram muniens afficitur a morbo, poſtea trahitur vertebra, ac contorquetur. Sic Galenus re- *Comm. in part 1. 3 de artic.* prehendit veteres qui diligentius verba Hippocratis obſervantes, putarent a tuberculis contorqueri coſtas, quod adeo phymata induraſcerent, ut ad nutum ſuum trahrerent oſſa ac contorquerent. At nequit fieri ut tantum duritio phymata acquirant, ut coſtas graveut. Sic oſſa per ſe non ſubvertuntur, tametſi proprietas verborum Hippocratis illud indicare videatur quum παρὰ φύματα ἐν τῷ πλεῦμονι ſtrebloûs θέται dicat. Sed affectio hæc eſt corporum ſpondylos colligantium.

Patet itaque tubercula non obſidere pulmonem ut unde aſthma fiat, ſed phymata ipſa primo, per ſe, ſitu, circumſcriptione, mole, lædunt genus nervoſum ſpinæ, propterea gibbum fit, non autem ab aſthmate, aut tuſſi fit, ut verba Hippocratis in aphoriſmo notaſſe videntur. Et idem contingit a tuberculo, quod a caſu, lapſuque, ut dicat qui aphoriſmum & de

cauſis

Google

cauſis internis & externis intelligi poſſe. Nam quibus a caſu læſa ſpina, quoniam numquam eo modo ſe habet, quo prius, ut notat Hippocrates, videtur ob vitium non poſſe bene nutriri, ac augeri. Sed longe alia ratio eſt. Nam quibus a caſu vitiata ſpina, ea ſui vitii ſignum edit, & manu, artificioque, ſi non omnino, at ratione aliqua vitio occurri poteſt. At non idem judicium de vitiata ſpina a tuberculo, nam quum intorta ſpina eſt, jam in ſummo vigore malum eſt, & latenter, ſenſimque obliquatur. Præterea quum a caſu invertitur, non eſt tuſſis, & tanta difficultas ducendi emittendique ſpiritus niſi qua parte maxime dimovetur pulmo. At quum tuberculum eſt præſertim eminens, ut φῦμα potius dicatur, quam φύγεθλον (ut ante diximus tuſſis eſt, quum humidius eſt phyma, & difficultas ſpirandi quum durius, ut ante demonſtratum ex hiſtoria 2 Epidemior. quum Hippocrates meminit eorum qui angina laborarent. Et quum tuſſis eſt, & dyſpnoea, deinde vi tumoris cyphoſis ſuccedit, non eſt dubium quin vitæ noſtræ filum ſtatim præcidatur: quod non contingit in iis ſpeciebus contorſionis ſpinæ, quas cauſa externa invehit. Aut ſi in aliis contingit a caſu, lapſuque, nec tam ſubito, nec ita manifeſte ut quum a tuberculis. Demonſtrationem autem affert Galenus loquens de iis qui dicuntur κατὰ ἀλλὰ κυφοῦσθαι. Thorax non vult, aut ob vinum cum aliis, ideſt cum corde & pulmone augeri, propterea anguſtia ſequitur partium reſpirationi dicatarum. *Apho. 19. lib. 3. de* *Comm. in aphor. 16. lib. 6.*

Itaque mota adductaque in dubium fuit dubitatio, an tubercula illa primum reddant gibboſos, & quum ante pubertatem hoc contingit, moriuntur ab aſthmate & tuſſi, vel potius in Aſthmate & tuſſi, quod ſuperius docuimus ex Galeno ὑπὸ ἀσθματι interpretantes. an potius, tubercula in pueris difficultatem pariunt & tuſſim. mox cyphoſis ſequitur: inde mors, at propinquius ratione poſterius eſt.

Porro illa tubercula, ut dictum eſt, occupant medium coſtam, aut cervicis ſpondylos, aut lumborum. Item vel ſenioribus, ideſt adultis, quod Hippocrates vocat ἀνδρουμένοις, vel pueris contingunt. Item alia cruda ſunt & dura, alia non item: ſed ex ſe aliquid tenue exſpirant. Præterea vel ſunt ἐκπυητικά, ſuppurantur, vel non. Atque ut hæc vel illa ſunt, ita variis modis afficiunt, aliis ſignis ſeſe exhibent, atque alias diverſas creſeis habent, diverſam prognoſin conſtituunt, ut ſigillatim omnia dici pertractarique neceſſum eſt. *Partic. 14. lib. 3. de artic.*

Si dura ac magna, difficilem quamprimum afferunt reſpirationem nullo in pulmone vitio exiſtente, nam tubercula hæc Hippocrat. vocat φύματα κατὰ τὸ πνεῦμα, non autem ἐν τῷ πνεύμονι, quomodo propriè aſthmatici fiunt: ſed quod eos tuberculo in ſpina præditos, aſthmaticos nuncupet, τὸ ἀσθματικὸ generaliter uſurpat, Galeno. Si illa tubercula non ita dura, ſed cito ſupparabilia, tuſſiculoſos reddunt per reſudationem, ut ante de anginoſis explicatum eſt: ſic & tuſſis & aſthma, & cyphoſis tuberculorum ſunt ſoboles, & τὰ ἐπιγιγνόμενα. Si dyſpnoeam afferunt, & dura manent, longius vitam protrahunt: ſi ſuppurent, moriuntur, ait Galenus in comment. Quod tamen dubio non caret. Nam majus periculum *Partic. 9. lib. de artic.* *Comm in Aphor. 46. lib. 6.*

creare videtur difficultas ſpirandi a duro tuberculo, cui ſuccedit gibboſum; quam quum promoverit ſuppuratum, nam ſupparato tollitur ſaltem difficultas reſpirationis, durante autem tuberculi accidente ad cyphoſin, augetur: eaque propter quæ ſuppurant, & tuſſim faciunt, & quæ intulerunt gibbum, minus in periculum præcipitare putanda ſunt. Nam & tuſſis occaſio tollitur, & cyphoſeos forte, & anguſtiæ thoracis. Niſi quis dicat pus illud & proxime tabem inferre, & pulmones plane labefactare: unde non evadunt: nam diuturnitate putredo acquiritur, quæ non poteſt non eſſe moleſta pulmonibus. Quo fit ut accurate & acute ſcripſerit Hippocrates: *Quibus contingit gibbum adultis jam corpore, his manifeſte & liquido gibboſitas morbi præſentis criſim, id eſt ſolutionem affert.* Ac ſi dicat: Si cyphoſis a tuberculo naſcatur, & ii quibus contingit jam grandiores ſint, non perniciosa eſt cyphoſis, ſed præſentis morbi ſolutionem affert, id eſt, indicat ſuppuratum factum: & ab eo ſuperſtitem eſſe ægrum, quo fit ut non amplius pendiletur, quamquam breviorem vitam ſit habiturus. Hunc locum apertiorem reddemus paulo poſt.

Si ergo tubercula dura, protrahunt vitam, ſi ſuppurent, abbreviant: propterea particula τοχίω forte non addi debet, ſiquidem mortis celeritas non de omnibus intelligi debet, ſed per comparationem de iis quibus ſuppuratum contingit.

Galenus itaque in Comment. videtur ipſa tubercula etiam per ſe, nondum contorta ſpina, peſſima aſſerere. Nam, inquit, ſi nondum gibboſitate ſuperveniente ob ſolos tumores difficilis reſpiratio eſt, quid eveniet quum tumores tempore etiam auctiores? Et quid quum thorax anguſtior? Ac ſi dicat: Tubercula per ſe ac primo dyſpnoeam afferunt, licet nulla contorſio ſi dura ac magna, graviorem: ſi humida, ſuppuratum & tuſſim, & ideo male de ægris merentur. Secundo gibboſitatem afferunt, quæ quum contingit, pejus cum ægris agitur: & id propterea eſt ex aſthmate & tuſſi gibbum fieri.

Maxime autem (ut de alia ratione cyphoſeos dicam) id pernicioſum quum pueris accidit hoc, & iis qui creſcunt. Nam non ita multo poſt facto defunguntur ratione gibboſitatis, quæ non tam per ſe, quam ratione tuberculorum a quibus nata perniciem affert. Nam hæc & tuſſim, & expectoratum & dyſpnoeam accerſunt primo quoque tempore: quæ ſi tanta mala afferunt, & vim promovendæ cyphoſeos habent, quum illam acerſiverunt, quæ ſpes ſalutis? nam ſtrangulatur animal prohibito thorace incrementis, auctis pul-

Comm. in aphor. 46. monibus & corde. Sic Galenus, quæ tubercula cum difficili anhelitu ſunt, iis qui adhuc augentur ſunt letalia. Notandum illud iis qui adhuc augentur.

Unum reſtat, quandoquidem diximus aphoriſmum intelligi de gibberoſitate contingente pueris, aut ante puberes annos contingente, ut explicemus, ſi gibbet etiam a tuberculis poteſt pubertatem contingat an non idem contingat quod prioribus: quum tuberculum natum neceſſario aut tuſſis, aut difficultas reſpirandi in procinctu eſt, an non idem & pueris & grandioribus contingit? immo grandioribus magis quod pectoris oſſa ob duritiem

non

non tam facile obſequantur? Sed quum gibboſitas ob difficultatem ſpirandi brevi interficiat ante pubertatem, cur non idem grandioribus periculum imminebit? Non eſt neceſſe, ſiquidem quum jam legitimum incrementum partes cepere, ſi accedat gibbum, proptereaque ſpina non augeſcat, nil intereſt; celerioris enim interitus occaſionem inde colligimus, quod in pueris cor & pulmo augeſcant, affecta autem ſpina cremento prohibentur. Quod idem quum non adveniat adultis, non eſt mirum ſi in iis longius vita protrahatur. Qui pertinent duo aphoriſmi Hippocratis cognitu digni, ac intellectu difficillimi: *Quibus jam corpore provectioribus gibber contigerit, aperte gibber ipſe morbi qui adeſt, criſim affert: per tempus tamen aliquod eadem quæ & in aliis magis vel minus ſignificat: minus tamen maligne ut plurimum talia ſe habent.* Galenus imminutus eſt admodum in Commentario: nec enim explicat quid ſit quod Hippocrates dicat κύφωσις τῆς νούσου παρεούσης κρίσιν ποιεῖ, *gibber morbi præſentis criſim facit.* Morbi nomine quid intelligat, non dicat; κρίσεως nomine λύσιν intelligit quidem, ſed qua ratione id fiat, non explicat. Part. 14 lib. 3. de art.

Tamen quid de ea re ſentio, ipſe explicabo. Morbi præſentis nomine tuberculum ſubaudit, quod quidem quum invadit eos quibus ætas provectior, & corpus robuſtius, ratione ætatis, nulla crementi eſt neceſſitas, ac proinde non ita opprimitur pulmo: quia corpus robuſtius, & oſſa, tametſi incurvantur a tubere, tamen quia mors non prævenit, & pro omni accidente, niſi forte aliqua difficultas ſpirandi acceſſerit, cyphoſis contingit, gibboſitas morbi præſentis criſim, ideſt, ſolutionem facit, ideſt, indicat victum a natura tuberculum, & forte remanere in aliqua mole & circumſcriptione, unde gibboſitas conſervatur. Nam ſi ſolutio eſſet morbi, aut per ſuppuratum, aut alia ratione, cur non tollitur gibboſitas? ut prius diximus varices tollere gibberum excreta per venas varicoſas materia? At per ſuppuratum non poteſt ſolvi ſine interitu, ut abunde ſupra oſtendimus. Itaque nomen κρίσιν ſive λύσιν alio in ſenſu accepi debet. Niſi forte dicat quis (& hoc ſubtilius eſt) cyphoſis morbi, ideſt tuberculi, ſolutionem affert, hoc eſt, tuberculum nullum aliud accidens inducit præter cyphoſin, ſic ut cyphoſis tuberculo critice ſucceſſiſſe dicatur, & ejus ſit velut criſis. Quomodo dicemus ſi cui poſt febrem dolor in brachio ſuccedat, & febris aut remittatur, aut ceſſet, dolor ille dicetur afferre criſin febris: ſed hoc totum καταχρηστικῶς eſt. Remanet tuberculum, ſed major ejus pars ceſſit in occaſionem contorſionis ſpinæ, diffuſa materia, aut aliter. Unde ſubjicit Hippocrates. Eadem quæ in aliis vel magis vel minus adeſt, difficultates ſunt ſpirandi, & anguſtiæ aliquæ magis vel minus, prout quis in vitæ ratione aut accuratus fuerit, aut deliquerit; unde plerique quum gibberum in ſummam ſenectutem tulerunt, præſertim quibus corpus quadratum magis, quod minus dolitent a gibbero, & quum frigidiores ſint, præſertim pingues, minus egent reſpiratione.

Item aliæ ſunt quum occupantur partes criſes aut hæ aut illæ ſpinæ. Diximus autem ſupra in ſpondylis cervicis nato tuberculo κυναγχικοὺς homines reddi, nomine τῆς κυνάγχης generalius ſumto, ut vult Galenus, in modo

4. de loc. affect. dorſi cyphoſin, quæ ſi ad partes inferas pertineat, aliis ſignis ſeſe exhibet, quam illa quæ in media ſpina ſedet. Nam ſic Hippocrates. Quæ vitia circa ſpinam ſunt, ideſt tubercula, eam alias ſolvi maxime poſſint, tum illa maxime quæ ſupra ſepti connexionem, Galenus in Commentario vocat *τὰ κατὰ τὴν ῥάχιν φύματα*. Nam quum ſuppurant, mortem afferunt, ut ante diximus, quum dubitaremus num melius eſſet phymata ſuppurari quam dura manere. *Ideo autem afferunt mortem, quod nulla vena ſit in thorace, quæ pravos humores a tuberculis ruptis excipere poſſit. Et quum venæ utrimque in thoracem diſpergantur, ſi ex phymatis humor aliquis in eas transferatur, exinaniri non poteſt, & ut excipiatur ab illis difficile eſt. Accedit quod illa phymata gignunt humores craſſi, frigidique ſunt.* Hæc Galenus.

Part. 3 & par. 4 lib. 3. de art.

Textus Hippocr. lemma vers. ſuo 35. Comm. in par. 4. lib. 3. de art.

Sed quum tubercula in partibus inferioribus naſcuntur, ea ſæpe ſucceſſu varicum in cruribus ſolvuntur; nam per lumbares venas humor a facultate in crurales rejicitur: hinc phymaton ſolutio. Aliquando teneſmus & dyſenteria hujuſmodi phymata ſolvit, translato ad inteſtina pure. Atque eorum ſymptomaton quæ gibberum coſtas inferiores occupantem conſequuntur, alia gibberi ipſius ſolutionem afferunt, alia non afferunt, ſed juvant tantum. 3 Ex eorum numero quæ ſolutionem afferunt, ſunt varices & dyſenteria, de qua paullo ante dictum. Ex horum autem cenſu quæ non ſolvere dicuntur, ſunt quidam dolores renum & veſicæ: item abſceſſus circum illa, qui ſuppurant quidem, & ſunt ſanatu difficiles & longi. Ita enim morbi per ſympathiam tantum ſunt, quia quæ ſunt vicina, & quæ propinqua, ea primum & maxime affici ſolent, ait Galenus in Commentar. ex ſententia Hippocratis. Et quia per ſympathiam tantum ſunt, ideo morbum non ſolvunt: ubi notanda propoſitio Galeni in eodem Commentar. *ὅσα κατὰ συμπάθειαν γίνεται νοσήματα, τούτων οὐδὲν λύει τὰς ἐξ ἀρχῆς νόσους*. Quæcumque per conſenſum communicationemque ſiunt morbi, eorum nullus eos morbos ſolvit qui præceſſerunt. Præterea quibus gibber ſuperior, iis gracilescunt brachia, quibus inferior coxæ graciliores ſiunt, pubes barbaque tardior ac imperfectior. Item & infecundiores iis quibus gibber ſuperior, nam his ſua ſunt ſigna propria, ſuſpiria, anguſtia thoracis, difficilior reſpiratio. Quæ duo principio quidem eſſe poſſunt antequam gibboſitas fiat. Nam tuberculum prius afferre poteſt anguſtiam, tuſſim, anhelosum quid, quam gibberum efficiat. Ideo ſcribebat Hippocrates loquens de ſupero gibbero. *Parti & phymatis crudis obnoxii ut plurimum circa pulmonem gibbi parte ſuperiore ſunt, nam gibber occaſio & contentio pleriſque ex talibus contorſionibus fit, quarum vicini tumores participes ſunt.* Pars prior contextus bifariam intelligi poteſt: Gibbi parte ſupera obnoxii ſunt phymatis crudis, ideſt, quibus gibboſitas eſt, ii obnoxii ſunt phymatis, ideſt, ob gibboſitatem tandem tubercula in pulmone nequeunte bene nutriri ob affectionem ſpinæ, creſcunt. Hanc ſuſpicionem auget, quod dicat, obnoxii phymatis circa pulmonem: & ſic gibboſitas per eum contextum cauſam eſſe phymaton, & difficultatis ſpirandi. Sed non ea eſt mens Hippocratis: nam dictio (obnoxii) quæ

In ſilio Praefid. Baillybus obſervatum.

Comment. par. 10 lib. 3. de artic. Lib. de humorib. Part. 6 lib. 3 de art.

Part. 9 lib. 3. de artic.

vim

Google

vim magnam habet, ſupponitur ab Interprete: & niſi ſupponeretur, prior iſta interpretatio cohæreret. Verba Hippocratis ſunt obſcura, nam loquens de iis quibus ſuper ſeptum affecta ſpina, & qui propterea ἐγχυ-βρογχοι, ideſt, quibus guttur protuberat, facti ſunt, ita ſcripſit, φύματα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, κατὰ τὸν πλεύμονά ἐστι, ideſt, ita gibbis ſuper ſeptum affecta ſpina factis, maximam partem tubercula ſunt circum pulmonem: ideſt, in ſpina; nam κατὰ πλεύμονα non idem eſt ac ſi dicat, ἐν τῷ πλεύμονι, ut licet colligere. Hunc autem ſyllogiſmum ita Galenus conſcribit: Quibus gibber contigit ut plurimum a phymatis eſt, ut excludantur cauſæ procatarcticæ, caſus, lapſus. Quod autem diximus gibberum illum declarare generationem ſui a tuberculis, non autem inducere tuberculum in pulmonem, ut aliquis male colligat, ſatis ſequens periodus demonſtrat: nam gibberi occaſio a talibus contorſionibus exſiſtit, ideſt, contorſiones ſpinæ ob affectos tonos a phymatis gibberum induxere. *Part. 8. lib. 3. de artic.*

Atque ut tandem dicendi commentandique finis fiat quod inſtituti noſtri eſt tandem extremum perſequamur. Quæcumque autem dicturi ſumus, ea ex ſuperioribus deſumentur ſparſa diſſeminataque, ut per ἀνακεφαλαίωσιν quamdam res plane intelligatur. Tolerari ergo poteſt lectio illa: Qui gibbi ex aſthmate, aut tuſſi fiunt ante pubertatem, illi moriuntur. Docuimus enim particulam illam τάχιον non neceſſe eſſe adjici: quoniam non cito moriuntur, niſi quibus a tuberculo ſuppuratum contigit. Et quod Galenus in Commentario adſcripſerit particulam, cito, dum verba Hippocratis recenſet, illud poteſt dici clarioris doctrinæ cauſa adjectam eſſe. In pleriſque enim eſt obſcurus & mutilus Hippocrates: ſed ejus ſcripta aut collatis locis ſunt venanda, aut exacto gravique judicio æſtimanda. Item ſi dicatur abſolute, illi moriuntur, nec adjiciatur, quando, an tarde, an cito, nihil Hippocrate dignum videtur. Itaque Leonicenus, cujus interpretationem cenſuimus, ſi hic adeſſet, forte ſeſe probabili ratione defenderet, cur dixerit, *Ante pubertatem moriuntur*: & ſignificantius adjectum eſſe, *ante pubertatem moriuntur*, quam ſi dixiſſet, *Qui gibbi ante pubertatem fiunt*. Nam quum contorſionis ſpinæ incommoda & pericula facilius in primas ætatis partes quam in ſecundas tertiaſve incidant, immo periculoſe iis qui creſcunt ſpina vitietur, prognoſin inſtituere veluti de morte ante annos pubertatis. Si enim moriuntur ante pubertatem, ſatis hoc indicat, neceſſario & tuſſim, & aſthma, & gibberum in pueritiæ annos incidere debuiſſe. Quum ergo dicitur, *ante pubertatem moriuntur*, prædicitur mors neceſſario, & ſupponitur neceſſario vitiatam fuiſſe in pueritia ſpinam. Si enim excedantur pubertatis anni & ab aſthmate, cyphon ſuccedat, id periculi non imminet. Tamen innumeris locis Galeni & rationibus documus illud πρὸς τῆς ἥβης priori aphoriſmi parti attexi debere.

De altera autem parte qua quærebatur ſi ferretur lectio aphoriſmi, *Qui gibbi ex aſthmate*, an gibboſitatis cauſa eſſet aſthma? hoc bifariam, trifariamque poteſt explicari: quum dicimus gibbos ex aſthmate,

N 2 aut

aut tuſſi mori, ſumitur effectus pro cauſa; nam tuberculum inducit tuſſim ſi humidius, aſthma ſi durius, & poſtea cyphoſin: ſic ex aſthmate aut tuſſi, periphraſticos eſt, ex tuberculo. Sed quoniam occaſio prioris affectionis & manifeſtioris, nempe aſthmatis & tuſſis, eſt tuberculum, ideo affectionum loco cauſæ mentio injecta eſt. Ac ſi dicat Hippocrates: Qui gibbi ex aſthmate, ideſt, a tuberculo cauſa aſthmatis. Alio modo illud ἐκ ſignificat ὑπὸ, & ἐπὶ ἅμα ſignificat: illis enim modis explicat Galenus Gibbi ἐκ ἄσθματος, ideſt, poſt aſthma; nam tuber aſthma efficit, quod facilius & promtius primo perſentit tuber quam ſpina. Primo enim quoque tempore difficultas ſpirandi aſſertur, deinde ſucceſſu illius κυφῶσιν. Et illud ἐκ pro τὸ ἐπὶ ſumſiſſe Galenum in Commentariis docet, dicens, τοὺς ἐπὶ τοῖς ἔθεσι κυφωθέντας τοῖς ἄσθμασι, &c. Et alio loco ait, φύματα γίνονται ἅμα τῇ βηχὶ, & μετὰ δύσπνοιαν: ac ſi dicat, primum tuberis effectum eſſe tuſſim & aſthma, ſecundum cyphoſin. Particulam autem ἐκ ſignificare, *poſt*, apud Hippocratem quidam ingenioſe admodum colligunt in illo aphoriſmo, σπασμὸς ἐκ ἐλλεβόρου θανάσιμον, nam melius Hippocrates dicit ἐκ, quam ὑπὸ ἐλλεβόρου, nam qui dicit ὑπὸ, declarat convulſionem eſſe dum agit elleborus adhuc, ac hæc convulſio non eſt calamitoſa: plerique enim etiam ab aliis catharticis convelluntur medio actionis medicamenti tempore. Sed qui dicit convulſionem ἐκ ἐλλεβόρου κακὸν, illud, ex, declarat abſentem jam elleborum, & muneris functionem. Itaque idem eſt ac ſi dicat, Poſt elleborum. Sed hoc ſubtilius. Atque ita ſit ut protuberan-
contorſio cia * ſpinæ a tuberculo poſt difficultatem ſpirandi, aut tuſſim ſuccedens, malo veluti malo cumulato tantam thoracis anguſtiam efficiat, ut brevi mors obrepat.

A N N O T A T I O N E S.

1. *Nam tametſi ob aſthma aut diuturnam tuſſim aliqua ratione inflecti poſſit ſpina, ut inflexio illa longo tempore fit, ita nonniſi poſt longiſſimum temporis flexum periculum mortis poteſt afferre.*

2. *Quod partic. 8. lib. 3. de articulis docet Hippocrates loquens de ſuperiore ſpinæ parte inflexa, occaſio (ait) gibboſitatis a cauſa contorſionis, ideſt, ait Galenus, a tuberculis.*

3. *Huc pertinet locus præclarus de pleuritide ex dorſo, in qua fit excretio urinæ ſanioſa & cruenta. Quod facile pertinere poteſt ad hunc locum.*

CON-

CONSILIUM LII.

De renum calculo.

PRIMARIUM quemdam virum vidimus nephritico dolore miro modo cruciatum. Dolor erit acutus natura pote calculum e renis capacitate deturbare conanti. Ren tantum ſiniſter obcuratus erat, ut aperte ſecto corpore innotuit. Quod pleriſque nil tale expertis admirationem movit, eum ſuppreſſa omnino urina. Unde colligebant Medici aut utrumque renem a calculo obſtructum præpeditumque, aut in veſica ipſa vitium latere, aut utramque partem laborare. Sed eos eventus fefellit. Hujus rei cauſam ita in numerato habere ut communi ratione ſaneri, roboratique poſſit, non licet. Non aliunde repetunt quam ex eo quod præ dolore in renem ſiniſtrum materia flueret, rapereturque potius, deinde motu contrario delata vomitione excernebatur: hinc vomendi aſſiduitas, hinc urinæ ſuppreſſio. Aut ſi quid e rene dextro non obſeſſo ferebatur, paucum erat, & naturæ recreandæ non ſatis erat. Vel potius tam male affecto rene ſiniſtro, communicationis & ſympathiæ vi dexter alioqui liber & incolumis laborare incepit: deinde facultas ejus diuturnitate doloris fatiſcere. Quod mirum tamen, quum natura corpus omni ex parte geminum fecerit, ut unius partis actione læſa, aut ceſſante, altera etiamnum ſuum præſtet officium: in eo Medicorum verſata induſtria, ut ſymptomatis occurreretur, vomitioni, vigiliis, dolori nephritico, & id genus aliis.

℞. *Terebinth. Veneta lota in aqua parct.* ℥. ſ. *rhabarb. electi* ℈ j. *lapid. Jud* ℈ ſ. *cum diatrag. frig. fiant boli capiat cum ſyrupo de raphan.*

In iſta urinæ difficultate hæc quoque præſcripta ſunt:

℞. *ſucci raph.* ℥ j. *ſucci lymon.* ℥. j *ſyrup. de alth.* ʒ vj. *cineris cancror fluvial. & carab. an* ʒ ſ *cum aqu. parietar. fiat potus.*

℞ ℥. iij *decoctionis aperitiva · adde ſyrup. de raphan* ℥ j. *lapid. Jud* ʒ. j *canthar. pulveriz. gr* iij *mithridat* ℈ ſ *fiat potus.*

℞ *Theriacæ* ʒ. ſ *aqu. deſtill terebinth* ℥. ij. *ſyrup. de alth.* ℥ j. *fiat potus.*

℞ *aqu. ſcabioſa, bipin agrimon card ſaxifrag an* ℥. j. ſ *deſtillat. reſtaur* ℥. iij. *ſucci lim.* ℥ ij. *ſacchar quod ſuffic. paſſetur per manic Hippocratis.*

℞. *rad. liliar.* q. j. *malv. biſmal violar parietar. naſturt. berul. adian an. m* j *cicer rubr.* ℥ ſ. *ſeminis milii ſolis, aniſi, fœnic. an.* ʒ ij *florum chamam. melilot. an. p.* j *coquantur in amazorum decoct. In colat. ad quartar tria, diſſol terebinth. diacarth & benedict. an.* ʒ. iij *ſacchar rub. & mell. an* ℥. j. *ol de ſcorpio. & liliar. an.* ℥ j. ſ. *fiat clyſter.*

℞. *ſummitat. althea, urticæ, an. p.* j. *folior. beton bipin. ſaxifrag. p.* ſ. *paſſul. mund. folior. ſenæ an.* ʒ. iij. *fiat decoct diſſol in colat.*

diaphæn. ʒ iij. bened. ʒ j. diacarth. ʒ. ij. fiat potus.

℞ milij ſolis pulver. burg. ſpiæ lapid judaic. macis an. ℈. j. pulver. electuar. ducis ʒ j. ſ. Capiat cum aqua terebinth. deſtill.

℞ ſucci amygdalar. dulcium ſine igne ℥ j ſ. vini albi potentiſſ. ℥ ij. cum aqu. deſtillat terebinth. fiat potus.

℞ nucleor. meſpil. ʒ ij ſ. ſemin. bard. petroſel ſænic. an. ʒ. ſ 4. ſem. frigid. major an. ʒ j pulver. electuarij diatrag. frig. an. ʒ. j ſ. cinnam. ℈ j fiant tabella cum ſacch. in aqu. pariet. ſoluto.

℞. decoct. omazorum quod ſuff. in quo coque mal. biſmal. viol. an. m. j. cicer. rubr. ℥ ſ. ſem. lini, dauci, alth. milij ſolis an. ʒ iij. florum chamam. an. p. j. In colat. diſſol. caſſ. & bened. laxat. an. ℥ ſ. ol. de ſcorp. lilior. & viol. an. ℥ j. ſaccal. rubr. mellis viol. an. ʒ. vj. philo. roman. ʒ ij. fiat clyſter. Potus ſolemnes, & unguentum ex mucaginibus adminiſtrabuntur.

℞ 5. radic. aperit. an. ℥ ſ. althea, totius gramin. an. ℥ j radic. bard. lapat. acuti an. ʒ. iij. cichor. totius, herniar. ſcariol. beton. capill. ceter. bipinell. ſaxifrag. omnis bugloſ. an. m. ſ. 4. ſemin. frigid. majorum, carvi, milij ſolis, citrij, an. ʒ. ij glycyrrh. raſ. ℥ ſ. florum cordial. & geniſt. an p. j. fiat decoct. ad lib. j. In colatura diſſ. ſyrup. oxymel. ſyrup. de capill. ven. an. ℥ j ſ. aromatizetur electuario ducis.

℞ aloes ℥ ij. ſ. medullæ ſemin. bipinell. bardanæ, apij, contuſæ & creta per ſetaceum, an. ʒ. j. nucleorum meſpilorum loto vino albo & pulveriz. ʒ. j ſ cum ſyrup. de alth. fiat maſſa utenda ante paſtas.

℞ nucleor. meſpil. pulverizator. ℥ ſ. rad. gramin. lota in vino albo, & in furno ſiccat. ʒ iij. liquiritiæ, ſemin. bardanæ, ocymi, petroſel. macedon. ʒ j. cum triplo ſacchar. pulver.

℞. ſemin. milij ſolis, alth. lini. fænugr. an. ℥ ſ. fiat decoct. In colat. diſſol. Cathol. ʒ vj. benedict. laxat. ʒ iij. terebinth. ℥. ſ. ſacchari rub. mellis viol. an. ℥. j. ol. de ſcorpion. & liliorum an. ℥. ij. philon. Rom. ʒ j. ſ. fiat clyſter.

℞. aqu. betonicæ, argentinæ, corticum fabarum, an. ℥. j. ſ. paſſentur cum ſaccharo & pauco cinnam. adde ſanguinis hirci preparati ʒ j. pulveris lithon. ℈ j. fiat potus, capiat in ſemicupio.

℞ rad. raphan. petroſel. fænic. aſpar. an. ℥. ij. ſemin. milij ſolis, ſaxifragi, lappæ major. an. ℥ ſ. beton. parietar. biſmal. totius an. m. j. fiat decoct. in hydromelite bene cocto ad lib. duas.

℞. prædictæ decoctionis quartar. tria, in quibus diſſol. terebinth. venet. benedicta laxat. an. ℥ ſ. adipis anſer. ℥ j. pulver. lapid. judaici ʒ. j. pulv. lithont. ʒ ij. ol. de ſcorpion. & liliorum an. ℥. j ſ. fiat clyſter. Vel

℞ olei de ſem. lini lib. j. terebinth. veneta ℥. j ſ. diaphænici vino albo ſoluti ʒ iij. fiat clyſter.

℞ aqu. deſtill. ſaxifrag. beton. an. ℥. j. ſ. aquæ terebinth. deſtill. ℥. j. cum ſacchar. & pauco cinnam. fiat julep. Capiat reddito clyſtere: & cum illo julepo miſceatur ſanguinis hircini præparati ʒ ſ.

℞ rad. bryoniæ, lilior. an ℥. j. ſ. malv. biſmal. tot. parietar. creſſionis,

be-

berula, an. m. j ſemin. fœnugr. alth. lini an. ℥ j ſicus pingues num. vj. florum chamom p. ij fiat decoct. & materialia prædicta decoctionis miſceantur cum far. ciccrum rub. ℥ iij. far. fœnugr. ℥. ij. adip. anſer. ℥. j. ſ. cum oleo de ſcorp. & liliorum · fiat cataplaſma pro rene utroque.

Paratur balneum cum ſeminibus lini, fœnugr. alth. milij ſolis, florib. chamom melilot.

℞ 4 ſemin. frigid. major, an. ʒ. ſ. ſemin. aſpar. lithoſperm. an. ℈ ij. pul. lapid. cancro & judaici, an. ℈ ſ. pul. burg. ſpina, & ſem. bardana, an. ʒ ſ. anthos ℥ j cum ſacchare quod ſufficit. Fiat pulvis utendus cum julepo ſequente.

℞ ſyrup. de alth. & de limonibus an. ℥. j aqu. decoct. fabarum ℥ iiij. fiat julep.

℞ aqu. hyſſop. parietar. beton. ſaxifrag. an. ℥ ij aqu. terebinth. deſtill. & raphan. an. ℥ j in quibus diſſolve ol. de ſcorpionibus ℥ ij. ol. libor. ℥ j. pulver. elect. ducis, & lithont. an ʒ ij. oxymel. ſimpl & ſyrup. de raphan. an. ℥. ij. adipis anſerini ℥ ij. fiat clyſter pro duplici injectione, addita ʒ j. ſ. quinta eſſentia terebinth.

℞ rad. cichorij, aſparagi, apij, petroſ. fœniculi, raphan areſta bovis, an ℥. j. rad. althea, lapp. major. ſpinaburg. cani rub. an ʒ. vj betonica, parietaria, ſaxifrag. adianti, ceterach, endivia, pimpinell. cum toto hermar cichorij, an. m. j fructuum alkeken num. xvj ciccrum rub. xj baccarum juniperi & lauri contuſarum an ʒ j. ſ. milij ſolis 4. ſemin. frigid. major. ſemin. althea & milij ſolis, ſem. malu. violar. mart. an. ʒ. ij. florum geniſt. p. j. fiat decoct. ad lib. j. In colat. diſſolv. ſyrupi de raphan & de lymonibus an ℥ j. ſ. Fiat julep. aromatizat. Electuar. Diatreos & Elect. Ducis.

℞. expreſſ. ʒ ij. rhobarb. infuſi in decoct. gram. petroſel. bruſci, acetoſ. agrimonia, lupin ſaxifrag. urtica mortua, ſem alkeken. juniperi · diſſol. lapid. judaic. ℈ j. ſyrup. de raphan & roſ. pallid. an ℥. ſ.

℞. aqu. betonica, argent. ſaxifrag. an. ℥. j ſ. aqu. raphan. ℥. ſ. paſſentur cum cinnam. & pauco ſaccharo, addendo pulver. ducis ʒ. j lapid. judaici & milii ſolis, lapillor. cancror. an ℈. j. Fiat potus, detur in ſemicupio.

℞. mucagin ſem. lini, althea, fœnugr. extractarum in aqua pariet. ℥. j. ſ. adip. gallina & anſeris an ʒ. vj cum oleo de ſcorpionib. terebinth. venet. & butyr. recen. an. ℥ ſ. Fiat litus pro partibus dolentib.

℞. oleor. maſtich. & cytoniorum, an ℥. ſ. pulver. abſynth. roſarum, corall. rubr. galang. an. ʒ. ſ. cypp. ℥ j. pulv. myrtillorum, gall. nuc. cupreſſ. an. ℈ j. cum cerato ſtomach. Fiat litus ad ſtomachum.

Multa alia inſtituta ſunt, quæ neceſſe non eſt ſcribere, & quod ea ſatis per ſe cuique occurrant, & quod aliis ex locis facile repetantur.

CONSILIUM LIII.
De Diarrhœa, & Dyſenteria.

INTER eas affectiones quæ miſeros mortales exercent, ſunt fluores alvi, præpropetæ dejectiones, lienentericæ, dyſentericæ, cœliacæ. Occurrerunt nobis plerique, quibus grave fuit ac permoleſtum ſæpius deſidere, ac præſertim de nocte, vel quum in negotiis occuparentur, quæ neceſſario omittenda eſſent, ut excernendi neceſſitati ſerviretur. Cœliacæ, vel alvinæ excretiones (γαστὴρ enim hoc loco, *alvus*, latine a nobis cum Cicerone vertitur, vulgo Ventriculus dicitur) non poſſunt diutius perſeverare incolumi ſtanteque ægro. At dyſentericæ excretiones (nomine τῆς δυσεντερίας improprie ſumto) diu fatigant, vel quod minimo negotio ſanguis excernatur, vel quod tam diuturni profluvii dyſenteriei occaſio a capite repetatur, nullo etiamnum vitio in viſcere aliquo contento, niſi quod longitudine fluoris tandem partes ἐν τῷ κώλῳ contentæ labem contraxerint. Ac fluorem hoc loco intelligimus διάρροιαν vulgo dictam, quum & in excretionis modo, & in qualitate, & in frequentia peccatur. Nam hoc loco intelligi volumus de excretionis modo, & qualitate, quia per annos fere ſeptem, octove numquam excernitur quicquam ab alvo, niſi cum dolore circum umbilicum, aut paullo ſupra, infrave: & quæ ſecedunt corrupta ſunt ſanguinulentaque, diverſi coloris, & tamen morbus remediis non cedit.

Hoc affectu miſere quidam annos jam afflictus eſt decem, nec opem ullam, quamvis conſultis primariis Medicis quæſiverit, invenit. Decem ante annis dyſenteriam, ut eunt Medicis viſum eſt, paſſus eſt: opera adhibita eſt, an male curatus morbus nihil ad nos, ab eo tamen tempore, niſi brevibus aliquot intervallis, dolores, & excretiones, ut ſic dicam, ἄνωθεν & κάτωθεν non conquieverunt. Viſo homine, nemo tam parum in arte verſatur, qui non colligat temperamento bilioſo eſſe, conſerentibus eo frequentibus animi curis quibus impenſe complicatur. Emaciatus eſt, hepar illi ad calidiorem temperiem inclinans, totus venter ambuſtus (ut vocant) denique ὑγρόκοιλος eſt, ut verbo Hippocratico utamur. Sed ſit ita, & fateamur ejuſmodi temperiem & vitæ inſtitutum Græcis ὑποχονδρίαν appellatum, ad alendum morbum conferre, propterea tamen non conſtat de ſede, ac ſpecie morbi: quis ſit, unde, qui tamdiu manente ægro, perſeveret, an vitium lienis, an hepatis, an cerebri, an meſenterii & ſi meſenterii, an ulcus ſit, an intemperies: Si ulcus, aut quid ſimile, quomodo tamdiu ſuperfuerit, cur non illa pars ſiderata, vitiatæque temporis progreſſu? Denique mirum eſt qui fiat ut illa liquida ſatis excretio, αἱματηρά, graveolens, tum multiplex; (nam ſimul & cruenta, & ſtercoracea, & viridia, & flava excernuntur, quæ numquam in bene affectis excernuntur) tamdiu poſſit perſeverare. Notum enim illud eſt Galeni: *Quum excernuntur varia, ſi prava fuerint, deterius ægris eſſe, quam ſi uniuſmodi.* i. e. ſi

Aph. 21. lib. 4

varia

varia ſint, ac prava, vel [illegible] excernuntur, vel vi medicamenti purgantis. Quum [illegible] excernuntur, & excernendis finis non fit, nec id affatim fit, ſed lente ac pigro greſſu, ſignificatur varietas diſpoſitionum malarum in diverſis partibus. Ac quo plures partes afficiuntur, eo res ægrorum deteriores ſunt: ut autem lentorem, tarditatemque greſſus explicet Hippocrates, uſus eſt participio [illegible], quod non ſemel factam excretionem, & [illegible] declarat, ſed ſenſim ac ſeuſim fieri. Sed quum artificio Medici ad imitationem naturæ comparato excretio fit talis materiæ pravæ ac multiplicis, tametſi hoc per ſe malum, ex eventu tamen bonum eſt: nam non perennem generationem, ſed congeriem tantum accumulationemque, [illegible] Græci vocant, deſignat: quod in omnibus morbis diligenter notandum.

Ac quum tamdiu prava iſta materia excernitur, ſive nova generetur, ut neceſſe eſt, ſive e ſedibus partium internis illa, aut pars illius ſecedat, mirum quomodo id fiat. Ideoque claris Medicis hoc negotium datum eſt, ut nec opera, nec conſilio juvarent, imo ne ſedem mali quidem intelligerent, quamquam communi nomenclatione dyſentericum quid appellant. Hepaticum non eſt profluvium, ſive rubrum intelligatur, ſive non, quod tanti momenti pars decem annos non poſſit ita laborare, non quod, ut ante dictum eſt, non afficiatur tandem hepar. Cephalicum eſſe aliquis ſuſpicetur, non ita tamen ut tota natura profluvii in deſcenſu pituitæ a cerebro conſiſtat, nec enim dolores illi ad umbilicum conſiſterent, nec propterea cruentum excerneretur, nec tam varia ac putria, ſed ea ratione cephalicum eſſe poteſt, quatenus quum jam partes inferiores affectæ eſſent, ad diuturnitatem fovendam acceſſit capitis opera mucoſum humorem, aut phlegma ſalſum excernentis in alvum. Huc facit quod de nocte potius ad excernendum æger incitetur. Ac veteres practici diſtinxerunt profluvium ſtomachicum ab hepatico & cerebrali, quod illud interdum fatiget, hoc, ideſt a cerebro hepateque natum profluvium de nocte potius ſævire conſueſcat. Quod autem diuturnitatem fluorum alvi cujus illiuſcumque modi ſint, adjuvet cerebrum, primus litteris mandavit Hippocrates. *Dyſenteria, Leienteria, Diarrhœa morbi ſunt conſimiles. hi ſunt ſanandi, ut defluxum a capite impediat, & a ventre ſuperiore. Morbi enim natura hinc eſt.* *Hipp. lib. περὶ παθῶν.*

Atque unum obiter annotare non alienum, an neceſſe ſit ſpumantes eſſe dejectiones, ſi a capite occaſio excretionis pendeat. Aphoriſmus eſt Hippocratis: *Quibus in alvi profluviis excrementa ſpumant, iis a capite pituita eſt.* Falſus enim videtur in pleriſque aphoriſmus. nam in doloribus colicis excernuntur ſpumantia, & bubulo excremento ſimilia, natantiaque præ contento ſpiritu, in aqua, non propterea tamen colligere licet caput hæc ſuppeditare. Sed dicet aliquis, Hippocratem loqui de alvi profluviis, in quibus quum ſpumae aliquid, excretæ a capite pituitæ argumentum eſt. In Comment. Galenus non videtur hunc aphoriſmum omnino probare. Sic viſum eſt recentioribus recte quidem in dyſentericis materia commota calore æſtuante agitata ſpumantia dejici. Sic alius ſigns colligendum caput *Aph. 30. lib. 7.* *Cap. 51 lib. 2. de loc. aff.* *Gal. com. in aph. 43. lib. 5.*

& 30. lib. 7 caput male habere ſi grave caput, ſalivatio, ac præſertim mane & veſperi: maxime ſi eam moleſtiam ſentiant in ventriculo. Quamquam caput per ſe conſtituitur pituitæ ſedes, quæ in ventriculum illabens profluvia longiora reddit. In ſpumantibus itaque dejectionibus falli non oportet.

Etſi autem caput magnum habet momentum ad producenda profluvia, non eſt tamen temere incuſandum, nec medicamentis agitandum. Galenus

Cap. 4. l. 1 de loc. aff. primus meo judicio, quod a nullis hactenus annotatum eſt, fluorum alvi cauſam unam agnoſcit quandam ῥευματικὴν ἀσθένειαν inteſtinorum, ut vocat, quam in quodam animadvertit qui excernebat cum ſenſu mordacitatis in ſuperioribus inteſtinis (quod colligebat ex eo quod poſt mordicationem paullo longiore tempore deſideret) idque ob læſum a pravo medicamento inteſtinum. At conjecit læſum eſſe ab eo medicamento inteſtinum, ac jam in ῥευματικὴν ἀσθένειαν perveniſſe, propterea que facile jecoris excrementa recipere, eaque corrumpere. Hic locus plurimum conferet ad id intelligendum de quo laboramus, qui fiat ut tamdiu profluvium perſeveret, eſt illa ἀσθένεια ῥευματικὴ, in cauſa, ideſt, inteſtina vitiata ſunt, imbecilliorave reddita, ut humorum aliunde influentium impetum facile recipiant, & humores a jecore manantes corrumpant: quod notandum. Nam aliquis quærat, ſi a jecore excrementa manant, corrumpantur necne, nil intereſt: quod intrepide negandum eſt. Nam quæ a jecore fluunt, refluuntque, ea quum excrementa tantum ſint, ſed nil mali præterea habeant, inteſtinum vitinum vitiatum, & jam in ῥευματικὴν ἀσθένειαν deveniens corrumpit, & propterea citatior alvus redditur. Nam quæ in inteſtinis continentur, niſi acrimoniam quamdam aliquo modo nacta fuerint, ea diutius in iis reſtitant, & alvo ſtimulum calcarque ad ſolvendum non addunt. Non exigua itaque dubitatio fuit de illo ægro, quænam in illo potiſſimum pars incuſanda eſſet. Omnes ad hepar recurrebant. At illud aut intemperie, aut ſolutione continui, aut tota ſubſtantia affectum eſt. Non abs re autem τῇ ὅλῃ οὐσίᾳ dico, non autem τῇ κράσει, quoniam pars illa ſicut & reliquæ partes afficiuntur nullo interim judicio manifeſto affectionis. Nam plerique ex iis quibus præcipua cura eſt de conjectandis tangendiſque hypochondriis, quum nec inæqualitatem, nec tumorem, nec renitens quid tactu deprehendunt, propterea jubent ſecuros eſſe ægros. Unde ſæpe in vulgi mentem venit, propinato veneno ita languere hominem, quum recitat Medicus nil deprehendiſſe vitii in hypochondriis. Tametſi enim Hippocr. in Coacis adverſantis in omni morbo hypochondrii æqualitatem in qualitate & ſubſtantia, in eoque doloris vacuitatem laudarit: non propterea latere nos debet ſubeſſe ſubſtantiæ totius vitium in

7. cap. lib. 5 loc. aff. viſcere contento in hypochondriis. Hoc autem Galenus litteris tradidit aperte, quod ad medendum & inveſtigandum confert pluravam, ne temere inveterato contrectandi hypochondria mori aſſentiamur. Declarat enim quomodo ſuperficies corporis ſæpe colore æruginoſo infecta, decurpataque ſit, quum nulla exiſtat obſtructio, aut inflammatio, aut ſcirrhus in hepate. Sed, ait, ſecundum ſubſtantiam temperiei ipſius partis mutatur. Ut ſit temperamenti quædam alienatio, ſed ſit ita ſane (jam enim accedo ad

eos,

eos, qui quod forte juvenum virginum nitore, & ut ita dicam, polito marmore alliciantur, jam ſibi perſuaſere officio ſuo non ſe defuturos, ſi ut morbi ſedem inveſtigent, manum ad hypochondrium adjiciant, ut hic plus voluptatis ad illos redeat, quam ad ægros utilitatis. 1 Sit ita, inquam, aliqua obſtructione aut tumore laboret hepar, an propterea tactus fidem faciet? 2 Quod ſi neges, habebis Galenum tibi contradicentem, qui non ita ſtolide voluptuoſeque ægrarum mulierum inverecundo tactu delectabatur. Iſtius verba hæc ſunt. *Conſtat*, inquit, *hepar intra muſculos poſitum eſſe: quod quum tribus contegatur muſculis, fieri non poteſt ut tactus aliquam illius notitiam præſtet, niſi vel magna in eo oriatur inflammatio, vel incumbentes ei muſculi valde extenuati ſint*. At affectus hepatis cognitionem alia arte venandam eſſe tradit. *Gal. cap. 7. lib. 5. de loc. aff.*

Ut ad inſtitutum revertamur, illius ægri hepar quod tamquam male auctorem omnes accuſabant, illudque præſidiis innumeris fatigabant, aut ſolutione continui, aut intemperie laborabat, aut vernacula ejus temperies totaque ſubſtantia erat immutata. Nec inflammationem hepatis paſſus erat, nec tumor ullus, tametſi incumbentes muſculi excarnes pene eſſent, percipiebatur. Si caliditas eſt magna, adureret potius, ſiccaretque, & συρτάδην ἐγχώρεαν efficeret, ut in hydropicis quibus hepar prælidum eſt, annotavit Hippocrates. Caliditas ad retentionem & attractionem facit: humiditas & frigiditas eamdem retentionem diſſolvit. Et ſi ſiccitas in jecore eamdem retentionem roborabit, ut patet ex Galeno, qui qualitatum corpus conſtituentium, alias ad hanc aut ad illam potius actionem valere. 3 At dicet aliquis, immoderatus eſt calor, immoderata ſiccitas. Tametſi enim ſiccitas & calor ad retentionem & attractionem conferant, illud eſt intelligendum de utroque moderato. Verum quidem illud, nec enim nos latet ſcriptum eſſe a Galeno, ut moderata ſiccitas actionem retentricis juvat, ita immoderata diſſolvit. Quod ſenum exemplo patet, quibus quum adſit ſumma ſiccitas, iis alvus eſt liquida ἀναδόσεως vitio impediente, nimirum ſiccitate immodica, & κοιλίαν, & retentionem legitimam. At ſi fuiſſet in illo tanta intemperies calida ſiccaque hepatis, non fuiſſet credibile tamdiu eum vivere potuiſſe. Quamquam non negamus calorem qui in eo eſt magnus, & acer, plurimum illum fluorem juviſſe, diſpoſitis male jam inteſtinis, humores corrumpendo, & iis ſaltem acrimoniam attribuendo. Sic enim lib. 6. Epidemiorum ſcripſit Hippocrates, *Qui ventre calido ſunt, carnes habent frigidas*. Et miror, ſi tanta fuit intemperies calida hepatis initio, cur non ætas quæ ſecuta eſt illam correxit? Ita enim vernaculæ intemperies & veteres infirmitates temporis progreſſu immutantur, ut quibus in juventute fluxerit alvus, iis ſenibus reſiccetur. Et id eſt quod ſcripſit Hippocrates in Epid. *Morbis connutritis in ſenecta relinquunt*, quod Galenus de intemperie calida intelligit in Commentario, ut ætas ingraveſcens illi intemperiei veluti auxilio ſit. Quomodo autem hæc multos torquere poſſit. Ergo probabilius eſt accuſare inteſtina in quibus ineſt ῥευματικὴ διάθεσις illa quam diximus, juvante hepate, nimirum ſeroſos humores acreſque generante. Qui, ſi inteſtinum integrum

Gal. cap. 3. lib. 3. de ſymptom. cauſ. & lib. de aeq. par.

Com. in aph. 20. lib. 2. Aphor.

Apho. 10. lib. 2. Aphor.

Part. 6. ſect. lib. 6. Epidem.

tegrum eſſet, non ita citarent alvum. Sed hepar generando, mittendoque inteſtinum & corrumpendo ob malam diſpoſitionem, mutuas tradunt operas ad illum fluorem perpetuandum. Et futurum tandem ut colliqueſcat hepar, & veluti conſumatur. Si vitium in illo abſolute fuiſſet, vix tamdiu homo ſuperfuiſſet. Quamquam audivimus de Conſule Pariſienſi qui hepatico profluvio biliofo ſex annos vexatus eſt, & nullis remediis allevatus eſt. Eo mortuo inventus tantum hepatis loculus & membrana, illius parenchymate conſumto & colliquefacto. Quod autem huic noſtro ægro inteſtinum male affectum ſit, colligere poſſumus ex antecedentibus; nam aliquando dyſenteria vera laboravit, & quum Medicorum judicio ea male curata eſſet, ab eo tempore ſuperſuit, reſtitque illud quodammodo dyſentericum profluvium. Quamquam ad meſaræon poteſt ſæpe longi fluoris occaſio referri. Nos enim ſex menſium ſpatio fluorem patientes vidimus, qui non hepatica cephalicaque excernebant, ſed meſenterica, ut ſic loquebamur. Et ſæpe longorum latentiumque morborum ſedes eſt meſaræon, fruſtraque aut ad lienem, aut ad hepar mali primi labes & occaſio refertur. Et ne cui mirum videatur ſi ad meſenterium recurrendum ſit, quod non ſit credibile ab uno hepate tam multam colluviem provenire, habemus nobis ſuffragantem Galenum. Ille agnoſcit quaſdam meſenterii affectiones, a quibus qui ægrotarent, Meſaraici appellarentur. Quidam veterum quum perfecte confectum in ventriculo cremorem animadverterent, & talem fere dejici, nec a meſaraicis ſuctum devectumque, ut fieri ſolet, falſo mali cauſam meſenterio attribuentes, ſic laborantes meſaraicos appellitabant, ſed male: & ideo hos Galenus redarguit. Nam quum facultas attractrix hepatis languet, nil per venas meſaraicas attrahitur ab hepate: propterea que non accuſari debet menſenterium, ſed hepar ipſum. Idem enim contingit quod iis quibus læſa ſpinalis medulla, & aut brachia, aut manus in iis ſuum officium non præſtant. Non accuſandæ manus, ſed ad ſpinam recurrendum. Item quum quis ſyncope prehenſus non movet manum, an ei manus in vitio eſt? Hæ rationes Galeni ſunt. Contra tamen afferri hoc poteſt. Quum chylus maſticatus excernitur, nec ad hepar devehitur, an ideo facultatis attractricis hepatis id vitio fit? Numquid ſæpe fluorem alvi videmus obſtructo meſaræo facultatibus hepatis etiamnum integris? Non ſequitur ergo ideo convinci poſſe hepar laborare, quum chyloſa dejiciuntur. Verum quidem illud, quum facultas attrahendi hepatis ægra eſt, attractionem per meſaraicas tamquam per manus officiales non fieri, non obſtructæ viæ ratione, ſed partis principis meſaræi miniſterio utentis vitio. Et veteres qui meſaraicos appellabant illos, non abs re fecerunt. Sic & Galenus, & illi veteres culpa non vacant; ſiquidem & chyloſa dejici poſſunt ſolo vitio meſaræi non deducentis: aliquando ipſius hepatis vitio, quum meſaræon incolumis ſit. Præterea adverſus Galenum hoc ſtare poteſt. Meſaræon pars eſt naturalis: omni parti naturali ſuæ actionis vis eſt, & per protopathiam laborat, non per conſenſum ut partes animales, quæ aliquando quum per ſe incolumes ſint, ſuæ affectionis cauſam in ſe non continent. Hine fieri poteſt ut etiam laborante hepate meſaræon ſuum

Cap. ult. lib. 3. de loc. aff.

Galenus lapſus.

de loc. aff. Cap. ult.

offi-

Digitized by Google

officium faciat, & contra incolume poteſt eſſe hepar, læſo meſaræo. Et nil affert Galenus quum ait ridiculum eſſe affecta ſpina, manum, quia non moveatur, accuſare. Idemque contingere in hepate & meſaræo, ſiquidem ſi meſaræon non trahat, affectionis hujus cauſam non acceptam ferendo meſaræo, ſed ipſi hepati, quod a ratione alienum eſſe videtur, quum meſaræo luſit vis ſuæ actionis, & ἀτονία. Nec eſt quod quis parum intereſſe dicat, ſitne affectum meſaræon, an hepar, quum chyloſa dejiciuntur, nam magna eſt partium affinitas & unius affectio facile in aliud redundat. Nos autem contra ſentimus, ſiquidem ſi in meſenterio aut tumor & obſtructio ſit, cujus occaſione chylus ad portas non devehatur, alia ratione curandum erit quam ſi hepatis ſola attractricis infirmitas in cauſa ſit. Et nos vidimus chyloſas dejectiones non affecto hepate aliquo inſigni vitio, ſed ſublatis multis quæ meſaræon occupabant obſtructionibus, tandem ceſſavit chyloſa dejectio. Sic non ſunt Galeni dicta periculatim & ad momi lucernam æſtimanda ſed quum Galeno illo loco mens ſit de hepaticis dicere, non eſt dubium quin hepatis facultate tractrice infirma meſaræon laboret, actioque ejus aut minuatur, aut deperdatur. Nam meſaræon tamquam auxiliaris manus hepati ſubſervit. Sed contra non ſequitur, chyloſa dejectio eſt, neceſſario itaque vitium hepatis convincitur. Sic in uno ſenſu vera opinio Galeni, in altero ſenſu veterum opinio excipienda. Dicendum vero meſaræon, quod eſt veluti venarum textura, ita affectum eſſe ad hepar quatenus pars eſt officialis, ut vitium quod eſt in hepate facile communicetur ipſi meſaræo. Et Galenus eodem loco ait, ſi phlegmone, aut aliquid ſimile meſaræon obſideat, hæc affectio proprie ejus eſſe dicitur. Si vero hepar ob imbecillitatem non poſſit per venas ſuas alimentum trahere, non meſenterio, ſed hepati providendum erit. Porro ſi velis diſcernere an inflammatio & eryſipelas meſaræon occupet, ſciendum tunc non ſolum excerni talia qualia in hepatis imbecillitate quum ad ſe cibum non trahit, excernuntur, 4 ſed præter ea ſanioſum quid. Sic quum hepar non inflammatum eſt, & ſi cum chyloſis excrementis ſanioſum quid excernitur, ad meſenterium hoc referendum.

Ceterum incredibile dictu eſt qualia excernantur dum meſenterium per inteſtina congeſtam in ſe colluviem deponit. nec alienum ab inſtituto ſi differentias aliquot fluorum hepaticorum appoſuerimus, dyſenteriæ ſpecies propoſuerimus; quæ accidentia incipiente fluore dyſenterico & hepatico contingant, quæ ſedium diſtinctio, quæ notæ deinde remediorum perbrevis ſilva præſcribetur. Si enim omnes fluorum differentias perſequi inſtitutum eſſet, ne hic liber quidem ſuffiſeret.

Quæcumque excretio per alvum ſanguinis ſit (ſi hæmorrhoidalem exceperis) Dyſenteria vulgo appellatur: idque præſertim quum dolor, venериſque torſio aliqua percipitur. Quæ tamen cum ulcere eſt, proprie Dyſenteria appellatur. hyparxiſque ejus in ulcere poſita eſt. Ita enim eam proprie Dyſenteriam nominat, & a veteribus & a ſuis Galenus auctor eſt. Aliæ autem ſunt excretiones cruentæ, ut quum limus ſanguinis excernitur, aut velut ſanguinis fæx, aut quum ſincerus plane, eaque excretio affectum hepar declarat eidem Galeno. Nam ut tenue & ſanioſum, & recens mactatarum Cap. 5 l. 1 de loc. aff.

Gal. li. 4. rum carnium loturæ ſimile evacuatur, id hepaticum eſt, ideſt declarat im-
& cap. becillitatem jecinoris ſanguinem probum generare nequeuntis. Hanc excre-
u't lib. 5. tionem Hippocrates vocat *περίελαιον ὑφαιμον*, prærubram alvi proluviem
Hip. lib. interpretor. Eſt enim vel rubentior, vel dilutior pro ratione permixtæ te-
1 Prorrh. nuis ſubſtantiæ. Quum autem fæci ſimilis excretio ſanguinis fit quodam-
modo craſſioris jecoris argumentum eſt, & vocatur hoc *τὸ ὑφαιμον ὑπο-*
Cap. u't *ρεόμενον*. Et notandum eſt illud quod ſcribit Galenus, & quod nos ex-
lib. 5 loc. perientia ſæpe deprehendimus, aliquando liquidam tenuemque ſanguinis eſ-
aff. ib. ſe excretionem, quam melancholica poſtea, feculenta, nigra, & atra con-
ſequitur. An atra, nigraque, & aduſta quodammodo intemperie frigidæ
affecto hepate excernitur? Nequaquam. Sed quum alioqui præciſſi frigi-
da intemperies, temporis progreſſu putreſcit in imbecillo hepate humor, a
putredine febris lenta oritur, hinc aduſtio recoctioque humoris: quod an-
notandum. Nam ſæpe hæc febris negligitur, hinc dejecta appetentia, pro-
ventus pravorum humorum. Et quum videre illi Medici dejectam appe-
tentiam, non moventur: quod male fit. Illud enim notum eſſe debet, ſi
perſeveraret intemperies illa frigida quæ initio fuit, non ita dejici appe-
tentiam, immo cibi augeri deſiderium. Quia autem ita deperditur appe-
Gal. ubi tentia, calidioris intemperiei quæ ſucceſſerit, debet eſſe argumentum. Nam
c 17. lib. 5 calidas intemperies nunquam comitatur ciborum appetitus, ſed ingens ci-
de loc. aff. bi faſtidium, febris, vitioſorum humorum vomitus. Itaque non falſa de-
bet eſſe opinio prioris intemperiei frigidæ: ſed ſignis eſt venanda aucupan-
daque cognitio ſuccedentis aliæ intemperiei.

Quoniam autem de inappetentia quæ imbecillitatis hepatis comes eſt
nonnulla dicta ſunt, & de ſluoribus dyſentericis & hepaticis ſermo eſt,
Aphor. 3 non abs re erit pauca annectere ex Galeni mente, eaque ad Hippocratis
lib. 6. ſententiam accommodata. Hippocratis eſt illud, *In longis dyſenteriis mediæ
ex faſtidio, malum, & cum febre, pejus*. Nomen *τῶν ἀποσιτιῶν* non apte
ſatis Leonicenus vertit, mediam ex faſtidio, quum vel inappetentia, vel
averſio ciborum, verti debeat. Proprie autem nomen *ἀποσιτία* averſionem
ciborum ſignificat, ut in comment. in 2 Epidem. explicat Galenus. Sed
hic *ἀντὶ τῆς ἀνορεξίας* uſurpatur *ἀσιτία* autem *καὶ ἀνορεξία* diſtinguuntur pro-
prie loquendo: impropriè autem ſumitur hoc loco. Sic enim in Commen-
tario Galenus vult *ἀποσιτίαν* ſumi pro *ἀνορεξία*. De nominibus hactenus.

Dyſenteriæ aut ſupprimuntur intempeſtive, aut diuturniores ſunt. Ta-
metſi enim dyſenteria peſſimus ſit morbus, quia tamen ſæpe fluor eſt qui-
dam, ratione autem fluoris multa e corpore evacuantur, multaque qua-
litate prava, nullum tamen negotium naturæ (quia quietem habent, mo-
que delitent corpore) faceſſentia continuata fere ad motum incitantur, fit
ut ſi illa repente, commota jam tamen, ſupprimantur, corpori periculum
4. De diæ creent. Ita enim ſcripſit ſummus præceptor, *Dyſenteria quæ ceſſavit, ab-
ta acut. par- ſceſſum vel tuberculum aliquod faciet, niſi vel in febres, vel in ſudores de-
te. ſierit*. Et in Coacis: *Dyſenteria intempeſtive ſuppreſſa, abſceſſum in coſtis,
aut viſceribus, aut articulis facit*. Ut autem *δυσεντερία* ſuppreſſa comites
habet morbos, ita ſi longior, ei non deſunt qui jus hereditatis ſibi decer-
nant.

Digitized by Google

nant. Quocirca Aphoriſmo illo lib. 6 Aphoriſm. inappetentiam tamquam malum longæ dyſenteriæ ἐπιγίνεσθαι ſcribebat, & in alio loco ita ſcripſit, *Qui lienoſi a difficultate inteſtinorum capiuntur, iis ſuperveniente longa dyſenteria, hydrops, aut lejenteria ſupervenit, & moriuntur.* Ubi notanda verborum Hippocratis proprietas. Quid enim ſibi hoc vult, Qui lienoſi a dyſenteria capiuntur, iis ſuperveniente longa dyſenteria? nam non poteſt ſupervenire ſi jam adſit: debuitque dicere potius: Quibus lienoſis ſupervenit dyſenteria, eaque productior fit. Ita excuſare poteſt Hippocrates, ut verbum ἐπιγίνεσθαι non ſit hic propriè uſurpatum. Vel, quoniam laudatur dyſenteria quæ supervenit lienoſo ſi brevis ſit, ut in Coacis animadvertit Hippocrates, quum producitur, debitumque tempus præterit, non jam amplius dyſenteria ſplenica vocanda eſt, ſed per propriam inteſtinorum affectionem ſit, humoribus cuniculos agentibus, & ultro progredientibus. Proptereaque nova quodammodo dyſenteria dici poteſt: ſed hæc nihil ad rem. Itaque inappetentia, lejenteriaque longæ dyſenteriæ ſuccedunt. An utrumque affecto ventriculo, & malo quodammodo ventriculi œconomiam (cujus eſt appetere, & coquere cibos, ideoque lejenteria propria eſt ventriculi paſſio) labefaciente contingit? Non videtur, ſi Galen credimus. Et ideo ſui oblitus Galenus, mihi in eo erraſſe videtur, quod mox explicabo. Nam quum de inappetentia dyſenteriæ longæ ſuccedente mentionem injecit, ſcribit, *ulceribus* (in dyſenteria) *putrilaginoſis ventriculus compatiens in coctionis munere offenditur: qua offenſione magis ac magis ad ſuperiora perveniente quum et ventriculi una afficiatur, tum ἀνόρεκτοι ſunt.* Itaque vult ad os ſuperius ventriculi malum pervenire. Et quomodo? dicet aliquis. An ulceratio hyparxin dyſenteriæ conſtituens ad os ſuperius alvi pervenit? Nequaquam. Quomodo id fit? Quum autem de lejenteria meminit, non ad ventriculi vitium recurrit, ſed ad inteſtina ſola. Verba hujus hæc ſunt: 6 *Læſis inteſtinis a tranſitu vitioſorum humorum iis eorum laborat, & temperies nativi caloris abolitur, hinc hydrops, & lejenteria. Lejenteria quidem ex ſola inteſtinorum læſione: hydrops ob hepatis ſympathiam, &c.* An ſola κάκωσις, ideſt, oblæſio ſola inteſtinorum in longa dyſenteria lejenteriam facit? Si in tali morbo inappetentia contingit quum malum ad os ventris attingit (ut ante dictum eſt) cur non lejenteria potius a vitio ventriculi, quam ſolo inteſtinorum vitio? An ſolum Inteſtinorum vitium lejenteriam parit? Galenus taxat veteres quod lejenteriæ tale nomen indiderint καὶ ὅ τι ἔντερα λειοῦνται, quum tamen vitium non inteſtinorum ſit, ſed ventriculi, ut pote cujus vitio coctio læ-

Aphor. 43. lib. 6.

Galeni lapſus.

Aphor. 3. lib. 6.

Com in Aph. 44. lib 6

Lapſus Galeni

Com. in apho. 12. lib 4.

Excuſatio Galeni.

datur, eademque incolumis ſit integro ventriculo. Itaque illa erronea propoſitio eſt, qua ſtatuit ſola inteſtinorum læſione lejenteriam contingere poſſe. Nam & in primo aphoriſmo lib. 6 & aliis locis, ad ventriculum male affectum lejenteria refertur. Quid ergo ſibi vult Galenus tam ſui diſſimilis? Bifariam reſponderi poteſt, & excuſare Galenus: Quoniam inſtitutum eſt Galeni de dyſenteria longa diſputare, cui & hydrops & lejenteria ſupervenit, quoniam dyſenteria ad ſola inteſtina refertur, a ſola quoque læſione inteſtinorum lejenteria naſcitur, ut unum & idem ſubjectum

ſit

ſit & dyſenteriæ & lienteriæ. Dyſenteriæ quidem per conſcriptionem ulcerationis quamdam in inteſtinis. lienteriæ, vitio communicato toti inteſtinorum convolutioni, & diuturnitate dyſenteriæ affecta temperie inteſtinorum. Vel dicemus aliud eſſe a ſola læſione inteſtinorum naſci lienteriam, aliud a læſione ſolorum inteſtinorum. Nam ſi ſola inteſtina diceret, excluderet ventriculum. At non eſt excludendus. Tertio dicemus καταχρηστικῶς nomen lienteriæ uſurpatum: & quæ hic lienteria ſit, non eſt vera, cujuſmodi ea eſt quæ per affectionem ventriculi contingit. Vel dicemus (& hæc ultima ratio probabilior videtur) illud μόνον, & μόνην κάκωσιν dictum eſſe per comparationem morborum duorum, nempe hydropis, & lienteriæ. Nam quum hydrops longæ dyſenteriæ ſuccedit, tametſi inteſtina male a priore morbo afficerentur, non tamen ob vitium ſolum inteſtinorum invehitur hydrops, ſed per ſympathiam hepatis, lienis, & totius
Com in Aph. 43 lib. 6. generis nervoſi, ut diſerte ſcribit Galenus. Ac ſi diceret, quum contingit hydrops in longa dyſenteria, non eſt illius generatio ad inteſtina referenda: nullus enim hydrops naſci poteſt niſi aut hepate, aut liene affecto,
Com in part 5, lib 2 Prognoſt. aut genere venoſo, ut apertius in Prognoſt. declaravit. Sed quum lienteria supervenit, a ſola inteſtinorum læſione eſt, ideſt, non oportet aut hepar, aut lienem, aut genus venoſum compati, ut in generando hydero, ſed per proprium, peculiare, & vernaculum inteſtinorum ſuis rugis & fe-
Subtiliſſime Galenus accuſatur. bris alimentum, donec elaboretur aliquo modo, retinentium, vitium lienteria contingit: non quin ventriculi vitium adſit. In confeſſo enim omnibus eſſe debet lienteriam non poſſe naſci niſi affecto ventriculo. Et quum meminit κακώσεως inteſtinorum, non excludit τὴν τῆς κοιλίας κάκωσιν: ſed omnia per comparationem duorum morborum intelligenda ſunt. At
Part. 1. fol. 1 lib. 3 Epid. inappetentia ad ſolum ſuperius orificium ventriculi ſpectat. Quod Galenus explicat, dum ſymptomata facultatis vitalis emorientis ab Hippocrate recenſita demonſtratione illuſtrat. Hermocrates (ait) perpetuo a cibo abhorrebat, loqui non valebat, lingua maruit, non ſitiebat, &c. Hæc omnia ſunt τῆς δυνάμεως ζωτικῆς παραπτώματα: deinde ſubdit Galenus in Commentar. *Inappetentia*, Græce ἀνορεξία, *melius ciborum averſio verteretur*, ideſt ut ait, ἀποσιτία, *aut a ventriculi ore proficiſcitur affecto aliqua humorum qualitate, aut ab ipſius facultatis extinctione*. 7 Atque obiter annotandum eſt an ἀνορεξία, aut ἀποσιτία ad vitalem facultatem referatur, an non potius ad naturalem. Propterea pro verbo δυνάμεως ζωτικῆς, legendum potius φυσικῆς. Conjectura veriſimilis eſſe videtur. Tamen, ut dicam quod ſentio, nomen ζωτικῆς melius & generalius mihi videtur a Galeno uſurpatum, ut & τὴν δύναμιν φυσικὴν, & τὴν ζωτικὴν complexu ſuo comprehendat.

Redeamus ad inſtitutum. Ex his ſymptomatis quæ dyſenteriæ longæ ſuccedunt, ſunt, inappetentia, lienteria, hydrops. Dictum eſt quomodo hæc fierent. Nunc autem ut aphoriſmus tertius libri ſexti intelligatur, ne temere judicent Medici de inappetentia quæ in dyſenteriam incidit, eamque aut bono, aut malo eſſe pronuntient; ita cum Dioriſmo res diſtinguetur. Inappetentia quæ in dyſenteriam incidit, aut initio, aut affecto

jam morbo, ſi initio, non ita in malis poni debet. Nam fieri poteſt inappetentia primis morbi diebus ob ichoras confluentes ab hepate (male nomen ἰχῶρες *humores* vertit Leonicenus.) Ex quibus qui ad inteſtina derivantur, exulcerationem afferunt. Qui in ore ventriculi fluitant, ἀπόσιτιαν afferre ſolent. At quam inappetentia affecto jam morbo contingit, νέκρωσιν, *mortificationem* interpretor, ventriculo advenisse lege ſympathias declarat. Hæc Galenus. Itaque ut judicium de inappetentia in dyſenteriam inciden- te feratur, hæ diſtinctiones tenendæ ſunt. Com in Aphor. 3. lib. 6.

Mulſam fecimus variam acceptionem nominis Dyſenteriæ, ne quoties ſanguis per inferiora educitur, dyſenteriam adeſſe ſuſpicemur. Nam & mutilis ob copiam ſanguinis fit excretio per alvum, quæ dyſenterica improprie vocatur. vocant autem αἱματηρὰ. Item quibus ſanguis habet admiſtam bilem, aliquando aperit, roditque oſcilla vaſorum, unde fluit ſanguis. Hæc autem improprie quoque Dyſenteria vocatur, nullumque nomen reperit, niſi ſub τὸ γένει αἱματηρὰ comprehendas. Quamquam hoc nomen ad eam evacuationem, quæ ob quantitatem contingit, accommodetur. Galenus autem indicare videtur & hanc & illam αἱματηρὰ appellari poſſe, hoc diſcrimine ſtatuto, quod una dicatur αἱματηρὰ ob ſanguinis copiam, altera ob qualitatem. Quod autem ea quæ ob qualitatem fit, αἱματηρὰ, quoque dici poſſe, colligi poteſt ex Commentario in 5. Aphoriſmorum. Nam dum Hippocrates narrat ea ſymptomata quæ contingunt iis quibus circum ulcera tumores ſiunt, & de repente evaneſcunt, meminit Dyſenteriæ non proprie dictæ, ſed quæ αἱματηρὰ vocatur. Nam ulcera aut partes poſticas corporis, aut anticas occupant, tumoreſque iis aſſident, aut evaneſcunt. Si in poſticis, convulſiones fiunt tumore diſparente, aut tetani: ſi in anticis, inſania, dolor lateris acutus, ſuppuratum, difficultas inteſtinorum. Horum hæc demonſtratio, quia poſteriora nervoſa, anteriora vero venoſa ac arterioſa. ideoque alio loco dictum erat, *Mulieribus rigores ex lumbis magis & ad dorſum*, &c. Quod contingit & quia pars illa nervoſa, & frigida, & facile compaſſionis modo ad principiam nervorum affectio fertur, & quia ſubſtantiæ mollioris eſt, facile alterationem ſuſcipit. At partes anteriores calidiorem habent temperaturam, ait Galenus. Si itaque tumores, præſertim ſi ἐρυθροὶ ſint, evaneſcant in partibus anterioribus dolores lateris & dyſenteria fiunt αἱματηρὰ, id fit per μετάστασιν, cujus maxime ratio habenda in morbis, an enim dyſenteriam probabile eſt fieri a ſanguinis tantum copia, an vero a ſanguine multo, ſed jam mala qualitate prædito? Si enim nondum contraxiſſet malam qualitatem, non triſtia illa ſymptomata afferret. Ergo credibile eſt illam dyſenteriam a qualitate & quantitate ſanguinis contigiſſe. Sic ex eo loco patet dyſenteriam a qualitate ſanguinis factam nullo in inteſtinis concepto ulcere, αἱματηρὰν dici poſſe, non eam ſolum quæ a quantitate ſanguinis fit. Utitur enim Galenus nomine τῆς δυσεντερίας αἱματηρᾶς. Com in Apho. 65. lib. 5. Aph. 69. lib. 5. 3. de ſympt. cauſ.

Præterea hepatici ſæpe excernunt ſanguinem nullo inteſtinorum ulcerato, tamen non dyſenteria proprie, ſed hepatica dicitur dyſenteria: & illa eſt, de qua ante dictum eſt, quam Hippocrates vocat ἀπὸ ἥπατος ἰχῶρας, ut Prorrh. part 2.

Galenus Comment. in part. 2. Prorrheticorum demonſtravit.

Quid ergo reſtat de dyſenteria dicendum, paucis aperiri debet quo excretionis modo ſignificetur obſideri inteſtinum ſuperius aut inferius: quod & dejectiones, & doloris ſitus & ſpecies declarabunt. Præterea quid de dyſenteria ſcripſerit Hippocrates, præſertim in libris Prorrhetic. Varietas inteſtinorum efficit ut & teneſmus, & dyſenteria non facile ſedem affectam
Cap. 2. privatim ſignificent, ait Galenus. Item affinitas affectuum efficit quomi-
lib. 6. de nus minus facile hepaticus fluxus a dyſenterico diſtinguatur. Sunt quidem
loc. aff. notæ nonnullæ, quibus diſtinguere poſſis. Etenim in dyſenteria paullatim & cum torminibus excretio fit, & ſubinde deſurgendi neceſſitas adeſt: quod in hepatico fluxu non contingit. Et mirum quod ſcribit Galenus eodem cap. Dyſenteriam hepaticam a dyſenteria proprie dicta, quæ in ulcere conſiſtit, in eo diſtingui, quod dyſenteria proprie dicta non repente & affatim fiat, ſed ſenſim, quum ulcus ſua habeat tempora, & quædam rudimenta habeat: quod in dyſenteria hepatica non vult contingere; quaſi vero hepatica dyſenteria non habeat quoque ſua tempora, & non imbecillitas illa a qua naſcitur ille affectus, inducatur ex longo tempore. Quod ſi verum eſt, nulla plane eſt Galeni diſtinctio de utroque affectu conſtituta. Nec hunc locum plane intelligo, niſi de excretionis modo quam de generatione potius intelligatur. Aut hæc accipiuntur non ita ſtricte. Hujus rei iis judicium relinquo, quibus acuties ingenii major ineſt. Ergo excretionis modus, & dolorum perceptio in variis partibus, & varia contenta, variique mixta morborum ſedem ſatis indicant: ac primum in doloribus & ſitus, & ſpecies conſideranda: ſitus quidem, ſi in partibus ſuperioribus, aut inferioribus conſiſtat dolor. Nam prout partes ſuperas, aut inferas tenet, ita aut tenuia, aut craſſa inteſtina dicitur occupare. Sed qui in Anatome verſati ſunt, ajunt hanc ſitus conſiderationem nihil eſſe faciundam. Inteſtinum enim colon in craſſorum inteſtinorum cenſu habetur, & tamen ſi quis in eo dolor ſit, non dicitur deprehendi ex ſitu inferiore. In hominibus enim vicinum eſt colon ventriculo: unde in colicis doloribus ſtomachi ſubverſiones, & vomitionis aſſiduitas. Quid ergo ſibi vult ille ſitus ſuperior, aut inferior? Præterea quod ad ſpeciem doloris attinet, quæri poteſt, an dolor in ſuperioribus, tenuibuſque inteſtinis ſit aut major, aut minor, quam qui in craſſioribus conſedit? Primum ex Anatome diſci debet tenuium inteſtinorum tunicas rara ac tenui ſubſtantia conſtare, & inteſtina illa, quæ membranoſa ſunt, exquiſitioris eſſe ſenſus quam ſint craſſa, quippe quæ carnoſa ſint magis. Si exquiſitior in illis quam in his ſit ſenſus, dolor qui in triſti ſenſatione conſiſtit, major erit, ac manifeſtior in tenuibus quam craſſis inteſtinis. Ac propterea Galenus vehementiſſimos dolores in tenuibus inteſtinis perſentiri dixit: Contra tamen & ra-
Cap. 2. tionem Anatomes, & communem ſenſum, & ſententiam Galeni locus alius
lib. 6. de ſtabit ab eodem Galeno ſcriptus, cujus hæc verba: *Ex doloribus ii qui ve-*
loc. aff. *hementiſſimi ſunt, haud abs re in craſſis erunt inteſtinis.* Qui vero mitiores ſunt, horum duorum alterum eſſe neceſſe eſt, aut quod a mitiore minoreque cauſa ſunt, aut quod non in craſſis, ſed in tenuibus ſunt inteſtinis.

teſtinis. Hoc ex loco ſole clarius apparet dolores graviores deterioreſque eſſe in *Cap. 5. lib. 2. de loc. aff.*
craſſis quam tenuibus inteſtinis, poſitis omnibus paribus; alioqui diſtinctionis omne fundamentum mutaret. Sed locus ille plane falſus & erroneus eſt, niſi intelligatur. Inſtitutum Galeni eſt de colicis doloribus a materia craſſa frigida, lentaque diſputare: quum enim cumulandæ, craſſæ crudæque materiæ locus ſit opportunus, Colon inteſtinum, ideo & ratione loci, qui amplus eſt, diſtenditur valde, & materiæ quæ in eo congeri ſolet, quum vehementiſſimi ſint dolores, conjicimus in colo eſſe; ſi manſuetiores, aut in tenuibus ſunt, utpote in quibus non ſoleat illa pituita cumulari, aut in colo ſunt, ſed a minore cauſa. Sed dicet aliquis, ſi in tenui & craſſo inteſtino eadem craſſa materia ponatur, a qua dolor, an non crudelior dolor in tenui, quam in craſſo? Verum quidem eſſe videtur. Sed in tenuibus inteſtinis non illa congeritur materia: propterea accommodate admodum facit ſententia Galeni in lib. de locis affect. *Omnes, ait, & Medici, & populares vehementiſſimos dolores ad colon referunt, & colicos vocant. Quod mihi veriſimile videtur,* ait Galenus. *Nam non ut in ureteribus lapides impacti lapide dolores excitantur, ita in tenuibus inteſtinis frigidi ſpiritus & humores retenti graviſſimos dolores excitant. Nam quum tenuium inteſtinorum tunica ſit rara, diu hujuſmodi cauſas, ideſt, craſſos humores continere non poſſunt. Probabilius ergo eum craſſum humorem in craſſo inteſtino genitum, egredi nequeuntem dolores hic movere. Vehementes quidem ob intemperantiam, & corporum craſſorum tenſionem: longos, quia difficulter vacuatur.* *Cap. 2. lib. 6.*
12 Hoc ex loco patet ſuperiorem ſententiam de gravitate doloris in craſſis inteſtinis intelligi de materia frigida quæ & generationem peculiariter hic habet, & manſionem. At tenuia inteſtina, quia a bile tamquam clyſtere naturali eluuntur, non generant; & ſi habeant, non diu retinent, ut placet Galeno. Non enim negare oportet quin ſi acres mordaceſque humores in tenuibus inteſtinis retinerentur, aut crudeliores dolores, aut pares ſaltem excitarentur ac ſi eadem materia in craſſis retineretur: ſed peculiariter & craſſæ materiæ craſſa inteſtina ſunt promtuarium. Ideo, ut annotat Galenus, in tenuibus inteſtinis acerbiſſimi dolores ſunt (ut in ileo) aut quum inflammatio eſt quæ obſtruit inteſtinum ut nil tranſeat, aut reſiccatum omnino ſtercus. Quamquam contra id quod diximus, in tenuibus inteſtinis non poſſe eam phlegmonem generari, quæ inteſtini capacitatem illatenus impediat, afferri poteſt locus in quo Galenus docens aſperæ arteriæ phlegmonem poſſe quidem difficultatem ſpirandi afferre, ſed ſtrangulationem non poſſe inducere, ſcribit: *Impoſſibile eſt corporis multum tenuis inflammationem ſpatium eſſatu dignum replere.* Tenuia inteſtina, per eumdem Galenum 6. de loc. affectis, tunicam habent raram admodum. Ergo quamvis in ea concipiatur phlegmone, non poteſt viam obſtruere. Locus eſt notandus. *Comm. in Aph. 34. lib. 4.*

His ita poſitis, ad reliqua pergendum eſt, ac de miſtionis modo dicendum. *1. cap. 3. de loc. affect. 4. cap. 1. 6.*
Galenus excretionis modum conſideravit: item quæ excernuntur: præterea qualiter miſcentur quæ excernuntur. Hæc autem vocat Galenus eo loco, ulceris notas admiſtas, aut non admiſtas, parum aut multum admiſtas. Si quæ excernuntur membranoſa magis ſint, a tenuioribus inteſtinis excretio fit, ſi

Cap. 4. lib. 1. de loc. aff. autem purulenta magis & carnoſa ab inteſtinis craſſioribus. Et quod ad tempus excretionis pertinet, ſi poſtquam dolor in partibus perceptus eſt, brevi poſt tempore deſideat æger, a partibus propinquis ſecretio fit: contra vero evenit ſi a longinquis partibus humores exiverant. Præterea notæ ulcens, vel ſanguis, aut tota totis excrementis ſunt mixta, aut per ſe, & veluti ſola in ſeſe coacta comprehenſaque excernuntur: ſi partium omnium quaſi minutim conciſarum ac confractarum mixtio fiat, a ſuperioribus inteſtinis vacuatio fit: ſin aut ſanguis, aut pus ſecretum videatur, & per ſe ſolum exſiſtens, in ſeſeque coactum, a propinquis partibus materia denaditur, hujuſmodi excretionem dicimus fieri aut ἀθρόως, aut non. Quod Aph. 35. lib. 7 ut intelligamus, afferri poteſt ſententia ex Aphoriſmis Hippocratis: *Quorum in urinis ſupereminet pingue aliquid, idque ἄθροον*, ideſt conſertum, totumque in ſeſe, iis renes laborant. ἀθρόον dicitur ἄθροον, ut pus τὸ ἀθρόον, quum non eſt divulſum, diviſumque, ſed compreſſum, coactum, collectumque in ſeſe. Galenus in Commentar. docet, quum a partibus corporis decedit aliquid craſſum una cum liquore, aut etiam ſine eo, ob viæ prolixitatem non poteſt ſuam cohærentiam ac continuitatem retinere, ſed refringitur, dividitur, divelliturque. Quum autem a propinquis partibus dimanat, conduntur, coitque, ac in ſeſe compingitur. hoc autem dicitur ἄθροον & ἀθρόως excerni, quamquam in noſtris definitionibus Medicis ἀθρόον longe aliis differentiis & ſignificationes expoſuimus.

Pleraque in noſtris monimentis de differentiis alvi fluorum, ſive ſint univerſales, ſive particulares, ſive cruenti, ſive cœliaci, ſive hepatici: quæ omnia huc meminiſſe non vacat. Tantum huc afferemus ſilvam aliquam remediorum non ſine judicio uſurpandorum, ſed cuique pro diverſo tempore morbi, & varia corporis conſtitutione accommodandorum. Illa quoniam nos in uſum contulimus, & ab aliis uſurpata vidimus, relictis omnibus dictionibus qui in dyſentericis fluoribus curandis ſunt conſiderandi, nudam remediorum tabulam proponemus. Et forte primo loco ponemus quæ adſtringant, non quod ita ſtatim faciundum putemus in eorum erroribus noſipſos implicantes, quibus irretitos veteres Galenus ſcribit. Illi enim omnem dyſenteriam per ſola adſtringentia, idque initio morbi curabant. Quod Cap. 33. lib. 1. de ſimpl. med. Cas. peſſimum eſt, quum dyſenteria intempeſtive ſuppreſſa ſit calamitoſa Hippocr.

In fluxu hepatico:

℞ ol. de abſynthio ℥ j ſ. olei roſati ℥ j. ſantalor. omn. pulveriz. ʒ ſ. aſſa odorata ℈ j cum cera fiat linim. pro hepate.

℞ carnis cyton maſtich. cerot. confortat. an. ʒ vj ladani in vino ſoluti ʒ ij cypp. aloes lota an. ʒ j. Malaxentur cum ol. de abſynth. & roſat. fiat maſſa emplaſtri pro ſtomacho.

Item ℞ *pulp. paſſul. damaſc. ʒ j. ſ. carn. myrobal. emblicar. per ſetaceum tranſmiſſam, hepat. vulp. prapar. an. ʒ iij raſur. ebor. ʒ j ſacch. roſ. ℥ j cum ſyrup. de cichor. compoſ. ſine rheo fiat opiata: uſus ſit ʒ ſ.*

Ad dyſentericos fluores valent clyſteres, in quibus ſepum hircinum prius ſolutum oleo roſato diſſolvatur.

℞. ſyrup. roſar. ſiccar. ℥ j ſyrup. de papav. ℥ ſ. cum decoct. pap. fiat potus.

Item

ogle

Item ℞ *rhab. pulver.* ʒ ij. *diſſol. in aq. roſar. fiat potus.*

℞ *lact. uſtul. cum calculis fluviatilibus* ℔ ſ. *mucag. ſem. citri, hordei & pſylli extract. in aqua centinodiæ* ℥ ii *coaguli de quo caſei fiunt, boli armen. amygda. an.* ʒ j ſ *vitell. ovi unum fiat clyſter*

Fotus ex plantag. althea, ſeminib. & calidis & frigidis valent.

Item hoc quod ſequitur:

℞. *coriandri* ℥ ſ. *aniſi* ʒ ij *roſarum rubr. cort. citri, carnis cytonior, exſiccat. an.* ʒ j *ſacchar. roſ. quan. ſuff.*

℞. *raſ. unicor. gr.* 5. *cum deſtillato reſtaur. fiat potus.*

℞. *ſyrup. roſ. ſiccar.* ℥ j. *diacod. cum addit.* ℥ ſ. *cum decoct. lactucæ fiat potus.*

Paretur hordeatum incoctis duobus capitibus papaveris, & poſitis in nodulo.

℞. *confer. roſat. ſymphyt. cornelio. nenuph. an.* ℥ ſ *pulver. triaſant. diatrag. frigids, diarrhod. Abbat. an* ʒ j. *trochiſc. de Karab & ſpod. an* ʒ ſ. *paſſul. cum toto* ʒ ij *ſeminis papav. albi* ʒ j. ſ. *aqua decoct. duorum pullorum in aqua pluviali ferrata alteratorum cum lactuc. portul. bugloſ. borag. ſolus plantag.* ℔ viij *Pone in alambico cum mica duorum panum infuſor in lacte fiat deſtillatio in baln. Mariæ.*

℞. *præd. deſtillat.* ℔ ſ. *ſacchari roſ.* ℥ ij. *vini granat.* ℥ ſ. *cinnamom.* ʒ ſ. *paſſet. per manic. Hippocr. utatur omni hora.*

℞. *conſerv. roſar.* ℥ ſ. *myrobalan. citrin. condit.* ʒ ij *raſur. ebor. cor. cervi, coral. rubr. an* ℈ ſ. *ſacchar. roſ. quod ſuff. fiat condium.*

Item parata ſunt hordeata cum lacte vaccino.

℞. *myva cytonior.* ℥ ij. *capiat cochlearia duo ante paſtu.*

℞. *ſumach.* ℥ j *granor. berberis* ℥ j. *facti ſunt noduli impoſiti per ſedem.*

℞. *ol. commun. lib. i. cera alba quod ſuff. piſtetur in mortario affundendo aquam frigid. fiat unguent.*

℞ *decoct. fact. ex roſ. rubr. plantag. verbaſ. ſem. portulac. acetoſ. roſar. florib. chamam. diſſolu. ex mucag. ſem. cytonior. extract. in aqu. ſolatriq. ſ. albumi. ovor.* 3. ℥ ij. *illius prædicti ceroti refriger. fiat fot.*

℞. *olei nucis moſc.* ℥ ſ. *pro ſtomacho.*

℞. *rad. alth. lib. ſ. coquatur in lacte ad lib. ij.*

℞ *prædict. decoct. lib. j. mucag. ſemin. cyton. extract. in aqua plantag. axungia anſer. an* ℥ ſ. *mellis roſ.* ʒ vj. *ſacchari comm.* ℥ ij. *croci* ℈ ſ. *fiat clyſter.*

℞ *olei roſ. cyton. & maſtich. an.* ʒ vj. *coral. rubr. & gallia moſc. an.* ʒ j *cum cera fiat linimentum.*

℞ *terra ſigill* ʒ j. *boli armen.* ℈ j. *ſyrupi roſar. ſiccar.* ℥ j. *aqu. roſar.* ℥ ij. *fiat potus.*

℞. *pulver. pudendi cervini* ʒ j. *ſacchari roſ.* ℥ j. *fiat pulvis*

℞. *far. fabar.* ℥ ij *roſar. rubr. maſtich. an* ʒ iij *carnis cyton. ceroti ſtomach. an* ℥ j. ſ. *cum oleo cyton. fiat emplaſt. pro ſtomacho, & toto ventre.*

℞. *conſerv. roſar.* ʒ j *philo. roma.* ℈ ſ. *terra ſigil* ℈ j. *corall. rub.* ℈ ſ. *cum ſaccharo. fiat bolus, capiat hora ſomni.*

℞. corticum myrob citrin ℥ ſ. paſſul ʒ iij glycyrrh ʒ j. ſ. plantag. m. ſ. In colat. diſſolve ſyrupum de cichor. compoſ. cum rheo ℥ ſ. rheub. pulver. ʒ ſ. philonii rom ℈ j fiat potus.

℞ aqu decoct ſumach & unius myrobal. plantag. roſar. berberis, ℥ iiij. in quibus diſſolv. boli armen loti in aqua roſar ʒ ſ ſyrupi roſar. ſiccar. & cytonior. an. ℥ ſ. trochiſc de ſpodio ℈ j. fiat potus, capiat ſero

℞. philonii rom ʒ ſ. ſyrupi cyton. ʒ vj trochiſc. de Karab ʒ j cum decoct. ſumach roſar plantag. fiat potus.

℞. corticum myrobal. citon. cebul an ℥ ſ fiat decoct in aqua centinodia. In colat. diſſolve ſyrup roſar. ſiccarum ℥ j aqu. arnogloſ. ℥ j. ſ. fiat potus.

℞. myrobolan. citrinarum contuſ. cum amygdalis ℈ iiij fiat decoct. in aqua plantag. In colatura diſſolve earund. myrob pulveriz. ℈ j. mithridatii ʒ ſ ſyrupi de cyton. & menth. an. ℥ ſ. cornu cervi uſti ʒ j. fiat potus aromatizatus cinnam.

℞. cypp. calami aromat. ſchenuanth. caryoph. an ℥ ſ roſar. rubr. menth. abſynth. falior. myrtil. an. m j ſem aniſi, fænic. cumi, an. ʒ iij. balauſt. ℥ j. includantur ſacculo: fiat decoct. in aqu. fabror. & vino ſtypt. pro fotu ventris.

℞. roſ. rubr. abſynthii, an m. j. cypp. ʒ iij. ſumac. balauſt. nucum cupreſſ. myrtill. an ℥ j. gallar. ℥ ſ. fiat ſaccul. qui bulliat in aqua & vino rubro, adde aceti roſati ℥ ij.

℞ ſucci plantag. depurati, centinodia, an. ℥ ij. boli armeni loti in aq. roſ. ʒ ſ trochiſc. de karab ℈ ij ſyrupi myrtb. & cyton. an ℥ ſ fiat potus.

℞ olei maſtich. de abſynth de menth. ceroti ſtomach. an. ʒ iij olei nucis moſc ʒ j caryophyl & pip. an. gr. vj. fiat unguent. pro ſtomacho.

℞ ceroti ſantal. unc. ij. maſtich. carnis cyton. an ℥ ſ. roſar rubr. unguenti comitiſſ. an. ʒ ij Fiat amplaſtr. cum pulvere lapid calam. & bolo.

℞ carnem unius perdicis, dimidiam partem capi, vitellina carnis fruſtum unum, falior. plantag. ſcabioſa, card. an m j. ſemin berberis, cytan 4. ſemin frigid major an ℥ ſ. conſerva roſar rubr. de ribes, conſer. bugloſ. & roſ. an ℥ ſ. mica panis ℥ iiij Includantur omnia vaſe figulino, coletur in colat. ad lib duas diſſolv ſucci granat. ſucci ribes, an. ℥ ij. ſ. frequenter utatur.

℞. olei maſtich. cyton & roſ an ℥ ſ pulv. roſar rubr. corall. rubr. an. ʒ ſ galangæ ℈ j. cum cera nova in aqua plantaginis lota. Fiat linimentum pro ventriculo ad regionem umbilici.

℞ far fab. ℥ ij roſ rub. maſtich an ʒ iij. carnis cyton. confortat. gal. an ℥ i. ſ. cum oleo cytanior fiat emplaſtrum pro ventre anteriore. Applicetur aliud parti poſtica.

℞. emplaſtri de gallia cum ſignificationibus calefactis ℥ iiij terra lemnia, coral pulver an ʒ j. boli armeni, carnis cyton an. ʒ j. ſ. cum ol. maſtich. Fiat unguentum pro ventre toto.

℞ plantag. ſumach balauſt. roſ an m unum. fiat decoct. pro doſi. In colat diſſol trochiſ. de ſpodio & kar. boli arm. an. ʒ ſ. ſyrupi roſ. ſicc ℥ j. philonii romani ℈ j. fiat potio.

℞ co-

℞. coral. rub. pulver. trochiſc. de ſpodio & Karab. cum ℈ ij gummi tragacan. uſti, boli armen. loti aqu. roſ ℥ ſ ſyrupi cichor. & cytonior. an. ℥ ſ opij gr. ij cum decoct plantag. fiat potus.

Item ℞. *pilul. de cynogloſ. ſcr. ſ Capiat ex ſyrup. de ſiccis.*

℞. ſucci plantag. depurati ℥ iij. trochiſc. de Karab ʒ ij boli arm. loti in aqua roſar ℥ ſ trochiſc. de ſpodio ℈ j. ſyrap. myrtil. ℥ j. fiat potus.

Valet hic elyſter in ſomnis doloribus.

℞. capita tria papav. tapſi m. j. roſarum, m. j radicis althea ℥ j. coquantur in aqua. diſſol lactis lib ſ pulverem duorum ovorum induratorum, pro tribus injectionib. in ventrem.

℞. roſar rubrar. ſumach. balauſt & nucum cupreſſ galla. corticum granat. an m. j. ſem berberis ℥ iij. alumin ℥ iij fiat ſacculus qui bulliat in aqua fabror. adde aceti ℥ ij Ceratum ſantalinum malaxatum in oxycrato aut oxyrrhod. applicitum hepati confert.

Plena ſunt libri remediis quæ ad dyſenteriam apprime conferunt, ſive detergendum, ſive leniendum, ſive incruſtandum, ſive abluendum, ſive incarnandum, denique pro variis ſcopis quos intueri poſſumus.

Solum hoc annotandum de dyſenteria, quod alio animum convertentes, cetera adjicere non meminimus, conſcriptum eſſe caput de ea ab Hippocrate lib. 2. Prorrheticor in quem librum Galenus Commentarium non conſcripſit. Quod eo a Galeno factum videtur, vel quia illum librum Hippocratis eſſe non putaret quamquam hæc ratio jejuna videtur, quum ne alium librum priorem ipſius eſſe exiſtimet, quem tamen ſcholiis illuſtravit; aut quia clarior videretur, ut & revera eſt, quam ut in conſcribendis in eum commentariis opera inſumatur: aut conſcripſit & concinnavit, ſed ii injuria temporis exciderunt, aut blattis & tineis eſca ſunt, aut ad eos qui nimium publicæ utilitati invidentes, maluut neſcio cui commentario oſcitanter indormire, quam ejus partem ſuis communicare. Satis eſt locum Prorrhetici indicaſſe, ut ex ejus penu quodlubet, & ſemel ſubindicatum eſt, quum volemus, depromatur.

ANNOTATIONES.

1 *Galenus hunc nodum ſolvit cap. 17. lib. 2. de different. febr. Quum pars imbecilla eſt, & aliunde in hanc humor influit, hic humor ſi pars bene affecta eſſet, alimentum foret, ſed quia laborat eſt illi potius onus quam nutrimentum, ait Galenus, unde non mirum ſi corrumpatur.*

2 *Tamen cap. 1. lib 6. de loc. affect. vult facile aut ſaltem facilius per comparationem deprehendi tumores & inflammationes lienis, quam hepatis. Et quod ad ſimarum hepatis inflammationem ſpectat, non adeo difficulter cognoſcatur, quia ſimarum inflammationes cum gibbis partibus communicant.*

3 *Galenus loquens de intemperie hepatis, cap. 7. lib. 5. de loc. affect. ait: Calida hepatis intemperies cibos in eo contentos, & eos qui per venas meſenterii deferuntur adurit: frigida contentum jam in jecore humorem*

craſſum contumaciorem reddit. id quod affertur ſemicoctum reddit arida ſicciora, craſſioraſque, humida tenuiora.

4 *Notanda vox, (non ſolum propter ea quæ dicta ſunt) ſapp. Nam hinc patet ob affectionem peculiarem ipſius meſenterii attractionem non fieri.*

5 *Galenus comment. in part. 2. lib. 2. Prognoſt. docet fluorem alvi ſequi ex inflammatione meſenterii, & hydropem, tribus de cauſis. Locus eſt notandus. Omnium autem ampliſſime de diſtinctione hepaticarum & meſaraicarum excretionum, cap. 7. lib. 5. de loc. affect. Galenus.*

6 *Tamen in doctrina Galeni, inteſtina unam tantum habent facultatem: quomodo ergo lyenteria horum vitio contingit?*

7 *Inappetentia ad facultatem vitalem a Galeno refertur*

8 *Comment. in part. 38 ſect. 2. lib. 6. Epid. notat ichorem dici bifariam: & pro aquea ſubſtantia quæ circumfluit craſſiorem partem cujuslibet humoris; & veluti* [illegible]*, quum malignam qualitatem humor ille adeptus eſt, a quo ichore mali morbi.*

9 *Sub finem libri de vetere medicina, certiſſimo argumento colligere poſſis & minores eſſe dolores in inteſtinis quam ſint in hepate, & regione ejus & frequentiores eſſe in hepate. Nam quia hepar tenerum eſt, (ἁπαλὸν Græci) & ſanguineam viſcus, ideo magis ſentit. Inteſtina nervoſa ſunt, membranoſa, fortiaque, ideo magis reſiſtunt.*

10 *Ab ea parte qua dolor ſentitur, nullum judicium ſumi poteſt quo intelligas colon inteſtinum potius quam tenue affici ac laborare. Ait Galenus cap. 5. lib. 2. de loc. affect. quod falſum videtur. Niſi quis dicat generaliter ex vehementia doloris dicere nos poſſe tenue quam craſſum inteſtinum laborare: ſi enim vehementiſſimi dolores, credibilius eſſe in craſſis inteſtinis, ſed peculiariter a parte affecta non poſſumus indicationem ſumere ut judicemus colon potius laborare quam aliquod ex tenuibus inteſtinis.*

11 *Quo pacto dolores in inteſtinis excitentur ob revolutiones eorumdem, Hippocrates libro de vetere Medic. ſub finem explicavit.*

12 *Ex cap. 5. lib. 2. de loc. affect. tenuitas corporis inteſtinorum efficit ut non diu humor craſſus retineatur: quod contingit in craſſis. Ideo Galenus loquens de dolore colico quem patiebatur, ait:* Neque tamquam per tenue corpus brevis temporis ſpatio dolor tranſibat, ſed quaſi a profundo per craſſius corpus ferebatur, quam ſit tunica tenuium inteſtinorum. *Tamen ibidem ait:* Nullum a parte a qua dolor excitatur, aut qua ſentitur judicium ſumi, ut magis tenue quam craſſum inteſtinum affici intelligamus. *Quod falſum eſt, & iis quæ hic dicuntur contrarium. Nec video quomodo cohærere poſſit, niſi forte ob revolutionem coli inteſtini dicat fieri non poſſe ut ſi ſpectetur ſitus doloris, judicemus aut colon inteſtinum laborare, aut tenue aliquod. Et niſi ita locus audiatur, non eum poſſum explicare. Situs enim fallax omnino eſt, nam ileum inteſtinum infra umbilicum fere totum eſt: ergo ex ſitu nil colliges.*

CON.

Digitized by Google

CONSILIUM LIV.
De Angina.

CONSTITUTIO aquilonia impenſe frigida & ſicca ſævierat, quum in hominum genus magna morborum vis invaſit, ac præſertim febres, cum magna perfrigeratione, caleſcendi, frigeſcendique erat viciſſitudo, & crudor quidam, ut Ariſtoteles 1. Problematon 9, & 10 problemate annotavit. Ille autem crudor, Græcis σφακελος, maxime ob frigidam, ſiccam, aquiloniamque conſtitutionem ſolet contingere. Pleuritides graſſatæ ſunt, peripneumoniæ, pulmonumque variæ affectiones, atque inter cetera tuſſes & raucedines, præſertim quum deſæviente hieme quæ in ſummo ſqualore & rigore frigoris congelata, conglaciataque fuerat, fundi liquarique cœperunt. Inter cetera ophthalmiæ multis ῥευματικαὶ, multis ξηραὶ, ut quæ in ſiccitatibus αυχμοὺς Græci vocant, contingere ſolent: 1 item deglutiendi quædam difficultas cum febre, linguæ ſcabritie, totius oris ſqualore quodam, juncta virium infirmitate. Atque de hoc tertio agere inſtitutum eſt; nam & quum nil appareret in faucibus, & tamen deglutire apte non poſſent ægri, nec ſolemnis remediorum uſus quicquam conduceret, idipſum nobis medicinam facientibus plurimum negotii dedit. Tres nobis videre contigit in quibus nil apparebat rubrum in faucibus, nil extra, non erigendi capitis ulla neceſſitas, & tamen per quindecim dies ſine ulla tuſſi, ſine excreatione manſerunt, cum linguæ & totius oris ad mediam fere aſperam arteriam ſqualore, ſiccitate, non calore ullo eſſatu digno, ſine tumore ullo, & tamen nil allevabantur. Hippocrates quidem part. 20 lib. 3 Prognoſticon, meminit cujuſdam ſynanches quæ ægrum in periculum non conjicit: non laborat guttur, ſed in fauces, aut in cervicem, aut in utramque fluxio fit: maximaque ex parte cervix & pectus ruborem contrahunt. At talis fluxio *ſacer ignis* ab Hippocrate vocatur, quod eryſipelatodes ſit. Nec dolent vehementer, nec difficulter ſpirant, quum guttur non perpetiatur. At in noſtris ægris nullus rubor in cervice, aut pectore, ſed tantum neſcio quid ſuperficie tenus in faucibus & circum valvam apparebat: dumque ſaliva deglutiebatur, difficultas quædam erat. Item parte 17. lib. 3 Progonoſt. meminit faucium exulceratarum in febribus, quod nos aliquando obſervavimus, quum & a capite rodens humor defertur exulceratis, & poſtea vi febris rurſus ſummittitur humor; qui ob calorem febrilem acrimoniam acquirens malum continuet atque protrahat. Sed nil in ægris noſtris tale apparuit. Quid ergo fuit quod illis tantam moleſtiam pareret? Illa difficultas, quæ aliquid συναγχικὸν in ſe habebat, & forte ad ſynanchen referri poteſt (generali enim nomine quæquid nonnullam difficultatem ſpirandi affert, aut circa guttur, aut fauces, illud ſynanche nominatur Galeno comm. in lib. de diæta acutor. Sed unde illa difficultas, quum nec magnus dolor, nec phlogoſis apparens, immo nec tumor, aut phlegmonodes aut pituitoſus, nil eryſipelatodes apparebat; & tamen maxima eſt ſiccitas, nil reſudante, nil excreto, ſqualor eſt, & languent admodum ægri. An hic morbus angina ſicca, aut bilioſa, aut morbus ſiccus vocabitur?

3 Progn. part 17.

Comm. in par. 3 lib. 4 de diæt. acut.

Aphs. 16. lib. 3

Re-

Digitized by Google

Aph. 12. *lib.* 3. & *aph.* 14. 2. Reperio apud Hippocratem nomen τὸ ξηρὸν multis rebus attribui, & magnam vim habere, immo majorem forte quam quis exiſtimet. Si liceret orationis vela pandere, multa ea de re diſputari a nobis poſſent. In aphoriſmis multis in locis invenio ὀφθαλμίας ξηράς, & ὀφθαλμίας φλεγμώδεις, quæ eædem & ξηραὶ dicuntur, ἐν αὐχμοῖς. Item apud Hippocratem 4. de diæta acutor. χείλεα ξηρὰ καὶ ὑγρὰ & apud eumdem Hippocratem, anginam reperio χολώδεα, πικρόχολον (ita enim eas voces admittit Galenus clarioris doctrinæ
Text. 31. *lib.* 4. *de diæta.* gratia, ut diſtinguatur ab ea angina, quam φλεγματώδη appellari volunt. Et illa angina a nitroſo humore fit, qui non fauces obſidet tantum, ſed muſculos a tergo, ut paullo poſt explicabimus, orthopnœamque patit, καὶ ταῦ ξηρότερα πάθεα, ita tamen ut nil appareat. Notanda hæc vox ξηρότατα πάθεα nam & in 4. Aphoriſmorum, periculoſiſſimam quamdam anginam video, ὡς τὰν διαφθάλμιον ξηρότατα, unde ſtrangulatio, accedente quoque febre quæ eam ſiccitatem adaugeat. Præterea in 1. de Diætæ acutor. τὸ πτύαλον ξηρὸν καὶ ὑγρὸν reperio. Quoniam vero in ſenſu omnes hæ ſententiæ, in quibus τὸ ξηρὸν repetitur, accipientur? Item & hæc in qua Hip-
In Coacis pocrat periculi jam advenientis ſignum dat, in jam pernicioſis morbis, ut, parvi tremores, & vomitus æruginoſus, qui in potibus ſubſtrepunt, & τὰ ἐμβορβορύζοντα ξηροῖσι, ἢ χαλινωθέντα βρυχήσει, id eſt, in ſiccis ſubmurmurant, & deglutiunt difficulter. Duretus illud ἐμβορβορύζοντα ἐν ξηροῖσι refert ad murmur hypochondriorum, ut murmur illud ſit ob inflammationem diaphragmatis in ſympathiam cerebri tracti; ego vero non ad murmur ob inflammationem diaphragmatis refero; quamquam ſcio borborygmum inde naſci poſſe, ſed quum & ſtrepitus in bibendo, & difficilis deglutionis meminerit; ego illud murmur ἐν ξηρῷ, in ſicco, refero ad id quod apparet ſæpe in delirantibus, in quibus laryngis muſculi ſiccati ſunt, ut non amplius motum facilem præſtent nec obediant. Nam quum bibunt illi, & delirant, pars aquæ quæ deſcendit quodammodo in præceps cum ſonitu, in vacuo & inani deſcendere videtur; obauditurque murmur & borborygmus circum præcordia, ſiccatis muſculis, & liquore recta deſcendente, nil adminiſtrantibus illis muſculis. Sic illa vox, ξηροῖσι, ad difficilem illam deglutitionem poteſt referri, quum tanta ſiccitas ſit, ut muſculi inertes ſint, & propterea audiatur ſonus & murmur, ac ſi in cavum aliquid aquæ conjiceretur.

Nunc ſingillatim explicemus vocis illius ξηρὸς ſignificationes, ut tandem de angina, aut potius de diſpoſitione anginoſa oratio noſtra terminetur. Ita enim Medicis debet conſtare, quibus incumbit ex officio morbi ideam, cauſamque animadvertere, qua ex cauſa difficultas deglutitionis pendeat.
Idea morborum noſcenda. Nec enim audito anginæ aut difficultatis deglutiendi nomine ſtatim ad ſecandas venas anulares, ac gibben accedendum; quum alias a materia hac aut illa, alias a neſcio qua intemperie illa difficultas deglutiendi oriatur. Unde auctor lib. 4. de diæta acut. duas anginæ ſpecies facit a ma-
Ophelimon ſiccu quid. teriæ diverſitate deſumtas, ut cognitis ideis morborum in remediorum delectu aliquanto exactiores ſimus, ne male, temereque unum pro altero uſurpemus.

Ophel-

Ὀφθαλμίαι ξηραὶ καὶ ὀφθαλμίαι ὑγραὶ, quum ab Hippocrate dicuntur, aut quum ὑγραι, ita eas dici accipiendum eſt, ut in ſiccis lippitudinibus nil humoris maneat, in humidis, non craſſus humor, ſed tenuis, quamquam quibuſdam placet, eas ξηρὰς dici poſſe, in quibus aliquid acre, mordax, pungens, & lancinans, non quantitate, ſed qualitate peccans, excernitur. Et hoc fortaſſis probabilitate non caret. Humidas ophthalmias Hippocrates deſcribit in Epidem. *In conſtitutione calida, humida, auſtrinaque, multis fiebant (ait) ophtalmia humida, longa, diuturna, laborioſa: palpebrarum foris & intus ἐκφύματα, idest progerminationes, quas ficos, Græcis σῦκα vocabant.* Humiditatis copia & ophthalmiam attulit, & tubercula in palpebris. ſed qua id ratione factum eſt, quum a duplici humore hoc duplex vitium natum videatur? Etenim humiditas ophthalmiæ ab humore eſt tenui, Galenus dicit, ἀπὸ τοῦ ῥεύματος ὑδατώδους: at σῦκα, ſive ἐκφύσεις, ſive ὀχθώδεις ἐπαναστάσεις (omnibus enim his nominibus unum & idem ſignificatur) a craſſiore, lentioreque humore eſſe videtur. hoc ipſum & Galenus fatetur: ait enim in Commentario, humoris redundantis ſuperfluitatem duplicem ſpeciem in tenuitatis & craſſities differentia habere, eametſi idem eſſe humor videatur, & in eodem loco conſiſtat. Quod hac ratione in corpore ſuccreſcere confirmat. *Quum ait, corpus exercitationibus ſolitis concutitur, moveatur, diſſituur, ac luſtratur, copiam & craſſorum & tenuium humorum ſimul concervat: craſſorum ob deſidiam & ſocordiam. tenuium & aquoſorum ob vacationis prohibitionem.* Ac ſi in quolibet humore ſit quippiam quod limi & fæcis rationem habeat, quippiam vero quod ſeri, liquidiorisve partis. Qui autem diſcernas varios effectus utriuſque humoris? tenuiorem partem excernı teſtabantur dejectiones liquidæ, urinæ, aqueæ: craſſiorem partem, vel gravitas capitis, vel coma, vel quia moram trahit cunctaturque in corpore. Et clarioris doctrinæ cauſa affectus quoſdam naſci dicemus ab humore craſſiore per congeſtionis modum: alios a tenuioris humoris copia per ſuppreſſionem, idest, qui ſuppreſſus eſt in conſtitutione aquilonia: deinde via aperta in partes influxit. Id quod tenue & aquoſum, ophthalmias humidas fecit: id quod craſſum ac deſes, ἐκφύματα quaſdam in palpebris foris & intus. Quod enim craſſum eſt, quia pigro greſſu inſiſtit, partibus inhærens alium morbum producit quam id quod tenue eſt, & ὑδατῶδες. Ἐκφῦμα progerminatio dicitur, σῦκα ficus, ἐπανάστασις ſeu ἐπανάστημα, quod nomen apud Medicos poteſt ſumi pro eruptione. Apud Ariſtophanem, bullam, papulam & phlytænam ſignificat: & quod dicitur ἐκφῦμα, illud ἐκ ſignificat in palpebrarum extremo protuberantiam, eruptionemque apparere, hoc enim verbum ἐκφύεσθαι ſignificat: Galenus in Commentario interpretatur nomen ἐκφῦμα, τὰς ἐπαναστάσεις ὀχθώδεις. Interpres, Tuberculum collium modo, vertit: & male; hoc enim grammaticoteron. Etſi enim ὄχθος, præruptum ripæ locum ſignificet & eminentiorem paullo, & ὁ ὄχθος colliculum prominentem, tamen debuit fere ὄχθος apud Medicos pro verrucis, ſive verrucoſis extuberantiis ſumi. Ita enim Marcellin. lib. 2, Dioſcoridis. Ergo τὰς ὀχθώδεις ἐπαναστάσεις verti oportet, eruptionem,

Margin note: *part. 4. lib. 3. Epid. ſect.*

nem, extuberationemque verrucoſam, quamquam Interpretis lectio plauſibilis eſt, quia Grammaticum agit.

Ut ad inſtitutum redeamus, humida ophthalmia dicitur in qua aliquid aqueum & tenue manat: ξηρὰ autem eſt quum aquilonia tempeſtas calidam humidamque excepit, hæc enim frigida conſtitutio ut manus ſpongiam, ſic cerebrum comprimit; hinc humor in has illaſve partes exprimitur, ut in oculos: quia autem extremo frigore cutis denſatur, hinc ophthalmia ſicca naſcitur: idque maxime in ſiccis ac bilioſis. Quod notandum eſt ex Hippocrate. Neque enim in omnibus ſicca ophthalmia præſente conſtitutione aquilonia fit. a Et alio loco in lib. de aere, locis & aquis probabilem affert rationem cur in ſiccitatibus, & ſqualoribus ophthalmiæ ſiccæ naſcantur. *Bilis*, inquit, (loquitur autem de hominibus bilioſis) *pars humidiſſima, atque aquoſiſſima exſiccatur atque abſumitur, craſſiſſima vero & acerrima linquitur*, ſupp. *& ſiccas ophthalmias & febres acutas faciens*. Itaque ex eo Hippocratis & Galeni loco colligi poteſt, veriſimilem eorum opinionem qui ſiccam ophthalmiam interpretantur, in qua aliquid mucoſum, paucum, ſiccum, acreque apparet mordicans oculos, non autem in qua ſupprimitur omnino humor, ut prius dictum eſt de aquilonia conſtitutione humores ſupprimente. Hinc effici poteſt ξηρὰν ὀφθαλμίαν bifariam intelligi poſſe, & eam in qua multus quidem humor ob calidam humidamque conſtitutionem, eſt, ſed ſupprimitur ob ambiens frigidum, eaque ophthalmia cruda dici poteſt, eo modo quo in libris de Diæta, morbus ſiccus dicitur, id eſt crudus, in quo excrementum nondum apparet. & eam in qua non tam quantitate quam qualitate humor in vitio eſt, ut quum acer, mordax, in bilioſo humore ſuccreſcat, tempore ſqualido, urente, aquilonio ſi vis: & ſpecies quædam erit ophthalmiæ, eaque τῇ ὑγρῇ ὀφθαλμίῃ opponetur. Et hæc poſterior de genere earum ophthalmiarum eſt, quæ a Galeno & Hippocrate vocantur φθινώδεις ὀφθαλμίαι. de quibus antequam dicamus, afferemus opinionem Aetii & Celſi περὶ ξηροφθαλμίας, nomine compoſito. Aridam lippitudinem definiunt, in qua ſubaridi oculi nec tument, nec fluunt, ſed cum levi prurigine ingraveſcunt. & palpebræ citra duritiem prægravi pituita inhæreſcunt. Huic ſimilem faciunt ψωροφθαλμίαν, aſpritudinem oculorum ac ſcabram lippitudinem interpretantur, rubor eſt oculi, pruritus e nitroſo ſalſoque humore. Ac credo in his apparere quibus corpus bilioſum eſt, aut putri ſalſaque pituita plenum. Ergo ophthalmiæ tabificæ quædam ſunt, φθινώδεις vocant ut ſine diſtinctione ſit legendum in aphoriſmo 16. lib. 3. Aphoriſmor. ἐν αὐχμοῖσι φθινώδεες ὀφθαλμίαι, non autem cum diſtinctione, lippitudines in ſqualoribus, & item tabes, ut contendit Galenus in Commentar. ſiquidem negat in ſiccitatibus, quatenus tales ſunt tabem contingere. at nec articulorum dolores, nec dyſenteriæ ipſæ, nec ſtranguriæ in ſqualoribus contingunt. Quis dicat ſine humore aut arthritim, aut dyſenteriam, aut ſtranguriam naſci? Ideoque perplexus eſt admodum Galenus in exquirendis hujus aphoriſmi demonſtrationibus. At mihi parum conſultus videtur Galenus, quaſi vero non noverit in ſqualoribus fervidas deſtillationes & dyſenterias

ab

Margin notes: a Galenus in Aph. 12 lib. 3 — Lib. de locis aere — Aph. 15 lib. 3 — Aph. 16. lib. 3.

Digitized by Google

ab aeri, ſqualidoque (ut ſic dicam) humore, qui ſenſim atque ſenſim ſeſe exerit. Nec enim adeo rudis Hippocrates, ut αὐχμὸν intellexerit ſine aliquo humore, & in medio omnis receſſus : quaſi vero ſqualor temporiſque arida & ſqualens tempeſtas non vim aliquam humoribus imprimat, & non in tali conſtitutione ſqualida ichorum dominatus non ſit ſatis malignorum. Itaque accuratior fuit hic Galenus, & ſtrictior. Porro φθινάδας ὀφθαλμίας vidiſſe & Galenus refert. Quamquam ophthalmiarum tabificarum hoc ſit proprium, ut ad tabem, conſumtionemque oculorum pertrahant, & tamen in ſqualoribus graſſantur: an vi ſqualoris, an ratione humoris ſicci, nitroſi, mali. Si humor eſt, quare non & tabes ab humore? Si vi ſqualoris, ſi oculus tabeſcit ac conſumitur, cur non & reliquum corpus? ut nomen τῆς φθίσιος non pro tabe, quæ proprie ulcus, aut aliud pulmonis vitium ſequitur, ſumatur, ſed pro qualibet conſumtione, ut poſſe ſumi Galenus ſuſpicatur in Aphoriſm. Comm. in aphor. 10. lib. 3.

Item ξηρὰ νοσήματα reperitur apud Hippocratem partic. 22. comment. 1. Part. 22. com. 1. in lib. de Diæta acut. in lib. de Diæta acut. quum diætæ inſtituendæ rationes docet. Nam quamdiu morbus ſiccus manet, tamdiu a pleniore cibo abſtinendum, nec naturæ negotium faceſſamus : nec tantum ad morbos thoracis nomen τοῦ ξηροῦ referri vult, ſed ad omnes partes laborantes, in quarum affectionibus nihil excernitur eorum quæ redundant. In ſicca ophthalmia, ut, quum nil reſudat : in cerebri affectibus, quum nec per nares, nec per palatum rei cujuſque excretio fit : in affectibus partium in ventre inferiore contentarum, quum alvus reſiccata admodum eſt. Et idem in ceteris. Quum autem excernitur aliquid, vocat morbum ὑγραίνεσθαι humeſieri. Sicca tabes ab Hippocr. deſcribitur lib. de internis affect.

Sed quæſtio hic magna oriri poſſit, an ſit idem morbus ſiccus, & crudus : an idem, morbum humeſcere & coctum eſſe, ut omnia per ſynecdochen capiantur. 3 Videtur idem eſſe morbum crudum & ſiccum, item coctum maturumve, & humidum dicere. Nam, exempli gratia, in pleuritide oris mador, ſputi expectoratique facilitas tamquam ἀποφαινόμενον jam initium morbi præteriiſſe, & brevi finitum iri demonſtrat in Aphoriſmis. Si ergo ſiccus, ideſt crudus eſt quum nil excernitur a parte, ſed materia coercita concluſaque in parte eſt : ergo in cujus ophthalmiæ initio fluor & lacrymæ multæ ſunt, ut in humida ophthalmia, ex 3 Epidem. Hippocrat. ante monſtravimus, ea dicetur humida, promdeque cocta : conſequens autem falſum eſt. Item quum cerebrum plethoricis auctum eſt ſymptomatis, & per oculos, nares & palatum multæ pituitæ liquidæ crudæque excretio fit, iſta excretio ſignificaret morbum humidum, ideſt coctum : hoc autem falſum eſt. 4 Itaque tametſi quum madet os in thoracis affectibus, brevitatis morbi indicium eſt, non tamen idem eſt ſiccum ac crudum : nec coctum, & humidum. Liquidior enim ptiſana ad humectandum propinatur, non autem ad coquendum dari dicitur. Quocirca ut in omnibus admirabilis eſt Hippocrates, ita hujus quæſtionis nodum quodammodo diſſolvit ; ſcribit enim : *Si autem os madeſiat, & quæ oportet a pulmone excernantur, ſorbitionis quantitatem augebis*. Nam quæ citius madent, Græce πλαδῶντα, celerioris criſeos notam præferunt : ſi Aph. 12. lib. 1. & lib. de criſib. paſſim.

coctum

Part. 23 lib. 1. de diæta acut. coctum & humidum, idem ſignificarent, & ξηρὸν καὶ ὠμὸν, crudum ſecū ἄπεπτον duxiſſet ſimpliciter, ſi os madeſcat, nec adjeciſſet, & qualia oportet educantur. Nam hæc particula, καὶ οἷα δεῖ, οἷα, non jam amplius contrarium ſiccitatis declarat, ſed jam ad coctionem nos inſinuant, ideſt, coctionis tacitam mentionem injiciunt. Et illud eſt quod utcte Galen. in comm. in partic. illam, annotaverit, verba illa, *ſi qualia oportet excernantur*, coctionis argumenta, ſignaque γνωρίσματα Græcis, exhibent. 6 Et ſi humidum eſſe ac coctum eſſe idem ſignificarent, catharroſæ diſpoſitiones qualeſcumque forent, de coctorum morborum numero eſſent. Nec dubium quin in quibus morbis excretio eſſe debet materiæ, ſi illa materia ſupprimatur, & ſiccus morbus dicitur & crudus: & quum excerni incipit cocta, tum morbus ὑγραίνεσθαι dicetur: & in quibus ante tempus excretio fit, nimirum materiæ crudæ, tametſi tunc νόσος ξηρὰ dici non poſſit, quia effluxio fit, tamen crudus vocabitur. Sed hæc ſubeliora

Præterea χολέραν ξηρὴν & ὑγρὰν apud Hippocratem reperio in 4 de Diæta acutor. Humida cholera dicitur in qua magna contentione & virium jactura ſurſum deorſum excretio fit putrium, incoctorumque. Galenus in comment. vult oriri τὸ acribus humoribus generatis a corruptione aſſumtorum: Acida fit a ſpiritu flatulento acri. Videtur ex ſententia Galeni his naſci ſicca cholera qui cibos coctu difficiles ſumſerunt, tranſire nequeuntes, quibus

Comm. in part. 103 lib. 4. de diæ. acut. adjecti ſunt cibi acriores ac calidiores 7 & tunc flatulenta copia impedit quominus quicquam excernatur. Unde quomodo magna, an non illa cholera in qua calida aſſumta ſunt cum difficilibus coctu, potius humida dicenda ſit quam ſicca? Hippocrates ait quidem laſerpitii radicem choleram ſiccam efficere, ſed poſtea jungit, ſi cum multo caſeo & carne bubula ſumatur.

9 Epid. p. 562. Sic in Epidem quidam vorax eſu carnium porcinarum, hauſtu vini generoſiſſimi & placentarum, in Choleram incidit, ſupp ſiccam, ut ex priore Hippocratis demonſtratione colligi eſt. Quid ergo erit humida? Quantum ex collatione locorum colligo, in humida cholera plus eſt materiæ corruptæ, facultatem expellentem irritantis ad excretionis omne genus, ut in hoc dicitur humida, quia excretio fiat, qua nominis ſignificatione ſumi τὸ ὑγρὸν diximus ante. In ſicca plus eſt crudæ, craſſæ, impactæ, & flatus eam materiam ſubigente, agitanteque; unde membranarum divulſio diruptioque aliquando, & graviſſimi dolores. In eoque ſicca dicitur, quod nil fere excernatur, ſed convolutio fit quædam inteſtinorum, & inflatio ventris. Qua in ſignificatione τὸ ξηρὸν ſumi dictum eſt paullo ante. Atque adſtrictionem eſſe flatuumque magnam ibidem collige ex Hippocrate eodem loci. *Ab arida cholera venter inflatur, ſtrepitus fiunt, dolor laterum & lumborum, nihilque alvus dejicit, ſed adſtringitur.* Ergo ξηρότητος ipſius in cholera ſicca vis in eo, quod cohibitio retentioque eſt materiæ. Quamquam Galenus Comment. in partic. illam non vult probare iſtam ſuppreſſionem flatuum ad conſtituendam hyparxim, naturamque τῆς χολέρας ξηρῆς, quod tamen a ratione alienum eſt. Verba ejus ſunt. *Quum flatus interdum exire poſſint, interdum retineri, aridam choleram ob retentos flatus generari aſſerere nequeo; nam probabilius eſt eos vocare* (ſuppl. cholera ſicca laborantes) *in quibus potius fla-*

flatus erumpunt, quam retinentur. At contra : etenim nonnullos ſummis cum cruciatibus cholera ſicca laborantes mori videmus, in quibus nil ſere excernitur, nec materiæ, nec flatus. Membranarum enim offenſæ, & divulſiones ex eo maxime ſequuntur, quod ſpirituum magna ſit vis materiam veluti ſubigens, diſpienſque, & dum penitus ſubitur, ſolutione unionis partium præſertim nervoſarum implacabiles dolores excitantur. Atque idem in ventriculo contingit & partibus vicinis, præſertim membranoſis, quod in ſuratum affectu, qui Græcis peculiari nomine σπασμὸς dicitur : Gallice *gontres crampes*, incluſus eſt enim ſpiritus divellens, & exitum ſibi quærens. De Cholera ſicca dictum ſit hactenus. *Comm. ad tare 27 l. 3. Prorrhetic memorat τῶν ἀκυτάτων μαραυδῶν.*

Accedamus nos ad id cujus gratia inſtituta eſt diſputatio. Inſtitutum erat dicere de Angina, & anginoſo quodam affectu (ita enim loquar) ideſt, de difficili deglutitione. Quæ difficultas in faucibus & gutture ſynanches aut συνάγχης πνιγώδη διάθεσιν conſtituit. Animadvertimus enim in quibuſdam, ut initio dictum eſt, ariditatem ſummam linguæ (talem autem linguam Hippocrates 7 Epidemiorum vocat γλῶτταν περιπλάδην, quod iis qui inflammatione pulmonis laborant familiaris eſſe ſoleat) dolorem occultum & latentem colli muſculorumque omnium qui ad humeros uſque protenduntur, faucium eſt ſqualor, ſiccitas, nil tamen apparet quod arguat id de quo tamquam de difficilis deglutitionis cauſa quæri poſſit. Quærendum itaque quis ſit affectus, quo nomine donandus, cujus ſpeciei, quæ idea, qui mos & ingenium. Poteſt generaliter affectus συνάγχη dici, ut Galenus Comment in partic. 30. lib. 4. de diæta acut ſumi poſſe oſtendit. Duplex autem omnis eſt συνάγχη, ut auctor lib. 4 de Diæta acutorum vult, aut eſt a materia craſſa, viſcoſaque quæ in majoribus vaſis continetur, aut a tenui, acri, bilioſa, quæ ſua tenuitate majores ampliores que venas pervadit, ſed in tenuiores ſeſe inſinuat, in ſynanche a craſſa materia tumor eſt brevi ſtrangulans : alter συνάγχη, qui a tenui fit, non ita ſeſe tumore effert, ſed intemperie potius quadam, & eryſipelatodes dicitur : Galenus dici vocari poſſe παρασυνάγχην, aut χειλώδη. Hanc autem ita deſcribit : *Quum a capite tenuis fluxio eſt, & nitroſa, quaſi ab anni tempore talis ſit, mordet, ulcerat, orthopnœam parit, & ſiccitatem multam : Quæ intuentibus nobis apparent ἰσχνὰ φαίνεται, minime tumentia apparent*. Ita enim non pro gracili ἰσχνὸς ſumitur, ſed pro humili, non tumente. § Quo loco mihi videtur anginam noſtram, de qua laboramus, deſcribere ; nam & ſiccitas multa erit, quam Hippocrates πολλὴν ξηρασίην vocat verbo antiquiſſimo : & difficilis deglutitio, nihil autem in faucibus aut gutture apparebat : nec alius color ſere a proprio erat, niſi quod ſiccitas eſſet. Magnum enim eſt obſervare an diſſimilis ſui ſit color. Propterea veteres vocem ἰσχνὰ interpretabantur per ἄχροα, ideſt, decolorata, non habentia colorem qui adeſſe deberet ſi inflammatio eſſet. Sed tamen hanc interpretationem ridet Galenus in Commentario. Galenus autem rationem reddit cur non tumeant partes laryngis & faucium, non quin bilioſus humor multus collectus, non poſſit tamen efficere, ac præſertim humor qui a capite deſcendit : omnis enim pituitoſæ naturæ propinquus eſt, ut propterea pituitæ naturalis fontem cerebrum aſſeveratet auctor lib. 4. *Part. li. 4. de Diæta.*

de

de morbis, & lib. de glandulis: ſed, ut ait Galenus, fit ut fluxionis partem recipiant ſuſribus vicini muſculi iterum qui a tergo ſiti ſunt, ubi & ſtomachus qui ſæpe ſimul afficitur. Sic rationem reddit & cur ſiccitas, cur tumor non adſit, dimiſſa, liquidaque materia ad eos qui a tergo & circum collum dolores adſunt, atque talem affectum, & ſymptomata qualia hic deſcribuntur, mihi viſus ſum videre in iſtis ægris quorum ſuperius paullo mentionem feci, niſi quod talis ſynanche per eumdem Hippocratem vel æſtate, vel autumno fiat. At hæ affectiones ſynanchicæ, quarum meminimus, in hiemem inciderunt, eamque acerbiſſimam. At quid obſtat quin, dicamus id quod ante obſervatum eſt, per hiemem coacervari craſſos humores, & eorumdem ichores ſive ſeroſitates, quæ quum diu ſuppreſſæ fuerint, acrimoniam & κακοήθειαν acquirant, deſævientque hieme, tenue illud ſubit citeite, & morbos ſui generis committit. Atque eo modo fiet angina ξηρὴ, ut enim loquar doctrinæ cauſa, quo & ophthalmia ξηρὴ: non quin ſit humor aliquis, ſed potius qualitate quam quantitate peccat, & facit ſqualorem, neſcio quam intemperiem aridam: quod explicavit Hippocrates, quum ait, iſtum humorem nitroſum efficere ut ξηραίνη πολλὰ παραχ-ρῆμα. hinc fit ut ſubſident, & tendines cervicis poſteriores intendantur, appareatque intenta ac ſi tetanus eſſet: hinc vocis amiſſio: quod indicat ſcribens, ἡ δὲ φωνὴ ἀπεστερεῖτο τοῦτο κακόν, ait Galenus, per laryngis paſſionem. Vocis autem generatio in ea maxime parte fit, quæ Larynx vo-

Comm. in aphor. 35. lib. 4. de dec. orat. catur, Galeno teſte. Huc maxime pertinet locus de Angina letaliſſima, quam deſcribit Hippocrates in Aphoriſm. *Si a febre habito collum pervertitur, & vix poteſt devorare, ſine ullo tumore, letale.* Paullo ante aliud

Aph. 35 lib. 4. ſcripſerat aphoriſmum de angina quoque: Si a febre habito, tumore non

Aph. 34 lib. 4 exiſtente in faucibus, ſtrangulatio repente ſupervenerit, letale. Aliud eſſe ſcribit Galenus, vix poteſt devorare, & quum ſtrangulatur. Quum autem dixit, *tumore non exiſtente in faucibus*, tacite indicat affectum eſſe ſolum guttur, quod λάρυγξ dicitur: quum repentina ſtrangulatio neceſſario laryngis affectionem ſignificat, undelibet hoc contingat, ſive ob inflammatione, ſive aliter, ut paullo poſt dicemus, quum requiritur an ſola intemperies ſicca hoc efficiat. Mirum quomodo in aphoriſmo illo prædicto, in quo ſcriptum, οἰδήματος μὴ ἐόντος ἐν τῇ φάρυγγι, quum nomen φάρυγγι per *fauces* interpretentur. Nam illud animadverterunt auctores Græci, nomen φάρυγξ in maſculino genere, guttur ſignificare, & cum nomine λάρυγξ confundi: in feminino, φάρυγξ *fauces*: & Hippocrates in maſculino genere accepit. Sciendum non neceſſario ſemper laryngem ſignificare quum maſculini generis eſt: promiſcue enim ὁ φάρυγξ & *fauces* & *guttur* deſignat: ſed ἡ φάρυγξ *fauces* ſemper denotat. Propterea que Galenus in commentariis utriuſque aphoriſmi a nobis citati, quum verba Hippocratis adducit, non amplius uſurpat articulum maſculeum ὁ, τῷ, τῷν ſed ἡ, τῆς, τῇ: quod diligenter notandum eſt, ut omnis amphibologia declinetur. Quod Galeni ingenium vix deprehenderit linguæ græcæ ignarus. Propterea parum legenda profiiet, qui verſionibus tantum latinis impolitis & rudibus, nec ulla ex parte attingentibus Aſiaticam ſermonis venuſtatem, operam accommodabit.

Ergo

Digitized by Google

Ergo quum non appareт tumor in faucibus, & repente ſuffocatio incidit, præſertim dominante febre, mortis metus eſt maximus. Quærit Galenus duo: cur illum in illo aphoriſmo anginæ funeſtiſſimæ meminit, non mentionem facit de dolore, ut fecit in prorrhetico, dicens, *fauces dolentes*: item an angina abſque dolore eſſe poſſit. De priore ita ſtatuit: Tametſi non meminit doloris, poteſt tamen intelligi. De poſteriore ita, Si angina ſit cum inflammatione, non poteſt non adeſſe dolor. Poteſt autem ſtrangulatio fieri ſine dolore tribus modis, vel oborto tumore frigido quod οἴδημα dicetur. Vel reſolutione muſculorum laryngem aperientium, unde anguſtior redditur meatus; vel ab utroque ſimul: tertio ſumma ſiccitas & ſqualor muſculorum internorum laryngis hoc efficere poteſt: ita enim ſupra modum extenti, meatus anguſtiam afferent. Sed quæſtio oritur difficillima: Si indolens angina & ſtrangulatio repente contingere poteſt, ut hic docet Galenus, an a ſiccitate immodica id fieri poteſt? Videtur non poſſe fieri; nam intemperiem ſiccam anginæ auctorem, ſi ita fors ferat, neceſſe eſt longo admodum tempore acquiri, ut ex locis infinitis Galeni colligi poteſt: quomodo ergo ab iſta immodica ſiccitate repentina ſtrangulatio contingere poteſt? Iſta videntur aſyſtata. Niſi quis dicat ſiccitatem quidem tempore acquiri, ſed illam non ſufficere ad necandum niſi febris concurreret maxima quæ febris (nulla adhuc præſente alia ſiccitate) brevi tempore omnium inflammatorum tenſionem atque ariditatem afferre poteſt, præſertim ſi ſit e genere febrium *ardentium*. Ac propterea quum in alio aphoriſmo ſcribit: *Si cui a febre occupato collum invertitur, & vix poteſt devorare, ſine ullo tumore, letale*. Galenus in Commentario miratur Hippocratem non meminiſſe loci, quum ait, *tumore non exſiſtente*, ut fecit alio in aphoriſmo: ſed ſubaudiri intelligit, vel, in faucibus, vel, in collo ipſo. Ait autem iſtam ſtrangulationem, aut potius deglutiendi difficultatem ab inflammatione muſculorum gulæ præjacentium, aut gulæ ipſius oriri poſſe: & ab iſta inflammatione contorqueri poteſt vertebra. Vel enim a tuberculis invertitur, vel ab inflammatione ob tenſionem partium inflammatarum, & ad ſeſe retrahentium. Eſt enim affectus cervicis in quo vertebræ ad anteriora luxantur, vel ſolum muſculis qui cum ipſis communicant affectis tumore, vel nato tuberculo, ut placet Galeno: vel extentis ob inflammationem partium nervis ac ligamentis, ut notat Galenus Commentario in Aphoriſm. 35. lib. 4. Aphoriſm. Atque ut explicet rationem illius anginæ de qua ſermo eſt, affert locum ex Hippocrate, quo in loco vult eandem anginam deſcribi quæ & hoc in loco. Textus autem eſt: *Anginam patientium tales erant affectus: Colli vertebræ intro vergebant, extraque apparebat collum habere cavitatem, & hoc tactum dolebat*. Notandum autem illo loco mentionem fieri de angina in peſtilenti conſtitutione. Quærit rurſus cur Hippocrates dum loquitur de angina a contorſione colli in febre ingente, non meminit doloris ut & in Epidemiis? ſi enim inflammatio eſt, neceſſe adeſſe dolorem: an non inflammatio eſt præſente tanta febre, & facta contorſione colli? unde iſta contorſio? Concludit iſtam anginam ab excedente fieri ſiccitate, a qua tenſio, hinc tractus, a tractu everſio ver-

An in angina dolor,

Cap. 3 lib. 4 de loc. aff.

Lib. 2. Epidem.

Vide cap. 3 lib. 4. de loc. aff.

vertebrarum. Quum enim adeſt iſta ſiccitas, a qua tenſio, tractus; everſio, anguſtia meatus, difficilis deglutitio, malum hoc: pejus vero ſi febris adſit. Nam & febris auget uſum reſpirationis, cui non poteſt ſatisfieri ob meatuum anguſtiam: item auget ſiccitatem, ſic malum malo cumulatur.

Quæſtio. Si eſt excedens ſiccitas quæ anginam quodammodo peſtilentem facit: unde illa ſiccitas? an repente incidit, an non? an humor eſt? Dicam quod ſentio, & accommodabo ad ægrum noſtrum, cujus ergo inſtituta eſt hæc diſputatio.

11 In ſummis ſqualoribus, præſertim dum æſtus adſunt, vel etiam in ſicca & aquilonia conſtitutione in qua ſupprimuntur humores; ſed tenue tantum ſerum exprimitur vi ambientis, ut exemplo ſpongiolæ fieri contingere ſcribit Galenus in Commentar. in 3. Aphoriſmorum, ſæpe circum fauces, collum, oculos, ſiccitates oriuntur, quarum ratio nulla reddi poteſt. Et difficultas deglutiendi eſt, nullo apparente tumore vel in gula, vel in pharynge, vel in larynge. Et ſqualet utrque ægrotis guttur, lingua ſcabra, exigua febris & latens, quaſi ab ambiente calido evocato foras calore, aut ab ambiente frigido nimium (nam in ſqualoribus hæc fieri diximus, dictum autem velim quum vel exceſſus eſt caloris, vel frigoris) retruſo in centrum calore, unde quemadmodum in oculis ξηροφθαλμία naſcitur, ita ξηραγχίνη, ſi verbum confingere liceret, aut ξηρὰ συνάγχη oritur. Quod admodum notare oportet, & Medici decipiuntur admodum. Vidimus ita affectos per 20. aut 30. dies laborare cum ſqualore magno, infirmitate ſumma, arditate, nulla ſiti, difficultate deglutiendi, oculorum quadam cavitate, fuliginoſo ſpiritu ardente atque æſtuante, ac ſi in hecticam laberentur. Et ex noſtratibus Medicis nulli hoc obſervaverunt, præter unum dominum Magnum, omnium, quos ætas noſtra fert, acutiſſimum & ſollertiſſimum, qui vocat iſtum morbum Anginam *συντηκτικὴν* colliquativam anginam, & catarrhoſam colliquationem; nam partes omnes ad guttur, collum, & fauces attinentes liquefieri quodammodo videntur. Et in exiguis venis ichor tenuis contineri videtur, qui ſuperficiarium dolorem excitat.

Omnium morborum quos mihi videre contigit, hic mihi difficillimus & ad cognoſcendum, & ad curandum viſus eſt. Atque obiter qua ratione ei ſit occurrendum, ſi quando incidat, aperiam.

Quum ergo ea difficultas deglutiendi (ſive quis *Anginam* vocet, ſeu *rheumatiſmum ſiccum*, ſeu *morbum ſiccum*, ſeu *anginam ſiccam*, ſeu *peſtilentem ſinxianem*, ſive *ἄγχην* quemdam malignum, ſive *colliquationem*, ſive *catarrhoſam colliquationem* hoc loco non intereſt, tametſi longe hæc vocabula inter ſeſe differant, aliaſque morborum ideas indicent) quum, inquam, ea difficultas deglutiendi cum ſiccitate, ſqualoreque ſit conjuncta, nullo etiamnum nec foris, nec intus tumore apparente, dolore quodam occulto partium omnium ad guttur & collum pertinentium, non eſt dubium quin illa intemperies ſicca corrigenda ſit. Eamque ob cauſam plurimum conferet id quod ſequitur.

℞ *paſ.*

℞ paſſular. mundatarum & ficuum an. ℥ j. glycyrrh. non raſæ ℥ iij. prunorum num. 20 rad. altheæ ℥ ß fiat decoct. in aquis partibus aquæ roſar. & plantag. Incolat. diſſolve oxycrati ℥ ij. melliſ violar. ℥ iij. fiat gargariſmus. Vim habebit humectandi, & detergendi, & ſqualorem tollendi. Deinde circum partes thoracicas fiet litus ſequens.

℞ butyri recentiſſ. lib. j. cum qua miſce olei amygdal. dulcium ſine igne extracti ℥ ij. ol. de kenri & violati non veteris an ℥ j. ß miſce: fiat litus. Circum collum, guttur, nucam, deforis magna copia affundetur, & illinetur id quod ſequitur.

℞ chamameli, melil. ſcabioſa, an. m. j. fiat decoct. ad ſufficientem quantitatem, in qua extrahe mucaginis ſem pſyllii & alth. an. ℥ iij. cum butyro recenti ℥ iij & ol. violati loti in præd. decocto. fiat litus ad omnes partes dictas.

Item præclare fiet ſi bolum caſſia aſſumat ſine rhabarb. cum ſyrupo viol.

Item ſi ore verſet bolum caſſia, deinde reyciat, quia vim magnam habet humectandi & ſqualorem tollendi.

ANNOTATIONES.

1. *Iſtas affectiones Hippocrates 4. acutor. explicat eleganter, Quum fluxio calida ac nitroſa ſit e capite, mordet, ac ulcerat, & ſpiritu imples, & erecta cervicis ſpiratio accedit, & ſiccitas multa: & quæ videntur gracilia apparent, tendines poſteriores in collo apparent diſtenti, vox abrumpens, &c.*

2. *Lib. de loco, aere & aquis, humidas ophthalmias agnoſcit in iis qui a ventis calidis perflantur, præſertim ſi inter brumalem ſolis ortum & occaſum venti perflent: duras & vehementes in iis qui inhabitant regionem ventis frigidis objectam, & duras opponit humidis certa de cauſa. Et alio loco videtur explicare cur fiant ophthalmia ſicca & febres acutæ, & diuturna, quum æſtas ſicca fuit, & autumnus ſiccus eſt & borealis, quia (inquit)* quod in bile eſt humidiſſimum & liquidiſſimum abſumitur, denſiſſimum & acerrimum relinquitur. *Quod notandum. Vide comment. in Aphoriſm. 14. lib. 3.*

3. *Apud Hippocratem lib de locis in homine, locus eſt in quo de pleuritide ſicca loquitur; ſed nomen ſiccum longe aliter quam hic ſumitur. Etenim pleuritim ſiccam vocat, in quo ſucceſſu temporis pulmo reſiccatus adhæret coſtis: unde dolores lateris.*

4. *Unde lib. de vetere medicina, eryſipelas, peripneumonia, defluxiones ſalſæ, acres, humida, incocta dicuntur: quæ quum craſſiores reddantur, coqui dicuntur.*

5. *Libro 1. Aphoriſmorum, aphor. 12. & aphor. 40. lib. 2. πρῳγνωσικῶν docet ſputa in morbis thoracicis initio apparere debere, in peripneumonia, biliosa remiſta tantillo ſanguinis, an hoc vult initio morbum debere eſſe coctum. Magna hac controverſia, quam hoc in loco dirimimus: & in margine Commentarii in aphoriſm. 12. lib. 1. Aphor.*

6. *Quibus antequam facti eſſent pleuritici, pulmo erat male affectus, aut catarrhus aliquis ſtatim initio pleuritidis multum mucorem excernunt, & tamen eorum pleuritis non dicitur eſſe humida, ſed ſicca, niſi de materia conjuncta excernatur, quod notandum.*

7. *Nota choleram ſiccam uſu balnei juvari, ut patet ex lib. 7. Epid. de Pauſania filia, quæ ex fungi crudi eſu incidit in choleram ſiccam, hydromeli valde ei conſulit.*

8 *Vide Galenum comment. in aphor. 34. lib. 4. & in ſententiam 54. lib. 2. Prorrhetic. ubi vocem τὸ ξηρὸν interpretatur per id quod in Prognoſticis ab Hippocrate dictum eſt; τὸ μηδὲν ἔξοδον ἐς συμφυγγιμένων, quod nil manifeſtum in faucibus facit.*

9 *Apud Hippocratem ſect. 7. lib 6 Epidemior quum de quadam conſtitutione loquitur, ait;* Pharynges inflammabantur: *deinde paullo poſt* Anginæ fiebant. *Sic aliud eſt Pharyngas, aliud Anginas.*

10 *Et partie 28 ſect. 1. lib 1. Epid notat Hippocrates a ferina deſtillatione pharyngem eſſe vitiatum & tabefactum, a qua tabefactione ſequitur retractio quadam gutturis. Vide librum Definitionum noſtrarum in voce κυνάγχη.*

11. Αὐχμὸς *non tantum debet intelligi de calidiſſima tempeſtate. Nam quum nulli flatus plane excitantur, ſive torreat omnia æſtas, ſive rigeat plane hiems, tunc* αὐχμὸς *Græcis dicitur. Et quum hiems anni 1572 rigentiſſima fuerit, non mirum ſi morbi alii fuerint quam qui in hiemem moderatam incidunt: Nulla, aut pauca fuerunt apoplexiæ, carentia ſomni fuit: dolores ſuperficiarii & anginoſi cum pauca febre, & hæc a ſqualore fuit: Quem ſqualorem hiemalem Virgilius videtur deſcribere, quum in Georgicis ait,* penetrabile frigus adurit. *Adustio illa Virgiliana magnam habet ἔμφασιν.*

12. *Apud Hippocratem ſect. 7. lib. 6. Epid. manifeſte apparet hoc nomen Angina ξηρὰ, quia nihil aut parum colli educebatur. Item τὰ παρακλιγμὰ ξηρὰ, quod mirum eſt.*

CONSILUM LV.
De Cholera morbo.

QUONIAM dum diſputaremus de morbo ſicco, de angina ſicca, neceſſario incidimus in diſputationem de Cholera humida & ſicca: non alienum ab inſtituto erit, ſi nonnulla quæ animo concepta habemus de Cholera morbo, eloquamur ac exprimamus. Hæc enim intellecta deſcriptaque plus voluptatis afferent, quam animo retenta. Aphoriſmus eſt Hippocr. in Coacis animadverſionibus, *τὰ λειπυρικὰ μὴ χολέρης ἐπιγενομένης οὐ λύεται* Leipyriæ, febres non ſolvuntur niſi ſuperveniente Cholera morbo. Quæ Hippocratis ſententia quoniam obſcura eſt, & a communi ſenſu judicioque remota, ob latentem quem in ſe fructum continet, plenius a nobis eſt enucleanda.

Ac

¹ Ac primum ut plenius res intelligatur, de febribus leipyriarum eſſentia agendum, ut tandem conſtet an Cholera morbus leipyriæ febris ſolutionem afferre poſſit. Nulla eſt conſenſio inter Græcos & Arabes de leipyria febre, immo ne inter Græcos ipſos. Καῦσος & febris leipyriæ magna eſt affinitas, iiſdemque pæne ſymptomatis morbus uterque ſeſe profert ac prodit. Sitis eſt ingens, jectigatio, mentis perculſio, vigiliarum aſſiduitas, partium extimarum refrigeratio, ſed præſertim in leipyria, æſtus in internis. Galenus Comment. in Aphoriſmos ait: *Partium extimarum refrigeratio æſtuantibus internis ſolis accidit febribus quæ Cauſoi dicuntur, pernicioſis, vel potius malignis, ut leipyriis*. Quo loco leipyrias febres ad καύσους referre videtur: & notandum hoc eſt. Cauſa autem receſſus ad interiora caloris, vel eſt ingens inflammatio, vel eryſipelas. Sic leipyriæ febris hyparxis in eo conſiſtit. Id autem ſtatuunt diſcriminis inter continuas ardentes & leipyrias, quod καῦσοι ſequantur inflammationem internam partis alicujus, leipyriæ congeſtionem humoris biliosi in alvo, qui aliquid ἐρυσιπελατῶδες in ipſo ventriculo efficit. Quod fortaſſis quoſdam Græcos adduxit ut exiſtiment Eryſipelas ſolum ventriculi leipyriæ febris auctorem eſſe. Nec enim phlegmone eſt. Videndumque eſt an bilis in ventriculo æſtuans eryſipelatodes aliquid afferat; & an ſit tumor. Nam credibile videtur bilem quamdam prærubram & viſcidam membranis inhærere poſſe, partim in oculis vix ſubſiſtere, quæ dum inflammatur, nec facile a parte deſecatur detergeturque, concipitur æſtus ingens qui receſſum afferat caloris foris intro. Quod ſi verum, an τὰ λειπυρικὰ μὴ λύεσθαι μὴ χολέρας ἐπιγινομένης, An leipyricæ affectiones, vel febres leipyricæ non ſolvuntur niſi ſucceſſu choleræ morbi? Locus ille Hippocratis ſi verus eſt, & focum, & cauſam, & curationem leipyriarum explicat. Quidam verbum λύεσθαι in malam partem accipi volunt, ut morbi ſolutionem ad interitum ſignificet. Quo in ſenſu ſumtum eſt in Aphoriſmis, τρόμος ἐπιγινόμενος παραφροσύνῃ λύει. Tremor in febribus poſt ingens delirium ſuccedens illud delirium ſolvit, ideſt, delirii quidem finem affert, ſed ſimul & ſemel hominem de medio tollit. Et eſt politicus loquendi modus quum ægrum quempiam non amplius laborare dicimus, & ab omnibus malis liberatum, per mortem, ſupple. Poſtquam enim mors perculſit. Itaque dicunt, Leipyriæ febres non ſolvuntur, niſi Cholera ſuperveniente, ideſt, choleri ſolvit febrem leipyriam; ac ſi dicat, finem quidem leipyriæ affert, ſed una ad interitum ducit. Quod mihi non placet. Quum fieri poſſit ut Cholera morbus leipyriæ ſuccedens, eam tollat, quod minim eſſe poſſit. Leipyria morbus funeſtus eſt, Cholera quoque funeſtus morbus & acutiſſimus breviſſimo tempore hominem e medio tollens. Qui fieri poteſt ut morbus per ſe funeſtus alterum morbum funeſtum ſolvat? potius enim malum malo cumulari videretur. Atque ita interpretandum eſt Hippocratis conſilium.

Comm. in aph. 48 lib. 4.

λύεσθαι quid ſignificet.

CHOLERA morbus eſt quum ſurſum deorſum magno impetu bilis fertur, ut magna brevi tempore ſpirituum fiat evacuatio, & dolores acerbiſſimi ſint; hinc mors. Leipyria febris, ut ante docuimus, ſequitur ſuc-

δεῖν ἐμποιεῖν λεπυρίην ab humoris biliosi congeſtione. Ille autem humor non ejus generis cujus & bilis flava tenuis, quæ ſua tenuitate orgaſmum facit : ſed eſt quædam bilis prærubra, ſqualida, ſicca, viſcoſa, adhærens parietibus ſtomachi, quæque propterea nonniſi magna vi deturbari poteſt. Cholera morbus conferre poteſt ex eventu, dum videlicet in cholera morbo (cujus ὕπαρξις in excretione conſiſtit ἄνω κάτω facta) evacuatur bilioſa materia. Bilis enim concluſa exitum habet per choleram morbum, natura qua data porta ſeſe expediente humore tantæ febris tamque funeſtæ cauſa. Itaque dixit, τὰ λεπυρώδεα μὴ γενομένης χολέρας οὐ λύεται. Duæ iſtæ negativæ particulæ, μὴ, οὐ, adjectæ ſunt ab Hippocrate per quamdam αὔξησιν & ἐνέργειαν ac ſi dicat, Leipyriæ febres non poſſunt ſolvi, niſi cholera morbo ſuperveniente : ideſt, neceſſaria eſt cholera morbus ut ceſſet leipyria. Per choleram vel proprie intelligendo morbum iſtum & idea & ſpecie, ſignis, ſymptomatiſque talem, vel evacuationem choleræ morbo ſimilem : ideſt, quæ ſurſum deorſumque fiat, non quod proprie cholera morbus ſit, nam iſte morbus peculiare quid habet, cujus ratione per ſe funeſtus omnis fere ſit. nedum hoc boni afferre natus ſit, ut manum velut auxiliarem nobis præſtet tam capitalis hoſtis ad alium morbum depellendum ac deturbandum. Eaque propter nomen τῆς χολέρας καταχρηστικῶς tantum ſumetur. Quo modo & in Coacis vocat πυρετὸς μετ' εἰλεοῦ. febres cum ileis, non proprie ſumto nomine ilei, ſed pro ſinali ſymptomate quale in iliacis paſſionibus contingit, nempe pro vomitione aſſidua. Quod notandum. Sic & χολέρα non proprie ſumetur, ſed tantum pro ea excretione quæ in cholera proprie dicta apparet, quum ſurſum deorſumque impetu excernitur humor. Item quum dicimus, τὰ λεπυρώδεα, forte hoc nomen illic non ſignificat febres lipyrias, quas a cholera ſolvi non ſit veriſimile, ſed τὰ λεπυρώδεα ſignificat affectionem quamdam λεπυρώδεα, nempe quum poſt eſum calidorum ciborum, acriumque dolores ad ventriculum oriuntur, collecta ibi materia, unde ſitis, jactationes, ῥιπτασμοὶ, ἄσαι, ſyncopæ, receſſus caloris intro, ſine febre tamen, taliaque hic apparent qualia apparerent ſi eos febris lipyria occuparet. Quis enim dubitat in eo caſu excretionem inſtar Choleræ morbi factam, eam leipyricam paſſionem non ſolvere ? Et hæc probabiliora videntur, quam ſi τὸ λεπυρῶδες, & ἡ χολέρα in propriis ſignificationibus accipiantur.

Tamen aliam probabilem conjecturam afferemus, ne omnes intelligant morbum unum funeſtum per ſe, peſſimumque poſſe alteri morbo auxilium præſtare, præſertim ſi qua ſit apparens excretio materiæ morbum priorem efficientis. Adduximus aliquando hac in libro aphoriſmum, cujus veritas communi hominum judicio & rationi numquam placere Aphoriſ. 5. lib. 7 aut apparere videatur. Textus autem hic eſt : A furore, μανίη, Græce, dyſenteria, vel hydrops, vel mentis alienatio, græce ἔκστασις, bonum. Ε'κστασις μανίαν ſolvit, & tamen ἔκστασις per Galenum eſt incrementum maniæ, vel potius μανία adaucta. Quomodo ergo alienatio mentis maniam tollet ? Id fit quia humor qui maniam efficiebat quum loco aliquo concluſus eſſet, & in parte cerebri, dum de maniaco fanta-

tiem

tiem facit, diſpergitur diffunditurque natura exitum ſibi quærente materiæ priorem morbum, idest [illegible] efficientis: & dum hoc conatur natura conatu motuque critico (quem [illegible] proprie vocabimus [illegible]) [illegible] reddit. Plura & commemoratu digniſſima illo loco a nobis conſcripta leges. Sic idem in cholera morbo, & lipyria febre continget.

Atque non ita pridem lipyria febre quis laborabat: lipyriam eſſe, non autem [illegible] declarabat lingua, nec enim ut in Cauſo ſcabra erat, ſed nigra a bile adusta in ventriculo eryſipelatis modo aſtuante, & reſudante ab ipſa alvo accenſa. Deplorata omnis erat ſalus. Ecce ſubito ac ſi cholera morbo detineretur, quum prius ſiccus morbus eſſet, idest, nil dum excerneretur eorum quæ in vitio eſſent, ſurſum deorſum magna bilis copia fertur, & febre lipyria abſolvitur. Quum enim in lipyriis febribus commemoratur Cholera morbus, non de ſicca cholera, ſed de humida locus eſt intelligendus. Nam ſicca cholera perniciosa eſt admodum, & potius lipyriam febrem accerſeret quam eamdem ſolveret.

Sed hæc omnia dicta ſint de Cholera morbo & febribus lipyriis, quorum intelligentia compendio ad curationem utriuſque morbi, ſed præſertim febris lipyriæ eſt profutura. in hiſque ut in omnibus admirabilis eſt Hippocrates.

CONSILIUM LVI.

De fluore muliebri.

POYS [illegible] nomine potius quam [illegible] donandus multas mulieres affligit, ex earumque numero albas, & quibus lævis admodum, æqualis & jucunda viſu ſuperficies ineſt. Hujus rei rationem reddunt, quod iis cutis ſit adſtricta, propterea que excrementis non pateat; tum quod delicatioris molliorisque ſint habitudinis, eoque in morbos proclivioris. Tertio accedit quod ſint effeminatiores aquoſæque magis, quas libris de Diæta Hippocrates [illegible] vocat, unde excrementorum moleſtam vim non facile depellunt: fluxionibus ſunt obnoxiæ, & partes principes quum quodam modo aqueas, laxas, uliginoſaſque habeant, putredini minime obſiſtunt, imo facile corrumpuntur, & longis morbis aut implicantur, aut aliorum vim impetumque non ſuſtinent. Dicam quod nobis videre contigit forte, cujus non negligenda obſervatio ut non minimum adjumenti allatura & ad medendum, & ad præſentiendum. Quædam quum quatuor annos fluorem illum pertuliſſet, quum frequentibus leipothymiis prehenderetur, adeo fœtidam proluviem per pudoris ſinum excernebat, ut nullus quantumvis graveolentium rerum odoratum aſſuetus, eſſet ferendo. Alteri diutius fœtens putriſque illa alluvies effluxerat, quum annos ſexaginta nata forte, uſurpato levi quodam remedio inopinato ſuppreſſa eſt. Nec diu impune eam ſuppreſſionem

P 4 tulit.

tulit. Etenim diabetes illius loco multo funeſtior ſucceſſit, manifeſtus, ſuis ſeſe ſignis exprimens, tres aut quatuor menſes exercuit, & ad mortem comitatus eſt. Tota fere die urina plane aquea fluebat, nec natura eam ſiſtere poterat. Quum ſat bene habita eſſet, emaciati continuo, & ſiti inexplebili cruciabatur. lingua areſcebat, & eam pellucidam præ ſiccitate vidi. Fœtidum exputabat & cadaveroſum. Quæſivi num in renum regione ſenſum caloris aliquem ob putrem materiam ſuppreſſam percepiſſet: quum conſtitiſſet a ſqualida ſiccaque intemperie diabeten originem capere ſolere. Retulit caloris loco ita partem illam perfrigeratam percipere ſe ac ſi glacies inibi cogeretur. Quod nobis perſuaſit fluorem illum muliebrem a ſalſa partim acidaque materia manaviſſe. Nam quæ in ejus marito ſuperiore hieme materia acida teneſmum fere immedicabilem pepererat, eadem partim fluorem illum & proinde hydropem ad matulam adduxerat. Hæc fuit morborum ſucceſſio. Hinc patet eos de ægris male mereri Medicos qui indicatione a morbo ſumta aliquatenus, de ſupprimendis effluviis cogitant: non rati periculoſam eſſe ſuppreſſionem ejus fluoris qui multos annos ægrum occupavit. Itaque fontem catarrhi ſenſim exhauriri oportuit, diætam inſtitui exſiccantem, decocto ſarſeparillæ uti, purgantibus medicamentis repurgari ægram. venam ſecari, malignam qualitatem oppugnari, atque ita rerum meliorum exſpectatione ægri fuiſſet allevata ac recreata.

CONSILIUM LVII.

NONIS Aprilis anno 1573 mulier quadrata, boni habitus, & integræ ſana, ad ſudatoria vulgaria, Galli *Eſtuves* vocant, proficiſcitur. Tertio poſt die dolere ei incipit imus venter. Dolorem primum vagum, Practici deambulativum vocant, percipit: deinde ad partes paullo ſuperiores revolvitur, ſtomachumque quodam velut pondere premi queritur. Quum graviſſime doleret, Medicum conſuluit, qui ſtatum carminativo clyſtere, ut fere fit Pariſiis, quum primum quis de dolore torminoſo conqueritur, ſed id male fit, ut paullo poſt dicemus. Alvus licet irritata nihil reddidit: totam noctem inſomnem duxit: conſternabatur. Mane ſubjectus alius clyſter vehementiſſimus, nil reddidit. Et hic tertius dies erat, quamvis nec primo nec ſecundo decubuerat. Prehenderunt eam frequentes ſyncopæ, ſudores ad claviculas. Mente conſtabat: datum cardiacum, revomuit: frequentes vomitiones erant, frigus extremarum partium. Character faciei plane deletus, quod mirum, tam brevi contigiſſe. Tertia pomeridiana interiit. Ego illam tertio tantum die vidi ad meridiem. Talia mihi videre contigit. Frigus erat partium extimarum, frequens virium lapſus, ἀσφυξία perfecta: deinde vermiculans pulſus, hypochondria ſatis æqualia, ſed illa, & regio ventriculi contrectata etiam blande dolebant, & ſyncopen inducebant. Neceſſario erat illi propendendum in dextrum latus, inclinato etiam capite: ſi aut ſupinam figuram retinere

bere cogeretur, aut in ſiniſtrum latus devergere animo deficiebatur, & pene ſuffocabatur. Vomitiones perpetuæ: nil alvus reddebat. Et quod notandum, ingenti ſiti & inexplebili affligebatur. Narrabat ſe in ventriculi regione velut ardentem carbonem ſentire. Jactabatur: irrequieta erat. Itaque non mirum ſi mors tam repente advenerit. Diligenter rogavi num longo ante tempore dolores ullos percepiſſet? Menſem unum præceſſiſſe dictum eſt ex quo de ſtomachi dolore quereretur. Obſtetricum judicio uterum ferebat. Quadraginta diebus ante ſolum menſes apparuerant. Nunc quærendum quod genus morbi, qua & arte ei ſuccurrendum fuerat. Potuit eſſe cholera ſicca? Apud Hippocratem 4. Acutorum, choleræ ſiccæ hiſtoria proponitur, *Ab arida cholera, ait, venter inflatur, ſtrepitus fiunt, dolor pectoris & laterum, alvus nil dejicit.* Addo, & vomituriendi eſſe deſiderium, dolores ſummos ad ſtomachum coercitis flatibus in partibus abdominis, ſudores frigidos, unde præ dolore virium proſtratio, recurſus caloris intro, & multa alia. Illius morbi qui acutorum numero recenſetur, tota hiſtoria deſcribitur paullo ante. Vel potuit eſſe ſuppreſſio omnino excrementorum malignorum, quæ in partem ſuperiorem, nempe regionem ventriculi, delata ſunt undelibet ut in partem jamjam dolentem (ſicut ante meminimus) Ita enim obſervavimus in conſtitutione illa temporis maligna (unde infiniti pene ruri peribant) aliis ab hypogaſtrio delatam percipi materiam ad coſtas, unde pleuritides; aliis ad ventriculum, unde ſuffocationis metus, aliis herpetas natos vidimus; aliis ignes ſacros vel inferne ſurſum, vel ſuperne deorſum lata materia, unde effera reddita magis materia, traducta eſt in ventriculum, & primam regionem ſtricte ſumtam, & illic apoſtematis ſpeciem excitavit. Tale morbi genus obſervaſſe videtur Hippocrates in Prorrheticis 1. *Quos lumborum tenui & diuturni dolores ad hypochondrium revolvuntur, reducunturque, & cibo rum averſio, dolor his valens intentus ad caput perveniens, cito intermit tum convulſione*, id eſt. Fieri poteſt ut excrementoſa materia per ſe initio ſibi ideo minutulos dolores excitans, tamdiu in meſenterio reſiſtat quoad aliquid maligni acquirat, unde effrenis reddita, tandem ſuis ruptis repagulis orgaſmo quodam in partes fertur, ſi in caput cum convulſione interimit. Addo, Et ſi in ventriculum ſuffocationem affert, ſi in aliam partem aliud atque aliud. Nam quod in uno obſervatum eſt, id in multis poteſt intelligi. Eſt & paullo ante eodem in libro ſimilis aphoriſmus, *Ventris circumtenſio liquida ad neceſſitatem dejiciens, cito intumeſcens convulſivum quid habet.* Illud in Equiſone in vico *de la Morteferie* obſervavimus, qui quum ſero bene cœnaſſet, quarta matutina prehenditur febre acutiſſima, circa duodecimam meridianam totus imus venter inflatur, delirat, tertia pomeridiana pulſus parvus fit & frequens: nigra dejiciuntur: ſero pectus dolet. Duodecima pulſus formicans, interiit tunc. Corpus totum intumeſcit, & neſcio quibus ſuſpectis maculis exaratur. Illud idem Hippocrates, ſed non tam aperte ut nos explicat. Sic ei mulieri contingere potuit a reducta materia a parte inferiori in ſuperiorem. Ut ſæpe idem a materia delata ſuperne deorſum poteſt evenire. Quod obſervivimus

mus in filio vitreati, Prima die dolor exiguus ad latus dextrum; vomitiones aſſiduæ, ſecundo dolores inferius ad ventriculum & xiphoidem cartilaginem percipiebantur, tertio habebat [illegible], quarto ſummus ad ventriculum dolor, inflatio extimorum frigus, leipothymiæ, ſudor, mors.

Hiſtor. 4. ſect. 3 lib. 3. Epid. Et hoc contingere poſſe notavit Galenus in comment. in Epidem. ubi notat initio morborum funeſtiſſima ſymptomata evenire quod in viſceribus malignus humor reſideat atque reſtagnet, adeo ut venenatorum animalium venenum adæquet, a unde inopinata mors advenit. Quod & huic mulieri contigiſſe videtur. Sed tanti incendii perceptio quantum ægra narrabat in ſuſpicionem nos adducit eam febrem leipyriam eſſe, ab apoſtemate quodam in primis venis, unde nec in latus decumbere non poterat, & ſine tumoris ſenſu (alioqui ingentem eſſe oportuiſſet) vix minimum appulſum digitorum ferre poterat: & ejuſmodi apoſtema ſpeciem aliquam iliaci morbi afferre potuit. Sæpe enim de repente in primis inteſtinis & phlogoſis, & tumor non ita altus oboriri poteſt, qui brevi ad interitum ægros præcipitet. Præceſſerat velut dolor quidam colicus acerbus, quem

Cap. 32. & 2. Breviar. fruſtra ignaræ mulierculæ ad uterum referunt. 3 Et Arnaldus Villanovanus annotat colicam quamdam mortalem, ut quum remediis (inquit) non allevatur dolor, ſed figitur in parte, & vomitus poſt vomitum inſequitur: & ſudor frigidus oboritur, partiumque extimarum perfrigeratio. Et quod tam propinqua ventriculo pars laboraret, illud forte erat ob colon inteſtinum cui ventriculi fundum incumbit, & in eo veriſimile quoddam apoſtema natum fuiſſe. Annotat quoque colicam in iliacam aliquando degenerare, & hanc in illam. Ex omnibus his colligo omnium veriſimillimum videri vel ſimplicem colicam fuiſſe, vel a colica natam iliacam, quæ iliaca citius interimit quam colica ipſa, quod in tenuibus fiat quæ ventriculo ſunt propinquiora. 4

Niſi forte quis dicat febrem omnino peſtilentem fuiſſe. Nam quod livens corpus poſt obitum apparuerit, id ad excretionem caloris febrilis, & naturalis extinctionem referri volunt.

Cæterum polliciti ſumus demonſtraturos nos non e re morbo occupatorum eſſe in colicis doloribus ſtatim vehementes acreſque clyſteres ſubjicere & tandem hic error peſſimus inolevit, ut operæ pretium nos facturos exiſtimemus ſi carminativum enema ſubdamus. Quod legerint in doloribus colicis ſive fugacibus, ſive fixis talium clyſterum uſu adjumentum afferri. Sed id intelligendum modo tempore & loco exhibeantur. Nam (ut annotat Arnaldus loco ſupraſcripto) multi errant Medici intantibus doloribus colicis ſtatum ſubdentes enemata acria validaque: hæc enim fæces jam induratas magis exſiccant & exſuccas reddunt, & tantam afferunt perturbationem, ut natura ſæpe ſeſe colligens omnia retineat, quæ tanto molimine avellere cogitamus. Quod ego ſæpe obſervavi: & clyſter blandus mitiſque in doloribus ejuſmodi plus aliquando profuit, quam ita validus & acer.

Ecquid præſidii afferri poterat ad declinandum tam funeſti morbi, tamque præcipitis caſum? Non eſt dubium quin blandis enematis alvo tri-

tata

tata lataque pars materiæ quæ diu reſtiterat alio divertiſſet: ſequenti vero die ſatis valido eccoprotico exhibito, quod in medus viis hærebat, foras deprimi; exigique potuiſſet. Tertio & fotus ad partes adhiberi potuiſſet, & cardiacis locus fuiſſet.

Talis fotus præſcriptus, ſed jam res erant deploratæ.

℞. florum chamameli, meliloti. an. p. j abſynth m j ſ ſem aniſi & fœniculi an ℥ ſ. ſantali citrini ʒ ij. cypperi ℥ ſ. roſarum p. j. fiat decoct. in aqua, addendo vini albi parum, & ſacchari ℥ ij. ob inflammationem. foveatur totus venter.

Item *℞ deſtillati reſtaurativi & aq. cardui paſſat. in mantia, cum electuar diatrag. frigidi an ℥ ij in quibus diſſolv. diamargar. frigid. ℈ j. raſur. ebor ʒ ſ. theriaces ℈ j ſyrup. de limonibus ℥ j. fiat potus.*

ANNOTATIONES.

1 *Si quis legat hiſtoriam de morbo tabaco apud Celſum, videat pene hiſtoriam hujus morbi; nam ſingula ſymptomata congruunt inter ſe. Hollerius talem morbum ad febrem ἀσώδη potest referre, perpetua enim jactatio, hypochondriorum contentio, materia eſt craſſus humor, acer & bilioſus, tunicis ſtomachi imbibitus.*

2 *In hac muliere, ſicut & in nonnullis aliis, quorum hic hiſtoria continetur, initio magnus eſt æſtus, & reſpiratio magna æſtui analoga ſed ſubinde perfrigeratio ſequitur: & quum æſtuant interna non magnum ſpiritum ducunt, ſed fiunt βραχύπνοοι. Hujus rei rationem reddit Galenus comment. in hiſtoriam 3 ſect. 3 lib 3 Epidem. ubi notat contingere in febribus iſtis malis ut initio ingens admodum ſit incendium, & magna ſit reſpiratio, & partium calor: ſed ſtatim ita digeritur totus calor febrilis pene conſumtis fervefactis humoribus putribus, ut remaneat paucus & languidus calor nativus: & ille calor nativus (ait) prius extinguitur quam denuo febris illa accendatur: hinc mors non longe ſequitur. Locus commemoratione digniſſimus eſt.*

3 *Hujuſmodi colicam letalem, vel affectum ſimilem in quo ob doloris vehementiam, animi & defectiones ſequuntur, & revocatur calor intro refrigeratis partibus extimis, explicare videtur Hippocrates aphor. 26 lib 7.* In forti dolore ventris partium extremarum frigiditas, malum.

4 *Eodem morbo paulo poſt periit auriga quidam. Primo die dolor levis ad latus ſiniſtrum, qui ſtatim & pedetentim ad regionem lienis deſcendit ac increvit: vomitiones frequentes, dolor ſtomachi ſecundo & tertio: perſeverabant vomitiones rerum viridium, æruginoſarum: dolor lateris non affligebat: in ventre inferiore vagos dolores percipiebat. Quarto, de nocte omnia exacerbantur, partes extimæ refrigeſcunt: cogitur præ ſuffocatione mittere ſanguinem, quod ita requireret æger: vomitiones tamquam lutoſi nigrique humoris. Syncope. mors. Omnem autem uſum remediorum mors ipſa antevertit.*

CON-

CONSILIUM LVII.

De alvi fluore in muliere gravida.

CIRCA initium hujus libri narrata eſt hiſtoria uxoris cujuſdam theſaurarii quæ ab alvi fluore dyſenterico tertio poſt partum die, qui
Vide ant. Conſ. 15. totius morbi viceſimus erat, interiit. Conditiones fluoris iſtius, & quæ aderant prava ſigna, ut vomitus mox æruginoſus, nunc bilioſus, & meracus, febris, hepatis tumor ἀνώδυνος non poterant non ad malum apparere. Quæſtio eſſe poſſit an uterum gerenti alvi fluor ſit calamitoſus,
Aph. 34 lib. 5. Hippocrates quidem ſcripſit, *Si gravida alvus plurimum profluat, metus eſt abortionis.* Quod verum, quia & ob dolores, & defraudationem ipſius fetus magnæ corpori feto mutationes contingunt. Sed ex omnibus Hippo-
2 Prorrhet. cratis pronuntiatis unum eſt in Prorrheticis animadverſione dignum, & ad prognoſin, & ad curandi occaſionem præbendam accommodatum. Narrat eo loci duas eſſe dyſenterias, unam cum febre, variis excrementis, hepatis inflammatione, aut præcordiorum, aut ventris, cum ciborum averſione. Aliæ quidem ſunt ſine his ſignis cum ramentis quidem & ſanguine, ſed breviores ſunt, & eas vocat λυσιτελεῖς fructuoſas commodaſque ægris, quod aut a diuturnis, aut brevibus morbis ægros aſſerant. De his poſterioribus loquens ait: *Quæ uterum gerunt ab hujuſmodi dyſenteriis, & ad partum, & ex partu evadunt, fetus ſanos habent, etiam per multos menſes & ſanguine, & ramentis excretis.* Ergo quum in illa muliere mala illa ſigna apparuerint, quorum injecta mentio eſt, non mirum ſi præceps mortis periculum ingruerit. Et obſervatum eſt in illuſtriſſima domina ab Inſula per majorem graviditatis partem ſævam ſatis dyſenteriam aſſuiſſe, hinc tamen ſalva evaſit & incolumis, vitalem fetum edidit. Eſt enim ubi dyſenteriæ malæ ſunt, quum præſente partium naturalium prava diſpoſitione perennis ſit graveolentium excrementorum proventus: eſt ubi tantum congeries facta eſt excrementorum, quorum evacuatio & fetum & feram in melioris valetudinis bonum ſpem adducit.

CONSILIUM LVIII.

De ſingultu febri ſuperveniente.

Vide Conſil. 25 CIRCA principium libri hujus de ſingultu in febrem longam incidente dictum eſt, & qua ratione conſtituenda ſit febris ſingultuoſa, cujus Hippocrates meminit in quibuſdam locis, ut illo loci annotatur. Omiſeramus omnes ſingultus cauſas recenſere: quod hoc loco data opera a nobis præſtandum eſt. Ac duo proponuntur, prius ut ſingultus cauſæ explicentur: poſterius, ut quæratur cur in febres longas ſingultus incidat, præſertim cum maraſmo & cutis ſqualore conjunctas, quindecim aut viginti ante obitum diebus; an id ratione exhauſti: & ſi ratione exhauſti, qua id ratione fiat. Quæ omnia non minus cogniti digna ſunt, quam

utili

Google

utilitate uberrima. Ac primum ſingultum definiunt, motum depravatum ventriculi & contra naturam, quum proprie convulſio non ſit, ſed σπασμώδης, ut vocat Galenus. Convulſio enim proprie cadit in partes quæ moventur προαιρετικῶς, convulſioque ſymptoma dicitur cauſæ morbificæ tantum, ſingultus autem, tuſſis, ſternutamentum naturæ a cauſa morbifica irritatæ. Auctor eſt Galenus & ſingultum, & convulſionem ab inanitione & repletione fieri ſententia Hippocratis; quamquam venenatam qualitatem acremque vaporem tamquam quid tertium ſingultus convulſivi cauſam alio in loco idem Galenus conſtituit; quod pleriſque negotium dedit in tutanda Hippocratis ſententia, duas tantum cauſas generales adſtruentis. 2. de ſym. cauſ. Com. in Aph. 13. lib. 6 Aphor.

2 Nonnullis videtur Galeni ſententiam apte commodeque defendi poſſe, ſi dicant per accidens tantum venenatam auram convulſionem proprie dictam committere, nimirum feriendo aut cerebri ventriculos, aut nervos per ſe autem ſingultum eumdem auram committere. Ut convulſionis proprie dictæ cauſæ duæ ſtatuantur per ſe, inanitio, & repletio, tertia autem ex eventu, qualitas venenata ut in febribus peſtilentibus ſingultuoſis apparet: ſingultus autem ipſius tres ponuntur cauſæ, inanitio, repletio, & vapor ferinus. Quaſi vero dum e tibia ulcerata, aut cancroſa effertur vapor attingens ventriculos cerebri, non efficiat epilepſiam, aut convulſionem proprie dictam, ut ea ratione argumenta illa tantum diverticula conſtituantur.

Tamen quoniam rationalis Medicus Hippocrates generalibus ſuis theorematis contentus iis fidem adhiberi vult, nec inferius demittens ſe ad particulares quaſdam cauſas ſingultus contemplandas, earum vim & ingenium explicat, quod apprime ad medendum confert: ideo ne temere perſuaſi illa propoſitione generali, Omnis convulſio aut ab inanitione, aut a repletione eſt, in ſingultu in febrem peſtilentem incidente evacuandi conſilium capiemus, Galenus παρέργως ex rerum privata obſervatione inſtituens ad legitime curandum quaſi neglectus duabus illis cauſis tertiam adſtruit. Nam exempli gratia, in preſſu coſtæ, in maligna qualitate, in perfrigeratione ſumma, in deſcenſu inteſtini, ſi, ut fere fit, ſingultus contingat, an is a repletione, an ab inanitione? Si a repletione eſt, ecquæ illa eſt repletio? Repletio tamen eſt quum nemo tam medicæ artis ignarus ſtatuat inanitionem illius convulſionis cauſam eſſe. Quum itaque repletionem cauſam ſui agnoſcat, qua illi ope ſuccurrendum eſt? Si enim a repletione principium cauſamque ducit, huic inanitio utile eſt remedium. Nemo tamen auræ peſtilenti, aut frigidæ intemperiei, aut ſingultui a prolapſu inteſtini nato evacuans remedium inſtituat; ut neceſſe fuerit Galeno ad peculiarem remediorum inſtitutionem tertiam aliquam & ſingultus & convulſionis cauſam inducere, ad eorum opinionem debilitandam, qui ut errore vindicent Galenum, tertiam illam cauſam convulſionis in ſingultu, non autem in convulſione proprie dicta comprehendant. Gorraeus in def. λύγξ.

His omiſſis, ut peculiares ſingultus cauſas perſtringamus, dicam adhuc quod mihi hac in parte probabile videtur. Eodem jure cum Hippocrate duas & convulſionis & ſingultus cauſas tantum conſtituente agere poſſumus,

mus, quo & idem Hippocrates cum veteribus qui quatuor primas quali-
Lib. de tates ſanitatis & morbi cauſas ſtatuebant. Et tamen hos reprehendit, quaſi
vet. Medicina. non & Hippocrates & tota Medicorum familia primarum quatuor quali-
tatum τοῖς πρώτοις ſanitatis fundamentum, ut & illius κρᾶσεως everſionem
ægrotationis cauſam jampridem poſuerit, ut non inepte generali proloquio
illi veteres ab Hippocrate tamen fruſtrà, ut videtur, reprehenſi, quatuor
primas qualitates & morbi & ſanitatis cauſas ponere voluerunt. Quid er-
go ſibi vult Hippocrates quum eos erroris inſimulat? Quia univerſalius
hoc fecerint, rati ſatis eſſe ad Medicinam faciundam in generali rerum
contemplatione verſari, nec infra deſcendentes quid in quaque re proprium
ſit conſiderant. Quomodo magna ægrotantium clade plerique qui ſe phy-
ſicos profitentur, ex eo jam magnos medendi artifices & principes exiſte-
re ſe falſo ſibi perſuadent, quod in naturali rerum ſpeculatione ἐν τῇ φυσιο-
λογίᾳ magnos progreſſus feciſſe ſe opinentur. Quod non ſatis eſt: immo
ne ſufficit quidem Medicorum theorematon vim omnem tenere, niſi ad
inferiora re dimittas, quod Hippocrates τἀκριβὲς vocat. Atque eodem mo-
Lib. 1. de diæta acutor. do Hippocrates Gnidios medendi magiſtros ſugillat, qui ſpecioſis remedio-
rum nominibus & titulis quum in populo jam jactationem habere ſe per-
ſpicerent, unde ſe in magnos medicos evadere arbitrarentur. Quod ne vi-
taret Galenus in aſſignandis convulſionis & ſingultus cauſis, non ſatis pu-
tavit factum ſi inanitionem aut evacuationem & repletionem horum cau-
ſas poneret: ſunt enim generaliores, & ſenſui magis ſubditæ, ſed certiam
cauſam agnoſcit, ut ſpeciales notiones proſequatur quibus ad medendum
doceamur. Poſſumus & quartam & quintam cauſam agnoſcere, quam
ægre aut ad inanitionem, aut ad repletionem referemus. Aut ſi referan-
tur, nihilo magis proficitur, ſed tantum res involvitur, & neſcitur ſæpe
quid opis afferendum, ut fruſtra recurratur ad illam diſtinctionem quam
ſupra attulimus, nimirum quod ſingultus per ſe a tribus cauſis fiat, re-
pletione, inanitione, & aura. Convulſio autem non fit ab aura per ſe,
ſed κατὰ τὸ συμβεβηκὸς tantum. In ulcere maligno dum effertur vapor epi-
Aph. 45. lepſiam inferens, an non illa epileptica convulſio per ſe fit? Quidni? Sic
lib. 3. Galenus in certo Aphoriſmorum confuſe & apoplexiæ & epilepſiæ cau-
ſam eamdem, craſſum frigidumque humorem ſtatuit, & locum: ergo a
Aph. 31 repletione eſt: tamen alio loco dum diſputat de ſternutamento (idem au-
lib. 7. tem eſt judicium de ſternutamento & epilepſia) ait non quemvis humo-
rem (de frigido præſertim intelligit) in capite redundantem ſternutatio-
nem afferre, ſed flatuoſam eſſe oportet, & acrimoniam acquirere. Hic
patet Galenum jam ſeniorem, prudentioremque factum ad ſpecialiores cau-
ſas deſcendere, nec ita ſeſe univerſalibus pronuntiatis addicere, ne ſpecie
recti decipiamur.

Sed jam penſum abſolvamus. Singultum facit inanitio, facit & repletio.
Verum quidem illud, & vulgo ipſi cognitum. Repletio vel a flatu eſt, vel
ab humore acri, vel ab humore lento, frigidoque: & pro cauſarum varieta-
te variant quoque remedia. Nam ut veteres practici loquuntur, vel per con-
temperationem curatur, vel diſcuſſionem, vel excuſſionem. Primo mo-
do-

do quum ab humore acri eſt : ſecundo, quum a flatu : tertio quum aſ humore tenaci ac contumaci ventriculi parietes obſidente. Sic Hippocrates de ſingultu 3. diſputans, ait, *A ſingultu habitum ſternutatio liberat*. Et in Commentario Galenus exemplo puerorum, qui repleti ſubinde ſingultiunt, docet repletionem maxime ſingultus cauſam eſſe. Nam qui ſiunt ab exhauſto, ſunt rariores, ait. Unam autem ex cauſis externis repletionis cauſam ſtatuit frigus & frigiditatem, ſeu perfrigerationem. In Græco eſt *τὸ ῥῖγος ϰαὶ ψῦξις*, Leonicenus vertit, *rigor*, & *frigiditas*, nos melius *crudor* (Gallis, *morfondure*) ſive frigus, & perfrigeratio. Hujuſmodi autem externum frigus, quia nervoſa corporis reddit, minime perſpirantia : unde fit ut in iis humor ſupprimatur. Et hæc Galenus illo loco. Quia autem humor agglutinatus tunicis ventriculi cum majore vi ad demolitionem ſui indiget, ſternutatio confert. Galenus in Aphoriſmis vomitum & ſingultum ejuſdem fere generis eſſe ſtatuit : hoc autem inter ſe diſtingui, quod vomitu ea exiguntur quæ in ventriculo natant ; ſingultu autem naturam procurare eorum excretionem quæ tenacius adhærent tunicis ventriculi. Atque omnino a flatu ſingultum fieri videmus, ab humore acri, præſertim ſuperius orificium ventriculi feriente : vel quod a corrupto cibo ſit, vel quod ab hepatis cyſti refluat, vel quod ibi collectus ſit per phlogoſin ventriculi, vel quod ab inflammato hepate reſudet, ut paullo poſt dicemus. Item fit ab humoris adhæſu, ut dictum eſt ante, compreſſione coſtæ, quod annotavit Fernelius, ab intemperie frigida ventriculi, ut de eo notum eſſe poteſt, qui quum gracilis eſſet, & ſuperius orificium ventriculi delicatius frigidiuſque haberet, Medici perſuadere voluit ne in febre continua qua conflictabatur aquam propinarent. quod quum tamen fuiſſent, & eum ſingultire, & convelli fecerunt, unde interiit. Singultiebat ſæpe ſi quid frigidius cepiſſet. Hæc Galenus. Ad has ſingultus cauſas referri poteſt prolapſio inteſtini quod in ſenibus contingit maxime, & ſic pe moriuntur. Febris ſingultuoſa non eſt quoque omittenda, de qua Hippocrates. Agnoverunt & veteres inflammationem ventriculi, hepatis, meningon cerebri, meſenterii ſingultum afferre poſſe, quod per reſudationem ſit, & per conſenſum. Ac de cerebri inflammatione quæ ſingultum efficiat, exſtat Hippocratis aphoriſmus, *A vomitu ſingultus & oculorum rubor, malum*. Cujus aphoriſmi ex comment. Galeni hæc eſt ſententia. Sæpe contingit ut materia inhærente ventriculi parietibus, natura per vomitum conetur dejicere id quod moleſtum eſt et ſi præeuntibus vomitionibus ſingultus remaneat, malum. Quod tamen alienum a ratione videbitur. Nam prius dictum & ſingultum, & vomitum ejuſdem eſſe generis ; in hoc differre, quod ſingultus major ſit conatus naturæ ad amoliendum quod ventriculo inhæret : vomitus major vis non eſt, ſed mediocris conatus ad evacuandum id quod in ventriculo fluctuat. Ergo tametſi præcedant vomitus, & poſt eos remaneat ſingultus, abſolute malum non eſt. Sed declaratur impactio materiæ quæ tolli non poteſt niſi majore vi. Quid ergo ſibi vult Hippocrates ? Particula illa, *ἐξ ἐμέτου, a vomitu*, trifariam poteſt intelligi, vel ut ſimpliciter ob contumaciam materiæ prægreſſo vo-

Aph. 13. lib. 6.

Aph. 39. lib. 6.

1. cap. lib. de confœtudine

4. Acut.

Aph. 3. lib. 7.

mitu

nitu ſingultus remaneat, nequeunte materia vomitu tanquam quodam minore conatu excuti: & hic ſingultus malus non eſt. Vel ut ſingultus vomitum conſequatur, tamquam τὸ ἐπιγινόμενον, ob exhauſtum. Fieri enim poteſt ut adeo creber ſit vomitus & vehemens, ut inde ratione evacuationis ſingultus naſcatur tamquam malum ſignum & cauſa. De hoc aphoriſmus non intelligit, ut nec de priore. Tertio modo vomitum ſingultus inſequitur ut malum ſignum; nam quum vomitu evacuetur materia, liberetur que eo quo premitur pondere, ſi frequens fuerit, ſingultus occaſio tollitur, quod ſi ne ſingultus quidem tollatur, immo augeatur, ſignificat ab alia cauſa naſci ſingultum quam a craſſa materia, ſed a phlogoſi & inflammatione, aut ventriculi, aut cerebri, aut meningon. Poteſt enim, ut jam dictum eſt, poſt vomitum ſequi abſolute ſingultus ob contumaciam materiei vomitui non cedenti, ſed ſingultum quo excludatur requirenti: ſed hic dat Hippocrates miro quodam artificio ſignum ἐφευρετικὸν quo judicare poſſis an ſingultus qui remanet heres poſt vomitum, tantum ſit ob materiei vitium, an ob cauſam aliam, nempe inflammationem. Illud porro ſignum eſt, *Ruber oculorum*, non is quidem qui fugax eſt ob conatum vomendi, ſed qui inflammationis habet aliquid. Ruber autem iſte comes ipſius ſingultus qui vomitui ſucceſſit, quatenus ſingultum comitatur: declarat aut cerebrum aut ventriculum inflammatum, cujus occaſione ſingultus reſedit, remanſitque poſt nonnullas vomitu factas κενώσεις. Itaque aphoriſmus abſolute pronuntiatus non ſtetiſſet, *A vomitu ſingultus, malum*: ſed adjectione τῷ ὀμμάτων ἐρυθήματι, verus ita efficitur, *A vomitu ſingultus, & oculorum ruber, malum*. De ſingultu a repletione, de febre ſingultuoſa, ſive per ſe talis ſit, ſive in prolapſione inteſtinorum accidat, deque eorum curatione abunde dictum eſt ab Hollerio in Methodo medendi. Nunc quod eſt ſecundi inſtituti præſtemus, nimirum qualis ſit ſingultus ab inanitione, & qua is ratione fiat.

Ab inanitione & convulſio, & ſingultus, & deſipientia contingunt. De deſipientia a pleriſque eſt dubitatum, quod deſipientiæ medentium opera in eo verſari videatur, ut recurrant ad medicamenta purgantia, ad cucurbitulas, & ad ſectionem venæ, quod hanc omnem a repletione oriri credant. Unde Galenus comment. in aphoriſm. lib. 7. *A profluvio ſanguinis deſipientia ac convulſio, malum*, ſcribit illum aphoriſmum magnam vim habere ad perſuadendum deſipientiam ab inanitione etiamnum naſci poſſe: quod veriſimile ſit ætate Galeni Medicos extitiſſe, quibus perſuaderi non poſſit ab inanitione deſipientiam proficiſci non poſſe. Agnoſcit autem Galenus & ob profluvium ſanguinis, & ob vigilias immodicas oriri poſſe deſipientiam: ita ut quæ ob profluvium iſtud fiat, ab exhauſto fit, quæ ob vigilias ab inanitione: quamquam fieri poſſit ut immodicis vigiliis ſanguis biloſus redditus, aut bilis ſiccior ac æſtuantior principium, cauſamque det illi deſipientiæ. Comm. in apho. 18. lib. 7 Hæc Galenus; & nos id experientia obſervavimus. Nam ad ripam Sequanæ quidam quum menſes quatuor febre quartana erraticaque laboraſſet, emaciatus plane, ſqualidus cœpit tantiſper deſipere, delirare, crebro reſurgere, & inde cataphora ſeu catalepſi prehenſus, qua interiit. An credibile, iſta

omnia

Digitized by Google

omnia ſymptomata a repletione eſſe, quum ita corpus totum contabuiſſet & emacruiſſet? Hoc Rondeletius diligens rerum obſervator annotavit, ſcribens Caron, Cataphoran ὡς καταλήξω in febres tertianas longas, in quartanas incidere. Item in ſuburbio Sancti Victoris juvenis febre maligna ſatis decubuit: ſexto die ſanguis cœpit abunde fluere, vix ac ne vix ſiſti potuit: Ab eo ſingultus ſucceſſit (dubitabant an ab inanitione, an a grumo ſanguinis in ventriculum delapſi) cœpit tremere, delirare, deſipere. Num & tremor, & deſipientia ab exhauſto contigit? Immo (quod ab Inſtituto non alienum, & Hippocrates ipſe non veritus ſæpe loquendi vulgares formulas proferre, ut id quod dicitur ſenſus noſtros ferirec magis) vulgo jampridem perſuaſum eſt, deliria ab inanito fieri poſſe. Quum enim in media quemdam mente aberrare vident, dicunt propterea delirare quod hinc cerebrum vacuum ſit, ita enim vocant. Et id veriſimile eſt admodum. Propterea alucinantur, cœloque toto errant, qui in talibus delirus ad hieram diacolocyntidos, ad confectum de dactylis, & alia id genus valida medicamenta concurrunt. Ergo ſingultus ab inanitione eſt. Nec falli oportet in febribus longis in quibus oboritur quum hepar præcalidum eſt & ſiccatur: quod dum fit, tenue ſerum reſudat ab hepate, feritque ventriculum, hinc ſingultus data occaſio. Ob hepatis autem inflammationem patientis viciniam ſingultum oriri, eumque ad repletionem referri poſſe, ex Hippocrate poteſt colligi. Hujus verba ſunt: *In hepatis inflammatione ſingultus, malum*. Et alio loco: *Jecoris inflammationem patients ſingultus ſupervenit*. Galenus ſingultum eſſe ἐπιγιγνόμενον ſcribit, id eſt, auctoris mali occaſione fit. Hujus rationem reddit, quia propter nervorum communicationem ventriculus patitur, non ſemper quidem, ſed quum jecur ad maximam attollitur inflammationem, iiſdem pæne verbis alio in commentatio utitur: Singultus fit non quomodocumque affecto hepate, nec ſemper, ſed quum fervente inflammatione ad magnitudinem attollitur. Sic oportet & maximam & peſſimam eſſe inflammationem, ait Galenus. Sed hic magna difficultas oboritur, & non negligenda; An læſio ventriculi ex qua ſingultus oritur, ſequatur ob tumorem, & ratione tumoris ob preſſum ventriculi ab hepate elato craſſefactoque & intumeſcente; quod Galenus paullo ante dicebat, quum ad elationem in magnitudinem recurrebat. An vero fiat non ratione preſſus & tumoris, ſed quia acre ichor & ſerum bilioſum a parte inflammata reſudet, feriatque os ſuperius ventriculi? Quid hic dicam neſcio, nam paullo ante hujus rei cauſam aſſignat inflationem tumoremque jecinoris, idque ex ſua ſententia: paullo poſt tamen id ex veterum tantum opinione conſtituit. Verba ſunt: *Nonnulli putant magnitudinem inflammationis ventriculum premere, ac ſingultum facere, nequeunte ſpiritu exire*. Hanc ſententiam non valde videtur probare, nec veriſimile eſt ob ſpiritus interclusionem hoc ſymptoma advenire. Sic eam quidem ſententiam probare quidem poteſt, quatenus dicit præ tumoris magnitudine ventriculum offendi, & inde ad ſingultiendum impelli, non autem quod ſpiritus via intercipiatur. Poſteriorem autem rationem qua nitebamur docere ab humore tenui & bilioſo reſu-

Apho. 17. lib. 7.

Apho. 58. lib. 5.

Comment. aphor. 58. lib. 5.

Comment. aphor. 17. lib. 7.

dante ab hepate inflammato ſingultum excitari, ipſemet Galenus adſtruit commentario prædicto. *Et quidem bile* (ait Galenus) *ſatis calida & multa in hepatis inflammatione genita, confluenteque ad inteſtinorum principium & ſuperfluente, necnon ad ventriculum recurrente os ipſius morderi contingit, & ita ſingultum naſci.* Quod probabilius multo videtur. Atque ita in inflammatione hepatis tribus de cauſis poteſt ſingultus oboriri, ob preſſum ventriculi a tumore ob inflammationem excitato: (ac ſine tumore in iis quibus fervet hepar naſci poteſt: nec in inflammatione credibile eſt ita in magnitudinem hepar attolli, ut preſſum commemorabilem afferat.) Secunda ratione ob ichorem qui ab omni parte inflammata tranſumitur: ut in inflammatione membranæ coſtis obtentæ tuſſicula oboritur, tranſumto ichore a parte deflagrante.

Tertia ratione ob generationem bilis, quæ quum redundet, refluit ad ventriculum, ibique id ſymptomatis ſolet promovere. Quartam Philotheus rationem addit minus reliquis probabilem. Ideo enim ait ſingultum inflammationis hepaticæ ſobolem eſſe, præſertim ſi concavas occupet, & ingens fuerit, quod ea magna inflammatio humores a ventriculo vicino trahat, & ſic exhauriat illum, quo exhauſto ſingultus ab inanitione inſequitur. Progreſſu quidem temporis hoc fieri poteſt: Sed reſpondeat Philotheus qui fiat ut tam brevi ſingultus ab inanitione ob viciniam inflammati hepatis ſequatur. Hepatitis enim morbus acutus eſt, & intra paucos dies necat: immo initio etiam [illegible] poteſt naſci ſingultus, quum non ſit probabile ab exhauſto tam brevi ventriculum laborare. Quæ duæ rationes a nobis productæ, confictæque, tolerabiliter videntur infringere ac labefactare opinionem Philothei. Addi & poteſt hæc, cur in ſumma fame in qua ſuctionis ſenſus eſt, non adeſt ſingultus? Eſt enim probabile ſi hepar deflagrans exhauriat, & cito ſingultum afferat, ut in exacta inedia idem contingat. Nam poteſt reſpondere Philotheus ad quod ſcriptum eſt apud Galenum cap. 3. lib. 6. de locis male affectis, quum diſtinguit diabeten a canina appetentia. In canina appetentia vitium ſtatim deprehenditur, & vis, quia in animali parte id fit: in diabete autem non item, quia fit in parte naturali quæ ſui mali ſenſum non habet ut & ventriculus: poteſt, inquam, reſpondere illam exquiſiti ſenſus facultatem qua donatus eſt ventriculus ob nervorum propagines multiplices, in cauſa eſſe cur penuriam, ſuctum, emunctionemque, ut ita loquar, & minimam & ſtatim percipiat. Unde fit ut in ſimis exiſtente inflammatione, eaque magna & commemorabili, derepente pars calida trahat, exſiccat, exſorbeat: eaque ſubita mutatio, & veluti ἀθρόως facta, ſingultui occaſionem dat. At vero fames, quia non ſubitam affert mutationem, non ita ſingultum affert: ſuctionis quidem ſenſum inducit, ſed non aliud ſymptoma: niſi quod quidam convulſi ſint aliquando, ſed id referunt ad bilem quæ fertur in jejunitate & inedia ſuperius orificium ventriculi.

Porro ſi inanitio ſingultum efficit, cur qui tabidi, aut hectici moriuntur ſingultiendi finem non faciunt quum ab exhauſto laborent? Ex

quibus

quibus alvus immodice fluit, aut ſanguis fluxit immodicus, contingit ſingultus & convulſio proprie dicta. Sed qui ſæpe tabuerunt, non prius ſingultiunt quam dum jam jam ſunt animam acturi; unde vulgus extremum ſingultum apte ſatis appellat, quaſi natura non perſentiente inanitionem præcedentem ut quæ ſenſim fieret: ſed jam jam pereunte facultate naturali ſingultus excitatur? Quæſtio hæc difficillima eſt, & commentatione digniſſima, ut quæ intellecta perſpectaque non minus auctoritatis pondere quam utilitatis ubertate, jactationem in populo ſit habitura. Quum repletio eſt aliqua, aut venenata aura, aut acre quippiam in ore ventriculi, aut inhærens tunicis ventriculi, non dubium quin legitima ratione ventriculus ipſe moleſtias depellere annitens, in ſe ipſe convellatur, ſingultumque efficiat convulſionis proprie dictæ æmulum. Sed quo modo prætunte inſigni aliqua evacuatione ſingultus ab inanitione fiat, majore quæſtione dignum eſt. Nam, ut ante commentabamur, ſi inanitio convulſionem afferat in corpore univerſo, & ſingultum in ventriculo, cur in hecticis in quibus extenuationis ſumma ſunt omnia, & ſumma inanitio, propalam explicatur, frequentes ſingultus non adſunt? Primum hæc de convulſione & ſingultu diſputatio ſatius poteſt explicari: deinde in anguſtius cogi ac redigi. Nam & contra Galenum olim a ſubtiliſſimis rerum indagatoribus diſputatum eſt, ut conficeretur inanitionem ipſius convulſionis cauſam non eſſe. Ratio autem potior illorum erat illa quam expoſuimus, nimirum quod emaciatos & a morbo tabefactos ac colliquefactos convulſionibus exerceri oporteret. quod non uſu venit, niſi quod complicatum ſit conjunctumque cum ipſo marcore quod partibus convulſionem afferat. Atque huic objectioni ita ſolutionem opponunt. Ut morbus fiat, oportet mutationem fieri ſubitam ἐν ἐπιδρομῇ: quæ enim lente καὶ κατὰ μικρὸν fiunt, id eſt paullatim, pigroque greſſu, ea non imprimunt quid corpori, nec mutationem alterationemve effatu dignam afferunt. ut propterea convellendi occaſio non adſit, tametſi ea emaciatio tabeſque reciproce cum inanitione coeat; id eſt, tabes & carnium collapſus & marcor ad inanitionem referatur. Sed quum forte fortuna, aut critice, aut alia ulla ratione profunditur alvus, aut ſanguis, aut evacuatio aliqua ὑπερκαθαρτικῶς contingit, e regione adeſt ſingultus, aut convulſio aliqua, quæ hominem ſic repente & affatim evacuatum adoritur. Et hac maxime ratione ſingultus ſequitur ob inanitionem. Quanquam duorum alterum eſſe, aut utrumque neceſſe eſt, vel ut ventriculus minimam inanitionem ſui ſentiens tamquam quod ſibi moleſtum ſingultiat, vel quod tametſi inanitio ventriculum ipſum non attingat, tamen ex eventu ſenſum habet inanitionis aliarum partium. Quod ad prius attinet, fieri poteſt ut quia animalis ſenſus eſt in ventriculo, minimam læſionem ſentiat ventriculus, in ceteris partibus idem non contingit, quod is ſenſus animalis non ita inſit. Quod fuit argumentum Galeni in libris de locis affectis, dum probaret cur caninæ appetentiæ ſingula momenta, vires, & tempora perciperentur: ipſius autem diabetæ non item. Nam quum animale munus obitur exacte in parte aliqua, minima ublata occaſione rei triſtis

 ſenſio

ſenſio percipitur. Sed hic quærat cur in media non convellatur ventriculus ratione exhauſti, ſi minimæ rei triſtis ſenſio inſit ventriculo? De poſteriore ita nos ſtatuemus. Ex eventu inanitionem aliarum partium ventriculus præſentit, ſubodoraturque, quod tamquam in chorea fiat partium harum & illarum attractio, deinde attractio ſuctum inducit, & ſuctus ſuctionis ſenſum: cujus quum tota ratio in ventriculo ipſo vertatur, non eſt dubium ſi poteſt aliarum partium penuriam ſentire. Accedit quod inanitio ipſa attingat quoque ventriculum ipſum, ſed non ita ut & ceteras partes. Nam ſi marcor, macies, & exhauſtum eodem modo & gradu ventriculum ipſum attingeret quo & partes ceteras, fieri non poſſet ut animans ſubſiſteret. Propterea in corde natura aquoſum quid in pericardio conſtituit, ut & ſi totum corpus deflagraret, haberet tamen cor tamquam ultimo moriens quo ſeſe ſuſtentaret, & a tam ſubita deflagratione vindicaret. Ita & in ventriculo ſemper eſt aliquid pingue, mucoſum, obſtruens rugas & pateres ventriculi, ut minime ſentiat damnum. accedit quod ſi qua alia pars ingeſtorum gratiam recipit, ventriculus eſt maxime.

Sed hæc tam accurata exactaque vix conferunt ad curandum: Tamen magni intereſt ſcire in ſingultu quid agat, quid patiatur, quæ cauſa, ne temere ſingultum ab inanitione, pro ſingultu a repletione accipiamus. Plurimum autem refert ad Therapiam an hic aut ille ſit ſingultus.

ANNOTATIONES.

Idem forte dici poteſt de ſingultu & convulſione, quod & de dolore capitis. Nam dolor capitis fit aliquando per ſympathiam abſolutam, ut quum nervo læſo ſtatim cerebrum compatitur ſympathia abſoluta: nec enim vapor, nec materia ulla intercedit ad talem affectum committendum. Ita quoque eſt quædam convulſio & ſingultus, qui nec repletionem, nec inanitionem, quæ ſunt perſpicuæ cauſæ, agnoſcit, ſed abſolute fit, per modum quemdam vix exprimibilem, ut ſic loquar.

2 *Quum & deſipientia, & ſingultus, & convulſio ab inanitione fiat, male quum alicui talis affectus contingit, ſtatim recurrunt Medici ad attenuantia & calefacientia. In quo aberratur: & talem errorem convincit Galenus lib.* 11. *Simplic. cap. de caſtoreo.*

3 *Lib.* 1 *Epidemior meorum obſervavi ex ſententia Hippocratis, medicamentum irritum & inutile poſſe hujuſmodi ſymptomata excitare, quod notandum eſt. Item filius domini Pivart Regis in Camera computorum Auditoris, quum bimeſtri tertiana laboraſſet, nec ad medicamentum adduci potuiſſet, quum calum incanduiſſet paullum, datur medicamentum, cui indormiendum imponebant Pharmacopœus conſuit. Medicamentum inane fuit. Movit, nil excluſit. Ab eo tempore vix febris expers. De dolore capitis, de quo prius non conquerebatur, queritur. Dum paroxyſmus repetit repente ἄφωνος fit, elatis in cerebrum vaporibus, immo & febre ipſa jam cerebrum occupante (unde caloris acerrimi ſenſus apparebat)*

parebat) ac ſi febris eſſet capitalis, (ut ſic loquar .) Per viginti quatuor horas decem fere ſunt, & κατοχὴ eum prehenderat. Virtus erat debilis. Nil natura praſtitit, quamvis irritata. Convulſus interiit. In cerebro nil deprehenſum. Venæ intumuerant parum. Vi febris interiit obſeſſo cerebro quoque, ut interea non eſſet flabellatio cordis ob reſpirationem non liberam. Si enim ſanis quum dolores capitis derepente oriuntur, ii muti fiunt, & apoplectici moriuntur, quid non eveniet ſimile ægris? Aphoriſm. 51. lib. 6. *Ad illum locum Rondeletii allegatum addi poteſt quod ſcribit Hippocrates lib. 4. Epidemiorum, ubi notat quartanam febrem tum ceſſaviſſe quum homo factus eſſet κωφὸς, aut ἄφωνος. Immo commemorabilis eſt locus Comment. in hiſtoriam de Pythione hiſtor. 1. lib. 3. Epid. ubi dicebant interpretes Hippocratis Pythionem deliraſſe quod a ventre abſtinuiſſet multo genere ac congeſto ſemine, quod obruendo cerebrum delirii cauſa fuerit, eo modo quo in apertione capitis preſſu manuum cerebrum offendit. At Galenus refutat hanc opinionem, putatque oppreſſionem cerebri, ſive ſit eam humore, ſive a manu, ſive a cerebro, aut alio modo, non cauſam eſſe delirii, ſed potius affectionis cujuſdam apoplecticæ ac comatoſæ. Qui locus præclarus eſt, ut ſcias delirium & deſipientiam aut ab exhauſto eſſe potius, aut ab humore non tam quantitate quam qualitate peccante.*

CONSILIUM LVIII.

De febre purpurata.

JOANNES Doclevars in regiis negotiis quæ ad rem bellicam pertinerent occupari ſolitus, dum circa menſem Octobrem infinitum prope iter velociſſimorum equorum curſu demetitur, ac conficit, Lutetiæ in morbum gravem incidit. Et ut homo erat acutus, agilis, expeditus, multa animo ac cogitatione verſans, bilioſus, iraſci facilis, ita ſuæ naturæ congenerem in morbum præceps ruit. In hoc ægro ſoete nos longius provehi oporteret, quam ratio propoſita poſtularet. Nam admirabilis rerum trahere nos poteſt ordo, ſi ſingulorum vim explicare inſtituerim eſſet quæ in morbo contigerunt. 1 Quum itaque diu & noctu laboribus pene confectus fuiſſet, quum quieſcere cœpit, eum cum levi horrore febris prehendit, noctem inſomnem duxit: deinde magna liquidorum excrementorum copia, nil autem craſſum excretum eſt: nauſeæ frequentes: paullum quievit nonnullis ſupra infrave excretis. Febris cœpit increſcere, jactationes & vacuitas ſomni, dolores ad regionem ventriculi & lienis, urinæ ardentes quodammodo vineæ, aut vino gilvo dilutæ, aliquando mali aurei colorem non ita ſaturum referebant. Crudæ. ſitis inexhauſta, etſi cyathos duos aut tres aquæ hauſiſſet, ſiccaviſſetque, ne minimum tamen refrigerii hoc afferre videbatur, ac ſi in ardentem fornacem injectum id eſſet. Animi defectiones, præſertim quum reſurgere vellet, omnium artuum confractio & laſſitudo juxta ex phlegmonoſa & tenſiva. & quod mirum fuit, intercalaris

pulſus erat, intermiſſio, inæqualitas, & ea intermiſſio in multis pulſationibus apparebat. Tertio die ſiniſtrum crus puſtulis rubeis humilibus maculatum erat, quod nobis terrori fuit. Sed hoc ſibi familiare eſſe nuntiavit. Febris eumdem typum non ſervabat noctes aliæ aliis erant moleſtiores. Medicamenta quæ initio exhibita ſunt, educebant aliquid ſubrubeum, ſubflavum, ſed paucum, & non niſi magna vi. Omnia cruda erant, & niſi moræ impatiens fuiſſet, medicique vim quodammodo afferret, ut morbum primo quoque tempore oppugnarent, incumbendum tantum fuiſſet coctioni, negotiumque naturæ totum committi credique debuiſſet. Sed & venam ſecare, & purgare coacti fuimus, idque fruſtra, quum nos videremus nihilo magis e re ægri eſſe. Sed ſatis ægri fuit facturum importunitati. Morbus longus fuit admodum, nec ante tres menſes ſibi reſtitui viſus eſt. Notandum interea rigentem hiemem quæ tunc ſi alias umquam ſævivſſet, ad morbum producendum attuliſſe plurimum, quod & meatus occluderentur, & materia contumacior redderetur. Accedit quod niſi ita initio materia cruda jactata fuiſſet, melius actum fuiſſet cum ægro. Eum in quartanam caſurum ſperabamus, & quod illo tempore magna quartanarum febrium copia in populo jactabat ſeſe, cum quod de liene quereretur. Tertio, quod expulſis ſymptomatice iis quæ liquidiora forent, remaneret materia incinerata, ut vocant Practici, adustaque, quæ cunctando putredinem accerſeret, & ægrum noſtrum febre quartana cumularet. Nec longe a vero aberravimus; nam tres aut quatuor paroxyſmi quartani illum oppreſſerunt.

Hic multa conſiderari poſſunt, quorum explicatio utilitatis ubertate ſe nos delectatura. Primum ex hiſtoria morbi, & excretis innoteſcere potuit id quod principio erat implicitum ac involutum, nimirum quæ morbi ſpecies, & a qua cauſa. Secundo unde iſta extimarum perfrigeratio fugax aliquando· leipothymiæ, æſtus ingens & nulla ratione extinguendus pulſus in homine juvene inæqualitas, & intercalaris quædam intermiſſio, quæ periculo non carebat. Laſſitudo iſta, jactationes, dolor ad lienem, urinæ quales deſcripſimus. Quæ omnia ſigillatim explicabuntur. Id quod maxime nobis terrori fuit, pulſus inæqualitas, & intercalaris intermiſſio in una pulſatione erat, initio quidem ordinata quodammodo erat recreatis vero viribus inordinata exſtitit At ſatius eſt multo in rhythmo iſto vitioſam inæqualitatem ordinatam non eſſe Ut enim in rebus e natura ordo quippiam habet laudis & præſtantiæ · ita in rebus contra naturam, non poteſt non ad malum apparere. Cauſa autem quæ nos hic commoverit atque perturbarit, eſt quod nos legiſſemus aliquando apud Galenum & inæqualitatem in pulſibus malam eſſe, & hac deteriorem intermiſſionem. Fernelius ſcribit periculoſiſſimam eſſe pulſus intermiſſionem in juvenibus, minus in pueris, minime in ſenibus. Tamen ait aut ex arteriarum obſtructione ortam, aut aſthmate, aut diuturno affectu, non ita exitialem eſſe juvenibus. Ex unius pulſus intermiſſione multi ſenes ac pueri evaſerunt, juvenum nullus, ait · quæ pugnantia videntur. Nam aut ex aſthmate, aut arteriarum obſtructione, aut affectu aliquo longo (præſertim minime adverſa valetudine) dixi inter-

miſſionem

miſſionem non eſſe letalem. Sed quum loquitur de bona valetudine præſente, quæſtionem videtur dirimere. Si enim in ceteris ſatis robuſtus & magnus ſit pulſus, non dubium quin intermiſſio aliqua non in periculum erret: ſed ſi pulſus parvus, languidus, inæqualis, & auctario accedat intermiſſio, quæ ſpes eſſe poſſit? Galenus cap. 4 lib. 2. de præſag. ex pulſibus, de pulſuum inæqualitate multa, eaque præclara. primumque ſtatuit aut in una pulſatione obſervandam eſſe inæqualitatem, aut in multis quod (ἀθροισμα vocatur & συστηματικὴ) atque in uno pulſu inæqualitatem deteriorem eſſe ea quæ in acervo ac cumulo ſit. Differunt autem inæqualitas & intermiſſio quum hæc ad illam referatur. Quod Galenus docet quum ſcribit: *Periculoſum eſt omnino non moveri arteriam, quod διαλείπειν dicitur: quod ſi qua alia ſpecies inæqualitatis adeſt, periculoſum eſſe dicitur.* Interpres grammatice tantum & obſcure locum iſtum vertit: ac primum ex illo loco inæqualitatis pulſus cauſas repetit oppilationem, compreſſionem inſtrumenti, humorum copiam collatione facta cum facultate, cordis intemperiem inæqualem. In genere igitur hæ inæqualitatis cauſæ ſtatuuntur. 4 Intermiſſio autem pulſus agnoſcit cauſam ſuæ facultatis a copia humorum oppreſſionem, ejuſdem impedimentum quominus motum tempore ſuo auſpicetur, idque aut ob craſſitudinem, aut copiam humorum unde oſculorum cordi vicinarum arteriarum ſequitur obſtructio. Item ſæpe oſculis illis offunditur materia quæ vinculi modo intercipit motum. Interdum inflammationes, ſcirrhi, tumoreſque partium quibus arteriæ inſitæ ſunt, impediunt ne libere dilatentur, unde motus intermiſſio nonnulla. Unde in ſyncopis & palpitationibus cordis hæ intermiſſiones parent: ſi quid enim tunicis arteriarum, aut cordis ipſius corpori alte defixum fuerit, in propinquo mori, intemperies inæqualis cordis intermiſſionis cauſa una non ita pernicioſa eſt. Hæc enim inæqualitatem potius parere nata eſt, quæ ineuntibus febribus putridis maxime conſpicua eſt. Galenus lib. de febribus quod ad hunc locum maxime pertinet in febribus putridis agnoſcit duo quæ propria ſunt, non tamen inſeparabilia, σφυγμοῦ βραδύτητα, cunctationem pulſus appellat, & ἀνωμαλίαν, inæqualitatem, accedit tertium ἐπαναφέρεσθαι id eſt, repetere, geminare, innovationem novam habere febrem, quum videlicet acceſſione jam vigorem aut ſuum crementum aſcendit, rigoris ſenſus quidam excitatur ac ſi poſtliminio nova acceſſio ſuccederet. Quod in febribus putridis multis conſpicitur: & nos anno 1572. tota hieme, & 1573. toto tempore verno & æſtate quæ naturam indolemque hiemis, aut potius autumni referret id in innumeris, præſertimque in mulieribus obſervavimus. Quod non aliunde contigiſſe ſuſpicio fuit, quam ob materiæ inæqualitatem quæ difficultatem pepaſmi afferre ſolet. Græcis illud ἐπαναφέρεσθαι dicitur accommodato ſatis vocabulo. Ac βραδύτης ſit ob copiam materiæ quæ facultatem in aliquas anguſtias cogens pulſus cunctationem anguſtiamque facit. Ἀνωμαλία proprium quidem eſt febrium putridarum, ſive illa in calore, ſive in pulſu ſpectetur. In pulſu quidem ob fuliginoſorum putriumque vaporum cor petentium copiam: Galenus autem illo loco ait, ſæpe in ipſo ore ventriculi collectio quodam

Lib. 2 de cauſ. pulſ.

Cap. 9. lib. 1.

pravo humore mordaci aut frigido parvitatem inæqualitatemque pulſus inveliit: & quum in principiis paroxyſmorum viridium humorum eructatio in os ventriculi contingat, unde nauſeæ & vomitiones, mirum non eſt ſi affecto ore ventriculi pulſus ſit ἀνώμαλος. Parvitatem quidem cum quadam inæqualitate, quum frigidus eſt humor; ſin acer & mordax humor eſt, inæqualitas parvitatem pulſus exſuperabit. Quod notandum eſt, ne temere initio morborum ſive adſit febris, ſive non adſit, obſervata aut inæqualitate, aut intermiſſione quadam ad venenum aut θηρια recurramus, magnum aliquid nos dicturos rati, ſi divinitatem quamdam in morbo hoc aut illo dixerimus eſſe. At ſæpe una ventriculi oris ſuperioris obſidio propter contumaciter adhærens aliquid pituitoſum illi parti, hoc ſymptomatum genus juniores & inexpertos Medicos perterrefaciens invehit: maxime vero ſi pituitoſa materia circum partes has accendatur, contumaci manente materia. Nam quamdam τύπου ſpeciem induet.

Nunc ad intermiſſionem revertamur. Aliquando intermittit pulſus tantum quantum temporis eſſe poſſit in alia promovenda pulſatione, aliquando intermittit diutius, & per duorum pulſuum tempus. Hoc poſterius funeſtum eſt, nec ab eo quiſquam convaluit. Per tempus vero totum unius pulſus, aut paullo diutius intermiſſionem factam ſæpe in pleriſque qui convaluerint obſervavit Galenus, præſertim ſi jam affecta ætate, aut præcipitate ſenes eſſent. Quod minus mirum in ſenibus, tametſi periculoſum eſſe videatur jam ipſam ob ætatem ad victam facultatem accedere iſtam intermiſſionem a morbo. Sed, quod notandum, adductis ſenibus, & iis quos valetudinarios vocamus, docet a magnis cauſis valentes de ſanitatis gradu dejici, quod quum contigerit, periculoſius ægrotant. Ac imbecilli & ſenes minima etiam occaſione aut morbo occupantur, aut intermiſſio pulſus eis accidit, quod minus in his mirum videri debet. Itaque ab intermiſſione pulſus pueri & ſenes non intereunt, juvenes intereunt: niſi forte juvenes illi imbecilli natura ſint, & ſenes validi: nam tunc facile decipi poſſumus. Illud enim notum ex Hippocrate, *Qui laboribus aſſuefacti*

Aph. 49. lib. 2. *fuerint, licet aut ſenes aut imbecilli ſint, non conſuetis licet validis ac juvenibus, alacrius ferunt*. Itaque eſt ubi in juvene imbecillo minus ſit formidabilis pulſus intermiſſio, quam in ſene robuſtiore. De pueris ac ſenibus quod ipſe obſervavi, dicam. Carpentarius quidam nomine Giles annos pene 78 natus, imbecillis pulmonibus ac purulentis, ut fidem eventus fecit, crudeli ſatis pleuritide detentus jacebat. Inæqualis pulſus & intermittens quod nobis non mediocrem metum incuſſit. Iſta anomalia perſeverabat: ſæpe medendi fiduciam quam habebamus per ſectionem venæ repetitam, ut fere fit, minuit iſta intermiſſio. Tamen iſta quam adduximus opinione audacior erectiorque factus, venam ter quaterque ſecui, convaluit. 6 Intermiſſio hæc ab ætate erat, juvante quoque duritie pulſus, tum ratione inflammationis, tum duritiei vaſorum. Quod animum addidit ut etiamnum in iſta anomalia ſecuriores eſſemus, erat pulſus magnitudo. Si enim ad intermiſſionem pulſus crebritas cum parvitate accedat, anguſtior longe ſpes eſt. In pictore Petro Dangers obſervavimus

per-

Digitized by Google

perſpicuam pulſus intermiſſionem in magna aſſiduaque facta deſtillatione : hoc illi familiare eſt, & tandem deprehendimus duabus de cauſis hoc illi uſuvenire etiam quum primum incipit ægrotare. 7 Prior eſt illi connata ſuperioris orificii ventriculi infirmitas, ut minima etiam occaſione in lipothymiam deliquiumque animi præceps ruat : ſed pane in vino inſtriato in os injecto ſtatim recreatur. Poſterior eſt ingens copia materiæ pituitoſæ & frigidæ a cerebro imbecillo facto ob uſum modioli continenter illabente. Rejecta enim vomitione materia multa ſtatim priores vires recuperat. Et nos illum novimus a gravibus funeſtiſque morbis quibus ſæpe ſubjacet, defunctum ſuperſtitemque evaſiſſe. In D. Barthelemy jam gravi ætate eadem a nobis pulſus inæqualitas & intermiſſio, cum magnitudine tamen obſervata eſt ſæpe, integris ſatis viribus, & corpus alacre ad ſurgendum. Et quod mirum eſt, ſæpe de induſtria in molliuſculis pueris iſtam inæqualitatem conſpicuam vidimus, præſertim quum dormirent.

Ac de inæqualitate pulſus non modo in multis pulſationibus, ſed in una pulſatione, quod longe deterius eſſe paullo ante dictum eſt. Extat hiſtoria apud Galenum de Antipatro, cui inæqualis pulſus erat admodum, quum tamen anheloſus non eſſet. Et eaudem argumentis conjecturiſque eſt aſſecutus Galenus leves pulmonum arterias infarctas obſtructaſque eſſe. Quæ quum plerique Medici agnoverint inventa quodam de pulſus inæqualitate conquererentur, non temere de morte repentina pronuntiabunt, ſed diligenter cauſis rei ejus indagatis, aliis ſecuritatem prædicent, perniciem aliis minabuntur. Et quoniam locus poſtulat ut mentione de pulſu facta (cujus cognitionem ſoli Deo & Galeno Gordonius ille vir bonus & candidus tribuit) de ſpeciebus quippiam dicatur, non erit alienum ab inſtituto paullo apertius de re diſputare. *Cap. ultimo lib. 4. de loc. aff.*

In pulſibus quinque obſervari volunt; motum, quietem, dilatationem arteriæ, ictum, corpus. Ac ratione motus differentiæ hæ obſervantur, celeritas, tarditas. Ratione quietis, frequens, rarus. Natura non poteſt duos motus contrarios moliri quin ſit interjecta quies aliqua. Galenus autem quietem diſtinguit in internam & externam. Ratione dilatationis, parvitas & magnitudo in pulſibus obſervatur. Ratione ictus, qui & a nonnullis occurſus dicitur, imbecillitas ſeu remiſſio, & fortitudo ſive vehementia ſpectatur. Ratione corporis ipſius arteriæ, plenitudo & durities (quamquam durities ſine plenitudine eſſe poſſit, ut in hecticis annotavit Galenus lib. 1. de diff. febrium) vacuitas & mollities. Hinc conſtitutæ ſunt differentiæ in pulſibus. *Quinque in pulſu obſervanda.*

Ratione motus,	{ celer, tardus,	Ratione dilatationis,	{ magnus, parvus.
Ratione quietis,	{ frequens, rarus,	Ratione ictus,	{ imbecillus. ſeu remiſſus. fortis, vehemens.
Ratione corporis	{ plenus, durus vacuus, mollis.		

Porro in corpore arteriæ vel conſideramus triplicem dimenſionem, vel corpus ipſum per ſe. Si priore modo, pulſum latum anguſtum ſtatuemus, profun-

dum

dum humilem, longum brevem. Si autem poſteriore modo duritiem ſeu plenitudinem ſpectamus, unde pulſus plenus & durus, & vacuitatem ſeu mollitiem, unde pulſus vacuus & mollis. In dilatatione autem magnitudinem & parvitatem conſiderandam diximus, quo pertinet obſervatio trium dimenſionum. Nam magnus dicitur pulſus qui longus, latus, profundus ſimul eſt. Sed hoc ad corpus arteriæ referri poteſt, quatenus in hoc trinam dimenſionem ſpectari diximus. A rhythmo differentiæ duci poſſunt, ut quum pulſus non eſt ſecundum ætatem, ſexum laborantis, tempus. Innumera alia hoc loco conſiderari poſſunt, quæ quoniam a Galeno pertractata ſunt abunde, horum diffuſiore explicatione ſuperſedendum videtur.

9 Secundum vero quod a nobis *in* hoc ægro eſt obſervatum, fuit partium extimarum perfrigeratio fugax; quæ revera in morbis diligenter obſervanda eſt; nam partium extimarum frigus quoddam eſt poſitivum, ſed periodicum, ut initio paroxyſmorum, & tale frigus minime eſt pertimeſcendum; contra vero timendum eſt in inflammationibus partium internarum quum calor intro revocatur, ut *in* Aphoriſm. explicat Galen. to. Aliud frigus eſt veluti privativum per quamdam extinctionem caloris naturalis; & bifariam apparet; priore modo in morituris, quum partes livent jam per necroſin partium frigus quoddam eſt privativum. Aliud autem frigus, non quum partes non calfiunt (quod Hippocrates *ἀναψυχόμενα* vocat) ſed calefactio iſta a calore febrili eſt. Victo autem naturali temperatoque calore partes refrigerantur, & tamen caloris febrilis favorem nonnullum percipiunt. De quo frigore juxta ac colore reciproco dictum eſt ab Hippocrate: *Summa corporis partes ſi celeriter in utrumque mutentur, malum*. Nec abs re addit *celeriter*; ut vitetur objectio de hieme, & calore æſtivo; nam in illa extimæ partes refrigerantur, ſed non cito calfiunt. *Sed in morbis malignis*, ait Galen. in comment. *una etiam hora mutatio ad contraria percipitur: Contingit autem ea mutatio quum partes extimæ propriam caliditatem non habuerint, ſed a calore febrili calfiunt, qui a centro corporis incipiens, flammaque ſimilis corpus depaſcens extrema concalfacit: & quum ille febrilis calor tranſpiraverit, refrigerantur extincta ſcilicet propria caliditate*. Et illic eſt frigus privativum, non tale quale in morte, ſed proxime accedens. De eodem frigore dictum eſt a Galeno in hiſtoria de Pythione. Nam primo die ingens febris erat & æſtus; ſecundo autem ei partes extimæ refrixerunt, præſertim manus & caput, & erat *βραχύπνοος*, ad verbum *brevi-ſpirus*, cui conſentit quod & octavo die contigit; nam dicit, *ſpiritus exilis & imminutus*. Si itaque febris erat acuta, cur frequens & magnus non erat ſpiritus? ſaltem ſi frequens ſit & brevis, dolorem ſignificat ſupra ſeptum tranſverſum: ſed ſi frequens & brevis, malus; deterior ſi rarus & brevis, ſive parvus, qui ſi cum reſpiratione quadam ſive potius exſpiratione frigida ſit, jam facultas vitalis emoritur. In acuta parvus rarus, qui *βραχυπνοίας* nomine includitur, peſſimum ſignum eſt. Hoc explicat Galenus commentario illo in hiſtoriam de Pythione, his verbis: *Cauſa cur quum primo die acuta febris fuerit, ſecundo brevem ſpiritum ducat, eſt, quod primo die calor febrilis*

per

Part. 8. ſect. 2. lib. Prorrhet.

Hiſt. 2. ſect. 3. lib. 3. Epid.

Digitized by Google

per putreſcentes humores accenſus ipſe digeratur, calor autem naturalis adeo infirmus relinquatur, ut jam prius extinguatur, quam febris de integro accendatur, velut jam ferveſactis, qui computreſcerent, ſuccis. Sic ſecunda die dominantis frigoris ſignum eſt maximum. Quo ex loco patet refrigerationem partium extimarum per extinctionem caloris naturalis contingere. Atque hoc loco quæſtio digniſſima cognitu poni poteſt, Si mutatio in calidum & frigidum partium extimarum adeo perniciosa eſt, ut ante ex lib. 2. Prorrh. docuimus, cur non æque in malis ducenda mutatio in utrumque in corpore toto? At ex Aphoriſmis mutatio in corpore univerſo, ut corpus modo calfiat, modo refrigeretur, longitudinem tantum morbi ſignificat, cur non & idem ſignificat partium extremarum [illegible]; At ante docuimus aliquid multo gravius deſignare. Et vero probabilius eſt plus ſubeſſe periculi ſi ambigua iſta mutatio totum corpus attingat, quam ſi partes tantum extimas. Etenim etiam in bene habentibus facile manus, pedes, naſus mutantur, non ita facile corpus reliquum, ob ſubjecta viſcera calida. Quod ſi totum corpus modo calfiat, modo aliter afficiatur, non vacare videtur periculo. At ita reſpondere oportet. Quum Hippocrates celerem partium extimarum in utrumque mutationem damnat, id de febribus acutis intelligi debet, in quibus ſi omnino partes extimæ refrigerantur, revocatio caloris ob phlegmonem viſceris ſignificatur: ſi vero in utrumque partes mutentur, dominatus caloris febrilis ſignificatur, & domatio extinctioque caloris blandi & naturalis. Ideo quum Galenus in Commentar. in partic. illam 8. lib. 2. Prorrhet. illam mutationem explicat, meminit febrium malignarum, utpote in quibus peculiariter id ſymptoma contingat. Sed quum lib. 4. Aphoriſmor. totius corporis mutationes in calidum & frigus damnat, revera non intelligit de febribus acutis. Nec enim facta mentione febris abſolute enuntiat mutationem iſtam longitudinis morbi eſſe argumentum. At ſi in acuto morbo contingeret, non eſt credibile longi morbi ſignum eſſe, quum id pugnet cum natura morbi acuti. Quod ſi mutatio in utrumque toti corpori conveniat, quis dubitat ad malum id non apparere in morbo acuto? Immo forte majorem perniciem afferet quam mutatio reciproca partium extimarum. Tamen κατ' ἀρχὰν mutationis ſigna in partibus maxime extimis apparent, ideo illarum Hippocrates præcipue meminiſſe ſolet. In febribus autem non acutis, aut aliis morbis totius corporis mutatio longitudinem morbi deſignat, ob materiæ ἑτερογενῶν diverſitatem. Quod videmus uſuvenire in febribus cum catarrho junctis, in quibus ſenſum caloris modo habent ægri, modo ſenſum frigoris, non modo in partibus corporis extimis, ſed etiam in toto corpore ipſo. Item in febribus epialis non ſolum eſt ſenſus caloris & frigoris ſimul, in quo Epiali natura conſiſtit, ſed etiam mox calor percipitur, mox frigus. Præterea ex ſententia Galeni, quicumque ſunt cacochymi, dum repente incaleſcunt, horrore tenentur, necnon ſenſionem habent reciprocam caloris & frigoris: & tamen hæc non ſignificant malum aliquod, ſed tantum longitudinem morbi. Ceterum ut de mutatione iſta caloris & frigoris aliquid ſtatuatur, ſciendum idem eſſe judicium de calo-

Com. par. 16 ſect. 3. lib. 6. Epid.

Aph. 40 lib. 4.

ſeut, accepimus ſe ſæpe quum queri ſe tentarent, inæqualitatem iſtam in
pulſu percepiſſe. Nam exercitatio immodica tandem accerſens κόπον aliud fa-
cit quam mediocris: nam mediocris crebros, magnos & celeres pulſus fa-
cit; immodica autem, præſertim quum ventum eſt ad reſolutionem aliquam,
languidos, tardos & raros facit. Sic in iſto ægro animo volvebamus qui fie-
ret ut præeunte tanto labore pulſus eſſet ſatis magnus & celer, quum ratione
immodicæ exercitationis tardus imbecilluſque eſſe deberet. Hujus rei probabi-
les cauſæ fuerunt, Æſtus ingens celeritatem requirebat, & ætas hominis ad-
huc virilis impediebat quominus tarditas & imbecillitas in pulſu eſſet, quum
tamen ſatis eſſet cauſæ cur & parvus, & tardus, & rarus eſſet pulſus, præ-
ſertim in tanta totius corporis agitatione immodica & veluti confractione. Sic
æſtus ingens, ætas hominis pro parvo magnum, pro raro frequentem, pro
tardo celerem ſatis pulſum induxerunt: ſed tamen cauſæ morbificæ & laſſi-
tudo & exercitatio immodica corpus frangens ſaltem inæqualitatis auctor fuit;
& naturam retuſit celeritatem & magnitudinem, ſed a tot cauſis tentata non
potuit efficere quin inæqualitas foret. Accedebat autem maxime obſidio oris
ſuperioris ventriculi quod in iſto homine omnium maxime bilioſo exquiſiti
erat ſenſus: & a bile immodica tentabatur, unde καρδιωγμοὶ frequens. &
morbi eventus ſatis abunde docuit tanto æſtu & copia humoris bilioſi corpus
occupatum fuiſſe, ut nil ſupra. Docuimus autem ante (ni fallor) obſidio-
nem oris ventriculi vel ab humore frigido, vel ab acri humore, aut ichore
inæqualitatem in pulſu committere. Unum præterea fuit quod terrorem at-
tulerit, minxit ſæpe oleoſum, quod ſummo æſtui interno acceptum fereba-
tur. Hiſtoria duodecima lib. 1. Epid. ſect. 3. Hippocrates meminit excretas *Sub fin. 1. Epid.*
eſſe urinas oleoſas, quas mortem ſignificare ait Galenus in Commentario. Ta-
men in 3. de morbis vulgaribus locus eſt præclarus, quo docet excretionem *Hiſtor. 1. ſect. 3 lib. 3 Epid.*
urinarum oleoſarum malam quidem eſſe, ſed non perinde exitioſam, ut ple-
rique autumant. multaque illic de urinis oleoſis legere poſſis, quæ in commu-
nem uſum afferri poſſunt, quoties illis de rebus erit cogitandum.

Porro in ægro propoſito quum ſubeſſet æſtus ingens præcordiorum, omni *Vide part. 35 lib. 1 Prognoſt.*
ratione proviſum eſt ne vires illud incendium quærerent. Juſculis frequentibus
vitulinis carnibus ei conſultum eſt. Item clyſteribus & iiſdem decoctionibus.
In enemaŧon frequenti uſu ſtatum eſt, nec olea, nec mel, nec ſaccharum
diſſolvebatur. Quoniam quoties alvus inferior æſtuat, fervet, & ambuſta eſt,
ut loquitur Hippocrates in libro de aere & locis, a pinguibus & oleoſis eſt
temperandum. Perſeveratum eſt in uſu catholiconis. Tandem ſub finem con-
ſultum eſt ventriculo uſu confectionis de hiera dupla aloe. Inſtabilis admo-
dum morbus fuit, verebamurque ne ex empyreumate prioris morbi febris
quartana, aut alia ſimilis creſceret ac ſurgeret. Ad ſitim ſummam cum par-
tium imbecillitate quæ ſequuntur præſcripta fuerunt.

*℞ ſemin. pſyll. ℥ ſ. maſtich. ʒ ij. car. paſſul. ℥ j. ſem. anſon. ʒ j. fiant
noduli, mandantur macerati aqu. roſar.*

*℞ aqu. fontana lib. ſ. deſtill. reſtaur. ℥ iv. aceti alb. ʒ vi. mellis
Narbonenſ. ℥ j. ſantal. alb. ℥ ij. ſ. fiat decoct. ad tertia partis conſumtio-
nem, & perfectam deſpumationem. Poſtquam refrixerit, colatur, & clar-
ficet*

ficet ℥. albuminib. ovorum, & ſantal. citr. & cinnam. aromatizetur.

℞ *endiviæ utriuſque, cichorij, boraginis utriuſque an. m. j. Depurentur ſucci, & colentur trina vice ad clarificationem.*

℞ *ſucci pomorum redolent. ℥ vj. ſacchari lib. j fiat ſyrupus ſemicoct.*

℞ *rhei infuſi in aqu. endiviæ ℈ iiij. myrob. citrin. & Indorum an. ℈ ij. agarici trochiſc. ℨ j. aniſi ℈ j. cinnam. ℨ j. fiat potio ſæpe repetenda cum ℥ ſ. ſyrupi prædicti.*

ANNOTATIONES.

1. *In hoc ægro biliosa craſſa, ſincera, flava, maligna, ut vocat Galen. comment. in part. 14. lib. 3. Acut. progrediente morbo: quæ quidem biliosa, ſive retinentur mala ſunt, ſive excernuntur mala ſunt, nam jactationes, dyſomnias, defectiones animi inducunt.*

2. *Apud Galenum ſub finem libr. de præſagitione ad Poſthumum, commemorabilis hiſtoria eſt de quodam juvene, cui in pulſu intermiſſio erat, & ea naturalis, a qua periculum impendere non putaret Galenus.*

3. *Nam minus eſt pernicioſum inter multas pulſationes quamdam inæqualitatem eſſe, quam in una. Quia in una pulſatione magis ordinata, conſtanſque natura debet eſſe, quod ſi ne in hac quidem, multo eſt periculoſius: tamen objici poteſt de pulſu in febribus intermittentibus a putredine ortis. Nam quum ſyſtole ſit diaſtole contractior, etiam in una pulſatione inæqualis eſt.*

4. *Inter cæteros locos unus eſt maxime huc pertinens in Commentario Akakiæ in lib. 1. ad Glauconem.*

5. *Nam (ut vere dicam) unde Cardiogmus & ſine febre, & cum febre naſci ſolet, inde iſta in pulſu inſignis mutatio: & humor potius excluſione eget, & aliqua ἐκκρίσει, quam alteratione per alexipharmaca, ut damnetur error eorum qui in morbis perpetuo aliud ἀλεξητήριον τι ὅλως conſtituunt.*

6. *Quum enim inæqualitas eſt, non ita cito terreri oportet, niſi cætera conſenſerint. Si enim natura valida in aliis ipſius pulſus muneris argumenta adſint, non ita metuendum eſt.*

7. *Galenus cap. 6. lib. 4. de præſagitione ex pulſibus, docet inæquales eſſe ſolere pulſus in affectione oris ventriculi, aliis affecto fundo ejus. Locus præclarus & huc maxime pertinens. Inæqualitas iſta & etiam intermiſſio quædam ab oppreſſione & copia poteſt accidere. Et quum Galenus ait inæqualitatem & intermiſſionem in arteriarum obſtructione & aſthmate minus eſſe terrificam, quod de aſthmate dixit. Idem poteſt audiri de infarctu pulmonum & copia pituitæ, licet homo ita repletus, quod forte latum habeat thoracem, non ſit aſthmaticus. Sic eſt ubi debet eſſe formidabile iſtud vitium in pulſu, eſt ubi non eſſe debet. Et ne quis terreatur, ſciendum iſtas inæqualitates ab oppreſſione eſſe maxime. Nam Galenus lib. de pulſibus ad tyrones, inæqualitates in pulſibus propria ſunt facultates preſſæ & gravatæ. Sic oportet ſenſim exonerare naturam, & pulſui ſua reddetur inæqualitas.*

8. *Triae dimenſionis obſervatio & in differentiis corporis ipſius arteriæ & di-*

Google

dilatationis obſervari ſolet, ſed diverſo quodam modo. Nam quia dilatatio incidit in corpus tale quale eſt, cui competit trina dimenſio: itaque ipſius trina dimenſionis obſervatio conſideranda eſt & quatenus ad corpus arteriæ ſpectat, & ad dilatationem.

9. *Sitis in eo erat implacabilis, jactationes, leipothymiæ, prærubra bilis fuit excretio, non ſtatim, ſed longo tempore mutſicata materia. Dolores fugaces. Verum fuit quod ſcribit Hippocrates lib. de vetere medicina, non a calore ſimplici, aut a frigore, ſed ab amaro, acido, acri æſtimandos morbos eſſe, ut in vacuando potius, quam in alterando laboremus.*

10 *Comment. in aphoriſm. 48. lib. 4. Multo vero apertius hiſtor. part. 8 ſect. 2. lib. 5. Epidem. quum explicat cur partes extimæ iaceſcerent et refrigerarentur. Quamquam Practici frigus initio paroxyſmorum privativum dicunt per ſubſtractionem caloris. et frigus poſitivum dicunt, ut illud quod in catarrhoſis percipitur, aut ut in quibus multus collectus humor pituitoſus, qui dum incaleſcit ſenſum frigoris infert, ut in Epialis videtur. Item materia frigidiuſcula calfacta frigoris ſenſum infert.*

11. *Si cui ægro unquam, huic Joanni dodenas accommodandum videtur quod ſcripſit Galenus ad hiſtoriam de Sileno 1. Epidem. ſect. 2.* Si quis laborando & operando ſe ad laſſitudinem uſque affligat, potet autem large, deinde intempeſtive ſeſe exerceat, ideſt, aut a cibo, aut ubi tardius cocti fuerint cibi, antequam probe in ſanguinem cibus verſus ſit, hic partim bilem ob labores acervat, partim crudos & incoctos humores ex potu & intempeſtivis exercitationibus. *Sunt autem morbi multo graviſſimi in quibus utriuſque magna colligitur copia. Immo ego addo, febres ſemitertianæ fiunt. Hic æger citatis equis multum itineris confecerat. Et nota, in talibus febribus etiam initio ſedimentum eſſe; ſed conveniens non eſt & intempeſtivum. Ita Galen. id frequens eſt (ſupp. ſedimentum dicere) febribus in quibus multus calor et flammeus fervorem accendit quemdam crudorum et craſſorum humorum ad particul. 26. ſect. 2 lib. 1. Epidem.*

12. *Cauſa procatarctica ſolam diariam aut levem affectum generat Galeno in hiſtor. de Sileno.*

13. *Laſſitudo quæ κοπος dicitur, quum quis dolet minimo attactu, ſpontanea proprie non dicitur.*

14. *Cap. 4. lib. de atra bile docet quomodo ſalutariter totum corpus puſtulis nigris fuerit obſitum. Nam ſi pauca ſint, nil eſt criticum.*

CONSILUM LX.
De Epilepſia.

MULIER nata annos jam ſex & viginti, bene habita, octies jam enixa, ſagax, ſollertique adeo ingenio & alacri ad obeunda omnia animi munia, blæſa aliquantulum, cœpit nonnulla pati ſymptomata, quorum perſeverantia morbum lunaticum minata eſt.

Ac primum cœpit animo aliquantulum deficere, vertiginoſum quid pati: ac

ac tunc non animadvertit quid dicat, omniumque obliviſcitur. Multa temere effutit, parum conſiderans quorſum illud. Quum hæc præceſſiſſent, jam jam prima illa affectione vires nacta de nocte opprimitur, contremiſcit, vociferatur, ac graviter tunc laborat. Deinde quaſi ſopita manet dimidium horæ. Et fruſtra loqui conatur. Et quod omnium deterrimum, non ita pridem jam duodecies paroxyſmos quoſdam ſuſtinuit bis die in quibus illa convellitur, ſpumantique eſt ore, inclamat, ſuſpiratque. Et quo magis animo turbatur, eo citius redit acceſſio. Jam probatum eſt poſteriorem paroxyſmum multo leviorem reddi, immo ſæpe plane non repetere dato juſculo ex decoctione viſci quercini. Numquam medicamentum ſumſerat. Continenter aqua ab ore defluit, & in ultimis paroxyſmis tota facies rubore ſuffunditur, manentque veluti exanthematon quædam veſtigia quarto a paroxyſmo die.

Hæc ſunt Pariſienſibus Medicis propoſita ad diſputandum, ut de affectionis cauſa, ſpecie, loco, & curatione decerneretur.

Ac primum omnium qui affuerunt Medicorum communis fuit opinio mulierem hanc epilepſiæ eſſe obnoxiam, quod omnia quæ præceſſerunt videntur confirmare. Dubitatum eſt de cauſa, an vapor tantum, an humor, & quinam, unde. Quum enim epilepſiæ in genere tres ſint differentiæ, prima per proprium cerebri affectionem, ſecunda per conſenſum ventriculi, tertia ob partem peculiariter affectam a qua aliquid manat, convulſionem epilepticam creaturum, magni refert ad morbi curationem, quænam ſit ſpecies, & quænam idea, & ſedes primum affecta, ne parti alteri quam deceat conſulatur.

Ac primum cuidam viſum eſt, non a propria cerebri affectione natam epilepſiam, nec ab utero eſſe, ſed a viſceribus ipſis: & quæcumque illa ſit affectio, & unde-vis ſit ei videtur immedicabilis duabus de cauſis. & quia jam grandævam prehendit: *Quæcumque autem affectio comitialis poſt 25. annum prehendit, ea cum ægris conſeneſcit.* Hippocrati in Aphoriſmis: Tum quia hereditaria & gentilitia quodammodo eſſe videtur, Medicis enim ea de re inquirentibus narratum eſt ejus mulieris avum aliquando epilepſia prehenſum eſſe. Quod autem a viſceribus ſit, non ab utero, aut a capite, ita collegit tribus rationibus, Prima, quia ſit ſagax, expedito & ſollerti animo, ingenioſa. At quum quis eſt epilepticus affecto primum & per ſe cerebro, maxima ex parte hebes eſt, obtuſus, obliviofus, ſocors, ignavus, oculis concavis, ſomniculoſus, gravi capite, vertiginoſus, & nullis ſignis præeuntibus (ut in hac muliere contingit) ſtatim concidit. At qui ob affectas partes capiti ſubjectas eſt epilepticus, non ſtatim concidit, ſed pleraque patitur tamquam futuram acceſſionem præſagientia.

2. Secunda ratio eſt, quod incubum paſſa ſit ſæpe, oppreſſionem ſtomachi, animi quamdam defectionem, ſuſpirioſa fuerit: quæ omnia male affectorum viſcerum aut a ſordibus & humorum inquinamentis implicatorum argumenta ſunt. Non quin diſpoſitio ſit in cerebro a parentibus contracta: ſed cauſa continens a cerebro non eſt, ſed a viſceribus.

Quam-

Google

Quamquam hic magna difficultas oriri poſſet. Galenus cauſam præcipuam periodorum lib. 2. de different. febr. ſub finem ſtatuit inuſtam quamdam cuique parti diſpoſitionem, quæ nova occaſione, ut novo affluxu humorum ſeſe manifeſte prodit, dico affluxum humorum, vel qui in parte ipſa generantur, vel qui aliunde ſunt. Exempli cauſa, ſi cui hemicrania innata ſit ob pravam partis cerebri διάθεσιν, non prius ſolet repetere quam forte ab ipſo cerebro, aut partibus ſubjectis humor advenerit qui partem laceſſat: an non tamen hemicrania per συμπάθειαν dicatur. Sic, ſi diſpoſitio in cerebro jam jam ſit a parentibus contracta, quæ tamen non prius ſeſe proferat quam malignus vapor craſſus aut tenuis a partibus inferis venerit qui parti moleſtus ſit: unde exſuſcitetur pars ad expulſionem unde convulſio ſequatur. An non epilepſia iſta per propriam affectionem dicatur? Itaque ille ſibi pugnat, qui dixit diſpoſitivam ipſam (ut ſic dicam) in cerebro eſſe, ſed cauſam in præcordiis. Quamquam excuſari poteſt; nam revera non repeteret paroxyſmus niſi impuritas viſcerum concurreret. Et illud eſt quod Galenus dicit epilepſiam poſt 25. annum agnoſcere cauſam ſui pravam diætam.

Tertia ratio qua contendit ab utero non eſſe, eſt quod illa uterum gerens tam ſæpe non prehendatur epilepſia, quam quum utero non gerit: quod contra contingeret. Nam ſi ab utero eſſet, quum fetus meliorem alimenti partem abſumat, reliquaturque impurior, impuritas ipſa juncta cum pravo illo humore qui ſupponitur mali auctor (ſi ab utero eſſet) reveheret paroxyſmos, & malum malo cumularet: At tempore geſtationis immunis fere eſt. Accedit quod hyſterica aliquando paſſa eſſet. At nihil umquam tale.

Nos autem qui hæc ſcribimus, ita diſputationis & quæſtionis filum direximus.

In morbis modus generationis illorum eſt animadvertendus; ſymptomata, eorumque ſucceſſio, quorum omnium animadverſione ad rerum diagnoſin pervenitur, & confuſio devitatur. Vertigines, tenebricoſæ obverſationes & marmarygæ, ſyncopæ imago quædam, oppreſſio diaphragmatis, clamores, aphonia, ſymptomata ſunt & epilepſiæ, & apoplexiæ, & ſyncopes cardiacæ, & aliorum morborum communia, & ut plerique obſervantur. Sed non ſatis eſt obſervare hæc, ſed ſigna [illegible], ſive [illegible], ut vocat Galenus, tenenda ſunt: & ne adhuc quidem abunde eſt, ſed quæ cujuſque rei propria, & partis, ut ideam morbi venari poſſimus. Exempli cauſa, difficultas reſpirationis affectarum partium thoracicarum nota eſt, & peripneumoniæ, & pleuritidis, an ſufficit hæc noſſe? Nequaquam. Sed ad ſpecialia magis deſcendendum eſt, ut hoc vel illud, hujus aut illius rei ſit umbra, nota, ſignificationis argumentum & ſignum. Quod hic videre eſt, quum ſymptomaton concurſus iſte nihil adhuc certe afferat. *Comm. in part. 2. lib. 1. Prorrhet.*

2. Porro morborum alii cito generantur, quum tamen non tam prompta ſit cauſæ generatio, quam prompta eſt morbi ipſius apparitio. Cauſa enim latebat ignava, & ſubito per morbum ſeſe expreſſit, quod notat Galenus 3. Epidem. in hiſtoria de eo qui primo die phreniticus factus eſt. Alii non

ſtatim ſe proferunt, ſed veluti per ambages & circuitiones, habentque varia ſymptomata prius quæ ſunt veluti paranymphi ac præcurſores majoris morbi adventantis. Quod quum alias, tum huic mulieri contigit, in qua per varia ſymptomata veluti prævia præludia ad epilepſiam munitur via. Nam in hiſtoria propoſita triplex tempus obſervatur, & in ultimo tantum certa epilepſiæ ſigna apparuerunt.

Primum aliquid tenebricoſum paſſa eſt, vertigines, quæ ſæpe apoplexiam, aut epilepſiam minantur: an vero per propriam cerebri affectionem, an per conſenſum dubitandum. Nam vertigo & tenebroſa obverſatio ſignum univocum non eſt aut affectu certo cerebri, aut ventriculi. Quum enim ex Galeno illud ſit commercium inter ventriculum & cerebrum, ut facile ſuas affectiones communicent, non facile quis diſtinguet quæ pars prior afficiatur, & quæ poſterior. Sic vertigo, nauſea, vomitus, cardiogmus. Equivoca ſigna ſunt quum fere æque ad affectionem cerebri & ventriculi conſequatur. In quo Medicorum judicium fixum conſtanſque eſſe debet, ne temere pars incuſetur quæ in vitio non ſit. Præterea mulier iſta multa effutiebat, quod male affecti cerebri nota eſt aut per ſe aut per conſenſum. Unde novimus hyſtericas multas riſum in paroxyſmo cohibere non potuiſſe, alias multiloquas extitiſſe.

Cap. 3. lib. 3 de loc. aff.

Secundo vero loco hypochondriorum & reſpirationis quædam fuit oppreſſio, & imaginatio quædam falſa rei opprimentis & incubantis, quod incubum deſignat: incubus autem epilepſiæ rudimentum quoddam eſt, immo & epilepſia nocturna dicitur a pleriſque.

Tertio periodica quædam convulſio apparuit totius corporis, cum læſione quadam mentis & ſenſuum. In quo vere character Epilepſiæ exprimitur. Nam convulſionem totius corporis eſſe neceſſum eſt, Quamquam Sylvius quodam loco annotat vidiſſe ſe quemdam Epilepticum cecidiſſe ob pravam lienis diſpoſitionem, illumque una tantum in corporis parte convulſum fuiſſe. Ad ſuperiora accedit occurſus ſpumæ quæ nec a capite malum eſſe certo declarat, immo nec Epilepſiæ ſignum univocum eſt. 4 Si fiat tranſlatio a partibus inferioribus per pulmones, refractio materiei cujuſdam pituitoſæ a ſpiritu flatulento agitante ſpumam poteſt generare. Rondeletius contendit epilepſiæ certam non eſſe notam & ſignum inſeparabile, quia ſpuma abeſſe poteſt in paroxyſmo epileptico duabus de cauſis: tum ſi a vapore tantum eſt Epilepſia, tum ſi paroxyſmus brevis eſt & non violentus.

5 Ergo verum illud Hippocratis, quum quis repente aphonos fit, venarum fiunt interceptiones & oppletiones, ſi ſine occaſione id fiat, aut forti aliqua cauſa, id eſt, ſi nulla excuſatio afferri poſſit aut ictus, aut ægritudinis perturbationiſque animi. Interceptio iſta aut Epilepſiam, aut Apoplexiam, aut ſyncopem cardiacam inducere poteſt, item & hyſtericum πάθος. Nam quatuor hæc nomine τῆς ἀφωνίας includi poſſunt. Quum itaque hic ſit aphonia quædam, quatuor prædictorum morborum unum adeſſe neceſſe eſt. At certis ſignis deprehenditur eſſe Epilepſia.

6 Ceterum hæc aut prehendit pueros, aut puberes, aut juvenes, aut

gran-

Digitized by Google

grandiores ætate. Partic. 5. ſect. 1. lib 6. Epidem locus eſt notandus de Epilep. quum, ait Galen Epilepſia juniores attingi, illud ut ab ætate eſt, ita quoque mutatione ætatis affectus minuitur & tollitur: unde Hippocr. *Quibus morbi comitiales, ante pubertatem mutationem accipiunt.* Quod bifariam intelligi poteſt Nam, *ante pubertatem*, poſſumus intelligere vel incluſive, vel excluſive, ut ajunt. Excluſive ad annum uſque 25. incluſive ad tempus adoleſcentiæ. Unde aphor. 28. lib. 3. non dixit *ante pubertatem*, ſed, *in pubertate*, quod notandum. Juvenes prehendi epilepſia non Aph. 29.
placet Galeno in Aphoriſmis, licet ita Hippocrati videatur, quia, ut ait Ga- lib. 3.
lenus, temperimentum juvenum generationi epilepſiæ contrarium eſt. Poſtea addit, ſi prehendantur eo morbo, id diætæ vitio tribui oportere, & quia pravo utantur cibo, & multa intempeſtive faciant. Ac grandiores ætate abſolute a diætæ vitio epilepticos reddi ſtatuit, 6 Epidem. Nec amplius ætati fidendum ait ac ſi medicam manum per ſe adhibeat, ſed ad artis Aſclepiadiæ aſylum confugiendum eſſe cenſet; id enim a diætæ vitio eſt, immo tantum tribuit ipſi diætæ, ut epilepſiam ratione ætatis ſolvi poſſe neget, niſi legitima ſit victus ratio, immo ne ſi in pubertate ipſa epilepſia accedat (quia Hippocrates ante pubertatem mutationem contingere debere vult) quam- Aph. 7.
quam tunc tantum opis ab ætate exſpectari non poteſt quantum antea: lib. 5.
quia & tempus agnoſcendæ veneris in viris ſupponitur jam præteriiſſe, & menſtruæ purgationis in mulieribus, tamen ſolvi tunc poſſe putat Galenus ſi in diæta non peccetur. Quod forte & generalius poteſt accipi, ne putemus omnem epilepſiam incurabilem eſſe quæ paullo grandiores prehenderit. Nam mirum eſt tantum poſſe diætam ipſam ut miſerandum hoc malum invehat immedicabile plane, quum tamen hoc excepto, nullum fere ſit malum adeo grave diætæ vitio invectum quod non poſſit emendari & tolli. Unde colligere eſt morbum hunc cerebro labem quæ elui non poſſit, inurere, quod omnem humanum captum plane ſuperet.

Itaque quum hæc mulier jam grandis ætate miſerandi hujus mali moleſtias ſenſerit, Id diætæ vitio tribui poteſt. Sed pace Galeni dicam, ſecretiorem & occultiorem cauſam eſſe oportet, nam niſi labem hanc a vetere ſua proſapia contraxiſſet, mulierem tam bene habitam, tam ſolidam, & integre ſanam morbi procellis conflictari non ſolitam non eſſet credibile a nonnullo diætæ vitio tam turpiter in hunc morbum lapſam fuiſſe. Sic oportet vehementem aliquam fuiſſe cauſam quæ hoc ſymptoma ante non viſum & inſolens induxerit.

Duo hic quæri poſſunt non omittenda, quum a parentibus propenſitatem hanc in epilepſiam contraxerit, qui fiat ut nihil epilepticum ſinſerit in pueritia, quum tamen hæc ætas huic morbo ultro ſit opportuna. Poſterius quod quæri poteſt, Quum mulieres etiam maxime valentes, præcedente impregnatione præſertim circa tertium menſem multis malis exerceantur, bulimo, inappetentia, malacia, & ceteris id genus, vel capitis, lumborumque dolore, qui fiat ut hæc impregnationis tempore paroxyſmo epileptico non prehendatur, poſtea vero utero non gerens facile prehendatur.

R 2 Quod

Quod ad prius attinet, revera ex hoc prava cerebri diſpoſitio patet, quod grandior jam ætate epileptica facta fuerit. Nam ſi imbecillitas nervoſi generis epilepſiæ cauſa fuiſſet in hac, non dubium quin puella epileptica fuiſſet; at latebat mala diſpoſitio, nec ſe prodidit niſi quo tempore jam malum incurabile eſt.

8 Et quod ſæpe pepererit novies enixa poteſt partim impediviſſe quo minus tam cito non ſeſe epileptica diatheſis prodiderit, quod purgationes euntes & ab epilepſia, & a podagra, & aliis morbis poſſunt ad tempus vindicare, quibus implicantur quæ nihil tale habent. Partim conferre poteſt ad augendam diſpoſitionem. Nam nemo dubitat juniores puellas nuptas, & frequenter enixas tanto imbecilliores reddi (quod ad cerebrum attinet) quanto frequentius enixæ fuerint: immo magna earum pars catarrhis, & doloribus capitis immedicabilibus detinetur. Quæ omnia veriſimilia ſunt. Præterea vulgo obſervatur diſpoſitionem morborum a parentibus contractorum non tam cito apparere, ſed tamdiu latere occultatque donec quid peccatum ſit quod ejus acceſſum maturet. Unde pleriſque gentilitia eſt elephantiaſis, quæ tamen non ſeſe prodit niſi quum jam grandior ætas fuerit, aut quod ita providear natura mali explicationem quoad poteſt, impediens, aut quo anno parentes in eum morbum inciderint, eodem & liberi inciderunt; quæ ratio probabilior eſt. Et quum ſeſe malum prodit, ſive epilepſia, ſive elephantiaſis fuerit, non eſt opinandum illud jam demum naſci, ſed mali ſeminarium diu latuiſſe, cujus argumenta tandem ſeſe prodant. Tum autem maxime ſeſe proferunt quum mala accedit diæta, quæ etiam per ſe tale malum afferre poteſt, ſed non ita immedicabile. Plerique enim noſtra ætate epileptici vere fuerunt ob pravam diætam, at non recurrunt paroxyſmi ubi proviſum cautumque ægro eſt. Sed quum nativa eſt inclinatio a prava diæta facta, & veluti tandem explicata, ea multo immedicabilior eſt quam quæ ſimpliciter a prava diæta fuerit. Et ita probabiles rationes a nobis videntur confictæ, ut tandem id intelligeretur quod in quæſtione poſitum erat, Qui nimirum fiat ut mulier illa jam ad epilepſiam nata ante annum ætatis ſuæ viceſimum octavum prehenſa non fuerit, ac præſertim puerili ſua ætatula.

Poſteriorem quæſtionem paullo poſt explicabimus, ſi prius nonnulla remedia attulerimus quæ ad profligandam epilepſiam per cerebri primariam affectionem contractam inſtituta ſunt, quorum hic ſeries eſt propoſita.

Cuidam autem epilepſia laboranti per propriam cerebri affectionem remedia hæc quæ ſequuntur ſunt inſtituta. Primum repurgatus eſt tabella una electuarii diacarthami: deinde itum eſt ad remedia ſequentia.

℞ rad. peoniæ recenter evulſæ ℥ j. viſci quercini recent. ℥ vj. galangæ, calami aromat. & cort. citri ſicci an. ℥ ſ. beton. meliſſ. hyſſopi, ſalv. majora. chamæd. chamæpyt. an. m. j. bugloſ. borag. et utriuſq. cichor. cum radicib. herbarum capill. an. m. j ſ. rutæ et abſynth. pont. an. m. [illegible]

poſſul.

Google

Paſſul. ſebeſt. an par. x ſeminis rutæ & ſeſel. an ʒ j aniſ. & fœnic. an. ℈ j. ſ. ſem. callitrichi & pæon. an. ʒ ij flor. ſtœchad. ſambu. roriſm. & geniſt. an p. j fiat decoctio, & fortis expreſſ. Cape de colat. lib. j. ſ. ſaccb. quod ſuff. oxym. ſcyll. ℥ iij. pulv. diamb. & diamoſc. dulc. an. ℈ ij fiat ſyrupus pro 4 doſibus.

℞ maſſ. pil. cocciarum fœtid. & aſſajereth an ʒ j. agar. troch. & rhei an ʒ ſ. rad. & ſem. pæoniæ decreſcente luna collecta an ℈ j. caſtor. pinguis ℈ ß. cum ſyrup. de ſtœchad. fiat maza ad aſum.

℞ maza præſcripta ʒ j formentur octo pilulæ cum aqu. vitæ, capiat finito ſyrupo prædicto.

Deinceps bis in menſe aut ſingulis viginti diebus cap. de maza præſcripta ʒ ſ de qua formabuntur pilulæ tres vel quatuor deglutiet eas poſt primum ſomnum.

℞ ſucci betæ & majoranæ an ℥ j mellis anthoſ. ℥ ij decoct. hordei integri colat. ℥ viij fiat caputpurg. quo utatur ſecundum artem per tres dies continuos mane ore aqua pleno.

℞ theriac. Manſpel. quinque annorum ℥ ij. rad. pæon. & ſem. ejuſd. an ʒ j. viſci quercini, & cineris cranii humani an ℈ j. coralli rubri uſti & loti aqua abſynth. ungul. alc. an ʒ ſ. cum ſyrup. conſerv. citri fiat opiata, de qua capiat cæteris diebus ad molem caſtaneæ tribus horis ante omnem cibum.

℞ ol. coſti & nard. an. ℥ j. ol. nucis moſc. ℥ ſ. rad. ſem. pæon. viſci querc. ſem. ſeſel. an. ℈ j. gummi ammon. aceto ſcyll. ſoluti ʒ j ſ. ceræ quod ſuff. fiat unguen. ungatur occiput ad radicem colli hora ſomni, addendo unctionis tempore aqua vitæ parum.

℞ aloes ʒ ij rhabarb. ʒ ij pulv. roſar. & folior. ſalv. an. ʒ ſ. cum ſyrup. de ſtœchad. fiat maza utenda quotidie una hora ante cibum.

Applicetur rupturium poſticæ parti capitis, hocque ulcus per tres aut quatuor annos.

Hæc velut per tranſennam dicta, ſcriptaque ſint, retexendum orationis filum eſt, quod horum remediorum ſcriptione interruptum eſt.

Ex duobus quæ diſcutienda propoſita ſunt, unum ſatis pro animi voto explicatum eſt, ſecundum autem nunc reſtat explicandum, nimirum *Mulier* qui fiat ut hæc mulier quum prægnans eſſet, non ita facile epileptica *utero* concideret, ac quum utero non gereret. An hoc ſignificat aut uterum in *gerens* vitio eſſe, aliquidque conferre ad epilepſiam, aut contra. Nam ſi uterus *non con-* faciat ad paroxyſmum epilepticum, quum concepto ſemine humorum ve- *vellitur,* luti fiat conculcatio, deinde quædam ob ſuppreſſionem putredo, vapor *non gerens* qui inde efferretur plurimum ad epilepſiam conferre videretur. Sed hæc *facile con-* plurimum habent difficultatis. *vellitur.*

Ac primum aliquid non longe diſſimile legere poſſumus apud Hippocratem. Nam ſcribit in Pheris mulierem extitiſſe cui caput valde condoleret, idque multo tempore dolor is nulla ope medica levabatur. Quum irent menſes, levius habebat, quum concepiſſet, dolores relinquebant. Novi quoque & mulierem vetere hemicrania laborantem cum frequenti car-

cardiogmo : ne minimum quidem appulſum caloris, aut frigoris, aut fumi ferre poteſt quin doleat, dum feta eſt, alacris, jucunda, & immunis ab omni eſt dolore. 9 Item Avicennas cap. 11. lib. 3. fen. 21. tract. 1. citat ex Hippocratis lib. de ſuperfet. mulieribus ſæpe non gravidis crurum & lumborum dolores oboriri, qui concepto fetu in utero ceſſant ; quia, inquit Princeps, per conceptum partes illæ calfiunt, hinc dolore liberantur. Legi librum de ſuperfœtatione, & illo loco Hippocrates non tantum meminit doloris lumborum, ſed & capitis, & aliarum partium. Verba ejus ſunt ; *Si dolores in coxendice mulieri contigerint, aut in capite, aut in manibus, aut aliqua alia corporis parte, & quum prægnans eſt deſierint, poſt conceptum ab utero exſolutum, ſi repetunt, hinc odorata ad uterum ſuffire convenit, & bibere quoque expedit.* Quibus ex verbis colligere eſt iſtos dolores redeuntes poſt partum, in conceptu deſinentes, ante conceptum affligentes, originem ſui agnoſcere in utero : alioqui enim Hippocrates non conſuluiſſet ſuffitum ad uterum, ſed ſingulis partibus providiſſet quæ laborant. Hoc itaque argumentum eſſe poteſt, uterum in hac muliere epileptica conferre aliquid ad iſtam pernicioſam affectionem. Etenim dictum eſt tardius paroxyſmum experiri, aut omnino non experiri quum utero concepit : quum feta non eſt facile ab eodem corripi.

Hip. lib. de ſuperfœtat.

Et illo prædicto loco lib. 5. Epidemiorum, quo proponit hiſtoriam de muliere doloribus capitis quum utero non gereret, conflictari ſolita, eadem fere cum iis quæ lib. de ſuperfetatione ſcribuntur, recenſet : nam ait odoratis ad uterum appoſitis juvari, & cunitibus menſibus. Sed jam quæramus de iſtis doloribus quomodo impregnationis tempore leniri, aut tolli poſſint. Si dolor iſte capitis (idem poſtea dicemus de epilepſia, cujus ergo hæc inſtituitur diſputatio) primarius eſt in capite, tantum abeſt ut ſedari poſſit graviditatis tempore, ut contra adaugeatur. Nam per conceptum calent uterus, ut ex Avicenna antea docuimus, revocatio fit caloris ad centrum, & præſertim ad uterum, partes reliquæ ſunt quodam modo deſtitutæ favore caloris & ſpiritus influentis, declarant & frigiditas partium extimarum in fetis mulieribus, & earumdem decoloratio. Sic duo ſequuntur incommoda in capite. prius quidem quod frigidius ſit ſolito, & propterea infirmius, & ad propulſandas morborum moleſtias imbecillius : poſterius vero quod calfactus uterus præ ceteris partibus, facta inibi humorum & ſpirituum quadam coitione & veluti conculcatione, innumeros pæne ſummittat vapores in caput graviditatis tempore, qui vapores maligni erunt, quia humores a quibus excitantur magna ex parte vitioſi ſint, natura quippe magis ſanam humorum partem in fetus alimentum conſumente. Itaque ſi frigidius ſit caput in conceptu, ſi opportunius vaporibus ab utero manantibus ; ſiquidem epileptica diſpoſitio eſt in cerebro, & materia ejuſdem, credibilius erit tempore graviditatis facilius paroxyſmo prehendi, quum eo tempore tot ſymptomata tentent gravidas, malacia, anorexia, & alia pæne innumera quæ alio tempore non pullulant. Unde & Fernelius notat multas mulieres epilepſia prehendi ſolitas quum utero gerant, & fetu excluſo numquam aliquid tale patiuntur. Sed dicat ali-

quis.

quis. Sic ita ſane, ab utero aut capitis dolor, aut epilepſia ipſa oriatur, ut idem contingat mulieri quod & ei a cujus crure aura infecta veneno ſenſim ad caput efferretur, an non & graviditatis tempore facilius recurreret paroxyſmus? 10 Nam eo confluunt multi humores, caleſcit uterus, hinc vaporum illas, pravis ſeſe implent cibis gravidæ, ſic & a prava diæta, & a conculcatione humorum in uterinis partibus videtur uterus facilius poſſe revehere paroxyſmum quam quum ſecu non impeditur. Revera tamen ſecundum opinionem Hippocratis credibilius eſt mulierem epilepticam eſſe ab utero aut præcordiis, quæ prehenditur paroxyſmo facilius vacuo utero, quam pleno. Nam ſi affectio epileptica & materia in cerebro eſſet, tempore graviditatis facilius corriperetur, utpote cerebro imbecilliore reddito & frigidiore: ſed quia in utero aut ab utero eſt, tempore impragnationis quaſi concluſio fit, & implicatio humorum, immo & ſi qui vapores a præcordiis efferri ſolebant, facto veluti materiæ recurſu ad uterum, non tam facile feruntur, ſeſeque produnt. Quamquam videtur probabilis ratio prius per dubitationem adducta, quod rurſum ſi ab utero eſſet, per impragnationem facilius recurreret. Unde obſervatum a Fernelio epilepſiam ab utero graviditatis tempore prehendere, ideoque viſas a ſe pleraſque mulieres quæ quoties utero geſtant epilepticæ corruunt, expeditas vero numquam id experiri. *Cap. 3. lib. 5. de partium morbis.*

Sed hæc diſputatione multo longius produci poſſent, quorum tamen non prætermittenda fuit obſervatio, quum plurimum interſit a qua parte prima mali labes; ne temere pars una pro altera remediis oneretur ac fatigetur. Quidam ex Medicis diætæ & humoribus providendum putaverunt, alii ad uterum & caput confugerunt, alii ad hepar cujus calidi temperamenti argumentum eſt efflorescentia quorumdam exanthematon, & ſuffuſio faciei poſt paroxyſmum etiam ſtabilis.

Nos quatuor cauſas mali aſſignabamus, innatam in cerebro infirmitatem, & veluti gentilitiam, quod ejus avus epilepticus interiiſſet. Accedit & ſubtilitas, ſagacitas, agilitaſque cerebri quæ ſæpe de facili epilepſiam acceſſit, ut Rondeletius annotat, quod ſubſtantia cerebri raræ ſit contexturæ, & delicata admodum. Unde qui ita affecti ſunt facile caeutiunt ob igneam ſpiritus animalis naturam quæ facile afficitur, vertiginoſi ſunt, & præcipitia ſine periculo intueri nequeunt. Sic epileptica diſpoſitio in cerebro eſt, ſed non propterea cauſa materialis, nempe frigida & lenta pituita. Secundo, prava victus ratio, & quod numquam medicamentum ſumſerit. Nam ſi ſibi arte medica conſuluiſſet in diæta & pharmacis, malum forte intervertiſſet. Tertio, partium ſubjectarum conſenſus: nam brevitas paroxyſmi a vapore ſolo malum eſſe natum ſignificare poteſt. Et quod frequens ſit ſalivatio, id a cerebro eſſe poteſt, & a ventriculo male coquente. Unde qui laborant melancholia hypochondriaca facilem habent ſalivæ in os occurſum. *Comm. in aphor. 16. lib. 3. & Comm. in aphor. 4. lib. 2.*

Quod ad curationem ſpectat, illud obiter monendum, non valde probari uſum rerum impenſe calidarum & attenuantium. Nam ſive a craſſa viſcidaque materia eſt epilepſia, ut placet Galeno, ſive a flatulenta ma-

teria & acri non valde ex uſu ſunt iſta. In priore quidem, quia in flatum convertent. Unde quidam dicunt radicem apii ideo in epilepſia interdici, quod materiam acuat, & proinde malum ſua tenuitate adaugeat. Quod ſi verum eſt, quod dicemus de euphorbio, caſtoreo, ſagapeno, ſcammoneo, & aliis id genus in epilepſia præſcribi ſolitis. Alii dicunt non ea ratione cavendum eſſe ab radice apii, ſed quod tota ſubſtantia in hoc morbo nociva ſit. Si a flatulenta aut acri materia eſt, præſertim ſi ab acri, multo etiam minus convenient iſta calida. At omnem fere epilepſiam a materia quadam acri principium nervorum impetente oriri vel hoc argumento conjici poteſt. Magna eſt affinitas & [illegible] inter ſternutationem & morbum caducum. Immo hoc diſcrimen ſtatui volunt, quod quum eadem utrique ſit materia, in morbo caduco natura inferior ſit causâ morbum faciente; in ſternutamento vero exadverſum; natura quippe humore ſuperior eſt. Ut ſternutatio minoris cujuſdam epilepſiæ naturam & ideam referat. Atqui ex Galeno, *Sternutamentum non ſit ſi quis humor in capite ſuperfluat, ſed ſi flatulentus ſit, aut mordax*. Unde ſi a quavis materia frigida ſternutaret quis, comatoſi & veternoſi ſternutarent, at id non ſic. Idem ergo de epilepſia intelligi debet. Et idem eſt argumentum Fernelii ut convincat epilepſiam a pituitoſo non eſſe humore. Sed hujus argumenti primus auctor eſt Galenus.

Comm. in aphor. 51. lib. 7.

Lib. de morbo ſacro.

Ut mulieri epilepticæ provideretur, iis quæ ſequuntur remediis utuntur ſunt Medici ad præcautionem, & curationem, ſi ejus ſpes nonnulla ſit, quæ tamen perexigua eſt. Nam quum avo nata ſit epileptico, probabile eſt labem aliquam contraxiſſe, quæ tempore detecta fuerit: quod primus obſervavit Hippocrates, qui a primordiis generationis epilepſiæ gentilitiæ originem repetit. *In utero*, ait, *priuſquam cerebrum conformetur, oportet quodammodo floreſcere, purgari, ac defæcari. Si neque magis nec minus repurgetur quam oporteat, ſanum animal exſiſtit: ſi magis repurgetur, ac ſi fiat colliquatio quædam tinnitus aurium contingunt, ſi non ſatis repurgetur, in epilepſiam propenſio contingit*. Hæc Hippocrates. Et alio in loco inveteratæ epilepſiæ nullum remedium quærit, quia, inquit, cerebrum eroditur a pituita, & eliqueſcit. Id quod autem colliquatur aqua fit, quæ cerebrum circumalluit: & ita perpetua eſt generatio & fomes morbi, tum quoad diatheſin ipſam pertinet, tum quoad materiam & cauſam morbi conjunctam.

11 Ac in remediis ipſis maxime rerum non naturalium ratio habenda eſt aeris & cibi. Cibi quidem, quod improba victus ratio ad generationem & productionem morbi plurimum conferat: immo (ut ante docuimus) in grandioribus, quum eos non antea prehenderat morbus, comitialis affectionis cauſam agnoſcit Galenus 6 Epidem. & in aphor. improbam diætam. De aere autem nemo dubitat quin hic magni ſit momenti. Unde Hippocrates agnoſcit ventos primum ad morbi generationem, & paroxyſmorum recurſum facere: Eodemque in libro ſcribit cerebrum eſſe interpretem eorum quæ in aere fiunt, quia cerebro ipſi ſapientiam aer exhibet. Quod in eo ſenſu accipi poteſt: Inter partes corporis aeris aut moleſtias,

Lib. de morbo ſacro.

aut

aut ejuſdem benignitatem ſentit. Unde plerique præſentiunt mutationem aeris, aut ſerenitatem, aut tempeſtatem. ſic cerebrum in iis internuntius eſt aeris. Multa eodem loco cerebri dignitati attribuuntur, quæ hic recenſere eſt alienum. Nunc ad remediorum ſilvam properemus.

Vivat abſtemia ſecura, vitet omnem triſtitiæ occaſionem, aere libero, ſerenoque vivat, perflabilem locum incolat, vitet paluſtria, lacuſtria, dium, & cetera id genus. Primo vere poſt purgationem aperiatur vena baſilica dextra. *Lib. de ſac. morbo. Lib. de ſan. miſſ. c. 19.*

Sunt qui in epilepſia locum ſecandæ venæ eſſe negent, quod raro fiat a ſanguine, rarius a bile. Immo Hippocrates pituitoſos ſolos videtur ſtatuere huic morbo obnoxios: quod mirum tamen eſt. Galenus vult mitti ſanguinem in epilepſia ex cruribus potius quam ex cubito, idque ad faciundam revulſionem e parte quæ certo afficietur, nempe e capite. 13 Loquitur tamen illo loco de præcautione: & quod intelligitur de imminente morbo, aliud eſt imminere morbum qui certo hanc aut illam partem ſit obſeſſurus, aliud imminere morbum, de quo non conſtet adhuc quamnam partem obſidere debeat. Ut puta, quum indifferenter modo doleat caput, modo pes, modo hæc aut illa pars, aut totum corpus doleat, quum ſectio venæ ſuſcipitur ſine ulla diſtinctione, aut e malleolo, aut annulari digito, aut e gibbero mittetur ſanguis aut ſcarificabitur. Sed ſi certum ratumque ſit de parte occupanda, ut de capite in epilepſia, ad præcautionem ineunte vere e malleolo detrahetur ſanguis. *Gal. cap. 16. lib. de ſanguin. miſſ.* Sed magna controverſia oritur, num epilepticos ſeces ex vena cubiti, quod ita probatur. Galenus & Hippocrates ajunt, in imminentibus morbis per diſtantiora revulſionem eſſe procurandam: in præſentibus per locum proximum. *Hippocr. lib. de affium natu. & ſect. 6. lib. 6. Epid.* At eadem eſt ſors, & conditio morbi jam præſentis & morbi imminentis, qui certo partem hanc aut illam eſt occupaturus. Ergo ſi in præſente morbo ut epilepſia e cubito ſanguis ducatur, quia dolorum proximum ventrem ſecare oportet, ſequitur ut in eadem epilepſia imminente, quia de obſidione capitis certi ſumus, eadem quoque vena cubiti prudenter ſeriatur. Quod autem eadem ſit conditio morbi præſentis, & ejus qui immineat, dummodo certum ſit hanc partem obſeſſum iri, ita ex Galeni verbis eliciemus. *Quibus pars aliqua, niſi evacuati fuerint, infeſtatur certo, non aque ex quavis particula vacuabis (ac ſi de parte laboratura non conſtaret) ſed perinde atque in iis qui jam laborare incipiunt.* *Cap. 19. l. de ſanguin. miſſ.* Et miror quomodo dicat poſtea: *Ergo epilepticos & vertiginoſos ex cruribus vacuabis.* quod non videtur agendum. Affectiones enim hæ quum ſine ulla controverſia capitis ſint, e brachio potius tamquam e propinquiore parte, videtur detrahi debere ſanguis. 14 Quum futurus Comitialis ſit curandus, ac ſi jam actu laboraret. Revera ſi curandi ſcopus eſt, & vacuandi conſilium, non eſt dubium quin in epilepſia e gibbero detrahendum ſit: ſed ſi præſervare, præcavere, ac revellere tantum animus eſt, e longinqua parte retractio fieri debet. Sic enim non fit magna repente mutatio, & conſuetudo tandem mutatur, ne amplius eo feratur ſanguis.

Conſultum eſt ut os quotidie mane lavaret aqua, in qua ſalvia, aut roſma-

roſmarinus maceratus eſſet, aut viſcus quercinus. Teneat in ore paſſul. corticem citri conditi, caryophyll. vel formulas has.

℞ *pulv. caryophyll. gr. vj. nucis moſcat. galang. cypp. maſtich. an ʒ ſ. cubeb. ʒ j. piper. longi ℈ ſ. Excipe in gummi. tragac. infuſo in aqua roriſmar. aut decoct. ejus, addendo parum ſacchari. Fiant trochiſci.*

Utatur maſſa panis poſt paſtus, pane biſcotto, & pulvere.

℞ *pulver. electuarii aromat. roſ. diarrhodon abb. lætitiæ gal. an. ʒ j. raſura eboris, cornu cervi uſti an ʒ ſ. cranii humani, viſci quercini, ſem. pæoniæ, & ocimi an ℈ j. ſacchari in aqua meliſſæ ſoluti. Fiat electuar.*

℞ *raſura cornu cervi ʒ ſ. cornu cervi uſti ʒ j. raſur. ebor. oſſis de corde cervi an ℈ j. ſem. pæoniæ maris, viſci quercini an ʒ ſ ſem. contra ʒ j ſ. rhebarb. electi & agarici albi an. ℈ ij ſacchar. albi duplum. Capiat cochlear unum quolibet mane.*

℞ *coriandri conditi unius coopertura ʒ j. ambra griſ. ℈ j coralli rubri ℈ ß ſem. aniſi & fœniculi conditi an. ʒ ij. pulver. roſ. ʒ ſ raſura eboris, cornu cervi an. ℈ j cinnam. ℈ ſ. cum ſacchara. fiat pulvis utendus a paſtu.*

Fricentur quotidie crura, & iis aliquando applicentur cucurbitulæ. Utatur clyſtere qui ſequitur ſæpe.

℞ *origani, calam. ſaturejæ, bugloſ. borag. mercur. an. m. j. rad. alth. ℥ j. ſemin. cumi, ſeſeleos, rutæ & pæoniæ an. ʒ j. ſ. folior. ſenæ ℥ iij. fiat decoct. ad lib. j. In colat. diſſol. mellis mercur. ſacch. rubr. an. ℥ j. catholici, & confect. hamech an ʒ ſ butyr. recen. ℥ iij. fiat clyſter.*

℞ *aloes ʒ iij. maſtich. ʒ j. diamb. ℈ ſ rad. pæoniæ, viſci quercini, an. ℈ ſ. corall. rub. gr. vj. ambra griſ. ℈ ß. pulv. hiera ʒ ij. pilul. cocciarum & fœtid. an. ʒ j. ſ. agar. & rhei an ℈ iiij cum aqua decoction. radicis angelicæ & pauco zingib. fiat maſſa pilul. utenda. Decimo quoque quinto die: aliquando ſero, aliquando hora quarta mane. Vel loco pilularum accipiat aliquando de ſyrupo ſequente.*

℞ *omnium capill. m. j. chamedr. chamæpit. an. m. j. lupul. prima veris an. m. j. ſ. abſynthii pont. m. ſ. ſcolopen. ceterach, agrimon. hepat. bugloſ. borag. ſtœchad. utriuſque an. m. j. ſemin. rutæ, junip. ſeſel. pæon. an ʒ j. ſ. radic. omnium aperitivar. (præter radicem apii) in vino albo aut aceto ſcyllitico maceratar. an. ℥ j. paſſul. ℥ j. viſci quercini & polyp. an. ʒ vj. rad. pæon ℥ j. pulv. cranii human ʒ j. ſ. folior. ſenæ ℥ iiij. ſant. citrin ʒ vj. fiat decoct. addendo ſub finem agar. recent. trochiſc. ℥ j. ſ. turbith. gummoſi ℥ ſ. zinziber. ℥ ſ. expreſſ ʒ vj rhabarb. infuſi cum cinnam. & nuce moſc. in parte decocti, cum oxymel. ſcyllit. & ſyrup. de hyſſop & ſtœchad an ℥ j. ſacchari ſuffic. quantitate. Fiat ſyrupus aromatizatus nuce moſchata. utatur ad ℥ ij aut ℥ ij. ſ. cum decocto paſſul. & viſci quercini.*

℞ *rad. pæoniæ lap. acut. an. ℥ ij. chelidon. petroſel. aſpar. gram. polyp. ireos flor. an ℥ ſ cichor. m. j rad. enulæ campanæ, acor. cypp. ſemin. aniſi, fœnic. cuſ. melon. an. ℥ j ſtœchad. arab. ʒ vj ſemin. pæoniæ ℥ ſ. beton. meliſſ. ſcolop. ung. caball. hyſſop an. m. j. ſummitat. abſynth. & aneth. an.*

Google

an. p. ſ. Fiat decoct. ad lib. j. in qua infunde folior. ſenæ ℥ iij. agar. ℥ ij. diſſol. ſacchar. quod ſuff.

℞. *pulv. diarrhod.* ℈ ij *coriandri præpar.* ʒ j. ſ. *raſur. ebor. cran. humani an.* ℈ j *viſci quercini, rad. pæoniæ, torment. dictamni an.* ʒ ſ. *pulv. diamb.* ℈ ſ. *plires archont.* ℈ ſ. *ſem. aniſi & fænic. conditi an.* ʒ j. ſ. *cum ſacchara in aqua decoctionis angelicæ & pauco cinnam. diſſol. Fiat eclẽtuar. per tabellas.*

℞ *conſerv. bugloſ. borag. florum aurenciorum an.* ℥ ſ. *conſer. enulæ campanæ, anth. ſtæch. meliſſ. an.* ʒ ij. *conſer. ſalviæ* ʒ iij. *theriac. & mithridat. an.* ℈ iiij. *cortic. citri cond.* ℥ ſ. *pulv. diamb. & arom. roſ. an gr. v. nucis moſc.* ℈ ß. *pulv. cranii hum.* ℈ j. *viſci quercini & rad. pæoniæ an.* ʒ ſ. *cum ſyrupo conſervat. citri, & ſyrup. reg. Sabo. Fiat conditum ſoliis auri copertum.*

Habeat bracteolas auri domi, ut utatur ſuo condito.

℞ *theriacæ & mithrid. an.* ℥ j. ſ. *conſervar. anthos, meliſſ. ſtæchad. an.* ℥ ſ *diamargar. diarrhod. abb. an* ʒ j *aromat. roſ.* ʒ ſ *coral.* ʒ j. *viſci querc.* ʒ ij *cranii hum.* ʒ j *cum lib. ij aquæ decoctionis ſalv. agreſt. ſem. juniperi, ſeſel. rutæ, pæoniæ & rad. ejus. Fiat diſtill. per alamb. de qua utatur mane cum pauco ſacchara ad dulcorandum, & tempore paroxyſmo.*

Ungula alces eſt circumferenda in anulari digito.

Appendeat collo ſacculus ex radice pæoniæ, floribus ſtæch. viſco quercino, rad. pæoniæ, & ſemin ſeſelios.

Item ℞ *cubeb.* ʒ ij. *nigell. rom.* ʒ iij. *maſtich.* ʒ j. ſ.

In paroxyſmo ℞ *rad. azari* ʒ j. *oxymel. ſcyllitici* ℥ ſ. *aquæ ſalviæ* ℥ ij. *Fiat potus.*

℞ *roſ. rub. & thuris an.* ʒ j. *ligni aloes* ʒ j *Fiat pulvis pro ſuffitu operim. capitis.*

Item *commendatur decoctum ſarſeparillæ cum paſſulis, ſem. pæoniæ, ſem. citri, & cardui benedicti.*

ANNOTATIONES.

1 *Auctor libri de morbo ſacro omnia hæc ſymptomata enumerat contingere in epilepſia, quia humor pituitoſus ſanguini admiſcetur, & turbat corpus. Sed quæ illa loca dicuntur non plane vera videbuntur.*

2. *Hippocrates lib.* 1. *de Diæta* : Morbi, *ait*, paullatim fiunt, & creſcunt, & paullatim collecti affatim & acervatim apparent.

3. *Hippocrates lib. de morbo ſacro primus id obſervavit, ut propterea dicere poſſis epilepſiam non eſſe totius corporis convulſionem,*

4. *Hippocrates lib. de morbo ſacro ſpumam in epilepſia à pulmonibus eſſe ait.*

5. *Mirum quod ſcribit Hippocrates libr. de ſacro morbo, Epilepſiam fieri per oppletionem interceptionemque venarum ob phlegma a capite deſcendens. Sic non eſt neceſſe ſolum conſiſtere in cerebro ut id fiat, ſed venas*

nas alias oppleri & intercipi neceſſe eſt. Et locus maho magis eſt notandus par 27. lib. 4. Acutorum, ubi loquitur de Apoplexia & Epilepſia, & morbis qui novem reddunt. Interceptiones & appletiones venarum ſunt quum humores in venis continentur, & in iis conculcantur (quod ſuccesſere vocat Hippocrates, ſed improprie, ut monet Galenus.) Quod ſi illi humores fluentes divertant in locos venas ipſas tenentes, fiant apoplexia & epilepſia, ait Hippocrates, quod probat Galenus. Per locos intelligit cor, hepar, venam cavam. Ergo ex illo loco patet hepatis, aut jecoris, aut cordis occupationem ab eo humore qui prius in venis erat, epilepſiam & apoplexiam facere. Non meminit cerebri, quamquam de eo poteſt idem intelligi. Sic colliges apoplexiam & epilepſiam fieri quando loci, ideſt partes principes occupantur, & eorum capacitates. Convulſionem & paraplegiam quando venæ ipſæ occupantur.

6. Hippocrates lib. de morbo ſacro quum docet cur pueri fiant epileptici, non recurrit ad infirmitatem generis nervoſi, ſed excellentiorem multa rationem confingit.

7. Ac revera quum Galenus in 4. Aphoriſm. diſputat de rigoribus, aut diatheſin eſſe cauſam ſymptomaton & paroxyſmorum reducam (nulla facta materiei ipſius mentione) tacite innuit in morbis periodo redeuntibus plurimum poſſe diatheſin. Ideo Hippocrates ait, Epilepſia natos annos viginti non prehendit, niſi morbus ſit ουντροφος, non quod neceſſe fuerit corripi ante annum viceſimum, ſed quod diſpoſitio ſit in cerebro: & hoc vocat συντροφον εἶναι τοῖσιν.

8. Item ſubtilis hac ratio poteſt reddi. Morbi qui in pueros incidunt, maxime ad nutricatum ſunt referendi, quum videlicet aut mater per ſe male diſpoſita fuit, aut geſtationis tempus in morbis & infirmitate conſumſerit. Sed quorum morborum latens origo ad ſemen præſertim patris refertur, non ita in pueritia ii morbi pullulant & ſe produnt, quamdiu valet natura, & niſi quid peccatum ſit: ſed ætate maxime progreſſa ſeſe proſerunt. Sic quoniam ſcitum eſt mulierem ſatam eſſe ſemine parentis avi epileptice, nunquam non ſit ſi prima ætate nil tale ſenſerit.

9. Ac revera in tempore impregnationis ſemper aliquid commemorabile contingit, ſive in bonam, ſive in malam partem. Unde quum ſuſpicio eſt graviditatis, & dolor acerbus & longus dentium prehendit, tunc mulieres colligunt certo impregnationem, quod alii re non dictum eſt. Et Hippocrates lib. 2. Epidem. 2. ſectione, meminit mulieris cui prægnanti exanthemata apparebant. Quod ſolemne illi forte erat quum concepiſſet.

10. Ad hanc difficultatem, quæ eſt, cur mulieribus male ſanis ex conceptu commoditas proveniat, contra ſanis majora ſymptomata & deteriora eveniant, quum contra fieri debeat, pertinet locus notandus ad finem libri de Carnibus Hippocratis, ubi docet mulieres puras gravius affici utero conceptus quam impuras. Et ſi impura afficiantur, non ita percipiant. Obſervatione autem dignum eſt quod Aphrodiſeus ait, conceptum eſſe actionem contra naturam.

11. Ex Hippocrate lib. de morbo ſacro, alia ratio multo acceptior afferri poteſt.

poteſt. Brevior eſt paroxyſmus ob ſanguinis dominatum. Ita enim pituita mali auctor inferior eſt ſanguine, ideo non ita acceſſio producitur. Et ratio hæc eſt cur juvenes facti epileptici diu non devexentur. Hippocrates lib. de ſacro morbo, non biloſos, ſed pituitoſos epilepſia attingit. Et in omnibus epilepticis vult congelationem quamdam eſſe ſanguinis ob admiſtam ſanguini pituitam.

12 *Et Galen. comm. ad aphor. 22 lib. 3. quum reddit rationem cur epilepſiæ autumno frequentiores, ait, id fieri ob repentinas ad contraria tranſmutationes; Calor enim media die frigus prima & ultima diei parte vigee. Sed autem adeo comitiales acceſſiones, ſicut talis varietas, aptum eſt generare. Et hic locus obſervatione dignus eſt, ut epilepſiæ obnoxius inequalitates ſtas devitet.*

13 *Si epilepſia a partibus inferis non eſt, idque ob copiam humorum intra vaſa contentorum, quorſum vena ſectio? Niſi forte ſpirituum quadam confuſio, aut ſanguinis cauſa eſſe videatur. Si in cerebro & diatheſis & cauſa eſt materialis, eaque a maſſa ſanguinis ſeparata, minus quadrat venæ ſectio. Porro ſi ab humore frigido eſt, quare non potius de nocte paroxyſmus prehendit, immo fere interdiu? Ariſtoteles vult de nocte prehendere, ſed Hieronymus Gabucinus hoc confutat.*

14 *Unde part. 24 lib. 4. de Diata acut. loquens de morbis per oppletionem venarum, cujuſmodi eſt epilepſia, & apoplexia, ut Galen interpretatur, vult e brachio mitti ſanguinem. Illoque loco de plenitudine maxime mentio infertur.*

CONSILIUM LXI.

Pro Sacrifico ad elephantiaſin vergente.

SACRIFICUS quum omnium intemperantiſſime vixiſſet, & potius a pane & vino quam a ſcortis temperaſſet, indeque bis aut ter lue hiſpanica laboraſſet, tandem ita affectus eſt, ut elephantiaſis ei minari videretur. nec tamen vere erat elephantiaſis. Tamen ut contingit ſæpe eos quibus aut male curata lues eſt, aut qui poſt ſudamina intemperantius quam ante vixerunt, elephanticos reddi, aut impetiginoſos, aut ſtrumoſos & chæradicos; ita nil horum ab iſto intemperante homine abfuit. Quin & crus dextrum totum ita induruit, multis locis chæradum argumento apparente aliquo, ut vix exigua ſpes ſalutis eſſet.

Itaque inito conſilio ita proviſum morbo eſt. Ac primum juſſus eſt in totum abſtinere vino, aut eo dilutiſſimo uteretur. Conſultum eſt ut veſceretur carnibus elixis, & pullis nutritis paſta ex carne colubrorum facta. Theriaca bis aut ter ſeptimana uteretur ad ʒ j, cum aqua meliſſæ, aut foliorum bryoniæ.

Bis menſe Catholico cum ʒ iij. confect. hamech purgaretur.
Aperiretur vena baſilica ſiniſtra.
Balneis aqua dulci uteretur.

De-

Decocto meliſſæ, bugloſ. borag. lupul. & cerefolii addito momento croci.

Foveretur per intumefacta decoct. herbarum remollientium, & digerentium, & præſertim geranii, mercurialis, facta in aqua & vino albo.

Linietur pars unguento facto ex ſpolio ſerpentis cum axungia porci, radic. cucumeris aſinini & bryoniæ. Autumno autem uteretur decoct. ſarſaparillæ.

Eidem homini ſyrupus poſtea ordinatus ſequens.

℞ rad. lapat. acut. ℥ vj. ſerpen. major. cort. rad. capp. ℥ iij. agrimoniæ, adiant. cuſcu. fumiter. ſcolopend. an. m. ij. 4. ſemin. frigid. major. ſem. endiv. fumiter. cuſcut. fœnic. an. ℥ ſ. paſſul. glycyrr. thamar. an. ℥ iij. fiat decoct. ad lib. 4. ℞ prad. decoct. lib. ij. diſſol. oxy. ſimpl. lib. v. ſacch. lib. j. fiat ſyrupus.

℞ reſiduum, in quo infund. rad. elleb. nig. ℥ j. fol. ſenæ, ℥ iiij. agar. troch. ℥ ij. epithy. ℥ j. ſ. cinnam. & ſant. citr. an. ʒ ij. ſ. oxym. ℥ iij. ſacch. lib. j. fiat ſyrup.

CONSILIUM LXII.

De fluore uterino.

MULIER optimo habitu prædita, quadrata, ſolita munia probe exercens, annos nata quadraginta, numquam enixa, doloribus capitis affici non ſolita, conqueritur de quadam proluvie humoris albuginoſi, præſertim quum jam fluxerunt menſes. Illius enim proluviei eadem eſt periodus quæ & menſium. Durat quinque fere dies. Non graveolet: non perſeverat, nec viſa eſt anticipare, aut tardare. Hic quæritur unde hoc? Dolet maxime lumbos & hypogaſtrium. Initum eſt conſilium quo malo huic occurratur. Ego vero ita de morbo diſputavi.

Ut fœda humorum proluvies longo tempore fluens ad tabem & maciem corpus adducat, ita intempeſtive ſuppreſſa plurimorum morborum proventum affert. Unde ante narratum eſt de vetula cui fluor muliebris multorum annorum repente repreſſus diabeten, & tandem mortem attulit. Id de quo queritur mulier hæc, ſymptoma quoddam uteri eſt, cujus cauſa aut in capite, aut in viſceribus, aut in utero eſt. Hinc enim gonorrhœa muliebris contingit, ut & virilis, non fœda tamen, hinc & fluor muliebris originem ducit, quem Avicennas non inepte curſum matricis appellat. Gonorrhœam eſſe id perſuadet, quod & ex intervallis repetat, non autem continuo vexet, ut & fluor uterus mulierum facere ſolet, ſed velut ſtato circuitu poſt menſtruam purgationem. Unde aut ſemen eſt, aut quædam materia ſeminalis crudior quæ in nutrimentum fœtus conſumeretur ſi uterum geſtaret. Secundum argumentum: Non graveolet, nec fœdum eſt, ut eſſe ſolet in uterino fluxu, ſed eſt quid albumineum, aliquando ſeroſum: ſi rite phlegma crudum eſt falſo ſemen repræſentans. Tertium argumentum: Quum boni admodum habitus ſit, quum ſit reſtibilis fecunditatis, tamen utero numquam geſtaſſet, fieri poteſt.

Google

teſt ut multum ſeminis crudi cumulant, ſi modo ſemen vocari debet. Hinc fit ut aut copia, aut imbecillitate vaſorum, aut teſticulorum mulieris excretio ſiat illa periodica.

1 Contra vero afferri poteſt, ſi uterinus fluor eſt, aut eſt a capite, aut ab hepate, aut a toto corpore, aut ab utero ipſo. Si ab utero, aut illic eſt humiditas immodica, aut ulcus, aut malum aliud latens ejus fluoris ſcaturigo. Malum illic reſidere arguunt dolores ad lumbos, crura, & inguina, item ad imum ventrem. Ab aliis partibus non eſſe hoc arguit, quod cachexia nulla ſit, quam tamen adeſſe eſſet neceſſe, præſertim ſi ab hepate eſſet. Tamen nulla ſenſio eſt ulceris in utero, & ſi ulcus eſſet, aliquando ſyncope adeſſet, & quod efflueret, dyſodes eſſet. Item ſi male affectus eſſet uterus, aliquid ejus affectionis corpus referret. Nam ex Galeno in Aphor. ut uterus affectus eſt, & ita corpus, quod notandum eſt. Item & facile patitur congreſſum viri, quod non ſolent mulieres quibus ab utero fluor eſt præſertim. 5 Aphor.

2 Ut de muliere typographi in via D. Jacobi conſtat, quæ quum annos aliquot diutiem in imoventre habuiſſet, tandem *δυσεντερίᾳ* facta eſt obnoxia, & congreſſum non patitur, præſertim ſpermatis appulſum.

Quod autem non continenter effluat ut aliis mulieribus fluorem patientibus contingit, id habet aliquid peculiare. Revera variant morbi pro corporum diſtinctione.

3 Res quum ad examen adducta fuit, de ea ita nos tandem judicavimus. Malum hoc eſt fluoris uterini ſpecies, non vere fluor, quod non ſit continuus, quod non olida fœdaque materies excernatur, quod ſit periodica, quod ſit velut albuminea. Eſt autem quædam materia pituitoſa quæ non admiſcetur toti ſanguini, quæ ſi in inteſtinis contineretur, iliacas & colicas paſſiones inferret, & illa continetur quaſi ſegregata circum partes uterinas, referatiſque venis per menſtruam purgationem, qua data via effluit ejus nonnulla pars: reliquum vero reſiſtit, gravitatem in partibus illis inferens. Et niſi tandem ea materia reliquis humoribus remiſceatur, fieri non poteſt ut convaleſcat.

In hoc affectu curando nec impenſe calida & aperientia, nec adſtringentia ex uſu eſſe poſſunt: nam illa perturbant nimis: hæc inferrent graviora ſymptomata illum humorem ſupprimendo. Itaque viſum eſt commodum ſi uteretur clyſteribus ex decoct. arth. nep. cent. tur. min. agrimon. origani, abſynth. mercur. cum malvis, ſeminibus calidis & temperatis, diſſolvendo confectionem Hamech.

Pro purgante medicamento ſumat rheum, agaricum, cum confectione Hamech. Deinde aperiatur vena baſilica. Tandem purgato corpore uſu rerum aperitivarum utatur decoct. folliculorum, agarico, & pulvere hieræ, quæ in hoc corpore ſuſpecta eſſe non debet, tametſi ſit visceribus præcalidis, quod aloe non tranſcendat hepar. Tandem per decem dies utatur decocto ſarſeparil. cum ſemine pæoniæ & cardui benedicti. Repetantur clyſteres frequenter. Paretur ſyrupus ex folliculis, agarico & turbith.

In ſimili affectu ad exigendas humorum reliquias maſſa pilularum inſtituta.

℞ aloes

℞ *aloes lotæ ℥ ij. ariſtoloch. rotund. ℥ ſ. myrrhæ ʒ ij. caſtor. ʒ j ſ. cum ſyrupo de hyſop. fiat maza.*

℞ *Lixivii clari, cineris ſarmentorum lib vi. bulliant folior. ſuccorum ſalv. memb. abſynth. orig. calament thymi, aneth chamæm an. m. j. maſtich ℥ j fiat fotus pro imo ventre.*

℞ *vermen, maſtich carab an ʒ ij. nucis moſch. caryophyll an ʒ j. fiat pulvis groſſ. pro ſuffitu uteri.*

Hæc præclara quæſtio proponi diſcutique poteſt, qui fiat ut ſæpe mulieres fluore muliebri prehendantur, an quod uterus attrahat, an quod humores eo ferantur. Magni enim momenti eſt ſcire utrum fiat, quum controverſia ſit de utero an attrahat, an non. Nam ſi uterus attrahit, minus valida eſſe debent medicamenta, quam ſi non attraheret, ut paulo poſt docebitur. Hac de re procerum artis medicæ audienda opinio. Galen cap. 22. lib. 5 de ſimpl. med facult. docet diſtinctionem eorum quæ menſes, lac, & urinam provocant: quæ tametſi in nonnullis conſentiant, tamen in natura ſpecifica plurimum diſtinguuntur. Nam lacti provocando conferunt calfacientia, non deſiccantia: menſibus magis calfacientia, non valenter deſiccantia. Urinæ calfacientia & deſiccantia. Rationem autem reddit Galenus eodem capite cur valentiora in menſium provocatione, quam lactis uſurpentur, primum quod uterus nil conferat ad delationem ſanguinis & attractionem: mammæ vero contra. Nam mittitur ſanguis menſtruus in uteri venas, non attrahitur: in mammas non tantum mittitur, ſed attrahitur, adeo leviore præſidio opus eſt, adeo ut medicamenta lac in mammas conferentia menſes movere non poſſint. Præterea uteri venæ magis aperiri debent quam mammarum venæ: propterea calidioribus multo uſus eſſe debet. Tertio ſanguis qui ad uterum fertur materiam menſtruam ſuppeditaturus fluxilior eſſe debet quam is qui eſt ad mammas futura materia lactis. Itaque opinione Galeni uterus non attrahit. Tamen quum duplex ſit attractio, una particularis, qua unaquæque pars ſibi id quod proprium eſt attrahit & allectat; altera communior, qua partes quæ commune quoddam officium in corpore habent, attrahunt quoque, ſive quod attrahitur ſit familiare, ſive tantum ſit excrementum: utraque ratione videtur uterus attrahere; quo fit ut Galeni opinio minus probabilis eſſe videatur. Nam cur non attraheret ut & reliquæ partes? Et ſi in cerebrum humorum raptus fit, & vaporum, cur non potius in uterum? Propterea Hippocrates ſcribit, *Intra hominem partes alliciunt veſica, caput, uterus in mulieribus, hæ enim omnes manifeſte trahunt, & ſemper plena ſunt attracta humiditate*. Quæ Hippocratis auctoritas ſententiam Galeni plane labefactat. Nec plus temporis in iis rebus terendum putamus, quum certum ſit uterum attrahere. At tanta facultate tractus præditum eſſe, quanta & mammæ, non eſt credibile. Cordi enim propinquiora ubera attrahunt magis, uterus vero quum in fundo ſitus ſit, potius fit humorum deturbatio, quam attractio. Et hæc mehercules probabilia videntur.

AN-

Digitized by Google

ANNOTATIONES.

1 *Revera ex Hippocrate lib 1. de morbis mulier. fieri poteſt ut quarumdam mulierum & uterus ſit humidior, & ejus acetabula mucore ſint plena, unde concipiendi, retinendique & ſeminis & fœtus difficultas ſic profluvium ſi quod evenit, non multorum dubium eſt, tamen proprie ipſius uteri eſſe dicetur.*

2 *Aut niſi ulcus eſt, quamquam defloratio propter acrimoniam humoris contingens poteſt difficultatem congreſſus afferre.*

3 *Fruſtra hic dubitamus qua hujus morbi natura ſit. Nam eſt profluvium muliebre, non illud quidem quod vulgo apparet. Et Hippocrates primus hoc animadvertit lib 2. de morbis mulierum, quum quadruplex profluvium explicat. Sed inter ceteros locos unus eſt lib. 1. de morbis mulierum, ubi ideam hujus morbi explicat.*

CONSILIUM LXIII.
De Volvulo.

IOANNES Puthomme poſt curas aliquot, & intempeſtivas comeſſationes in quibus liberaliter ſatis genio indulgebat, nec mero parcebat, rerum domeſticarum curam gerens, quod numquam ſolitus fuerat, per alvum ſuperiorem ſatis largam ſanguinis copiam profudit. Huic ſolemnis erat evacuatio per venas hæmorrhoidales: tandem veritum eſt ne ſi immoderatius ſanguis ille flueret, de viribus nimium detraheretur. Et bolo caſſiæ, & meo judicio venæ ſectione conſultum eſt. Malum ceſſavit. Non ita longe poſt queritur de doloribus acerrimis ad ventrem in modo colicorum dolorum ægrum vexantibus. At colica paſſio non erat ea quæ proprie dicta eſt, pulſus erat elatus: urinæ alias aqueæ, alias bile ſaturatæ: ad utrumque renem dolor erat fixus, ac ſi in partibus illis aut lapis inſideret, aut aliquid ſimile: nullum ventum flatumque per ventrem emittebat. Clyſteribus juvabatur, ſed momento tantum. Ægreſcebat medendo. Indita enemata carminativa, nihil aut parum adjuvabatur. Aliquando magnam urinæ copiam profudit. Inſomnes dies noctesque ducebat. perpetui ructus erant; necnon ac ſi immineret præfocatio, ſentiebat dolores ſummos ad ſternum, & thoracem. Regio renum appreſſu levi dolebat graviſſime. Si quieſceret dolor per tempus breve, mox acerbior redibat. Nil vomuit. Si colica paſſio fuiſſet, aut dolor colicus, vomitus aliqui aut præceſſiſſent, aut acceſſiſſent, ut ex Galeno patet. Tamen nil tale apparuit. Borborygmi aliqui aderant ſine tumore aliquo. Venter non detumuit. Medici inter ſe digladiabantur de eſſentia morbi & natura. Alii tamquam colica laborantem variis remediis calidiſſimis eum fatigabant, agarico, folliculis, ſyrupo roſarum ſolutivo. Denique magnam frigidorum humorum copiam eſſe rati, eo ſuam convertebant operam, ut calida medicamenta & phleg- *Com. in 3. Epid.*

magoga præſcriberent. Nil eſt profectum; ſed ægreſcebat medendo. Alvus vero perpetuo ſicca remanebat, & nil reddebat, niſi, quod vocat Hippocrates, [illegible]. Flatus vero omnis exitus præcludebatur, immo quod a Pharmacopæo relatum eſt, quum clyſma indebatur, recti inteſtini pars extrema contorta paullum videbatur, & nonniſi vi injiciebatur, & glans immittebatur. Cataplaſmatis anodynis dolor levabatur. Dicebat ſe tumultuantes quoſdam flatus ſentire, non quomodo in colico dolore, ſed eſſent erant quidam flatus divellentes membranas, & dolores & profundos in meſenterio excitantes, & ſublimes in peritonæo tunica, unde minimo digitorum appreſſu ejulabat præ dolore. At in colicis doloribus nil tale contingit. Nulla per os excretio ſiebat. Alii autem Medici, & multo acutius, veriuſque obſervata victus ratione, quod multis & generoſis vinis aſſueſſet, genio indulſiſſet, ſuſque deque habita diæta uſus fuiſſet. Item obſervato pulſu inflammationis cujuſdam in toto meſenterio latentis indice. Præterea obſervata illa per anum ſanguinis excretione, quæ repreſſa aliquantum fuiſſet, quod ne immodica foret Medici vererentur, quum fortaſſis melius fuiſſet cum nonnulla virium jactura affatim adhuc ſanguinem efluxiſſe. Omnibus (inquam) iis obſervatis collegerunt in toto ventre inferiore volvuloſam eſſe quandam affectionem ab inflammatione quadam, aut potius calore concepto in toto meſenterio & inteſtinis ex olida putrique materia flatus malignos excitante, unde torminoſi dolores & ructus perpetui, & ſtomachi ſine vomitione occultæ ſubverſiones. Quæ materia reſes, & ignava, & pigra erat, eu ſenſum doloris modo gravis, modo pungentis in profundo præſertim ad renum regionem excitabat: elevatus vero ex eadem malignus ſpiritus vagos erraticoſque [illegible] provocabat. Neque vero materiam illam pigram neceſſe erat efferri, ſed in parte in qua reſidebat dolor excitabatur, qui ab eadem parte tamquam radice ſeſe ſenſim inſinuando ac propagando in partibus vicinis dolorem excitabat. Hanc doloris ideam Galenus videtur vocaſſe [illegible], vertunt

Cap. 7. l. 2. de loc. aff. *ſurgentem*, *qui nimirum a parte primo affecta, veluti a radice incipiens, celeriter in partes adjacentes traducitur*. Nam cauſa morbi uno loco conquieſcit. Vel enim dolorem [illegible] vocare poſſumus, *infixum*; ſed tamen aliæ partes, præſertim ſi qua ſit continuitas affici poſſunt. Cauſa illius doloris vel eſt copia humorum conſertim ingruentium, vel ſpiritus flatuoſus. Sed revera, vel ratione ægrotantium rem non intelligentium, vel rei ipſius quæ per ſe obſcura eſt & implicita, difficilis admodum eſt cognitio ſpeciei doloris. Dolores autem iſtos reciprocos, revolutos, reductoſque Hip-

Luit cap. 7. lib. 2. de loc. aff. Hip. par. 8. lib. 3. pocrates in Prorrhet. vocat [illegible], atque illo aphoriſmo mihi videtur quodammodo adumbraſſe morbum quo miſerrimus iſte æger cruciabatur: *Quibus* (ait) *lumborum tenues & diuturni dolores & ad hypochondrium reducti, revolutique, & cibor in averſio cum febre, dolor his valens contentuſque ad caput perveniens cito cum quadam convulſione intereunt*, ideſt: Sæpe circum præcordia & meſenterium reſidet & reſtagnat materia olida putriſque, quæ ſi contingeret aut cholera morbus, aut vehemens alvi fluor, nullam moleſtiam plane afferret: ſed cunctando varia inducit ſymptomata,

intio

initio quidem exiguos & torminoſos excitat dolores, ſed ſenſim atque ſenſim ac magis collecta, & exitu prohibita, majores malignitatis nervos nacta tandem faſtidium ſibi acceſſit, & febrem: rurſus febris materiam deteriorem reddit. Tandem aliquando efferata magis reddita quaquaverſum erumpit, & ſuæ malignitatis notas edit, prout in hanc aut illam repſerit partem. Quod certe huic ægro contigiſſet, ſi febris major fuiſſet, quæ materiam deteriorem reddidiſſet, & niſi materia coercita intus fuiſſet conatibus noſtris.

Præterea frequentes clyſteres injecti, medicamenta præſcripta, tametſi minime idonea, tamen impediverunt quominus exaggeraretur humor, taliaque ſymptomata ederet tandem, qualia in Prorrheticis ab Hippocrate deſcribi diximus. De doloribus [illegible] dictum in Definition.

Aut certe eum morbum ſpeciem quamdam volvuli eſſe dicemus, ſumto nomine volvuli non ſtricte, ſed late, ut apud Hippocratem ſumitur, Ait enim phlegma a capite deſcendens volvulos diuturnos excitare, idest, dolores iliacos, & volvuloſos, & torminoſos, in quibus imus venter & hypochondrium utrumque dolet. Nec enim credibile volvulum morbum eſſe diuturnum, niſi improprie ſumatur. Quum itaque inteſtina tum ob flatus nonnullos, tum ob copiam humoris maligni in meſenterio & inteſtinis collecti dolent, & totus venter, eaque torqueri quodammodo, convolvique (Græce εἰλεῖσθαι) videntur, volvuloſa dicitur paſſio, ut ex Hippocratis loco ſuperius adducto patere poteſt. Simile quid apud Hippocratem legere eſt in lib. de affectionibus, ubi triplicem volvulum conſtituit; unum hiemalem, ut quum quis nimio victu calido & humido utitur, & non ſeſe deambulationibus dedit, &c. Alium arcuatum, qui æſtatis tempore in regionibus paluſtribus prehendit, & æſtivus dicitur volvulus, in eoque æger æruginoſus fit. Tertium hæmatiten & autumnalem, quem eodem loco deſcribit. Nomine volvulorum intelligit quoſdam dolores torminoſos volvuloſoſque ob pravam diætam aut temporis intemperiem naſcentes, qui pro diverſis effectibus & temporibus in quibus pullulant, varias conditiones & nomina ſortiuntur. Æger noſter hæmatite & autumnali volvulo prehendi viſus eſt. Nam ut ante demonſtravimus, ſanguinis fæculenti reſiduum erat aliquod ab excretione quæ præceſſerat, a quo prima mali labes. Et tale quid Hippocrates viſus eſt obſervaſſe in Coacis, *dolores ex lumbis diuturniores febris tertianæ modo exacerbantes* (idest, quorum dolorum non ſemper eſt acerbitas, ſed unius diei dant inducias, ac ſi motum quemdam haberent tertianum) *grumoſum ſanguinem egerere faciunt*, idest, dolores iſti excitantur a concluſa in ventre materia nigricante, aduſta, & veluti ſanguine fæculento exiſtente, quorum remiſſio non fit, niſi ejuſmodi materiæ fæculentæ aut ob putredinem, aut moram diuturnam nigritiem adeptæ, e corpore fiat excluſio. Quæ omnia diligenter ſunt notanda. Et Fernelius dolores ventris non abſimiles doloribus colicis (quum tamen non ſint) agnovit quoſdam circuitu periodoque repetentes, in quibus ægri miſere conflictantur. In hoc ægro dominabatur calor præter naturam, flatuum malorum quales in libro de flatibus deſcribit Hippocrates, copia & vis excitabatur, meatus non erant liberi, unde exitus

Lib. de internis affectionibus.

Cap. de colico dolore.

S 2 prolu-

prohibebantur, & revolvi cogebantur ad ſuperiores partes; denique materia non diſſipabatur, ideo flatum non emittebat, nec cum bombo, nec
Parr. 24. lib. 2. ſine bombo, ſtridore: de quibus flatibus Hippocrates in Prognoſtic. *Flatum emittere ſine bombo & ſtridore, ſaluberrimum:* quod ſignificetur vis caloris facile materiam diſſipantis; item libertas meatuum: & tamen optabilius una cum bombo flatum excludi quam illuc revolvi. Revolvi autem Græce dicitur ἀνειλεῖσθαι. Itaque ad etymon & proprietatem nominis ἰλεοῦ alludit ſenex. Porro revolvitur flatus quum non exit, aut Incendio partis, aut depravato motu inteſtinorum, proprio autem vitio: & iſta flatuum devolutio in tenuibus inteſtinis tormina parit, alvum pulſat, nauſeam excitat, & ſi ad diaphragma appellens reſpirationem vitiat: quæ omnia in ægro paruerunt. Nam & tormina in tenuibus inteſtinis excitata ſunt, & nauſea aderat, & aliquando ſpecies quædam ſuffocationis; quæ omnia ob flatuum revolutionem ad ſuperiora contigerunt, revolutionem autem peperit & Incendium, & motus depravatus inteſtinorum. Horum quoque demonſtratio peti poteſt ex lib. 4. A-
Aph. 73 lib. 4. phoriſmorum quum ait: *Queis ilia ſuſpenſa obmurmurant, lumborum dolore ſupervenente alvi humectantur, niſi flatus erumpant, aut urinæ profluvium conſequatur.* Hæc vero in febribus: Murmur etenim fit ex flatu juncta humiditate, ſi non ſeparetur flatus a materia, alvus neceſſario humectatur, ſi ſeparetur, alvus non humectatur, ſed aut flatus, aut urinæ excretio fit. Et quod addit, *in febribus;* conſiderat vel febres ſymptomaticas, vel febres eſſentiales. Symptomaticæ ſunt ut in pleuritide, peripneumonia, in quibus ſi murmura oriantur, aut ſuſpendeant hypochondria, non perinde tamen aut flatus erumpunt, & murmur ita contingit, ut aut urina fluat, aut alvus feratur. Si enim murmur adſit, non eſt quid ſecundum naturam, ſed tantum quid ſymptomaticum: propterea humiditas murmuris cauſa, natura duce non facit aut alvi, aut urinæ profluvium. Sed in febribus eſſentialibus, quia non pars aliqua peculiariter laborat, ſed totum genus venoſum, œconomia naturalis laborat, vitiatur coctio, hinc a cruditate flatus ſurgunt cum murmure: a hinc naturæ motu aut ii flatus erumpunt, aut urina fluit, aut alvus. In ægro noſtro urina aliquando large fluxit, unde diabetæ metus eſſet, factaque humidæ materiæ erat ſecretio ad renes, dolores tamen non ceſſaverunt, quia flatus non ſimul eruperunt: quod ſi erupiſſent, facta fuiſſet dolorum ſolutio.

Itaque intemperies erat calida flatus excitans, motus inteſtinorum depra-
Cap. 9 lib 3. de loc. aff. vatus, anguſtia venarum. Idemque contingeret quod & Galenus contingere ait in melancholia flatuoſa, ut legere eſt lib. de locis affect. Sed quæri poteſt, quomodo flatuoſa eſſet alvus inferior, quum calor eſſet multus, immo &
Aph. ult lib 5. eſſentia morbi in calore & intemperie & phlogoſi conſtituatur? Nam ex Hippocrate, icterici non valde ſunt flatuoſi, ob dominatum caloris acris,
Com. in aph 73 & 11. l. 4. & paucitatem crudi humoris qui flatuum eſt materia. Nam tametſi in quarto Aphoriſmor. habitualis & hectica inteſtinorum & ventris inferioris diſpoſitio hydropis ſicci cauſa ſit, & inflationis ventris ipſius, non tamen iſta habitualis diſpoſitio a calore eſt, ſed a frigore; quamquam tantum

non

non eſt quantum in reliquis hydropis ſpeciebus. Dicemus ictericos quidem non eſſe flatuoſos per ſe, ſed per accidens, nimirum ſi partium ad ventrem attinentium ſit imbecillitas. Maxime autem imbecillitas contrahitur ob paupertatem caloris naturalis, & dominatum caloris contra naturam omnia pervertentis, immo & omne alimentum in corruptelam & malignum ſpiritum convertentis. Quod ſi corpus in quo intemperies eſt calida ab omni crudo humore immune eſſet, flatuum quidem illas non gliſceret: ſed ſi qua crudorum ſuccorum quantitas ſit, facile adaugetur ob calorem contra naturam. De ictericis an flatuoſi ſint, an non, dictum a nobis in Comment. de Definitionibus Medicis.

Ceterum, indicavit abunde curatio qua ex cauſa morbus foret. Nam quum immedicabilis per multos dies permanſiſſet, uſurpatis præſertim validioribus medicamentis rerum quæ ſequuntur, uſu plurimum eſt adjutus. Primum relictis gravioribus enematis, in blandioribus ſtatum eſt. Vena ſecta ter ut inflammatio tolleretur. Sanguis inflammatus & corruptus. Juſcula temperata & inſulſa data ſunt. A vino temperavit. Ter die in balneum deſcendit temperatum ex aqua dulci. Sequenti die data tabella diacarth. ex juſculo pulli ad dacrydii vim debilitandam. Deinde rurſus in balneum deſcendit. 4 Paullo poſt morbus cœpit humeſcere, phlogoſis temperari, liberari obſtructa, flatus erumpere: erumpentibus allevatio multa. Deinde ſyrupo violato ſæpe uſus, & potione ſequenti.

℞ ſem. melonum, cucum. an. ℨ j. ſ. ſem. citri & fœnic. an. ℨ j. granorum alkeken. & Kermes an. ℨ j. malv. biſmal. & ſcabioſ. an. m. j. cinnamomi ℈ j. fiat decoct. ad doſim. In colat. diſſol. vini hippocratici ℥ ſ. ſucci amygdal. dulcium ℥ j. ſ. utatur longe a paſtu.

Repetatur idem poculum ſæpe.

Item fotus poſt balneum adhibitus eſt ſequens:

℞ malv. biſmal. an. m. j. florum chamæm. melilot. ſummit. aneth. an. m. ſ. abſynth. pont. menthæ, an. m. ſ. ſemin. lini ℥ j. cypper. ſcrenan. an. ℨ iij. ben albi, ben rub. an. ℨ j. Fiant ſacculi qui bulliant in aqua & vino pro fotu ventris totius & ventriculi, cum ſpongia.

A fotu linatur oleis ſequentibus:

℞ butyr. recent. ℥ ij. mucag. ſem. lini & althea an. ℥ j. pulver. maſtich. & cyppers, an. ℨ j. ol. abſynth. maſtich. & chamæm. an. ℥ j. ol. roſati ℥ ſ. aceti ℥ ſ. miſce, fiat litus ad ventrem totum.

Item adhibitus pullus gallinaceus & catulus ventriculo.

His remediis levatus. Ceſſantibus ventris doloribus graviſſime illi doluerunt partes externæ, præſertim genua & pedes.

ANNOTATIONES.

1 *Si vere morbum illum nominare velis, ſpeciem quamdam choleræ ſiccæ appellares, de cujus notis & ſignis dictum eſt ante.*

2 *Urina erat pene cruda & incocta, quod declarabat incendium renum præpropere ſerum attrahentium & ſuppreſſionem humoris bilioſi, qua ſuppreſſa malum deterius reddebat.*

3 *Eſt ubi qui ſunt icterici ſunt flatuoſi, eſt ubi non ſunt flatuoſi, ſecundum ſententiam Hippocratis. Nam quum ſit icterus per inflammationem partium, nec pituitoſa crudaque materia ſubeſt quæ in flatum vertatur, tunc abſunt flatus. Sed ſi aut præceſſerat congeſtio materiæ pituitoſæ aut chyli propter pravam ſimarum hepatis diſpoſitionem, corruptio ſequitur, etiam in ictero poteſt eſſe flatuum multitudo. Vel dicemus ex agitatione materiæ crudæ, & caloris contra naturam excitatos eſſe flatus malignos. Idemque factum eſſe quod in generatione flatuum, de qua in noſtris Definitionibus. Galenus comment. in partic. 21 lib. 4. Acutor. ait a ſpiritus interceptione non inferri flagrantem hypochondrio affectionem. Quod verum eſt. Sed flagrans in hypochondrio diſpoſitio poteſt flatus excitare.*

4 *Quod mirum eſt quieſcentibus poſt balnea doloribus ventris & renum, cœpit dolere tibias & malleolos, adeo ut per omnes noctes clamaret, nec ulla ratione ſedarentur. Hunc morbum graphice explicat Hippocrates, lib. de intern. affect.*

CONSILIUM LXIV.

De Febre quartana.

ILLUSTRIS Domina de Palluaquea in quartanam incidit circa menſem Auguſtum, quum tempus æſtivum totum inæquale fuiſſet. Vere enim ab Hippocrate literis mandatum eſt, *Quum eadem die modo calor, modo frigus apparet, autumnales morbos parit.* Iſta enim inæqualitas naturæ infeſta eſt. Hinc febrium erraticarum quæ quartanarum ſunt prodromi origo. Hoc autem ideo fit, quod temporis diuturnitate corporis habitum ſiccent, ac humores adurant. In Græco eſt διὰ τὸ φλέγματος, quidam vertunt, ob pituitam, nos autem, propter calefactionem, retorrefactionemque vertimus: ut iſta calefactio ſit cauſa incinerationis; hinc ſenſim corpus refrigeſcit, reſiccaturque, unde propenſio in quartanam. Vel potius nomine φλέγματος audiemus pituitam ſiccam, craſſam, retorridam, non autem humidam ac ſeroſam. Hæc nobilis mulier temperamento eſt ſatis ſanguineo, tamen devergente ad ſiccum quam ad calidum. Et quum τῶν ἀχρώδων duo ſint genera, alii calidi & humidi ſunt, hepaticique dicuntur, & multum ſanguinis generant, pulſus habent plenos, elatos, magnos; multum ſumunt alimenti; febribus continuis, ſynochis, putridiſque ſunt obnoxii, & quum perſpiratione careant, fiunt melancholici, non atrabilarii, ſed melancholici a fæce ſanguinis & craſſitie, & veras legitimaſque quartanas habent, quum ſanguis non bene repurgatus, aut quum plus æquo ſuccreſcit in corpore: & tales quartanæ ſunt longæ quidem, ſed ſecuræ. De his dixit Hippocrates; *Prærubri melancholici fiunt.* Alii colorem habent rubeum, & hepar prætcalidum habent: ſed calor in humiditate poſitus non eſt, ſed in neſcio quo ſqualore, ſiccitate, humiditatis inopia. Et hi tametſi rubore alias fugaci, alias non fugaci perfundantur, ſuffundanturque, tamen hoc non eſt judicium abundantis ſanguinis, ſed calidioris hepatis ſanguinem

atrem,

acrem, ſubtilem, ſeroſumque generantis. Sic ſunt pauci ſanguinis, pulſu ſatis celeri, non elato, non pleno, valetudinarii vivunt, ſeroſis humoribus abundant, febribus longis, hecticis, hæmoritæis detinentur, fluoribus hepaticis, & ſi in quartanas incidunt, alias in inæquales quartanas, alias continuitatem habeat, utpote ſanguine non humectato, nec corde, & inæqualitate in pulſibus perſeverante. Urinas mejunt aqueas, & alias in quartanam incidunt atrabilariam, hecticam, quia humor biloſus ſeroſus, dulci aqueo ac temperato humore non moderatus facile excandeſcit, & in atrabilariam naturam immutatur. Priores ἰσχνοὶ facile ferunt venæ ſectiones, & ab iis non læduntur: poſteriores nonniſi cum ſumma difficultate, vix enim ſeſe recipiunt, recolligunt, ac recuperant, & hypochondriacis morbis laborant, & obſtructionibus meſenterii, & tenaces ſunt, & mæſti, & facile terrentur, & apprehendunt: immo in hydropem ſiccum facile delabuntur, & pravas habent actiones ut hi qui febre laborant; nam febricitem habent ventrem. Alii medii ſunt. Domina de Palloyſeau media fere eſt, nam nec nimis ſiccum hepar, nec multa humiditate temperatum habet. Domina Dorſæa accedit potius ad poſteriores, quum pulſus habeat parvos, celeres, vix perceptibiles, colorem ſaturatum, fugacem, alias pleniorem, ſiccitatem ſummam, &, ut ita loquar, igneitatem; ut mirum non ſit ſi tempore inæquali utraque in febrem quartanam incideri. Et quibus ita affectum hepar, non tam ſæpe laborant, præſertim ſi ſibi in victu temperaverint: ſed quum in morbum inciderint, eo vix ac ne vix defunguntur. Et tamen videtur febris eis morbus eſſe congener. Utraque mulier numquam habitior fuerat, numquam plenioris vultus ac pinguioris, numquam ad functiones paratior & alacrior: ſed utrique ſolemnis erat quædam fluxio alvi, quæ dum fieret, ut erat vindex morborum, ita dum reſiſtit, ceſſatque, eorumdem eſt promotrix, advocatrix & conſervatrix. Una quidem, quoniam quum hepar aliqua ex parte ſiccius ſit & calidius, multa biloſa & ichoroſa generat, quæ alvum facile turbant, ac emovent. Sed dices: Si hepar ſiccum, ſiccitas autem facultatem retentricem juvat, cur non retinet potius? Dicemus autem quod attinet ad illam εὐεξίαν & ἄχροιαν, utramque malam fuiſſe. Omnis enim εὐεξία & ἄχροια quæ præter rationem advenit, quæque naturæ legibus conſuetis non continetur, immo potius eſt ob veteris & ſolemnis evacuationis ſuppreſſionem, quam ob partium ſolidarum repletionem & inſtaurationem, mala eſt ut ſignum & ut cauſa. Ut ſignum, quia quum extenuationis ſint argumenta in aliis partibus, repletionis autem in aliis, inæqualitas illa nutritionis declarat ſolum abdomen plenum eſſe, meſenterium plenum, unde vetus ſtercus retentum illam ἄχροιαν ſecundum quid, non abſolute bonam inducit. Quod ſi æqualis eſſet ea εὐεξία, declararet, omnes partes ſolidas alimentum cepiſſe: ut cauſa autem mala eſt, quoniam morbos a cacochymia & a plenitudine indicat. A plenitudine quidem non ſanguinis, ſed humorum in abdomine contentorum, quæ plenitudo cum cacochymia confunditur. Hinc quibus mulieribus menſes, aut viris hæmorrhoides ſubſiſtunt, eæ impinguantur, an propterea bene habent? Non, immo eſt inſtar evexiæ athletarum.

Et Hippocrates doctè lib. de morbis, dum de ſuffuſione pituitæ a capite loquitur, aut carnes rarefactas & exalfactas diffuſam illam pituitam facile in ſe recipere, & poſtea ἔκρυσιν inferre. Sed illa ἔκρυσις lubrica eſt, & periculi plena. Item libro Coacar. animadverſionum, Coloris bonitas, & ſudores ſine febre, aut inordinatam diætam docent, aut vetus ſtercus ſubeſſe. Veteris ſtercoris nomine poteſt audire evacuationem aliquam ſolemnem ſubſiſtentem. An hæc bonitas coloris bona eſt? Nequaquam: immo prodromos & anteſignanus morborum. Ut nec ea bonitas coloris quæ in peripneumoniis apparet. Ideo decipiebantur veteres, qui minime contenti bona valetudine, & bonitate actionum ſanguinem & lacertos quærebant, ex eoque metiebantur ſanitatem, quum quis ſucculentus & plenus, & bene habitus foret. Sed eos Galenus reprehendit. Sic non quoties quis ſaturato rubore eſt, dicere oportet eum eſſe valde ſanum: nec item quoties quis ita affectus eſt, dicere oportet eum eſſe temperamento ſanguineo. Nam eſſe tales certum eſt colores quale alimentum, non propterea tamen ſanguinis dominatum declarat rubens gena. Nam bifariam rubent genæ, aut propter ſanguinis abundantiam, & tunc eos ſanguineos eſſe dices, & ii quadrati eſſe ſolent, ridibundi, parum de rebus ſolliciti (niſi inclinante æſtate corpus minime perſpiret) & liberaliores eſſe oportet in ſanguine mittendo: aut ob caloris exceſſum cum humorum ichoroſorum copia & dominatu, præſertim ſi in iis potius ſit ἀναῤῥοπίη, quam καταῤῥοπίη. Scire enim oportet in aliis hepar ſuas habere inclinationes infernas, in aliis ſupernas. Unde pedes ſæpe quibuſdam ſunt frigidiſſimi, quibus manus calidiſſimæ: & contra. Si ob caloris tantum exceſſum, ii ſunt ſæpe macri, furioſi, bilioſi, mæſti, injurioſi, iniqui, tenaces, mali, vafri, melancholici, urinas ſæpe aqueas habent, utpote hepate exſugente ſtatim ob calorem & ſiccitatem id quod humidum eſt, & multum mejunt, quod falſo catarrhis attribuunt, quum ſit veluti diabetica affectio; eo enim pacto affectum eſt hepar, quo aliquando renes: immo in renibus non poteſt non eſſe talis diatheſis qualis in hepate: facile enim conſentiunt. Declaravit ille æger qui veluti diabeten habebat in vico de la Mortellerie, quum certiſſima eſſent argumenta ſicci, ſqualidi, & arentis & calidi hepatis. Et hoc diligenter notandum eſt. Cave ergo ne valde

Lib. de aff. nat. liberi-paris judicans de temperamento ſanguinis ex eo quod quis foret ſubrubeus, fallax enim id eſt. Hippocrates videtur aliam cauſam colorationis ſtatuere in ſuis libris; colorum mutationes fiunt corde venas laxante, vel eodem conſtringente; laxante quidem florentes, pellucidi, rubicundi, conſtringente virides & ὑπόχλωροι. Ac ſi dicat in quibuſdam per eſſumationem tantum & vaporum emiſſionem colorem induci, qui vapores ſi retineantur, tum mala coloratio adeſſe ſolet. Sed id potius pendet ex diſpoſitione ea quam diximus. Niſi dicas cor quoque plurimum poſſe ob ſpiritus & calorem quem pulmonibus inducit. Ut quibus pulſus parvus & languidus, conſtrictuſque, ſi color rubeus adſit, non vi caloris adſit, ſed neſcio cujus vaporis qui effertur. Quibus autem cor bene dilatatur, & ſanguinei ſunt, iis bona coloratio ex ſe. De febre autem quæ mulierem iſtam

adorta

adorta fuerat, ita diſputatum eſt. In omni morborum depulſione de morbo primum conſtare oportet. Atque de morbo qualem quis, quæ idea, ut quæ hujus aut illius corporis ἰδιοσυγκρισίαν ſequatur. Nam pro corporum varietate evariant quoque. Si morbi ſpecies non ſtatim ſeſe prodat, major pars negotii naturæ committitur, illa enim legitima vitæ ratione adhibita patefaciet id de quo dubitatur, quum incerta medicatio nonniſi diſpendio decernatur. Hoc autem maxime in inconſtantibus temporibus fit, Quod in hac muliere ſpectatur. 2 Nam qui morbus primo & per ſe *Lib. de typ.* (quod tamen raro uſu venit, & ideo declarat diathesin jam in partibus factam) quartanum typum periodum acceperat, mox eumdem repetens confuſus in ſeſe eſt. Quartanam eſſe periodus declarat, ætas conſentiens, tempus æquale & autumnale. Ut quemadmodum eadem die modo calor, modo frigus fit: ita inæqualibus temporibus inæquales motus febres morbusque habeant. Et quod argumentum maximum dignotionis morbi, quodque Galenus 1. ad Glauconem plurimi facit, immo pluris quam circuitio- *Gal. 1. ad Glauc.* nis formam, eſt quod hoc tempore multi tales graſſentur morbi. Contra tamen quartanam non eſſe aliquis doceat, quod nulla fere κρυρεξία, quum tamen Galenus aſſerat maxime in quartanis omne quod exuſtum eſt diſcuti ac evacuari. 3 Sed forte de ordinatis intelligit. Item quod ineſſio in *3 de diff. feb.* ſudores non deſinat, quod tamen 1. ad Glauconem requirit Galenus. Quod acerrimus calor qualis in tertianis, quod nullus rigor, immo ne horror quidem. Quod fit tribus de cauſis, aut quod ſenſus præſtantia non ſit, quod materies retuſa ſit, & naturam non ſtimulet, aut quod nulla motionis vehementia. Quum enim rigor motus ſit inultus, id eſt numeroſus habens motiones, cum impetu, breve habens quietis tempus: horror omnia quidem habet, ſed remiſſiora, frigus ſine motu in cute ſentitur. In rigore corpus concutitur, virtute cum humore luctante: in horrore cutis & muſculi cum quadam laſſitudine, pigritia, & movendi difficultate concutitur. In frigore nulla concuſſio, ſed ſola cutis inalgeſcit. Rigorem afficiunt ſenſus præſtantia, materia naturam irritans, & motionis vehementes. Si cauſæ hæ validiores, rigor inducetur. ſi remittantur, id eſt, ſenſus hebetior, materia minus calida, acris, ad motum pigrior, virtus robuſta, horror: id eſt, cutis & muſculorum concuſſio. Tertianam veram rigor antecedit, quia caliditas exactiorem ſenſum reddit, humor mordicat, virtus robuſta eſt ob ſiccitatem mediocrem quam habent bilioſi. In quotidiana humoris frigiditate ſenſus obtunditur, humore robur fatiſcit, materia nec mordet, nec facile movetur, ideo adeſt ſolum frigus. Quartanas & ſpurias tertianas & quotidianas quibus bilis admiſta, & ſemitertianas anteit, horror medium locum occupans inter frigus & rigorem. Nam cauſæ non ſunt ut in tertiana validæ, nec ut in quotidiana languidæ. Et *Lib. de typ.* Galenus ait perfrigerationem aliquando tertianas anteire, & levem rigorem, præſertim ſi virtus debilis, & ſenſus hebes ſit. Immo (quod notandum eſt) permultæ continuæ, & quæ unica finiuntur acceſſione, a levi rigore & frigore incipiunt, immo & pleuritides ob materiæ vel inæqualitatem & malignitatem: maxime vero id obſervatur in corporibus delicatioribus. in tertia-

tianis pulſus magni, vehementes, celeres, omnis inæqualitatis, præterquam febrilis expertes. Magnitudo & celeritas ad robur arteriæ, urgentem neceſſitatem & ſequax inſtrumentum refertur. frequentia ad neceſſitatem, vehementia ad robur. Galenus lib. de typis, parvum & frequentem pulſum agnoſcit. Sed locus erroneus eſt, & facile iis adſcribo qui hunc librum Galeni eſſe negent.

Nec enim ea parvitas pulſus in tertiana eſſe poteſt, ſed in quartanis pulſus medio loco conſtitutus eſt inter pulſum tertianarum & quartanarum. Pulſus rari & tardi ſunt, niſi increſcat aut urgeat febris. Nam poſtulante uſu crebriores & celeriores ſunt, ita tamen ut nativa quædam tarditas & raritas maneat. Rari pulſus ſunt, quum interpoſitis longis intervallis arteria pulſat: tardi quum longo tempore parvum ſpatium percurritur. In pulſu cauſa agens eſt virtus, quæ per ſpatium arteriam movet, ab ejus medio ad circumferentiam dum diſtenditur, & eamdem reflectit a circumferentia ad medium, interpoſita quiete dum contrahitur. Sic quum urget neceſſitas, ſpatiumque liberum eſt, & corpus arteriæ quod movetur virtuti paret quæ agit, tunc pulſus magnus celer & frequens fit. Contra ſi uſus non urget, ſpatium non liberum, arteria virtuti non obſequatur, pulſus fit rarus, tardus. Nam nec uſus celer refrigerium deſiderat, nec ſpatium liberum eſt, ſed humorum vaporumque copia præpeditum. Inæqualitas in pulſu quartanariorum facile deprehenditur etiam in uno pulſu. Quum enim inæqualitas fiat urgente neceſſitate, facultate obſequente, ſed motum intercumpente, impedienteque materiæ copia, aut craſſitudine, aut inſtrumenti affectu, ut obſtructione, aut compreſſione, vel conſtrictione inæqualitas neceſſario inſequitur. Hæc omnia doctiſſimus Scholiaſtes & Paraphraſtes Galeni in priore ad Glauconem exemplis & hypotheſibus illuſtravit: quæ omnia memoria ſunt digniſſima. Sed hæc intelligantur de iis præſertim quartanis, in quibus ater ſuccus frigidus & ſiccus, calidus tantum per modum putredinis febrem accendit. Nam prout humor, aut eſt ἐπίρρυτος aut σύμφυτος, ita facultate valida, aut infirma, uſu poſtulante, aut non pro conditione humoris, & inſtrumento hoc vel illo modo affecto, ita pulſus de raritate aut tarditate remittit, acceditque ad tertianarum aut quotidianarum pulſum. Nam nemo dubitat pleriſque ſucceſſcere humores biliosos futuræ tertianæ parentes, qui tamen retuſi, debilitatique, aliterque affecti quam deceat, aut quod adſit autumnus jam, aut inſtet, aliam naturam accerſant, febremque quartanam inferant. Quemadmodum enim humor natura ſua frigidus, & talis a tempeſtate factus, quum alioqui ratione ſuæ frigiditatis inferiora petere debeat, tamen ad partes ſuperiores conſcendit in juvenibus, quod temperamentum calidum corporis ſuſcipientis & patientis humorem aliam curſum motumque capere cogit quam ipſa natura ſuadeat: Ita quoque humor natus ex ſe tertianam inducere, ratione tempeſtatis poteſt tamquam de ſua diſcedens natura aliam inducere febrem. Iſtam hypotheſim ex Hippocrate & Galeno deſumſimus: reddit enim rationem cur juvenibus parotides molles & pituitoſæ natæ fuerint, quum materia ipſa caliginoſa frigidaque foret, nataque ad generandos in partibus inferis abſceſſus: quia, inquit, juvenes erant,

Comm. 17 part. 11, ſect. 1 lib. Epid.

etaret, ut calor juvenilis materiam alioſum converteret quam a natura haberet. Nunc redeamus: 4 Ergo in illa muliere hæc argumenta ſuadebant non veram eſſe quartanam, quod nulla apyrexia, quod acceſſio in ſudores non deſineret, quod horror non eſſet, denique quoniam inæqualitas in uno pulſu quæ in quartanis maxime eſſe ſolet, ut ante dictum eſt, nec nativa tarditas varietaſque adeſſet. Quod ſi quod exquiſitus non ſit humor atrabilarius frigidus & ſiccus, ut cinis; ſed biliosus, qui tamen caliginoſior factus, alius febris auctor factus eſt quam pro ratione ſui, quod urgeat neceſſitas magis flabellationis, quam in veris quartanis, in quibus quoniam humor frigidior ſicciorque eſt, non tantum moleſtiam affert calor, immo in pleriſque plus ipſa horrifica concuſſio conquaſſatioque moleſta eſt quam calor febrilis. Accedit quod in hac biliosa muliere non ita inſtrumentum præpeditum eſt vaporum a materia frigida ſiccaque elatorum craſſitie & copia, debuerat incidere in tertianam, ſed humor qui erat biliosus aliam naturam acquiſivit, immo & malignitatem, unde quamdam continuitatem afferebat. Nam illud eſt valde notandum quod ſcribit Galenus, *Nulla febris cum inflammatione, aut maligna humorum putredine intermiſſionem habet: quum vero intermittit febris, utrumque abeſt.* At dices: Si quo tempore cacoethia humorum eſt, autumno maxime: ergo acutiſſimi morbi pullulare debent. Sed dicimus & acutiſſimos & longiſſimos morbos in autumnum incidere: hos quidem quum potius congeries eſt fæcis quam humoris maligni: illos vero quum contra ſit. Ac quod ad accidat autumno, Hippocrates ſcribit, Primum, quod quartanæ autumno longiſſimæ, & idem de aliis quibuſdam morbis. De malignis ita ſcribit: *Autumno morbi acutiſſimi & exitiales magna ex parte.* Galenus rationem reddit, *quod eodem die calor & frigus adſit: Item quod æſtatem autumnus ſequatur, in qua aſſantur humores, & vires debilitantur: cum quia humores ſub finem æſtatis ad adſflationem erant parati, appetente autumno intro truduntur. Et hæc omnibus communia ſunt, majora vero ex multitudine pravorum humorum quum fructibus uſi fuerunt multis.* Idem quod in Aphoriſm. repetit, in Epidem & in lib. 6 *Ferinum autumno & cordis dolores, & horridum, & melancholicum.* Quadruplex autem eſt feritas: una, lumbricorum; ſecunda, maniæ; deſtillationis altera; quarta, cancri & elephantiaſeos. Horum malorum cauſas duas aſſignavit; unam mali humoris qui tunc generatur abundantiam, alteram temporis illius inæqualitatem. Denique hoc tempore graſſantur morbi mali ob cacoethiam humoris, venenatam qualitatem, inflammationem, impedimentum partium principum, difficultatem curandi, cruditatem humorum cacochymiæ conjunctam, temporis inæqualitatem, ob aduſtionem ratione æſtatis prætertiæ: virium debilitatem prætérito tempore allatam, inclinationem humoris foris, intro, & præſertim mane & veſperi. Hippocrates enim veſperi morbos autumnales maxime recrudeſcere: denique ob fructuum uſum immodicum.

Comm. in Aph. 43. lib. 4.

Aph. 25 lib. 2
Aphor. 9. lib. 3

Lib. 2. Epid ſect. 3.

In muliere iſta humor biliosus eſt dilutus quidem, & φλεγματώδης, efferatus tamen tam malam febrem commitit. Et forte ille humor aliqua

te-

tenuitate præditus, ſubigendo, tenuando, agitando, cauſa eſt tam inæqualis ἀνωμαλίας, ut idem faciat quod theriaca initio febrium quartanarum data, hæc cum duplices tripliceſque quartanas facit, quia tempore & loco non præſcripta incidit penetrando, & unum humorem dividit, duoſque ex uno facit. Siam m a ſumto cibo micat calor, aut ratione ejus ſubtilitatis, vel quia intus calor eſt ſiccus & arens, qui quemadmodum in hecticis, ree humidæ acceſſu facile facile exſuſcitatur, & ἐκλάμπει. Quod ad curationem, Audito Quartanæ nomine ſtatim ad incidentia, tenuantia, calfacientia, vel etiam vehementiuſcula confugimus: ſed hæc omnia hic locum non habent. Nam idea diſtinguitur ab aliis quartanis. Maxime vero diætæ ratio habenda, quod futura morbi longitudo vires validas requirat. Abſtinendum glutinantibus, ſuccum craſſum generantibus, humectandum: quamquam Galen. videtur interdicere humectantia. Sed codex græcus erroneus eſt, nam quum dicit temperandum ἀπὸ τῶν ὑγραινόντων, legendum ξηραινόντων: nam refrigerantia & ſiccantia nocent. Quæſtio, an in quartana ſectioni venæ locus ſit. Galenus in tertiana notha, & in quartana, quum de ſectione venæ agit, ex hypotheſi de ea loquitur. De tertiana notha ita. *Si ſanguinis miſſione opus eſt, ea non omittatur*, quaſi in tertianis nothis non probet neceſſario venæ ſectionem. At Galenus de tertiana notha loquitur, quæ maximam affinitatem cum quotidianis habet. De quartana ita ſenſit. *Quartanas per initia moderate tractabis. Nullum vehemens medicamentum aut vacuationem adhibebis, niſi ſanguis admodum exſuperare videatur. Et ſi ſecta vena ſanguis niger ac craſſus, qualis maxime in lienoſis perſpicitur, profluat, audacter mittendus, ſin flavus ac tenuis, ſtatim ſiſtendus.* Idem Galenus de melancholicis loquens, diſſerit. *Quum, ait, opinio erit in univerſi corporis venis melancholicum ſanguinem contineri, quo certiorem habeas notitiam, vena media ſecetur. Quod ſi fluens ſanguis non videatur melancholicus, ſiſtatur: ſin melancholicus appareat, vacua quantum pro laborantis natura videatur.* Itaque de quartana ex hypotheſi loquitur, *Si ſanguis admodum exſuperet*: ubi notanda vis vocis *admodum*. Nec dubium eſſe debet quin ſi corpus frigidum ſit & ſiccum (quod corpus vere quartanis implicatur) a ſectione venæ temperandum ſit. At mulier hæc de qua res agitatur, calida eſt & ſicca, æſtuat, ſitit, jactatio, leves deliria, empyreuma magnum, continuitas quædam, immo nondum ſtatus typus: metus orgaſmi, urinæ ſunt flammeæ, mulier eſt. Mulieres autem luculentiores phlebotomias ferunt. Itaque ſecanda vena eſt opportune. Purgationes non ita valent ne duplex quartana incidat, ut ille Medicaſtrat Galenus, qui quartanario ſuccum cyrenaicum præſcribit, conjecitque ægrum in triplicem quartanam.

De ſignis prognoſticis ita ſtatuendum eſt. Omnis ſecuritas aut ea parte morbi, aut ſubjecti, aut utriuſque. Morbus diuturnus, ſecurus fere, ut ait Galenus paſſim: immo ab aliis morbis vindicat, ait Hippocrates. Quamquam Galenus docet comm. in partic. 4 ſect. 3 lib. 1. Epidem. eas febres quartanas, quæ ex liene ſequuntur, id eſt vitium aliquod peculiare in liene hydropem ſimilemque affectum provocare: non quin propterea quartana

Margin notes: 1. ad Glauc. — 1. ad Glauc. — ad Glauc. cm. 1. — 7. cap. lib. 3. de loc. aff. — 1. ad Glauc. — Part. 7. ſect. 6. lib. 6. Epid. & par. 4. ſect. 3. lib. 1. Epid.

na eo nomine non ſit ſecura, ſed ex eventu id ſit. Et neceſſario febris
hæc quartana longa futura eſt, primum quod per ſe talis eſt, & maxime
quæ lienem attingit: deinde quia corpus inclinantis ætatis eſt, minimum
perſpirans. Tertio quia epidemius nunc morbus eſt, ut quemadmodum
tempeſtas eſt generatrix, ita & conſervatrix eſſe dicatur. Niſi quis objiciat
morbum minus longum fore, quod ita ſit inordinatus: & quæcumque
febres eadem hora repetunt, ſunt ægre ſolubiles. Hic enim intelligi non
debet de autumnalibus quos certa de cauſa erraticos eſſe diximus. Accedit
quod huic mulieri lien ſit infirmus. Si autem infirmitas lienis æſtivas quartanas
facit, contra aphoriſmum, ſicut quodam loco Hippocrates animadvertit,
multo magis conferet iſta lienis infirmitas ad conſervationem quartanarum.
Nec certe aliter ceſſit. Nam per duos annos perſeveravit ea fe- *Lib. de*
bris, alias ordinata, alias complicata, alias continua, alias aliter affecta. *aere &*
Et in vigore acceſſionis quoniam turgeſcebat humor biloſus, erant deliria *locis.*
perpetua. Sed quod mirum eſt, & Medicis multum negotii dedit, eſt
quod exacto primo anno tanta fatuæ pituitæ copia in os recurſabat, ut
hoc ori ſtomachi infeſtum eſſet, multum ægræ tædii afferret, nec non appetentiam
omnem projiceret. Dubitabatur an id a pulmonibus foret, an
a capite, an ab hypochondriis narante alvo humiditate, quæ liberum exitum
non haberet. Illa mulier pulmones habebat infirmos, & ſata erat
ſtirpe plurimum morbis obnoxia. Caput quoque incalfactum erat a calore
febrili. Quemadmodum autem ſol incalfaciens cerebrum ἕλκειν facit (ut
ait Hippocrates) corpuſque multa imbuit humiditate, ita calor febrilis & *Lib. 2 de*
conſumere poteſt humiditatem partibus exiſtentibus robuſtis, & liquefacere *morbis.*
partibus exiſtentibus infirmis, & loco legitimæ nutritionis multam humiditatem
poteſt tamquam cauſa per accidens inducere. Per accidens, quoniam partes
debilitat, ſic ut proprium alimentum non probe conficiant, & quoniam
appetentiam dejicit, corpuſque ſitibundum reddit, rerum liquidiorum crebrior
uſus eſt, & proinde multarum humiditatum proventus. Atque ego
exiſtimo tantæ humiditatis & pulmones & caput auctores fuiſſe. Et illud an- *Lib. de*
notavit Galenus in febribus quartanis, loquens de iis quæ superveniunt tali- *Typis c.*
bus febribus: *Quartanum typum inſequuntur inappetentia, ſalivationes,* *6.*
aliquando ex cauſis contrariis appetentia intenſa, tuſſiculaque ipſis adeſt,
quando corporis habitus corrumpitur. Et loquens paullo ante de quotidianis,
quod ante eſt etiam annotatum: ſed tamen ob loci excellentiam repetere non
erit alienum, *aut productis quotidianis rheumatiſmos thoracis ſuccedere.*
Quod ſit aliis partibus debilitatis, & a ſuppreſſione proprii excrementi quod
a ſe amandare nequeant laborantibus. Unde quum mulier hæc potius amuletis
& palliativa cura a quartana liberata eſſet, & quædam δίξιν comparaſſet,
inopinato incidit in inflammationem pulmonis, a qua brevi interiit.
Præterea idem Galenus unum obſervavit de quartanis, quod perpetuæ memoriæ
tradendum eſt, quum & ad prognoſim pertineat, & ad præcavendum
ne quid tale contingat, lib. de Typis. Typus quartanus dum febris
vehementior evadit ipſe ſibi complicatior, ut duo & tres fiant quartani, vel
etiam uſque ad quamdam continuitatem perveniant. rurſum dum modera-

nor

tior eſt, ad unum typum reducatur, ſic etiam periculoſus ob impliciata mala, quia phthiſim & hydropicas ſuffuſiones ſæpe efficiat. Metuebamus huic mulieri hydropem, præſertim ſiccum, ſed nil tale contigit. Remedia quæ ſequuntur præſcripta fuerunt.

℞ *conſerv. bugloſ. cichorii, ceterach & apii an.* ℥ *j. ſ. folior. ſenæ pulverizat.* ℥ *ij rhebarb. elect.* ℥ *ſ. cum decocto polypodij fiat opiata utenda ſæpe. Decoctum polypodii erit factum perfecte cum ſaccharo.*

℞ *ſuccor. menth. abſynth. bugloſ. an.* ℥ *iij. in quibus infunde agarici albi* ℥ *ij. fiat ſyrupus coctus perfecte cum ſaccharo.*

℞ *ſuccorum depurat. bugloſ. borag. pomor. de curtipend. meliſſ. ſcariol. an.* ℥ *j. ſacchari qu. ſuff. fiat ſyrupus, de quo capiat ſub finem acceſſ.*

ANNOTATIONES.

1. *Huc pertinet illud Hippocratis 2. Epidem.* ὄξυσμα *excitatæ in quibuſdam coloris bonitatem affert.*

2. *Pleriſque caſuri in quartanas, ſentiunt dolorem lienis. Hinc Galen. cap. 4. lib. de Typis, aſſerit quartanam ſequi lienis phlegmonem & tumorem. Oportet dicere quod quum febris quartana primo prehendit jam eſt diſpoſitio aliqua in corpore ad ſuſceptionem, & materia in anguſtiis venarum quodammodo eſt infiltrata, ut loquuntur veteres, ita ut ea diſpoſitio & infiltratio ſequens aut contumaciam materiæ, aut ejuſdem tenuitatem, morbi longi aut brevis ſit cauſa. Nec credere oportet in corpore ſemper ipſius lienis aut jecoris fomitem eſſe morbi. Nam in humoribus eſt qui aut circum lienem continentur, aut circa hepar. Tales autem humores retinent de natura partium quibus vicini ſunt.*

3. *In lib. de Typis, ait tertianas, & quartanas acceſſionem habere brevem, inter longam: quotidiana autem longam habent acceſſionem, brevem autem deon. Nomine autem anneſeos intelligere quoque oportet intermiſſionem. In 2. de different. febr. intermiſſionis tempus parvum eſſe vult. Attamen lib. 1. ad Glaucom contrarium aſſerit, immo varietatem & tarditatem ut pulſu poſt acceſſionem agnoſcit.*

CONSILIUM LXV.

In quo quæſtiones tres explicantur. Prima de Hypnoticis: Secunda de uſu medicamentorum, & præpropera venæ ſectione in febribus quibuſdam. Tertia de ratione purgandi macilenta corpora:

DUO ſunt hoc conſilio plurimum annotanda, quorum obſervatio ad artem præclare & caſte exercendam conferet. Primum de uſu hypnoticorum: ſecundum de uſu medicamentorum, & præpropera venæ ſectione in pleriſque febribus, in quibus ægri æſtuant quidem, & tamen non ſitiunt valde, tametſi lingua indicet multum ſubeſſe caloris. Tertium addam de

ta-

corporibus macileatis, quæ quum purgare volumus, eis etiam ægrotantium ipſorum voto valida applicamus remedia. Ad primum inflectit ſeſe oratio noſtra. Somnus triplex eſt, naturalis, a cauſa naturali, ut quum ſuavis vapor cerebri meatus leniter obſtruit & humectat: in quo ſatis eſt capi ſenſus aut interципi ut ferientur, ceſſentque ab opere: unde cantu, ſtrepitu citharæ, illapſu inflexuque blando aquæ ſomnus blandus irrepit, non parta ulla in cerebro obſtructione, nec ulla re cerebrum opplente. Quod tamen Ariſtoteli placuit, ut exiſtimaret numquam illabi quempiam in ſomnum niſi res aliqua cerebrum oppleat, aut ſaltem colliquatio fiat aliqua. Quod abſonum videtur. Unde enim colliquatio iſta quum cantus, blandaque & ſonora vox ſomnum inducit? Galenus autem docet ſomnum etiam longum nondum contra naturam exiſtentem etiam a ſola cerebri refrigeratione oriri, nulla de humore facta mentione. Quod autem ſolius refrigerationis mentio facta fuerit, patet ex ea diviſione quam proponit. *Si refrigeratio* (ait) *cerebro contingat, ſomnum profundum facit, ſi refrigeratio fortis juncta humiditati, lethargicas affectiones inducit, ſi autem ſiccitati, καταφορᾶς.* Sic a ſola refrigeratione, mediocri tamen, ſomnus profundus conciliatur, qui nondum aut comatis, aut ſimilis affectus rationem habet, niſi difficilis ſit expergefactionis. Quum enim hoc contingit, tum contra naturam ſomnus exiſtit. Et tamen licet non ſit difficilis expergefactio, non deſinit quidam ſomnus longus in malis duci. Propterea que erraverunt quidam veteres exiſtimantes nullum ſomnum longum mediocritatem ſuperare, eſſeque contra naturam: vigilias vero contra naturam quaſdam longas poſſe exiſtere. Sed ſi vigiliæ modum ſuperant, naturamque lædant, cur non & ſomnus? Horum dogmata a Galeno pluribus labefactantur in commentariis in aphor. uti & eorum qui ſoporiferas affectiones & contra naturam exiſtentes, ſomnum eſſe longum dixerant, præſertim dum incipiunt. Sic quidam ſomnus eſt naturalis per blandam anathymiaſin cerebrum capientem, actioneſque ceſſare facientem, ſenſibus quodammodo ligatis, qui per vigilias abſolvuntur. Alius eſt contra naturam a cauſa alieniore, ut Galenus pluribus locis explicat, ut in catalepſi, cataphora, apoplexia, veterno, & aliis generis ejuſdem apparet. Tertius autem medius, ab utriuſque cauſis naſcens, & is a naturali longius recedit, contra tamen naturam nondum plane exiſtit. Ejuſmodi ſomnus in pueris & temulentis apparet, & interdum juvat ad coctionem & ebrietatem tollendam. Unde Cirus ab Hippocr. non videtur omnino damnatus, tametſi contra naturam affectio ſit, & affectio ſit ſoporifera δυσδιέγερτος, (quæ vox ſomnum maxime contra naturam reddit, ut ex 2. Aphor. patet) Galenus in Commentar. & in pueris & temulentis, & ægris τοῦ ὕπνου δυσδιεγέρτου obſervavit, præſertim quum diu per morbum vigilaſſent, profuiſſe plurimum. Plura illo commentario 2 Prorrhet. legere poſſis. Porro ille ſomnus qui κωμώδες vi habet, modum quidem naturæ excedit, & fit a cauſa quantitate potius quam qualitate moleſta. Sed eſt ſomnus alius veluti quartus uſu rerum ſoporiferarum inductus, cujus gratia ſermo hic eſt inſtitutus, ut doceamus quibus modis inducto illo ſomno in ægrorum commoda peccetur, & quum ita peccetur, quæ ratio ſit ineunda, & quatenus in ejus

Gal. in aphor. 3. lib. 2.

Cap. 5. l. 3. de loc. affect. & comm. in aphor. 3. lib. 2.

In Prorrhet. par. 28. lib. 2. Commen aphor. 3.

ia-

inductione ne nimietate & inſolentia erretur, ſic inſiſtendum. Ceterum ſomnus ille hypnoticis inductus, quum blandam benignamque anathymiaſin cauſam ſui agnoſcat, a naturali deſciſcit, ſomnoque contra naturam ſimilior redditur, quod refrigeratione & humectatione fiat, duabus nimirum rebus febrium cauſæ calidæ & ſiccæ oppoſitus. Et quatenus ita inducitur contra naturam aut præter naturam ſomnus dicitur, quatenus autem nonnihil adjumenti affert, immo plus commodi naturam recreando diuturnis vigiliis laſſatam, ſeſſam, fractam, debilitatamque, quam detrimenti, quod inducatur a rebus contra naturam exiſtentibus, quodque aliquando in malam ἐνέδυσιν trahat cerebrum. Sic mediocritas tenenda maxime eſt. Ut au-

Aphor. 1. lib. 1. Aphor. tem ſomnus etiam maxime naturalis, alias juvat, alias nocet, ut initio paroxyſmorum, ſic ſomnus contra naturam etiam juvat ex eventu, quum ſit melius naturam vigiliis afflictam quacumque ratione levari, quam eam ſinere atteri, ac afflictiorem reddi. Unumquodque autem ex eo metiendum, quod aut officiat, aut juvet, ut de hæmorrhagia Galenus conten-

Lib. de different. morb. dit, quæ etſi contra naturam ſuo genere exiſtat, opus tamen naturæ utilitate ipſa conferenda, dicatur. Idem de ſomno. Sed in eo conciliando prodigos nos eſſe non oportet, ſatis eſt eſſe liberales. Etenim & ineuntibus morbis, & in vigore, & omni tempore morbi, ſive etiam calidi, ſive frigidi morbi ſint, dummodo aliqua ſit ſomni vacuitas, ut videantur Medici ſemper aliquid moliri, hypnoticorum uſu ſeſe ægris conſulere arbitrantur. At errant longe. Nam ſæpe καρηβαρίας, & alia id genus mala inducunt. Dum enim exitu prohibentur excrementa ἀτμώδη, cerebrum offen-

Comm. in part. 55 lib. 2 de dixt. acut. ditur. Galenus ex ſententia Hippocratis ſententiam commemoratione dignam profert de incommodis vigiliarum immodicarum, præſertim facta quadam ad inſuetas mutatione vigilias, & ſomni longioris præter conſuetudinem inducti, diſputans. Exempli gratia, in morbo aut ſanitate quis vigilat etiam ſupra mediocritatem, ſomnifera adhibes, tu in contrariam partem naturam adducis, & mutationem affers, noces plurimum. Nam & vigiliæ ὠμὰ cibos crudos incoctoſque reddunt, ait illo loco Hippocrates: & mutatio ad ſomnum multum ſive per ſe, ſive de induſtria inductum, quod in comment. elegantiſſime Galenus vocat ὕπνον κατενεχθέντα corporem, ſegnitiem, languorem, gravitatem capitis, & ἰθύτητα affert, ut dicit Hippocrates. Nomine τῆς ἰθύτητος accommodate & ſignificanter Galenus vult intelligi τὸ τοῦ ἐκλύειν, id eſt virium ac roboris exſolutionem: Latine autem redditur ἰθύτης execoctio: & homines qui immodice dormiunt ἑφθοὶ dicuntur, latine recocti execoctique, gallice *perbouïlis*; quod eorum caro ſit humidior reddita, habituſque corporis albicantior & tumidior, idque fit ob ſuppreſſionem fuliginoſi excrementi, halituoſique, quod per vigilias digeri deberet ac exhalare. Plura illo commentario legi poſſunt. Et hæc præſertim in ſanis intelliguntur, quibus arctior profundiorque ſomnus placet & longior. Sed in ægris eſt ubi hypnotica conferant, eſt ubi officiant plurimum.

Comm. in 3 lib. 2. In affectibus calidis cerebri, vigiliis, & febribus continuis ſoporifera maxime Medici uſurpant. Vigiliæ fiunt propter calorem primæ partis ſenſificæ,

cæ, ait Galenus, idque vel propter ſimplicem intemperiem, vel ob copiam bilioſi humoris in eadem parte ferocientis. Hoc videndum in calidis affectionibus cerebri, ſive ſit intemperies ſimplex, ſive cum humore, ne imprudenter uſurpemus hypnotica, ſive in tempore, ſive in uſus crebritate, nam ſic ex calida intemperie ſit frigida, quod peſſimum eſt. Accedit quod extra prohibeantur humores tenues, ſive quod per ventrem evacuari poſſent, ſive per halitum. At dices, incraſſantur: qui tum? Bonum qualem eorum acrimoniam retundere uſu temperantium, non autem ſtupefacientium uſu. Et licet retundant, iſta retuſio a talibus facta plus afferet incommodi nam diſflatu per cutem, & refluxu a capite tunquam parte principe prohibentur humores, deinde repreſſi in capite uſu ſtupefacientium vim ſuam cerebro imprimunt. Unde videmus etiam fatuos, ſtolidoſque quoſdam effici uſu narcoticorum etiam moderatorum. In tempore quidem peccatur, quum initio morborum damus, obſtruimus enim tunc, materiamque crudiorem reddimus, & naturam hebetiorem reddimus, nedum vegetiorem. Et omnium graviſſime peccant etiam in vigore morborum ſtupefacientia hypnoticaque præſcribentes: nam tunc natura aggreditur coctionem, materia eſt mitificata, facultas vitalis & naturalis fortes etiamnum perſiſtunt, animalis autem infirma eſt: ob quam infirmitatem Galenus vetat ne quid tentemus. 3 At ſtupefacientia cerebrum ipſum hebetius reddendo, infirmius faciunt, propterea error committitur maximus. Quin etiam contra quod Galenus dicit in vigore aliquando facultates ſunt attonitæ & imbecillæ, ac tunc hypnoticon non confert, ſopiuntur enim ipſæ facultates, nec [illegible] humoris percipiunt: & ita criſis non fit. Dicam quod experientia compertum eſt, huc pertinens maxime & obſervandum diligenter, ne quid tale in communem hominum perniciem perpetretur. Gener cujuſdam ſatellitis Regii nomine Cardæi febre cauſode laborabat, Inſomnis erat. Circa nonum diem quum naturæ aggreſſio concurſioque exſpectanda eſſet, capiti pullus exenteratus eſt applicitus, eodemque tempore ſyrupus diacodyonis cum decocto lactucæ præſcriptus. Illi & præſentibus viſa ſunt mitiora. Tribus aut quatuor horis poſt quum ſeſe in ſomnum convertiſſet, inventus eſt exanimis & exſtinctus. Credibile eſt hoc contigiſſe quod per ſtupefacientia ſomniferaque facultates languidiores redditæ forent, die præſertim critico. Sic humores non ſtimularunt naturam, aut eam languidam ſtimularunt, eodemque uſu ſuppreſſa maligna materia quæ per ſudores aut alvum projici debuiſſet: ſic mors de repente invaſit. Idem in Cymæterio Sancti Joannis mulieri contigit, quum in vigore morbi ſtupefacientia præſcripta eſſent; nam de repente refrixerunt partes, ac interiit. Idem ad inſigne S. Trinitatis vico S. Antonii. Itaque nec initio morborum, nec in vigore ſunt admovenda ſtupefacientia, præſertim in acutis, nec pulli exenterati: nam multum conturbant, & ad caput attrahunt ſuo calore, unde ſenſuum fit oblæſio. At opportune dari poſſunt in morborum incremento.

Medicorum error.

Comm. in aphor. 29. lib. 3.

Præter autem exemplorum fidem, idem clarius manifeſtiuſque reddi poteſt auctoritate Tralliani, qui narcoticorum anodynorumque uſum viri-

bus præſertim infirmis ſuſpectum eſſe ait, immo etiam mortem ſæpe inde adventure confirmat. Nam influxum refluxumque humoris impediunt, obſtruunt, naturam hebetant, ejuſque aciem retundunt, & alia conſimilia afferre ſolent. De iis plura legere poſſis apud Donatum ab Altoman.

De pice nitide c. 11,

De corporibus macilentis, attenuatis, ſqualentibus, aridis, adſtrictaque alvo præditis hoc loco agendum eſt, an his validioribus medicamentis ſit conſulendum, quod nonniſi ægre alvus illis ſolvatur. Quum una ex cauſis adſtrictionis alvi cauſa ſit retentricis firmitas, præcordiorumque *νώχεια*, videmus fruſtra ejuſmodi naturas validioribus medicamentis vexare, aut quod eorum querelis obtemperemus, qui operam noſtram ludant, poſt quibus medicamento noſtro alvus non ſit ſoluta, aut quod male credamus: quod alvus ægrius, & magis *ϑρω μεάγχαν* egerit, reddatque, ut in Prorrheticis & Prognoſt. loquitur Hippocrates, eo de validioribus medicamentis eſſe agitandum. At longe fallimur. Ejuſmodi ventres ſiccos, arentes, ex Hippocratis libris vocare poſſumus, *ambuſtos, exuſtos*ve duobus in locis: priore, quum loquitur de lapidis generatione ob æſtum ventris: *Quibus*, ait, *alvus ardens ac fervida fuerit, his veſica concaleſcit*. Poſteriore autem, dum loquitur de aquarum delectu: *Quorum ventres duri ſunt, & adhuc idonei ut amburantur, his dulciſſima, leviſſima, ac ſplendidiſſima aqua ex uſu ſunt*. Non duras aquas præſcribit, non aluminoſas, non nitroſas, quæ tamen viderentur alvum ſollicitare, contra dulcia, mollia, liquidaque præſcribit. 5 Eadem & medicamentorum ratio eſſe debet. Nam ut ad ventres ardentes, aquæ molles & dulces; ad ventres, inquam, urendos conferunt, ſic & medicamenta eccoprotica, lenientia, mitigantia, leniendo ſolventia. Contra vero obſunt plurimum ea quæ adſtringendo purgant, aut quæ impenſe calfaciunt, ut omnia quæ ſcammonium recipiunt. Nam quum ſiccitas ex iis ſit quæ facultatem retentricem roborant, firmantque, ex quo alvi pigrities conſequitur, nemo dubitat plurimum incommodi allatum iri ſi impenſe ſiccantia & calfacientia medicamenta corpori facultatem retentricem præ ſiccitate robuſtam habenti exhibeantur. 6 Sic puriliter errant Medici id genus medicamentorum conſulentes. Itaque quum corpora gracilia, ſicca, duritie alvi prædita ad medicamentorum uſum adducimus, lenientia potius quam valde attrahentia uſurpare debemus. Immo ea corpora prehumectare oportet eo modo quo & conſulit Hippocrates in Aphoriſmis, loquens de uſu Elleboriſmi. Ideo quidam ex noſtratibus Medicis ſic illa corpori purgabat, ut per tres dies continuos & bolis caſſiæ tamquam alimento ſumtis, & juſculis vitulinis prehumectaret ac præpararet. Quæ omnia admonita volumus, ut ignaris, aut doctis quidem, ſed trita via utentibus: & ita tuitior alvi aſtrictis recta medendi ratio præmonſtretur. Aliquid ſimile ſcriptum eſt ab Aetio in ſua medendi methodo. Item eadem res brevibus verbis a nobis explicatur hujus libri initio.

Lib. de aere & aquis.

Cap. 4 Tetrabil. 3 ferm. 1. & cap. 13 ejuſd. Tetrabil. & ferm. ejuſd.

Tertium a nobis erat inſtitutum de iis qui febricitant inſigniter ſatis, ſed non valde ſitiunt, & levibus momentis exhorreſcunt, in quibus non

eſt

eſt æquum uſum magnorum remediorum accelerare, præſertim cœlo paullo frigidiore. Innumeros vidimus hieme tepidiore febricitantes eo modo quo deſcriptum a nobis eſt, quibus Medici præpropere vulgatam nimium medendi viam ſequentes, & ſectionem & purgationem adhibent, decepti & illa vulgata nimium via, & male in uſum convertentes illos Hippocratis aphoriſmos. *In principiis morborum ſi quid videtur movendum, move.* Item, *In acutis paſſionibus raro, & id initio*, &c. Item, *In his tardare, malum.* Nam alius aphoriſmus, *Cocta medicari ac movere, non cruda, modo non turgeant, nec in principiis, &c.* Hic (inquam) aphoriſmus eſt multo generalior eo quo innuitur, *In principiis morborum ſi quid movendum, move.* Etenim per comparationem tantum ſequitur, conferens principium & augmentum cum aliis temporibus, in quibus ab opere deſiſtendum ſuadet. Sed quum vetat movere ea quæ cruda ſunt, cavet ne remediis noſtris agitemus fruſtra ægros quod laudatur opera. Et quum vult non morandum eſſe, ſed ſtatim aliquid moliendum, de acutis morbis agit. Dicimus autem in acutis revera non eſſe procraſtinandum, ſed ſtatim moliendum aliquid non idem eſt judicium de iis qui parem acutiem non habent. Et revera in utriſque eccoprotica dare ſufficit, non ſcammoniata eradicantia medicamenta, in quo graviter peccatur. Et revera quibus blando medicamento initio conſultum eſt, ii melius habuerunt, progreſſoque morbo fine ſtrophis plus uno medicamentulo exercuerunt, quam valido medicamento initio. Et auſim hoc affirmare pleroſque uſu ejuſmodi medicamentorum dum fruſtra conantur initio materiam evellere, excreviſſe tantum multam ſeroſitatem quæ morbum contumaciorem reddidit, & nil profuit. Et maxime meo errant Medici quod aphoriſmum iſtum, *Si quid videtur movendum, &c.* & *Tardare malum*, æque æſtate & hieme & autumno uſurpant. Potius audire debent illud, *Plurima non turgent*, ut non ita ad medicationes feſtinent, & ſectionem venæ. Et revera ſectione venæ ita cito celebrata in morbis non acutis, laudabilis tantum ſanguis educitur cum magna virium jactura. Sic melius eſſet lenien medicamentum bis exhibere, & ſectionem differre. 7 Sed hæc ſatis per ſe manifeſta ſunt, & tamen pleroſque latent veteri medendi methodo addictos. Etenim nemo dubitat hieme & autumno contumaciores eſſe humores, & minus fluxiles quam æſtate, aut verno tempore, præſertim ſub finem. Et ita fruſtra, temereque fortibus medicationibus divexantur ægri. Signa porro duo adjunximus febribus hibernis, in ſitis ingenti febre non magnam ſitim, & frequentem frigoris ſenſionem, & rigores. 8 Quæ duo poſteriora non tam ſunt a motu humorum, quam quia concluſus calor eſt intus in venis reſidens multo major quam ſe foris proferat: ideo revocatio fit ſpirituum & ſanguinis. Itaque minimum externi frigoris appulſum facile percipiunt, & ita leviter exhorreſcunt. Accedit & humoris qui tunc in vitio eſt contumacia. Nam retinens de natura hiemis eſt partim biloſus, partim pituitoſus; ut mirum non ſit ſi iſtam inæqualitatem inducat.

Aph. 22. lib. 1.

ANNOTATIONES.

1. *Aliud eſt coctum & mitificatum, aliud crudum & incoctum. Nam τὰ μὲν coctionem admittunt, in familiaremque naturæ ſuccum convertuntur: τὰ ἄπεπτα non item, ſed tantum mitificantur.*

2. *Ejusmi dicentur effets, turgidah, & excocti. Et Hippocrat. quod notandum eſt, notat quamdam conſtitutionem temporis, in qua febres deſinebant ſtatim, ſed revertebantur, & ægri erant debiles, ἄνοσοι, ἰσχνοί, excocti.*

3. *Quaſic præclara eſt. An facultatis animalis ratio ſit habenda in morbis; Et an verum quod Galenus ait · Nil tentandum in vigore morborum, quum facultas animalis ſit infirma, an ea infirmitas ſit æſtimanda. Neu certe quoad motum, nil attinet enim moveri, ſed quoad ſenſum. Unde videmus obſtupefactis ſenſibus motus naturales fieri ſymptomaticos; Magna enim facultatum inter ſe conſenſio eſt.*

4. *Somnus per ſe ſtupefacit, corpus torpidum reddit ac grave · meatus obſtruit, ut præclare Hippocrates lib. de flatibus docet · multo magis id præſtat ſi præter naturam inducatur · Maxime autem uſum ſomniferorum veremur in iis quibus frigidius cerebrum, quamvis vigilent, quia facile vires exerit in cerebrum res ſomnifera.*

5. *Ego obſervavi in operibus artis, medicamentum etiam blandum horis pomeridianis tribus horis a prandio exhibitum magnum habere effectum. Hinc diſcere poſſumus in his quibus alvus admodum adſtricta eſt ex uſu eſſe ſi quatuor horis a prandio exhibeamus pharmacum.*

6. *Tamen Hippocrates lib. de Locis in homine, tutius macilentos purgat quam craſſos.*

7. *Præſertim niſi ſit explicatus pulſus, aut certo ſcias a ſanguinis copia obrutum pulſum, non a copia humorum in meſaræo contentorum.*

8. *Galenus com. in part. 26 ſect. 3 lib. 6. Epid. ſcribit omnes cacochymos quum repente calfiunt inhorreſcere.*

CONSILIUM LXVI.

De fluore uterino. Pro illuſtri Domina de Marchaumont.

ANTE diſputatum eſt de profluvio ab utero, cujus variæ cauſæ, & ſpecies ab Hippocrate explicantur in libris de morbis mulier. ut ante dictum eſt. Hic remedia præſcribentur quibus fluor quidam uterinus in illuſtri Domina oppugnatus fuit, ſed non victus, qui illi ardorem ſummum & dolorem in lumbis excitabat: ut iis mulieribus contingit quæ ita affectæ ſunt.

℞ rad. petroſel. ſænicul. cort. cappar. an. ℥ ij. polyp. rad. plantag. an. ℥ j. chamædr. & capill. an. m. 1. bugloſ. beton. ſcabioſ. agrimon. an. m. j ſ. ſem. melon. cucum. bardanæ, urticæ, pipinel. milii ſolis an. ℥ ſ. ſem. ra-

phani

phani ʒ ß. ſummitat. malvæ, veronicæ, urticæ, herniariæ an. m. j. paſſ. glyc. ana ℥ ſ. mercurial. m. ij fiat decoct. In colat. ad lib. diſſol. ſacchari albi lib. j, expreſſ. ℥ ij. rhab. & ℥ j. agar. infuſ. in parte decoct.

℞ *ſuccorum pomor. de cariſp. bugloſ. meliſſ. borag. an. ℥ iij decoct. paſſul. glyc. thamarind. florum violar. lib. ſ. inf. fol. ſenæ ℥ iij. agar. ℥ j ſ. ſacch. lib. j. fiat ſyrupus coctus. Doſis ℥ ij. ex decoct. ſemin. acetoſ. portulacæ, melon. florum nenuph.*

Ob iſtum ardorem hoc fuit inſtitutum.

℞ *unguenti refrig. ℥ ij pro litu renum.* ℞. *medull. crurum cervi ℥ j. ſ. Lavetur pluries in aqua roſ. adde ol. roſ. ℥ j. maſtich. ʒ iij. fiat litus pro ſpina dorſi.*

Ingreſſa eſt balneum, & maſtiche cum oleo abſynth. & cera ſtomacho applicata eſt.

℞ *faucium lucii, coralli rub. an. ℈ ij. cornu cervi uſti, margar. elect. carab. an. ʒ j. tartari vini albi præpar. ℈ j. ſacchari roſ. quod ſuff. fiat pulvis, cujus capiat duo cochlearia cum decoct. abſynthii.*

℞ *electuarii diatrag. frig. ℥ j glycyrrh. ʒ ij. terræ ſigil. lotæ aqu. roſ. ʒ j. 4 ſemin. frigid. major. & ſeminis papaveris albi an. ʒ j. ſ. fiat pulvis, utatur cum ſyrupo violato.*

℞ *pulpæ ſem. melon. cucurb. citral. amygdalarum dulcium an. ℥ iij. teratur, & fiat emulſio cum decoct. rad. gram. aſparagi, glycyrr. addendo ſacchari ℥ j.*

Et cum illi lien obdurviſſet, hoc quod ſequitur eſt inſtitutum.

℞ *gummi pini, ceræ novæ, an. ℥ ij picis navalis & reſinæ an. ℥ i ſulphuris vivi ℥ ij. diſſolv. in aceto forti: omnia extende ſuper alutam pro regione lienis.*

Fotus adſtringens.

℞ *aquæ fabrorum lib ſ. malicor. balauſt. nucis cupr. & berberis an. ℥ ſ. fiat decoct. in colat. diſſol. ſang. dracon. thuris an. ʒ j.*

Eidem quum menſtrua non fluerent olim quæ ſequuntur præſcripta fuerunt.

℞ *rub. majoris, fænic. petroſel. aſparagi, rad. capp. polypod. cort. tamari. an. ℥ ſ rad. biſtor. ʒ ij. agripal. calaminth. an. m. ſ. omnium capil. an. p. ij. meliſſ. hyſſopi, agrimon. ſcariol. an. m. j. ſemin. aniſi, endiviæ, cuſcutæ an. ʒ ij florum card. anthos, geniſt. an. p. j. fiat decoct. ad lib. In colat. diſſol. ſyrup. de arth. ℥ iij. diarrhod. abbat. ʒ ij. fiat apozema.*

℞ *ceterach. pulveriz. raſuræ eboris, cornu cervi, cara. an. ℈ j cinnam. gr. iij pulver. electuar. j. diacub. ℈ ſ. oſſis de corde cervi, margar. elect. pulver. diarrhod. aromat. roſ. an. gr. viij. cum ſaccharo in aqu. bugloſſæ ſolut. Fiat electuarium per tabellas. Deinde fiat fotus ex decoct. herbarum aperientium, rad. apii, cypp. calami aromat. rad. fænic. apii, rub. major. valerianæ, arthemiſiæ, nepet. pulegii, calament. biſtortæ, dictamni.*

℞ *trochiſcor. de myrrha ℥ ſ. injectorum in carbones fumus excipiatur.*

℞ *ſuccor. arthemiſ. hyſſ. agripal. herbæ cati. an. quart. j. ſacchar. quod*

ſufficit. fiat ſyrupus: capiat ℥ j. ſ. cum ℥ iij decoct. lupulorum, arthemiſia & cinnamomi.

℞ *ladani ʒ iij. benzoin ʒ j. ſ. caryophyll. ℈ ij cum oleo de ben. Fiat ſuffitus concinnatu trochiſcis.*

In acerbo dolore umbilici, & partium vicinarum.

℞ *emplaſtri de mucag. unguent. dialth. gummi ammoniaci in aqua vita ſoluti an. ℥ j. ſagap. opop. an ʒ iij. rad. ariſtoloch ireos, an. ʒ ij. ſ. cum terebinth. Fiat emplaſtrum. factus ſacculus ex ℥ ij ſ. radic. althea, organ. calament. arth. thymo, biſmal. ſeminib. lini & fœnugr.*

℞ *prædicti decoct lib. j in qua diſſol confect de baccis an. ℥ ſ. olei rut. & anet. an. ℥ j. ſ mithridat. ʒ ij. ſ. fiat clyſter.*

℞ *ſyrup. de arthem ℥ j ſ. decoct. ruta, ariſtoloch & dictamni ℥ iij*

℞ *trochiſc. de myrrh. ʒ ij. caſtorei ʒ j. pulv. ariſtolochia rotund. ʒ j. agar. trochiſc. ℈ ij. ſalis gemmæ ℈ ij. croci ℈ j. cum ſyrupo de arthem. Fiat maſſa.*

Et quum quæreretur quod non conciperet, hoc præſcriptum eſt

℞ *ſuccorum calaminthæ, nepetæ, agripalm. arthemiſ. ſcolop. meliſſ. an. ℥ iij. decoctionis ſequ. lib. j.*

℞ *rad. biſtort eryng ariſtoloch. an. ℥ ſ. pulegii, thymi, epithy an p. j. ſem. aniſi, fœniculi an ʒ ij. linguæ avis p iij rub. major. ℥ ſ. matricem leporis, coagul ejuſdem ʒ ij. Fiat decoct in lib ſ. ſuccorum pomorum, & lib. j aquæ arthemiſ. & lib. ſ. aqua marian. Coletur totum, & bulliat donec redeat ad lib j.*

℞ *prædictam lib prædictos ſuccos, in quibus maceratur modulus ʒ ij. radicis biſtorta, & ʒ iij. ariſtoloch. & myrrh. ʒ j. croci ſcr. j. ſacchari albi, bugloſ. lib. j. fiat ſyrupus coctus: capiat mane ℥ j ſ cum decoct. arthemiſ.*

℞ *pulver. matricis leporis in furno ſiccatæ, rad. ariſtoloch an. ʒ ij. ſe a intinct. in Kermes margaric. elect an. ʒ j. carab. ℈ j. ſacch. bugloſ. ℥ ij. ſ. Capiat quotidie cochlear unum cum decocto puleg. & paſſ.*

℞ *roſ. rubr. ʒ ij. myrrh. maſtich. an. ʒ j. myrtil. ſang. drac. an. ʒ ſ. ſtyr. calami ℥ ſ. ladani ʒ ij ambra griſ. moſchi, ligni aloes an. ℈ ſ. fiant trochiſci pond. ʒ j. excipiatur fumus mane.*

℞ *olibani & myrrh. an ʒ ſ. ladan. benzoin an. ℈ j. ſem. carvi, dauci, cumin. & paſtinacæ, agreſt. an. ℈ j. folior. orig. ſicci ʒ j. fiat pulvis & cum terebinth. & floribus lavendulæ fiant trochiſci: utatur in ſella perforata.*

CONSILIUM LXVII.

De febre hectica.

JACOB Carpent natura bilioſus, & prævalidis viſceribus præditus, poſt purulentas urinas in febrem hecticam incidit inteſtinis ulceratis. Tandem alvus liquidis excrementis fluxit facultate hepatis & œconomia jam jam labaſcente & labefactata. Veruntque illud in eo compertum eſt quod ab

ab Hippocrate dictum eſt: *Si ex alvo tenuia, ægro minime ſentiente quum tamen libere ratiocinetur, malum ut hepatico*. De cujus aphoriſmi veritate ante dictum eſt. Nam ſummam paupertatem caloris naturalis, caſumque facultatis in hepate ſitæ ſignificat. Ventum eſt ad lac aſinæ, & quum ne hilum proficeretur, infirmitatiſque & virium lapſus majora ederentur argumenta, deſtillato inſtaurante ei conſultum eſt.

℞ *turtures num. 3. pedes vituli & agni juvenis vel capreolorum an. num. 4. hepata gallinarum & capri juvenis an. 6 num. pelliculorum ſtomachi gallinarum ℥ j. berberis conditi, granorum granatorum an. ℥ ij. carnes quatuor myrobol. emblic. carnoſar pinearum piſtacearum an. ℥ ij. jujub ſebeſt. an. num. 20. ieſtud nemo. tres, conſer roſar. ſymph. an. ℥ ij. micam panis albi macerati in decocto capri juvenis, decoctionis duorum pullorum & carn. vitulin alterator. cum ſeminib. frigidis, & papav. & hordei lib. ij. fiat omnium deſtillatio in alambico.*

℞ *roſar. rubr. malabath an. p. ij. ſcabioſ. & rad. dictam. an. p. ſ. rad. cypp. cal. aromat ſcœnanth. an. ℥ j ſ. ligni aloes & cedri an. ℥ ij. Fiat decoct. in vino albo & aqu. roſar. In colat. ad lib. j diſſolv. pulv diamargar. frig. ℥ ij. theriac. & mithrid. an ℥ j. ſ. fiat epith. pro corde.*

CONSILIUM LXVIII.

De Gonorrhœa virulenta.

NOBILIS mulier a marito inita, qui cum proſtibulo impuro concubuerat, inquinatur; hinc gonorrhœa virulenta male fluorem muliebrem repræſentans. Quæ excernuntur cum virore pallescunt. Jam fluxus ille per annos perſeveraverat, illam a variis morbis vindicans. Tamen propter contagionem maſſæque ſanguinis labem valetudinaria eſt; quoniam, credo, non ſatis largiter virulentus ille humor decurrit. Menſes plane ſubſiſtunt. Atque hinc illinc que metus ingruit quidam. Nam ſi ſupprimatur illud δριμὺ & virulentum, pernicies conſequetur, ſin fluat, tametſi ſuo exitu commoditatem affert, tamen in maciem ita laborantem conjicit. Quod pleriſque uſuvenit; ſiquidem non poteſt non afficere partes per quas traducitur, ineunte vere quo præſertim tempore omnia repueraſcunt, ſummam in renibus gravitatem ſentit. Dejicitur appetentia: languet: munia non obit ſua. Dolores in ventre excitantur toto. Quo medicamento ex rheo & ſyrupo laxativo ſæpe adjuta fuerat, eodem occurritur: malum recrudeſcit. Tandem diu noctuque ita vexatur ut ferendo non ſit. Pulſus languidus & ſepultus: facultatum omnium fere concuſſio, ac maxime vitalis. Surſum deorſum fertur materia. Quæritur quid ſit opus. Senſim atque ſenſim creſcunt dolores pungentes & ſerientes, divellenteſque membrana. Dolor urgens eſt, & qualem Galenus deſcribit in lib. 3. de locis aff. ... in partibus quibuſdam ſentitur dolor veluti a remota alia parte velut radice derivatus, quod notandum eſt, falſo credunt colicum eſſe dolorem: propterea que, ut fere fit, liberales nos eſſe-

debere in uſu rerum calidarum: immo tali uſu ægreſcebat magis: In eam ſententiam ventum eſt, ut crederemus in provocando illo fluore incumbendum eſſe, alioqui fruſtra operam daturos. Atque ita proviſum eſt. Primum is clyſter injectus.

℞ malvæ, biſmal. arthemiſiæ an. m. j ſem. pæoniæ rubentis ℥ j. agri palmæ p. j rad. petroſel. Aſparagi an. ℥ j. ſem. lini, fœnugr. an. ℥ ſ. fiat decoct. In colat. diſſol. terebinth. ℥ ij. ſacchar. rub. ℥ j olei liliør. & chamamel. an ℥ j ſ. vitellor ovorum duorum, fiat clyſter.

Eodem die excitatus vomitus materiei virulentæ, & ejus quæ olim per inferiora ferebatur. Non a ventriculo erat, ſed ab jecinore & regione renum, ut conjecturis deprehendebatur. Quæſtio, an eſſet ſiſtendus, an juvandus. Non placuit juvare, ne materiam quæ per inferiora moveri deberet, alorſum revelleremus. Urgentibus doloribus coacti ſumus adhibere balneum; uti ſucco amygdalar. dulc. cum vino hippocrat. Ceſſabant ſtatim dolores: e balneo egreſſæ redibant. Secta vena in malleolo, adhibiti peſſi ex hiera diacolocynt. pulvere hieræ & galyops. addita ſtyrace liquida: & involuti ſunt ſantalo. Deinde pilulis de hiera cum agarico & rheo conſultum eſt. Tandem repetiti clyſteres primo ſimiles. Et præſcriptus bolus ſequens poſt balnea:

℞ terebinth. veneta ʒ iij. rheib ℈ j cum ſyrup. capil. ven. capiat.

Secta vena in brachio ob turgentem in lumbis dolorem. Applicatæ cruribus cucurbitulæ. Tandem ad decoctum ſarſeparillæ ventum eſt ad proliciendos ſudores. Provocati ſunt atque ii admodum fœtentes. Utcumque convaluit.

CONSILIUM LXIX.

De febre erratica.

PUER annos natus novem, prævalidis viſceribus, & capite ſatis amplo, quum olim ſatis imbecillus & valetudinarius, jam paullo grandior factus, certis quibuſdam intervallis acceſſionem habet febrilem cum atroce capitis dolore. De repente & incogitato prehendit dolor capitis, deinde febris vehementiſſima cum oculorum rubore & genarum, ac ſi yncho prehenderetur. Acceſſio eſt duodecim fere horarum, aliquando multo minor, & ſudore finitur. Tum alacer exſiſtit. Quæritur quæ cauſa hujus febris quinquies ſexieſve in anno repetentis: & quid tandem ſit eventurum inde. Non eſt dubium quin ex Galeno, periodo reduces febres & diſpoſitionem partis, & materiam habeant cauſam ſui. Quænam diſpoſitio, an in cerebro, an in hepate, an in meſenterio? Forte in cerebro eſt, unde dicimus quaſdam eſſe febres partium proprias, ut hepaticas febres, lienoſas, cujuſmodi febres virginum fœdis coloribus laborantium, alias cephalicas, quæ non modo ſymptomaticæ dicentur, ſed & eſſentiales. Sic collectæ in cerebro materiæ motu, ſive putredine (quæ non ita facile acquiritur

Gal. ſub fin. lib. 2 de differ. febr.

tur in cerebro ut in ventre inferiore) febris exſcitari poteſt, quæ diſcuſſione materiei facile evaneſcit. Et quod magis mirum, hæmitriteæ febres tabificæ dicuntur, ac ſi peculiariter affectionem pulmonum ſequerentur, quod Galeno in Epidemiis placuiſſe videtur. Et ego legi ſive apud Galenum, ſive apud alium neſcio quem auctorem, ſeptenas febres, idest quæ ſeptimo quoque die, & quintanas quæ quinto quoque die repetunt, tabidorum proprias eſſe, ac ſi peculiarem collectionem humoris in pulmone contentam ſequerentur: & tamen eſſentiales febres dicuntur. Si in isto puello materia in meſenterio coercita, ſed mota, & non excluſa, tam ferum capitis dolorem excitans, febrem facit, cur non plurium horarum aut dierum? cur non putret? Si putris, cur putredinis notas non edit? & tamen urinæ ſunt admodum tenues & aqueæ, quas in pueris damnat Hippocrates. Si putris, cur non promittit producitque febrem? Nec enim diaria eſſe videtur, quum hujus non ſit proprium tam ſævum ſymptoma inducere, & tantam in urinis mutationem afferre. Mihi videbatur febris a liene eſſe, quod Hippocrates obſervaverit in febribus erraticis urinas tenues eſſe ſplenicas: & etiam ſæpe ſine tumore perſpicuo dolet illi regio lienis; quod declarat in eo eſſe imbecillitatem & circum partem illam melancholici humoris de natura biliosi retinentis collectionem, a qua efferuntur vapores non maligni quidem (unde enim tanta malignitas in puero?) ſed veluti flatulenti qui dolorem acerbum efferunt. qui ſi in cor reperent, palmum cordis afferrent, ſi in ventriculos cerebri, aliquid epilepticum: ſed per inanes meandros feruntur, unde dolor tantum capitis excitatur. Et revera tenuitas urinarum, error febris, taciturnitas pueri, dolor ad ſiniſtrum hypochondrium ſurgens, ſpleneum quid ſignificant. Accedit & prima educatio. Nam & mater, & nutrix magnis moleſtiis in geſtationis & lactationis tempore captæ fuerunt. At ex Hippocrate qualia geſtationis tempore patitur mater, talia infans. & idem de nutrice. Aduſtio enim quædam facta eſt humorum. Id juvat plurimum hepatis calida intemperies, quæ ſuccos exurit. Quod ſi aut major copia foret materiæ, aut a pituita non ſuperaretur; aut ſi putredinem acquireret majorem, quum leve tantum rudimentum eſſe videatur, major quoque febris ſequeretur. Et niſi provideatur, verendum ne aut quartanarius, aut epilepticus per conſenſum fiat, aut ſucceſſu temporis per propriam cerebri affectionem. Et illum humorem verum putredinis characterem non habentem natura ſecernere tentat, ſed non excludit tamen. Ac verendum ne illud tandem contingat quod in Prorrhetico ab Hippocrate dictum eſt: *Cui circum lumbos dolores ſine appetitus amiſſione volvuntur ac revolvuntur, ut ſi dolor adaugetur atque intenditur cum febre & cibi faſtidio, convulſivum aliquid fit.* ſupp. per tranſlationem materiei quæ diu in ventre inferiori cunctata malignitatem acquiſivit; cujus ratione in cerebro epileptica ſymptomata eſt excitatura: Ac tandem tempus ipſum nobis aperiet quid futurum ſit. Tamen dum id exſpectatur, non erit alienum & toti corpori, & partibus quibuſdam conſulere: ac toti quidem corpori ſequenti decoct.

℞ *lupulor. & ſlorum violar. an. p. j. radicum aperitivar. an.* ℥ ij *infunde*

Et Hippocrates part. 9. ſect. 2. lib. 1. Epid. Quintanæ febres & ante tabem & tabidis ſpem adſunt.

Lib. 3. Prognoſt.

In Coac.

Lib. de nat. [illegible].

funde folior. ſenæ ℥ iij. cinnamomi ℈ j. In expreſs. diſſol. ſyrup. de cichor. ſimpl. ℥ ſ. fiat potus.

℞ conſerv. roſar. bugloſ. & roriſmar. an. ℥ iij. theriacæ ℥ ſ. cum ſyrupo conſerv. citri fiat opiata utenda ſero.

Item *℞ rad. enulæ camp. rad. bryoniæ an. ℥ ij. polypod. fumiter. ſcolopend. ceterach & malvæ an. ℥ j. florum ſambuci, chamamel., ſtœchad. an. p. j. ſem. fœnugr. lini an. ℥ ſ. coquant. in aqu. & vino albo. Contundantur addendo ceram, fiat in modum emplaſtri ex mucag. rerum prædictarum. Sed prius oportet fovere partem decocto illo.*

Inter cætera vero conferet vere hoc novo venam baſilicam dextram ad unum vaſculum tundere.

CONSILIUM LXX.

De Hydrope.

PETRUS Guerardus menſe octobri quum de ſtomachi inflatione quereretur, poſt curas aliquot medicamentum ſumſit. Satis laudabilem effectum præſtitit. Hic vir quoties in morbos incidit, a Medicis pro deſperato ſæpe relinquitur, adeo magnis, obſcuris, incognitiſque morbis impetitur. Nam hinc vires elanguent, & cum virium infirmitate magna eſt cacochymia, ut quod affectionis remedium eſt, cum virium pugnet cuſtodia. Qualia illi contigerunt, & quid conſilii captum fuerit, aperiam. Inappetens ciborum erat: aut nulli, aut exigua febris. Sputa peſſima. Paullo poſt in metaphreno tumores, & in tibiis, facies tumens: pulſus languidus, parvus, ſæpe inæqualis: frequentes defectiones, quibus niſi vino occurreretur, metus eſſet repentini interitus. Octavo poſt decubitum die circa æquinoctium hibernum, & cum ecliptica lunæ affectione convulſus eſt plane, ut in propinquo mortem eſſe putabamus. De mutatione crebra pulſus ita philoſophabamur: Hoc enim contingit vel affectione propria cordis, vel ratione orificii ventriculi oppreſſi, vel contumacis in primas venas obſtructionis, quæ liberum ſpiritibus ingreſſum & regreſſum impedit, vel pulmonum infarctorum: vel quia legitimum non ſuppetit alimentum cordi, pote elatis, aut paucis, aut pravis ſpiritibus a materia olida contenta in ventre. Nam quum a vena arterioſa ſuppeditatur alimentum corruptum & ſemiuſtum, aut quia per arteriam venoſam impeditam non libere tranſituit aer, mirum non eſt ſi magna mutatio in pulſu contingat. At major horum pars concurrere videtur. Quod autem inæqualitas perſpicua ſit in multis pulſibus, & nonnumquam irregularis intermiſſio, id eo modo contingere videtur quo & in Antiparo ob obſtructionem levium arteriarum: poteſt & propter pulmonum ipſorum infarctum provenire, aut mollitudinem & laxitatem eorumdem, tempore qui in coſtam incumbunt: quod annotavit Hippocrates. Maxime vero videtur fieri ex pravitate quathymaſeos, declaravit, indicavitque eventus. Nam pro gradibus purgationis pulſus reſtituebatur. Et Hippocrates obſervat in affectibus pulmonum.

Gal. lib. 4. de loc. aff. c. ult. Lib. de locis in homine. Lib. de morb. 1.

Digitized by Google

nuin, præſertim ſi inflammatio ſit, inſignem mutationem pulſus, & animi defectionem. Quod nos animadvertimus ſæpe: immo & quoties multa pituita oſtarcti ſunt pulmones, & ſi a capite catarrhus illabitur. Teſtis Petrus Dangers pictor, & vidua domina Bigand, & putant ſibi animum deficere. Quod pauci animadvertentes, illud ad inanitionem revocant, & ad repletionem confugiunt. Idem in hoc ægro videtur quod & in convaleſcentibus. Nam ut ex Galeno patet, ideo non proficiunt, aut *In lib. 2. Aphor.* quia infirmitas corporis eſt, aut cacochymia: utrumque in hunc ægrum cadere videtur, nam & partium eſt infirmitas a prava diæta forte ac vitæ inſtituto contracta, & cacochymia ſubeſt, quod ex ſymptomatis poteſt apparere; ut mirum non ſit ſi & ea appetat quæ ex uſu non ſunt, & edendo non proficiat. Nam & ipſarum partium nativa & genuina eſt imbecillitas, & multa in multis partibus cacochymia quæ impedit quo minus calor naturalis quantulus eſt elucere queat.

Quod ad tumores iſtos œdematoſos attinet, dicimus eos trifariam contingere, aut ut in morbis longis, unde ægros infuſtilatos dicimus infirmitate caloris naturalis; & hoc tantum ex eventu fit, aut cumquam morbus eſt, aut ut ſymptoma. Symptoma, ut in hydrope; idque bifariam, aut affecto hepate primario, ſecundariove, unde verus naſcitur hydrops: aut per colliquationem quamdam carnium, & velut putrefactionem. Hinc 2 Hippocr. in lib. de affect. aut de morbis, ait, hydropem, improprie dictum, fieri quum in morbis longis diu ægri impurgati maneant, hinc corruptio carnis, & tumores œdematoſi. Morbus autem tumor eſt quum alius conſequens non eſt, ſed per ſe & primo actionem lædit.

Cacopragia hepatis & tumoris auctor eſt, & extenuationis. Tumoris, ſi in defectu ſanguificationis conſiſtat res, extenuationis autem ſi vitium in humore ſit. Quamquam Hippocrates obſervat in morbis funeſtiſſimis *2. Prorrh. 1.* contingere quamdam leucophlegmatiæ ſpeciem ob malignam qualitatem & flatulentiam, quod in domino le Fuzelier phthiſico a nobis viſum eſt, cui totum corpus moribundo intumuit, ac facile diſparuit. Sic & a pulmonibus, & ab hepate, & a liene extenuatio & tumor poteſt contingere. *Lib. de loc. in ho.* Quod de liene annotavit Hippocrates: *Quibus corpus extenuatur, lien eſt floreſcit, & contra*: ut etiam ex Hippocrate Galenus demonſtrat. Sed in *Lib. 2. de nat. fac.* hujuſmodi tumoribus ſolum humorem agnoſcere, non autem flatum quoque admiſtum repugnat ſenſui. Unde enim fluxus & refluxus tam ſubitus in hydrope, ut modo intumeant pedes, ventre deturgente, aut contra, niſi comes ſit flatus earum mutationum auctor? Quod de hydrope ipſo demonſtrat Hippocrates lib. de flatibus. Sic aut inopia erit caloris naturalis flatum diſcutere nequeuntis, aut dominatus caloris præter naturam, materiam phlegmaticam in ventum facile convertentis. Unde alio loco docuimus aurigino ſos contra ſententiam Hippocratis flatuoſos eſſe poſſe. Et admirabilis locus eſt apud Hippocratem dum rationem reddit cur *Lib. de locis in homine.* in hydrope dolor non ſit, quum tamen partes tumeant: in arthritide quum tantus tumor non ſit, & proinde non tanta diſtenſio (quæ ex ſententia Galeni in Aphoriſmis doloris cauſa eſt in articulari affectu) in autem *Com. in apho. 49. lib. 6.*

tem in hydrope humorem non conſiſtere, ſed vagari, propterèaque dolorem non inferre: contra in arthritide & paucum eſſe, & conſiſtere. Atque ut brevi abſolvam. In morbis dignoſcendis videndum an ſint ſimplices, an complicati: & ruerſus an ſit aliquid gentiſſimum, an peculiari diæta & vitæ inſtituti ratione aliquid nii. Complicati morbi ſunt quum diverſæ partes conflictantur, quarum ut natura diverſa, ſymptomata quoque ſunt varia, & quidem communi natura conveniant, tamen ſpecifica diſtinguuntur, in ægro complicati morbi videntur, catarrhus, tumor œdematoſus, dolorum frequentia quæ eum valde exercuerunt: quæ omnia ab eodem fonte manare videntur. Oedematoſum tumorem appreſſorum digitorum manentia veſtigia deſignant. Multis de cauſis (ut ante dictum eſt) tumor iſte evenire potuit, quarum non una in hoc ægro conſideranda eſt, ſed plures. Unum tantum monere oportet, an non etiam a cerebro repetenda ſit illius tumoris origo, præſertim quatenus metaphrenum intumeſcit. Etenim Hippocrates ſcribit etiam hydropis originem a cerebro repeti debere: quomodo audiendus Hippocrates in Aphoriſm. quum ait, *hydropem eſſe maniæ ſolutorium*, quod ſit tranſlata a corpore cerebri vi motuque naturæ materia in partes ſubjectas.

Lib. de loc. in ho.

Quicquid ſit in affectuum complicatione, difficile tenetur pars primaria affectus cauſa, quod ſæpe a capite in partes ſuperas, ſæpe ab his in illas fiat defluxio, ſæpe proprii humoris generatio per corruptionem propriam ob partis diatheſim malam. Quæ omnia morborum difficilem cognitionem reddunt.

In hoc ægro eadem ratio habenda quæ & ædium ruinoſarum, ut pro gradibus purgationis in inſtaurando per epicraſin corpore operam demus.

Ad eductionem putris materiæ quæ pulmonibus tenaciter adhæret, ex uſu erunt thoracici linctus ex decocto rad. an. petroſel glycyrr. eryng. ireos, hyſſop. hipuel. ſem. bombacis cum ſyrupo capill. ven. oxymelite, & ſyrupo de hyſſopo.

Cordi applicatum eſt emplaſtrum ex conſer. bugloſ. borag. confect. Alkermes, mithrid. theriaca, pulvere malabathri, & meliſſ.

Ventriculo fotus ex his quæ vim haberent roborandi, & coquendi: Ad hepar oxyrrhodinum ex oleo abſynth. & roſarum, cum cerato ſantalino. Deinde inſtitutus ſyrupus hic.

℞ omnium herbar. capillarium an. m. j. ſeminis carth. ℥ j. ungulæ caball. m. ij. radicum omn. aperitivar. in vino albo maceratar. an ℥ j ireos floren. & eryngiorum an. ℥ ſ. bugloſ. cichorii, pimpin. ſcolopen. polypodii, an. m. j. fiat decoct. ad lib. j. addendo cicerum rubr. & flor. violar. an. p. ij. in qua infunde rheib. ℥ ij. ſantal. citr. & cinnam. an. ʒ j ſ. fiat ſyrupus collat cum lib. j. ſacch. & ℥ iij ſyrup. roſar. pallid.

Item ℞ *agar. trochiſc.* ʒ *ij. rheib.* ʒ *j ſ pulv. hieræ* ʒ *ij. maſſæ pilul. aſſaiereth & ſine quibus an.* ʒ *j. cum ſucco abſynth. fiat maſſa pilul. utenda ut dicetur.*

Deinde opiata ſunt inſtituta, & condita, quibus utebatur, ſuperbibendo parum vini albi odoriferi, aut vini hippocrat.

AN-

ANNOTATIONES

1 *Hippocrates obſervat quod qui purgati non ſunt in morbis, per ſuccreſcentem cacochymiam in hydropem incidunt. An vero cacochymia hydropis cauſa? Ita hercle. Ita enim Galenus explicat illud Hippocratis, quod tempore peſtifero quidam in hydropem inciderint, hydrops ex abundantia pravorum ſuccorum quoſdam invaſit. Comm. in part. 15. ſect. 3. lib. 3 Epid.*

2 *Et hæc ſunt argumenta Hippocr. lib. de flatibus. Humor enim niſi comitem flatum habeat, id non poteſt efficere.*

3 *Mirum non eſt ſi hydrops in hoc ægro fere inexpugnabilis fuerit. Etenim verum illud eſt quod a Celſo ſcribitur cap. 21. lib. 3. Hydrops ſæpe per ſe incipit, ſæpe alteri vetuſto morbo, maximeque quartanæ ſupervenit, facilius in ſervis quam in liberis tollitur: quia quum deſideret famem, ſitim, mille alia tædia, longamque patientiam, promtius his ſuccurritur qui facile coguntur, quam quibus inutilis libertas eſt.*

CONSILIUM LXXI.

De febre maligna.

IOANNES Chevarry poſt labores aliquot, curſus, equitationes & commeſſationes, cœpit laſſitudine tentari tenſiva: febris continua, lingua prærubra, ſitis inexhauſta, omnium fere partium [illegible] ſine cauſa manifeſta, urinæ laudabiles nimium: ecthymata tandem paruerunt: roborato ore ventriculi & corde, evacuata multa bile olida reſtitutus eſt. Morbus a quadam erat colliquatione, quod declararunt dolores in faucibus tam internis quam externis (ut ſic loquar) Item dejectiones tenues & liquidæ, quas Hippocrat. [illegible] vocat in Epidemiis. Nam quod in bile tenuibus erat excernebatur, craſſior pars remanebat. In partibus imis erat phlogoſis, cujus occaſione conſtituimus in blandis medicamentis, uſque lenibus & humectantibus, quum ratione ſummæ infirmitatis, quæ præter rationem aderat, vix ac ne vix ſectionem venæ aggredi auderemus. Ac revera non eſt audacter tentanda, ſed parce & cum meditatione. Nec nos movit quod in acutis movere oporteat, quum hoc præſertim de iis audiendum ſit in quibus orgaſmus eſt: in hoc autem ægro omnia videbantur mitia & tranquilla, ſed latentis putredinis aut malignitatis erat ſuſpicio. Accedit quod hieme febris iſta orta eſſet, in qua humores quodammodo [illegible], febris erat laborioſa, non ea tantum ratione, quia labores, corporiſque motiones præceſſiſſent, ſed ob laſſitudinis ſenſum ob copiam humorum viſcoſorum febrem committentium, ut in Epidemiis explicat Galenus.

Et ut Hippocrates ſub finem prioris Prorrhet. ſect. 1. duplicem facit phrenitim, unam manifeſtam, alteram occultam: occultam quidem, in *Com. in part 3. ſect. 4.*

qua

lib. 6. E-pid. qua ſigna manifeſta non apparent, ſed tabes quædam mala impreſſa manet in cerebro; ita duplex eſt febris, una manifeſta, quæ ſe pulſu & urinis manifeſte prodit, occulta quæ neutro ſeſe manifeſtat. Hæc deterior eſt; quoniam & Medicos ſæpe fugit. Hujus generis eſt febris quæ ægrum divexat: jactationes ſunt, ἀλυσμοὶ ταραχώδεες καὶ ἀγρυπνίαι, κῶμα, urinæ tenues, ſed flammeæ, pulſus frequens, ſed remiſſus, & quaſi compreſſus ſed analogus interno incendio. Ingens ſitis, dolor gutturis & faucium, qualem ante in malis temporum conſtitutionibus oborti obſervavimus, & per modum colliquationis, impotentia & infirmitas maxima ſine cauſa manifeſta, deinde eruptio ecthymaton.

In facultate naturali ſitis, faſtidium ſine magno calore qui foris appareret, urinæ tenues. In animali impotentia maxima, & ad motum pigrities & tarditas. In vitali, pulſus remiſſio. Indiſcrentia, ecthymata, jactationes & ἀλυσμοὶ, laſſitudines, dolores gutturis.

Impotentia iſta terrori fuit, quia in febre mediocri corpus ita impotens eſſe præter rationem, malum, nam nulla eſt κένωσις, quod declarat vel intemperiem partis principis, vel copiam materiæ gravantis, vel obſidionem cordis a maligno, ut ex Galeno videre poteſt.

Com. in part. 5. lib. 2. Prorrh. Lib. 4 Aph. & lib. 4 Acut. In Epid. Sic in ægro iſto febris laborioſa erat, & idem ei contingebat quod & in ſicca ophthalmia, in qua quod eſt tenuiſſimum excernitur, craſſius vero manet, aut ut in angina ſicca eidem Hippocr. Urinæ erant tenues, ſed erant boni coloris, quod ſi ad tenuitatem malus aliquis color acceſſiſſet, peſſimæ eſſent, ut docte in hiſtor. de Clazomenio obſervat Hippocrat. & poſt eum Galenus.

Ecthymata apparuerunt ut in Sileno, ſed potius fuerunt papulæ rubeæ & tenues, aut maculæ ob ingentem phlogoſin quæ ex materia correpta anathymiaſin tetram educebat ac ſuſcitabat. In iſta imbecillitate non voluimus dare hypnotica, ne naturam pigram magis redderemus. Juvimus ægrum uſu acidorum, & eorum quæ contra malignam vim pugnarent. Sanguinis detractioni pepercimus, nec abs re. Quoties enim ingentis cujuſdam ariditatis in partibus imis ſuſpicio eſt, & argumenta, necnon obſidio facultatum, & ἀδυναμίαι, audax ne eſto in ſecanda vena. aut ſi ſecare conſilium eſt propter phlogoſim, parciſſimi id manu faciendum eſt; alioqui in magnum diſcrimen vitæ ægrum conjicies. Quod & in ripa Celeſtinorum in uxore cujuſdam cinerum venditoris obſervavimus, quam febris maligna occupabat; ſenſim enim naturæ motu, qui tamen ſymptomaticus videbatur, evacuata fœda materia, mox aquea, mox paullo craſſiore & bilioſiore: item confirmatis corde & ventriculo, & uſu epithematon temperatiore reddito calore per Dei immortalis gratiam primæ eam reſtituimus ſanitati, quum tamen multa letifera ſigna apparuiſſent.

In tonſore Caroli ſucceſſore, quum laboraret fere eadem febre, immo horrifica iſta, id eſt in continuitate quoſdam ex intervallis horrores, obſervavimus aliquando frequenti venæ ſectioni locum eſſe, aliquando eamdem repetitam plurimum obeſſe. Prodeſt quidem quum jactationes & ἀλυσμοὶ καὶ ἄσαι, non tam fiunt a maligno, quam a calore tepenſe atque ſicco.

Google

ĉto, & a cacochymia ſanguinis copia: cujus argumenta ſunt rigores aut horrores, qui non tam ſiunt per caloris affectionem, aut ejus abſentiam, quam patentis humoris membranis & partibus ſpermaticis ſentientibus moleſti proventum. Nam poſtquam horruerunt, ſtatim incaleſcunt, deinde rigeſcunt. Galenus autem in Epidem. ſcribit illud uſuvenire ut quoties humores corrupti incaleſcant, leves horrores inducant. Quod quum evenit, audacius ſectio venæ tentari debet, non ut quid ſemel fiat (quia in humorum pravorum proventu raro vires ſufficiunt) ſed iterata. Atque huic tonſori multa ſectione venæ occurrimus, ut inſigniter ſævientem febrem confoderemus ac jugularemus. Sed quum horrores qui adſunt materiæ ἀταξίαν & τὸ ἰσχυρὸν ſignificant, aut quum vere periodici ſunt, aut ſymptomatici, cave ne hanc ſecandæ venæ occaſionem quæras. Item quum jactationes & δυσφορίας oris ventriculi κάκωσιν ſequuntur, cunctantius timidiuſque ſectionem venæ aggredieris. Ideo aliquando eſt ubi potius febris ratio habenda, quam cauſæ febrem committentis in cacochymia conſiſtentis. Eſt ubi etiam potior ratio habenda cauſæ ipſius quam febris. Quamquam purgatio febris cauſam potius reſpicit, quam febrem ipſam: ſectio venæ & febrem & cauſam.

CONSILIUM LXXII.

De febre maligna.

STABULARIUS in vico de la Mortellerie a caſtris rediens, bene quidem habebat. Militiæ morbo detentus erat: & nos eum a pulmonis inflammatione vindicaveramus. Corpore erat ſqualido, viſceribus admodum intemperatis. Vino meraco apprime delectabatur. Circa veſperum quum leviter febriret, induſit tamen genio. Circa quartam nocturnam febre adeo inſigni prehenſus eſt, præcedente horrore, ut animam agere videretur. Pulſus inſigniter elatus, magnus, validus, frequens: ingens in præcordiis æſtus, hypochondriorum murmur obaudiebatur, mox contrahebantur: frequens magnaque reſpiratio, oppreſſio, jactationes, urinæ flammeæ, alvus nigra reddebat, vomituriebat: per quatuor horas viguit febris: ſenſim declinavit. De utroque latere queritur ac ſi pleuriticus foret. Percipiebatur raptus humorum ſurſum. Febris erat plena jactatione: lingua ſcabra. Intumeſcebant ſenſim hypochondria. Tertia nocturna quum βραχύπνους effectus fuiſſet, & extrema alſiſſent, moritur. Cadaver intumuit adeo ut ſemidoliolum referret. Rubentibus, nigricantibuſque maculis obſitum. Malignus erat morbus: Et de eo Galenus videtur agere in Epidem. dum obſervat contingere in febribus malignisſimis & acutisſimis, ut initio ascendii febrilis ſumma ſint omnia: magna & frequens reſpiratio, in toto corpore fuſo, perceptioque caloris contra naturam, ejuſque acerrimi. Sed paullo poſt deſervent partes, deſævitque febris, adeo ut ea nulla reſtare valeatur. Æger βραχύπνους fit, quoniam quum ſummus eſſet adeo calor, ut nullus eo major caſtare queat, digeritur prave fervefactis

omnino

ſemino humoribus, & ſpiritibus exuſtis retoſtiſque, ut remaneat tantum paucus ac exiguus calor nativus. Eique quantulus eſt, exigua, breviſque ſpiritus ducto ſufficit. Atque calor iſte nativus prius exſtinguitur, quam nova demo acceſſio febrilis ſurgere queat.

ANNOTATIONES.

1 *Quod huic ægro contigit ut morituro alvus inflaretur, & corpus obſereretur maculis, idem Nicolai filio evenit lib. 7. Epid.*

CONSILIUM LXXIII.

De Convulſione, & complicatis uteri affectibus.

UXOR Joannis Tanceré Equitis Regii filium ſuum primogenitum peperit. Hic exſuccus aridusque emiſſus eſt: ſed tamen quæ aqua cum fetu effluere debuit, ea obſtetricum & dimicarum mulierum teſtimonio ſenſim atque ſenſim effluxit. *Tumida* fuit adeo ut crederent utero vim aliquam illatam eſſe. Toto tempore decubitus alvo fuit admodum obſtricta, & jam dolores aliquos in ventre ſentiebat. Indita ſunt enemata, & medicamenta ſatis valida præſcripta ſunt. Alvus inde non multum ſubducitur. Præterito tempore decubitus quum jam ſibi ad munia prima redeundum putaret, & lac artificio ſuppreſſum eſſet, quod eum lactare conjunx nollet, circum umbilicum adeoque imum ventrem dolores oriuntur. Enemata induntur valida, & potiones. Induruit inde alvus magis, minuſque cedit remediis. Dolores invaleſcunt. Ad mulierum conſilium res redit. Tunc & fovere, & uterinum affectum cauſari, immittere in balneum, medicorum conſilium tamquam ejus rei ignarorum rejicere, condemnare. Terebinthinam cum ſtupis applicare, & ſexcenta alia uſurpare remedia, frequentes clyſteres indere ex carminativis & anodynis. Incredibile dictu quanta fuerit uſurpatorum remediorum ſilva. Et prout quæque mulier erudita videbatur, ita ejus remedia probata ſunt. Aliæ quæ uteri reponendi artem profitentur, & manu, & igne, & cucurbitulis multa moliuntur. Nil proficitur, ægreſcit medendo, humores uſu iſtorum remediorum impenſe calidorum funduntur, ichoroſi & ſanioſi fiunt, ferociunt, acuunturque nil tale cogitantibus. In iſta humorum conculcatione & agitatione, quum tamen propter adſtrictiorem alvum extra ſuperne inferneque prohiberentur, ægram convulſiones epilepticæ veræ adoriuntur. Intra horas duodecim octies aut novies convellitur, omniaque terrore & ſtupore plena ſunt. Ad divinitatem iſtud referunt, propterea que nil amplius reliquum eſſe præſidii autumant. Ceſſante convulſione epileptica *ἄτονια* tamen manebat. Lingua exerebatur ſemipedis longitudine. Intumuerat, ſauciabatur, ac concerpebatur. Hæc nono morbi die paruerunt cum meo quidem ju[...]rum tæderet tantæ diuturnitatis, eaque aliquid moliri vellet.

Ad

Ad Medicos rebus pene conclamatis concurſum eſt. Spectatores ſabulæ toto die fuerant: clyſmata ex hiera diacolocynthidos & aliis ſubdiderunt: aquarum thermalium & conſimilium uſu conſuluerunt. Pulvis hieræ poculo datus eſt. Aliis videbatur opportuna ſectio venæ, quod ſecretio videretur illius materiæ quæ per alvi ſuppreſſionem in hypochondriis & ... acquiſiverat, & quæ in genus nervoſum translata, quum alim in venis concluſa foret, convellendi occaſionem dedit. Inepta aliis viſa eſt, quum natura videretur fatiſcere, & quod in paroxyſmis epilepticis uſurpata crimine non careret. Sive hic ratio plus valuerit quam fortuna, aut contra (ſiquidem fortuna duce potius periculo ægræ tentatum hoc eſt) ſanguis demitur ad tria ingentia vaſcula. Aſſatim rivuloſque fluit. Ab eo tempore non convellitur, ſed redit ad ſe, tamen ſubſultus quidam & contractiunculæ, quæ potius ex ſententia Galen. ..., quam ... dicentur, apparent. Die ſequenti initum eſt conſilium. Illius affectionis cauſa creditur ſanguinis cumulus, impetus & incitatio, necnon excrementorum in alvo proventus. Et quum alvus denſa eſſet, facta quædam eſt humorum & ſanguinis conculcatio; hinc phlogoſis, & a phlogoſi vaſorum coarctatio & anguſtia, ac ſi alvus ambuſta & ſicca diceretur. Sic metus erat volvuli. Et niſi convulſiones iſtæ incidiſſent per quamdam ſeroſæ partis & malignioris (ut ita dicam) ſequeſtrationem, volvulus incidiſſet. † Hippocrates hunc morbum adumbravit, quum ait dolores in hypochondriis reſides & revolutos, ſi angeantur, & febrem faſtidiumque cibi acerſant, convulſionem afferre per diadochen & metaſtaſim humorum malignam qualitatem, temporis ſucceſſu per ſuppreſſionem adepiorum. Ac credibilis juvenem iſtam mulierculam hepate viſceribuſque præcalidis præditam, & tamen ſuperficie corporis ſubalbida, mollituſculaque carne, unde facile ea imbuitur ſanguine, inflammationeſque concitat (ut de mulieribus docet Hippocrates mammarum mulieb. um exemplo ...) in eam affectionem incidiſſe tribus de cauſis: ob alvi ſuppreſſionem, quæ ipſa per ſe incommoda aſſert multa, ob exuberantiam ſanguinis, qui in mammas fluere prohibitus eſt, Tertio ob cacochymiam, Sic prudenter proviſum eſt ut bis, terve ſanguis detraheretur ad tollendam plenitudinem & phlogoſin, quam uſus rerum admotarum calidiorum adauxerat, colluvies humorum adimeretur, alvus leniretur. Leniendi enim alvus fuit, non irritanda vehementibus medicamentis & ſiccantibus calfacientibuſque, Quod notandum eſt, & a nobis obſervatum in capite de ea re præſcripto, ut levetur eorum error, qui quum videant alvum tardam, ad impenſe calida confugiunt. Contra plus proficitur uſu rerum temperatarum. Injecti ergo ſunt clyſteres primis contrariis, ex decoctis capitum vervecinorum, & omazorum cum borag. bugloſ. utraque malva, & radicibus ejus, ſeminibus melonum, cucumeris, endiviæ, ex diaprun. non laxativo, diacaſſia. Immo oleum fuit ſuſpectum ob calorem, niſi quod liliaceum & violatum magna copia injectum eſt. Rejecta ſunt ea quæ calfacerent in uſu τῶν ἀναδύσεων & χαλαστικῶν, & temperatorum conſtituitur. Stupæ injectæ ſunt in aquam egelidam ut ſaturarentur, deinde in ſeſqui libra bu-

tyri recentis, & tantumdem olei viol imbutæ ſunt toti abdomini applicatæ. Potiones ex oleo amygdal dulc recenter extracto, cum decocto malvarum, buglosſ ſemin frigid lactuc & ſem alkekengi, ex caſſia ſoluta, catholicone, diapruno ſimplici, cum ſyrupo viol. alias ſyrupo roſarum pallid. Quod validis medicamentis obtineri non potuit, ad rerum blandiorum uſus eſt aſſecutus. 3 Si quando alias in ea muliere maxime obſervari debuit 4. Actu. quod ſcribit Hippocr *Cavendum eſt ne inflammatas partes medicamentis vexemus*, &c. Repetitæ ſunt iſtæ potiones, & juſcula liquidiſſima. Tandem ad colluviem contumaciorem & abſtruſam magis in juſculis tabell diacarthami ſæpe diſſolvimus magno profectu. Sæpe id factum; tunc bene habuit. Urinæ præ calore nigreſcebant, & flammeæ erant: ſtatim alvus ſubſiſtebat, & ſpiratodea reddebat. Immo narrabat ægra ſe circum lumbos & in regione venatum uteri ſentire pulſum, ſubſultumque arteriarum, & calorem immodicum. Niſi viribus metuiſſemus, largiſſime ſanguinem demſiſſemus. Per octo aut duodecim dies bene habet. Sed tamen dolores ſe mediocres in regione pubis & lumborum perſentiſcere dicebat. Sed hi alias inferiores erant. Ecce dum eam primæ ſanitati reſtitutam credimus, gravius quam ante conflictatur, de nocte exacerbantur dolores, adeo ut ea manus ſibi inferre cogitet. Interdiu levantur, alvus adſtringitur, in inguinibus dolorem ſentit, & in ſuris tibiarum maxime in plantis pedum intolerabilem. Inſomnis nullo conſiſtit loco. Vomitiones æruginoſæ frequentes: renum regio inflammari videtur. Ad prima remedia & venæ ſectionem recurritur. Parum proficitur. Urinæ alias flammeæ, alias aqueæ, alias ſa-
Aetius ſerm 4 tetrab 4. buloſæ apparent: ſic erant diſtantes. Et quod urinæ diſtantes turbationem aliquam declarant Hippocrat quum in eadem urina eſt diſtantia, id eſt inæqualitas contentorum. Idem poteſt dici de urinis quum uno die ac altero alias aliter affectæ excernuntur. Nos uterinum aliquid eſſe dicebamus. Et obſtetrices & chirurgi narrabant collum uteri quodammodo diſtortum, & ingentem ritus calorem percipi. Ligamentorum cornuumque erat affectio aliqua, dolor tunc repetiit quum illa ſomniaret ſe a ſuo conjuge iniri, & coire voluptuoſe. Sic factus erat eo ſanguinis concurſus, & furor, appetentiaque uteri contigerat. Quodque mirandum, magis ab utero flatus erumpebant; quod Aetius obſervat in capi de inflatione uteri, & ſa-
Aph. l. 33. lib. 7. tyriaſi. 4 Et ut ingenue dicam, complicati erant affectus: ſatyriaſis erat quædam, & phlogoſis circum uterum. Secta vena in brachio, ſecta in malleolo magna quantitate. Cataplaſmata lenientia admota. Oxyrhodini embroche frequens. Nil aut parum proficitur. Tandem conſulitur clyſteribus anodynis, in quibus philonium romanum diſſolvitur. Injicitur oleum liliorum & violar. in uterum. Peſſi ex terebinth bdellio, opopan. ariſtoloch & tametſi phlogoſeos & ἐμπνευματουμένους ſuſpicio foret: tamen quia os uteri non contingebant, ex uſu peſſariorum profluvium ſanguinis ex utero exſpectabamus, eoque conſilio venam malleoli rutuderamus. Juvabatur peſſis, forte ob titillationem. Clinica mulier candelas ex ſebo indebat loco peſſuli: manifeſtam ſentiebat allevationem. Inditi ſunt hi peſſi.

4. opo-

℞ opopan. bdellii, gummi elemi an. ℥ ſ. terebinth. ʒ ij. ceræ ℥ j. fiat peſſus acutus pulvere diacolocynthidos.

Inſeſſus ex ruta, chamamelo, meliloto.

Sed quum hæc non juvarent, & dolores urgerent, & pectinis, inguinum, maximeque ſurarum, & plantarum pedis cum caloris ſenſu. Periclitatum eſt hoc remedium.

℞ rad. alth. & lilior. an. ℥ iij. mal. ſenecio. viol. biſmal. melil. chamamel. creſſionis an. m. iij. ſem. lini, cytemor. pſyll. fœnic. burgund. & alth. an. ℥ j. ſ. 5 hyoſci. & papav. albi an. m. iij. fiat decoctio in aqua. fiat paſſatura. in qua adde opii thebaici & populeonis an ℥ ſ. Fiat cataplaſma admovendum pubi, poplitibus, & inguinibus.

Veſica ſuilla impleatur eo decocto, & admoveantur. Eadem materialia capiantur, & coquantur pro ſemicupio. Per metrenchyten de eo decocto in uterum injectio fiat.

Renibus applicatum emplaſtrum ex philonio rom. & unguento Comitiſ.

Hoc remedio convaluit, dormivit, ſedati ſunt omnes dolores.

ANNOTATIONES.

1 *Colicos dolores ſæpe in epilepſiam deſinere novum non eſt, immo & in artuum reſolutionem. Quod Paullus Ægineta annotavit, & poſt eum Avicennas.*

2 *Convulſiones iſtæ febri ſupervenerant, & febrem quodammodo ſolverunt. Ita enim aliquando convulſio commode febri ſupervenit, ut ad finem lib. de criſibus docet Hippocr.*

3 *Et ſi quando alias in hoc maxime verum ſuit quod eodem loco quarto Acutor. in præcordiorum inflammatione ſectionem venæ eſſe principale remedium. Vide hiſtoriam Nicolai le Be. Et quum dolor in noſtra ægra regionem uteri attingeret, miram car toties e brachio ſanguinem ſuſtalerimus, potius a malleolo trahendus erat. Unde quæſtio præclara, an in utero inflammatione & dolores immo in ſuppreſſione menſium demendus ſanguis e brachio. Non vult Galenus cap. 11. lib. de ſang. miſſione. Reclamat quoque & demonſtrat Akakia in 2. ad Glaucon. Contra ſentit Aetius. Ac credo quoſdam Medicos medendo aberrare plurimum.*

4 *Si ea quæ ab Hippocrate dicantur de flatu in utero legamus lib. 2. de morbis mulier. multa huic mulieri talia ſymptomata eveniſſe comperiemus. Hac autem inflatio quum eſt inter anguſtias uteri, dolor eſt major. Non reformidas venæ ſectionem, quum caloris magni magna ſit ſuſpicio. Potuit eſſe inflammatio aliqua. Nam quum uteri fundus aut cavitas inflammatur, in imo ventre dolor eſt, & minimo digitorum preſſu irritatur. Nec eſt quod objicias quis vehementem non fuiſſe febrem, non enim in eo affectu ingentem eſſe neceſſe eſt. quum multis de cauſis moderata eſſe poſſit. Tamen accidentia horrifica ſunt ſæpe, & quæ Aetius cap. 83. Tetrab. 4. ſerm. 4. deſcribit. Chirurgis in ipſa ægram contingentibus quodammodo relaxatus uterus eſſe videbatur. quod non abſimile videri poterat,*

 ſiqui-

ſiquidem fieri non poſſet quin præ dolore magna aliqua mutatio in utero contingeret. Accedit frequens uſus chalaſticorum & oleorum, & rerum humidarum propter dolores applicatorum, quæ aliquam relaxationem afferre potuerunt, immo appetentia coitus & veneris abſtinentia paullulum de loco ſuo dimoveri potuit.

5 *Hippocrates non reformidat uſum narcoticorum in doloribus uteri.*

CONSILIUM LXXVI.
De Pleuritide.

FILIOLA domini Florei quum ſub dio, partim in ſole verſata eſſet, dolere caput cœpit, & tuſſire. Febris prehendit acuta, & quæ tamen ex intervallis major eſſe videretur. Omnes noctes plenæ moleſtiarum fuerunt. Maxime enim ad ſextam ſerotinam & febris & reliqua exacerbabantur. Jactabatur, nullo conſiſtebat loco. Tuſſis & tuſſiendi cupiditas illum perpetuo infeſtabat. Nil e pulmone educere poterat, tametſi eſſet ſtridula. In pulmone humoris concuſſatio, quæ obaudiretur. Sitis erat ingens & implacabilis. Frequens & brevis reſpiratio cum difficultate. Poſtquam tuſſiverat, ſtatim ejulabat. Aliquando in partibus externis febris miteſcere videbatur. Immo leniter perfrigerabantur ac ſi nova foret acceſſio. Sed illud fallax fuit. Pugnabatur cum febre, & tuſſi quod eam partim a capite excitari crederemus, partim a reſudatione ichoris a calefacta pituita in pulmone. Octavo die ſymptomaticus alvi fluor. Nono interiit. Aperto cadavere latus ſiniſtrum purulentum erat, & pars pulmonis quæ illud contingeret. Immo & pus, in capacitatem fuſum erat. Pleuritis fuit.

Nos valde decepti fuimus exiſtimantes tuſſim a capite eſſe. Sed quod eam frequens eſſet, & ſicca, & cum difficultate ſpirandi juncta, illud aut inflammationem in pulmone, aut in latere, aut in utroque ſatis ſignificare poterit. Tamen unum deſiderabatur, ut ægra de dolore lateris quereretur: Hoc exſpectabamus, interea ignoratione rei præſidium in inflammationibus thoracis uſurpari ſolitum magno incommodo omiſimus. Et ſi illud uſurpaviſſemus certis ſignis nequeuntes aſſequi utra pars eſſet affecta, e latere dextro ſanguinem nullo profecto detraxiſſemus, itaque puellæ pervicacia & moroſitas maximam periculi partem creavit. Rubor genarum non erat, tamen fere perpetuo adeſt in inflammatione partium thoracis. Item aliquando clauſo ore dormiebat, quod nos in eam adduxit opinionem, ut crederemus coſtas non eſſe obſeſſas. Sed omnis iſta ratio nos decepit valde. Tamen vix excuſari poſſumus quin ſanguinem demere debuerimus, quum inflammationis in thorace magna eſſet ſuſpicio. Ad ſectionem venæ & inſignis febris, & inflammationis ſuſpicio, & ſitis inexſtinguibilis, & jactationes ob incendium intus, & maxime difficultas illa ſpirandi hortari debuerant. Nam quum difficultatis differentiæ a motu ipſo ſumantur, ut velox, tardaque reſpiratio dicatur, a materia calida & frigida, a thorace, magna, parva, a quiete denſa, rara, quemadmodum magna & frequens

Digitized by Google

quens incendium in corde arguit, magna & cara delirium: parva & frequens in febribus aut œdema, aut impedimentum in thorace, ut inflammationem, aut quid ſimile. Quum videremus urgenti præſente æſtu puellam habere frequentem admodum reſpirationem, & tamen parvam veluti oppreſſo & coanguſtato thorace, de inflammatione aliqua ſuſpicari nos oportebat. Tamen hoc aſſerimus ſæpe nos obſervaſſe in pueris valde febrientibus frequentem parvamque reſpirationem, licet affectus thorax non eſſet. Sed nonnumquam magna intercidit reſpiratio in omnem dimenſionem dilatato thorace. At in hac puella nil tale obſervavimus: immo quum dilatare thoracem vellet, ſubſultabat quodammodo, & vociferabatur. Hæc a nobis eo conſilio ſcribuntur, ut quum alias, tum maxime puerorum curam ſuſcipientes, tanto diligentiores in eorum morbis nos præſtemus, quanto minus certos de ſuarum affectionum idea reddere nos ſolent. Immo cum pueris tamquam mutis ægris nos rem habere exiſtimemus; ut quoniam ex relatione, quæ tamen in dignoſcendis morbis plurima facienda eſt, nil certi, nilque penſi habemus, aliis conjecturis, ſignis & ſymptomatum obſervationibus nitamur, alioqui puerorum ſalus valde periclitatur. Nec enim ab iſta ægra puella exſpectandum erat ut dolorem lateris pungentem quereretur quo ſecundæ venæ occaſionem porrigeret, ſed aliis modis res erat aſſequenda.

CONSILIUM LXXVII.

De febre ſemitertiana.

DOMINA de Chalmontio & ea mulier quæ ad inſigne enſis regii commorabatur, eadem fere febre detineri videbantur, ſed forte ſatoque inæquali. Una enim jam grandævis, & male pulmonibus affecta interiit, altera non item. Febris erat aſſidua, alias intendiu, alias noctu exacerbationes habens. Una dies lævior, altera acerbior, in morem τριταιοφυὴς aut ἡμιτριταίου. Non tertiana erat exquiſita, quia horas duodecim ſuperabat; non abſolute tertiana, quia horas quindecim ſuperat, ut ſentit Galenus: forte longa videbitur tertiana, quod tempus intermiſſionis ſit admodum breve. Tamen quoniam nulla febris vacuitas viſa eſt, nomine tertianæ donanda non fuit. Et ſi forte remiſſio aliqua erat, minima occaſione prehendebat horror cum perfrictione quadam, adeo ut ad hemitritæon accedere videretur. Niſi forte timeamus ne Galenus nos rideat, ut & quoſdam ætatis ſuæ Medicos, qui longam tertianam cum hemitritæo confundebant. At longa tertiana remiſſionem habet & intermiſſionem aliquam, hemitritæus nil habet intermiſſionis, ut Galenus in Epidemiis ſcribit. Quamquam lib. de Typis longe aliter ſentiens, hemitritæis aliquam intermiſſionem attribuit. Sed puto hunc librum Galeni non eſſe. Febris dicta τριταιοφυὴς, hoc eſt tertiumgena, conſtituitur ab Hippocrate continua altero die remittens, quod Hippocrates τριταιοφυέουσα vocat, tertio quoque die exacerbatur. Hæc febris in mulieres dictas incidere videbatur, hujus hæc eſt deſcriptio.

Com. in aphor. 23. ſect. 2. lib. 6. Epid. Ibid. Galenus ſecum pugnat.

Digitized by Google

Sect. 2. li. 2. Epid. *Quum annus frigidus aquiloniusque cum humiditate fuiſſet, omnes per hiemem commode habebant. At ſub ver decubuerunt. Febres tunc continuæ tertianarum more invadebant, violentiſſimæ, longiſſimæ (idque ob coctionis difficultatem, & oppreſſionem naturæ a vehementioribus ſymptomatis) laborioſiſſimæ: lenes a primo, de cetero increſcebant: aliquantum remittebantur, rurſum ex intermiſſione vehementius increſcebant, &c.* Itaque febris quæ mulierem illam adoriebatur, erat potius τριταιοφυής, de qua videtur ab Hip-

4. Aphor. pocrate pronuntiatum: *Quæcumque febres tertia die fortiores ſunt omnes malæ, quoquo modo intermiſerint, &c.* Intermiſſionis vacuitatem cauſam habere putat Galenus aut inflammationem, aut humorum [illegible]. Ac de illis febribus quas τριταιοφυεῖς cum Hippocrate vocare poſſumus, quatuor notanda ſunt. Primum eſt, quod e malignarum febrium genere ſint, opinione

Com. in aph. 25. ſect. 2. lib. 2. Epid. Part. 23. ſect. lib. 6. Epid. Galeni. Secundum quod illis proprium eſt, ut & malignis febribus, ut diebus decretoriis deteriores fiant. Tertium iis convenit ut nox præcedens acceſſionem moleſtior ſit, ſecundum Hippocratem. Nam a frigido & bilioſo ſunt humore, ut mirum non ſit ſi de nocte moleſtias habeant. 2. Nam dum bilioſus humor acutam febrem facit, putreſcunt interea humores frigidi, unde reaccenditur febris: & tamen alio in loco hæc omnia hemitritæis tribui ſolent. Revera magna eſt affinitas inter hemitritæas febres & τριταιοφυεῖς, ut in noſtro Definitionum Commentario explicatum eſt. Quartum eſt quod notari debet: ſi febres illæ tertio quoque exaſperentur, quum tamen continuæ ſint, an illis diebus tertiis liceat aut venam ſecare, aut purgare? Non videtur, ſed potius moliendum eſt aliquid die minore. Revera ſi manifeſta tranquillitas comparatione facta cum alio die apparet, & apparet quoque manifeſta exaſperatio die altero, eligendus is eſt qui eam præſefert tranquillitatem, ut aliquid moliamur. In utraque muliere erat anxietas ſumma, quæ a calore acri omnia confundente, & os ſuperius ventriculi moleſtante contingebat. Implacabiles erant renum dolores, urinæ fere crudæ. Conjectabamus circum ventriculum collectam eſſe humorum copiam, unde defectiones animi excitato vapore ſequerentur.

Sed mirum fuit magis quod in illuſtri domina a Chalmontio apparuit: nam quum habitum corporis haberet tumiduſculum, pituitoſum, minime diſſolubilem, corpus internum æſtuabat, omnia quæ excernebantur erant bilioſa: tota maſſa ſanguinis erat corrupta. Et quod mirum, pulſus erat vibratus, qualis in ingentibus inflammationibus apparere ſolet. Quumque eſſet annoſa, mirabantur Medici quomodo in febris aſſiduitate iſta pulſus vibratio, elatio, magnitudoque tamdiu perſtitiſſet. At animoſa erat mulier, nullis aut corporis, aut animi laboribus defatigari ſolita, nulli pene celeritate ceſſens, iraſci celeris, ad omnes actiones expedita: cor compactum habebat, & facultatem vitalem omnium validiſſimam habebat (nec enim tamdiu tam violentæ diræque febris moleſtias tuliſſet) de eaque illud dici potuit quod in

Aph. 49. lib. 2. aphor. ſcripſit Hippocr. *Qui conſueti ſunt labores ferre, etſi imbecilli ſint, aut ſenes, non conſuetis fortibus atque juvenibus facilius ferunt.* Itaque pulſus erat validus, quum vitalis facultas eſſet valida, auctus erat uſus, inſtrumentum cedebat, ut mirum non

fuerit

fuerit ſi talis pulſus extiterit, & revera talis ad finem uſque perſeveravit. Sed quod magis mirum fuit, eſt quod uno die quinquies aut ſexies rigeret ac ſi nova acceſſio foret. Horroris illius aut rigoris cauſam aut conjiciebant novæ materiæ accenſionem, aut ſuppuratum in pulmonibus, aut aliquid ſimile. Obſervatum eſt ab antiquis frequentis & per vices repetentis cauſam horroris eſſe ſuppuratum, quod in pulmonibus hoc facit; ſed ſi in pulmonibus id fit, multo magis, aut pariter quoque in aliis partibus fieri debet. Aperto cadavere ſiniſtra pars pulmonis erat purulenta, ſed id crebri horroris cauſa non erat. Nam ſtatim ab iſto horrore calor adurens ſurgebat manum tangentis feriens, adeoque vola manus & planta pedum incaluerat, ut nullus fere eum calorem ferret. Horroris autem illius cauſa eſſe potuit inæqualitas quædam materiæ, & τὸ ἀταραχον, ut quæ materia in majoribus venis coercetur, & unius modi eſt continuam faciat calore continenter cordi communicato, necnon vapore elato, quod dum fit a calore iſto alia corrumpitur materia in habitu corporis (in quo ficus periodicarum febrium continetur & conſiſtit) eaque materia reduplicationis eſt cauſa, quæ reduplicatio habet aut levem perfrigerationem, aut horrorem anteſignanum, ut idem fiat quod in hemitritæis febribus quas κατ' ἐξοχὴν φρικώδεις paſſim cum Hippocrate Galenus appellat. Quotidiana enim habet frigus tantum, & ſi continua eſt, non habet. Tertiana autem rigorem habet, & tamen quum hemitritæus ex quotidiana continua (quod tamen minus proprie dicatur, quum nomen quotidianæ continuitatis nomen excludere videatur) & tertiana intermittente componatur, dum ita confunduntur, ſymptomata quoque confuſa habent. Et qui horror per ſe neutrius eſt ſi ſola ſpectetur, utriuſque confuſæ eſſe poteſt. Et libri prioris ad Glauconem Paraphraſtes dum quærit in quas febres rigor horrorque incidant, agnoſcit intermittentes, quibus nimirum horror aut rigor periodicus eſt anteſignanus, item ſemitertianis quibus proprius eſt horror, immo κατ' ἐξοχὴν horrificæ dicuntur. Quamquam Galenus docet poſſe exiſtere ſemitertianas ſine horrore, ſed hoc in uno tantum caſu ponit, quum ſcilicet tabeſcentes comitatur febris ſemitertiana, ſucceſſu enim temporis horroris occaſio tollitur, præſertim materia pituitoſa conſumitur horroris cauſa, niſi forte aliunde horreſcendi veniat occaſio. Aut enim a ſuppurato oriri poteſt, aut forte quia diuturnitate temporis corpus & excarne & exſangue redditum minima occaſione inhorreſcit. Ergo de periodicis & ſemitertianis dicta ſint. Nunc de continuis. Quædam ſunt continuæ, homonymos tamen dictæ, quæ quum ex multis particularibus acceſſionibus procedant, ſic ut prioris finem altera acceſſio cum horrore præveniat; & in his horror adeſt. Aliæ quoque permultæ ſunt continuæ, & quæ una finiuntur acceſſione, a levi rigore vel frigore incipientes ob materiæ inæqualitatem, vel malignitatem. Sunt & aliæ quas Hippocrates horrificas vocat (ego vero hoc non legi, nam ſolas ſemitertianas horrificas vocat, & hanc admittit appellationem Galenus) quod per totam fere acceſſionem earum corpus inhorreſcat, atque vel reduplicato febris incremento, vel eo ipſo citra reduplicationem inæqualiter.

Com. in art. 5 ſect. 3 lib. 1 Epid.

Com. in part. 5 ſect. 3 lib. 1 Epid.

qualiter increſcente. In quibus ſi longioribus intervallis horror remeat, reduplicatio dicitur & fit, maxime in ſemitertianis; ſin brevioribus, horrificus, inæqualiſque motus dicitur.
§ 4. 4 Sed audiamus ipſum Galenum, quem citat Paraphraſtes, locum enim haud legi. *Febrium continuarum tertio die repetentium quædam cum horrore venientes, quum a primo impetu ad incrementum ſe conferunt, tametſi non mediocriter progreſſa videantur, alterum horrorem cum conſtrictione inducunt, ab hoc alterum incrementum, deinde aliam conſtrictionem & horrorem: nam iterum bis & ter repetunt. Poſtridie aliam priore minorem habent acceſſionem ſine priorum repetitione, iſque eſt perpetuus ordo, ut binis binis diebus fiant acceſſiones.* Et illud, *binas, binis diebus*, interpretor, tertio quoque die duæ acceſſiones fieri videntur. *Aliæ ſunt continuæ tertio quoque die repetitiones habentes citra illas horrificas invaſiones, utramque habent acceſſionem tertio quoque die, acceſſione carent ſecundo die, unum enim habent continuum & æquabile ab invaſione ad vigorem incrementum.* Priores febres ἡμιτριταίους vocaveris, poſteriores τριταιοφυεῖς quæ τριταιοφυεῖς medium locum habent inter ἡμιτριταίους & intermittentes febres: nam illis ſunt meliores, his vero deteriores. Et pro utriſque notanda hæc diſtinctio, quod in hemitritæis tertio quoque die duæ fiant acceſſiones, & ſecundo die ſit una acceſſio. 6 Quod mirum cur ſecundo die dicat fieri unam acceſſionem, quum continua ſit quotidiana. Sed ego puto manifeſtum quoddam eſſe argumentum cujuſdam [illegible], quod non adeſt in iis quas vocat τριταιοφυεῖς. Nam tertio quoque die ſine horrore habent aliquam repetitionem, ſeu acceſſionem, ſecundo die non habent acceſſionem, quum ſit uniuſmodi febris. Item ſciendum in hemitritæis manifeſtos eſſe horrores & inæqualitates, quod in his quæ dicuntur τριταιοφυεῖς non cernitur. Niſi forte dicas & objicias illud Hippocratis deſcriptionem febrium τριταιοφυῶν facientis in Epid. *Rigores omnibus inordinati erant & errantes.* Si ergo horrores ita in illas continuas incidunt, in quo diſtinguetur hemitritæus καὶ τὸ τριταιοφυὲς; Nos dicimus aliud eſſe inordinatos eſſe rigores tantummodoque in febribus continuis, aliud dicere ordinatos eſſe. Nam in hemitritæis non ſunt inordinati, errantes & minimi, ſed validi, ſtati, & vehementes. Et ideo proprie dicuntur horrifica. Sed ſi in alia febre continua erratici incidunt horrores, non perinde horrificæ vocabuntur. Quod ut plenius intelligatur, cauſa & hemitritæi & tritæophyeos eſt explicanda. Verus hemitritæus a duobus humoribus eſt, a biliroſo & pituitoſo: & ſi æqualiter exſuperet humor uterque exquiſitus, fiet ſemitertianus typus. Prout autem humor unus paucior eſt altero, ita quoque aut vera aut non vera ſemitertiana eſt. Vera febris τριταιοφυὴς ab humore quidem biliroſo, ſed lentiore febre fit & coctu difficiliore. Quod ſi horrores habeat, non jam unum humorem agnoſcit, ſed duos, & ad hemitritæon accedit. Preinde Galenus eod. Commentario de tritæophyis horrores errabundos loquens, aut eas a duobus humoribus oriri, pituitoſis & biliroſis. Et fere illum τριταιοφυεῖς explicat, idem dicit quod & de hemitritæis. Atque ut ingenue dicam, magna eſt

Part. 25. ſect. 2 lib. 1 Epid.

Com. in part. 25. ſect. 2 lib. 1 Epid. Com. in part. 5. ſect. 3 lib. 1 Epid.

ſocietas

ſocietas inter utraſque, præſertim quum horrores ſunt conjuncti. Itaque cum doctiſſ. Arabis de aliis horrificis continuus ſcribit: *Si longioribus intervallis horror remeat, reduplicatio & dicitur & ſit, maxime in ſemitertianis. ſin brevioribus, horrificus inæqualiſque motus dicitur*. Obſcurius enim dicit quod nos ante diximus: Si ſtati ac vehementes, & ex majori intervallo horrores redeuntes, tunc vera eſt ſemitertiana: ſin erratici ſint horrores, parvi, & ex brevioribus intervallis, continua potius τριταιοφυὴς dicetur. In hac muliere febris erat τριταιοφυὴς, ad ſemitertianæ naturam accedens, & humor pituitoſus quidam ſecretus videbatur, qui novorum horrorum erat occaſio. Nec alienum erit monere Galeno placuiſſe cum veteribus febres iſtas τριταιοφυεῖς inflammationem ſequi partium internarum. Quod & in hac muliere obſervatum eſt: totum enim corpus internum incendio conflagrabat; & quum iræ eſſet præceps, in ejus cholidocho novem lapilli ciceribus rubeis duplo majores inventi ſunt. Hepar incendio induruerat: totus ſanguis putris erat & lacteus. Obiit die 27. totius morbi. Comm. in part. 5 ſect. 3 lib. 1. Epid.

Sed & unum animadvertere oportet, quod & thenſinis, & diagnoſin in primis facit omnibus jecorariis, id eſt, quibus grandius hepar, amplius, tumentius & calidius, quum febribus magnis prehenduntur, maxima ex parte tempore urgentis febris dolores in claviculis 7, & ſecundum omoplatas ſentire ſatis vehementes. In pleuritide quidem quum uno loco inflammatio aut phlegmone conſiſtat, tamen in parte longe remota ob communicationem & continuitatem membranarum dolor intolerabilis ſæpe ſentitur qui majores ſæpe moleſtias exhibet quam ipſa pleuritis. Et ſigna diagnoſtica pleuritidis aut 2 Acut, ſuperiores, aut inferiores partes occupantis Hippocrates deſumit ex dolore aut claviculas aut ileos regionem occupante, hepate accenſo, aut inflammato, aut per inſignem febrem æſtuante plurimum, dolor poteſt ad jugulum pervenire. 8 Reperio enim bifariam dolorem tenſivum ratione ipſius jecoris ſurgere. Aut enim hepar nothis coſtis alligatur, & tunc dolor ad claviculam percipitur ratione diſtentæ membranæ 9. Quibus non alligatur, a viſorum ipſorum potius quam membranarum diſtenſione dolor ſurgit. Et ut ait Galenus, proprius venæ arteriæque dolor, veluti in longitudinem extenſæ chordæ Lib. 28. loc. aff, ſpeciem refert. Quod eſt notandum, ne quum hos dolores in febribus aut inflammationibus hepatis ortos videris, fruſtra de catarrho communicaris. Probabile eſt enim dolores pro partium affectarum ſitu aut eſſe ἀνάρροπα aut κατάρροπα. Actum die 15. Septemb. 1574.

ANNOTATIONES.

1. *Hæc febris fuit ea, quam τῦφον vocat Hippocrates libro de internis affectionibus.*

2. *Febres τριταιοφυεῖς mediæ ſunt inter hemitritæas & tertianas longas, aut alias febres quæ habent intermiſſionem. Comm. in Aphoriſm. 23. ſect. 2. lib. 6. Epidem.*

3. *Galenus docet quam acer calor excitetur ob fumoſam ſubſtantiam a pituita putri & ſalſa excitatam. Comment. in par. 16. lib. 4. Acut.*

Re-

Revera inæqualitas materiæ cauſa fuit illius horroris tam frequentis.

4. *Iſta deſumuntur ex Epidemiorum Commentario, & propriè ad τριταιοφυεῖς febres poſſunt attribui.*

5. *Vel leges: In binis diebus tres fieri acceſſiones, ut uno leviori die fiat una acceſſio pituitoſa, ſecundo duæ acceſſiones.*

6. *Nomen παροξυσμοῦ etiam in continuis poteſt uſurpari: nam quum febris exaſperatur, licet continua ſit, poteſt dici παροξύνεσθαι.*

7. *Nam quemadmodum ineuntibus paroxyſmis intumeſcit & expanditur hepar contingens diaphragma, unde difficilis ſpiratio contingit; ita quoque dum æſtuat jecur, intumeſcentia eſt quædam; hinc tractus ſimilis contentio: quo fit ut per communicationem vaſa ſuperiora afficiantur.*

8. *Quia tamen corpus hepatis unum eſt & continuum, ſæpe ſigna inflammatarum gibbarum & ſimarum exquiſite dignoſci non poſſunt.*

9. *Membranarum dolor eſt punctorius, ſenſimque expanditur, punctorio ſenſu tamquam in centro laborantis loci in parte eſt. Tenſionis ſenſus circumcirca muſculum eſt. Vide cap. lib. de ſanguinis miſſione, & cap. 1. lib. 2. locor. affect. Sic unum & idem poteſt punctorium ſenſum inferre & tenſivum, ſed diverſa ratione.*

CONSILIUM LXXVIII.

De ſanguinis ſputo.

DUÆ ſunt partes in ægro iſto, quæ aut infirmitatem, aut vitium, aut utrumque videntur contraxiſſe, pulmo, & lien. Quæ quum alias, tum maxime in iis quibus hepatis intemperies eſt aliqua calida, propterea acrioris ſanguinis parens & procreatrix, facile ſuæ infirmitatis ſignum edunt aliquod. Lien quidem, dum hepar non bene repurgat, quod plus ſucci nigri generetur, aut quod imbecillus fiat, post legitimo alimento a jecore ſuppeditato, non confirmatus. Pulmo autem, quia quum ſit pars biloſa, facile attrahens ob motus perennitatem, ut in Epidemiis Hippocrates annotavit, *Attractio, pulmo, incendium*, ideſt, æſtus ingens in partibus, & raritas, motuſque perpetuitas pulmonis attractionis ſanguinis & ſpiritus maximæ cauſæ exiſtunt, fit ut ſi acrior ſit ſanguis qui a jecore fluit, rapiturque, augeatur aliqua ex parte intemperies, & hæmoptyſi æger ſit obnoxius, unde tabes: quod huic ægro noſtro jam a longo tempore contigit. Nam qui una cum tuſſi e pulmone ſanguis educitur, extruditurque, exulcerationis ſenſum exhibens, ſatis declarat duorum alterum, aut acriorem eſſe ſanguinem qui ab hepate in cor, & ab hoc in venam arterioſam reſilit, unde aliqua fit διάβρωσις, aut tenuiorem eſſe, unde anaſtomaſis, aut diapedeſis. Nam quum nutritio pulmonis, & aliarum partium, ſententia Galeni non tum per oſcula venarum, quam per earum tunicas fiat, natura arterioſam venam machinata eſt artificioſe, ne vaſis raritas & pulmonis validior attractio efficeret ut ſtatim ſanguis, qui eſt pulmonis nutrimentum, abſumeretur, & ſic cauſa eſſet marcoris ipſius pulmonis, affectumque illum induceret, quem Hippocrates

Google

in libris de Morbis tabem ſiccam vocat, quemadmodum & pulmonem ſiccum. Sic vaſis arterioſi craſſities facit ut reſtagnet, reſideatque ſanguis, & tardius in nutritionem pulmonis faceſſat. Itaque ſi qua venæ arterioſæ tenuitas a natura eſt data, & ab ipſa conformatione, ut iis contingit quibus natura venæ ſunt anguſtæ, & inſtar tenuium ſtaminum, ii facile ſanguinem e pulmone educunt. ſed id periculo caret, quum tribuendum hoc ſit tenuitati ipſius vaſis. Sed ſi vas ipſum rite conformatum, ſi craſſiuſculum & pluribus villis intextum, & tamen eductio ſit ſputi cruenti ſæpe, hoc cacochymiæ acrimoniæque humorum adſcribendum. Ita enim omnis humor acer erodit, ſibi viam facit, cuniculoſque agit. Propterea perperam Medici faciunt, qui ubi primum aliquem hæmoptoicum vident, illum frequenti venæ ſectione fatigant: ſic enim pulmoni & lateribus infirmitas conciliatur. Itaque diſtinctione opus eſt: nam ſi eductio ſanguinis aut propter tenuitatem ſanguinis, aut venæ arterioſæ gracilitatem contingit, hic parciores in ſecanda vena eſſe oportet. ſin omnibus rite comparatis ob ſanguinis pravitatem id fiat, liberaliores eſſe fas eſt, alioqui graviter in commoda ægrorum peccatur. Nos autem in hoc ægro noſtro potius animadvertimus conjecimuſque ſanguinis calorem, acrimoniamque cujuſdam δυσκρασίαν cauſam eſſe, quæ in tabem ægrum conjectura eſt, niſi arte provideatur. Quemadmodum enim hominibus alatis quos 6 Epidem. πτερυγώδεις vocat, ſententia Galeni flatus ruptionis venarum cauſa eſſe poteſt, qui flatus ob imbecillitatem caloris ſurgere ſolet in ejuſmodi hominibus ita alatis factis per facultatis formatricis impotentiam; unde tabi obnoxii ſunt maxime, ita quoque acer calor ejuſdem affectus cauſa eſſe poteſt, dum humores & ſpiritus generat acres, ſubtiles, acutos & mordaces. 1 Juvare quoque poteſt deſtillatio a capite. Tamen in eam venimus opinionem, ut non exiſtimemus caput per ſe non eſſe affectum, ſed ex eventu tantum. Si enim deſtillatio ipſa hæmoptoiſeos auctor fuiſſet, jam tabidus interiiſſet. Quinto enim Methodi medendi cap. 14. & 15. ſatis docet Galenus quam brevi tabeſcant quibus ſemina deſtillatio ſputi cruenti auctor eſt. 2 Sed ſi aut conformationis vitio, aut acrimonia ſanguinis id fiat, non tam præceps eſt morbus. Sic errant qui in omni metu tabis, & omni tuſſi ad caput recurrunt tamquam auctorem primarium. Sæpe enim id tantum contingit ſecundario. Hippocrates hoc primus animadvertit lib. 2. de Morbis, dum docet quomodo caput pulmoni conſentiat in attractione. Nam pulmo calfactus attrahit, & caput facile caleſit, unde utraque pars conſpirat in perniciem ægri. Tamen facile qui affectus erat ſecundarius, fit primarius in iis qui ad tabem devergunt ob tabificam qualitatem. 3 Hujus ægri affectum lib 2. de Morbis depinxit, dum deſcribit affectum quem Græce vocat φθόην, quæ non oritur aut vitio parentum, aut ulcere concepto in pulmone, ſed tantum propter intemperiem quamdam partium. Ideoque ait eum affectum eſſe curabilem, & ante annos decem non necare.

De ſplene non putamus laborandum: quandoquidem non exiſtimamus id tanti eſſe ut eo convertamus noſtram induſtriam. Etſi enim ſigna quædam eluceant quæ aliquid hypochondriacum reſipiunt ac redolent, purgatus levi-

in iſta fore ſi hepati conſultum fuerit. Accedit forte quod quum natura ſit ſatis hilaris, diuturnæ infirmitatis tædio affectus, & ſanitatis deſiderio languens, animum ſuum demiſerit, ac contraxerit.

Ac cenſemus primo quoque tempore repurgato prius corpore illum ad uſum lactis aſinini reducendum eſſe, habeat domi paratam opiatam ex decocto rerum aperientium & thoracicarum cum multo polypodio, in quo incoquentur ℥ iij folior. ſenæ, additis ℥ ij. caſſ. & ℥ j. conſerv. bugloſ. & capill. ven. fiet opiata utenda aliquando, ut tibi videbitur.

Cenſemus ſemel aliquando repurgandum ſatis valido medicamento, ut diaphœnico, aut electuario diacarth. diſſoluto in juſculo ad eludendam vim ſcammonii. Et ne mirum ſit cur probetur aliquando validior purgatio, quum in morbis thoracis ab omnibus recentioribus lenientia medicamenta probentur: dicimus id fieri propter humorum acrimoniam & cacochymiam, quam non ſuperabit leniens & eccoproticum medicamentum. Quod facimus conſilio Galeni, quem Fracaſtoreus ſecutus eſt cap. 15. lib. 5. Methodi, ubi diſputat de curatione hæmoptoicorum per diaurotin & capitis vitium. Locus præclarus. Bis anno ſecabitur vena, ineunte autumno proximo ſecanda erit. Veſperi cubiturus utatur conſerva roſarum, nenuph. viol. additis gran. maſtic. & olib. habeat ſyrupos domi ad juvandum expectorationem. Quantum fieri poteſt vino abſtineat. Utatur cibis potius. Paretur pulvis ex ſaccharo cando, pulm. vulpis, pulvis glycyrrh. cujus cochlear in ovum immittatur, & capiat mane. Vel trochiſci ex hoc pulvere formabuntur cum gum. tragacant. addito pulv. boli arm. aq. roſar. lot.

ANNOTATIONES.

1. *Omnis puris excretio poſt ſputum ſanguinis mala. Sputionem ſanguinis omnem non ſequitur puris excretio: ſed ſi* [illegible]*. Talis eſt autem omnino ex pulmone. Hippocr. Aphor. 15 lib. 7.*

2. *Sed hunc morbum melius Hippocrates explicat lib. de internis affect. & vocat tabem ex deſcenſu putris pituitæ. Locus præclarus. Hippocrates valenter purgat.*

3. *Talis phthoe a capite eſt,* [illegible]*, ut Hippocrates 2. de morbis loquitur omnia. Sed inter cæteros locus unus præclarus eſt lib. 1. de morbis, quomodo pituita liquefacta deſcenſus afferat incommoda in oculis, pulmone, ventriculo.*

4. *Circa hunc ægrum, & alios conſimiles duo quæri poſſunt. An validis opus habet medicamentis, quod Hippocrat. & Galen. videtur convenire. Item an in ſuſpicione puris & affectorum pulmonum, juſculorum, & rerum liquidiorum uſus conferat. Nam putres ſunt, ſæpe declarat puris ſputum, nec modo vomica eſt aliqua, ſed corpus ipſum vitioſum eſt. Si ſiccum ſano propinquius, errant qui nimium humectant. De hac Galenus cap. ult. lib. 4. loc. affect. & lib. 2. Epidemiorum.*

6. *Hippocrates conformiter ad iſtam opinionem lib. de internis affect. in deſcenſu putris a capite pituitæ valenter purgat.*

CON-

CONSILIUM LXXIX.

De Febre Typhode,

UXOR Domini Vaillart menſe Julio incidit in febrem typhoden ab antiquis vocatam. Focus ejus in partibus alvo propinquis erat conceptus in materia phlegmatica miſta bile, aut in materia biliosâ pituitæ factâ, ut ita loquar, & ſymptomata elucebant utriuſque humoris mixtionem ſignificantia. Quum febris exacerbabatur obmuteſcebat, pulſus deficere videbatur, ſyncopizabat, vigilabat, obdormiſcebat alias, & id genus terrifica erant ſymptomata. Verebantur medici ne cerebrum ſecundario læſum tandem alteraretur, unde aut cataphora, aut coma vigilans ſequeretur. Tametſi autem langueret pulſus, tamen a validis medicamentis Medici non deſtiterunt, quod viderent exigendam, oppugnandamque multiplicem materiam mali auctorem.

Sæpe repurgata eſt medicamento ex rheo & folliculis. Clyſteres frequentes injecti ad evacuationem & revulſionem. Viceſies ſumſit cornu unicornis, & reliqua cardiaca. Sed id fruſtra fiebat, quum malum tyrannidem in cerebrum exerceret, unde metus cataphoræ & paraphrenitidis, his remedus occurſum eſt.

℞ *folior. pæonia, fænic. ſalvia, majora. betonica, an. m. j. rad. pæonia, angel. acori an. ℥ ij. ſcariola, acetoſ. florum nenuph. an. m. j. mercur. beta an. m. ij. Fiat decoct. in ſero lactis, addenda epithym. ℥ ij. In colat. diſſol. confect. hamech ℥ j. diaphœn. ʒ ij. ſyrup. roſar. pallid. ℥ j ſ. fiat clyſter.*

℞ *olei caſtor. ℥ j. ol. chamam. ℥ j ſ. pro litu colli.*

℞ *olei chamam. ℥ ij. cum pulv. angel. & caſtorei. fiat litus.*

℞ *aquar. pæonia & angel. an. ℥ ij. paſſent per manicam hippoc.*

℞ *theriaces & mithrid. veteris an. ʒ ſ. conſer. roſar. borag. meliſſ. an. ʒ iij. pro corde.*

℞ *deſtill. reſtaurat. & aqua hord. an. ℔ ſ. Utatur.*

Quum ingens in toto ventre incendium perciperetur, hoc quod ſequitur præſcriptum eſt.

℞ *mucag. ſem. alth. pſyllii & cydon. extract. in aqu. roſ. an. ℥ iij. cerote ſantal. ℥ j. aceti ℥ ij. ol. roſ. & chamam. an. ℥ j ſ. Fiat linimentum pro tota ventre.*

℞ *aqu. imperialis & aqu. ſalvia an. ℥ ij. Utatur. Item & mithridatio.*

℞ *decoct. hordei ℥ iv. ſyrup. nenuph. ℥ j ſ.*

Et tunc incumbebant Medici in ſomni conciliationem.

Parata hordeata ex cremore hordei non contuſi, ſed expreſſi. Dealbatum eſt hordeatum amygdalis, & dulcoratum ſaccharo roſ.

℞ *conf. alkermes ℈ j. conſer. bugloſ. nenuphar. an. ʒ ſ. raſur. unicor. gr. ij. cum foliis auri. fiat bolus.*

Repurgata confect. hamech & rheobarb.

℞ *conſer. nenuphar. & roſ. an ʒ vj. aceti ℥ j ſ. lactuca m. ſ. Fiat fronteſſ.*

℞ ra-

℞ raſur. unicor. gr. iv. raſura eboris, margar. elect. an. gr. v. capiat cum aqua cardui.

℞ abſynt. roſ. rub. fol. ſalviæ, major. an. m. j. ſantal. ℥ ij. Fiant ſacculi pro ſtomacho.

Clyſteres injecti diſſolutis ℥ ij. caſſiæ & ℥ j. catholic.

℞ aqu. lactuc. ſolan. acetoſ. roſ. an. ℥ ij. aceti roſ. ℥ j ſ. pulv. roſarum, ſantal. an. ʒ ij. pulv. abſynth. ʒ j. Fiat epithema pro jecore.

℞ flor. nenuph. viol. bugloſ. an. p. j. ſolior. lactu. m. ſ. papav. albi, cap. j. ſemin. melon. ʒ j. Fiat decoct. pro doſi. & cum ℥ j. diacody potui.

℞ ſem. raphan. ʒ j. ſem. atripl. ʒ ſ. coquantur in oxymel. ſimpl. In colat. ad ℥ iij. diſſol. ſucci amygdalar. dulc. ℥ j. ſ. fiat vomitorium.

Ad renes ſiunt irrigationes ex aqua ſolatri, ſemperviv. lactuca, cum aceto.

CONSILIUM LXXX.

De Gonorrhœa virulenta.

MERCATOR quidam una muliere non contentus, quantum licuit libidinoſe vitæ · & cum proſtibulis verſatus, inquinatus eſt, unde & gonorrhœa & ulcuſcula cacoethea in pudendo manaverunt. Tamen ſibi præcavens, advocato Medicorum conſilio, in luem non incidit. Sed quum rem leviuſculam putaret, ſemine illius virulentæ gonorrhœæ intempeſtivius ſuppreſſæ redivivo ſentit dolorem acerbum in ſpina, & lumborum regione: imo in pene ulcuſcula repullulant, ſtatimque evaneſcunt. Difficultatem ſpirandi nonnullam habet, macrum eſt, macreſcit in dies, dolet totam ſpinam, & lumbos. Inito conſilio dictum eſt id totum eſſe a reliquiis iſtius virulentiæ, quæ ſenſim vires acquirit: imo & rudimentum eſſe illius affectionis quam Hippocrates in libris de Morbis tabem ex dorſo vocavit. Itaque tametſi ad oppugnandam vim morbi valeret uſus guaiaci, tamen de macie erat verendum. Itaque creditur ſatius eſſe corpus reficere, & interea non eſſe alienum ut interponeretur uſus hydroticorum temperatorum, ut non proliciantur ſudores, ſed ut potius ſenſim humores deſiccentur, & maligna qualitas emendetur. Conſilii hæc ſunt capita.

Bis hebdomadæ injiciatur clyſter emolliens & detergens. Primo quoque tempore utatur bolo caſſiæ cum rhabarbaro. Aperiatur baſilica dextri brachii ad tria vaſcula.

Utatur ſemel pauca terebinth. cum ſyrupo de althæa. Pauca autem ſit quantitas, ne hinc alvus ſolvatur, ſed tantum ut vaſa munda fiant.

Linatur frequenter ſpina oleo maſtiches, cytonio-roſato cum aceto.

Deinde utatur lacte aſinino per dies viginti continuos.

In paſtibus decocto ſarſeparillæ diluto ſatis, idque cum paſſulis.

Tandem quum renutritus fuerit, ad decoctum ſchinæ & ſarſeparillæ minime dilutum adducetur, ſi ſemen mali longius diſſeminetur.

Et

Et quum perſeveraret dolor, & calor ſummus in renibus, hoc quod ſequitur fuit inſtitutum

℞ ſapæ lib. ſ. mucaginis decoctionis malvæ, biſmal. violarum, ſeminis pſylii, melonum: adde opii ℈ ij. & applicetur inſtar cataplaſmatis regioni renum.

CONSILIUM LXXXI.

De febre Aſſode.

LAURENTIUS Prætor poſt curas, ſollicitudines, iras, & intemperantem victum, generoſorumque vinorum uſum, horruit, & inſigniter febricitavit. De eo verum illud Hippocratis: *Morbi ſenſim generantur, ſed affatim repenteque adoriuntur.* Quum ſolita exerceret munia in acutiſſimam febrem incidit, ſtatimque magna virium jactura apparuit. Nox implacidiſſima, jactationes, æſtus, ſitis implacabilis, faces paullo poſt hippocratis. Natura viſa eſt choleram morbum tentare. Excreta ſunt ὑδατοχολη, multi generis, fœdiſſima: pulſus parvus, frequens, difficilis reſpiratio, ſopor. oppreſſio ſtomachi: deſurgebat ſæpe, ſed inaniter, & falſa quædam erat imaginatio & opinio aut flatus, aut doloris ventrem urgentis, quod animum laborare, delirioque occupari ſignificat; quemadmodum Hippocrates ſcripſit, & apertius Galenus in Comment. *Ventrem tum murmuramen, tum rugientem cum inanibus ſurrectionibus, quidam phreniticon eſſe contendunt. Sic duobus errant modis: nam nec ea quæ ſub ſenſum cadunt ſentiunt, quamquam cum dolore fiant: vel quæ ſub ſenſum cadunt videntur ſentire. Altero modo, quia ſæpe e lecto deſurgunt ac ſi ſollicitate & demorſi eſſent. & tamen non mordentur. Sic falſo ſe morderi putant.* Par. 16 ſect. 3. Prorrhet.

Tametſi ex uſu videretur ſectio venæ, nil tentatum eſt ob virium metum. Tamen urgente difficultate ſpirandi, & æſtu ſummo, ſecta vena. Nihilo levius habuit. Quæcumque excernerentur ſive ſupra ſive infra, omnia cruda erant. Urinæ citrinæ, confuſæ · ὠμαί. & poſt miſſum ſanguinem deterior virium conditio fuit. Quinto interiit. Morbus periculoſus fuit. Aliquid fuit παραφρόνησις, tamen pulſus inflammationem non indicabat. Ex intervallis dolor erat lateris aliquis, ſed fugax. Rondeletius autem obſervat cum peripneumoniis adeſſe dolores nonnullos laterum & ſterni, febris, ut prædictum eſt, vehementiſſima adorſa eſt, & ſtatim ſecuta eſt virium magna jactura. Jactatio erat & anxietas ἀσώδης infirmitatem naturæ & obſidionem ventriculi deſignans. Et febris erat ἀσώδης. Nec mirum ſi horrifica ſtatim fuit febris, qualis phrenitico obtigit in Epidemiis. Nil profectum, quod remedia morbo eſſent inferiora.

CON-

CONSILIUM LXXXII.

De hepatis inflammatione.

JOANNIS Puthonne uxor poſt ſollicitudines, curas, quum valde cacochyma eſſet, in ardentiſſimam febrem incidit. Nullo loco ſtare poterat: vires febris eundo acquirebat. Jactabatur plurimum: utrumque hypochondrium intumuerat. Ne minimum quidem digitorum pulſum ferebat. Denſitas erat linguæ ob ingens incendium & defectum humiditatis. Septimo ictenca interiit. At hic icterus licet ſuo die critico eruperit, tamen funeſtus fuit, quia non tam erat a ſuffuſione bilis quæ febrem committeret, quam a phlogoſi ipſius hepatis. Et revera leviter tantum corporis ſuperficies erat infecta, nec morbi par erat ſuffuſio. Hepar erat inflammatum, & fauces præcludi viſæ ſunt, quod ad claviculas dolor pertineret. Sanguis tantum ſemel detractus, quod jam morbi dies exactus foret antequam Medicus vocaretur.

CONSILIUM LXXXIII.

De febre continua cum eruptione parotidum.

TONSOR quidam juvenis pituitoſus partim & ſanguineus quum loco & tempore curaretur, ſeptimo die morbi ſudores habuit copioſos. Octavo die ſumma virium erat jactura facta. & quum febris expers foret, necnon ſatis luculentam habuiſſet hæmorrhagiam, tamen nono die parotides apparuerunt. Illæ erant ſatis manſuetæ, potius quantitatem materiæ quam qualitatem ſecutæ ac præſeferentes. Digerendis illis conſultum eſt, mox ſuppurandis. Nil profectum eſt. Tamen quum recurreret materia quæ aliorſum rapi videbatur, tandem majoribus machinamentis ſupparatum tentandum fuit. Hinc diſcas ſæpe non eſſe funeſtas parotides, ut in pleriſque ſolent, præſertim ſi materia earum ſit *λευκὸς ἢ ὠχρὸς*, quo-
1 Epid. ſect. 1. modo multas in Epidem. innocuas eſſe teſtatur. At in Prorrhetico biſa-
3. Prorrhet. riam parotidon eruptionem malam eſſe probat, tum quod per parotidas abſceſſus morbo non ſit par: tum quod qui abſceſſus ad partes ſuperiores fiunt, pernicioſi eſſe ſoleant.

CONSILIUM LXXXIV.

De febre continua.

CUJUSDAM Victoris uxor quum febre laboraret continua morbo jam progreſſo Medicos accerſivit. Affecto jam morbo illud faciendum fuit, quod jam factum, ſi de re maturius conſultum, oportuiſſet. Et quum ſero melius fuerit præſtari quam numquam, quod res operam celerem poſtularet, nono die ſecta eſt vena ad duo vaſcula. Natura iſta ſe-

ctione

ſtione irritata criſin antevertie. Itaque veſperi illa toto horruit corpore, ἱδρῶσι longè, vox clangoſa, τρίζων ὀδοῦσιν. Partium extimarum frigus qualiter in jam mortuinis apparet. De funere cogitabatur. Quum exigua ſalutis ſpes foret, qualicumque iſta excretione natura erecta fuit. Fluxus dyſentericus, convaluit.

Hinc diſcere oportet nefas eſſe tumultuarium nonnullorum curandi rationem ſequi, qui ſuo quoque feruit ſi diebus centris, aut alias quibusvis aut ſecantur venæ, aut medicamenta præſcribuntur. At nos obſervavimus ſæpe lives irritationes ab artificio Medici fictas, motus & perturbationes, tumultuſque excitare magnos. Et ſi inſtantibus criſibus (præſertim ſi morbus biloſus ſit, & bene ordinatus) medicamenta dantur, ſæpe hypercatharſeis inducunt. Quod centies verum deprehendi. Et id primus ediſſeruit Hippocrates. *Lib. de Medicamentis*

CONSILIUM LXXXV.
De febre continua cum gravibus ſymptomatis.

ROBERTUM febris continua magnas de nocte exacerbationes habens corripuit. Incolumis illac tenus vixerat. Membra deleſſita fractaque appulſum manus non ferentia. Dolor capitis acerbus: jactationes perpetuæ. Quarto die purgatus. quinto ſecta vena: ſexto apozemate ex folliculis repurgatus. Biloſa multa. ſeptimo nil apparuit. Urinæ non multum flammeæ, tenues, ſed boni coloris. Quod ſi ad tenuitatem coloris pravitas acceſſiſſet, peſſimum id foret. Sed ſaltem ad morbi longitudinem apparuerunt, ut Clazomenio contigit. Octavo iterum repurgatus. Nono 1. *Epid.* comatoſus factus & delirus. Febris ingens: urinæ tenues, ſubflavæ. Alvus eo minime ſentiente perenniter fluebat. Id ſymptomaticum erat, quia ſenſim fiebat. Omnis excretio biloſa. Decimo & undecimo eadem. Lingua obtremiſcens. Quod Gal. ad facultatis animalis imbecillitatem refert, eſtque ſignum non conſtantis mentis. *Cerebrum enim, ait, afficitur, affectaque ipſa calida eſt, quod talis motionem perpetuam afferat, contra frigus immobilitatem.* Et in Aphoriſmis. *Si lingua repente incontinens fiat, aut aliqua pars ſtupore elanguit, hoc melancholicum eſt.* Galenus in comment. τὸ μελαγχολικὸν interpretatur non ut ad affectum melancholicum referatur, ſed ad humoris dominatum. Quamquam ἀμελαγχολία & τὰ μελαγχολικὰ non ad humorem, ſed ad diatheſin & affectionem, affectuumque ſpeciem referetur. *Comm. in par. 23. lib. 1. Prorrhet. Aph. 40. lib. 7.* Sic incontinentia linguæ repente incidens eſt μελαγχολικὸν quid, ideſt, ait Galenus, eſt ab humore melancholico quatenus eſt quid viſcidum, lentum, craſſum, propter ſimilitudinem ad pituitam accedens; ut tum humor melancholicus, tum pituitoſus illius affectus cauſa dicatur. Quamquam ſtupor & ἀκρατεια linguæ non ſunt affectus melancholici, ideſt qui redoleant, reſipiantque naturam veri humoris melancholici. Sed homonymos affectus melancholici dicuntur. Priorem rationem de analogia inter humorem melancholicum & pituitam fuſius explicat Galenus, ait *Comm. in Aph. 56. lib. 6.*

Digitized by Google

enim apoplexias, convulſiones, cæcitates promiſcue & ab humore melancholico, & a pituita fieri, quoniam utrique humori communis eſt craſſitudo. Sed furor non fit a ſucco melancholico quatenus frigiditatem habet & craſſitudinem: ſiquidem oportet aliquid eſſe quod irritet & incitet. Et quum dicit Galenus interpretans illud Hippocrat. quomodo quadragenarius & quinquagenarius apoplexiæ fiunt, ait illa in ætate maxime abundare τὸν τῆς μελαίνης χυμόν.
Aph. 57 lib. 6. Interpres vertit, ſuccum atræ bilis, nos potius ſuccum melancholicum dicemus. Nam atra bilis proprie dicta non facit iſtas ἀπαθείας, ἀπεληξίας, ſed potius efferat, impellitque corpus, hinc in Aphoriſm. Si,
Comm. in aphor. 67 lib. 4. ait, *multitudo humorum eſt*, μελαγχολικώτερα, *timores fiunt, & affectus qui proprie melancholici dicuntur: ſin talis non fuerit, ideſt, ſi ad aliam naturam vergat, ſi aut potius de humore pituitoſo reſipiat, aut de biloſo, aut alius generis humore, labores ac convulſiones.* Et tamen ante dixit promiſcue & ſuccum melancholicum & pituitam cæcitates, apoplexias, convulſiones facere, non autem furores, quod ad furores qualitas aliqua requiratur. Quum itaque quinquageſimo anno fiunt apoplexiæ, non dicuntur fieri ab atrabilario humore, ut vertit Interpres, ſed a ſucco melancholico qui hac ætate ſuperfluit. Atque ut tandem finis fiat, ac loci inter ſe concilientur, ſciendum humorem melancholicum, immo & pituitoſum, aut potius ratione materiæ & molis affectus inducere, aut ratione qualitatis malæ quam uterque acceſſivit humor. Si ratione molis, convulſiones, apoplexiæ, & ſimiles affectus inducuntur, ut cæcitates. Si ratione qualitatis, pavores, timores, pathemata melancholica, ut deliria
Aph. 55 lib. 6. ſine febre. Quomodo doctiſſime Galenus docet, quomodo vere, hieme, & autumno dolores podagrici excitentur ab eodem humore, ſed non eodem numero. Nam hieme & vere hos dolores citat, & quatenus copia peccat, & quatenus qualitate: at autumno quatenus qualitate peccat: quod omnino animadvertendum eſt. Sed revertamur ad id unde digreſſi ſumus. Mirum cur dicat Galenus tremorem linguæ affecto cerebro ob humorem biloſum, non autem frigidum, quod quum tremor motus qui-
Comm. in part. 38 ſect. 2. lib. 6. dam ſit, neceſſario humor ſit movens, qui ἀκινησίαν non afferat. At melancholicus & pituitoſus & ſtuporem, & ἀκρατειαν linguæ, & ἀκινησίαν afferet. Unde & 6. Epidem. de humore pituitoſo, ejuſque ſero loquens, ait utrique eſſe proprium ut ſtuporem frigusque induant. Si frigidus, tenax, lentus & craſſus humor ratione ſui craſſamenti tetanos, convulſiones, ac concuſſivos motus efficit, quare non potius immobilitatem inducat? Nam hoc ex ſuperioribus demonſtratum eſt. 2 Soporoſus erat: an
Hippocr. comm. in part. 17 ſect. 4 lib. 6. Epidem. ille ſopor malus? Locus eſt inſignis apud Hippocratem, quo quærit, τὰ καρώδεα ἆρα γε κακά; An affectio carotica, aut ſomnus profundus ſive ſopor ubique malus? Quum autem κάρος & in bonam partem & in malam ſumatur (quamquam omnis a quacumque cauſa ortum duxerit, ſi cum ſomno naturali a cauſis moderatis & naturalibus orto conferatur, in
par. 19 lib. 2. prorrhet. malis poni poteſt) dubitari poteſt an exiſtere poſſit ut non terrefaciat Medicos; & ii non ſtatim admoneantur ad quidvis moliendum contra ſoporem inexpugnabilem. Somnus naturalis fit a bona cerebri temperie,

&

& ſuavi blandoque vapore. Nos non pluribus explicabimus ſomni & ſoporis differentias, & a quibus cauſis oriantur, quibusve ſignis diſtinguantur, quum illa enucleata a nobis fuerint ante. Galenus comm. in particul. illam multis modis κάρωσιν τι contingere poſſe docet, & ſomnum vix excitabilem ſolutuque difficilem (quomodo ὁ κάρος definitur) aliquando bonum eſſe poſſe ut ſignum & ut cauſam explicavit. Sed addit, *ſi carus intelligatur profundus, & vix excitabilis ſomnus, & carus morboſus nullam genere diſſidentem diatheſin habeat*, ideſt, ſi nulla ſit mala diſpoſitio aut humoris, aut partis, ut nil ſit præter exceſſum quemdam humoris quantitate opprimentis & ſenſus ligantis. vel nomine τῆς διαθέσεως & naturam, & conditionem affectus audiemus. Ut κάρος diſtinguatur morboſus a ſomno profundo, quod ſomnus profundus ex copia humidi utilis generari poſſit; κάρος vero ex pituita unde cerebrum humectatur & refrigeratur, & jam ad lethargicam affectionem accedit. Sic profundus ſomnus habet humorem multum, utilem, quantitate peccantem, cerebrum ſere ſolum humectantem: κάρος, κῶμα, κατάφορά frigidum, lentum, viſcoſumque & inexpugnabilem humorem [illegible] carentiam quamdam ſenſus invehentem. Et hoc modo omnis carus malus. Profundus ſomnus improprie κάρος dici poteſt. Itaque Galenus ait, ὁμολογούντων τὴν διάθεσιν, ἐν ὀνόματι μόνῳ ἡ διαφορά ἐστι: *dummodo fateamur diatheſin ſomni profundi, & τοῦ κάρου non diſtingui, de ſolo nomine controvertitur*. Profunde dormire multos ponit Galenus temulentos: Pueros,

Ægros, qui per quatuor aut quinque dies vigilaverunt. Et profundus ſomnus his bonus ut ſignum & ut cauſa. Alii profunde dormiunt, & ipſa diatheſis longe diverſa eſt.

Qui ſine motu & ſenſu ſoporantur, qui nec voce, nec puncturis, nec ſtimulis excitantur.

Quibus muſculus temporalis percutitur.

In principiis acceſſionum febrilium, immo in febribus ardentibus.

Et hic profundus ſomnus malus, ut ſignum, & ut cauſa, & κῶμα, & λήθαργος, κάρος, καταφοράque nominari poteſt. Omnis talis ſopor malus ut ſignum & ut cauſa. Nam & cauſa longe contra naturam eſt quantitate & qualitate peccans, & reſolutio, oppreſſioque nonnumquam primi ſenſifici, ideſt cerebri, adeſt. In noſtro ægro ſopor iſte malus erat. De funere jam cogitabamus. Sed quum die duodecimo febris aucta videretur, & natura recreata, venam aperuimus: inde omnia feliciora fuerunt. Credo naturam iſta ſectione quaſi flabellato ſanguine erectam. Decimoquarto ſudores. Urinæ boni quidem coloris, ſed non indicabant illud incendium quod intus erat. Alvus perpetuo fluebat ſymptomatice. Videbatur in neſcio qua materia ſecreta a venis calor conceptus. Sed quum febris continua eſſet, tamen ſæpe ἡ ἀπυρεξία ſenſus erat aliquis, quum tamen nulla foret: immutatque illa febris falſa erat & mentita. Simile quid in Epidemiis legitur, quum tamen febres eſſent continuæ. Nam Hipp. per tres dies apparuiſſe febris vacuitatem fatetur. Ex hac hiſtoria doceri poſſumus ſymptomaticas ſæpe alvi fluxiones, ut quum ſine ſenſu ægri, ſenſim atque

Ægr. 12. & 13. part. ſect. 3 lib. 1. Epid.

ſenſim humores ſecedunt (ἀφιστάμενα vel ἱστα vocat Hippocrates) quod & copiam, & perpetuam generationem, & naturæ quamdam reſolutionem ſignificat, profuiſſe κατὰ συμβέβηκε. In morbis omnibus malignis
4. Aphor. qualiſcumque fuerit excretio, quoniam violentæ materiæ excretione quomodocumque id fiat, juvatur plurimum, profutura eſt. 5 Et quod & humoris qualitate, & excretionis modo ſymptomaticum eſſe dicetur, id ex eventu, ſi quid vitium reſtiterit, criticum erit. Secundo puto ideo laxis fibris alvum laxatam eſſe, quod ad diem fere criticum medicamentum datum ſit. At jam ex Hippocrate docuimus medicamentis præſcriptis diebus inſtantibus criticis, aut ſecta vena hypercatharſes eſſe faciles : quod nos in pleriſque obſervavimus. Nam ſequuntur ſæpe ſudores diaphoretici. Si natura valeat, aut arte erecta fuerit, liberantur quidem, ſed diu imbecilli manent, & vix a morbis relevantur : ſin imbecilla fuerit natura, eodem die quo vel medicamentum datum, vel ſecta vena, moriuntur. Quod calamitatis & infamiæ eſt pleniſſimum. Verum antequam huic conſilio finem imponamus, non erit alienum annotare quæ paullo ante diximus ex Gal. comm. in Prorrhet. In affectionibus febrilibus, præſertim i [illegible], quum exacerbantur morbi ac repullulant, ſæpe eſſe καρον ἢ κωμα. Mirum cur Galenus non dixit κατὰ τὰς [illegible], ſed dixit κατὰ τοὺς [illegible]. Quod forte abs re dictum non eſt, & magna animadverſione dignum exiſtimo. Ac primum ſcire oportet duplicem eſſe febrem, unam eſſentialem, ſymptomaticam aliam. A febribus autem abſolute dictis & eſſentialibus dicuntur capi qui abſque inflammatione, vel abſceſſu, vel dolore, vel eryſipelate, vel abſque aliquo membro præcipue affecto ægrotant. Item addit comment. in aphor. 66 lib. 4. *Contumacem obſtructionem & fervorem, cui febris ſupervenient ſymptomatica eſſe dicitur. Si autem vel inflammatio aliqua ſit, vel aliquid ſimile, quod febrem excitet, is abſolute febricitare non dicitur.* Hæc Galenus. Quum itaque in febrium exacerbationibus κατὰ τοὺς [illegible] per febriles morbos, non autem abſolute dixit κατὰ τὰς [illegible], videtur id ſignificare. Catoche, cataleptica affectio cadit in febres, præſertim eas quas committit neſcio quæ in parte diſpoſitio, ut quum materia eſt in cerebro, & doctrinæ gratia febris cephalica dicetur, per motum humoris in capite contenti, qui a maſſa ſanguinis & concretione ſeparatus eſſe dicetur : aut quum eſt in ventriculo, aut in hepate fit febris Elodes, Typhodes, Eryſipelatodes, atque tunc ſi catoche accidit, non dicetur proprie cadere in febrem, ſed in affectum febrilem : nam febres eſſentiales, quarum materia per venas ſparſa & fuſa eſt, ex ſe non habent conjunctas catochas, catalepſes, comata. 6 Sed ſub finem earum ſymptomatice poteſt aut coma, aut ſimilis affectio advenire, & hoc malum ut ſignum & ut cauſa. Sed quum in Epiſimaſia morborum febrilium ſoporoſi affectus ſurgunt, affectionem & pravam diſpoſitionem non in genere venoſo, ſed aut in ventriculo, aut meſenterio, aut in cerebro ipſo ſignificat : & ad pravum exitum ſæpe hæ febres tendunt. In tribus id genus febris obſervavimus. Uxor domini Vieillard, de qua abunde ſupra, eam habuit, & febris erat typhodis, exa-

cer-

turbataque febre mox delirabat, mox attonita ſopitaque plane erat. Filius domini Magni Medici annos 10. natus, idem paſſus eſt. Idem quoque & Procurator Dumontier, de quo in principio fere hujus libri. Quæ omnia annotata volui, ut hoc tamquam inſolens non dicant Medici, ſed ut inquiſita tanti mali cauſa, legitima medendi methodus inveniatur.

ANNOTATIONES..

1. *In eo ſenſu λιχνῖναι & ἐκπλαζονται, ideſt τρανῶς ait melancholicos morbos experiri ſolere: quod mirum eſt, quum utrique ſint frigidi, humidi, molles, effeminati, & veluti aquei. Hippocrates lib. 2. Epidem. ſect. 5.*

2. *De ſomno initio febrium, in febribus, & dum corpus æſtuat intus. Hippocratici comment. in part. 17. ſect. 4. lib. 6. Epid.*

3. *Tamen quidam Coma ab oppreſſione cerebri oriri dicunt; Carum ab ejuſdem reſolutione.*

4. *Reperio aliam ſoporoſam affectionem Lethargum appellatam, idque ob ſpeciem quamdam peripneumoniæ. Vide lib. 2. noſtri Ephemer. Quomodo comata eiunt in principio febrium ardentium inciderint, annotat Galenus ex Hippocrate comm. in partic. 37. ſect. 3. lib. 3. Epid.*

5. *Etſi per hypercatharſin iſtam educuntur putria, corruptaque, tamen melius fuerat ea non agitaviſſe. Multa enim ſunt in corpore corrupta quæ ſuo gremio adhuc innoxia continet ac regit, etſi facultatem ejus retentricem forti medicamento & attrahente concuſſas: non mirum ſi laxatis fibris omnia effluant magno virium diſpendio.*

6. *Quæſtio vero eſſe poſſit an coma incidens in febrem ſub finem ſint vitio particulari cerebri, vel vitio totius corporis. Particulari vitio, ut quoniam in morbis longis & acutis quibuſdam ſingulæ partes ſeſe exonerant, ſi in cerebro materia moveatur quæ coma inferat. Univerſi corporis vitio, ut fiat per depoſitionem ventris morbum cauſantis in cerebrum ipſum; & talia comata & ſymptomata incidunt in febres deſinentes natura falſas criſes moliente. Id enim eſt judicatorium, non judicans.*

CONSILIUM LXXXV.
De febre maligna.

JOANNES de Longueville a caſtris rediens febre maligna prehenſus eſt, quæ multos in caſtris ſtativis ad Rupellam jugulavit. Admirabile eſt qualia ſymptomata contigerint, ut poſtea narrabo. Initio febris mitis, qualis accendi ſolet potius in ſpiritibus & in materia phlegmatica quam in biloſa, quod motus ſubitos non haberet. Dolor capitis ab initio ſæviſſimus; dolores vagi: calor multus intus: pulſus ſatis frequens, ſed non multum elatus: lingua initio plane arida, & tamen calor ſimilis non percipiebatur. Alvus ſatis belle reddebat. Circa ſeptimum ſecta vena, & ſan-

ſanguis plane putris educitur. Singulis noctibus omnia graviora: viſa eſt lingua nigricans: urinæ initio confuſæ & flammeæ, bilioſæ. Nono urina cruda, mala, fuſca. Delirabat: facies ἐξέρυθρος, oculi ardentes, alias comatoſus: delirii aut lethargici affectus erat metus. Itaque conſilio quorumdam practicorum non reformidantium uſum vehementioris cathartici, tametſi febrilis calor dehortari videatur, data eſt tabella electuarii diacarthami in juſculo, quæ elicuit multam materiam olidam, albicantem, ac ſi diceres pultem quamdam. Hoc autem factum ut majorem vi revelleretur vapor ab iſta materia elevatus qui ſubeſt, aut coma, aut lethargum eſſet inducturus, unde parotidon metus fieret. Noctem undecimam moleſtiarum pleniſſimam habuit. Mane deficiebat pulſus, mox formicans apparuit. Idem pæne per tres horas manſit. Mortem in propinquo denuntiabamus. Credibile tunc naturam moliri voluiſſe criſin, ſed & debilis, & materia nondum præparata id non potuit. Cordi applicatur cucupl. ex mithridatio, theriaca, addito pulvere diamargar. frigid. Potu datur theriaca, confectio Alkermes cum aqua theriacali, aquis cardiacis, vino albo, ſyrup. granatorum & granis aliquot ambræ. Pulſus ad ſe redit poſt inſignem illam mutationem, & jactationes multas. Urinæ ab eo tempore inæquales, ſed maxima ex parte crudæ erant & aqueæ: & tamen non habebant alienum colorem aut contentum. Nil de incendio interno declarabant, omnia cruda erant. Cibum capiebat, lingua acidiſſima, quod mirum, quum urinæ aliter ſeſe haberent. Alvus cœpit liquida dejicere. Decimoquarto nil commemorabile. Semiſopitus. Nil de materia in præcordiis contenta excernebatur, quæ vere illius febris cauſa erat, & ſpes. Summa erat virium infirmitas. Decimoſexto datum rheum: tenuia ὑποχωρήματα excreta: nil craſſum: nullus ſudor. Urinæ tenues perſeverabant: tales apparuerunt quales in Clazomenio: & longitudo morbi ſignificata eſt. Et niſi ætatis firmitas obſtitiſſet, vix eam vim morbi ſuſtinuiſſet. A die duodecimo nil ſeceſſit craſſum niſi ſub finem effectus medicamenti. Morbus qui acutus erat, incipit longus eſſe: ſenſim evacuatur educiturque materia in hypochondriis contenta: & quod educitur, craſſitie pultem referebat. Sic convaleſcit. Conſultum eſt ut ad tenuis ichoris excretionem qui ſæpe ſpiritus contaminat febris etiamnum præſentis, ſed concedentis multum, exhiberentur ℥ viii decoctionis chinæ cum multa ſcabioſa paratæ, addita ʒ j cinnamomi.

Hinc diſcere oportet eos qui optimo habitu præditi ſunt, & integra ſanitate, non lubrica, ut pleriſque bilioſi, tenues, fruuntur, dum de ſanitatis ſtatione depelluntur, eoſdem admodum morbo experiri, & horum vires ſuſtentari debere donec morbus mitificetur. Unde in pleriſque qui omnium robuſtiſſimi eſſent, iſta maligna temporis conſtitutione horrenda ſymptomata obſervavimus: & ii pæne ſoli morbis tentati ſunt, ab iiſdemque jugulati ſunt. Itaque hic magna cautio adhibenda, ne ſi valida initio medicamenta data fuerint, agitemus materiam quam educere nequeamus; intereaque nil aliud agamus quam ut naturam infirmemus, minuſque idoneam reddamus ad ſuſtinendam tantam morbi contumaciam & longitudinem.

CON-

CONSILIUM LXXXVII.

De febre maligna.

IOANNES du Teil ſimili fere morbo correptus eſt. Is juvenis erat, robuſtus, lacertoſus, expeditus, & incredibile dictu quot & quanta aſſuerant ſymptomata, ut ancipites fuerimus de morbi exitu ad vigeſimumquintum diem. Audio illum mærore aliquo affectum quod res in Amore ſecundæ non eſſent: At tametſi quorumdam Medicorum opinione, procatarcticarum cauſarum obſevatio in morbis curandis inutilis videatur, tamen in dignoſcendis, præſertim quod ad ideam morbi ſpectat, plurimum poſſe videtur. Hinc Hippocrates in hiſtoria de Sileno, cauſarum procatarcticarum meminit, & non abs re, ut Galenus in Comment. docet. Mirum quod ait Galenus in lib. de different. febr. febres putridas a cauſa procatarctica non oriri. Cur itaque Hippocrates cauſarum procatarcticarum meminit, ut quum loquitur de quodam, qui quum rudimentum febris haberet, incidit in febrem perniciosam: quod quum jam leviter febricitaret, largiter potavit? Illum errorem commiſſum tanti facit Galenus, ut periculum creviſſe exiſtimet. Item dum Euryanactidis filiæ hiſtoriam commemorat, cauſam procatarcticam quamdam non omiſit, hanc racemum guſtaſſe dicebant. Etſi conditio vitæ, ut ſi quis ruri degat, aut in urbe, ad conſtitutionem morborum tenendam apprime conducit, cur non & cauſa procatarctica? Sed quum Galenus loco ſupradicto ait cauſas procatarcticas putridam febrem non parere, non negat quin poſſit excitari a cauſa procatarctica, ſed putrens niſi fuerit humor, non generatur febris putrida. Nam loquens de Sileno ait, illum in diariam debuiſſe incidere ob cauſas iſtas externas; ſed quia corpus morbo erat obnoxium, facile impreſſio facta eſt in humoribus. Pluribus commentar. in illam hiſtoriam explicat qua ratione a cauſis illis procatarcticis tam pernicioſæ febres excitentur. Itaque mæſtitia concepta potuit aliquid afferre. Et hic non verebor dicere obſervaſſe me omnes morbos qui mæroribus affectibuſque animi ſucceſſere, aut eoſdem perpetuos comites habent, eſſe δυσκρίτους καὶ δυσλύτους. Quum medicamentum blandum ſumſiſſet, voluit ſibi venam ſecari poſtridie: & quum noctem implacidiſſimam habuiſſet, mane toto erupit ſudor corpore: & quum indicta eſſet hora Chirurgo ſecandæ venæ, aut erumpebat adhuc ſudor, aut paullo ante præceſſerat, quum imprudenter jam præ ſudore corpore reſoluto vena reſeratur; unde animus deficit, nec mirum eſt. Adeo occaſio præceps eſt, & alias captanda eſt, alias omittenda: tametſi hoc vel illud agendum merito videatur. Parum ſanguinis detractum eſt, ob deliquium ſuccedens. Ab eo tempore adeo languidus fuit, ut nulla parte corpus movere poſſet, immo ne minimam manus contrectationem ferebat: an id ab illo errore commiſſo manarit, ignoratur. Tamen hoc potuit juvare plurimum. Febris erat adeo κακοήθης, (morbum autem male moratum definit Galenus quum mitior non fit, tametſi omnia legitima fuerint adminiſtrata.) ut id ratione febris contingere.

Hiſt. 2. ſect. 3. lib. 1. Epid.

Cap. 7. 22. 1.

Hiſt. 2. Gal. 3. lib. 1. Epid.

Hiſt. 6. ſect. 2. lib. 3. Epid.

Commen. pars. ſect. 3. lib. 1. Epid.

Quod morbus κακοήθης.

Digitized by Google

Commen. præt. 1 ſect. 3 lib. 1 Epid. gere potuerit. Febris continua, jactationes aſſiduæ, virium lapſus. Ad ſextum diem pulſus plenus quaſi explicata febre, hinc capitur ſecandæ venæ occaſio. Nil allevatur. Urinæ flammeæ, alias ſavorum ſimiles, quum tamen febris perſeveraret; quod in ſuperiore ægro obſervatum eſt. Non ſentiebat quicquam mali, ſed mens ægrotabat. Morbus in eodem ſtatu perſeverabat: non meminerat multorum: ſemiſopitus erat: comatolus, & revera niſi ſymptomatica per alvum evacuatio ſucceſſiſſet (quam evacuationem qualiſcumque ſit, in malis morbis juvare plurimum, ante demonſtraram eſt) aut comatoſus interiiſſet, aut moleſtas parotides habuiſſet. Sed ſubductio alvi illa, illo minime ſentiente, & perenniter ſuas ſyndones concitante, miſſet eo exitu illum liberavit. Item urinam reddere non meminerat. Satis belle cibum capiebat, & capere meminerat: cetera obliviſcebatur. Fluente alvo etiam nil manifeſto febris remittebatur: ſed tandem obſervatum illum fluorem febris finem attuliſſe. Tanquam pondus iners in lecto jacebat, provolvebatur non ſuo, ſed aliorum nutu. In neutrum latus ſuo nutu decumbere poterat. Nulla mutatio in pulſu, in urinis erat. Et quod mirum, diebus criticis natura aliquid moliri volebat; ſed quum nil præclare facere poſſet, manabant ſudores frigidi: pulſus deficiebat, contrahebatur. Si natura potens fuiſſet, criſis in eos dies incidiſſet. Deinde prior pulſus redibat. Lingua aridiſſima, ſitis tamen nulla, nec enim ſe ſitire putabat. At δεῖμα παραλόγως λυθῆναι κακόν. Sed delirabat. Ignorabatur quæ cauſa tantæ virium ruinæ foret quum corpus juvenile foret; mos illius morbi inauditus. Non potuit non ſuſpectus eſſe morbus, quod ſine cauſa manifeſta adeo impotens factus fuiſſet. Ad decimum ſextum & ſeptimum diem circa os factum tumor niger ambuſto & carbunculo ſimilis apparuit. 2 Non ſentiebat, licet eſſet dolorificus. Erat carbunculus. Alvus fluebat, & id commode. Circa viceſimum diem reſtitit alvus: ſpes ſalutis fuit; ad ſe redit. Corpus erat areus, ſqualidum, velut exuſtum. Erat occultum incendium quod humores exuſſerat.

Febris erat κακοήθης, peſtilens, quæ illum interemiſſet, niſi alvi profluvium etiam ſymptomaticum (quamquam omnia quæ fiunt ſymptomatice ſunt ſuſpecta) ſucceſſiſſet. Juvit quoque ætas, quam magni facit Galenus comm. in Epidemion libros, ad ſuſtinendam malignam vim morborum & longitudinem.

ANNOTATIONES.

1. *Vide locum præclarum de malis excretionibus quæ aliquando bona ſunt æſtimanda ex fine, non ex cauſa, in ſequentib. & ante Conſilium III.*

2. *Hoc non fuit criticum, ſed ſymptomaticum, etſi multa talia excreta fuiſſent alli forte melius fuiſſet, ut ex lib. de atra bile conſtat, cap. 4. Tamen utrumque hoc naturam juvit.*

Proprie erat phygethlon, ut in explicatione aphor. de gibbis diximus.

3. *De eo verus aphoriſmus in Coacis*: Mentis emotiones taciturnæ, non quieſcentes, oculis circumſpicientes, ſpiritum extra efferentes, perniciosa ſunt: ſed & ita affecti ad inſaniam deveniunt. Qui vero in ventris turbatione ita exa-

Digitized by Google

exacerbantur, his nigra circa indicationem prodeunt. *Quod huic ægro contigit. Et ſi vires ſufficiſſent, vix continere potuiſſet.*

CONSILIUM LXXXVIII.

De deſtillatione in pulmones.

ILLUSTRIS viri filia (cujus nomini parcendum ducimus) annos nata quinque, cœpit valetudinaria eſſe, quum annis ſuperioribus integra ſanitate, prout tulit ætas, frueretur. Nata eſt avia gibboſa, proinde proclivi ad affectus pulmonis. Huic congenita ad tabem diſpoſitio. Hippocrates in Epidem. meminit cujuſdam filiæ ad tabem propenſæ, cujus diſpoſitio ad tabem mediocris morbi, & ad necandum non ſufficientis adventum ita adjuvit, ut in illa morbi lenitudine obiverit. *Hiſt. 6. ſect. 2. lib. 3. Epid.* Et ideo Hippocrates ſub finem hiſtoriæ adjecit, ὡς ἐκ συγγενείας φθινώδης. Quod ab Hippocrate Galenus in Commentario adjectum dixit, ut convellatur quorumdam Sophiſtarum opinio exiſtimantium nullum eſſe congenitum affectum: unde mirum qui fiat ut hæc puella quum olim excederet humiditatis puerilis mediocritatem, unde ἄναρθρα apparebat, ut nec articuli, nec venæ forent conſpicuæ: nunc quaſi mutato temperamento, præter rationem macera, λεπτὰ, extenuataque appareat; ut omnes & articuli & venæ facile ſub aſpectum cadant. Hoc ad vermes relatum eſt: ſed tamen quum malum perſeverare videretur, & ſumma eſſet catarrhi & deſtillationis in pulmones facilitas, immo & ſororem habuiſſet quæ a congeſtione humoris frigidi cataleptica interierit, ſemiam deſtillationem hujus mali occaſionem arbitramur. Accedit quod præter ætatem, præterque morem hæmorrhagiam patiatur, quod, ſicut & genarum rubor pulmonicorum proprium exiſtit. Sic de illa tria quæſita ſunt. Cur præter rationem macruerit, cur a natura & ſtatu abs re ita deſciverit, an lacti aſinino locus ſit, & num id vermium generationi, cui obnoxia eſt, officiat. Sanitas quidem in firmitate aliqua conſiſtit, & actionum bonitate: & eos dicimus ſanos quibus corpus ἄκρον & ſolidum eſt: tamen utrumque fallax. Etenim pulmonicis ſuffunditur rubore facies ob affluxum ſanguinis & caloris vaporem, & tamen iſte rubor bonus eſt. Extenuationis cauſæ ſunt penuria alimenti, exercitationes plures, vigiliæ, dolor, morbus, & præcipue ſi colliquans fuerit, pravitas humorum, imbecillitas denique ipſa. In hac vermes forte aliquid potuerunt, ſed deſtillatio multum poteſt. unde videmus eos facile macreſcere quibus deſtillationes ſunt perennes, niſi inſuffientur ac intumeſcant. Quærebatur num lac aſininum ex uſu foret, quoniam calor acer quodammodo eſt, æruginoſa expectorat quæ moram in ſubſtantia pulmonis trahentia erodunt, & ideo ſputum cruentum promovent, ideo lac ex uſu foret. Nam ut ſeri exuberantia ſuperat, ita pinguedine ceteris cedit: & mel aut ſaccharum admiſcendum ut ſeri acrimonia retundatur, quod in ventriculum vacuum ingeſtum facile fundum efrigeraret.

Sed

Cap. 6. lib. 6. de placitis. Sed objicies: minima alteratione opus habet: immo Galen. videtur velle lac alterationem in ventriculo non habere. Item quum laudemus lac aſinæ, quod facile tranſeat, mel aut ſaccharum iſtam tranſeundi facultatem impediet, utcumque enim admiſtum lac ipſum incraſſet. Tamen nunc ut lac ipſum ſua ſeroſitate fundum ventriculi non lædat, nec facile irritando diarrhœam aliquam afficeat, ſaccharum admiſcemus; faciet enim ut moram in ventriculo aliquam trahat, & ita coquatur, deinde coctum a *3. de alimentis.* natura diſtribuatur. Et ut aliis locis obſervavimus ex Galeno, ſi aut mel, aut ſal lacti admiſceatur, fieri non poteſt ut lac in ventriculo concreſcat. Immo dum ſerum præſcribit iis quibus illa obmurmurant, & ſalem & *Com. in aph. 14. lib. 5.* mel remiſcet. Ceterum viſum eſt e re fore ſi loco lactis aſinini, hieme præſertim, quo tempore butyroſum lac non ſuppetit ob herbarum penuriam, aut negligentiam eorum qui non ad auxilium, ſed ad quæſtum, aſinas alunt, utetur juſculo conſumto fere pullo & carne vitulina, cum paſſulis, hordeo rite lauto, cichorio, lactuc. ſeride, acetoſa, & pugillus hyſopi ſub finem in eo jure madeſcat. Nil aliud in jentaculo dabitur. Quod ſi magno uſu ejuſmodi juſculorum fibræ alvi laxentur, aut albicans dejecto appareat, temperandum erit, firmata deinde alvo redeundum erit. Quum catarrhus infeſtabit, bolus caſſiæ devorabitur: aut ſi alvus liqueſcat, ejuſmodi tabellæ concinnabuntur.

℞ electuar. diatreos ſimplicis ℥ ſ. electuarii triaſant. ſimplicis ℥ j. raſuræ ebor. cornu cervi, pulver. glycyrr. an. gr. vj. cinnamomi gr. 3. ambræ griſeæ gr. ij. rhabarb. ℥ ij. ſ. cum ſaccharo in aqua roſar. ſoluto. Fiant tabellæ ℥ ij. deauratæ. Utatur ſæpe.

Utetur pineis & amygdalis decorticatis cum ſaccharo. Vel pineæ excipientur ſaccharo roſato. Sæpe ſyrupi de bechio, conſerva bechii, ſyrupo de ficcis. Liberale prandium eſto, parca cœna: ſero aſſa, elixa mane convenient. Caput vernice ſuffiendum. Thorax illinendus, & panno eſcarlatæ contegendus. Hydromel hieme conveniet. In aqua mica panis albi macerabitur. Vitandus ſtatim a cibo ſomnus. Coriandrum ſæpe mandet. Panis erit ſyncomiſtus: ſin macreſcere videbitur, utetur pane piſto & ſubacto in lacte. Vitanda ciborum varietas. Juppiter frigidus fugiendus. Hieme aere calido moderatoque continebitur.

ANNOTATIONES.

1 *Nam Ariſtoteles vult puellas ante ſtatum menſtruorum tempus nec varicoſas, nec hæmorrhagicas, nec menſtruas eſſe debere.*

2 *Initio deſtillationum quidem corpus plenum eſt, ſed poſt emaciatur ac extenuatur, ut ex lib. 1. de morbis apparet.*

CON-

Digitized by Google

CONSILIUM LXXXIX.

In quo quæritur, Cur exigua puris excretione animus facile deficit?

QUUM Medici vulgo in miſſione ſanguinis liberales eſſe ſoleant, mirum ſit cur in educendo pure tam reſtringantur. Tamen quæ materies in pus abit, ſanguis actu erat, ſive is intra naturæ limites continetur, ſive ab iiſdem recederet. Ac experientia probavit exiguo pure aut vi excreto, aut ſua ſponte mananti, majorem virium jacturam contingere, quam ſi ſanguis aut plenius detrahatur, aut ſponte fundatur. Ideo vetabat Hippocrates ne purulentis conferta fiat evacuatio. & tamen luculentæ venæ ſectiones ab eodem commendantur; immo procedit ſæpe donec ſectione animus linquat, deficiatque. Quæ duo inter ſe pugnant. Cur ſi dum tumor aliquis partem occupat cum tenſione & rubore, ſectione ad leipothymiam celebrata, tumorem prohibemus incremento, immo non modo materiam antecedentem avertimus, ſed de conjuncta adimimus (quod livor ſanguinis docet) quæ proxima puris materia eſt? Immo fere pus eſt, cur quum ſanguis jam actu & reapſe pus erit, idem non factitabitur? Sed contra eductio paullatim fit metu exſolutionis virium & ſpirituum. Teſtamur nos dolorem lateris quatriduanum & vehementem, quum fruſtra tertiam ſectionem celebraviſſemus, & ſanguinem laudabilem detraxiſſemus, ſecta quarto vena cadicitus ſuſtuliſſe, quum tria inſignia vaſcula ſanguine purulento plena detracta eſſent. Itaque allevatio ægri tam ſubita, & eductæ materiæ qualitas, conjunctam ipſam materiam decisam detractamque confirmavit, & tamen conferta eſt evacuatio, cur non animus deficiebat? Cur itaque conferta ſanguinis excretio non æque exſolvat ac puris ipſius eductio? Nam in febribus putridis quum ſanguis ſubviridis, aut purulentus admittur, atque inſigniter, minus id naturæ moleſtum eſt quam ſi in iiſdem febribus laudabilis ſanguis minore copia detraheretur. Declarat ægri alacritas quum ſanioſus ſanguis eductus eſt: ſed num iſte ſanioſus ſanguis puri analogos eſt? Ideo Princeps aliter quam quidam Medici, quorum opinionem exploſit Galenus, qui poſt quartum diem nefas eſſe ducerent ferire venam, in periodicis febribus tertium paroxyſmum exſpectari voluit, ut non prius celebretur ſectio quam ii ſe mutatus ſanguis fuerit: ac ſi putaret naturam alacriorem fore putri excreta materia, quam ſanguine laudabili. Dyſenteriæ & hæmorrhagiæ ſæpe viſuntur [illegible], in quibus [illegible] ſanguis educitur: mulieres alias vomunt, alias inſignes ſatis per uterum effluxiones patiuntur exiguo virium diſpendio, & tantula puris excretio, tantæ virium exſolutionis cauſa exiſtit? Galenus explicat quidem cur a ruptione interni phymatis puris effuſio leipothymiam accerſat, dicitque id fieri ob ſpiritus vitalis diſſipationem. 1 An non etiam miſſio ſanguinis ſpiritus effluunt? Cur ſpiritus ſanguinis ac puris non æque ſunt comites? Immo pus contra naturam quid eſt, &

Aph. 29. lib. 6. Aph. 23. lib. 1. & 4. ſent. curand.

Com in hiſtor. de Anaxione.

Com in aphor. 8, lib. 7.

ſui

ſui excluſionem indicat, ut ſanguis ſui conſervationem. Quod ſi & pure & ſanguine effluente ſpiritus vitales manuntur, in phlebotomia quum ſanguinis largior ſit excretio, major quoque ſpirituum erit evacuatio. Ac credo, arteriotomia ſine manifeſta iſta exſolutione fit, & tamen confertim ſpiritus vitales effluunt ac exſiliunt.

Sunt qui ad dolorem qui in aperienda vomica infligitur, recurrunt, ut idem fiat quod in ſectione venæ malleoli, quæ quoniam dolorifica eſt, ideo deliquium affert potius quam ſectio in aliavis parte. Sic quia aperta vomica cauterio aut ferro dolor fit, pus membranas pungit dum effluit, ſpiritus evacuantur, nervuli neceſſario feriuntur, tumor aderat dolorificus (at nil æque vires dejicit ac dolor) eoque magis quo partibus nervoſis eſt propinquior, aut emunctoriis partium: immo in minimis furunculis tantus ſæpe dolor adeſt, quum exigua moles ſit materiæ, ut animus ſæpe linquat (niſi forte ad τὸ κακόηθες id referatur) mirumne ſit ſi ratione doloris qui ob tumorem & inflammationem præcedit, & ejus qui aut cauterio, aut ferro infligitur, & ratione cæſionis nervulorum arteriolarumque, & acrimoniæ rei effluentis, & vaporis qui a mota putri materia excitari ſolet, tantopere vires exſolvantur? Immo, quod mirum, ſi portiuncula aliqua ſanguinis cum pure effluat, ut pus cruentum ſit, major eſt virium ruina. Unde hoc eſt ſi dolor hanc leipothymiam affert ob diſceſſionem corpuſculorum illorum, in ſectione venæ ſecantur quoque vaſa & cutis: item diu ſanguis effluit donec tria compleantur vaſa, non tam diu pus fluit. Cur curſus ſanguinis diuturnior non afferat eam leipothymiam quam breviſſimo tempore puris effuſio? Dum abſcinditur ſphacelatum crus, arteriæ magnæ & nervi ſcinduntur nulla fere animi defectione, in tormentis feſtuca contunduntur rumpunturque artus. & tamen nullus animo deficieur? Minima arteriolarum ſectio tantæ exſolutionis auctor erit? Niſi forte dicas in cruris ablatione, & artuum confractione violentam eſſe ſpirituum agitationem, ut natura omnes tam vires & opes explicet majori vi non ceſſura. At quum pus elicitur, languet natura, nec ſeſe ita erigit.

Alii exiſtimant ideo puris eductionem majorem virium jacturam inferre, quod natura in partem abſceſſu occupatam multum ſanguinis & ſpiritus miſerit tamquam ſuppetias ſuas. Quorum omnium evacuatio contingit quum pus effluit; hinc animi defectio. Natura quidem opem ſubſidiariam latura in affectam partem ea relegavit. At non eſt probabile ob evacuationem ſanguinis & ſpiritus in ſubſidium miſſorum tantam perturbationem & defectionem evenire. Multo enim major utriuſque fit evacuatio in phlebotomia, quam in effluxione puris: immo ſpiritus in parte ipſa contenti, & ſanguis jam corrupti ſunt, & a ſua temperie deſciverunt: dum per ſectionem ſanguis mittitur, ſpiritus limpidi & puri effluunt. At credibilius eſt naturam amantem eſſe rerum gratarum quam ingratarum, ut criſes liberales teſtantur: quamquam concedimus in tetro etiam pure ſpiritus laudabiles contineri, ſed quæ abſceſſit & depoſita eſt materia naturæ moleſta eſt, quum in pus verſa nonniſi ſui excluſionem inſinuat: ſecreta

Google

arcta jam eſt, & ideo excluſioni parata, particularem quandam in membro affecto plethoram facit. Ideo excluſio videtur a natura fieri. At cedo, quanta ſolet eſſe naturæ alacritas quum id excluditur quo premebatur?

Galenus cauſam videtur aliqua ex parte explicaſſe, cur conferta aquæ aut puris excluſio non ſit molienda, non quin tota excludi debeat, ſed non ἀθρόως. Et quum illud ἀθρόως ſignificet contrarium τῷ κατ' ὀλίγον, & τῷ κατ' ὀλιγάκις, idest, & ad quantitatem, & ad tempus referatur. Ita hoc loco ſumitur, ut fiat excluſio totius puris, non in uno tempore, ſed in pluribus, ut pluribus viribus una conferta copioſaque excluſio compenſetur. Quod autem nunc aperta vomica excernitur, confertim quodammodo fieri debet, ne ſi pauca puris excretio longo tempore fiat, iſta diuturnitate debilitet: ſed uno tempore omnis evacuatio non eſt molienda. Galen. verba ſunt: *Quum quis tumor ſuppurat, & is magnus, atque eſt periculoſa in aliis partibus confertim facta evacuatio, ac aqua in ventre, & in thorace puris, quum illico animus linquat, vires labaſcant, ut ei imbecillitas viriumque ruina remedium quæratur. In iis itaque ob magnam corporum diviſionem, diſſidium ac diſtenſionem oſcilla corporum quarumdam arterioſorum adaperiuntur, quæ prius tamquam ... quoddam, ideſt, operculum pus ipſum continebant, quo confertim evacuato, multorum una ſpirituum effluvio contingit, & conſecutio (utitur enim verbis ...) linquendi laborantibus creatur periculum.* Hic meminit tumoris magni, qui neceſſario diremtionem, diſſidium, diſtenſionemque magnam affert, unde dolores, ut & diſtentio, & tumoris magnitudo ad inducendam iſtam, de qua ſermo eſt, imbecillitatem, videantur concurrere. Tamen ſi diligenter locus legatur, eam virium jacturam uni ſpirituum evacuationi attribuit. Evacuationem ipſam infert arteriarum ſectio, quæ pus ipſum continebant tamquam operculum quoddam. At jam docuimus non ſufficere ad lipothymiam inducendam iſtam ſpirituum excluſionem, quum & in arteriotomia arteriarum corpus ſecetur (dicatur enim ἀπὸ τοῦ τὰ ἀρτηρίας αἷμα τέμνειν) & in phlebotomia ſpirituum fiet evacuatio. Alio in loco autem puris excluſione λειποψυχίαν induci ob excluſionem ſpiritus vitalis docet. Hic generalius τὰ πνεύματα exhauſtum recenſet, non addit τὰ ζωτικὰ πνεύματα. & hoc recte theorema. *Commune eſt omnibus ruptionibus ut exſolutio virium defectioque animi conſequatur, idque ob ſpiritus vitalis effluxum.* At ante quæſitum eſt, cur eruptione puris ſequatur potius vitalis ſpiritus inanitio, quam ſanguinis detractione? Nam non inepte quidam interpretantur eam leipothymiam ad quam uſque ducit aliquando Hippocrates in magnis doloribus & inflammationibus, de excluſione ſpiritus animalis, eaque non incluſiva, ſed excluſiva, ut deſinat fluere quum ea adveniat, non quum actu jam eſt: quoniam vacuatio ſpiritus vitalis plus periculi intentet, quam ſpiritus animalis. Propterea τὸ ἀψυχίας nomen uſurpant pro præcipiti omnium virium ruina, evacuato aut diſſipato ſpiritu vitali, qui ſpirituum animalium eſt fons & ſcaturigo; Nomen autem Leipothymiæ & λειποψυχίας ad defectionem animi referunt ob ſpiritus animales exhauſtos; ut τὸ ἐκλύσεως nomen ad utrumque refertur. Quum tamen ait commune eſſe omnium ruptionum ut animi defectio contingat, Comm. in aphor. 8, lib. 7.

gat,

Digitized by Google

gat, non eſt uſus verbo ſyncopes, ſed leipothymiæ : vim autem ejus adaugeт nomine τῆς ἐκλύσεως, quam fere vocem ἀντὶ τῆς ἐκλύσεως, aut τὴν ἀδυναμίαν uſurpant. Et quum leipothymia ipſa poteſt virium μεταξὺ eſſe, quum ſyncope non poteſt eſſe.

Nos autem quum parum probabiles tantæ exſolutionis cauſas ob paucitatem effluentis puris comperiamus, alias excogitare, & brevi exponere in animo eſt. Paullo ante cumulum rationum adduximus ob quas ea diſſolutio eveniat : quoniam (pace Galeni dicam) non eſt ſatis dicere id fieri ob ſpirituum effluxum. Dolor qui a ferro aut cauterio infligitur, immo & doloris opinio qua inhorreſcunt quum abſceſſus raptionem ſuboleſcunt, punctio membranarum dum pus fluit, evacuatio ſpirituum, ſectio nervulorum, arteriolarumque & cutis, dolor qui primus aderat ob puris ebullitionem & putredinem, necnon partium tum diſtentionem, tum directionem, tetra anachymiaſis ab erumpente elata pure, denique hæ omnes cauſæ in unum coeuntes hanc forte exſolutionem afferunt, non autem una atque altera cauſa, alioqui ſanguinis detractio majorem virium proſternendarum occaſionem afferret. At nos probabiles alias cauſas commiſcimus. Pus etſi exſolutionem ſui indicat, naturæ tamen opus eſt, immo quid elaboratius quam ſanguis: & quum in cauſa antecedente ſanguis ſit laudabilis, ex eventu aliena fit natura, quoniam tamquam onus depoſitum eſt in partem, aut in ea ipſa parte ob imbecillitatem collectum, aut vi aliqua attractum, & quantum poteſt nititur natura cum partibus ſolidis aſſimilare. Porro natura eſt vis ipſa partium ſolidarum. Et ſi vis infertur partibus ſolidis, non ſine querela id fit. Æqualitas, albor, lævitas declarat naturam eo proceſſiſſe, ut ſi materies pateretur, id totum exactum excultumque tamquam cambium, ultima aſſimilatione in naturam partis converteret. 3 Sic & ratione qualitatis, quatenus refert ideam ſpermaticarum partium, & ratione ſpiritus tum in materia coercitis, tum ad eam perenniter affluentis, non poteſt artificio Medici erumpere, niſi natura reclamante : tum quia ſpiritus exſiliunt, tum quod pepaſmum receperat, ac idem ei pæne ſit ac ſi propria foret τροφή. Eodem enim in pepſi & pepaſmo naturæ conſilium dirigitur. Hippocrates ſcribit πῦον φλεβὸς καὶ ἀρτηρίης τροφή. *Pus venæ & arteriæ eſt alimentum* : vel arteria & vena propriè nutriuntur materia alba & ſanguine dealbato, vel quum natura mora conficit ſanguinem in pus tamquam in familiarem materiam agit ac ſi ea in alimentum eſſet ceſſura. Hinc videmus ſi parum ſanguinis cum pure effluit, reſolutionem majorem ſequi, quod ea eo ſanguine tamquam ultimo alimento in ſinu jam partis depoſito natura carere nequeat, & non, niſi cum querela, effluere ſinat. Quid ſi puri cum ſpermate tantam analogiam eſſe dicamus, ut quemadmodum tantula ſeminis excretio ob materiei ipſius naturam, quod jam fere pars ſolida ſit, & res naturæ benigna, & ſpirituum copiam, corpus brevi proſternat, ita & puris eruptio ? In utroque

Lib. de genit. naturæ charactere elucet ; ideo Hippocrates ſemen partem hominis potentiſſimam convincit, quod eo tantulo excreto homo imbecillimus relinquatur. 3 Pus & ſemen partes potentes dici poſſunt, quod in utrumque natura vires excreverit, tamquam in rem proxime in alimentum ceſſuram ,

non

non partium carnoſarum, ſed ſpermaticarum. At ſanguis etſi naturæ gratus, non adeo tamen gratus ut id quod jam characterem, ideam & naturam partis ſolidæ (in qua vis omnis hæret) ſuſcepit. Accedit quod multus adeo in corpore ſanguis ſit, ut detractionis incommodum (niſi quis adeo imbecillus ſit ut minimum non ferat in corpore tumultum) non facile ſentiatur. Addam ad ſuperiores rationes unam, in pure quid malignum continetur, ut eo agitato per ſectionem facile per arteriolas ad cor vis deferatur. Hinc in malignis tumoribus, præſertim ſi nervis inſignibus propinqui ſint, vulgo eruptione pauca puris tanta exſolutio ſequatur, ut in propinquo mors eſſe videatur. Et quod ſanguis tumorem faciens extra vaſa ſit, minus moleſta eſſe deberet detractio quam ſi in vaſis contineretur, & a natura regeretur. At quia e vaſis effluxit, facilius corrumpitur, tetrumque vaporem ſpirat, unde niſi tempore excludatur, quum confectum pus eſt, brevi liveſcie & graveolet, & inficit partem. Quod ab Hippocrate dictum, *Si ſanguis in ventrem effunditur, ſupperat*. Galenus ait melius eſſe ſi dicamus corrumpi. Hinc patet egreſſum ſanguinis e conceptaculis corruptionis cauſam eſſe. Quæ corruptio inficiens ſpiritus dum movetur (quia omnis materia putris quieſcens minus mala eſſe ſolet quam ſi moveatur) & excluditur, mirum-ne ſit ſi λειποθυμία, aut ἔκλυσις conſequatur. Apho 20. lib. 6

ANNOTATIONES.

1. *Immo in praxi obſervamus quum ſanguis impurus educitur luculente, id fieri & exiguo virium diſpendio, dummodo corpus ſit repurgatum, quum ſanguis purus educitur, ſtatim exſolutio ſequitur: at impuro ſanguini cum pure analogia eſt.*

2. *Et ſudor, & ſeminis excretio licet exigua, & puris, vires convellit.*

3. *Videmus chyloſam evacuationem per alvum plus afferre exſolutionis virium, quam multam aliam evacuationem.*

4. *Qui fit ut copioſa hæmorrhagia, aut per alvum excluſio non tam dejiciat vires quam ſudor? Quoniam cum ſudore ſpiritus evacuantur multi, & ros ipſe, idest, ultime partium alimento vis infertur. Quomodo & quum pus tamquam partis ultimum alimentum, demitur, vis quoque parti inferri videtur.*

5. *Tamen aliquis objiciat de lacte, quod quum ſit ultimum alimentum, & album, tamen magna ſæpe copia detrahitur innocue. Alii recurrunt ad opinionem Ariſtotelis, qui putat mutationem tam ſubitam incidere quum pus, aut ſimile quid effluit, quod in locum evacuati puris ſubito ſuccedat aer frigidus, minime mutatio, qui ferit membranas.*

CON-

CONSILIUM XC.

De Parotidibus.

JANO Memmo dolores aurium tertio die excitantur. Quæritur an iſti dolores & hæmorrhagiæ in tertium & quintum diem incidentes criticæ? Cur non criticæ eſſe? & tamen utrumque tertio & quinto die Medicis ſuſpectum fuit. Si ſudores tertio & quinto incipientes boni, cur non
4 *Aphor.* & parotides, & alia id genus? Galenus in commentar. ait non ſudores tantum in eos dies incidentes, bonos, ſed & dejectiones, & abſceſſus, ſi modo effatu digni. Scio quidem Hippocratem nolle eos dies eſſe decretorios; tamen τὰ κρίσιμα in eos dies poſſunt incidere. Ac ſi dicat, Judicatoria quæ non judicant ſuſpecta ſunt, ſed hoc bonum ſi ſaltem judicatoria in dies indices & intercalares. Itaque eo modo tertius & quintus judicantes erunt, quatenus ſigna, & caſus qui diebus illis apparent non ſunt mala, ſi dies illi cum aliis malis diebus comparentur. Nec abs re ait, ſi ſudores tertio incipiant, ut per verbum, *incipere*, ſignificetur aggreſſio naturæ quæ ob tarditatem non poteſt adhuc judicare, cur non etiam quartus dies judicatoria tantum ſigna habere dicatur, quum nebula quarto apparens ſit indicatoria, non judicans? Sed alia eſt ratio, nam index dicitur, & nebula indicium dat futuræ criſeos. Sed quum tertio aut quarto die ſudores incipiunt, ut concedam eos non judicare, quia tamen jam potentis naturæ aggreſſionem ſignificant, ideo in bonis ſunt. Et oportet illud quod fit naturam validam oſtendere, ut ſi rivuloſe iis diebus fluat ſanguis, licet non indicet, tamen bonum eſt id fieri facta collatione cum alio naturæ conatu languidiuſculo. Nec abs re addit Galenus, *dejectiones* (quod idem de ceteris excretionibus debet intelligi) *tertio & quarto die apparentes, & incipientes* (quod poſterius verbum debet notari) *bona eſſe ſi modo ſint* ἀξιόλογα. Sed omnino parotides non videntur criticæ, ſed potius judicatoriæ, quocumque modo & die apparuerint, quoniam ſunt abſceſſus morbo impares, nec febrem ſolvunt; & quia dolorificæ ſunt, & propter vicinitatem cerebri: tum maxime quia omnis translatio a parti-
Comm. in part. 17. ſect. 3. lib. Prorrhet. bus inferis ad ſuperas ſuſpecta eſſe debet. Quæ omnia plenius Galenus comm. in Prorrhet.

CONSILIUM XCI.

Ad Quartanam leipothymia implexam.

SUPERIORIBUS paginis duarum mulierum quartana laborantium hiſtoria commemorata eſt, ac præſertim ejus quæ Dorſani Præſidis uxorem occupabat. Nunc vero æquum eſt adjicere ea quæ evenerint, & de quibus coacti Medici deliberarint. Quum difficultas eſſet ſumma in inveſtiganda cauſa cujuſdam leipothymiæ quæ illam terrefaciebat, conſilium initum eſt ea de re ſatis celebre. Tum demum ea deliqua quæ comites ha-

Digitized by Google

habent ſudores frigidos, & partium extimarum, ſed præſertim crurum & tibiarum rigores, quum acceſſiones febris quartanæ deſinere viſæ ſunt, aut quum parum commemorabiles forent, complicatas diebus intercalaribus alias acceſſiones, ordinatis deteriores haberent: ut aut ſemitertianæ febris ſuſpicio eſſet, aut lentæ, aut complicatarum acceſſionum, aut novæ materiæ in novo foco excitatæ. Et quod mirum eſt, tum demum ſemen morbi quod ſepultum viſum eſt, excitatur ac reviviſcit quum menſes erumpunt: immo obſervavit omnia in pejus ruere, tum quum fluxerunt menſes, etſi copioſe ſatis profluxerint. Nos hujus rei duas treſve cauſas aſſingere volumus: nam incertarum rerum non ita firma certaque ratio reddi poteſt: Prima eſt illa perturbatio quæ evenit erumpentibus menſibus, ut quemadmodum alias menſtruas mulieres ante effluxum ſanguinis varia attingunt ſymptomata (unde malæ ſeptimanæ vulgo dicuntur) ſi hanc illa ſymptomata ſequantur. Ante eruptionem enim nihil pæne affligitur. Secunda eſt, quia quum ipſa ſatis ſuperque ex obſervatione ſuæ peculiaris naturæ phlebotomiam non ferat quantulacumque ſit, mirum non ſit ſi per uterum excretionem floriduli ſanguinis non ferat, tametſi excretio illa ſola ſit naturalis, & mirifice alias mulieres juvet; a quia pauco abundat ſanguine, ſiccum habet aridumque & calens impenſe hepar, ut ejus minimam jacturam non patiatur. Tertia eſt [illegible], quo maxime teneatur poſt eruptionem menſium; quaſi vaſa uteri ita conniveant & concidant, ut illa fœda excretio non fiat niſi vi naturæ vaſa ad fluxum menſium referentur: ut materia fluxus illius fœdi quæ veluti proſtat & præ foribus eſt, qua data porta larga copia excernatur. Ac revera multo cumulatius & magis affatim excernetur fluxus menſtruus, quam antequam fluxerint. Accedit quod omnis commotio materiei fœdæ & lutoſæ inquinet & inficiat pravis halitibus ſpiracula corporis & partes maxime momentaneas afficiat, quaſi commota camarina, ut ajunt. Sic quia omnes quaſi partes commoventur, collavies reſtagnans reſeſque excitatur, quæ in corpore præſertim languidiuſculo magnos excitat tumultus. Si mineræ virtutum ſtarent, non ita percelleretur. At minimis momentis corpora natura imbecilla, & infirmis partibus prædita, & maxime morbis afflictiora debiliora reddita, valde turbantur ac eliduntur. Nos autem ſatis obſervavimus partes internas imbecillas eſſe: ſiquando autem mutatio commotioque accidat, id fit maxime quum uteri vaſa referantur, aut uterus ipſe movetur. Nam ſi qua pars alia toti corpori conſentit, & ex Hippocrate totum corpus συμπάσχει, commovetur, ut unius motum altera pars facile excipiat; deliquia iſta non ita nos terrebant quod ſyncoptica non viderentur, nam nec magna, nec frequentia, nec ſine cauſa erant manifeſta: quamquam ſucceſſu temporis evenire poſſet ut ad eam naturam accederent. Mulier iſta fere hypochondriaca eſt, obſtructionibus mirum in modum patet, quod declaraverunt fœdi colores quibus illa per annos duodecim laboravit. Si aut exquiſitus ſenſus ventriculi, aut nativa infirmitas deliquii cauſa foret, cur non aliis temporibus æque deficeret anima? Narravit quidem percepiſſe ſe a ſiniſtro hypochondrio ſurgentem anathymiaſin

Lib. de locis in hom.

mlaſin quæ cor petiviſſet. Duo erant valde notanda, quid cauſæ eſſet cur in acceſſionibus ordinariis non deficeret animus, ſed in extraordinariis? ut ita dicam. Poſterius, ſi ita obſtructas habet meſenterii venas (quod ſolemnia alvi profluvia declarant) quid cauſæ ſit ut tantum mejat, & craſſas admodum urinas habeat? Nam & exiguus mictus eſſe deberet, & urinæ tenues ac veluti percolatæ eſſe deberent. De urinis ita dicendum. Multæ urinæ fiunt aut copia potus, aut defluxu catarrhoſo, aut per expreſſionem aliquam, aut per attractionem, ut in diabete fit. In hac perennis eſt deſtillatio a capite, nitroſi ſunt humores, hepar ſqualens & calens, ut idem hepati contingat, quod renibus in diabete. Immo perpetuo ſentit quoddam incendium in regione hepatis. Et niſi aut defluxio perennis eſſet, aut metu hydropis ipſa ſibi a potu temperaret, ſitim haberet inextinguibilem; immo non poteſt fallere ſitim, nec aliorum more qui preſſatione contenti ſunt, eam explet niſi pleniſſimo hauſtu. Probabilem *ſy* iſtius muliebris cauſam aſſerebamus ex Hippocrate, quod ex cerebro
Lib. de natura muliebr. eſſet. *Si mordet, a ventre eſt*, ait Hippocrates, *ſi non mordet, a capite.* Quamquam lib de locis in homine, id quod ab interno capite manat, mordere aſſeverat. Summa eſt inappetentia, quia cum ſumma cura excogitatur cibus, & quum offertur ſtatim abominabilis eſt, ſummæ inappetentiæ eſt argumentum, ait Galenus in hiſtoria de Euryanactidis filia.
Hiſt. 11 part ſeſt. 2 lib 6. Epidem

Maxime vero omnium tantæ mutationis cauſam ad ſolſtitium hibernum reduximus. Nam quemadmodum circa æquinoctium autumnale ea graviſſime habuit, ita inſtante hiberno ſolſtitio non mirum ſit ſi tanta mutatio eveniat.

Verum quod maxime in ea mirandum fuit, eſt *ἔκλυσις* illa in qua omnium quidem meminit, ratiocinatur probe, cibum capit, nec eſt *ἀπεψία*, & tamen ne minimum fere corpus movere poteſt, immo ne manum quidem ad os adducere, adeo impotens fit. Et id maxime evenit quum febris ſuſcitatur: nam eodem pene momento facies tota erubeſcit, calor in ſuris tibiarum acerrimus percipitur, & manet tamquam *ἐγκαυμα*. Credibile eſt per cæcos meatus tetrum vaporem ſeſe inſinuare, qui ſi aut recta in cor ferretur, aut in principium nervorum, terrifica magis ſymptomata excitaret. Vix autem talis morbus, & quod ad ingenium habeat, umquam a Medicis eſt obſervatum. Neſcitur quo id referendum ſit. Et, quod mirandum magis, nulla fere in pulſu mutatio percipitur etiam manentibus iſtis deliquiis. Ad ea ſymptomata corrigenda hæc ſunt ordinata.

Frictiones crurum & tibiarum. Applicatio cucurbitularum internis femoribus. Item majora fruſtula panis toſti iiſdem femoribus applicata. Noduli ex roſis & caryophyllis qui macerantur in aceto ut naribus admoveantur. Item fruſtula panis toſti in aceto macerata, & quæ admoveantur naribus. Grana granatorum deſtillata frequenter. Et hæ tabellæ.

℞ pulveris electuar. diamb. & latis. Gal. an. ℈ j. diarrhodon abb. ʒ ſ. raſura ebo. cornu cervi, margar elect. an. ℈ j. raſura unicor. gr. x. cum ſacch. ſoluto in aq. roſ. fiant tabellæ.

Item *℞ confect. Alkermes ℈ j thériac. & mithridat. an. ʒ ij. conſer bugloſ*

gloſ. & meliſſ. an. ℥ ȷ *pulv. diamarg. frig* ℈ ij. *Fiat pults admovenda cordi ſuper membranulam.*

℞ *ambra griſ. gr. iij. raſura unicorn. gr. vj. rhabarb. gr. x. Fiant pilula cum vino albo.*

℞ *aquar. meliſſ. card. bugloſ. & morſus an.* ℥ ij. *colentur per manicam hippocr. cum elect. diatrag. frig. ſam. roſ. & pauca cinnam. Capiat cum parte destill. reſtaurativi ſequentis.*

℞ *conſer. bugloſ. nenuphar. viol. meliſ. flor. cichorii & ungul. an.* ℥. iij. *jujub. ſebeſt. an. xx. num. pinearum piſtaciarum an* ℥ ij *paſſul. mundat. quar. ȷ glycyr. contuſa* ℥ ij *carnem caudarum cancrorum fluviatil. parat. & maceratæ in lacte lib. ſ. carnem duorum aut trium turturum, carnem unius capi juvenis & duarum perdicum, ſem. bombacis, citri, melonum, an* ℥ *ſ. decoct. duorum pullorum cum hordeo, ſcariol. acetoſ. bugloſ. & borag. alteratorum, lib. vj. Miſceantur omnia diligenter ſecundum artem, Diſtillentur per cineres in alambico vitreo.*

℞ *præd. deſtillati lib. ſ. paſſetur per manicam hippocratis cum ſacch. cando. capiat tempore deliquii cum tertia parte aquarum ſtillatitiarum.*

ANNOTATIONES.

1. *Nam Hippocrates lib. 1. de morbis mulier. annotat* biliosis mulieribus ob menſtruam purgationem, puſillanimitatem, & multa alia incommoda ſequi.

2. *Si Galenus cap. 13. lib. de miſſione ſanguinis, dum loquitur de viris, ait tum liberalius vacuandum quum homines ſunt mediocriter graciles, & amplas venas habent, & minime candidi ſunt, nec tenera carne præditi. At hæc mulier tenera carne prædita eſt, gracilis, venas anguſtas habet, &c.*

3. *Illam valde exercuit immodicus ſanguinis fluor. Mirum non fuit ſi pro aſſumti cibi ratione non roboretur, ac præſertim pedes exſangues pene ſint. Hippocrates lib. 1. de morbis mulier. ſcribit unum valde notandum:* Sanguis rubicundus multus fluit ex febribus, & torpor corporis, & crurum perfrigeratio advenit, dolor claviculārum. *Non abs re dixit ex febribus; & hoc commentario dignum eſt. Nam contra, aliis mulieribus affectis febre in totum menſes deſinunt: cur ergo aliis febres exoriantur?*

4. *Et ei quum immoderatius fluerent menſes, viſum eſt optimum ut pararetur ſyrupus aſtringens quo medio menſium curſu uteretur ad reprimendum illum, & ad ſuccum & vim recuperandam in tibiis litus ex oleo violato comparatus eſt prius lauto decocto chamæm. & roſar. Fotus ex decocto omazorum addito vino albo.*

CONSILIUM XCII.

De hepatis phlogoſi.

DO. Lyſſæi ſervus febre acuta corripitur. Dolor ad hypochondrium dextrum. Satis colligebamus non eſſe pleuritim. Tamen ſumma erat difficultas

ſtultas ducendæ annuæ, & quæ in horas increſceret. Spes erat eam ſedarum in uno medicamento. Contra aucta eſt. Metus ſuffocationis. Revera phlogoſis erat pituitoſa circum eas partes, & niſi terna ſectione venæ præviſum fuiſſet, metus erat abſceſſus. Hippocrates ſcripſit: *Quibus dolor ad hypochondrium ſine inflammatione, his febris ſuperveniens, ſolutio.* Si morſus eſt, & dolor, hoc inflammationem, aut quid ſimile ſignificat. Si talis diſpoſitio non adfuerit, & morſus abfuerit, dolor tum fit aut propter obſtructionem, aut flatum, aut inæqualem aliquam intemperiem: quæ omnia calor febrilis tollit. Quamquam de obſtructione dubitari poteſt. 2 Nam ſi magna febrium putridarum pars ab obſtructione eſt, obſtructio iſta febrem afferret, nedum febris eam tolleret. Sed quum febris in iſto ægro ſæviret magis, nec de flatu, nec de ſola obſtructione verebamur, ſed de inflammatione potius, aut ſimul aliqua affectione. Et vero ex Galeno ita ratiocinabamur: Carnoſa parte hepatis inflammata gravis fit dolor: tunica circumducta, vel vaſis inflammatis, acutus. Sed bilioſus humor & acutus dolorem auget: item ſpiritus flatuoſus exitum non habens: remittit autem pituitoſus. Si mediocris dolor eſt, & non pungit, ut qui in membrana ſuccingente eſt, nec ad claviculam aut ilia pertingit: contingit ipſum dolorem fieri, carnoſis coſtarum partibus affectis: adeo non eſt periculoſum, nec magno eget auxilio. Ceterum quum hepate inflammato dolor ad jugulum pervenit, potius ſequitur venæ cavæ aut arteriæ diſtenſionem quam membranæ. Nam proprius dolor venæ & arteriæ eſt tamquam extenſæ in longum chordæ. Nil prius fuit quam & ad antevertendam iſtam inflammationem quam futuram ſuſpicabamur, & ad febrim jugulandam qua forte conſumtus eſſet, ter venam ferire, & largiter ſanguinem detrahere.

Aph. 40. lib. 6

Com. in aphor. 5 lib. 6.

ANNOTATIONES.

1. *In pleriſque mulieribus, præſertim quibus hepar præcalidum, & quæ in uſu vini eſſent liberaliores, talem affectum animadvertimus, ut in ea quæ ad roſam rubram habitat. Quam cauſa qua affectum pars, præſertim calidum, extra diaphragma eſt, adeſt quidem ſpirandi difficultas, ſed tuſſis non adeſt: niſi proxime attingat diaphragma, ut in inflammatione gibbarum hepatis contingit; in qua etiam eſt tuſſis, non proprie dicta tuſſis, quod ei contingat ob tranſudationem quamdam.*

2. In febribus circa viſcera dolores mali, *aphor. 66 lib 4. Galenus iſtos dolores non vult eſſe a forti obſtructione, ab inflammatione, ab eryſipelate, aut abſceſſu, alioqui qua adeſſet febris ea tantum ſymptomatica foret. Comment. in aphor. illum, & in aphor. 73. lib. 4.*

CON-

CONSILIUM XCIII.

De præcautione febris lentæ & deſtillationis in pulmones.

HUGONI ſcribo in metu febris lentæ & deſtillationis in pulmones, quum hepar in vitio videretur, majoraque poſtea minitarentur, hæc inſtituuntur.

℞ *radicum cichor. acetoſ. gram. polyp. glyc. aſparagi an.* ʒ j. *endiviæ, bugloſ. borag. fumar. agrimon. ſcariolæ, ſcolopend. ceterach, cortic. interioris ramorum viridium tamariſci an. m. j. ſem. melon. citrii. cardui benedicti & carth. an.* ʒ iij. *ſem. aniſi, papaver. alb. an.* ʒ j. *paſſul. integr. prunorum dulc. an. p. 4. corticum pomor. redolentium* ℥ ij. *Fiat decoct. ad lib. ij. ad conſumtionem medietatis.*

℞ *præd. decoctionis lib. ſ. ſucci pomor. dulc. fragran. quart. j. ſacch. & ſyrup. viol. an.* ℥ j. ſ. *fiat julep. clarum aromatiz. ſantal. citrino, & cortice citrii ſicco. Capiat alternis matutinis tribus horis ante cibum.*

℞ *ejuſdem decoct. lib. ſ. ſucci pomorum dulc.* ℥ iiij. *vini albi debilis* ℥ ij. *folior. ſenæ* ℥ ſ. *agarici trochiſ.* ʒ ij. *rhabarb.* ʒ iij. *cinnam. ſantal. citrini & ligni aloes veri an.* ʒ j. *Infunde per noctem. fiat expreſſ. diſſol. ſacch.* ℥ ij. *ſyrup. viol. & de cichor. ſimpl. an.* ℥ j. *Fiat apozema, clarific. & aromatiz. utatur ſigillatim poſt ſingulas apozematis doſes.*

℞ *pulv. electuarii diatrag. frig. diatrium ſantal. diamarg. frig. an.* ʒ ſ. *diarrhod. abb.* ℈ j. *arom. roſ. Gabr.* ℈ ſ. *Fiat electuar. per tabell. pond.* ʒ ij. *cum ſacchar. ſoluto in aqu. roſ. endiviæ, in quibus prius* ʒ iij. *glycyr. rad. infuſa fuerint. Sumat unam mane ante ſuum juſculum.*

Bis menſe ſupradicto ſyrupo purgetur, vel ſyrupo de cichor. compoſ. cum rhabarb.

Alius pulvis.

℞ *pulv. elect. diatrag. frig. & diaireos an.* ℈ j. *ligual.* ℈ ſ. *bol. arm.* ℈ ſ. *rhabarb. gr. xij. ſacchari penid.* ʒ ſ. *margar. elect. gr. vj. unicorn. gr. iij. cum ſacch. ſoluto aqu. bugloſ. macerat. roſ. ſiccar. & infuſion. gr. vj. cinnam. fiant tabellæ.*

Juvabit aliquando tempore pluvioſo aloe ad ℈ ij. *cum pane ſacerdotali; ita ut toto die utatur juſculo refrigerante, & elixis, & capiat* ℥ vj. *aquæ ſaccharatæ, & ſiet in ingreſſu lecti poſt cœnam ſobriam.*

Capiat lac aſininum ex ſaccharo prius ſoluto in aqua ex cochleari ut minus hæreat.

Utatur vino diluto. Vinum autem diluetur aqua in qua poma a caripendulo fruſta aliquot maduerint.

℞ *polypod.* ℥ ij. *rad. cichor. glycyr. an.* ℥ j. *bugloſ. m. j. meliſſ. ſcariol. an. m. j. ceterach. m. ij. ſem. citon. melon. conciſor. an.* ℈ iij. *flor. violar. tapſi barb. an. p. ij. Coqu. in lib. j. ſ. ſucci pomorum diſſol. ſacchar. lib. j. utatur quotidie mane & ſero, ſi volet.*

CONSILIUM XCIV.

De Arthritide,

MORBORUM quidam cogniti ſunt, incogniti alii. Ad incognitos multa remedia adhibentur analogiſmo quodam & epilogiſmo quæſita, periculi faciundi cauſa: & ita infra modum conſideret, ut ſi non aliquod commemorabile auxilium aſſerimus, ſaltem non obſimus. Et interea ſi ſecundum rationem omnia fiant, nec tamen pro agentium voto res procedant, perſeverandum in remediis quoad aut certum magis ſit de morbo ac conſtituatur, aut nova occaſio, nonnumquam conſilium quæratur. Cognitio morbi plurimum ad remedii inventionem valet, immo & cognitio morbi & curatio retro meant ac reciprocantur, ut quodam in loco aſſeverat Hippocrates. Non tamen ſi morbus cognitus, omnino curationem admittit. In eo genere ſunt epilepſia, febris quartana, apoplexia, cephalalgia, calculus, quorum ſæpe cauſa & idea ſunt in propatulo, & tamen pro derelictis habentur. In horum cenſu habenda arthritis (quæ tum dicitur quum aut omnes partes occupantur, quumque erratice modo pars una, modo altera obſidetur) Ita enim docte admodum Galenus diſtinguit arthritin ab articulorum dolore generaliter dicto. Nam illo in aphoriſmo Hippocrates ait arthritides in ſqualoribus oriri; Galenus functus legitimo interpretis officio negat arthritin vere dictam in ſiccis temporibus oriri poſſe: Ac ſi diceat neceſſario humorem adeſſe debere: at qui adeſſe poteſt in ſiccitatibus (quas αὐχμοὺς vocat,) Itaque dolores quidem articulorum excitari poſſunt tali in tempore, at non arthritis. Et citat Hippocratem in Epidem *In Æno legumina comedentibus infirmitas crurum, & qui orobis veſcebantur genuum dolores habebant*: non arthriticos vocat, ſed genua dolentes. Sic aliud eſt arthritis, aliud articulorum dolor: & tandem concludit arthritin vocari non quum unius articuli dolor eſt, ſed quum multorum. Quamquam mancus etiam eſt eo loco Galenus. Et quum pars una ſive articulus laborat, tum a parte nomen ſortitur morbus, dicturque aut chiragra, ſi manus, aut podagra, ſi pedes occupentur. Ac de arthritidis cauſa, periodis, materia, ſcaturigine, morbi eſſentia, hyparxi, motu, cur ſi ſequantur inflammationes convulſiones non oriantur, an unus ſit humor, an multiplex, immo & de remediis ita inter Medicos pugnatur, ut nil dum hactenus ſtatutum ſit. Unde Paullus: *Hujus affectus varia cauſa a me explicantur, interdum vero cæca ipſius origo eſt*. Et mirum eſſe poſſit cur qui iſchiade laborant ſere de aliis articulis non conquerantur, quum tamen morbus coxarius ad arthritin pertineat: at ſi vel gonagra vel podagra quempiam moleſtet, non prius hunc dolorem ad arthritin referimus, quam viderimus aliam partem occupari ac dolere, immo, ut ante expoſuimus, arthritidis eſſentia in hoc conſiſtit, ut vagus, incertus, & periodicus dolor ſit articulorum cum tenſione & magna acerbitate. Si in aliis ſpeciebus arthritidis non una pars laborat, cur non & materia quæ iſchiadicum morbum facit alio transfertur, & in aliis articulis dolorem excitat? Nam Paullus ſcribit co-

Com in aphor 56 lib. 3.

Lib 2. Epid & part 13. ſect 4. l. 6. Epid.

Cap. 78. lib. 3

xendecem

Digitized by Google

xendicem (idest coxendicis morbum) ab articulari morbo nihil differre a Cap. 77. lib. 3.
niſi quod ipſius cauſa in ſola coxarum compage articuloque conterens inſideat: & tacite diluit quæſtionem iſtam, ac ſi dicat, in coxario morbo materiam contumacem eſſe magis & craſſam, in aliis ſpeciebus articularis morbi magis mobilem; ut mirum non ſit ſi aliæ atque aliæ partes obſideantur. Quamquam & vidimus in quibuſdam iſchiadicis erraticam eſſe affectionem, & occupata ſumma natium parte articulos quoque pedum influxu ejuſdem materiei conflictari. Sed rarius. Gorræus arthritin definit articuli tumorem doloriſicum, quem fluxio in eum decumbens excitavit. Quidam inflammationem dicunt, ſed male, quod plus aliquando ſit œdematis, quam inflammationis. Marcellus, ut diligenter annotat Manardus, dennebat inflammationem eſſe permanentem, male affectis nervis dolores graviſſimos excitantem. At ſit ſæpe ſine inflammatione, nec permanens eſt dolor iſte ſemper, nec in nervis ſit ſemper, nec ſemper validiſſimos affert dolores. Ceterum oſſa connectuntur tribus modis: vel enim invicem coaleſcunt, modo ſine materiei alicujus interventu, ut in mollioribus & fungoſis, modo intercedente aliqua materia, ut in duris & ſiccis per ſymphyſin. Vel ita committuntur inter ſe, ut obſcurum & difficilem motum habeant per ſynarthroſin; vel manifeſtum & evidentem per diarthroſin. In prima articulorum connexione dolores non fiunt articulorum, in ſecunda raro, niſi quod tophi & œdematoſi tumores fiunt, ut in articulationibus carpi & metacarpi. Tertia vero arthritidis ſedes eſt inter membranas, tendines, & ligamenta quæ a perioſtio oriuntur, & proinde ſenſum habent, ex quibus omnibus firmatur articulus: hinc dolor vehementiſſimus excitatur, ſi qua illic materia intercipiatur: ſive acrimonia humor agat, ut bilis, ſive frigiditate, ut pituita, ſive aſperitate, ut gypſea, ſive diſtenſione membranarum & ligamentorum, aut inflammatione, quod ab omnibus humoribus fieri poteſt cum ſymptomatis tamen cujuſque humoris propriis. Ac de arthritide dicam, ut quæ cauſa, quæ materiæ ſcaturigo, an ſanguis eam poſſit committere, an a venis & arteriis, an a capite ſolo, an ſit inflammatio, an in acetabulo materia contineatur, an ligamenta humore imbuantur, & quæ multi varia diſputant, ut inter ceteros Fernelius hac in parte παραδόξωτατος. Quamquam tanto viro ſuppeditant ſuæ rationes, nos quidem ſolvere, pleniſque velis navigare deliberaveramus, ſed quum ex recentioribus plerique multa de ea re ſcriptitarint, & contra Fernelium edifferuerint, contractis orationis velis pauca afferre cogitamus; ne idem quod illi cum faſtidio legentium ſcribamus, & ne ſi nudati fuerimus aliorum coloribus, ut Horatiana Cornicula implumes ridiculique maneamus. Ac primum, an ſanguis ſit materia? Quidam aſſerunt ſanguinem arthritin non poſſe committere, quod neceſſum eſſet ſuppurari ſi in articulum incideret. At non eſt neceſſe omnem ſanguinis affluxum affuſionemque phlegmonem concitare, niſi in muſculum, aut in carnem fiat, nec in pus abit niſi calore loci ſuppuratio adjuvetur. Id quod in articulo exſangui, membranoſo, frigidoque contingere non poteſt. Sic arthritis phlegmone proprie non dicitur, ſed tumor phlegmonodes dici poteſt.

Dubitant an in pyxidem influant humor, an non? Fernelius negat in cavum articuli humorem deſcendere, aut in ſpatium quod inter oſſium extrema intereſt, ſed in vincula damataxat, atque eas membranas quæ extrinſecus oſſium extrema nectunt atque ambiunt, ac etiam in tendines eo directos. At duo argumenta affert: prius quod in chiragra tophacea humor in calculum concretus aperta cute ex articulis digitorum eruatur vinculo quod ſitum in pyxide utrumque os colligat, intacto, ac illæſo. Poſterius, ſi in iſchiade humor noxius in coxendicis pyxidem conderetur, non tam vehementem dolorem inferret, quod vinculum expers ſenſus ſit, nec tam late diffuſum. Et Galenus explicuit quomodo abſceſſus fiant in febribus laborioſis in articulos, aut ſubjectam materiam laborum & ſponte natorum & non ſponte natorum eſſe totum genus muſculoſum, & caliditatem maxime efficere quid in laboribus ex motu, ut mirum non ſit ſi una cum muſculis articuli laborent, & ad hos articulos abſceſſus fiat, quod utrique & muſculi & articuli concaluerunt: unde tamen non patet an velit in ipſos articulos fluxionem fieri. Nec valet argumentum Fernelii de illæſo vinculo interno (nam de externo nil dicimus,) nam ſi fateatur in acetabulo ipſo lapidem aut tophum concreſcere, fateaturque quoque neceſſe eſt materiam in illud inane ſpatium irrumpere. Et quoniam illud vinculum forte eſt & validum & inſenſile, non ita ab humore afficitur. Et tameſi expers ipſius per ſe ſit ſenſus, non ſequitur tamen dolorem in ea parte non excitari per diſtenſionem, & quia res aliena in loco ubi non debet, includatur. Melius Gorræus quum explicat quid ſit articulum occupare, articuli nomine non modo oſſis, quod inſeritur caput, nec alterius oſſis cotylen intelligo, ſed & ligamenta, & membranas, & tendines, & quicquid ad articuli ſtructuram firmitatemque natam comparavit. Nam nec arthritides non modo eæ partes a morbo ſunt immunes, quum etiam in longius diſſitas partes affectionis labes perveniat. Sed non explicat in cavitatemne ipſam humor illabatur. Porro quum duplicia ſint ligamenta, alia ſenſu ſunt prædita, alia non. Quæ a media oſſis parte oriuntur, ut quæ tibiam cum coxa conjungunt, ea ſenſu vacant. Quæ a perioſtio ſunt, ea ſenſum habent exquiſitum. Atque hæc ſicut & tendines in arthritide maxime laborant, doloremque inferunt. Nam inter tendinem & ligamentum quod tendinem attigit, colligitur materia, hinc dolores.

Major difficultas de materia, & de parte a qua illa defluat materia. Inter ceteros morditus pertinaciterque, non ſine probabilitate tamen, defendit Fernelius, & a capite ſola eſſe, & humorem pituitoſum ſeroſumque, non ſanguinem, non bilem, aut ſuccum melancholicum. Ac rationes quidem ejus in turba valent, ſed ſingulas facile eſt diſcutere ac diſſolvere.

Ac primum, ſi humor frigidus eſt ut vult, cur non potius ſtuporem affert? Nam ait Galenus: *Pituita & ſero ejus ineſt ut torporem efficiat, non mordacitatem, niſi forte ita ſit alienum a natura, ut aut ſalſum, aut acidum fiat.* Et quum, auctore Fernelio, pituitoſus & frigidus humor auctor ſit arthritidos, unde tanta doloris acerbitas ſurget? Et in Aphoriſmis dum reddit rationem cur hieme & autumno dolores podagrici excitentur, ait hieme

Com. in aphor. 2. lib. 4.

Com. in part. 3. ſect. 2 lib. 6. Epid.

Com. in aphor. 55. lib. 6.

me quidem id fieri, quod quantitate & qualitate humores insolescunt, ac peccent 4. Autumno autem ſolum ſecundum qualitatem. Hinc patet qualitatem humoris ſolam ad podagram ſufficere, ut ea copia non requiratur pituitæ, quam vult Fernelius.

Rondeletius dum agitare vult Fernelium, male illius verba citat. Nam non placet Fernelio per venas, & per ſpinalem medullam, & per nervos fluxionem fieri: ſed per inanes mæandros & aquæ ductus ſub cute. Item non vult illum mucum qui per palatum decurrat arthritin committere: ſed per partes capitis externas extra calvam poſitas vult ſenſim decurrere humorem.

Revera pro Fernelio facit locus præclarus quo Hippocrates explicat ſeptem fluxiones e capite: & loquens de fluxione quæ retro fit, ait: *Fiunt articulorum ac coxendicum dolores a talibus morbis (idest hydrope & ſuffuſionibus aqua) ſanatis, quum id quod morbum efficit ſanatur, & quod in carne rebellum fuerit, cui non ſit exitus, nec intro, nec foras egreſſum fuerit, ſed tuberculum efficiens, fugit in id quod cedit, ac tum dolores articulorum efficit.* Lib. 1 de loc. aff.

Sed contra Fernelium facit id quod ab eodem Hippocrate ſcribitur; nam loquens de ophthalmia, duplicem mucum ſtatuit, unum ab interno capite, & hic ſalſus eſt, doloremque excitat, alium de foris per extremam cutim capitis, eumque compreſſum, & hic ſalſus quum non ſit, dolorem non movet in oculis: ergo pari ratione dolorem non excitabit ſi in articulos inciderit: credibiliuſque eum humorem qui in articulis dolorem excitat, ab interno capite emanare.

At a pericranio, ait, humor deſcendit. Si a ſolo pericranio, cur non aliæ partes debiles humorem depoſitum a partibus robuſtis excipient? Quaſi vero articuli nequeant tamquam imbecilli ab aliis partibus validis humorem ſupervacuum recipere. Et ſit ita, magna fluxionum pars a capite ſit, quod attinet novos hos ſub cute aquæ ductus comminiſci, & non potius apertos ductus & canales conſignare? Et quum auctore Hippocrate abſceſſus fiant per nervos, arterias, venas, membranas, oſſaque ipſa, credibilius eſt humorem per eas partes fluere ac refluere, per quas alimentum decurrit & defluit ad partes alendas. At coactus eſt ad caput confugere, quod credibile non exiſtimet tam ſincerum humorem e venis complectentibus reliquos humores ſecerni qui articularem dolorem ſit generaturus. At facile ſincerus humor ſit, ſi vel in parte fiat congeſtio, vel ſi a cerebro humor deſcendat. Non quod ea ſit pituita quæ per infundibulum in ventriculum, aut pulmones decurrat, quia oporteret eam in venas reſumi, quod eſt abſurdum. Sed quæ ſub cute per inania quædam laxaque muſculorum ſpatia (unde doloris in tranſitu vacuitas eſt) fluxionis hunc modum tenet, ut quaſi inundatio alvei & eluvies quædam in cavitatem articulorum & partes vicinas incurrat ac illabatur. At ſi Fernelius negat ideo ab interno corpore in articulos humorem rapi poſſe, quod & via non ſit facilis, & ſecretionem oporteat fieri humoris a maſſa ſanguinis: Quid primum reſpondebit de abſceſſibus qui fiunt in criſibus in articulos ma-

teria

teria morbifica & ſecreta a maſſa ſanguinis, aut ſaltem in ventre contenta? Liber quartus Aphoriſmorum teſtatur abunde & reſurgentibus a morbo, & laborioſis febribus detentis, & aliis ſimiliter affectis in maxillas & alios articulos humorem rapi, quum abſurdum ſit a capitis partibus extimis eum deſcendere. Quum copioſa urina profluens Archigenis ſervum ab abſceſſu in articulos liberavit, an non materia illa in venis contenta erat? Alba, levis, & æqualis materies copioſa, & quæ per urinas fluere debet dum abſceſſum in articulum facit, an non a capite emanat? Hoc aſſerere puerile foret. Præterea dum fiunt apoſtemata modo ſincera, modo miſta, carbones, exanthemata, & alia id genus materia ſepoſita & ſecreta, numquid a venis & arteriis fluxit, & eadem poteſt in partes circumſitas articulis influere, & dolorem excitare? At caput in vitio non

Com. in part. 3 ſect. 3. li. 6. Epid.

eſt. Sed audiamus Galenum Comment. in 6 Epidemiorum dum explicat quomodo audiendum ſit quod Hippocrates ſcribit quod excitato dolore colico quieverit arthriticus dolor, & contra: hanc rationem reddit: *Ideo hoc fit*, ait, *quod humorum in artus currentium ad colon inteſtinum impetus converſus eſt*. Quod ſatis aperte ab interno corpore facile per ductus tum manifeſtos, tum cæcos humores modo in hanc partem, modo in illam rapi poſſe, necnon fieri communicationem inter artus & inteſtina. Quamquam de hoc forte dubitari poteſt.

In Coac.

Præterea quid reſpondeat Fernelius Hippocrati, qui ita ſcribit; *Dyſenteria intempeſtive ſuppreſſa abſceſſum in coſtis aut viſceribus, aut in articulis facit. Num igitur bilioſus abſceſſus in articulis, ſanguineus in coſtis aut viſceribus fit?* Ubi duo adverſus Fernelium notari poſſunt: prius eſt, ſi humor qui dyſenteriam committit, ſive bilioſus, ſive melancholicus ſit, inclinationem habet in alvum interiorem: & idem in artus poteſt abſcedere, & rurſus ab artubus in alvum. Ergo error eſt manifeſtus Fernelii commiſſus, a capitis tantum partibus externis humorem dimanare qui arthritin ſit commiſſurus. Poſterius eſt quod tacite bilioſas etiam fluxiones & ſinceras in articulo fieri indicat Hippocrates, quod tamen non arridet Fernelio, ut qui omnem arthritin ab humore frigido eſſe velit. Tamen loco illi de dyſenteria reſpondere poſſet Fernelius, quod nimirum fluxionum alvi & dyſenteriarum ſæpe Hippocratis opinione caput origo ſit: quod ſi verum eſt, nil hic locus contra illum facit. Nam qui humor a capite delabens dyſenteriam facit, ſi deſinat dyſenteriam inducere, & alio curſum ſuum inflectat, utpote in partes externas, tum articulares affectiones poteſt inducere. Ut quum Hippocrates ſcribit in Aphoriſmis vomitum diuturnam diarrhœam ſolvere, id videtur fieri quod a capite humor in ventrem deſcendat, qui alvum ſollicitans & lævigans id afferat. Quod ſi illa materia vomitione excludatur, ceſſat affectus. Sic quum humor a capite delabens in extima cutis deerrat, dyſenteriæ finem afferre. Atque hæc probabilitate nituntur. Contra Fernelium & id facit. Si laſſitudines ſpontaneæ & articulorum quædam debilitationes & effeminationes ut greſſus impotentia ſit, ab humorum per corpus ſparſorum, & a maligno ſero quod in corpore ſupereſt, oriuntur:

untur:

antur: numquid cauſi ructa articulorum veros dolores excitabit? & tamen caput in vitio non eſt. Vidimus juvenem annos 15. natum, arthriticum, ea maxime ratione factum, quod in eruptione exanthematon non eſſet legitime repurgatus: an non humor iſte a capite eſt? & Hippocrates aliud videtur contra Fernelium objecere: *Quibus ſanis hieme circa lumbos frigiditas & gravitas ex levi cauſa, & alvus ſuppreſſa, ventriculo probe agente, his iſchias, aut renum dolor, aut urina ſtillicidium continget forte.* Hic declarat iſchiadem (quæ ad arthritin refertur, quamquam Galenus iſchiadicos negat proprie arthriticos a Græcis appellari) oriri non tam ab externo capite, quam ab interno corpore. Et ſi ſuppreſſio menſium, aut hæmorrhoidum, aut ſolemnis alicujus evacuationis poteſt arthritin immittere, cur neceſſario caput tamquam mali auctorem accuſabis? Internas autem humorum φοράς ϰαὶ ἀρχηγετικὰς ϰαὶ ἀπόστασεις in iſchium aut articulos manifeſtiſſime aliis in aphoriſmis Hippocrates docuit, idque contra Fernelium. Atque utinam ſummus vir Fernelius eas audiviſſet: *Quibus de repente dum ſine febre ſunt, præcordiis & oris ventriculi dolor, ne circa cura ne inferiores partes, & alvus in tumorem elevatur, ſolvit vena ſectio & alvi fluxus: his febrire nocet. Longa enim febres ſiunt, & tuſſes, & ſingultus, his ad ſolutionem tendentibus dolor fortis coxarum aut crurum, aut puris ſputum, aut oculorum privatio contingit.* Item: *Dolores ad hypochondria in febre, voce intercepta, ſine ſudore ſoluti, malum, hi ad coxendices dolores ſiunt.* Quibus locis patet materiam coxarum morbum efficturam in hypochondrio latere, non autem a capite derivari.

In Coac.

Com. in part 3 ſect. 4 Epidem. & in part 3 lib. 6. Epidem.

Aph. 65. lib. 5

In Coac.

Rationes quidem multas, eaſque probabiles Fernelius affert, quibus convincere ſe poſſe putat neceſſarium eſſe humoris arthritin committis defluxum a capite, tum quod non ita ſincerus humor ab interno corpore ex venis & arteriis rapiatur ad morbum gignendum. Neque tam liber aditus foret, quam eſt pituitæ, aut ſero a capite prolapſo per ſubjectas cuti partes & occultas quaſdam vias. Attamen videmur multa oppoſuiſſe Fernelio quæ ejus ſententiam valde debilitant.

Non videtur parum veriſimilis ea ratio quam affert de crudo ſucco qui in hydropicis tibias occupat, tumoremque facit, & tamen articularem morbum non parit. Gorræus putat hoc argumento voluiſſe Fernelium pituitam non committere arthritim, & rationum machinas in Fernelium ſtruit. Sed errat toto cælo Gorræus. Nec enim hoc placuit Fernelio, alioqui ſui plane diſſimilis foret ut qui acriter defendat omnem arthritin a pituita frigidoque humore eſſe aut ejus ſero. Sed hoc voluit Fernelius tuendo pertinaciter ſuam ſententiam, a cerebro neceſſario defluere humorem frigidum qui malum committat. Quia ſi humor qui ab interno corpore aut per venas, aut per arterias, aut per alios aquæductus in tibias cruraque natus eſſet generaret arthritin, maxime id fieret in copia ſucci crudi ac pituitoſi, qui etiam redundat in tibiis & brachiis hydropicorum. At hic humor non id facit.

Sed reſpondent Fernelius: Numquid qui fluit ac refluat in tibiis hydropicorum

pictorum pituitoſus humor ſi in articulum influat poteſt facere dolorem & arthritin? Si idem humor & natura & ingenio, & numero a cerebro manaret, numquid arthritin poſſet committere in articulum illapſus? Quid impedit quominus id faciat? An quia per venas & arterias influit? At tu ipſe fateris per alios ductus quam per venas fluere. Numquid idem ſunt ductus occulti per quos & humor a cerebro deflueret? An quia iſte humor non a cerebro eſt? Quaſi vero humor crudus aut vitioſus ab hepate malo & male officium faciente non æque dolores excitaret ac qui a cerebro eſt? Quaſi vero in cerebro iſtam idioſyncriſiam, indolem, naturam, ac proprie talem acquirat qua dolores arthriticos efficiat? Cur ergo in tumentibus tibiis virginum fœdos colores patientium dolores etiam in varietate quadam febris quotidie obſervamus acerbiores? Numquid idem humor qui fuſus dolores in tibiis excitat, ſi idem in articulum quempiam irruerit, articulum quoque divexaret? In ictericis quibuſdam fuſo ab hepate & interno corpore ſero humorum acri ac maligno implacabiles dolores comperimus, nihil cæterum hepate ad id conferente. Hippocrates auctor admirabilis obſcure quidem rationem videtur dediſſe cur in hydrope quum multus circum articulos humor ſit qui diſtentionem facit (diſtentio autem maxime dolorem in articulis facit, ait Galenus) dolor quoque non adſit: in arthritide autem quum paucus humor ſit, tanta doloris ſit acerbitas. Ita autem ſcribit poſtquam de hydrope locutus eſt: *Si modicus fluxus fuerit (reſpectu magni fluxus qui in hydrope fit, unde repente intumeſcere & detumeſcere partim videmus) coxendicum & articulorum dolorem facit quum fluere ceſſaverit. Nam ut modicus & undequaque ab omnibus partibus fortioribus depulſus ad articulos refugium facit.* Tamen non videtur hæc ratio ſatis. Nam ſi paucus humor arthritin facit, cur non multus faceret? In cachexia & hydrope multus eſt. Fruſtra igitur & temere Fernelius affert tumorem iſtum catarrhoſorum ut doceat neceſſario a cerebro affluere humorem, quia qui ab aliis partibus emanat humor natus eſſet dolores arthriticos parere, id maxime fieret in copia ſucci crudioris. Pace tanti viri dicam, idipſum non intelligo. Atque dicendi confutandique mittam ab ipſo Hippocrate ſumam. Et quia mancus in hac parte eſt, cetera ſupplebo. Tria requirit loco ſuperius adducto ut fiat dolor articularis, ut ſit modicus fluxus, ut fluere deſinat, ut refugiat ad articulum: quartum & addemus, quod vim quoque ſuam habet, ut a partibus omnibus fortioribus ad articulum depulſus ſit. Vis in eo ponitur, quod dixit paucum eſſe & depulſum a partibus omnibus fortioribus, nam ſi multus eſt, æqualem quamdam intemperiem facit, immo ſua mole obruens indolentiam affert. Et quibus intument tibiæ, brachia, artus quoque ipſi (ut ἀναρθροι dicantur) ii ſtuporis ſenſum habent. Sed quum paucus & effuſus in nervos cum mole ſua non obruat, ſatis quid ejus poſſit qualitas oſtendit. Deinde quod a partibus pellatur ſatis indicat ſua qualitate adeo moleſtum eſſe, ut neceſſarium ſit aliquid virulentiæ habere, declarat acerbitas doloris, orgaſmus. Nam nunc hic articulus obſidetur, nunc ille: & totius manus & pedis, modo hic digitus, modo ille,

Lib. de locis in hom.

Com. in aph. 49 lib. 6.

Lib. de locis in hom.

Google

le, modo veterem ſedem occupans in ea conſiſtit & furorem excitet. Unde videmus ſæpe magnos eſſe cruciatus quum nil tumens & diſſimile appareat, nil lacunoſum, nil ſalebroſum. At in leucophlegmatia quum intumeat corpus totum præ copia crudi humoris, & in cachexia quum redundet humor ſeroſus & malus, ſæpe a dolore vacuitas eſt quædam. Secunda conditio eſt ut humor fluere deſinat; quod biſariam audiendum, vel ut jam actu conſiſtat fluxio, alioqui dolor non adeſſet, niſi fugax fortaſſis, vel ut per nervoſum genus, non autem per venoſum humor vagetur. Quod ad prius attinet, falſum eſt dicere non excitari dolorem niſi conſiſtat fluxio: oportet quidem materiei partem conſiſtere, aut omnino fluxionem ceſſare non oportet. Sed ut dolor perſeveret, humor conſiſtat oportet. De poſteriore ita dicam: Hippocrates primus docuit morbos venarum leviores eſſe, fugaces, contra nervorum obſtinatos ac contumaces. Et hic locus maxime conferet ad eorum intelligentiam, perſpicientiamque quæ dicimus. Ac primum audiatur Hippocrates: *Quicumque morbus a venis oritur debilior & levior eſt quam qui a nervis. Diſſluit enim una cum humore qui in venis ineſt, & non quieſcit. Et natura venis in humore eſt in carnibus*, Græce [illegible]. *Nervi autem ſicci ſunt, & cavitates non habent, & ad oſſa conſiſtunt, & maxime ab oſſibus nutriuntur, nutriuntur autem & a carnibus, & cohærent inter carnem & oſſa medium habent, & humidiores ſunt ac carnoſiores quam oſſa, ſicciores & magis oſſei quam carnei. Quicumque morbus ad nervos ipſos pervenerit, firmatur, & quieſcit eodem loco, & difficile eſt ipſum educere.* Qui locus docere potuit Fernelium quæ cauſa ſit cur ſæpe tumeant detumeſcantque partes, quum tamen dolores non excitentur in articulis. Humor enim in venis continetur, non in nervis, aut ſaltem non conſiſtit quieſcitque in nervis. Oportet autem quietem habere antequam ibi dolorem creare poſſit. Et antequam ultra progredior, quoniam ille locus obſcurus eſt quo ante paullo dixit, *& natura venis in humore eſt in carnibus*: & nonnullis difficultatem negotiumque dedit, illum explicabo. Comparat genus venoſum cum nervoſo. Nervoſi generis nomine & membranas & tendines, & ligamenta, & perioſtium intellige, item & nervos proprie dictos qui muſculos proprie dictos contexunt. Nam caro ſimplex, nervi & venæ muſculum conduot. Et dum ita comparat nervos cum venis, vult venarum naturam humidiorem eſſe duabus de cauſis, tum quod ratione ſuarum cavitatum humores continent, qui quum ὑγρὰ dicantur, & conſiſtentiam liquidam habeant, & humectent corpus cui inſunt, & quod ſæpe perfluunt & proluunt: tum quod venæ in carnibus ipſis ſint quas enutriunt. Sic quum dicit, *Natura venis in humore eſt in carnibus*, ideſt, proprium eſt venarum, ut & humorem contineant, & in re humida ſint, ideſt, in carne. Et niſi multiplex earum tunica impediret, facile rumperentur. Sic nervi venis dicuntur duriores, (quamquam multiplex ſit tunica) quod cavitatem non habeant, quod tendines ſint, quod ligamenta, membranæ, venæ molliores ob cavitatem, quia in carne molli ſunt, quia continet rem fluxilem. Sic metonymicos res continens di-

dicitur mollis & humida ratione & rei quam continet, & rei in qua continetur & fovetur. Vel quum dicit, Natura venis eſt in humore, in carnibus: ut nomen illud, *carnibus*, ſit explicatio nominis, *in humore*. Caro enim res humida eſt, ſic vena in humore eſt, ideſt in carnibus, in quibus & ſedem, & firmitatem, & augmentum, & munus habet vena. At nervi ſicci ſunt, quia non ſunt in carnibus, & res humidas non continent ut venæ, & a rebus ſiccis oriuntur, ideſt, ab oſſibus, quod ipſe Hippocrates docet dum ait, Nervi ad oſſa conſiſtunt, & maximam partem ab oſſibus nutriuntur. Quamquam ſunt & alii qui a carnibus nutriuntur, ut qui muſculos componunt. Et ut omiſſa interpretatione illius periodi quam obiter explicavimus, ad rem redeamus, ideo morbi qui in nervis ſunt, firmantur quod dura eorum conſiſtentia ſit, qui in venis, ideſt, in venis ſunt, fluunt fugaceſque ſunt magis, quod hac ratione maxime demonſtrat Hippocr. *Communicant omnes venæ & confluunt inter ſe*

Lib. de locis in homine. *mutuo, aliæ ſibi ipſis committuntur ac concidunt, aliæ vero & venulas e venis extimas.* At de diſtinctione morborum nervos occupantium ac genus venoſum initio illius libri de locis in homine ita ſcribit: *Quod ſiccius eſt morbos magis recipit, & magis dolet a natura. humidum vero minus. Morbus qui in ſicco eſt ſtabilitur ac conſiſtit, qui in humido eſt, diffluit, & alias aliam partem occupat, & transmigrans quietem facit, & citius ſedatur ut pote in humido non ſtabilitus.* Quem locum de intemperie humida & ſicca intelligunt, ſed male. Vere enim hic locus pertinet ad alium qui ſequitur de morbis nervorum ac venarum. Sed hæc relinquamus.

Tertia conditio ex his quas propoſuimus, eſt ut ad arthritidis generationem humor in articulum, aut ſaltem partes proxime articulum ambientes, & exquiſito præditas ſenſu, incurrat. Quod miror non animadvertiſſe Fernelium, qui indiſtincte proponit in cachexia non oboriri arthritim, quum tamen ſit humor crudus, proinde neceſſario a cerebro manare. Adeone ignarus Fernelius ut non fateatur oboriri dolorem articularem ſi quis redundat in cachecticis humor in articulum deſcendat, includatur, atque ibi interceptus intercluſuſque corrumpatur? Nam non omne excrementum quod in partem impingitur ſtatim dolorem parit, ſed alias quum ſua natura efferum eſt & mordax primo quoque tempore dolorem infligit: alias noxiſi temporis ſucceſſu acrimoniam, aut dolorificam aliam qualitatem nanciſcatur eumdem infert dolorem: itaque pace Fernelii dicam nihil quicquam efficit quod de humore cachecticorum objicit. Siquidem ſi pituita ſit ἄποιος, ſi tantum ſit crudus humor infra ſanguinem, ſed qui proxime in ſanguinem degeneret, ſi calor eſſet melior, non eſt neceſſe a tali humore, dolorem excitari. Nullas enim moleſtias exhibet, ut nec ſanguis.

Nam in hydropicis quoniam hepar aliqua ex parte eſt refrigeratum, ſanguis quoque aliqua ex parte refrigeratus eſt, & crudus, ſed inviſus non dicitur. Alibi autem ex Galeno diſtinximus ἄποιον καὶ ἄκρατον. Et talis ſemicoctus ſanguis dolorem non creat. Hinc leucophlegmaticos non videmus laborare: In cachecticis quibuſdam & iis præſertim virginibus quas fœdus deturpat

pat color, dolores capitis, aeſtum & ſuratum intolerabiles videmus. Et quemadmodum ex muccis & pituitis quæ a capite deſcendunt aliæ tuſſes excitant alias humidas, alias ſiccas, nonnullæ nullas tuſſes proritant, aliæ ſtatim negotium dant pulmoni eumque ulcerant, ut quæ ſunt efferæ & ichore præditæ, aliæ etiam ingenti copia nil incommodi afferunt, ſed poſtquam morum aliquam in pulmone ſine ulla moleſtia egerant, coctæ craſſefactæque faciliime extunduntur: Idem judicium eſt de humoribus qui in artus dilabuntur. Nam quum tibiæ intumeſcunt humore, aut brachia, & articulorum loci, non ſtatim dolor fit, ne ſi quidem in articulum humor influxerit, ſed requiritur certa quædam qualitas qua humor donatus reptate concitat dolores atroces. Et in hoc diſputationis cardo vertitur. Proinde docuimus ante ex Galeno in libro 6 Epidem. pituitam quidem torporem inducere, ſed ſi aut falſa ſit, aut acida ea atrociſſimis cum doloribus ſeſe prodit. Quod & in doloribus colicis uſuvenit. Quot ſunt enim quorum inteſtina multa pituita ſunt oblita obſitaque, quos nullus coli dolor cruciavit? At ſi gypſea eſt pituita, ſalſa, acidaque, aut vitrea; ea ſuæ præſentiæ excitandis gravibus doloribus notas ac argumenta edit. Et hæc adverſus Fernelium de loco, quamquam pluribus res explicari poſſet. obiterque de humoris qualitate & conditione diximus, ſed rem totam negotiumque de humore accuratius ſumus jam pertractaturi.

De humore qui cauſa eſt arthritidis, ita ſentit Fernelius: *Humor continens arthritidis cauſas tam varius non eſt atque traditur; nec enim ſanguineus, nec bilioſus, nec melancholicus eſt unquam, ſed omnino vel pituitoſus, vel ſeroſus.* Tam graviter iterum peccandi, & hoc contra veteres aſſerendi occaſionem dedit illa alia erronea opinio quam paullo ante exploſimus, de origine arthritidos omnium cerebro, quod aut pituitoſum ſolum humorem, aut ſeroſum cerebrum ſuppeditet. Sic duas illas erroneas opiniones ita complexavit, ut alia alteram pepererit, & toti antiquitati oppoſuerit. Si enim humor unus foret pituitoſus tam ſævi articulorum hoſtis auctor, quid veteres practicos in eam opinionem adduceret, ut pro arthritidon diſtinctione & cauſarum, remedia quoque diſtinguerent? At remedia inſtituunt ad bilioſam arthritin, ad ſanguineam, ad ſeroſam. Ergo verum eſt tot eſſe ſpecies, alioqui in rem ægrorum graviſſime peccaretur. Atque ante jam refutavimus argumenta eorum qui negant fluxionem ullam eſſe ſanguineam quæ arthritin quoque ſanguineam creet, quod neceſſe eſſet in pus ſanguinem verti. At ſanguis quidem quum dicitur ſuppurari quum in ventrem erumpit. verbum ſuppurari generalius pro corrumpi ſumitur, ait Galenus. Et aliud eſt in ventrem, aliud in articulum irruere. Quamquam & in articulo ſuppurat, ideſt corrumpitur, malam alienamque qualitatem acceſſit, unde in ſua generatione, & in loco, a quo mittitur, laudabilis ex eventu mala qualitate inſignitur. Deinde ſanguis in carnibus corrumpitur quidem ut ſuppurat proprie, ſed non in articulis. Immo quum in articulum incidit, crudeſcit quodammodo, & ſuam maturitatem amittit. Quod forte impoſuit Fernelio, quod videat inflammationes in articulis nonniſi intra 40. dies ſolvi, & pituiteſcere quodammodo omnes qui in articulos fluunt humores,

Aetius tetrab. 3. ſerm. 4. 14. 15. 16

immo

Lib. 3. de morbis cap. de pleuritide ex dorſo. immo ſi prius calidi forent, ob loci naturam incrudeſcere. Quod mirum ne ſit. Nam & Hippocrates in libris de morbis ſcribit contingere, ut a pulmone ipſo pus in thoracem erumpat, & tametſi antequam erupere maturum ſit, tamen dies aliquot exſpectari vult donec rurſum pus ipſum matureſcat. Sic mutatione loci maturitas puris exoleſcit, aut ſaltem diminuta retunditur tamquam materia perfrigerata.

Similiter in febribus materia cocta mitificataque in partem aliquam relegata recrudeſcit. Et in ſexto Epidemiorum quum loquitur Hippocr. de concretione lapidis in veſica, ait Galen. frigiditate veſicæ, tamquam corporis ex ſanguis lapidis coagmentationem juvari. Itaque fieri poteſt ut frigiditate articuli ſanguis, aut alius humor eo influens, licet ſit calidus, facile ſuum calorem amittat. Non tamen ideo frigidus humor arthritidis cauſa eſt. Ideo Hippocr. dicebat ſanguinem eſſe natura frigidum, quia quum ſit de genere aqueorum, facile ſuum calorem amittit. Sed ad hujus rei de qua agitur demonſtrationem conferet plurimum ea demonſtratio quam attulit Galen. in Aphor. explicans cur inflammatio in podagricis intra dies quadraginta ceſſet, & non ante. Quod forte pro Fernelio faciet. Nam inflammationem quæ arthriticis ſupervenit ex eventu tantum contingere ait, nempe vi doloris. Ita autem ſcribit, *Quæ carnoſas partes occupat inflammatio morborum acutorum ſubjicitur termino, quoniam carnis ſubſtantia mollior eſt & rarior natura ligamentorum. Unde & tardius inflammantur chordæ ac nervi ſi vulnerati fuerint (Græce τρωθέντα, Leonicenus vertit, ut illa) & longiori tempore ad conſiſtentiam inflammationis perveniunt & tardius ſanantur. Qua enim ratione vix aliquid externi in ſe recipiunt, quum dura ſint ac denſa hujuſmodi partes, hac ipſa ratione vix a ſe dimittunt. Quapropter ſolutionis terminus eſt dies quadrageſimus, quia quum in articulationibus humores ſint, & ligamenta amplexantia ipſas oportet evacuari ατμωδως, idest, in modum vaporis.* Mirum autem eſt cur dicat tam ægre admitti humores a membranis & ligamentis, & a nervis quum videamus eos qui articulari dolore tenentur facillime modo hanc partem, modo illam laborare. At ſi tam ægre admitterent humores, non tam ſubito dolor inde ſurgeret. Quin etiam facillime & tremores, & convulſiones in febribus videmus excitari: ſi nervorum ea eſt durities & tendinum & membranarum, quomodo tanta eſt aptitudo? Nam videtur æquum eſſe ut idem fiat, quod & in pleuritide fieri ſcribit Galenus: dum enim confert pulmonem cum membrana costas ſuccingente, ait pulmonem ratione ſuæ mollitudinis paratum eſſe ad recipiendum quemvis humorem, non item membranas, quod hæ non ita facile admittant humorem quemvis, ſed bilioſos magis. unde major pleuritidon pars ab humore eſt bilioſo. Si articulorum ea comparata ratio eſt ut eadem horum ſit natura, atque membranarum ſuccingentium coſtas, oportet neceſſario, aut tenuem & bilioſum, aut plane ſeroſum humorem qui arthritides faciat, aut falſum eſt quod in hoc atque illo articulo tam ſubito dolor excitetur. Duræ ſunt partes, humor eſt frigidus & pituita, ut vult Fernelius: immo negat, aut eſſe bilem, aut ſanguinem, quomodo tam facile humor admittitur? æquum non videtur, Quomodo enim tam craſſus hu-

Comm. in parte 15. ſect. 3. lib. 6. Epid.

Lib. de ſorde.

Comm. in Aphor. 9. lib. 6. Aphor.

Comm. in Apho. 33. lib. 6.

humor in cavitatem & locum ἐνσφήνωσις, ſubiret, quum lentor & pigritie id impediat? Quamquam poſſe quis reſpondere imbecillitatem partis quamdam diſſectionem aſſerere, & aptitudinem ad fluctionem facile admittendam. Accedit quod humorem in orgaſmo eſſe oporteat: orgaſmum autem Com. pars 3 adjuvat ichor quidam malignus qui animat, rapellit, ciet, & movet humorem ſua natura ſegnem & pigrum. Atque articulares dolores etiam a valide calida cauſa oboriri teſtatur Gal. ubi docet morbos connutritos in ſenecta relinquere: interpretatur de calida hemicrania, calido renum affectu & articularibus doloribus a calida cauſa obortis, quibus omnibus obrepens ſenectus tamquam frigida remedio exſiſtit. Nec diſſentanea docet in Aph. dum ait dolores articulorum in ſqualoribus a fluxione non fieri, quod quum Com. 10 Aphor. 16 tempus ſiccum ſit non videtur natum ad ſuperfluitates generandas quæ arthritin committant. Sed ſi caliditas immodica fuerit ab acribus humoribus poſſunt arthritides excitari. Itaque miror quomodo Fernelius tam longe a veterum dogmate deſciverit, ut præjudicatam ſuam opinionem tam mordicus defendat. Etſi enim magna arthritidon pars, ſive per defluxum Gal. ad id fiat, ſive per congeſtionem, ab humore frigido eſt, tamen errore non vacat aſſerere omnes ab humore frigido eſſe eoque a capite emanare. In lib. 6. quo graviter in ægrorum commoda peccatur. Nam eſt ubi calidis utendum remediis, eſt ubi frigidis, eſt ubi moderatis. Quod ſi omnis a pituita eſſet, ad calfacientia perpetuo eſſet recurrendum. Item aliud eſt agere medicamentis caput eique conſulere, aliud aliam partem. At ſi ſolum caput auctor exſiſteret, ad id unum dirigendum eſſet omne conſilium noſtrum. Itaque magni intereſt ad curationem morbi, & ad ægrorum ſalutem multo ante conſtituere an ſoli capiti malum acceptum ſit ferendum, an ſola pituita aut ejus ſerum in vitio ſit. Quamquam ut ante dictum eſt forte impoſuit Fernelio quod humor qui actu in articulo continetur quadantenus frigidus, aut frigefactus ſit, quod ita ſit comparata ratio articulorum, ut quia multas habeant partes ſpermaticas & frigidas, affluentem humorem etiam natura calidum, & a calido loco derivatum infrigident ac incrudent, ut ita loquar, quod ex Hippocrate demonſtratum eſt. Cum itaque & experientia, & ratio, & auctoritas Hippocr. eo quam ſupra non meminimus aſſerere, quæ ſtatuit aliquas arthritides a bile eſſe, dicat præter pituitam alias eſſe cauſas arthritidis, & aliam auctorem mali partem quam caput, relicto Fernelio amplecti oportet methodum medendi aliorum, ne mala eo opinione inducti male remedia alia pro aliis uſurpemus: Ac facile mihi perſuadeo, ideo ſæpe articulares dolores invaleſcere magis, ac ægreſcere medendo ægros, quod audito arthritidis nomine ſtatim ad calida remedia deveniamus eaque impenſe calfacientia & digerentia. Quod ſi ſemper materia frigida foret, non eſſet veriſimile, ita malum inſoleſcere, ac furere, quum contrariorum curatio per contraria legitime inſtituatur, niſi forte dicas (quod etiam probabile eſt) dolorem quoque augeſcere, quod uſu rerum ita calidarum quibus ſtatim utimur ſine judicio & diſtinctione quod morbi nullæ ſint induciæ, ſæpe fluxiones irritentur, qua irritatione dolor quoque increſcit. Dum enim humor turget fluitque nil eſt deterius quam fotibus, aut emplaſtris ex

Margin notes: Com. pars 3 sect. 3 lib. 6 Epid. — Com. 10 Aphor. 16 lib. 3. — Gal. ad Aph. 11 lib. 6. — Hippocr. lib. de internis affectionibus.

rebus calidis uti: Vel etiam uſu noſtrorum remediorum ſæpe dolor augetur, quod materia ſit ἀνώμαλος, ut quod remedium uni humoris parti convenit, alteri plurimum obſit, ut quod remedium primo loco uſurpandum duxeris, illo rejecto ſtatim ad aliud confugias. Accedit quod humor qui arthritides efficit, maxima ex parte veneni cujuſdam feri naturam reſipiat redoleatque quod per ſe pepaſmum mitificationemque non admittit: Immo uſu remediorum, niſi valde ſint anodyna, incandeſcit ferociteque magis. Nec mirum eſt ſi ſæpe irrita ſit opera noſtra, morbuſque iſte medicorum nuncupetur opprobrium. 11 Ceterum contra quam ſenſerit Fernelius certa ſunt ſigna quibus dignoſcas a capite humorem ſubtus cutim, aut per ſpinalem medullam defluere, aut ab hepate & viſceribus per venas & arterias derivari. Et quæ defluxiones a capite ſunt, magis ſunt ſinceræ, quæ a viſceribus, minus ſinceræ ſunt, quod humores promiſcue in vaſis coerceantur ac confluant. 12. Quod miror Fernelium non animadvertiſſe. Signa iſta diagnoſtica & Aetius & Rondeletius ſunt perſecuti. Nos illa omittemus & ſi quando uſus inciderit, ex iſtis venabimur, ne ſi illa adjiciamus, in molem oratio excreſcat.

Quum tractetur conſilium, pro Forcetti mercatoris cognato cui dolores arthritici ſunt familiares, & autumno & vere repetunt maxime, creditum eſt ſerum maxime putre a viſceribus manans, cauſam reducis iſtius mali eſſe. 13 Declarat curatio. Nam nulla habita capitis ratione quum primum expurgata regio prima ventriculi & educti multi feroſi humores electuario diacarth. & ſyrup. roſatum ſolutivo, præripiebatur occaſio reditus. Ac quæſitum eſt ſi humor frigidus & pituita arthritidis auctor, cur pituitoſi non ſunt podagrici, quum peculiaris iſte humor redundet?

Si a capite eſt, cur qui chæradas habent, quarum origo maxime tribuitor ab Hippocrate, non ſunt podagrici, aut alia ſpecie arthritidis laborant? verſimile id eſſet, ſi caput auctor eſſet mali. Nil obſtat objicere tophos qui in arthritide apparent ut doceas materiam eſſe phlegmaticam. nam bilioſus humor & alius a pituita uſu refrigerantium, aut digerentium nimium, aut a parte frigida frigefactus tophos inducere poteſt.

Lib. de glandul.

Multi olim arthritici liberati ſunt morbo, ſed epileptici, aut apoplectici interiere: repertum eſt cerebrum aqua plenum, ſic verſimile eſt a cerebro malum eſſe.

Si ſemper a frigido humore eſſet arthritis, eoque a cerebro labente, chæradas efficeret, aut dolores in tranſitu excitaret, aut præeuntem haberet gravitatem capitis, aut nucæ colli. At ſæpe nil tale apparet, unde colligas aliunde plerumque eſſe.

Ad præcautionem tam ſævi mali, & evacuationem feri illius putris morbi relapſum committentis viſum eſt ut uteretur hieme decoct. foliorum ſenæ cum hermodactylis. & ſæpe ſyrup. roſarum pallidarum cum ſucco mercurialis.

Vere pilulæ commendantur ſine quibus, de hermodacty & foetidæ. Autumno & vere ſi quid ſuadeat, tundatur vena, vivat abſtemius.

Partibus dolentibus adhibeatur unguentum de limacibus, aut madeant panni in mucagine limacum.

Un-

Digitized by Google

Urgentibus doloribus folia hyoſcyami cocta in lacte cum capitibus papav. & floribus chamæmeli adhibeantur parti.

ANNOTATIONES.

1. *Hipp. lib. de dieb. Decretoriis docet Iſchiadicos dolores eſſe a congeſtione & concretione humorum in acetabulis præſertim poſt inſolationem a ſole.*

2. *Gal Com. ad Aphor. 49 lib. 6 ita ait, fluxionem arthritin facientem primum ſuſcipiunt loca dearticulationum, deinceps circumſtantia omnia ad carim uſque. Et quia implentur articulationes etiam quæ circumjacent ligamenta extenduntur. Nervi & chordæ illic non inflammantur, ſed tantum dolent quum dearticulationes extenduntur.*

3. *Gal Comm. in Aphor. 49. lib. 6. tanti doloris in arthritide cauſam ad diſtenſionem revocavit.*

4. *Fernelius hic valde ratione nitetur, quod ſi humor biliosus arthritin committeret neceſſario inflammationem faceret. Cur enim membrana in thorace tam facile inflammantur in pleuritide, & in arthritide tam ægre ſi eadem eſt materia?*

5. *Et in 2. Epid 1. ſect 3. ſplenis & viſcerum tumores & inflammationes in articulorum morbos deſinere ſcribit. Et in ſectione 7. lib 6. Epidem. Tuſſes in articulorum morbos deſinunt per translationem, ut credere eſt. Maxime vero ſunt ſiccæ tuſſes, quia alio materia præripitur. Et ſub finem ſect. 8. lib. 6 Epid in ſuppreſſione menſium dolores & rubores articulorum naſcuntur, ergo id eſt ab interno corpore, non a capite. Et quod majus, in ulceribus articulorum & partium externarum ſi tumores ſint rubicundi, & ſtatim evaneſcunt, dyſenteria cruenta oboritur, vide conſenſum externorum cum internis, ut a capite id non fiat.*

6. *Locus eſt præclarus cap. 12. Sermonis 4. Tetrab. 3. Aetii ubi docet multas cauſas ob quas ſuppuratio in articulis non fiat.*

7. *Hippocr. lib. 2. Epid. part. ſive hiſtoria 3. docet quomodo tophi in arthritide generentur.*

8. *Anno 1575. qui ſiccus & ſqualidus erat maxima fuit articulorum dolorum ubertas.*

9. *Hic locus eſt valde notandus et contra Fernelium facit, idem in cerebro uſitur: nam ſubſtantia cerebri vaporem calidum et refrigerat. Quod ſi quis neget illum librum germanum eſſe librum Hippocratis, legat Aphoriſmum 25. lib. 5. Aphor. ubi vult auctor affuſione aqua frigida articulorum tumores et dolores tollere, tum ob revocationem caloris, tum propter inductionem torporis. Quid reſpondebitur Galeno qui in coxendicis dolore in malleolo arteriam ſecuit quum affectus eſſet ab humore calidiſſimo? ſub finem lib de ſanguinis miſſione. Quid diceret Fernel quum plerique acerbis articulorum doloribus vexantur, quum nullos aut exiguos dolores, aut in capite, aut in collo ſenſerint? Quaſi vero tam effera materia et ferum a capite manare queat, et non excitare dolores tranſeundo? fieri id non poſ-*

 ſet.

ſet. Si muroſa et ſalſa fluxio a capite tantos in tranſitu dolores excitat, immo et in metaphreno, et qua tranſit quamdam inducit phthiſin, an credibile materiam quæ guttam facit pepaſmi ex ſe expertem, opinionem Fernelii per tot partes ſubinde et cuniculoſe tranſmitti, et nullos pæne dolores excitari? Sic credendum eſt imbecillitatem naturalem partis, aut acquiſititiam, quia omnis dolor in parte digeſtivam facultatem et retricem debilitat, et propterea facilis ſit proventus excrementis loco veræ nutritionis, facile ad arthritin facere, ut ſi qua depuratio et defæcatio ſit ſanguinis, eam facem facile admittat. Niſi Fernelius dicat in ſua generatione non eſſe tam malam materiam, ſed tempore et mora eam acquirere malignitatem. Quod idem dixit Gal. de tuſſi materia quæ in ſcrotum deſcendit par. 12. ſect. 1. lib. 1. Epid.

11. Si cruditates, crapula et ſimilia ejuſmodi arthriticos efficiunt, quæ cauſa eſt cur caput accuſet?

12. Quid impedit quominus dicamus nec a capite eſſe materiam arthritidis, nec forte ab interno corpore, ſed eo modo per diſpoſitionem articularem generari in habitu corporis quo elephas in aliis, et chœrades in aliis. Nam in habitu ipſo vitium eſt, et cancroſa et chœradica diſpoſitio, et articuloſa, ut ſic dicam.

CONSILIUM XCV.

De Gonorrhœa virulenta.

QUEMDAM fœda Gonorrhœa detinebat. Quum eam negligeret, nec medicorum conſilio ſatis diligenter audiret, ſuppreſſa eſt, & ea contingere de quibus paullo ante dictum eſt. Imprudenter & parum ſciens quid tam virulentæ materiæ ſuppreſſio velut uxorem ſuam compreſſit. Medio graviditatis tempore dyſentericum & ſeroſum profluvium mulier patitur, quo vix liberatur. Ac prudenter Medici non conſueverunt ſtatim ſuppreſſo iſto profluvio, laborantium conſultum iri. Audiverant eam nonnihil de mariti diverſione ad alias mulieres & quævis impura proſtibula. Ideo in eam ſuſpicionem venerunt, ut contractum hoc malum a portione virulenti ſeri crederent. Ac, opinor, ea forte in luem veneream inciderit. Nono menſe fetus educitur purus & incontaminatus. Quod mirum fuit quum ſatus eſſet patre adhuc ſemen tam diu veneni continente. Sed non diu impune tulit innocens hæc proles impuritatis paternæ luens pœnas. Nam quum forte matri propinatum eſſet pharmacum alvus tes cauſa, & juſſum eſſet lactari infantem etiam medio purgationis tempore: Repente multis corporis partibus argumenta certa luis & ſcabies Hiſpanicæ paruerunt. Continuo vocari medicos & Chirurgos, inire conſilium, rem reformidari, metui matri nutrici. Ablactatur infans nondum duos menſes natus. Parvo lacte paſcitur ex vitreo vaſe collum gruis habente. Proviſum puello hoc remediolo:

℞ Sarſ.

Digitized by Google

℞ *butyr. recentis non ſalſi lauti in aq. ſalviæ ℥ iij argenti vivi extincti aq. eadem ſalviæ ℥ ij. fiat ſubactione in mortario diligenter, paretur linimentum.*

Ad arcendam autem luem veneream quæ vere eam poſſet eandem adoriri, ita matri providetur:

℞ *Limatura ligni ſancti ℥ iij ſalv. beton. chamæpit. ſtœchados utriuſque, meliſſ. morſus & ſcabioſ. an. m. j. ſ. Abſinth. centaurii minoris bugloſ. borag. an. m. j. rad. ireos florent. ſcordij, tormentil. iunicis & dictamn. an. ℥ j ſ ſeminis cit. card. ſeſel. ſileris montn. pœonia an. ℥ ſ radicis pœoniæ & angel. an. ſ gentianæ ℥ iij theriac. veteris & mithrid. an. ℥ i. ſ. Opiata Fernelii ℥ i ſ. madeant omnia in vino albo odorifero, adde ſucci pomorum ℥ iij pul. diamarg. frig. lætit. & diarrh. abb. an. ℥ j. aqu. nenuph. lib. ſ. concludantur omnia alambico, & fiat diſtillatio.*

℞ *Conſ. flo. nenuph. bugl. anth. an. ℥ j. conſerva acori ℥ ſ. cort. citrij cond. ℥ iij pul. el. diamar. coral. rub. carab. ſeminis angel. & rad. biſtort. an. ℈ j marg. elect. ℈ j. elect. diarrh. abb. triaſant. an. ℥ i mithrid. ℥ iij cum ſyrup. conſerv. citrij fiat opiata, utenda ad ʒ ij hora ſomni.*

℞ *aq. theriac. ſcab. cardui. an. ℥ iij ſ paſſentur per manicam Hipp. cum ſacch. & pauco cinn. cap. cochle. duo jejunus a ſomno excitatus.*

℞ *Surſeparil. q. i. meliſſ. ſtœchados radicum omn. aperit. ſcordii, mercur. ſalviæ, beton. an. m. j. rad. acori, eryng. ariſto. ung. an. ℥ ſ. enul. cump. m. j ſemina pomorum redolentium, fumar. abſinth. an. p. j bipinell. m. j. poly. paſſul. an. m. j ſeminis pœon. ſeſel. an. ℥ ſ fiat decoctio ad lib. j infunde foliorum ſenæ ℥ iij adde expreſſ. ℥ j ſ. agar. trochiſ. infuſi in aqu. beton. & ſal. cum ʒ ij. cinnam. & ligni aloes ʒ j. adde ſyrup. roſ. pallid. ℥ iij & ſacch. ſufficiens.*

℞ *conſerva ſtœch. ſal. beton. meliſſ. anth. an. ℥ j. ſ cort. citrij. conditi. ℥ j. zinzib. conditi. ℈ ij. conſer. acori ʒ i ſ myrob. emblic. & confectionis alk. an. ʒ iij conſerva bugloſ. ℥ ij. theriaces ʒ iij opiata Fernelij ʒ j. ſ. excipiantur omnia cum ſyrup. conſervationis citrij.*

℞ *Ambra griſ. ℈ j. pul. lat. de gemmis archonit. an. ʒ ſ. diarr. abb. & diamarg. frig. an. ℈ i cinnam. gr. 4. pul. radicis angel. & tormentillæ an. ℈ j. cum ſacch. ſoluto, in aqua card. infuſionis ℥ ſ ligni aloes, fiant tabellæ pondere ℥ ſ. utendæ.*

℞ *Theriaces, mithrid. an. ℥ ij. confectio Alkermes ʒ 6 elect. de gemmis ℥ ſ limaturæ interioris guayaci ℥ iij. ſeminis pœoniæ & citrij. an ʒ 6. conſerva viol. & bugloſ. an. ℥ i ſ. ſucci pomor. odoriſero. & aq. nenuph. an. lib. ſ. Ponantur omnia in alambico & miatur eu aqu. intrunde in lacomcum.*

Item ℞ *rad. enulæ, angel. tormentil. capparum. Eringio apij, petro., poly. an. ℥ ij. meliſſ. ſcab. bipinel. plantag. an. m. ij. lupul. bugloſ. ſcolop. ceterach. an. m. j. fumar. primul. veris an. p. j. ſemin. bomb. dictam. citri. an. ℥ ij. conſ. enul. cump. acori. meliſſ. an. ℥ i. ſ. pul. elect. de ſucco roſarum diamarg. frig. an. ℥ ſ. decoct. ℥ iij guaiaci, & ℥ ij. chinæ lb ij decocti plantag. ℥ iij theriac. & mithrid. an. ℥ i. ſ. Aadde aquarum cordialium lib. ij. Ponantur omnia in alambico.*

CONSILIUM XCVI.

De febre lenta ſymptomatica.

CONSULIS Amorræi filia annos duodecim plus minuſve nata ſæpe animo deficitur, immo alias putat ſibi præcludi fauces, alias halitum neſcio quem ſentit cum cardiogmo, capitis dolore, præſertim in anteriore parte. Dolor non eſt pertinax 2. Coloris eſt viciſſitudo in facie, modo cum pallore quodam rubeſcit, modo pallet ſolum, ſuffuſa alias aliqua ex parte eſt facies. Argumenta ſunt fœdorum colorum 3 deſtillatio tenuis eſt in pulmones, aliquando ſperandi difficultas. Metuebatur illi ne periculoſo aliquo tandem cerebri morbo tacta interearet ut ejus ſoror contigit, quæ Catalepſtica poſt febres erraticas, interiit.

1 Initum conſilium prophylacticum potius quam therapeuticum calido & ſicco hepate erat, adeoque calido ut partim alimentum corraſperet, (unde illud 6 Epid. *qui ventre ſunt calido, carnes habent frigidas*) partim aliquid attraheret, reliquum media veluti via in lactibus reſideret. Nam quoties repurgatur, pulti ſimillimam excretionem facit biliosam, oblidam, vermium parcarem. unde & aliquando vermium moleſtiam ſuſtinuit. Sic obſtructio id ipſum juvat. Quod autem obſtructio ſit eaque cruda, declarant urinæ in calidiuſculo corpore aqueæ exiſtentes. At nec ratione corporis, nec ratione febriculæ quæ ſæpe apparet, nec ætatis ratione tales apparere debent. Nam in pueris aqueæ orinæ ab Hippocrate damnantur in prognoſtico. Quamquam in noſtris Epidemiorum libris animadvertimus ex
In Coac. Hippocrat. *In erraticis febribus aqueas urinas ſplenicas eſſe*. Quod forte in hac contingit puella. Mutationem colorum ad elationem vaporum fugacium referebamus, nec non ad animi imbecillitatem & caloris, qui facile intro recurrat. Hippocrates hujus quidem rei generalem rationem dedit, *Colorum mutationes fiunt corde conſtringente ſe, aut laxante*. laxante qui-
Lib. de Corde dem fiunt bene colorati & rubicundi, conſtringente vero pallidi & virides. Et illa *ἀσώδης*, quæ aliquando apparet, in malis poni poteſt, aut homonymiæ bona eſt. Caloris in pulmonibus majoris indicium eſſe poteſt. Videtur quidem dolor iſte capitis ſymptomaticus eſſe, cum quod fugax ſit (quamquam ſi dolor capitis per protopathiam ſit, neceſſario non exiſtat ſtabilis) & videatur tantum per vaporis, aut exhalationis elationem fieri. Nam punctionem morſumque in ventriculo præſentit. At verendum tandem ne dolor iſte ita jus vindicatum in caput habeat, ut non amplius per ſympathiam, ſed per protopathiam fiat. Nam quum partes laborant per conſenſum, id fit aut quia facultas non ſuppeditatur, aut materia ut in reſpiratione, aut per vapores. 4. Quum prioribus duobus modis fit id, actio quidem læſa eſt, ſed pars a qua ſuſcipitur actio illæſa eſt, ſed quum pars aliqua per conſenſum laborat ob ſummiſſos vapores, actio quidem partis læditur, & ipſa pars laborans per ſympathiam afficitur, ſed ita afficitur, ut ſi diſpoſitio in parte aliqua fiat, jam non amplius ſecundario, ſed primario pars laboret ipſa. Ac probabile excitari ichores a partibus inferis. Porro opinione Galen. ichores tribus de cauſis in ventriculum incidunt, aut propter

mærores,

Digitized by Google

mærores, aut dolores, aut infirmitatem ventriculi. Accedit & longa abſtinentia, & compaſſio. Ac revera ſtatuere oportet in hoc corpuſculo caliditatem & ſiccitatem cum ſqualore, unde magna excitandorum fumorum occaſio nata eſt. Quemadmodum enim excedens humiditas immoderato calori juncta corpus languidum & decoctum reddit, necnon effeminatum: ita calor acer mordaxque dum humores accendit, acuit, irritat, excitandis vaporibus magnam anſam porrigit. Poſt unam atque alteram purgationem ſyrup. ſolennis eſt inſtitutus ex bechicis, thoracicis, ſplenicis, foliculis, ſena, agarico præparatis, & coct s ut decet. Item hæ tabellæ inſtitutæ.

℞ *Seminis pæoniæ gra. S. marg. el. corall. utriuſque ſpod. trochiſcatorum e carabe an* ℈ j. *eboris, cornu cervi an.* ℈ ſ. *oſſis de corde cervi pulveris coriandri & diarrh. abb. an* ℈ j. *cum ſacch. in aqu. card. ſoluto, fiat tabell.*

℞. *Conſerv. beton. ſtæchad. roſ. bugloſ. an.* ʒ j. *conſerva anthos* ʒ ij. *corticis citrij conditi* ʒ iij *raſura eboris, cornu cervi an.* ℈ j. *theriaces* ʒ j *fiat opiata cum ſyrup. conſerv. myrob.*

℞. *Pulveris hiera* ʒ j. *agar. troch. & rhab. an.* ℈ j. *cap.* ℈ j. *ans* ʒ ſ. *hujus maſſa.*

Utatur quotidie juſculo mane in egreſſu lecti: æſtate lacte aſinæ: Paretur pulvis ex lumbricis terræ & chalybe præparato ſi utile videatur.

ANNOTATIONES.

1. *Febris iſta lenta eſt & continua, & ſymptomatica qualem Fernelius deſcribit libro de febribus cap. de ſymptomaticis lentis.*

2. *Huc pertinet locus commemorabilis lib. 2. de Diætu acutorum part. 22. Quod Hippocrat. velit concoctionem eſſe elixationi ſimilem docet, tamquam coctio fiat a calido non ſicco ſqualentique, cujuſmodi eſt febrilis, ſed humida & vaporoſo, cujuſmodi eſt qui in animalibus ſecundum naturam conſiſtit. Fernelius cap. 13. lib. de urinis iſtis tenuibus, & aqueis abunde ſatis.*

3. *Aretæus cap. de Cephalæa, ait, qui dolores capitis ſunt per ſympath. ſæpe cum periodis, & cum paroxyſmis ſiunt prout ſunt cauſa periodi, in membro communicante. Quamquam hoc non verum eſt perpetuo. Nam etiamſi in capite humor ſit qui morbum per protopathiam faciat, tamen non perpetuo vexat, ſed ſuas habet periodos: Id ut intelligatur, quoniam difficile eſt admodum, legendus eſt commentar. ad Aphoriſm. 28. lib. 6. Aphoriſm. Et de hoc diximus lib. 3. noſtrarum conſiliorum in hiſt. de fratre hujus puellæ.*

Nam Galenus comm. in Aphor. 19. lib. 2. de Chronicis morbis diſputans, ait illos a craſſis humoribus fieri, & paucos ex his per ſympathiam fieri, & abſque loco affecto, utpote venis æqualiter humores corruptos continentibus. Sed ſudiciam noxiſus, ut in hemicrania loggic contingit, poſſunt eſſe ſine humoribus illis craſſis. Sic aliud eſt, præter itaque, aliud

ἰδιων χωρα. Ceterum quum dolor eſt per proprium affectionem eſt magis continuus quam quum eſt per ſympathiam. Et vis ponenda in verbo, magis, id autem fit, ait Arculanus, aut quia membrum, longo dolore debilitatum facile aliarum partium excrementa excipit: aut quia per dolorem ſpiritibus reſolutis digeſtiva & expulſiva facultas languet, unde non probe conficit alimentum, nec ſuperfluitates quæ in qualibet digeſtione reſecantur, debite expellit, &c.

CONSILIUM XCVII.

De Pleuritide notha.

JOANNES LE MIRE, mercator quum Meloduno Pariſios lintre devectus petit rigente admodum hieme, vi frigoris ita calor intro cogitur, ut inde horruerit valde, deinde calorem ingentem conceperit. Media nocte cœpit queri de dolore fixo ac pungente ad nothas coſtas. Magna nothæ pleuritidis ſuſpicio eſt. Is narrabat ſæpe ſe ea in parte dolores quos colicos vocabat, ſolitum eſſe ſentire, qui fomentorum uſu non ita multo poſt levarentur. Ac primum ei credidimus quum tamen apud nos potius valeret opinio ac ſuſpicio pleuritidis per congeſtionem aliquam excitatæ, quam narratio de vetere dolore, coegimus ut alvus enemate ſublueretur. Ac dolore perſeverante, ut urgeretur occaſio, tertia pomeridiana bolum caſſiæ addita confectionis de dactylis portiuncula ne medicamentulum ignavum maneret, exhibuimus. hujus uſu multa corrupta admodum educta ſunt. Sequenti die relicta ſede priore, dolor ad orificium ventriculi pertinebat. Tunc nos pœnituit, quod non die præcedente venam ſecuiſſemus, ut ne inflammatio ad aliam nobilem partem, ut contigit, ſerperet, ac oberraret. Valdeque timuimus ne in ventriculo malum figeretur, graviaraque omnia naſcerentur. Quod aliquando a nobis obſervatum eſt in vitriarii filio. Qui quum per tres dies de dolore lateris queſtus eſſet, & neglecta iterum eſſet phlebotomia, repente malum regionem ventriculi ad xiphoidem cartilaginem obſedit, vomendi deſiderium, febris ἄκαυσος lipyria, mors repentina. Per tres dies continuos venam ter ſecuimus: purulentus ſanguis detractus eſt, ne guttula quidem puri ſanguinis: viribus metuebatur ob ætatem ingraveſcentem. Dolor non erat fixus. Thoracem dilatare omnino non poterat. Reſpiratio alioqui erat facilis, niſi quum magnum reſpirare cogeremus. At tum narrabat ſe aliquid intus coſtis inhærens ſentire quod reſpirationem eliderer. Sitis & febris erat ingens, omnia cruda. Nam nec alvus niſi ſollicitata ferebatur, nec quicquam ex facili e pulmone educebatur. Dubitabamus an diaphragmatis eſſet inflammatio præſertim in parte concava, præſertim qua attingit nothas coſtas, ſi inflammatio foret illius partis cur non deliraret, quærebamus. Suſpicabamur collectam ibi illam materiam & præſertim ſeroſam (quod dolores vagi apparerent, quæ olim colicos dolores excitarat. Idque evenisse arbitrabamur ob ambientem impenſe frigidum, unde ſuppreſſio nata foret.

ret. Ad id cogitandum ſitus partis dolentis incitabat. Tamen quærebatur, ſi ea in parte inflammatio eſſet cur non ad claviculas dolor pertineret? Sed ſectio corporis poſt mortem omnia de quibus dubitabamus aperuit. Ergo quum circa finem diei quarti dubitaremus an quarto ſecanda vena eſſet in tanta ſiccitate morbi, febre, difficultate ſpirandi, dolore: Ecce primarius medicus videns noſtras ſectiones inutiles, ratus collectionem eſſe quamdam (ut ante monuimus) ad catharticum confugit idque vehemens admodum, ut vi deturbaretur humor qui infra diaphragma conſiſteret. At quum humor nullus eſſet infra diaphragma morbi auctor, irritum medicamentum fuit, & duabus poſt horis hypercatharſio induxit, perturbationem tantam ut brevi ægro intereundum fuerit. At ut Hippocrates ſcripſit: *Turpis eſt calamitas dato medicamento eodem die ægrum interire*. Erat infra ſubſiſtendum. *Lib. de medicamentis.*

Quamquam hic difficultas magna eſt. Nam novimus mulierem cui poſt phlebotomiam quum datum eſſet medicamentum ſequenti die, quia inane fuit medicamentum & non potens ſitis, ſtatim delira facta eſt. Vehementia febris a tam valido medicamento debebat dehortari, item virium infirmitas, tum ratione ætatis, tum multa venæ ſectione inducta. Potius ſequendum erat Gal. conſilium cujus verba ad unguem tenenda ſunt: *Ubi non ſolum acutus morbus fuerit, cujuſmodi eſt pleuritis, verum & cum febre vehementiſſima, multo magis vitanda purgatio, atque per ſectionem venæ vacuandum magis etiam ſi ad hypochondrium dolor ſitiatur. Nempe & ſi minus quidem auxilium quam per purgationem vena ſequatur, ſecurius tamen multo exſiſtit. Immo nullum periculum impendet ex eo quod ſi per ſectionem venæ, eo diſcrimen maximum ſubeunte quod per purgationem tentatur, maxime ſi laborantis naturam non fueris expertus. Si enim naturam non noveris, metus eſt ne plus juſto vacues, aut nullo pacto naturam moveas; aut ſi moveri, non ſufficienter vacues. Quæ omnia magnis in morbis offenſas pariunt: quod non facile ut in iis qui non febricitant, emendatur. Quum igitur febris non fuerit vehemens, & naturam laborantis expertus fueris, ad medicamentum purgans te conferes, iis quæ ab Hippocrate dicta ſunt uſus.* *Com. ad part. 11. lib. 2. de Diæt. acut.* Atque hoc in loco tria animadvertere oportet, dum ſectionem venæ anteferre purgationi: primum eſt quum meminit febris vehementiſſimæ, ut vehementia febris dehortari debeat purgationem, præſertim & quum adſit inflammatio: febris autem vehemens & inflammatio purgationem dehortatur, quod medicamentum calorem ſit adaucturum. Secundum quod minus auxilium a ſectione venæ ſequatur, quam a purgatione. Tertium, quod ſecuritas ſit magna in ſectione venæ, non item in purgatione.

Quæ tria ſunt diligenter animadvertenda, ne forte ſententia Galeni male intellecta nos valde munitos putemus, quum alioqui graviſſime erremus. Quid enim obeſt illud quod objicitur de febre ardentiſſima? nam in pleuritide ea præſertim quæ occupat hypochondrium (de ea enim illo loco agit, quamquam & generaliter illud intelligi poteſt) non eſt tanta febris: ſi non tanta febris, & ſi minus auxilium affert ſectio venæ quam catharſis, ut idem fatetur Galenus, omni ratione amplexanda eſt purgatio, non autem purgationi præferenda ſectio ut ſecurius conſilium, & remedium.

Quor-

Quorſum enim iſta ſecuritas, ſi non profuerit remedium? Præterea ſi febris vehemens, poſſumus dare medicamentum non ita eradicans, non calfaciens, non agitans. Item quod ad eum calorem quem præbitum medicamentum afferet, jam reſpondit Galenus in Aphor. medicamentum quidem calfacere,
Aph. 24. lib. 1.
ſed majus ſequi commodum ex evacuatione humorum morbificorum, quam incommodum ex calfactione & febris auctione. Denique ſi purgatio in vehementia febris nocet, cur non & ſectio venæ? Relinquamus Arabas qui in biliosis morbis phlebotomiam reformidant, ſequamur ipſum Galen.
Com. in part. 6 ſectio 2.
Is Com. in part. 6. Prorrhet. ait reſiccatos, nec rigorem, nec vacuationem inſignem, nec ſimile quid ferre. 2. Ac exſiccatorum nomine & biliosos audiemus, & eos qui bilioſiſſimis & ſiccis morbis tenebuntur. Pleuritides
Com. in Aphor. 12. lib. 1.
maxima ex parte bilioſæ ſunt ex Galen. Quum ergo ſiccus ſit morbus bifariam, & ratione ἀναξηράνσεως, & quia ſæpe nil excernitur præſertim initio, & febris juncta eſt, affectus & ſiccus, & ſiccans, an locus erit vacuationi per phlebotomiam? Præterea ſi ex Hippocr. in mulieribus bilioſis etiam naturalis menſium eruptio formidabilia affert ſymptomata, ut ipſe eo loco docet, frequens ſectio venæ conferet? Quamquam in Comment. in Aphoriſ. 23. lib. 1. in bilioſis & ardentibus febribus non reformidat ſectionem venæ, etiam ad leipothymiam uſque Galenus. 3. Ad ſuperiora uno verbo reſpondebimus. Omnis inflammatio facile juvatur & tollitur ſectione venæ. Nil enim eſt quod tam facile refrigeret corpus, & inflammationis occaſionem tollat. At pleuritis inflammatio eſt. Quod autem medicamentum daretur, illud ſuo calore febrem & augebit & corpus ſiccabit, & vix de inflammato loco quicquam educet. Quum dicit minus auxilium a ſectione afferri, ſed ſecurius, illud intelliges de inferiorum coſtarum inflammatione. Nam ſi de inflammatione ſuperiorum intelligeret, hoc falſum eſſet. 4. Non enim liber eſt exitus ad excretionem materiæ per partes infernas. Ac quum pleuritis inferior eſt, quum fiat à congeſtione potius, & quæ infra diaphragma ſunt purgatione per inferiora potius evacuari debeant quam alia arte, libero etiam exiſtente exitu, potius ad catharſin accedendum eſt. Sed ignoratione naturæ ejus qui purgatur, & metu incrementi febris vult nos impedire ne tam audacter purgemus, ac venam ſecemus. Jam vero hoc loco ſtatuendum eſt purgationi potius intendendum eſſe in pleuritide & dolore occupante nothas coſtas, ſi tria illa animo comprehenderes. Si medicamentum non ſit perturbans & calfaciens multum, ſi febris non ſit intenſa, ſi inflammatio non ſit magna, ſed potius dolor a congeſtione quadam humoris. Unde graviter hodie peccatur ab iis qui feſtinanter nimis audito nomine doloris ad latus (ubicumque is dolor ſit) ſtatim ad ſectionem venæ confugiunt. Immo etiam ſi nulla adſit febris, aut exigua, etiam audacter venam ſecant, perſuaſi illa ſententia Galeni ſuperius adducta, quod ſecurius ſit remedium phlebotomia, minus tamen auxilium. At noſſe debent illas conditiones quas attulimus, & quas niſi noverint, non ſunt digni medicorum nomine. Itaque quemadmodum tardos nimium eſſe non oportet in ſectione venæ celebranda, ita feſtinatio probro eſt. Multi enim

dolores

dolores pleuritin mentiuntur, in quibus aut ſolum fomentum, aut leviuſcula purgatio abunde erit: et ita in humano ſanguine fundendo liberaliores non ſimus. Nec nos ad ſectionem venæ iterato immo pluries faciundam Incitabit impuri ſanguinis effluxus. Quod pleriſque occaſionem porrexit celebrandæ phlebotomiæ ſæpius, & virium frangendarum non ſine magno vitæ periculo.

Aperto cadavere ægri noſtri ren ſiniſter plane putris & corruptus repertus eſt. Inventi duo in veſica calculi, qui ſuppreſſioni urinæ in progreſſu morbi occaſionem dederant. Morbi mortiſque cauſa erat hæc. Pulmo erat admodum amplos, thorax anguſtus. Semiputris erat pulmo. Et ita contumacier ad latus dextrum adhæreſcebat, ut vix avelli potuerit. Abſceſſus in ea parte erat. Et ſua mole & magnitudine ad nothas fere coſtas deſcenderat. Erat inflammatio mediæ partis pulmonis, præſertim ejus quæ abſceſſum fovebat. Adacto cultello chirurgico putris & fœtens ſanies manavit, cujus portio dum decurreret per membranarum continuitatem, dolorem excitabat: & quum effluebat, dolor ceſſabat. Ut mirum non eſſet, ſi modo pars doleret, modo non doleret. Et quoniam oſculum alvi medium diaphragma tranſcurrit & ſecat, dum per gibbas diaphragmatis ſerum decurreret a parte putrefacta manans attingeretque oſculum ventriculi, non mirum ſi dolorem in ventriculo ſentiret, ac ſi in capacitate ejus malum foret. Quamquam non erat inflammatio in ventriculo; tametſi adeſſe valeretur. Hippocrates in libris de morbis falſæ, emotitæque illius pleuritidis deſcriptionem facit: *Fiunt ſuppurati ſi a capite delapſa pituita ad latus agglutinata fuerit & putruerit. Tunc enim latus ut plurimum inflammatur & patitur eadem quæ & ex pleuritide ſuppuratur.* Et quod de pituita a capite delapſa, dicit Hippocrat., idem poteſt audiri de pituita cui localis eſt in pulmone generatio, maxime vero in ſenibus, aut quibus pulmones non bene perſpirant ob craſſitiem, ut in quibuſdam viſum eſt, quorum pulmonis ſubſtantia caſeo duriuſculo erat aſſimilis. Aut propter immoderatam vitæ rationem. Quod huic ægro noſtro contigerat. Nam majorem ſuæ vitæ partem in venando occupabat, in cibo & potu, quum nulla vitæ ratio ejus animum alio revocaret. Inter cetera hepar erat maxime vitiatum, & præſertim pars ejus ſuperior erat friabilis, & [illegible]. Actum Calend. Febr. 1575. *Lib. 1 de Morbis.*

ANNOTATIONES.

1. *Hip. lib. 2. de morbis mulierum, ait furvum fluorem mulieri evenire quum exhauſtus per album fluorem ſanguis biliosus ſit. unde patet evacuationem ſanguinis bile facere humores, & reliquum quod adeſt. Sic in biliosis pleuritidibus frequens ſectio non confert. Et ne dicam conferre nunc ad malum urgens, dum biliosior eſt factus ſanguis, major eſt in pleuritin incidendi occaſio.*

2. *Si Arabum opinio valeret, minus tuto in pleuritidibus vena ſecaretur, quod omnes fere ſint biliosa declarat periodus. Immo Hippocr. lib. de locis in homine nomine bilis pleuritin intelligit.*

3. *Hippocr.*

3 *Hippocr. part. 74 lib. 4. acutor. in pleuritide ſanguinem ad leipothymiam mittit, ſi dolor acutus fuerit. At acutiem morbi bilis facit. Ergo præſente bile leipotymia ſectione induci poteſt. Gal. non probat omnino illud Hippocratis, aut quidem plus ſanguinis vacuari debere quod dolor ſit acutus, ſed quod liberius ſinamus fluere, non ab acutis ſumitur indicatio, ſed ſi vires valent, ſi ætas floruerit, ſanguis abundarit, laborantis natura denſior, & minus perſpirabilis ſi conſentit tempus anni.*

4 *Manardus ea de re diſputavit copioſe ſatis Epiſt. 5. lib. 12. Sed & locus eſt apud Galenum in arte parva ubi ſcribit, ubi corpus plenum eſt universum per partem affectam vacuandum non eſt: quo ex loco poſſis reprehendere ſectionem venæ quæ fit in pleuritide corpore univerſo pleno, aut quum pleuritis per regurgitationem ſanguinis fit ab hepate. Tunc enim antiſpaſis neceſſaria foret, hunc locum adduxit Scaliger in comm. de Inſomniis docens ſectionem quæ fit in parte oppoſita neceſſariam eſſe. Vide Com. Akakia in locum prædict. Idem Akakia com. in lib. 2. ad Glaucon difficultates iſtas proponit conſtanter defendens opinionem de ſectione venæ ex eodem latere. Sed mihi videtur ſaſum attexere, quod inflammato utero ſit potius demendus ſanguis ex malleolo.*

CONSILIUM XCVIII.

De Iſchiade.

Duos exercuere dolores iſchiadici, alii quidem oborti per humoris ἀπόστασιν, ſub finem febris longæ, alteri vero media hieme per decubitum materiæ in muſculos natium. Atque ad utriuſque dolores compeſcendos, tum ad cauſam morbi amovendam, multa remedia ſunt inſtituta, inter quæ nonnulla huc tranſtulimus.

℞ *Maſſæ pilul. de agar. cocciarum, & ſine quibus an ℈ j. malaxentur cum infuſion. ℈ j. turbith. gummoſi. infuſi in hydromel. cum zingib. fiant pilulæ.*

Item ℞ *pulveris diacarth ʒ iij. pul. aromat. roſati, & triaſantal an. ʒ j ſ. cum ſacch. ſoluto in aqua cuſcutæ infuſionis ʒ iij. foliorum ſenæ mundatorum fiat elect. per lozangas.*

℞ *Summitatum fœnicul. aneth. & centaur. minoris an. p. 3. baccarum lauri ℥ ſ. ſeminis aniſi & cumini an ℥ ſ. yua arthrit. hyperici an. m ſ. ſulviæ majoris an m. j. rad. capp. ireos, eryng. an ℥ j. fiat decoct. infundendo agar. optimi, & turbith gummoſi. an ʒ ij. ol. aneth. diſſolu. ad ℥ ij. & mel anthoſatum cum diaphœnic. fiat clyſt.*

Aliquando bulliant in decoct. clyſteris folia ſenæ, hermodactyl. pulverizat.

Apozemata ex ſalvia, hyſſo. ſtœchade foliculis & agar. conferunt.

℞ *Raſuræ ligni guajaci ℥ j. paſſul. ℥ ſ. coriand. ʒ iij. infunde per horas ſex in libris ſex aquæ: fiat decoct. ad medias. edetur cum cinnam. capp. ℥ 6. mane ad ſudores provocandos.*

℞ *Mal*

Google

℞ *Mal biſmal pariet. flor chamameli ſummitatum anath. an m j ſ. ſeminis aniſi & fœnicul an. ℥ j. fiat decoct in ſaccums in aqua & vino pro fotu locorum dolentium.*

Sunt qui ceroticam applicarunt ex emplaſtr. philagr. de melilo corona, & oxycro-diachylo. alb gummi elemi pulv hermodactylo ireos & baccis lauri.

℞ *Rad alt cacum. agreſt. cyp calam. arom. an ℥ ſ. folio ebul. yva arthr. & herba paraly. an m j chama. m j. fenu. aniſ. fœnic. ſeſeleos. an. ʒ iij abſinth. roſ an. p j fiat ſacculi bulliant ad fotum.*

Linatur pars oleo lilio lumbricorum cum aliqua parte olei de ſalvia.

℞ *Rad camp bryonia, ſigil beata Maria an ℥ j mal. biſ. pariet yva, hyper ſalv. beto. meliſſ. majo. an. m. j chama. p j rad. cyp. calami arom. ſchœnanth an. ℥ ſ. ſeminis lini. alth. & fænig an. ℥ ſ fiat decoct pro fotu.*

℞ *Eadem materialia piſtentur. adde facis vini ℥ iiij. pone in ſtupis cum illis macerandis in aqua vita.*

℞ *Rad lilio cocta cum vino alb ℥ iiij. axung. huma. & ſuill. an. ℥ ij. ol. chama ℥ ij fiat litus.*

℞ *Empl. de melilo & cerati philag. an. ℥ iij pul. rad. ireos florent. & cyp. an. ℥ ſ ol. lumbrico ℥ ij cera nova, quod ſuff.*

℞ *Picis nigra ℥ 6 terebinth Veneta ℥ ij cera nova ℥ iij ſulphuris vivi. ℥ ſ rad ireos pulv ʒ ij fiat emplaſtr.*

Poſt uſum cauſticorum hac ſunt admota.

℞ *Unguenti martiati & comitiſſa an ℥ ij emplaſtr palmei ℥ j. de melilo & mucag. an ℥ ſ ol myrt & irin quod ſuff.*

Ad confirmationem ventriculi hoc electuarium præſcriptum eſt.

℞ *Pul elect triamſ ine ℈ ij raſura eb cornu cervi margarit. electarum coral rub. an ℈ j. rhab ʒ ij ſaccb diſſolut. ℥ iij fiat elect. per tabell.*

℞ *Caſſia ℥ iij catholici & manna an ℥ j pulpa ſebeſt. ℥ ſ. foliorum ſena pulver. ℥ j. cum ſyrup. violato fiat opiata.*

CONSILIUM XCIX.

Pro carcinomate uteri.

MULIER Xantonenſis carcinomate in utero laborabat : ita conſultum eſt a medicis.

Purgatio ſit blanda corporis per intervalla, clyſteres anodyni, fotus, inſeſſus ex anodynis, injectiones in uterum ex lacte aſinino, vaccino tum per ſe, tum ex ſuccis plantag. ſolatri, hyoſcyami ſi dolores urgeant addito etiam momento Philonii.

Poſt injectiones inſuffletur pulvis lithargy pompholigos, myrrhæ, ariſtoloch. lotæ in aqua ſolatri & ſiccatæ, fiant peſſi ex unguento diapompholigos inducto ſuper linteum, & immiſſo in uterum per ſpecillum ut proxime contingat tumorem filo appenſo, ut extrahi queat. Vitantur calidiora.

Ratio

Ratio victus euchyma. Utatur vino rubello ſubadſtringente. Provideatur robori partium principum elect. conditis, epith. His remedus non curationem quæ ſperari poſſit, ſed paulo longiorem vitam & dolorum levationem ſperamus. Id apud Jo. Gorræum felicem & primarium medicum fuit decretum.

CONSILIUM C.

Ad deſtillationem in pulmones.

QUidam difficultate ſpirandi detinebatur, necnon catarrhus in pulmones eum infeſtabat. Conſultum illi eſt caſſia & catholico in boli forma, hordeatis, ſyrupis promoventibus ſputum & ſuſpendentibus catarrhum.

℞ *Rad. gram poly. paſſul. gly. an. ℥ ſ. agrimo. beton. hyſſopi ſeminis frigid. an ʒ ij jujub. ſebeſt. an. m. 6. ficus pingues & dactyl. num. 4 florum. p. j. fiat decoct. ad lib. j.*

℞ *Prædicta decocti medium infunde foliorum ſenæ ℥ j. infunde in col. agarici trochiſc. ℥ ſ. diſſolu. ſyrup. viol. & capil. ven. an. ℥ ij ſacch. candi ℥ ſ. fiat ut ſyrup. collat, in reliquo diſſolve diatrag. frig. ℥ j. diair. ſimpl. ℥ ſ. ſyrup. capill. ven. ℥ ij fiat ſyrup. ut lenit loca labor.*

℞. *Salviæ major. flor. nenuph. an. m. j. roſarum p. j. cinu. ligni aloes caryo. an ʒ j ponantur ſimul pro cucupha.*

℞ *Succi braſ. rub. ℥ iij ſacch. candi. ℥ j. oxymel. ℥ j fiat lohot.*

℞ *Rad. acor. pæoniæ, ariſtolo. rotun. poly. petro. aſpa. an. ℥ ſ foliorum beton. ſamb. agrimo. meliſſ. ſcolop. an. m. j flor. ſtœch. roriſm. ſal. an. p. j. paſſul. glycy. thamar. an. ʒ iij ſcylla præparata ℥ ſ fiat decoct. in qua infunde folia ſenæ. ℥ ij ſ agar. ℥ j ſantal. citr. ʒ ij rhab. ℥ ſ diſſ. ſacch. lib. j. ſyrup. de praſſio, & de ſtœchade an. ℥ ij.*

CONSILIUM CI.

De febre continua.

QUidam annos natus 20. Delphinas a multo labore in febrem incidit. Tempus erat æſtivum & auſtrale, febris inſignis, corpus ſqualidum & macilentum. Tertio die ſecta vena. Sexto fluxit ſanguis e naribus liberaliter perſeverat toto die ac nocte. Fit tum ſymptomaticus. Nulla arte compeſci potuit. Qui aderat medicus ſinebat fluere ſanguinem, id e natura eſſe ratus. Quum tamen minuerentur vires, ſiſtendo illi incumbitur, fit peſſus in nares ex fimo aſinino in oxycrato lauto, nihil non fit, ſed in palatum effluxit, & ut credibile in ventriculum. Singultiebat, ac dubium erat an ſingultus eſſet ab inanitione, an a grumo ſanguinis in ventriculo, de utroque ſuſpicio erat, hoc præſcribitur.

℞ *Terræ ſigil. boli arm. an. ʒ. ſ. corall. rub. lapid. hæm. an. ℈ j oxyſacch. ℥ ſ cum aqu. roſ. fiat potus.*

℞ *De-*

℞. Deſtill. reſtaur. lib. ſ. ſucci granat. ℥ j. qu. plantag. & roſ. an unc. ſ cum ſacch. fiat. julep.

Linis regio ventriculi ex ol. roſato de abſinth.

℞. Confectionis alkermes ʒ ſ. diamarg. frigid. raſur. eb. coral. rub. an. ℈ j. theriac ℈ ſ cum ſyrup. granat. fiat opiata.

℞. Conſerva roſ. viol. bugl. an ℈ ij. diamarg. frig. ʒ ſ corall. ℈ j theriac ʒ ſ. fiat bolus cum ſyrup. granato.

Ad nonum diem tremulus erat, delitabat, cogitabundus, melanchol. urinæ perturbatæ, nigricantes, in viſceribus incendium erat, & *καυσῶδης*. Medici negabant convaliturum, ne ſi centies eſſent coctæ urinæ alvus fœtida dejiciebat, nigricantia. Parotides futuræ prædicebantur, niſi hæmorrhagia avertiſſet. Et quid mirum circa diem 13. rudimenta parotidum apparuerunt, dolorque pone aures ſurgere incipiebat.

Injecti ſunt clyſteres refrigerantes.

℞. Aqu. roſ. ſcabioſ. mornenuph. an ℥ ij ſucci lymonum crudi unc. ʒ. paſſentur per manicam cum ʒ ſ ſantali.

℞. Unguenti roſati refrig. unc. ij. ſucci ſemperv. & lact. unc. j contundantur omnia in mortario cum aceto roſ. pro unctione lumborum, & ſpinæ dorſi. Decimo ſeptimo interiit.

CONSILIUM CII.
De Dyſuria.

GRatius querebatur de ardore urinæ & dyſuria. Putabat in veſica calculum eſſe quod tenues urinæ, deinde ſubalbidæ fluerent: necnon aderat deſidendi cupiditas, & penis pruriebat. Retulit tum demum ſe prima hujus mali rudimenta ſenſiſſe quum critice poſt ardentem febrem multa urina fluxiſſet. Et quum ille indulſiſſet veneri multum, non mirum ſi partes illæ debiles facile ulceratæ fuerint profluvio urinæ criticæ. Quæ autem cauſa effecit plurimum, eſt quod diureticis ſæpe uſus fuerit, falſo perſuaſus calculum eſſe: uſu eorum provocatæ urinæ & partes calfactæ ulcerari potuere, veriſimile quoque paraſtatas ſuo glutinoſo humore deſtitutos, ut facile vim tranſeuntis & ſeminis & urinæ non ſuſtineant. Res ad catheteris fidem revocatur. Nullus lapis deprehenditur: immiſſo cathetere purulenta fere urina profluxit. Sic ſuſpicio erat ulceris. Aſperitates quædam in collo veſicæ deprehenduntur. Ac illud non omittendum pertinem fuiſſe defluxionem ſalſæ pituitæ a capite. Quod facile irritationem in veſica excitabat. Nam facile ventriculus laxabatur, alvus irritabatur, & eodem filo in veſica ſtranguria excitabatur. Narrabat ſe nocturna ſeminis excretione intolerabilem dolorem ſentire, anodynis fomentis pertinaci ſomnus conciliatus eſt: uſu hydromelitis aquoſi initio paſtus & intermiſſione vini proviſum eſt. Ventriculo conſultum.

℞. Maſtiches ℥ ſ cort. citr. major. abſinth. cyp. an ʒ ſ. j. nucis moſcatæ, caryoph. galang. an. ℈ j Cum oleo de abſinth. fiat ſcutum.

Item uſus tabellis roborantibus ſtomachum ut artis eſt.

Magna.

Magna erant argumenta ulceris aliqua in parte latentis.
Tamen dicebat ſe numquam renes laboraviſſe. Imperata ſunt ea quæ humores mingerent. Aliquando excernebatur per urinas materia pituitoſa lenta, ductilis & longa inſtar filamenti. Dominus magnus dicebat duo eſſe in eo incommoda, exulcerationem orificii veſicæ, & contractionem. Hæc facit ut fere indeſinenter urina ad excretionem tendat, immo & involuntaria aliquando ſeminis ſit excretio. Illa vero ut dolorem urina tranſitu ipſo inferat. Sic cenſui uterdum decocto ſalſæpar. alias, alias lacte aſinino. Ad vigilias aſſiduas & dolores ei proviſum eſt uſu philonii rom.

CONSILIUM CIII.

De mola & fluore uterino.

NOBILIS mulier querebatur de mola, & uterino profluvio, ut nulla eſſet conceptus ſpes, hæc ſunt præſcripta.

Molæ & uterini effluvii tam frequentis cauſa videtur nimia ſanguinis humidioris copia, qua ſemen & ejus vis prolifica obruitur, indicio ſunt menſtrua copioſiora, & a molæ excretione tamquam puerpera per menſem integrum, eoque amplius fluentia. Itaque corpus ſiccabitur victus ratione, medicamentis, & iis quæ provocant urinas & ſudores, corporis exercitatione, fame, parciore victu, & juſculorum abſtinentia. Particulatim vero ſiccandus uterus, tum fotu, tum certis quæ eam vim habent, nec menſes movendi. Vere & autumno uteris decoctio rad. chinæ. Aliquando e baſilica ſanguis parcius adimetur. Si vero humidiore temperamento videbitur, ſemenque habere humidius, eadem ratione victus utetur. Parcior ſit venus, qua tamen commode utetur tribus aut quatuor diebus a menſium eruptione.

CONSILIUM CIV.

Ad animi defectionem.

JOANNI RIVIERE, ſine febre frequentes animi defectiones, præſertim ſi animo moveretur: Erat enim oxythymus, frigidiuſculo temperamento præditus. Et conſultum eſt infuſo thei ad corroborationem ventriculi, & ſequentibus pilulis.

℞ Aloes lotæ in aqu. endiv. ℥ ij. rhab. ℥ i. ſ. ſpecier. aromat. roſ. ℈ ſ. cum ſyrup. de abſinth. fiat maſſa.

℞ Rad. cichor. ℥ i. ſ. fiat decoct. in qua infunde abſin. pont. p. j. in col. ad unc. ij diſſolv. vini alb. unc. ſ. fiat potio arom. cinn. & dulcorata.

Data opiata ex confectione Alkermes & conſervis.

Fotus eſt ventriculus decoct. ſolenn. herbarum ſtomachicarum.

CON-

CONSILIUM CV.

Ad facilem uteri geſtationem.

MULIER ægre ferebat quod uterum geſtare non poſſet, et poſt purgationem totius corporis iis remediis conſulitur.

℞. Galiopſeos matricar. calamenti, puleg. an. m. j. major. p. j. cyp. calam. aromati an ℥ j fiat decoct. pro fotu, vel ſemicupio.

℞. Picis cedrinæ ℥ iij ladani, ſtiracis calamithæ, benjoing. artemiſ. & florum meliloti an. ℥ j. cum ol. & cera fiat empl. pro ventre & oſſe ſacro.

Contineat ſe in lecto, & utatur ſyrup. capil. vener. cum decoct. artemiſiæ & galiopſeos aromat.

℞. Galangæ & ammo. an. ℥ j. involvatur baculus craſſus ad longitudinem ſinus uteri: ex iis ſolutis cum cera & pulvere majoranæ fiat peſſarium.

CONSILIUM CVI.

Pro ulcere in regione pubis.

NOBILIS mulier Xantonenſis annos nata 40. laborabat ulcere in regione pubis. Aliquando fœtens materia inſtar fæcis excernebatur illac. Quum hic tumor & ulcus multis de cauſis oriri poſſit, vel in ipſis inguinum glandulis, vel ab inteſtini, aut omenti prolapſu, vel ab utero in eam incumbente partem, vix reſciri poteſt unde hoc ſit, quum non reſcriptum fuerit an ante tormina præceſſerant; an menſes ſuppreſſi fuerint. Itaque nullis apparentibus ſignis, aut male affecti uteri, aut inteſtini majoris, aut ilei, veriſimile eſt in inguen prolapſam eſſe cæci inteſtini apophyſin, quæ tandem computruit & ſinum effecit: Ea apophyſi ita affecta non eſt neceſſe ea ſequi ſymptomata quæ conſequi ſolent in aliorum, aut tenuiorum, aut craſſiorum inteſtinorum affectu, ut ſunt volvulus, alvi profluvia, vomitiones. Remedia non alia ſint quam quæ ad detergenda ulcera conveniunt, ut ſunt injectiones frequentes, immo & uſus lactis aſinini. Si male affecti uteri ſigna aderunt, huic providendum.

CONSILIUM CVII.

De urinæ incontinentia.

VIRGO jam matura viro urinam continere non poterat, quod i parentibus valde moleſtum erat: Ea arte illi occurſum eſt. Abſtineat omni juſculo, præſertim in quo radices urticæ inerunt. Inſtitutus ſyrupus laxativus ex agarico, ſolicu. & then. additis in decoct. myrobalan. addito quoque ſyrup. roſarum pall. & addita in coquendo plantag.

℞. *Salvia major. orig. calam. prima veris, lavandula, ruta, an. m j. acori cy. an. ℥ j. flor. chamam. p j. abſinth p. j medii corticis quercus & balauſt. an. p. j. fiat ſaccu. qui bulliat in aquis partibus vini adſtring. & aqua fabror. foveatur extremo pars ſpina.*

℞. *Ol. coſtini, & ol. ſamb. an ℥ j ſ de hyperico. ʒ 6. pul cypressi florem. an ℈ ij. pul. balauſt. ʒ ſ. fiat litus. Item valet emplaſtr. contra rupturam*

℞. *Oſſium omnium myrobal. aſſatorum & extinctorum aceto an ʒ j. ſeminis naſturt. coriandri praeparati extinctis ſucco omphacii. an ʒ i ſ. ambra citrina, cupul gland. nucis cupreſſ an ℈ iij cum ſacch ſuff fiet pulvis adde cinn. & corall rub. an ℈ j pellicula interioris ſtomach. galli. ℈ iiij. utatur pare centium collarum*

Utatur clyſteribus ex carminativis cyp acoro, calamo arom ſal. majorana melle anthoſato, & confectione hiera.

A N N O T A T I O.

Ea de re caput ab Hollerio conſcriptum eſt cap. de iis qui noctu permejunt lectum, lib. de compoſ. Medicamentorum.

CONSILIUM CV.

Ad viſus imbecillitatem.

CUIDAM annos undeviginti nato non ita acutus erat viſus, ſed in rem intuenti acrius comminuebatur, ſentiebatque tenebricoſum quid ob oculos obverſari. Quod potius ad vitium ventriculi cruditate laborantis relatum eſt. Itaque his remediis providetur:

℞. *Specierum hiera picra dupl. aloe, maſſa pilul. ſine quibus an. ℈ j. fiant pilula cum aqu. euphrag. utatur ſape dragea communi a paſtu*

℞. *Aqu. foenicul. chelid. rута. an. ʒ 6. aqu roſ & verb. an. ℥ j. miſce pro ablutione oculorum.*

℞. *Seminis foenicul aceto macerati & exſiccati ℥ j. pulv. euphrag. coriandri praepar. an ℥ ſ cinnam. & maſt. an ʒ j. ſeminis end. mel & citri mundati. an. ℈ ij. diarrh. abb. & diamarg. frig. an. ℈ j ſacch roſ. quod ſuff. fiat pulvis utend. a paſtu.*

Frictiones capitis, cucurbitula, juſſus mandere caryophyl. zedoariam, foeniculum dulce.

℞. *Specierum aromat. roſ. ℈ j ſeminis foenic. dul. pulveris euph. an. ʒ j. cinnam. ℈ j. macis gra. 4. ſacch. ℥ iij. fiat pulv.*

CON-

CONSILIUM CVI.

Pro quodam qui jam per tres menſes integros laborarat, ut tantæ diuturnitatis cauſa in medicos tacite referretur.

DUO maxime hoc loco quæruntur, quæ tam diuturni hujus mali cauſa eſſe videatur: & an ars noſtra tantum poſſit, ut qui morbus, tum ratione ſui, tum ex eventu forte protractus eſt, is brevior artificio noſtro reddatur. Nam hoc videmus in tacitis eorum qui huc venere, & qui ægro adſunt, aut amicitiæ gratia eum inviſunt, eo maxime animo ut ſi aut re, aut alia ratione juvare poſſent, id ipſum lubentiſſime præſtarent ne amici deeſſent officio: tacitis, inquam, animis, & mirum & latens eſſe, ut frequentiore & crebriore medicorum, & coitione & conſilio promtius aliquod diuturni languoris præſidium exſpectent. Quaſi factum ſit, aut incuria medici qui quotidianam diligentiam præſtitit, aut artis defectu, ac impotentia, ut qui morbus & ſpecie, & natura longus futurus erat, celis forte redderetur. Ac primum & veterum auctoritas, & ratio ipſa, & medendi uſus jam confirmavit neceſſario morbos exſiſtere chronicos, in quibus potius ægrotantis miſeri patientia tolerantiaque lenendum eſt deſiderium, quam ut ſe ſuæ flagrantiore ſanitatis (cujus abſentia extabuit pene ac afflictus eſt) cupiditate langueſcere ac conſumi. Ut iis contingit qui rem aliquam voluptate impulſi depereunt, tantoque magis affliguntur ac langueſcunt, quanto idipſum quod tantopere expetunt, longius abeſſe opinantur. At iis minuenda levandaque opinio. Quum Hippoc. ſcribit, *Natura morborum Medici*. Duo maxime proponit, & in morbis pleriſque naturam cum arte concurrere ad oppugnationem morbi, & etiam ſine arte, id eſt, ſine artis manifeſto miniſterio, naturam morbos tandem evincere ac ſuperare. Non quod hoc de natura elogio Hippocrates artis medicæ dignitatem offendat, aut tollat, ſed ut & naturæ & arti, duobus morborum oppugnatoribus, quæ debetur in evictione morborum gratia referatur. Nam ſi ſola hæc natura morbis mederetur, cui tot ſe fregiſſet laboribus in arte excolenda quæ multis profuit? An tamquam quid fortuitum, & in fortunæ inani conatu poſitum? Scio enim id quod a Celſo ſcribitur: *Quum in morbis multum & fortuna conferat, eademque ſæpe ſalutaria, ſæpe vana ſint, dubitari poteſt ſecunda valetudo medicina, an corporis beneficio contigerit. In his quoque in quibus medicamentis maxime nitimur, quamvis profectus evidentior eſt, tamen & ſanitatem, & per hæc fruſtra quæri, & ſine his reddi manifeſtum eſt. Sicut in oculis quoque deprehendi poteſt, qui a medicis diu divexati, ſine his interdum ſaneſcunt. At in ea parte, quæ manu curat, evidens eſt omnem profectum (ut aliquid ab aliis adjuvetur) hinc tamen plurimum trahere.* Et Aetius diſputans de melancholiæ hypochondriacæ curatione & effectu, monet, ut ſæpe deſiſtamus inſtituto, utpote operam ludentes & temere validis medicamentis nullum operæ pretium afferentibus miſeros ægros fatigantes & vexantes. Ut jam infinitorum morborum cura relinquatur, magno medicorum dedecore: immo & pleraque contumaces

6 Epid. part. 1 ſect. 5

Cap. 1. lib. 7

tumaces morbi magis cum eorum vituperatione, medicorum vocentur opprobrium: ut jam in iis tantum morbis ſeſe jactent venditentque medici, qui ſua ſponte ſoloque naturæ adminiculo facile ſanarentur. Sed quorum morborum abſtruſior eſt cognitio & paullum ardua curatio, eos pro derelictis & condemnatis habent, in quibus tamen (ſi quis artis medicæ, & honos, & uſus, & profectus eſſet) ſuam induſtriam & acuere & explicare deberent.

Atque idem fere medicis contingit quod & navium gubernatoribus. *Qui navem regunt in tranquillitate, ſi forte aut deficiant, aut delinquant, non ſunt manifeſti: quum vero deprehenderit ipſos ventus & tempeſtas, palam jam conſpicui ſunt omnibus hominibus quod & ignorantia & culpa erroris ſui navem perdiderint. Sic ſane & multi mali medici quum curant homines nil grave patientes, in quos etiam ſi quis graviter delinquat, nil grave faciat. Sunt autem multi tales morbi, & multo ſæpius quam graves hominibus accidunt. In talibus ſane delinquentes non ſunt manifeſti hominibus idiotis: ubi vero obtigerit magnus, & fortis & periculoſus morbus, tum ipſorum delicta, & ars omnibus in conſpicuo ſunt. Nec enim longe abſunt ſingulorum pœnæ ac cruces, ſed breves adſunt.* Hæc Hippocrates. Atque his docet & artis vim, & medici induſtriam maxime elucere in magnis morbis, quum & leves morbi facile per ſe ipſi ſaneſcant, & ſi quid in iis ſatagat medicus nullum tamen operæ pretium faciat, quum nulla hic artis vis vigeat. Atque Actium loco prædicto audiamus: *Multi melancholici ex efficacioribus vomitoriis male habuerunt. At proinde opera pretium eſt noſſe, quod multi ſic ægrotantes in tempore curationis parum commodi perceperunt. Dimiſſa vero curatione reſtituti ſunt, natura ante curationem prævalente contra morbos debiles ex medela factos. Quapropter naturæ remiſſionem dare oportet. Videtur enim una cum curationibus affligi, in quiete vero invaleſcere & ſuperare morbos jam attenuatos.* Quum itaque morbi, aut breves, aut longi ſint, & in brevium curatione nil habeat quod oſtentet medicus præſertim ſi leves ſint, quum etiam ſolus ſudor extemporaneam afferat medelam, longi autem ſolo naturæ adminiculo tollantur, immo plus ſæpe ars ipſa officiat quam proſit: videndum an non caſu & fortuna ſanitas contingat. Ac primum: idem olim in artem medicam omnium præſtantiſſimam & apprime ad humani generis ſalutem facientem conjiciebatur quod & nunc. Nam primum quod deſperatis ſalus artis ope reſtitui nequeat, id vitio arti tradunt: quod autem reſtituantur aliqui, id a fortuna pendere contendunt. Ac ſi cæcus & temerarius fortunæ conatus in hac maxime arte ſpectetur. Hippocr. a talibus convitiis artem, utpote innocentem, quibus olim illam verberabant, vindicavit. *Ego, ait, non privabo fortunam tamquam nihil operæ pretii afferat. Puto enim morbis qui male curantur infortunium accedere, qui vero bene, eos bonam fortunam nancisci.* At eo loco multam commendationem arti attribuit, quam ipſi fortunæ detrahit. Alioqui ægris laborantibus erat ad fortunam confugiendum, non ad artem. Contra tamen faciunt, ac ſic orationi factum diſſonat. Idem Hippocr. ſuperius dictum amplius confirmat: *Non eſt quod amplius aliqui eorum qui ſine medico convaluerunt, caſum ſpontaneum vero ſermone vehe-*

Hippocr. Lib. de veteri medicina.

Actius cap. 10. Tetrab. 2. ſerm. 2.

de Arte. Hipp. lib.

Ibidem.

ve

ra poſſit tamquam ſanationis cauſam. Spontaneum quidem nihil apparet ac deprehenditur. Omne enim quod fit propter aliquid fieri comperitur: atque etiam in ſingulis adeo propter aliquid fieri videtur, ſpontaneum autem nullam eſſentiam habet, ſed nudum nomen eſt. Medicina & eſſentiam habet, & de induſtria aliquid agit. Et alio in loco præclarius multo docet *Medicina tota inventa eſſe dicitur quæ ſic habet & docet ſingulas conſuetudines & occaſiones. Qui ſic medicinam novit, minime fortunam reſpicit, aut exſpectat, ſed & citra fortunam, & cum fortuna recte facit. Conſtans enim ac firma eſt medicina, & doctrina in ea optime compoſita minime fortuna eget. Nam fortuna ſui juris eſt, & nullius imperio ſubeſt, nec optantis eſt ad eam pervenire. Si enim morborum medicamenta clara ſunt, non exſpectant ſane fortunam ad ſanandos morbos.* Lib. de locis in homine.

Sed eſt ubi medicus fortuna uti videtur, eſt ubi non videtur: Ut ſi quum dat pharmacum ad unum finem tendens, & duo ſequantur felices exitus, fortunatus dicitur: Contra ſi dum datur medicamentum juſte & legitime, & loco & tempore præſcriptum, & in purgatione ipſa caſu forteque vena rumpitur, aut abſceſſus, quum hoc minime medicamenti viribus tribui debeat, tamen ἀτυχία, dicitur infelixque eventus. Quæ omnia pleniſſime ab Hippoc. deſcribuntur in libris de morbis, & ſub finem libri de locis in homine. L. 1.

An fortuna partes aliquas in arte medica teneat diſputatum eſt eo modo quo Galenus dicit fortunam *Sæpe medico non contemnendam acquirendæ laudis occaſionem porrigere, quæ tamen ob imperitiam vulgus medicorum uti neſcit*. Nunc duo breviter explicanda ſunt, prius an artis defectus ſit aliquis quod deploratis morbis nil opis adhiberi poſſit, poſterius eſt ut quæramus de morborum longitudine, & cur ars ipſa non poſſit ſæpe curſum tam diuturni morbi intercipere, quin aliquando annui, aliquando ſeptennes morbi reperiantur. De priore Hippocrates abunde egit contra artis medicæ juratos capitaleſque hoſtes, qui illam artis, quæ tot ante ſæculis excultæ, ſalutarem hominibus opem adjunxit, laudes obterere ac labefactare etiam Hippocratis ætate conabantur. At ἐν ᾧ μέρει Hippocr. in eos invehitur, dum ait, *Qui ideo rejiciunt artem medicam quod ea victis a morbo ſuppetias non ferat, ſi medicis indignarentur quod ipſorum tali dicentium, ut delirantium curam non habeant, magis hercle merito ſuccenſere debeant, quam juſtam artis reprehendendæ occaſionem habeant. Si quis enim ab arte potentiam in ea qua non profitetur, requirat, aut a natura facultatem in ea ad qua nata non eſt exigat, is ignorat infamam potius dementiæ quam ignorantiæ convenire. Quare artis vim magis ex merito admiremur, ſi quem ex clandeſtino morbo ægrum reſtituat, quam ſi impoſſibilibus & deſperatis opem aliquam ferre ſtudeat.* De priore ſatis hæc ſunt. Nunc ad poſterius. Cap. ult. lib. 9. de locis aff. Lib. de Arte.

Hippocrates mirus brevitatis auctor, ſed magnarum & ſublimium rerum & adumbrator, & ſcrutator, paſſim duos humores conſtituit, bilem & pituitam, & eos, τὰ ἀγγενέα vocat. Hujus hæc ſunt verba, ἡ μὲν χολὴ καὶ τὸ φλέγμα ξυγγίνεται ἐν ἀγγενέα, καὶ ἔστιν αἰεὶ ἐν τῷ σώματι καὶ πλεῖον καὶ ἔλασσον. *id eſt, na ſcentibus nobis & bilis, & pituita congenerantur, ſuntque in corpore plus minuſve.* Lib. 1. de morbis.

Eoſdem humores ſolos duos ſtatuit alus quoque locis. Libro quarto de morbis quatuor τὰ συγγενέα, *conſtituit bilem, pituitam, ſanguinem, hydropem, ſive aquam*. Galenus com. in Aphoriſmos dictum illud Hippocratis de duobus humoribus interpretatur: immo nomine τῆς χολῆς, omnes fere humores laconice intelligi docet. Eamdem ſententiam libri de morbis adumbrare videtur in epidemiis dum ait. *Si hominem calor corripiat, non a bile aut a pituita, ſed a laſſitudine, aut alias febrias, aut a multa irrigato &c* Ac ſi Hippocr. omnem morbum humoralem, aut a bile, aut a pituita naſci doceat. Sed non abs re hoc ſcripſit Hippocrates. Nam quum videret morbos omnes aut breves eſſe, aut longos, duo ſtatuendi ſunt humores qui illorum morborum cauſæ ac principia exiſtunt. Non quod adeo jejunus fuerit Hippocr. ut præter duos illos nullum alium ſubeſſe docuerit. Verum ut experientia manifeſtum facit omnis mos, indoles & ingenium morborum, aut pituitam, aut bilem facile reſipit.

Lib. de morbis in libro 1° libri περὶ παθῶν.

Com. in Aph. 42 lib. 7 Sub finem lib. 1 Ep.

Nam ſanguis facile in bilem degenerat, immo & videtur Galenus dicere pituitam, per putrefactionem bilis naturam redolere: ſuccus autem melancholicus & pituita aliquid habent συγγενές, ut Galenus demonſtrat in Aphor. com. Itaque qui duos humores conſtituit, aliorum vim quodammodo adumbrat, & ſatis indicat duo ſumma morborum genera, unum acutorum, alterum longorum. Atque illorum κρίσις eſt & repentina mutatio iiſque conteſtatæ dicuntur, horum vero λύσις, ut in libris de criſibus demonſtrat Gal. Itaque ex humorum natura qui interiti ſunt inſitaque noſtræ generationis principia neceſſario ſtatuere oportet morbos longos, alios breves. Ut omnem vim naturæ generationiſque primordia adimere conentur, qui omnes longos morbos, aut breves omnes eſſe poſſe credant. Sic humorum vis ipſa & natura pro morborum varietate pugnat. Atque Gal. & Hipp. ex humorum varietate duo iſta ſumma morborum genera duxerunt. *Morbi acuti ſunt*, ait, *quorum natura in humoribus calidis conſiſtit, qui vel æqualiter per omnes partes animalis fuſi ſunt, vel aliquam partem obſederunt. Morbi vero longi ob lentos, craſſos ac frigidos humores fiunt qui non facile concoqui poſſunt, & in partibus patientibus impacti ſunt. Ita in eorum diſpoſitiones magis prodeunt tumoribus quam inflammationibus ſimiles exſiſtant.* Deinde ſubdit, *morbos iſtos longos, aut atra bilis, aut pituitæ naturam habere*. Porro illud verum, quod ſcribit Galenus omnes morbos diuturnos frigidos eſſe. quamquam in Epidemiis quoſdam affectus calidos diuturnos eſſe docet, & qui ſucceſſu temporis conquieſcunt, ac præſertim ætate ſenili. Atque hos affectus, *νοῦσον εὐτρεφεῖ* voce, nomine τὰ νόσα, generalius ſumeo, quemadmodum & ab ipſo Hippocrate fames morbus appellatur. *Immo generaliter, quicquid homini moleſtiam ac triſtitiam affert, id morbus vocatur*. Affectus autem iſti diuturni & calidi, tamen ſunt renum paſſiones calidæ & hemicraniæ calidæ. Quamquam maxima ex parte ſuccus frigidus morbos longos facit, calidus breves. Quod & Galenus explicat, dum docet quid Hippocr. nomine veteris doloris aut recentis erationе oborti velit. Itaque jam apparet quomodo ex parte humorum qui morborum ſunt parentes & cauſa materialis, alii morbi ſint longi, alii breves.

Com. in 42 lib. 7 Aphor.

Com. in Aph. 52 lib. 6 & 40. lib. 7

Com. in Aph. 19 lib. 2. Hipp lib. 1 de morbis.

Com. in Aph. 39. lib. 2.

Parte 6 ſect. 9. lib. 6. Epid.

breves. Eodem pertinet ætas, tempus, regio. Nam hieme etiam omnes hu- *Lib. de*
mores pituiteſcunt. Immo ex Hippocrate ſi medicamentum etiam quodvis *Natur humana.*
hieme dederis, pituitam multam eiiciet, tametſi cholagogon ſit, ob domi-
natum humoris illa tempeſtate, hinc qui in eam incidunt morbi, longi
ſunt, tum quia materia eſt contumax, tum quia vires ad tantam diutur- *Aph. 21, lib. 2*
nitatem ferendam ſufficiunt. Sed præter humores qui cauſæ ſunt aut bre- *in fi. e*
vitatis, aut diuturnitatis morborum, eſt & alia cauſa potentiſſima, nem- *lib. 2 de*
pe διάθεσις quædam in partibus, quam efficere potiſſimum vult Galenus *differ.*
relapſum, & circuitionem morborum. *febr.*

Unde tametſi omni arte curaque effeceris, ut humores pellantur, nihil tamen præſtiteris niſi diſpoſitio ipſa penitus ſublata fuerit. Ut mirum ſit cur poſt diuturnum profluvium quo omnis corporis ſentina exhauſta eſt, febres enatiuum maneant æque pertinaces ac ante. Adeo magna vis ipſius διαθέσεως, ad alendum fovendumque morborum ſemen. Ac propterea pleriſque viſum eſt tantæ in febre quartana diuturnitatis cauſam non aliunde petendam quam ex cancroſa diſpoſitione in corpore lienis. Namquas quartanas ſolus humor melancholicus accendit, eæ non ſunt ita diuturnæ [1]. *Cap. 1 lib. 5 de loc. aff.* Sed quum lienis ipſius temperies eſt mutata, citra inflammationem, aut ſcirrhum, aut obſtructionem (quod de hepatis κακοχυμία, docet Galen.) mirum quam protrahantur affectus ipſi. At quum non ſit in manu medici ſitum, iſtam aut partis ἔμφραξιν, aut διάθεσιν, aut notam quæ elui non poteſt, & quæ lanis aſſyrio colore tinctis ſimilis eſt, tollere (ut de altera- *Com. 10 parte ul. human. lib. 1 Prorrh.* raro cerebro loquitur Gal.) non eſt quoque in poteſtate illius ut morbos inde natos, fautos, productos & altos tollat. Immo ne impediat ſæpe [2], quominus aut ſeptennis, aut ſeptimeſtris morbus fiat. Itaque non humori hæc morborum tædioſa prolixitas, non naturæ, non artis impotentiæ tribuatur, ſed iſti partium διαθέσει, quæ fomitis inſtar & alit & fovet & renovat morbos fere extinctos.

ANNOTATIONES.

1 *Ideo Hippocr. lib. 2. Aphor. monebat omnia ſecundum rationem agenti &c. Et Galen. apte ad hunc locum, ut quum gutta lapidem ferit, vix eſt in lapide ſenſibilis paſſio: ſic in crudis coctuque difficilibus diſpoſitionibus, in quibus quum aliquid ſit cum ratione, non deſiſtendum.*

2 *Id fortaſſis mirum fuerit, ſed Galen. idem demonſtravit, comm. ad part. 17. ſect. 2. lib. 1. Prorrh. Ubi docet non proficere quicquam humorum evacuationem, quum jam morbus inductus eſt.*

CONSILIUM CVII.

De Febre quartana arthritide & variis affectibus.

JOANNES FORMAGEUS dum juvenis eſſet valde famelicus erat & ciborum appetens. Vix famem ſatiabat. Obſervarunt primarii medici eos, quibus aut imbecillus eſt lien, utpote non ſatis officioſe expurgans

 hepar,

hepar, aut putris, voraces eſſe ac velati vorlimo quodam generaliter dicto occupari. Ac revera hic de quo nunc agimus ſplenicus erat, corpore & habitu melancholicus per adustionem, ſed tamen moribus & animo ſatis feſtivus & hilaris. Sed litteræ illæ interiores, quibus vitioſiſſima etiam natura poteſt emendari (exemplo Socratis,) illum ad iſtam æquitatem & hilaritatem traducere potuerant. At febris quartana longa qua detentus fuerat, & dolor fixus ad hypochondrium ſiniſtrum, & apertio cadaveris ſatis teſtatur quale in liene vitium fuerit. Vix enim quis diuturna febre quartana, & nulli arte medicinali detinetur quin vitium ſit in liene, & antecedens, & conſequens. Antecedens vero vitium infirmitatem, aut in ſubſtantia ipſa aliquid latens & contra naturam quod congenerem affinemque morbum accerſat, pariat, alat, foveat, & in multos dies ac annos etiam dedicat. Si enim quamdam congeſtionem, humoris melancholici ſuſtulerit, quæ autumnalis, aut hiemalis quartanæ febris auctor eſſe poteſt, fere fit, ut diuturnæ quartanæ focum habeant in liene, ſed tanto diuturniores fiant, quanto vitium eſt interius, ut totius ſubſtantiæ eſſe dicatur morbus, & κακοπραγία contingat in parte ipſa. Conſequens autem vitium voco, illud quod ſequitur ex longa obſidione & occupatione ipſius partis. Nam non poteſt fieri ut morbus aliquis in parte diutius ſtabuletur, quin partem ipſam in qua reſidet infirmet officiatque, immo deteriorem faciat quam antequam morbus ipſe eam occuparit. Dolor autem qui illum ſæpe affligebat in ſiniſtro hypochondrio, ſatis indicabat ſubeſſe quippiam contra naturam. Si verum illud quod ſcribit Hippoc. *Ubi dolor & calor, ibi morbus*. Et quum cibum ingeſſerat, conquieſcebat dolor. Sic enim credebatur eſſe ab inanitione, quod ingeſto cibo miteſceret. At palliativa & fictitia iſta erat doloris ſedatio. Atque eo modo multa fiunt & adhibentur quæ dolorem leniunt, quum tamen ea non ſint legitima illius doloris ſedandi remedia. Sed id fit κατὰ τὸ συμβεβηκός. Aperto autem cadavere putris & ſemilacer inventus lien, & in magnam molem excreverat, ſed corruptione propriæ ſubſtantiæ in partes velut minimas conciſus & ſemiroſus videbatur. Præter autem naturale & inſitum ipſi lieni vitium, quod corpuſculum iſtud in tantam corruptionem adducere non poterat, ſed juvare tantum, cauſa erat προκαταρκτική, quæ noxam magnam intulerat ipſi lieni. Nam quum forte in equum conſcendiſſet, ut eum fingeret & moderaretur, artis equeſtris parum peritus tanta vi ab equo depreſſus ac decuſſus eſt in ſolum, ut mirum fuerit cur repente oppreſſus non ſit. Inciderat in latus ſiniſtrum, & pulmo & lien vitium ceperant. Nam lobi pulmonis ſiniſtri adhæſerant coſtis, & in liene ſanguis concretus erat qui e propriis vaſis effuſus, tandem ruptis tunicis quibus concludebatur, inopinatam mortem eo quo diximus modo, attulit.

Ad medium menſis Martii dolere cœpit pedem dextrum, revera arthritis erat, eaque reſidua ex febre illa quartana de qua paullo ante dictum eſt. Nam narrabat ſe diuturnitatis ſuæ febris quartanæ tædio affectum omnia remedia undique quæſiviſſe quibus poſſet cito (ſed non tuto) febre iſta defungi. Conſultum eſt ut hauriret cyathum unum aceti deſtillati aqua dilut.

Google

lui. Revera febris viſa eſt extingui. Sed vice illius totum corpus ſcabie eſt infectum, nec non ab eo tempore in magnis temporum mutationibus articularibus doloribus eſt impeditus. Quum ergo duos integros dies magno pedis articulo laboraſſet, & ad anodyna more ſolito confugiſſet, dum ceſſat dolor iſte, paullo poſt de doloribus hypochondriorum, & præſertim ſiniſtri conqueritur, in neutrum decumbere poterat. Erecta cervice ſpirare cogebatur. Murmur erat magnum & flatuum illas: dolores iſtos a flatibus eſſe putabamus, alii vero ab illius refluxu materiæ, & orgaſmo materiæ antecedentis, quæ ejuſdem erat naturæ cum ea quæ dolores articulares committebat. Revera autem, ut multis colligebatur argumentis, contra paradoxon Fernelii dolores iſti articulares non a capite erant, ſed ab interno corpore. Etenim ante docuimus quomodo ceſſans quartana febris in arthritin reſſerit. Credibile eſſe putabamus quod Hippoc. in Epidem. ſcripſiſſet. *Cui inteſtinum in dextera parte dolebat & articulorum morbo laboravit, erat quietior, poſtquam hic curatus fuit, erat dolentior*: Hujus in- Part. 2. ſect. 4. 6. Epid.
com duas cauſas Gal. reddit. Priorem, *quod duobus doloribus una non eundem locum infeſtantibus, major obſcurat minorem*. Poſteriorem, *quod humorum in artus currentium impetus ad colon inteſtinum converſus eſt*. Allegabatur illud Hippoc. De eo cui pollex in pede affectus tam repentinam mortem intentavit. Et de Calvo cui femur doluit & deſluente femoris dolore mentis Hiſtor. 9. ſect. 3. l.
alienatio ſubinde eſt conſecuta, & quarto die mors. Ac tam ſubita ſpiritus 1. Epid.
interceptio, tam ſubitus dolor, & impotentia decumbendi in alterutrum latus, magnam translationis ſymptomaticæ a parte affecta, ad ventrem ſuſpicionem afferebat. Et revera adjuvans cauſa eſſe potuit, datum medicamentum ex Catholicone: totus dies quo datum medicamentum plenus fuit moleſtiarum & lipothymiarum. Quæ excernebantur erant virulenta: & iſtas animi defectiones, a motu iſtius viroſæ materiei eſſe putabamus. Vox faucibus pæne hærebat, facies fere hippocratica reddita eſt repente. Quod omnibus terrificum fuit. Accuſabatur medicamentum innocens, quod ſatius fuiſſet ſecare venam quam purgare. Duabus tribuſve de cauſis abſtinendum fuiſſe a medicamento contendebant: prima eſt in generali illo proloquio firmata, quoties duorum ſolemnium remediorum purgationis, & venæ ſectionis uſus iuradii neceſſarius, a phlebotomia eſt auſpicandum: quod quum alias ex uſu eſſet, tum maxime in iſto caſu erat uſurpandum. Nam inflammatio, & dolor qui aderat, & orgaſmus maxime phlebotomiam poſtula- Com. in
bant. Sed inter ceteras cauſas orgaſmus. Nil eſt enim quod efferos, & tu- partic. 4. ſect. 1. lib.
multuarie agitatos humores compeſcat æque cito ac phlebotomia. Quod non 6. Epid.
cito, nec tam facile facit purgatio. Immo purgatio ſæpe turbat humores, & motu ipſo deteriores reddit. Omnis enim humor pravus motus, deterior ſepſo fit, dum quieſcit. At præſertim ad ſectionem venæ feſtinandum eſt, quum per vaſa fluxus, refluxuſque eſſe videtur. Quod ſi in ventre humor eſt ac veluti a maſſa ſecretus, tum per alvum, aut aliam commodam viam, apte repurgetur.

2 Alia ratio quæ nos ad ſectionem venæ adducere debuerat, eſt illud quod vulgo obſervatur, in articularibus doloribus, & vomitionibus, & cholera

morbo,

morbo, dum humor eſt in motu, agitaturque huc & illuc, a medicamentis purgantibus magna infertur noxa, ſi tum uſurpantur, quum humores efferi ſunt, ac tumultuoſe evagantur. Nam rurſum agitati a medicamento exſtimulantur magis, & naturæ vis infertur, ut quæ lædatur valde ob dolores varios quos modo in hac parte, in quam repit humor, perſentit, modo in illa in quam ſuam tyrannidem humor illibens exercet. Immo ſatiſfecit ſæpe natura in ejuſmodi purgationibus repente factis dum humor &c. niſi exſpectes ſedationem aliquam & quietem ipſius humoris. Quod ſi tibi certo conſtaret medicamenti uſu humorem vagantem variaſque in partes deductum, in ventrem liberumque ſpatium impulſum iri, quo natura ſeſe illo facile expediat, tunc tuto purgabis. Sed quia ſæpe dum tu intendis avocare humorem, & in alvum inteſtinaque tamquam idonea & conferentia ad evacuandum loca, intruditur humor in partes inanes & membranarum interſtitia, unde crudeliſſimi oboriuntur dolores, præclare conſulunt, ut coquatur humor, id eſt mitigetur, reprimatur, modificetur, (nam coctio propriè dicta humorum eſt craſſorum, non autem tenuium & efferorum,) ne impellatur, quo non oportet, & majores in ea parte excitet turbas quam ante, & vis naturæ infratur. Propterea ita audire oportet ſententiam iſtam. Alioqui facile quis perſuaderi poſſit, tum maxime purgationi locum eſſe quum turbatur & vagabunde incitatur humor. Ideo dum in arthritide dolores implacabiles excitantur, modo in hac, modo in illa parte, propter raptum humorum, conferret (dicet aliquis) humorem purgare, non exſpectare donec quieſcat, quia forte ſero nimis id fieret, & metus eſt ne dum ita furit efferus humor, nobilem partem obſideat, antequae illam ſuo virore contaminet quam opem ſubſidiumque præſens afferre poſſis. Ratio autem iſta

22 li. 1. verſatur in Aphoriſmo Hipp. *Concocta medicari oportet, non cruda, neque in principiis, modo non turgeant.* Dum addit, *modo non turgeant*, videtur inſinuare occaſionem purgandi maxime dum jactatur humor, nec conſiſtit. Ac ſi dicat Hippoc. tum maxime purgationi locum eſſe quum impetum humores faciunt, & dolores ſuo motu excitant. Nam motus iſte quodammodo adjuvabit & attractionem & excluſionem. Contra ſi ſigi humorem ſiverimus, & tempore ad eum exigendum opus erit, & majore vi amoliendi humorem jam conſiſtentem & fixum. Cui opinioni Galenus ſubſcribit nos ad-

In Comment. monens, ut primo quoque tempore accingamur ad amovendos vacuandoſque humores qui inſolenti motu & tumultuario huc atque illuc feruntur: verba Galeni hæc ſunt. *Tales humores evacuare convenit, hoc eſt, qui agitantur, & de loco ad locum moventur, ac transfluunt. Eos vero qui ſunt aliqua in parte firmati, nec ullo auxilio movere oportet, nec medicari ante coctionem. Tunc enim naturam habemus evacuationi adminiculantem, &c.*

Atque ex hoc loco addaci facile poſſumus, ut in clamoſis ipſis arthritidis doloribus corpus repurgemus. Tamen cavendum id eſt valde, alioqui dum commovebis humores, verendum eſt ne eos inflammes, & in partem affectam incites & impellas, & conſiſtendum in eo quod diximus ante. Si dum purgans medicamentum damus, nobis conſtaret mitificatum eſſe & quodammodo repreſſum humorem qui tantas in corpore excitat tragœdias,

Google

gredias, & liberos eſſe exitus, tuto id quidem fieret. Sed quum in artus, aut per vaſa, aut per cavitates feratur, metus eſt ne augeatur fluxus. Ideo videndum, ut dolores placentur (quibus infirmum corpus redditur) quos excitat materia conjuncta, & e vaſis elapſa, ut tuto eum ad antecedentem concurrere. Quamquam concedimus clyſmata, aut eccoprotica, non ea, quæ calore ſuo, & vi incitent magis humores & commoveant. Ac præſertim cunctari oportet, & a valido medicamento abſtinere quum materia eſt valde effera nullumque pepaſmum admittit. Contemperanda eſt potius, deinde contemperata mitificataque impunius evacuabitur. Materia autem arthritin faciens ferre illius modi eſt. Et eo forte id ſenſu Hippoc. eos qui pravo utuntur cibo ægre medicamenta ferre ſcribit, nomine eorum qui pravo utuntur cibo iis intellectis, & qui pravos aſſumunt cibos, & quibus intus tamquam diarium reconditi ſunt humores pravi qui nomine τῆς τροφῆς, maxime comprehenduntur Hippocrat. libro περὶ τροφῆς. Sed iſta relinquamus. Aph. 36. lib. 1.

Mors quæ repente ingruit non fuit (quemadmodum putabamus) recurſus illius materiæ quæ in pede dolores excitaverat, aut ſuppreſſæ materies virulentæ & antecedentis commotio, ſed rupta velut vomica interiit. Etenim pulſatio erat in hypochondrio ſiniſtro adeo potens, ut quæcumque ei hypochondrio ſupereſſent ea ſubſultarent: & pulſatio talis percipiebatur, qualis in abſceſſibus ad ſuppuratum tendentibus. Sed quæſtio, unde collectio iſta ſanguinis. Eam ad caſum prædictum referebamus, ut idem ei contigerit quod & Barnabæ Paulio conſarcinatori, (de quo ante) qui apoſtema annum fere fovit ac alui intus a caſu inflictum, quo repente interiit. Et revera caſus iſte juvare potuit, & infirmitas lieni innata quæ tam diuturnam febrem quartanam foverat. Quamquam audio illum ſolitum eſſe queri de ſiniſtro hypochondrio ante caſum iſtum. Sed infirmitas & debilitatio partis & mala diatheſis maxime effecit, ut res admodum levis, & occaſio exigua tam formidandum malum advexerit. Numquam memoria noſtra tam alte palpitans pulſanſque hypochondrium contigeramus. Ut mirum non fuerit ſi ei pars hæc doluerit ſemper, & ſi ita repentinæ cladis interitusque cauſam intus foverit. Ac initio quidem tanti momenti rem eſſe non putabamus. Sed quemadmodum Galenus annotat, *In doloribus ita abortis nec præcipitanter timidum, nec temere ſecurum eſſe oportet.* Ac nos fateri oportet mali eſſentiam ignoraſſe deceptoſque ſimilitudine tantum. Idem de ſe confeſſus eſt Hippocrates, ait Celſus, more magnorum virorum & rerum magnarum fiduciam habentium, quibus nimirum convenit ſimplex erroris veri confeſſio, præſertim in eo miniſterio quod utilitatis publicæ cauſa memoriæ traditur. Quod ſi cujuſmodi eventus rei foret animadvertiſſemus, nec rem in certa deſperatione poſitam ante noviſſemus, prognoſtico (quod ajunt) reliquiſſemus. Nec illud eveniſſet, magna artis noſtræ quæ multis eſt auxilio, calumnia, quod contigit. Nam tribus a venæ ſectione horis, derepente arteria vaſiſque aliis, ut credibile eſt, in lienis regione ruptis interiit. *Turpis autem eſt calamitas dato medicamento eodem die ægrum interire*, ait Hippocratem de phlebotomia ſolemni remedio dici poteſt. Et quemadmodum præclare Com. in Lyſterra 5 ſeſt. 3 lib. 3 Epid. Cap. 4. lib. 2 Lib. de medica. purgantibus.

Cap. 26. lib. 5. re ſcribit Celſus: *Prudentis eſt hominis primum eam qui ſervari non poteſt non attingere, nec ſubire ſuſpicionem ejus ut occiſi, quem ſors ipſius peremit*. Aliaque commemorabilia illic ſcribuntur: Sed mirum quod contigit: Natura conabatur per vas venoſum in capacitatem rejectare eum ſanguinem quia ſua copia & quantitate moleſtus erat, unde adeo intumuit induruitque ventriculus, ut ſixeus lapideuſque eſſe videretur. Sed, credo, libera non erat via qua id præſtaretur. Ac plerique eructatione viſcerum in ventriculum aut ſanguinis, aut humoris a ſubita repentinaque morte ſunt vindicati.

Atque eum in ſenſum ita ſcribit Galenus de evacuatione ſanguinis ex corpore lienis, eaque naturali. Cap. 1. lib. 6. loc. aff. *Lien, ait, hepatis exemplo excrementa ex ſe rejicit, itaut & vomitione melancholicum ſanguinem aliquando excernat, qui interdum per inferiora quoque decedit*. Et alio loco ita ſcribit: Cap. 6. lib. 5. De loc. aff. *Sunt qui putent nequaquam fieri poſſe ut ſanguis vel ab hepate, vel a liene effluens per ipſum evacuetur, ſimiliter de pure ab ipſis erumpente exiſtimant. Verum per artis exercitationem utramque opinionem contemplanti mihi, viſa eſt per ipſum ventriculum fieri evacuatio ex dictis viſceribus*. Non dicit an id commode fiat, an non. Sed generaliter de his dictum in Aphoriſmis: Aph. 25. lib. 4. *Sanguis quidem ſupra, qualiſcumque fuerit, malus, infra bonus*. Tamen aliquando videmus excerni. Et juvari ægros plurimum tali excretione, ſi modo ſine ferendo. Item ſi non ſit perennis generatio, ſed tantum congeſtio. Quomodo & Galenus docet pravas etiam urinas cum colore, tum ſubſtantia, tum contentis laudabiles eſſe ob eam commoditatem quæ inde conſequitur. Cap. ultimo l. 5. loc. aff. Nam, ut ait, tales urinæ excernuntur viſcere aliquo ac præcipue jecore ſeſe repurgante facultate ſua expultrice.

At vero in dextro hypochondrio πάλμος erat iſte & pulſus qui aneuriſma ſubeſſe declarabat. Itaque ne quis decipiatur eadem ratione qua nos decepti ſumus de aneuriſmate, palmo & pulſatione valida in parte aliqua, paucis eſt expediendum. Vide c. 8. lib. quod animi mores. Hippocratem dicunt aut numquam, aut raro in libris qui extant meminiſſe τοῦ σφυγμοῦ, eo modo quem accipimus, & Galenus ipſe accepit in longa enarratione de pulſibus. Hic Gal. c. 9. lib. 6. De Decretis Hippocr. Sed quoties nomen τοῦ σφυγμοῦ reperitur in germanis libris Hippocr. pro manifeſta & ſenſibus conſpicua arteriarum pulſatione ſumitur. Sic in Ep. ſcribit, *Cum vena in cubito pulſarit, inſanus & iracundus eſt*, Græce, ἡ φλὲψ σφύζῃ. Utitur verbo σφύζειν. Sectio 5. lib. 2. Epid. Et in libro acutorum loquens de uſu vini meracioris, ait, hoc autem meracius ſumtum παλμὸν τῶν φλεβῶν, id eſt, σφυγμοὺς ἐπάγει facit. Et alio loco dum loquitur de iis qui plus ſolito comedunt, αἱ ἀρτηρίαι πάλλονται, id eſt αἱ ἀρτηρίαι ἐν τοῖσι κροτάφοισι κινοῦνται & σφύζουσι, arteriæ temporum micant & pulſant manifeſto, nomine τῶν φλεβῶν ἀντὶ τῶν ἀρτηριῶν, vetuſte ſumto. Lib. 2. de victu acut. Cap. 6. D. Decret. H. Et Hippocrates τοῦ σφυγμοῦ nomine, generaliter πάλμον continet & τὴν ἀμυδρὴν κίνησιν, ut vocat Galenus in Aphoriſmis (ut paullo poſt dicemus) omnemque motum cordis & arteriarum, ſive is naturalis ſit, ſive contra naturam. Quamquam ut proprie accipiatur id nomen σφυγμοῦ, homonymon habet ut contra Agathinum diſputat Galenus. Agathinus enim nomine σφυγμοῦ, & pulſum proprie dictum, & palpitationem, & vehementem iſtum motum qui in furioſorum hypochondriis percipitur, comprehendebat. Is tamen.

Digitized by Google

tamen ea in re Hippocratem forte ſecutus eſt Agathinus. Sed debuerat noſſe Hippocratem nondum de proprietate τὸ σφυγμὸ ſtatuiſſe. Galenus vero diligens ſcrutator doctrinæ de pulſibus, rerum diſtinctiones diligentius perſecutus eſt. *ſorte. pulſ.*

5 Sed de pulſante hypochondrio, ſeu palpitante, nunc plenius dicamus, hujus meminit pleriſque in locis Hippocrates. Proprie autem palpitans hypochondrium, vel quum pulſus percipitur a medico, aut ab ægro eo modo quo dum contingitur arteria in carpo, vel quum tumultuarie palpitat hypochondrium, ut idem percipiatur quod in corde dum palpitatorio motu agitur vitio vel exiſtente in corde ipſo, ejuſque ambiente membrana, vel aliunde elata materia ſubvectaque in cor. Ac primum de Sileno, *Hypochondrii contentio ſubmollis utrinque promiſſa ad umbilicum*. Gal. in comm de contentione illa Hypochon & de palpitatione aſſidua ejuſdem Hypochondrii loquens, (nam Hippocr. addit ſub finem hiſtoriæ, *Hypochondrii perpetua palpitatio fuit*,) Ita ſcribit · *Palpitatio illa perturbationis, vel delirii ſignum fuit, videtur & aliqua inflammatio fuiſſe in ſepto transverſo. Dum enim, ait Hippocr. Submollis contentio Græce ὑπολάπαρος, id eſt, ὑπόχαυνος, ſubvacua, id eſt, citra tumorem qui tumor adeſt quum hypochondria inflammantur. Sed ubi inflammatione ſepti transverſi hypochondrium per continuitatem ſurſum trahitur, contenditur abſque tumore*. Atque illo loco apparet hypochondrii palpitationem perturbationis ſignum eſſe aut delirii. Et hoc in acutis morbis verum eſt. Hinc Hippocr. in prognoſticis ita ſcribit · *Si pulſus inſit hypochondrio, Græce, ἢν σφυγμὸς ἐνῇ ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ, perturbationem ſignificat, aut delirium, Græce θόρυβον ἢ παραφροσύνην* · pulſum intellige perceptionem motus arteriarum, aut a medico, aut ægro ſine admotione manus. Quidam legunt non pulſum, ſed palpitationem, ut legatur eodem modo quo & in hiſtoria de Sileno cui erat palpitatio in hypochondrio aſſidua, eaque aut perturbationis, aut delirii erat velut anteſignanus & prænuntia, quam de vera palpitatione hoc non poteſt audiri: hæc enim a ſpiritu craſſo & flatulento fit. Sed pulſus & palpitationis nomine audienda vehemens & perceptibilis quædam motio arteriarum, aut magnæ arteriæ dorſo incumbentis, eo modo quo in magnis inflammationibus, ac præcipue quum ad ſuppuratum tendunt, contingit. Nec enim omni inflammationi pulſus adeſt, ſed ſi ea ſit ingens, & ſuppurato proxima, ut ait Gal. Atque apud Galenum locus eſt præclarus quo docet palpitantem motum in magnis inflammationibus contingere: conſentit enim iis qui iſtum Aphoriſmum ita interpretantur: *In febribus circa ventriculum, & fortis æſtus, & cordis morſus, vel dolor, malum*. nomine τοῦ καρδιωγμοῦ, audiunt quidam (ait Galenus) *crebrum & velocem cordis motum & præcipue palpitationi ſimilem. Ac tum extremum malum ſignificatur, vim ſcilicet vitalem maximo incendio laborare*. Ergo pulſus ſeu palpitatio, ſeu perceptibilis motus arteriarum in hypochondrio delirium facile declarat & perturbationem · delirium quidem ſi cetera conſenſerint. Ideo ſubjunxit Hippocrates. Sed oculos inſpicere oportet, &c. Sed maxime delirium ſignificatur, ſi inflammatio ſit, aut in ventriculo, aut in ſepto transverſo, eaque quæ in ventri-

Hiſto. 2. lib. 3. Epidem.

Prætermiſ. 3. lib. 2. progn.

Cap. 2. lib. 3. Method.

culo

culo ſatis inſignis, ut in commentario ſcribit Galenus. Jecur & lien, & magna arteria partes ſunt in corpore quæ momentaneæ ſunt, 7 & maxime magna arteria, ait Galenus, quæ ſi inflammatæ fuerint forte non illud delirium quod aut ventriculus, aut diaphragma inflammata afferunt, inducet, ſed perturbationem. Quamquam ſi inſignis inflammatio fuerit, perniciosum & letale eſt. Et nomine perturbationis Galen. *vult intelligi commune accidens periculoſarum omnium affectionum ex quibus non modo ægri, ſed & medici perturbantur*. Ut delirium & inſania ſit quid majus quam perturbatio ſed ipſa perturbatio adeſt proxime ad delirium accedens. Volunt quidam perturbationem ſignificare timorem quemdam de periculo mortis, & ipſius ægri turbationem, nempe corporis ipſius. Atque duo hic notare oportet, prius cur Galenus dixit perturbationem dici relative, & ad ægros, & ad medicos. Hoc enim ridiculum videtur. Poſterius quid ſit intelligendum, per verbum *ἴκτερ*. De priore dicam. Miror cur Gal. dicat pulſum ſignificare perturbationem, ideſt, ut perturbetur & æger tum animo, tum corpore, & medicus videat ipſum pulſum hypochondrii. Nam

Part 14 lib 2 Prorrh. Cap. 7. lib 3 de loc. aff.

idem Galenus ridet ſimilem interpretationem dicti Hippoc. in Prorrh. &c. *Facies color bonus, & mæſtitia multa, malum*. Subſannat enim interpretes Hipp. qui referebant nomen mæſtitiæ ad medicos, & ad ægros ad ægros quod qui colore rubro ſaturati ſunt facile in melancholiam incidunt, dum corpus perſpiratione caret, ut docet Galenus περὶ ἱδρώτων. & ad medicos, ut qui doleant & terreantur, quum viderint bonum colorem in ægro præter rationem. Poſterius eſt de verbo *ἴκτερ*. Utitur enim verbo iſto cum magna energia & ſignificationis vi. Significat enim vel pulſum, vel palpitationem profundam, ut excludatur pulſus & palpitatio muſculorum abdominis, qui aut pulſantes, aut palpitantes, nec delirii, nec perturbationis ſignum dant

Hiſtor 4 ſect 2. lib 3 Epid

ullum. Præterea in tertio Epid. dum loquitur de Philiſta ait, dextrum hypochondrium, intro contractum eſt ac inclinatum & in Com. Gal. ait, Hypochondrii contentionem fieri quum ſeptum tranſverſum alias partes convellit: tenditur autem ſeptum per idiopathiam & ſympathiam. Per ſympathiam ratione pleuritidis ob inflammationis magnitudinem, & ob nervorum ipſius tenſionem. Per idiopathiam ob ipſius inflammationem. Denique inflammatio lienis, hepatis, & ſepti tranſverſi eam contentionem hypochondriorum afferre ſolet Galeni opinione. Denique ut generaliter dicamus quoties apud Hippocratem legitur, Hypochondrium hoc vel illo modo contentum eſſe, in eo febrilis affectionis ſedem eſſe oportet, ait Galen. Comment. in hiſtor. de Hermocrate, hiſt. 2 ſectio. 1 lib. 3 Epid.

Com. in hiſtor. 8. ſect. 2 lib 3 Epid. & Hiſto. 7 a ... lib 3 Epid

Atque ſunt plerique alii loci, in quibus palpitantis Hypochondrii meminit Hippoc. ut in hiſtoria ejus qui in Dealcis horto jacebat, lib. 3. Epid. ſcribit, *Ad umbilicum perpetua erat palpitatio*. Et in Coacis, *Juxta ventrem in febre palpitationes, mentis emotiones inducunt; Sanguinis autem fluxio horrorem efficit. Item, dolores circa umbilicum palpitationes habent & aliquid mentis emotionem*, &c. Ac de ægro noſtro hoc verum fuit quod & in Coacis Hippoc. ſcribit. *Quibus præcordiorum dolores, aut ventriculi, hepatis, partium circa umbilicum, hi ſanguine per alvum egeſto*

Digitized by Google

ſervantur, non egeſto moriantur. Quis enim dubitat quin ſi per venam a liene in ventriculum tendentem, aut per alvum fluxiſſet, ſanguinis copia ſervatus fuiſſet? Atque ad perpetuam memoriam hoc eſt menti infigendum, quoties quis etiam dum rectus agit de dolore hypochondriorum præſertim profundo conqueritur, oportet non temere ſecurum eſſe, ſed verendum eſt de re aliqua latente. Declarat hic noſter æger, & Apollonius in Epidemiis cui conſuetus dolor erat ad dextrum Hypochondrium, & hic Hiſt. 13 mortis cauſa tandem fuit, quum levi alia de cauſa laboraſſet. Nam mi- ſect. 3. lib. rantur aliqui ſæpe nos levi de cauſa in morbos incidere; at hæc per ſe 3. Epid. non eſt cauſa ſufficiens. Etenim, ut Galen. *ſunt quædam quæ per ſeipſa committere morbum nequeunt, quæ ſi ad corpus, morbo opportunum ac-* Com. 1. *ceſſerint, totius cauſam morbi credantur ſuſtinere*. part. 13.

Duo nunc reſtant breviter explicanda, prius de ſanguine cur non con- ſect. 1. lib. verſus in pus fuerit tanti temporis diuturnitate; poſterius de aneuriſmate. 3. Epid. De Priore dicam, Hippocrates ita ſcribit: *Si in ventrem ſanguis præter* Extat ad Hip- *naturam effunditur, neceſſe eſt ſuppurari* Græce ἐκπυηθῆναι, idest, φθαρῆναι pocratem & corrumpi & in pus verti. Ac primum noſſe oportet id quod placet Hip- Galen. lib. poer. Si umquam ſanguis a propria cavitate in aliam quamcumque perve- 1. Epid. nerit, omnino eſt impoſſibile ut ſanguis permaneat. Sed an neceſſe ſuppu- rari? Non placet Galeno, quum ſuppurari nomen ſit unius mutationis in Aph. 20. ſanguine fictæ. Itaque generalius referunt ad τὸ φθαρῆναι, idest, vitiari. lib. 6. Sed tribus modis vitiatur ſanguis, aut enim in pus vertitur, aut liveſcit, aut grumeſcit; grumeſcit autem præſertim ſi in magnam cavitatem ceciderit. Atque non mirum ſi in ægro noſtro non ſuppuratus fuerit ſanguis, Galen. ſed nigrefactus, & in grumos verſus: erat enim magna pars ejus in am- in Com. plam cavitatem elapſa. Nec neceſſe fuit in grumos verti quod quibuſdam Aphor. il- placere viſum eſt. Et Galenus ait, dolor pulſans inflammationis eſt comes, lust. ſuppuratio autem magnarum tantum inflammationum comes eſt. Sic ſan- Cap. 3. guis in ventrem illapſus non proprie ſuppurat, niſi adſit inflammatio ma- lib. 1. De gna. Ceterum in magnis inflammationibus, & phlegmonis ſanguis per mi- locis aff. nimas partes diſpergitur in eas cavitates quæ ſunt in muſculis quas ſola ratione contemplamur: ſed in ecchymoſi in ſpatia quæ vaſis circumjacent effunditur, ut ait Galenus. Ac obiter ne quis ſimilitudine vocum deci- Com. in piatur, aliud eſt, ἐκχύμωσις, aliud, ἐγχύμωσις. Nam ἐγχύμωσις ſignificat ſuf- Aph. 20. fuſionem humoris non egreſſi e propriis conceptaculis, (unde τὰ ἐγκεχυμωμένα lib. 6. vocat) ἐκχύμωσις autem ſignificat effuſionem humoris e propriis concepta- Ex com. culis eo modo qui dictus eſt. Et Galenus vocat τὰς ἐκχυμώσεις, ex vaſculis in part. 9. effuſiones & inanitiones. Sic quamdiu ſanguis a natura regitur ac præſer- ſect. 2. lib. tim ſi in magnam capacitatem effuſus fuerit, non vertitur in pus, aut 6. Epid. aliquid ſimile, præſertim ſi inflammatio, aut ingens fuerit febris, quæ ſan- Lib. de guini ut & humori omni facile malam qualitatem acceſſat, ſed manet in humorib. grumos verſus. Ac in ægro noſtro multus erat effuſus, deinde rurſus aneuriſmatis ruptio repentinam mortem attulit. Sic iſte magnus & apparens pulſus non delirium ſignificabat, ſed contineri aliquid contra naturam in capacitate iſta, & arteriam dilatatam valde. Ac forte de iſto ægro audi-

ri po-

Aph. 23 lib. 4. ri poteſt Aphoriſmus lib. 4. *Quibuſcumque ex morbis acutis, ac diuturnis, ſive quovis alio modo extenuatis nigra bilis, ſive ater ſanguis niger deſubter exierit, poſtridie moriuntur.* Sed inter ceteros locos unus eſt commemorabilis libro primo de morbis. *Sæpe quibus venarum aliqua rupta eſt a laboribus, aut exercitiis, quum coaluerit alio tempore iterum rumpitur. Ubi vero iterum rupta eſt ſanguinem fundit, & ſtatim pereunt ſanguinem multum fundentes, pus autem per totum diem excernentes, conſimili modo pereunt. Veluti in aliis morbis dictum eſt.* Hæc Hippocrates. Ceterum de aneuriſmate, aut aneuryſmate cum litera *y*, dicendum puto, quod ad tumorum genus relatum ſæpe videtur, & tamen de ejus vera eſſentia non-
Cap. 11 lib. de ſang. miſſ. dum plane conſtat. Galenus de aneuriſmate, ita agit. *Quum quis ſecare venam volens arteriam vulneraverit, ægre confeſtim ſanguis compeſcitur. Tamen ſi res optime cadat, perducta nimirum ad cicatricem diviſione, tamen aneuriſma fit.* Sic ea eſſentia eſt aneuriſmatis, ut dilatatio vulnuſque etiamnum ipſius arteriæ adſit, cute ad cicatricem perducta. Magna porro quæſtio eſt, an in aneuriſmate ſit dilatatio ſolum, pote vena, aut arteria, ob ſanguinis impetum valde ampliata, ac dilatata, an ipſa ſanguis e vaſe ſenſim profluat proſiliatque. Et id pertinet ad ea de quibus jam a nobis actum eſt, dum quærebamus an neceſſe ſit ſanguinem e proprio vaſe elapſum, ſed tamen aliqua ratione in capacitate retentum ac cohibitum, putreſcere. Si enim in aneuriſmate ſanguis & ſpiritus e vaſe effluxit, ſi corrumpitur, cur non abſceſſum facit, & pus fit? Quæ ratio impulit Fernel. ut cedat id non
Cap. 3. lib. 7. Patho. fieri. *Credi vix poteſt, ait, per varicem & aneuriſma ruptam apertamque eſſe venam aut arteriam. Si enim ſanguis e vena aut arteria proſiliens, non amplius illis contineretur, mox corruptus putreſceret, tumorque fieret generis diverſi.* In quo a Gal. in duobus diſſentit. Eam eſſe aneuriſmatis naturam
Lib. 2 de tumoribus contra naturam ſtatuit, ut ſectæ arteriæ vulnus maneat, arteria nimirum, nec coeunte, nec glutinata, nec carne obturata. Si vulnus manet, ergo ut ſanguis, & ſpiritus deſiliat neceſſe eſt. Tamen hoc abſurdum eſſe Fernelius contendit. Poſterius in quo diſſentit eſt, quod ſi ſanguis effluerer, putreſceret, & abſceſſum diverſi generis faceret. At jam ſuperius ex Galeno docuimus non
Com. ad Aph. 20. lib. 6. eſſe neceſſe, ut ſanguis e vaſis ſuis elapſus putreſcat ac ſuppuret. Alias enim mutationes ſubire poſſe ſanguinem a pure demonſtravit. Tamen probabilitate quadam nititur opinio Fernelii. Si enim maneret arteria aperta, intra dies aliquot, aut intumeſceret valde pars, aut ſi præ conformatione obſequi ampliuſque dilatari non poſſet, creparet diffringereturque media. At aneuriſma diutius etiam duraſſe oculata teſtatur fides. Aut igitur ita vulneratum vas connivet, ut parum admodum tranſiliat ac exſudet, aut ſi vas apertum hianſque ſupponitur, breve intra tempus abrumpitur tumor: unde Galenus lib. de ſanguinis miſſione aſſerit ſe advocatum eſſe ut arteriæ vulneratæ mederetur in malleolo, quod ſanguinis curſus non poſſet cohiberi, credibile eſt aneuriſma fieri non potuiſſe, quod aperto nimis arteriæ corpore ſanguis & ſpiritus largius coeffunderetur. An vero neceſſario e vaſis propriis effuſus ſanguis putreſcat, alius forte eſt loci atque temporis. Ceterum aneuriſma a varice ſejungunt, quod varix ad venæ dilatationem

Digitized by Google

tionem referatur, eamque a ſanguine, aneuriſma autem ad arteriam dilatatam idque copia ſpiritus & ſanguinis tenuioris. At varix in cruribus proprie intelligitur, quamquam & ad alias partes poteſt pertinere. Hippocrates dilatationem venarum in pulmonibus veluti varicoſam adſtruit, idque σπάσμα, vocat ἀπὸ τοῦ σπᾶσθαι, quod præ dilatatione divellantur membranæ præ ſanguinis copia ibi inundantis. Et ſic in omnibus corporis partibus ob violentum aliquem conatum ille σπάσμα, ſeu, ῥῆγμα, poteſt contingere. *In libri de morbis.* Et eodem modo ſeſe res habet in aliis partibus ac in cruribus. Aetius de aneuriſmate abunde differit, & ejus interpres communiter vaſorum dilatationem vocat: vel quod omnis vaſorum dilatatio aneuriſmatis nomine prehendi poſſit, vel quod aneuriſma æqualiter, & ad arterias, & ad venas pertinet, vel quod quum aneuriſmatis naturam conſtituat arteriæ ſectio, alia ſimul vaſorum ſit dilatatio & explicatio. Atque in omnibus corporis partibus *Cap. 10 ſerm. 3 Tetrab. 4* aneuriſma fieri poſſe docet, ſed in quibuſdam peculiariter. Deinde ſubdit: *Oritur autem omnino vaſorum dilatatio, aut dum ſanguis & ſpiritus ex arteriis perſultant, aut dum oſcula earum rumpuntur, aut aperiuntur. Sanguis autem & ſpiritus paullatim excreti ſub cute colliguntur. Et tunc ſigna ſunt certa ejus rei, (de quibus eo loco) ut tumor parvus aut magnus, concolor, indolens, ad tactum mollis & ſpongioſam laxitatem præ ſe ferens. Digitorum preſſui cedit, ut fere evaneſcat, ſed amotis digitis ſtatim revertitur. Id quod in aneuriſmatis quæ ſine vulnere ſiunt apparet.* Sed quum arteriæ vulnus præceſſit, & deinde coaleſcente cute vaſorum dilatatio contingit, tumor non ſimiliter mollis percipitur. Sanguis enim copioſior ſpiritu eſt, qui in grumos coit, & tumorem attollit. Sic explicat clariſſime aneuriſmatis naturam, & paucos animadvertiſſe credo illius morbi veras notas. Et ex ejus doctrina licet aneuriſmatis omnis duplex genus ſtatuere, ut alias ſit cum vulnere arteriæ, atque tunc plus ſanguinis quam ſpiritus eſt, coeffunditur enim ratione vulneris: vel ſine ulcere eſt, quod fit, aut, ob conatum, aut cauſam externam, aut internam. Internam ut in melancholicis in quibus malignitas eſt ſanguinis. Atque ſit vera dilatatio, & effluxio ſpiritus & ſpirituoſi ſanguinis per quamdam διαπήδησιν, ἢ quamdam ſpeciem ἀναστομώσεως. Quamquam in quibuſdam ſine apertione manifeſta, aut ruptione poteſt fieri dilatatio eo modo quo in varicoſis venis. Quis enim dicat effluere e vaſis ruptis, aut ereſis, aut apertis ſanguinem? Quæ opinio impulit Fernelium, ut crederet non exſilire e vaſis ſanguinem in aneuriſmate. Sed errat Fernelius, & quicumque credit, aut in omni aneuriſmate eſſe effluxionem reipſa factam, aut numquam effluxionem eſſe. Uterque enim graviter errat rerum ignoratione & neglecta auctorum auctoritate. Quum Hippoc. ut paullo ante memini & docet in pulmonibus σπάσματα fieri & vaſorum ῥήγματα, (vulſuram ad verbum Cornarius vertit) ut in vaſis ſit tamquam quædam varix (Græce κιρσός) ſi ea in parte magna dilatatio fiat, quis tandem non opinetur verum aneuriſma fieri? 10. Atque cum arteria dilatata eſt valde tum in ſignis pulſatio adeſt. De aneuriſmate, quod ἀπὸ τοῦ εὐρύνειν, ducitur quod ampliare, & dilatare ſignificat, ut potius per τὸ υ, quam per ι,

ſcribi oportent abunde clariſſimus Gorræus in definitionibus medicis pertractavit. Atque inter cetera belle explicuit quomodo differant aneuryſmata in quibus jam concluſus ſanguis eſt, & in quibus ſenſim influxu ac efflux ſpiritus in capacitatem coaleſcente jam carne.

Quod ad partes aneuryſmatis pertinet, quum alia externas corporum occupent, alia internas, quum in omnibus difficilis admodum curatio ſit, maxime vero in partium internarum aneuriſmatis. Quæ in capue & guttur incidunt ea medentis manum non admittunt. Quæ ad internas partes ſpectant, ea derepente & minime opinantibus medicis ægros ad exitium præcipitant.

Quæri hoc loco poteſt, an ſi in ſiniſtro hypochondrio lateat, tuto ſectio fieri poſſit. Hippocrates in libris de affectionibus urit ſæpe regionem hepatis, renum, & lienis. ſed in earum partium aneuriſmate minime, hoc tutum non eſt.

Remedia ægro inſtituta, quum tamen non ei latenti & incurabili aneuriſmati occurrerent, hæc ſequuntur.

Injecta enemata carminativa quæ ob diſſipationem flatuum quibus ille abundabat, aliquam allevationem attulerunt.

Dolenti lienis regioni fotus ex anodynis ex rad. bryoniæ, ſcolopendrii, florum chamæmel baccarum lauri, juniperi, ſemin rutæ adhibentur.

Applicantur frequenter cucurbitulæ & iis remed. allevabatur.

Opiata hæc inſtituta.

℞. Myrobolan. emblicam' unam minutim conciſam, conſervarum bugloſ. viol. nenuph. & anthoſ. an ℥ iij. corticis citri conditi ℥ ij. raſuræ eboris, cornu cervi, margarit. elect. an ℈ j. oſſis e corde cervi ℥ ſ pulveris diarrhodonis abb & lætitia. an. gran. 10 ambra griſea gran. 8. cum ſyrup. conſervationis citri fiat opiata.

Mirum hoc eſt, quum remedia a nobis inſtituta directe non oppugnarent morbum, quum ille medicis incognitus foret, ut eventus probavit, quomodo tam fotuum uſu ſe levari diceret. Cave ne nimium credas ægro, & non interim diligenter animi nervos intendas ad inveſtigationem morbi, ut non ceſſes quamdiu certis notis morbum deprehendas. Sunt enim pleraque qui malum lenientes quibusdam remediis ſatis ægro factum credunt: atque interea miſerrime ægri opprimuntur morteque rapiuntur. At hoc non ſatis. Et hac una re multi ſunt decepti, qui applicito uno remedio videntes dolorem leniri, ab inveſtigatione ideæ morborum deſiſtunt. Quod multos in vitæ diſcrimen adduxit.

Et hæc Hiſtoria a nobis adducta cautiores nos & diligentiores debet reddere, ne cum ignoratione noſtra juncta ſit ægrorum calamitas magno cum artis vituperio, quam tanta hominum coluit celebritas.

Atque ad hiſtoriam morbi hoc quoque addi poteſt, forte uſu cucurbitularum & fotuum, & cataplaſmatum ex radice Bryoniæ (quæ omnia confuſe adminiſtrata ſunt ne nihil non agere videremur) attractionem majorem factam fuiſſe, & mortem acceleratam. Quod in primis Aetius commemınit, & hoc loco ſicce non eſt prætereundum, ne ſinamus longius

manare

manare errores qui quotidie committuntur. *Vidiſti tu eodem tempere quum fomentum cuidam adhiberetur eum deſiciter ſpiraſſe omni ſuperfluitate ad præcordia per calorem attracta. Hic itaque mortuus eſt quum cataplaſmata inſtar cucurbitæ ſuperfluitates ad partem attrahant. Quidam etiam ipſa cucurbita uſi ſunt in præcordiis, hoc unum ipſi cogitantes ut aliquid circa ægros agere viderentur. Altum die 12. Maii 1575.*

ANNOTATIO.

1 *Hippocr. ſectio. 3. lib. 2. Epid. Narrat quartanam quoque febrem longam facto impetu in univerſum corpus, & tumore qui ad lienem erat evaneſcente deſiiſſe.*

Idem contigit Joanni Mereſſe, cujus totum corpus laſſitudine ὀγκώδει laborabat facta tranſlatione a centro ad totum corpus. Et 4. Epid. notat. De quodam ſervo quartanario cui febris conquievit quum factus eſſet νωθρὸς aut νωθρώδης, idest ſtupidus, vel in totum corpus tranſlata materia, vel in caput. Unde comatoſam & catalepticam induxit affectionem.

2 *Hinc dices in motu arthritidis, nonniſi cum cautione purgandum quoniam irritatur ſæpe materia: Vide librum 2. nostrum Epidemiorum.*

3 *Hoc adverbio impuriùs utitur Cicero. 2. de Divinatione.*

4 *In Coacis dum de lethargo diſputat, utitur nomine σφυγμῶν, propriè accepto.*

5 *De palmo ſummo & admirabili ad umbilicum & os pectinis narrat, ſed rationem non reddit Hippoc. 7. Epid. initio in hiſtoria de filio Eratolai dyſenterico.*

6 *Et Hippocr. notat 5. Epid. Uxori Gorgiæ pulſum in utero extitiſſe, idest, motum arteriarum manifeſtum poſt menſes ſuppreſſos. In uxore Philini hiſtoria 4. ſect. 3. lib. 1. Epid. die 14. palpitationes fuerunt, ſed eas ad craſſos & crudos ſuccos in Com. Galenus refert.*

7 *Magna arteria pars eſt principalis, comment. in part. 31. lib. 1. prognoſt.*

8 *In Collegio Rhemenſi cuidam ſacerdoti aneuriſma erat in cruribus. Aperto cadavere reperta eſt magna dilatatio arteriæ, & ſanguis in ea arteria concreverat indurueratque: Indurationis cauſa tribuebatur immoderato rerum refrigerantium uſui.*

9 *Multi fallantur in principio aneuriſmatis a ſectione arteriæ non orti. Credunt enim non eſſe aneuriſma, ſed tumorem tantum aliquem præter naturam. Si enim a ſectione arteriæ non incipit, non eſt neceſſe ut ſit ea pulſatio quæ adeſſe ſolet arteriæ vulneratæ.*

10 *Quæſtio eſt an in omni aneuriſmate neceſſaria ſit pulſatio, ſine hac enim ne aneuriſmatis quidem rudimentum eſſe poſſe contendunt.*

CONSILIUM CVIII.

De febre maligna.

NObilis vir D. de Cervenay, ad inſigne crucis viridis quum accubuiſſet uxori ſuæ exanthemata patienti, in febrem degenerem incidit. Erat continua, ſed exacerbationes habens noctu. Dolores quidam erant circum nothas coſtas, ſed ii adeo parum erant moleſti, ut medicos non adduxerint ut eis mederentur. Corpus erat plane bile ac ictero infectum. Præcalida habebat viſcera, & ante quartana annua laborarat. Pulſus erat parum elatus, non febri, ac calori, ac linguæ reſpondens. Qui ſanguis detractus eſt biliosa ſanie plenus erat & corruptus, dejectiones plane biloſæ. Et quod nos terruit quinto aut ſexto die inopinato ſputum reddidit permiſtum ſanguine & bile, & parum nigricans. Pleuritin eſſe dicebant quod febris eſſet, & tuſſis. At iſta tuſſis erat a collecta corrupta iſta materia in pulmone. Revera ſi pulmonia aut vera pleuritis eum adorta fuiſſet in tanta materiei in pulmone collectæ corruptione, intra paucos dies interiiſſet, accedente maxime pulmonis imbecillitate. Sed quoniam nondum aderat occaſio, ut aut coſtæ aut pulmones laborarent, febris tantum continua occupavit vera & eſſentialis. Dicat quis, quid illa ſputa tam prava & horrenda deſignabant? Si ſputum album eſſe debet, & omnis expers tincturæ, ſi vomitiones humorum qui colores alienos habent, aut graveolentes malæ ſunt, cur non & excreatio alieno colore imbuta? revera ſi iſta colorum pravitas inflammationis comes fuiſſet, aut ſi actu inflammatio pulmonem prehendiſſet (ut ante dictum eſt) vix ulla vitæ ſalus ſperabilis fuiſſet. Sic erat excrementum collectionis, non ſubitæ generationis, aut inflammationis conſequens. Atque in hoc maxime ægro, ut & in filio Noeſ fabri lignarii verum comperimus quod ſcripſit Hippocrates, [illegible]

Aph. 47 lib. 4. ſunt. *In febribus quæ non intermittunt excreationes ſanguinolenta, liventes, graveolentes, biliosa, omnes mala ſunt. Si bene procedant, bona: eademque mcunda ratio in iis quæ per alvum & urinas feruntur;* Quid? fieri ne poteſt, ut quantumvis facile cedant ſputa cruenta, biloſa, graveolentia, liventia, ea ad ſalutem pertineant? Sunt enim malæ ut ſignum, quod partium a quibus manant vitium & corruptionem ſignificent. Nam non modo videndum quam bene procedant iſta, ſed ut in qualitate tantopere non peccent. Galenus in com. *Ait, Hippoc debuiſſe potius dicere omnes malas excretiones, ſi facile fiant, bonas eſſe excretionis modo, non qualitate, non loco, non materia, non cauſa. Nam omnes mala excretiones pravarum ſigna ſunt diſpoſitionum, & fiunt eo modo quo in ulceribus putridis quibus ichores ſanioſi defluunt, nil diſpoſitioni conferentes. Nonnunquam vero ita ſicuti pus ex abſceſſu drupto bene expurgans partem laborantem. Indicia vero quod bene excernatur, maxima ſunt, & coctio & ægri tolerantia, item morbi ſpecies, tempus anni, regio, ætas, naturaque ægrotantis.*

At ſæpe coctionis argumenta non apparent, quum ea materia quæ excernitur non ſit morbi ullius, ſed tantum congeſta ſit in parte, ut de inſtituto in ea mitiſicanda regendaque Natura non fuerit occupata. De excretione

e pul-

e pulmonibus multa Hippocr. in prognoſticis, ſed tum de apparentibus pulmonum morbis, ut de pleuritide aut peripneumonia loquitur. *Inter cetera,* ait, *permixta appareat flava bile admodum ſcreatione oportet. Screatio flava ſi ſincera eſt, cum periculo eſt, candida vero, glutinoſa & rotunda, non utilis eſt. Si viridis & ſpumans admodum eſt, mala eſt.* Part. 44 lib. 2 progn. Numquid hic alienos colores, alienamque qualitatem in ptyaliſmo vituperat? & tamen docuimus & ex quarto Aphoriſmorum, & ex hiſtoria quam hoc loco narravimus excretiones e pulmone pravae aliquando bonae eſſe propter eam utilitatem quæ conſequatur ex tali excretione, quod interea partes liberentur ea corrupta materia qua præpediebantur. Tametſi enim materia mala ſit, per accidens tamen ratione finis & boni qui inde ſecutus eſt eventus, bona dicitur eſſe. Sic tametſi Natura fluxum ſanguinis per hæmorrhoides non inſtituerit, tamen quia inde commoditates ad ſanitatis & cuſtodiam & morborum repulſam conſequuntur, fluxus iſte opus naturæ ex inſtituto paratum dicitur e Galeno.

Ac duo ſunt celebres loci, & omni memoria digni apud Galenum, ut jubeamus valere & exſulare imprudentem quorumdam temeritatem & craſſam ignorantiam quum vident pravas aliquas excretiones. Prior eſt in lib. de locis affectis: *Sæpe,* inquit, *hepate robuſtiore aliqua ex parte effecto peſſima dejectiones & colore & conſiſtentia apparent, item & urina. Unde decepti medici putant graviſſimum morbi periculum ſubeſſe. Sed errant. Nam quibus ſine ratiocinatione rudi duntaxat experientia ſuffragatur, de iis quæ raro accidant, experimenta habere nequeunt, veluti eorum quæ ſæpe accidunt, facile meminerunt.* Sub finem lib. 5 Alter locus quo explicat illum Hippocrat. locum. *Omnis ſcreatio mala quæ non ſedat dolorem, quæ vero ſedat dolorem, omnis melior eſt. Sæpe valuit natura,* (ait Gal.) *pravam vincens affectionem expurgare corpus: & in hoc terrentur multi adſpicientes ſecreta vitiam materiæ, nequaquam cognoſcentes utrum id ſymptomatis fiat ratione, an quia natura pravam materiam foras expellat.* Part. 51 lib. 1 prog. Atque excretionis bonæ & utilis notas aſſignat levationem doloris (quamquam id non ſufficit Galeno) & in primo Aphoriſmorum, ἐυφορίαν 2. Atque ut id terminemus de quo dictum eſt. Notanda duo ſunt, prius cur Hippocrates uſus ſit nomine ἀνεχρέμψατο, non πτύελα, ut in progn. aut πτύσμα: poſterius, cur dixit, in febribus non intermittentibus. Quaſi vero in febribus eſſentialibus (nam nomen τῶν πυρετῶν, abſolute poſitum febres eſſentiales notat) excretio alicujus ſit momenti, properumque ſit excrementum febris, quum ejus materia ſit in majoribus vaſis clauſa non in pulmone. Com. in Apho. 2. lib. 4 Nam quemadmodum in morbis thoracicis parvi penditur urinarum inſpectio, quod non ſint proprium pulmonis excrementum: Ita in febribus ipſis veris non valet ſputorum inſpectio, niſi auctoris vice. Quia ſi ad bonitatem actionis ipſius materiei febrilis ſputorum appareat adjungaturque bonitas & facilis eductio, bonum id ſignum. Ego vero conjecturas aliquas afferam quibus adductus forte fuit Hippocrat. ut τοῖς ἀνεχρέμψατο meminerit. Ac primum id docere voluit ut iis occurrat qui præpropere ac præcipitanter de morbis judicant, & quum vident aliquid alienius

e parte, ac præſertim e pulmone excerni, quod non videant, ſtatim male de morbo ominantur, ac ſiniſtrum eventum prædicunt. Immo putres eſſe pulmones dicunt, ut ſi contingat ægrum mori ſuam inſcitiam (cum forte male curaverint febrim ipſam eſſentialem) excuſatione iſta tegant. Aut dixit hoc, ne relicta febre ad excretiones iſtas malas convertant ſe, quum tamen male id fiat. Collectio tantum erat per tranſſudationem ichoris a cacochymia traducti in pulmonem. Aut monet hoc Hippoc. ne tereati medici inſpectione eorum malorum ſputorum ægros deſerant tamquam conclamatos. At, tametſi materia iſta mala ſit, bona tamen eſt ſi excretionis modus adſit legitimus, quod vis naturæ potuerit in deſiccanda materia, quæ ob moram talem corruptelam contraxerat. Nonne etiam videmus integra fruentes ſanitate mungentes ſubviride ſaniosum, ἀνώδυνα; Et tamen quum mala ſit materia, bonum eſt quod virtus expultrix valeat in excernenda iſta materia, quæ alioquin majore mora partem labefecisset. Quod ſi pleuritis adeſſet, aut morbus proprius pulmonis, & tale ſputum appareret, forte non tam ſecurum eſſet, quam ſi in eſſentiali febre appareret. Quare? Quoniam ſi vigeret morbus pulmonis cum tali ſputo, generationis perennis talis ſputi ſuſpicio foret, quod malum eſt. Sed quum inopinato in febre eſſentiali talis mala ἀπόχρεμψις appareat, non tam generatio eſt, quam veteris excrementi collectio, ut iſta mala qualitas & coloratio non tam nata ſit ob alienum calorem, quam moram longam in pulmo-
Lib. 2. part. 46 ne. Quamquam non dubium eſt quin ſi illa putreſceret inflammationemque accerſeret in pulmone, malum deterius inveheret, quam ſi alius eſſet coloris & conſiſtentiæ. ſ Unde in prognoſticis ſpumantem & viridem ex pulmone excretionem vituperat & maxime ſi ſincera ſit excretio. Præterea duo notari debent cur dixerit ἀπόχρεμψις, & febres non intermittentes, quod utrumque (ſi poteſt conjectura aliquid) non citra rationem adjectum eſt. Nam quum nomine τῆς ἀποχρέμψιος utitur, non autem nomine πτύελον, videtur ſignificanter notare non tam eſſe materiam thoracis morbificam quæ excernitur, quam excrementum aliarum partium, quod in pulmonem influxit, & ob moram aliquam alienum colorem acceſſivit. Quum autem ſignificatur vera excretio e pulmone, ſi quis affectus inſtrumenta reſpirationi devota tenuerit, utitur voce πτύσμα, aut πτύελον. Ideo dixit, *in febribus non intermittentibus* ut declaret ratione præſentis cacochymiæ & vi caloris humores fundentis, & per modum attractionis ipſius pulmonis a partibus inferis, aut per modum tranſfuſionis & tranſſudationis colligi in pulmone materiam alienam, quæ nunc tuſſi, aut alio modo expectoratur. Et ſic de pulmone male affecto non oportet nos male ominari. Per quamdam anaſtomoſin, aut ſimilem paſ-
t. de morbis ſionem cruentæ poſſunt fieri excretiones e pulmone agitatis humoribus, & ob ſuam acrimoniam vaſa reſerantibus. Si enim facile in febribus continuis, auctore Hippocrate, & inflammationes cerebri, & pulmonis facile poſſunt ſuccedere, numquid pars materiæ febrilis a pulmone poteſt attrahi jam per ſe maligna, & κακοήθης, & alieno colore imbuta, quæ ſputa ordinaria poteſt tingere, ut inde excretio derepente immutetur?

Unde

Unde dubium eſſe non debet, quin, ſi materia illa diutius moretur ibi, pulmones tuſſiat, ac labefactet. Itaque peropportune excernitur, bonoque eſt ſi ejus facilis fiat eductio, & ſola fiat ἀνάχρεμψις, ideſt, per ſimplicem excreationem ſine vi, ſine tuſſi, ſine violento motu aliquo πτύσμα, ut loquitur in libro προγνωστικῶν, eductio fiat. Sic nomen τῆς ἀνάχρεμψις, facilitatem excretionis declarat, ac ſi materia ipſa in os occurrat eo modo quo quum a capite ῥεῦμα deſcendit ſine tuſſi, ſed ſolo linguæ motu expuatur & excretur id ipſum quod occurrit. Et non mirum ſi ἀνάχρεμψις fuerit biliosa, nam totum corpus erat biliosum, cacochymum, & ἰκτερῶδες. Et quum Hippocrates ait ex ſignis mox apparentibus de morbo judicandum eſſe, ut in qua pleuritide mox ſputum apparet, ea brevior & ſecurior dicatur, hoc debet intelligi de morbi excremento, non autem de illa materia extraordinaria. Nam multos pulmonicos & pleuriticos vidimus qui primo die morbi e pulmone rejecerunt quibus & protractus morbus & mors ſugruit. Quoniam educebatur non id quod morbum faciebat. Aph. 12. Lib. 1.

ANNOTATIONES.

1 *Error medicorum qui quum ſputum, aut cruentum, aut ſubcruentum, vident, putant eſſe aut pleuritin, aut peripneumoniam. Quæ opinio viſi opinione Gal. & Hippoc. paullo poſt confutata eſt, quod ex pulmone ſæpe pravæ fiant excretiones, ut florida (ideſt cruenta) nigricantes, pallida, quum tamen nec ſit inflammatio, nec pleuritis, nec peripneumonia. Inter cetera locus eſt commemorabilis in hiſtoria de Pythone, lib. 3. Epid. part. 4. ſect. 1. ubi docet ſexto die varia Pythioni, & cruenta ſputa apparuiſſe, quum nec peripneumonicus, nec pleuriticus foret, nec a capite malum eſſet, ſed a defluxu tantum materiæ quæ non erat tanta, ut inflammationem pareret, aut forte in pulmone congeſta, ſed quæ incendium non conceperat.*

2 *Huc pertinet locus præclarus lib. 2. Epid. ſect. 2. ubi loquitur de eruptione Terminthorum in febre continua, & ait, æger autem erat ſubſplenicus, ac ſi dicat iſtam eruptionem non fuiſſe propriam morbo, ſed corpori.*

3 *Ad hunc locum pertinet hiſtoria lib. 5. Epid. de Hippoſthene. is ceciderat luctans. cruentum ἐχρέμψε, ait Hippoc. & addit, ἐκ δὲ σιάλον. Non erat ſputum quod notandum, erat quidem ἀνάχρεμψις, ſed non erat πτύαλον, ſeu σίαλον. Ideo dixit, Videbatur medicis eſſe peripneumonia, ſed non erat. Sic cave ne quid in his erres. Et puto nomen σίαλον, pro πτύαλον ſumſiſſe. Quamquam σίαλον ſignificat tantum ſalivam, non ſputum.*

CONSILIUM CIX.

De cordis palpitatione.

UXOR LYSÆI annos 22. nata palpitationes cordis perſenſerat quas formidinem appellant, alii tremorem & improprie quidem. Quidam

fit ſanguinis & ſpiritus major ob ardorem, nam incendium attrahit, ait Hippocr. Et ob iſtam attractionem ſubita fit tranſmutatio ſanguinis quæ palpitationis aliquam ſpeciem affert. Sic vides, in magno æſtu & deliquia evenire & palpitationi aliquid ſimile, ut & deliquium & elevatio depreſſioque pulſus, & crebra mutatio conjungantur. Immo & in morbo, & per ſanitatem quum evarii pulſus, ut e magno in parvum, e frequenti in rarum, e veloci in tardum mutatio fiat, palpitationis magni ſunt argumenta. At dum æſtus ingens in corde eſt, præſertim ſi de repente magna fiat attractio ſpiritus & ſanguinis, & mutatio pulſus & palpitandi occaſio facile incidit. Ergo quum ingens aliquod incendium eſt, & aliquid eſt palpitans, ob ſimilitudinem quamdam cum palpitatione, motus iſte παλμώδης dicitur. Ceterum, ut ante dictum eſt, volunt ex Galeno veræ palpitationis cauſam eſſe frigidam. Quod ſi verum eſt, cur veteres practici alia remedia inſtituunt calida, & phlebotomiam præſcribunt? Nam in cauſa frigida venam ſecare tutum non eſt. 4 Galenus omnem palpitationem juvari venæ ſectione auctor eſt. Et qui Galenum interpretantur, ideo locum ſectioni venæ dari etiam poſito quod cauſa frigida palpitationem inducat, quoniam aut minuatur plethora, aut obſtructio ſectione venæ liberetur, aut revellatur curſus materiei flatuoſæ. Supponit enim Galenus a craſſo vapore palpitationem fere omnem oriri, ideo non eſt dubium quin & ad divertendum revellendumque curſum phlebotomia, & ad attenuandum attenuans victus conferat. Meſuæus de ſectione venæ loquens in palpitatione ex hypotheſi loquitur, Arculanus etiam ad ſyncopen uſque excluſive in palpitante ſanguinem mitti. An propterea imitando iſtorum ſenum conſilium audacter ſinguis mittetur? Nequaquam. Nam eorum qui palpitationi ſunt obnoxii ita comparata ratio eſt, ut βραχύθυμοι ſint, ac ſæpe in phlebotomiis ipſis & purgationibus opprimantur & moriantur. Quod quum calamitoſum ſit, prudentis eſt medici diligenter inſpicere ne ſuſpicionem ſubeat ejus, ut occiſi, quem ſua ſors peremerit. Meſuæus ita de phlebotomia in palpitatione ſcribit: Si cum cordis tremore fuerit pulſus velocitas & febris, æger ex baſilica minuendus eſt. Ex dextra quidem, ait Arculanus, ad minuendam plethoram, ex ſiniſtra ad removendum repletionem vaporoſam. Melius enim Arculanus ſentit, meo judicio, de ſectione iſta venæ partim ex ſiniſtra, partim ex dextra quam Avicennas & Arabes, qui ideo dextras ſecant, quod palpitationem a ſanguine eſſe credant, ſiniſtras, quod quum a vapore orietur, commode id fiat. Vix enim evenit ut ſanguis hunc morbum pariat, ſed a vapore eſt potius, aut a cauſa conſimili. Quamquam ſunt qui venam in cruribus, aut poplite ſecent, ſi præſertim ab hypochondriis malum eſt, ut per arteriam cœliacam a parte ſiniſtra, præſertim vero e lienis regione vapor craſſus, quem in cor elatum facultas ipſius partis tamquam ſubſultantem hoſtem nititur expellere 5. At erroneum hoc eſt. Siquidem ſi hoc valeret, quum palpitationum pars major ab hypochondriis ſit, venas poplitis, aut malleoli utique aperire conveniret. At hoc non fit. Sed excluſa iſta ratione tamquam parum probabili, duabus de cauſis inferiorum venarum reſeratio

Lib. 5. loco aff.

ex

ex uſu futura eſt, peior eſt ſi ſuppreſſio, aut menſium, aut hæmorrhoidon in cauſa ſit, poſterior autem ſi revellendi ſtudium eſt. Alioqui brachiorum ſectio profutura eſt potius.

Quod autem attinet ad ſectionem venæ ad leipothymiam uſque, videtur ea nocens eſſe, præſertim quum, ut ante dictum eſt, palpitationi obnoxii fere dum evacuantur, inopinata præcipitique morte corripiuntur. Accedit quod palpitatio cordis, ut annotat quidam in Arculanum, diſpoſitio quædam media ſit inter pulſum & debilitatem & ſyncopen. Quod ſi verum eſt, & ideo metuatur iſte morbus quod connatam in ſe debilitatem, & quaſi annexam ſyncopen habeat (quæ quidem ſyncope morti ſimillima eſt quum nomen invenerit ἀπὸ τοῦ συγκόπτειν, quod vitæ noſtræ filum concidat ac deſecet) quid attinet noſtra larga ſanguinis evacuatione, in qua ſpirituum magna ſit diſſipatio, accerſere ſyncopen, & ita mortis periculum creare? Sed Arculanus ut acutus & optimus auctor, unam tantum rationem affert, quæ nos inducere poſſit ad tam luculentam & copioſam in palpitatione ſanguinis effuſionem, ut pote quum in ſanguinis copia & orgaſmo, & ad cordis accem rapitu metuitur, ne derepente in corde apoſtema concipiatur, & mors proinde ſubita inferatur. 6 Aut etiam ſi inflammationis ſubitæ ſint argumenta quæ ipſius palpitationis cauſa ſit. 7 In iſto enim caſu, quoniam inſignis & ſubita refrigeratio requiritur, ne brevi tota ipſa regia inflammetur ac conflagret, nullum præſentius auxilium venæ ſectione eaque conferta & copioſa. In ceteris a largiſſimis evacuationibus temperandum eſt. Ac de cauſis illius morbi, qui per ſe terrificus eſt, dum cetera ſedulo lectori legenda relinquimus, breviter percurremus. Aliquando in corde ipſo affectionis cauſa eſt, & tum periculoſior exiſtit: aliquando a partibus vicinis eſt, aliquando a remotioribus, ut ab utero, a maligno tibiarum ulcere. Tuberculum in corde, abſceſſus item affectionis cauſa eſſe poteſt, multus ſanguis obſtructionem faciens, intemperies calida, vermes cor vellicantes, ſubita evacuatio, impregnatio. Quemadmodum enim mulieres quædam veteribus affectionibus prehendi ſolitæ, quum utero conceperunt iis liberantur & miraculo abſolvuntur, edito vero fetu repetunt, ita quoque prægnantes mulieres, inſolentes morbi poſſunt invadere, ut palpitationes & Epilepſiæ, dentium dolores implacabiles, & capitis gravitates. Præter cauſas commemoratas inflammatio, aqua tunica cordis incluſa, item ſi tunica, aut humorem putrem ac male olentem in ſe continet, aut lapillos, pilorum induit. Item venenata qualitas, ſpirituoſus, aut craſſus halitus, vel ab arteriis, vel a corpore cordis, aut a pulmone, aut a liene aliave parte, aut propinquiore, aut remotiore elatus: Conſtrictio major, decubitus in renes & dorſum, præſertim ſi magna arteria perreptans ſpinam prematur, a ſuccenſis putribus lignis elatus vapor, ductus & atractio ſpiritus auræque peſtilentis. Adhæſio pericardii corpori ipſius cordis, quod in duobus hydropicis obſervatum eſt 9 Mucus per quandam colliquationem in cor illabens, (unde dicunt vulgo quoſdam repente interire quod adeps colliquatus in cor influxerit, ac tum quum colliquationis modo mucus iſte

ita

Digitized by Google

in cor labitur falſo aſthmatici creduntur ægri. Si palpitationem aut inflammatio aut eryſipelas committit, febris ingens eſt, pulſus durus & veloci ſerratus. Si a venenata aura inferne in cor ſurgente, fugax eſt malum. Quum a venenata aura in peſtilente ſtatu, præceps virium omnium lapſus eſt. Quum a muco per modum colliquationis in cor fuſo, æger fit anheloſus, parva & denſa ſpiratio eſt. Vidimus palpitantem affectum ob aneuriſma in liene, quod ſi in corde ipſo aneuriſma ſit, letalis eſt affectus. Quæ palpitatio ſyncopen veram junctam habet, inſanabilis eſt. Quæ ab adhæſu pericardii eſt, letalis eſt. Quæ a colliquatione eſt, inſanabilis quoque eſt. Item & ea quæ a venenata aura eſt. Atque inter ceteras palpitationis cauſas una & communis & vulgaris eſt, intemperies frigida ventriculi, & jecoris calida. Dum enim ventriculus non bene ſuum facit officium, & ſecundam coctionem tamquam correctionem & emendatricem ſui primæ non agnoſcit, jecur calidius rapit crudius alimentum, hinc anathymiaſeon proventus multus, obſtructionum illas, & ab iſtis obſtructionibus palpitandi occaſio. 10 Quod hypochondriacis ſolenne eſt, cachecticis, & virginibus fœditate coloris infectis uſu venit. Galenus horum demonſtrationem videtur afferre tamquam aliud agens cum in iſtum Aphoriſmum. *Qui regio morbo laborant, non multum ventoſi ſunt.* Nam ventorum flatuumque generationem a duabus cauſis repetit, una eſt materies ipſa, altera eſt partium corporis earum præſertim quæ ad ventrem attinent, debilitas. Materia eſt crudus, pituitoſus ac frigidus humor qui facile in flatum ſolvitur. Atque quum regio morbo laborantes calorem habeant acrem, necnon bile potius abundent quam phlegmate, credibilius eſt flatuoſos non fieri quum deſit materia. Sed debilitas ventriculi & primarum venarum flatus poteſt eſſe partus ob cruditatem. Cruditas autem ipſa idem fere præſtat, quod ad generationem ventorum ſpectat, quod & pituitoſus humor. Quamquam diverſo quodammodo id fit. Sic ictericì, & qui calore abundant acri fere in tympanitem incidunt, ſpeciem hydropis a flatuum copia nati, non ratione phlegmatis in flatum ſoluti, ſed ob debilitatem ventriculi, & cruditatem & corruptionem alimenti ob dominatum caloris acris omnia corrumpentis, & tetros halitus flatuſque in chylo corrupto & intercepto medius viis excitantis. Ut mirum ſit cur dicat Gal. *Non admodum contingere, ut οἱ ἰκτεριώδεις, partium ad ventrem attinentium habeant imbecillitatem.* Nam tales ictericì ſæpe corrumpunt alimentum, coquunt quidem ſed male. Quum enim Hipp. ait, θερμοκοιλίας, carnes frigidas habere, numquid θερμοκοιλίας, & τοὺς ἰκτεριώδεις confundere poſſumus? Quamquam ita Galeni auctoritatem audire poſſumus, ut dicamus ictericos raro habere imbecillitatem partium ad ventrem attinentium, præſertim quod ad munus coctionis attinet: coquunt enim facile etiam δυσπεπτότατα. Non quin dicimus male coquere, idest, inducere pravitatem quamdam in cibum, unde eos videmus ſubvirga, & biliosa facile & vomitu, & per alvum excludere, ſed non eſt ea debilitas, ut male coquat, idest, imminute. Ac ſi dicamus, ictericì, & οἱ θερμοκοίλιοι, quum calore multo, ſed eo quodammodo alieno abundant, ſupra chylum coquunt,

Aphor. ultimo lib. 5.

Com. in Aphor. ultimum lib. 6. Epid.

dal. dulcium. an. ℥ ij. expreſſ. nucis moſcata. ℥ ij. pul. nucis expreſſ. ſantalorum, roſarum & cyperi. an. ℈ j. cera nova, & ol. de capparib. quod ſuff. fiat litus ad regionem lienis.

℞. *Conſerva meliſſ. bugloſſ. nenuph. an ℥ j. elect. diamarg. frig. ℥ iij. confectionis alkermes. ℨ j. theriaces & mithrid. an. ℈ j. cum ſyrup. de pomis fiat opiata.*

Inſtitutus ſyrupus ex ſuccis in quo madet ſeta in Kermes tincta.

ANNOTATIONES.

1 *Galenus aliquando ſumſit nomen τρόμου ἀντὶ τοῦ παλμοῦ. Quæ cauſa fuit nonnullis cur exiſtimarent tremorem & palpitationem idem eſſe. At differunt longe & ipſa definitione, & aliis multis. Nam palpitatio motus eſt momentaneus, tremor diu affligit. Is porro naſcitur ex diverſis cauſis quæ facultatem poſſunt labefactare: & pro varietate cauſarum, varie curatur. Palpitationis una cauſa eſt, una curatio, nempe flatus diſcuſſio, hæc Joſephus Struthius in arte ſphygmica. An ſint vera, conſiderate. Ariſtotelis interpres παλμὸν pro tremore accipit cap. 4. libr. de reſpiratione, vide libr. 2. Epidem. meorum.*

2 *Savonarola tremorem cordis & palpitationem confundit cum cardiaca paſſione. Aliud tamen longe eſt. Et id deſumſit ex comm. Aphoriſmi de quo hac in pagina, in quo Galenus videtur καρδιωγμὸν confundere cum ea affectione cordis in qua crebra & vehemens eſt pulſatio palpitationi ſimilis. Quod ſi ita eſt, nomen καρδιωγμῷ cum cardiaca affectione confundit.*

3 *Iſtud languide moveri non eſt accipiendum quin ſit vehementior cordis agitatio, ſed ea agitatio eſt cum crebritate quadam, & quaſi cum extremo conatu cordis. Immo quum eſt iſte æſtus in pulmonibus & eryſipelatodes diſpoſitio, dum pulmo vehementer attrahit, ſeſe ſanguine implet, & ægri obruuntur conculcato in pulmone ſanguine: & eſt ea affectio quæ a Gordonio ſanguiſugum dicitur, ægerque ſanguiſugoſus nominatur. Quamquam proprie ſanguiſugum dicitur quum non poteſt præ obſtructione, aut denſatione aerem foris attrahere, intus e partibus propinquis ſanguinem & ſpiritum attrahit & ſanguinem pro aere veluti ſugit & eo impletur, unde præſens ſuffocationis eſt periculum.*

4 *Pulſus palpitantes aliquando in ſenibus obſervantur: ſed id nihili fieri debet. Si enim per totum corpus alia arteria palpitent, deterius malum eſt. Atque huc pertinet quæſtio, an cor palpitare poteſt, & arteriæ naturaliter moveantur? Struthius enim obſervat contingere, ut cor ex irritatione edat majorem pulſum, celeriorem & vehementiorem quam qui in arteriis appareat. Et qui ægrotant, de pulſu, aut ſaltu cordis conqueruntur. Hoc autem contingit in fibribus continuis phlegmaticis quum vena & arteria crudis & frigidis refarciuntur humoribus:*

In-

interea tamen cor contentis ſati calidum eſt, arteria frigida. Et caliditas cordis, frigiditaſque arteriarum dum concurrunt, moderatum quemdam pulſum (ſaltem quod ad ſenſum pertinet) efficiunt. Et tamen cor ipſum aliter multo afficitur & movetur quam arteria ipſa, Unde medici hinc decepti putant tales ægrotos non febricitare, quum tamen periculoſe febricitent.

5 *Si natura ad motum palpitatorium concurreret, palpitatio ipſa eſſet affectio non a ſolo pendens morbo, ſed a natura. Tremor quidem & morbi eſt & naturæ, at palpitatio ſolius morbi effectus, ſi hoc verum eſt, quare vaporem palpitationis cauſam tamquam hoſtem natura nititur expellere?*

6 *Si enim ratione etiam cujuſdam doloris irritetur fluxio in partem aliquam, & metu majoris raptus commode vena percutiatur, cur non id fiet, in metu raptus & ſanguinis, & ſpiritus ad cor?*

7 *In omni palpitatione cordis eſt flatuleatum quid & anxia. At ad hoc valet maxime phlebotomia, ut ſectio. 5. lib. 2. Epidem. Hippocrates. Contra majorum opinionem facit. Horum præclara eſt demonſtratio, lib. de flatibus. Et quodam in loco ſcribit, Hippocrates. ἐν μελαγχολικοῖσι δὲ φλεβῶν πνευμάτων ἀποδέξιαι ὅταν ἐῶσι φλεβοτομίῃ λύειν.*

8 *Ut in juvenibus excedentibus ex ephebis quibus debet eſſe frequens hæmorrhagia, ſi ea deſit, palpitatio poteſt contingere. Idem & non menſtruis virginibus poteſt contingere remeante ad ſuperiores partes ſanguine.*

9 *Cauſa potentiſſima palpitationis eſt metus, Unde etiam dum quis metuit, ei videtur cor palpitare, Et vidimus quemdam bajulum qui forte in graſſantium manus inciderat, cui præ metu tanta immutatio in pulſum incidit, ut per longum tempus pulſus palpitans eſſe videretur.*

10 *Omnes Hypochondriaci ſpecie cruditatis laborant: Unde non mirum ſi graviter conſlictentur, & ſi facile in palmum cordis incidant.*

11 *In iis qui palmo cordis ſunt obnoxii manifeſtus arteriarum motus percipitur & micatio: & hujus micationis manifeſte cauſam dicunt plenitudinem humoris: quamquam in iis qui fœdos colores habent, & in melancholicis, flatus melancholici reſolutio poteſt facile iſtam micationem & pulſationem venarum inducere. Ariſto. cap. 4. lib. de reſpiratione, de palpitatione ſuo modo philoſophatur. Legendus iſte locus ſi forte de eo dicendum ſit.*

12 *Rhabarbarum hic in palpitationibus cordis ratione morbi non quadrat, ſed ob ventriculum qui cordi maxime conſentit, & ad vehementiam morbi augendam facit.*

CON-

CONSILIUM CVI.
De febre continua cum multis & graviſſimis ſymptomatis.

SANGERMANUS annos 50. natus plethoricus tum quia deſidem maxime vitam ageret, tum quia avide & multum comederet, ut pote magnis præditus viſceribus, in febrem incidit. 1. Ea primis quidem diebus blanda viſa eſt, ut propterea eam negligeret, & a conſuetis & muniis, & cibis non abſtineret. At ſatis ex hiſtoria quadam Hippocr. in Epid. patet quantum periculi attulerit intempeſtiva cœna, quum alioqui febris ſubobſcura tantum foret. *Hiſtoria 12. ſect. 3 Epid. lib. 7.*

Quanto vero magis iſti viro pravis & multis pleno humoribus nocuit quotidiana morbi tolerantia, & cœna ſatis liberalis quum noctes febriles forent? 2. Ut non mirum ſit, ſi inde mortis periculum advertatur. Morbi hæc fuit hiſtoria. Quum quatuor jam dies morbum tuliſſet, de repente ſuffocatorius dolor oboritur, & peripneumoniæ, necnon cujuſdam hepatitidis magna adſunt argumenta, frequens erat reſpiratio, pulſus ſerrans, vibrans, & durus, lateris dextri & ſcapularum dolores erant, & ſenſus ponderis in ſterno: non poterat thoracem dilatare, falſo putabant eſſe pleuritin, quum, ut ante monitum eſt, peripneumoniæ & ſterni, & laterum, & ſcapularum dolores habeant familiares, immo tamquam quid παθογνωμονικόν. Poterat quidem & eſſe fluxio a partibus ſuperis. Hujus rei fidem faciebat, & quod ſuperioribus temporibus graviſſimis doloribus ob fluxionem a capite prehenſus eſſet, item quod ne minimum quidem manus appulſum ferret, in partibus metaphreni. Quamquam & inflammatio iſta interna facere poterat. Sed maxime ſuaſit hoc quod eo tempore vagarentur morbi ſimiles, quos partim a deſcenſu latentis materiei efferæ & nitroſæ, & pepaſmi incapace oriri credebamus, partim a reſudante ſero tenui & maligno a genere venoſo in nervoſum, unde ulceroſus fuit ſenſus in multis, & αἰσθήσεις adeo incredibilis, ut blandæ manus appulſum ægri non ferrent. Sic in ægro crudelis hujus affectionis cauſas & a deſcenſu materiæ repetebamus, & a genere venoſo pleno ſeri maligni (quod ex phlebotomiis illius temporis maxime intelligere potuimus) tranſcolationem, & raptum a viſceribus. Nam pulmo inflammatus attrahit, & incendium quod inerat abdomini valde inflato orgaſmum facit materiæ. Et illud eſt quod Hippocr. ſcribit, *Venulas arefactas ichores a partibus attrahere.* Febris erat aſſidua, alvus non reddebat niſi ὑδατόχολα, licet alvus aliqua ratione medicamentis irritata flueret, non levius habebat, nec ſubſidebat abdomen, inæqualitates multæ erant, mox manus temperatæ erant, mox æſtuabant, morbus erat plane ſiccus, urinæ non ſatis tinctæ, nec morbo, nec redundanti humori analogæ, difficilis ſpiratio manebat, non aderat dolor capitis. Septimo die ſudor diaphoreticus. At quartus tantum dies erat decubitus & apparentis exacerbationis, alius enim diebus ſe narrabat ἀπύρετος εἶναι: manus refrigerantur & pedes: veſpere mors. Noctes erant inquietiores & inſomnes: vix loco conſiſtebat. Reduplicationes *4. Ariſto.*

plicationes veſperi ſiebant, pulſus durus, vibrans & ſerrans manebat: detractus ſanguis perfecte corruptus erat & χλωρος.

Hoc vero loco tria aut quatuor quæri poſſunt, quorum cognitio plurimi ſit momenti. Primum quid ſignificarent iſtæ inæqualitates, an putulentum quid, an materiæ ἀπεψίαν καὶ τὸ ἀτεράμνες, an caloris naturalis paupertatem, dominatum vero caloris contra naturam, an aliud præterea. Secundum an in febribus continuis παροξυσμοὶ eſſe poſſint, an non potius τοῦ παροξυσμοῦ nomen ἐν ἀποδιαλείψεσι, ad febres interpolatas referatur. Tertium, quum tanta humorum ſaburra foret eaque tum medicamentis, tum clyſmatis agitata, cui alvus non fuerit ſoluta bilioſis excrementis, aut plane adſtricta ob phlogoſin. Quartum accedet, an non ad inflammationem lactium & ventris contulerit frequens & quotidianus uſus hydromelitis quum eſſe μεγαλοσπλαγχνον. Quod non abs re in quæſtionem vocatur ne temere iis aſſentiamur, qui quoniam hoc vel illo potu delectantur, promiſcue omnibus ægris illud propinandum putant quod illis in deliciis eſt. At ut concedam vinum, aquam, hydromeli, oxymeli, abſinthites & ſexcenta alia, magnas habere opportunitates, habent quoque & ſua incommoda. Sic in uſu, in arteque medendi alium cibum poculumque pro alio ſubſtituere ignorantiæ, & inſcitiæ plenum eſt, ut & indiſtincte hunc ea re interdicere, alium vero ad eamdem invitare temeritatem redolet. Ut non abs re quoſdam ætatis ſuæ medicos redarguerit Hippoc. qui abſolute pronuntiabant vinum bonum eſſe, caſeum malum, & id genus alia, quorum aliquis uſus foret, & incommoditas quædam, prout vel loco, vel jure, vel tempori in uſum aptarentur.

Libro de veteri medicina.

. Ac de inæqualitatibus, de quibus primo duximus agendum, jam ſupra aliquatenus ſatis eſſe factum puto, non abs re fuerit tamen nonnihil attingere. Multis modis videmus in febribus etiam dum æſtus adeſt horrores leves incidere, ac ſi novi paroxyſmi nova foret occaſio: Item & manus videmus alias moderato calore perfuſas, alias veluti incendio conflagrare. Quæ duo aliquando ſimul incidunt aliquando ſeorſim viſuntur. Viſuntur ſimul in ingenti cacochymia, quum non modo in meſenterio, quod eſt totius corporis ſentina, verum etiam in genere venoſo corruptio eſt humorum & ſanguinis, & qui detrahitur ſanguis puruleutus eſt. Hinc & vulgares dicunt ſe malum ſanguinis curſum ſentire. Quod non abs re dictum, Etenim ſecta illis bis aut ter vena, eductoque ſanioſo ſanguine & ſubviridi, ſenſum punctionis quem habebant, & horrores illos parvos amplius non habent. Domina a Chalmonilo hoc docuit ſatis. Nam per totum curſum morbi perpetui fuerunt horrores (quod forte numquam viſum eſt) & ſanguis omnis in maſſa ſanguinis contentus putruerat atque exalbuerat. Aperto corpore quicumque e venis effluebat ſanguis merum pus erat. Quod ob dominatum caloris contra naturam unius corrumpentis contigerat, nec non corporis interioris inteſtina cacochymia toti ſanguinis maſſæ ita communicata, ut inde totius corporis corruptio inſecuta fuerit. In Vicario ſancti Gervaſii ſenſus deambulationis formicarum quem in brachiis & metaphreno percipiebat, & quædam inæqualitatis ſenſio, non

aliun-

Google

d'unde erat quam a ſanguinis corruptela per venas fuſi. Declaravit curatio. Nam iſti ceſſarunt miſſo ter aut quater ſanguine ſatis cumulate.

Horum demonſtratio peti poteſt ex lib. 6. Epid. Ubi Galenus ſcribit, *Omnes cacochymos, quum repente incaleſcunt, inhorreſcere.* Teſtatur & quotidiana experientia. Nam ſi quis pravis ſcatens excrementis in ſole verſetur, ſtatim inde redibit inhorreſcens. Sic calor febrilis dum agitat humores putres idem præſtat quod & ſolis calor. Inducit enim rigores & horrores, nam humores corrupti incaleſacti ſeipſis acriores fiunt, moventur & ita laceſſunt atque feriunt membranas, item & ichor excitatur a calore agitante qui ſenſum horroris, morſus, & inæqualitatem invehit. Atque eorum qui in febribus ex facili horreſcunt multa genera reperio a variis cauſis nata, ut non ſit temere pronuntiandum, de hac aut illa cauſa ſi quis inæqualiter horreat. Nam quidam quum vident iſtos horrores & inæqualitates ſæpe incidentes, de ſuppurato verentur, ac ſæpe eo recurrunt, at falſo. Inter cetera videmus iſtos rigores & horrores (nam rigores parvi de quibus ſæpe in Epid. Hipp. non differunt ab horroribus, ut docte explicavit Galen.) initio paroxyſmorum contingere, de iis non loquimur. Aliquando per totam febrem adſunt, quod de ſemitertiana intelligit Gal. in qua horrores per omne tempus & particulare, & generale febris percipiuntur, ſive intenſio (Græce ἐπίτασις) faciat reduplicationem, ſive aſcenſus fiat inæqualis, ideo φρικώδης, dicitur κατ᾽ ἐξοχὴν. Hoc efficit materiæ diverſitas in qua febris accenditur. Etenim ex duobus humoribus contrariis ſimul mixtis fit, biloſo & pituitoſo, atque dum biloſus incanduit, calſit pituitoſus, & ſic aſcenſus inæqualis fit, idemque contingit quod & initio paroxyſmorum, quo præſertim tempore urgent horrores. Quia enim inæqualiter & calſit & movetur humor unus, ideo inæqualitas contingit & horror. Quum totus humor æqualiter affectus eſt, deſinunt horrores, & tum incrementum & vigor adeſt. Quod ſi in uno humore interpolatam febrem committente fit, multo magis in duobus confuſis fieri poteſt. Immo & febris τεταρταῖος, de qua ſicuti & de hemitritæo ampliſſime diximus in noſtris definitionibus medicis, ab humore biloſo fit majoribus vaſis concluſo, eoque, ut ait Gal. & pigriore ad motum, & coctionis difficilioris, & quia a ſua natura ita bilis degeneravit, horrores quoque junctos habet: immo & ea ratione φρικώδη appellare poſſemus. Nam de ea loquens ita diſputat, febres erant continuæ, uno die temperatiores, altero acerbiores, rigores parvi (ideſt horrores, ait Gal.) erant omnibus ſine ordine, & erraticæ, ac minimi in his febribus fuerunt. Quod dixit ut non confundatur τεταρταῖος cum hemitritæo quum in hemitritæo ſint horrores magni & velut cum ordine. Quod mirum quomodo febris τεταρταῖος, ſi unum humorem habet, nempe biloſum motum pigriorem habentem, ideſt biloſum quodammodo pituitefactum ita continenter horrores inducat. De hemitritæo quidem minus mirum eſſe debet, quum hic agnoſcat auctorem ſui duplicem humorem biloſum & pituitoſum ſimul confuſum. Ac dicere oportet duplicem eſſe τεταρταῖος febrem, una eſt quæ duplicem habet quoque humorem, ſed non paribus gradibus affectum, ut eſt in hemitritæo,

Com in part 23. ſectio 2. lib. 1. Epid.

Com ad part 5. ſectio. 3. lib 1. Epid.

Loco ſupra allegato.

Part 25. ſectio 2. lib 1. Epid.

Vide Hippocr. lib 1. Epid. in Hiſtoria Sileni.

altera unum habet tantum nempe biliosum pituitosiorem. Quæ duplicem habet humorem, ea fere confunditur cum hemitritæo, quæ unum habet, ea longius ab hemitritæo differt. Quo in sensu audienda sunt quæ ab Hippocr. & Gal. dicuntur. Nam quum uterque velit distinctionem duarum illarum febrium afferre, utramque confundit, & in causa, & in specie, & in more. Nam quodam in loco ait febrem τριταιοφυῆ agnoscere unum humorem, alio duos; quod difficile est ad cognoscendum, quum ista ex adverso pugnent. At dicemus (ut rerum distinctio audiatur) ideo in tritæophyea febre, tametsi humor unus statuatur, horrores contingere posse quod & multus sit humor circum majora vasa conclusus, & quum sit unus, habet in se partes quasdam ἀνωμάλους, quarum ratione horroris inducitur sensus, ac præsertim dum calor extraneus sese insinuat in materiam istam. Quod dum æquabiliter in omnes materiæ partes non præstat, ideo inæqualitatis sensus adest. Sic tres causas istas animo concipies, ut distinctionis notas comprehendas. Prima est de multitudine humoris ad concipiendum incendium & putredinem parati. Secunda, quod unus humor diversas partes contineat. Tertia est de calore. Quod ad multitudinem humoris spectat, id verisimile. Nam in febribus interpolatis pauca est materia, & longe a magno foco semota, ideo tota digeritur in accessione, dum manet interea empyreuma, quod concurrentibus aliis causis, novæ accessionis auctor existit. In tritæophyea multus est humor, majoribus vasis contentus, cujus quum pars digesta est & evicta, dum continenter calor agitat, fit anadiplosis, & novus veluti paroxysmus, ut quod semel fit in febre intermittente fit ob paucam materiam eamque sub finem paroxysmi dissipatam, id fiat sæpius confusione qualiam paroxysmorum. Nam pars evanuit, & exhalavit, pars putredini obnoxia, affecta, mota, irritata, novam affert exacerbationem. Quamquam remissio aliqua præcesserit remissis ac temperatis partibus materiæ quæ vigorem & incrementum suum

Com. in par. 48 ſect. 3. lib. 3. Epidem.

materiæ suæ proportionatum habuerint. Galenus enim uni humori duplicem inesse posse substantiam statuit, unam crassiorem, tenuiorem alteram. Quis enim dubitat a materia putrente in majoribus vasis non erigi ac surgere tenuem aliquam & halituosam partem quæ dolores in capite & partibus propinquis excitet, quum alia pars crassior in intestinis deses sui generis alia pariat symptomata? Sic tenuior pars materiæ biliosæ maliæ, pituitefactæ quodammodo, pigrioris, coctu mitificatuque difficilioris quæ τεταρταῖον, facit accessiones, facit momentaneas, dissipabiles, quia materia ista tenuis exhalat facile ac digeritur, alia crudior pars & crassior continuitatem facit, & per calorem pars alia attenuata similes prioribus accessiones inducit. Sed in semitertiana quum duplex sit materia confusa (quamquam duos solos statuunt quidam) mali moris dum calidior febrem acutam accendit statimque discutitur, & dum corpus tenetur ista acuta febre contingit interea frigidiorbus corrumpi ac putrescere, & sic accendi ex illa remissione, quod est veluti requie & imminutione febris. Quod & Galenus de tritæophyis dixit, sed ut ante dictum est, tales τριταιοφυεῖς proxime ad semitertianas accedunt & in motu, ingenio, specie, causa &

con-

conſimilibus affectionibus. Ergo inæqualitatis una & maxime præcipua cauſa eſt humorum varietas, ac præſertim eorum qui genere & natura diſſident, ut ſunt pituita & bilis, ut quoties inæqualitates, varios inſultus, rigores parvos & horrores audias, toties de varietate iſta materiæ non dubites, tantoque magis metuere oportet, quanto in febribus continuis frequentius id evenire conſpexeris. Addam & illud, frequentia iſta horrorum & reduplicationum mala eſt, ut ſignum & cauſa, ut ſignum quidem, quoniam declarat varietatem materiæ putredinem concipientis. At quo plures humores vitium contraxere, eo multo plus metuendum: & quo plures humores negotium dant, diverſiſque temporibus, eo natura plus habet negotii, & malo victa potius ſuccumbit. Ut cauſa, quoniam naturam dum provocat ad pugnam plus illi moleſtiarum infert, & quum natura poſt unam atque alteram pugnam vires colligere vult, id non facile poteſt, quoniam nova eſt in procinctu materia, quæ naturam rurſus ad conferendas manus provocat jam jam fractam debilitatamque priore diſcrimine. Interea quum alterna requie & induciis, quibus ſeſe paulùlum colligat ac erigat, carere videatur, non mirum ſi langueat ac victa ſuccumbat. Ideo Hippoc. dicebat, *Quoquomodo febres intermiſerint, periculum abeſſe ſignificant*. Et quod Galenus dixit de febribus quas vocat [illegible], more malignorum morborum, diebus criticis deteriores fieri, ideſt, deterior ſtatus & conditio eſt. Signa cruditatis repræſentantur, quo loco ſigna coctionis adeſſe deberent. Atque eo modo poſſumus id interpretari, quod meo judicio eſt difficillimum, & a nullo, quod ſciam, animadverſum, nimirum, quare proprium ſit febrium [illegible], quemadmodum & malignarum, ut diebus criticis deteriores fiant, poſſumus (inquam) interpretari eo modo quo & Gal. explicat, *Circa initia & fines omnia eſſe imbecilliora, quum vero conſiſtunt, fortiora: ſymptomata quidem & acceſſiones in vigore fortiora eſſe multo, quam aut in fine, aut initio, ſed diſpoſitio morbi in iis qui ſalvari debent, melior eſt multo quam initio*: Ideſt, ſymptomata graviora, quoniam judicium inſtat, & in procinctu res eſt, ſed ſi morbus funeſtus non ſit, quoniam cruditatis ſigna non adſunt, diſpoſitio morbi melior eſt. Ut, dum in apoſtemate febris augetur ob ſuppuratum quod actu jam fit, ſymptoma quidem augetur, & ratione ſymptomatis in vigore omnia fiunt fortiora, nempe & dolores, & febres, ſed morbi diſpoſitio melior eſt, quia evicta putredine & cruditate, lævitas, æqualitas, & albor in pus inducitur, qui ſunt legitimi characteres bonæ materiæ, & melioris factæ per naturæ victoriam. Sic in febribus continuis, iis præſertim in quibus naturæ multum negotii datum eſt ob varietatem materiæ, ob continuitatem, ob malignitatem morbi, quum diebus criticis ſymptomata quidem ſæviora eſſe debeant, & ob materiæ coctionem diſpoſitio febrilis & morbifica melior eſſe debeat, tunc dicuntur omnia eſſe diebus criticis deteriora, ideſt, diſpoſitio morbi deterior eſt, quum alioqui melior eſſe deberet ob ſigna coctionis apparentia. Dicam id quod ego obſervavi in pleriſque laborantibus febre continua qua ipſi interierint, ſeptimo & nono & undecimo die febris vidabatur

Ad Aph. 29 & 30. lib. 2.

Quid ſit deteriorem fore morbum diebus criticis.

remiſſior, urina, quæ notas coctionis paullo ante habebat, crudior erat ac turbata magis: ſic omnia fiunt ὕστερον πρότερον; Quandoquidem febris & alia ſymptomata vehementiora eſſe debebant, urinæ coctiores eſſe quoque debebant. Sic diſpoſitio morbi deterior eſt, ſymptomata remiſſiora ſunt & imbecilliora. Atque meo quidem judicio, hoc eſt, in febribus τεταρταίοις & malignis, deteriores eſſe criticis diebus morbos, id eſt morbi ἰσόδρομα. Quod valde notari debet, quoniam puto ad neminem umquam pro rei dignitate animadvertiſſe.

Unam vero maxime cauſam inæqualitatis & horroris in febribus explicuimus exemplo hemitritæon, & τεταρταίων, ut hoc poſito exemplo de ſimilibus judicare liceat. In quo longiores de inſtituto fuimus, ut id innoteſceret maxime quod obſcurum eſt, & ut temere non pronuntiemus hunc vel illum ideo ſuppurato teneri quod in febribus inordinate horreat. Tale enim judicium puerile eſt, & ineruditum, quum ſedulo magis cauſæ hujus rei veſtigandæ ſint ac perluſtrandæ. Atque ceteras cauſas iſtorum horrorum ſigillatim perſequi accommodate ad id quod quærimus, deliberaveramus, ſed longitudine ſermonis territi, & quod priſtinis alibi & curſim, & abunde ea de re attigerimus, ſuperfluum & ταυτολογίας plenum exiſtere, tractatione iſta ſumus ſuperſeſſuri. Nunc vero ista perſequi breviter in animo eſt. Primum, quæ cauſa fuerit in noſtro ægro Sangermano inæqualitatis iſtius: ſecundum, ſi humorum varietas cauſa eſt tam frequentis inſultus, cur non idem in omnibus & interpolatis, & continuis febribus eveniat, quum ubique ſaltem & duo, & tres humores in vitio ſint, & fere ſemper & bilis & pituita in meſenterio confuſa ſint, quorum unus ſine altero vix attingitur, ſaltem
1. de diff. febr. vix caleſit unus ſine altero. Nam quod de humoribus & ſpiritibus dixit Galenus, exemplo lebetis, nimirum dum incaluerunt ſpiritus, humores quoque partem caloris concipere, & dum humores incaluerunt, in ſolidis partibus calorem quoque concipi, id hoc loco maxime conſiderandum. Quaſi vero ſive humores ſint confuſi, ſive ſeparati ſint, fieri queat ut intacto alio, alius ardeat. Quod ſi fit, cur non in omnibus febribus inæqualitates & horrores fiunt? Tertium a nobis propoſitum, eſt ut Arculani doctiſſimi opinionem proponamus necnon Hollerii artis noſtræ ſcientiſſimi de febribus horrificis, & horroribus qui in febres incidunt 4.

De cauſis inæqualitatis in ægro ita ſtatuo: Phlogoſis erat interna maxima, maxima ſaburra humorum ita concluſa, ut nil evacuari arte poſſet, credo proxime hepar putrefactos humores ita fuiſſe concluſos, ut proxime ejus parenchyma afficerent, urinæ nihil bilioſi humoris in tanto æſtu continebant, pulſus durus & vibrans ita totam maſſam & ſanguinis per omnes humores promiſcue confuſos arſiſſe ac putruiſſe ſignificabat, ut non poſſent non multi horrores & inæqualitates ſurgere. Nam quum vapor a putrentibus humoribus calidus efferebatur, ſenſum caloris proximum inducebat, qui quum exhalaverat, tepor partium remanebat. Atque ita factum eſt, ut ſeptimo die de repente fere interierit, calore naturali victo a calore contra

natu-

Google

minem, qui una quoque extinctus eſt ut denuo reaccendi non potuerit? Quod ſciri amplius poteſt ex his quæ a Galeno dicuntur in hiſtoria de Pythione, ut ante explicuimus. Recurre ad locum iſtum. Item Galenus, *In morbis ſummè malignis partium externarum permutatio una hora ad contrarium efficitur* (ideo Hippocr. in textu dixit,) *Si celeriter partes commutentur. Interdum quidem ut hieme ſit, perfrigeſcant, interdum, ut æſtate ſit, ut incaleſcant. Id autem contingit quum propriam caliditatem non habuerint, atque a febris caleſiant. Quæ a corporis medio incipiens, flammiſque ſimilis totum corpus depaſcens, extrema concalfacit, quæ & quum tranſpraverit, ſtatim & ea refrigeſcunt, extincta nimirum nativa caliditate.* Eſt enim magnum argumentum calamitatis quum ne ſufficit quidem calor nimius ad conſervandam mediocrem caliditatem in manibus & pedibus. Immo & extinguitur ipſe calor contra naturam. Nam in quibus multus ineſt & expanſus, ſaltem manus ſua caliditate acri perfundit. Maxime vero ſenſus horroris & inæqualitatis adeſt, quum non modo contenti in meſenterio & præcordiis humores ſunt affecti & putrefacti, ſed quum in venoſum genus labes ipſa ſerpſit ac dimanavit. Quod huic maxime viro contigerat. Part. 8 lib. 2 Prorrh.

5 Quod ad quæſtionem ſecundo loco poſitam, nimirum quum in corpore raro unus humor peccet, ut declarant evacuationes quotidianæ, & quod quotidie dantur cathartica non unum humorem evacuantia, ſed multos ſimul, quare non omnes ſunt febres horrificæ? Dicendum alios quidem humores ob communicationem incaleſcere, ſed unus maxime incaleſcit per putredinem, alii nondum putredinem contraxere. Vel, dicemus multitudinem materiæ ἐνεργητως, in ſemitertianis, & aliis febribus horrificis inæqualitatem inducere, quæ ſi ſimilis eſſet ut interpolatis febribus, & concluſa in vaſis majoribus & confuſa, pares rigores induceret. At illa quum initio paroxyſmi horrorem induceret, quod diverſiformis quodammodo foret, accedente incremento fit uniuſmodi. Et quod in corpore multi ſunt humores qui a medicamentis educuntur, ſunt potius fæces quam humores, qui quum abſtruſi ſunt, ſi putredinaliter accenderentur, facerent febrem. Si conjuncti, febrem ſui generis, ſi diverſi & diſtincti, erraticas febres. In febre tertiana una pars humoris putret, & alia imputris manet. Item in Epiala, & tamen caloris & frigoris ſenſus ſimul non inducitur in utraque febre. Quod notandum, ut ſcias quid materiæ varia diſpoſitio, & varietas efficiant.

Tertium de quo diximus nos dicturos explicando quid his de rebus ſentiat Arculanus, pertinet quoque ſecundum univerſale propoſitum, quo quæſieramus an in febribus continuis paroxyſmi ſint. Et an non nomen παροξυσμα commodius ad intermittentes febres referatur.

6 Arculanus ita de iſtis rebus ſtatuit ut doceat, & quomodo febres intermittentes ſine rigore, horrore, & frigore incipiant, aut eo ſaltem levi: item quomodo febres continuæ reduplicationes habeant cum horrore, rigore (nam non intelligimus hoc loco nomen rigoris qui præcedit criſin aut ſudorem in continuis) ac ſi periodicus eſſet & typicus. Verba ſunt ejus, primo phlegmaticæ febris continuæ, aut Avicennæ, quod idem de Cap. 4. de febrib.

febribus alius audiri poteſt, exacerbationes incipiunt a frigore, aut horrore non quia materia ejus ſpargatur per membra ſenſilia, ſed quia materia movetur propter copiam ſui ad venas minores naturalem calorem ſuffocantes. Ideſt, dum putrens materia a loco in quo coercebatur in venas minores & aliquas anguſtias movetur, ſenſus quidem aut rigoris, aut frigoris percipitur. Item quod febres periodicæ & intermittentes poſſint incidere in quempiam nullo precunte typico, aut frigore aut rigore, cauſa hæc eſt ait Accuinus, fieri poteſt ut materia quæ per membra ſenſilia ſpargitur eo modo ſit diſpoſita quo eſt poſt rigorem in incremento alicujus paroxyſmi. Atqui in augmento rigorem non infert: quia potis eſt benigniorem illam materiam electam eſſe, & ideo tarde moveri ad membra ſenſilia, & ſicut movetur, ita caleſcit, & acquirit diſpoſitionem ſimilem ei quæ eſt in augmento. Et tune non ſuborieur rigor. Simmo (ait) in paroxyſmis febrium interpolatarum videmus ſubintrare alium paroxyſmum ſine rigore, aut frigore. Porro quomodo in febribus continuis paroxyſmus fieri dicatur, explicatum eſt hoc in lib. 9. Et in definitionibus meis medicis, co Ex his quatuor quæ a nobis propoſita ſunt, duo reſtant breviter explicanda: prius cur alvus nil reddiderit de materia morbifica, quum tamen liquida redderet, ſed nil proficientia: poſterius de hydromelite. Quod ad prius attinet: Quum in febribus ardentibus, qualis erat ea quæ Sangermanum affligebat, calor multus ſit, cur non excrementa ſunt ὑδατώδεα, An in febribus iſtis continuis liquidior alvus eſſe poteſt? Ita ſane & tunc malum eſt ut ſignum & cauſa. Ut ſignum quia vel colliquationem ſignificant. vel tantam phlogoſin, ut omnia intro revocet, & avide retineat, ut potius ſequatur colliquatio, quam quicquam e materia extrahas, vel ſignificat vi caloris contra naturam labefactatas eſſe partes naturales, unde ſæpe chyloſa excernuntur, vel declarat tantum decedere aliquid liquidiuſculum ab copiam potus qui immoderatius utuntur ii quibus interiora æſtuant. Ut cauſa vero, quoniam vires interea labuntur, quum non excernantur qualia excerni debent, quum defraudetur ſæpe naturæ genius debilitato ventre, & quod non eſt amplius locus medicamentis ſolutivis educturis materiam morbificam. Eorum enim vis eluditur ab iſta qualicumque vecſa ſuperfluitate quæ alvo egreditur ac effluit. Et multos ſic interire vidimus exceretis quibuſdam liquidioribus, & retentis partibus craſſioribus quæ morbum fovent. II Et in talibus quo plus effluit de iſta ſupeſlua humiditate, eo magis a calore contra naturam ſubigente venter intumeſcit.

Part. 2. lib. 2. Medici plerique delectantur tali vacuatione, nos contra. Hippocrates in Prognoſticis, & in libro Acutorum docet quomodo inflammatis venis lacteum alvi fluor ſympromaticus contingat, tum ob κοιλίην, prohibitam vi inflammationis, tum ob generationem ichoris & ſaniei vi ejuſdem inflammationis. Atque in acutis febribus liquidiorem ſæpe eſſe alvum docet, ratio Part. 4. lib. 4 de diæta acut. eſt, ait Gal. quoniam tales humores ſunt crudi ac feroſi, & tenues, quia omnis coctio craſſefacit. Et in Epid. In febribus continuis obſervat excretionem multarum ſuperfluitatum aquoſarum quæ nihil fere juvant. Et quod Part 36. notandum eodem libro ait, duabus de cauſis profuſiorem alvum fieri in acu-

ſcitis, ob colliquationem & phlegmonem. Sic diverſa ratione in acutis alvus adſtringitur & effluit. Mallem adſtringi, quoniam humectando ſolveretur, & purgatio ſequeretur: ſed quum effluit liquidis excrementis ſere raro proficit, & non purgatio eſt, ſed evacuatio tantum eaque ſymptomatica. Immo effluunt ſæpe ea quæ retineri debent. Vide de iis plura capite de fluoribus alvi ante, & in noſtris definitionibus medicis in voce ἀπεριλυσις. ſect. 2. lib. 1. Epid. part. 40. lib. 4. acutorum.

Nunc ad hydromeli convertatur oratio. Quærebamus an quum μεγαλοσπλαγχνος eſſet (interpres vertit, *viſceroſus*) non læſus fuerit uſu hydromelitis quotidiano. Ac primum quid τοῦ μεγαλοσπλαγχνου nomen ſignificet videndum. Reperio apud Hippocratem τὸ μεγαλόσπλαγχνον, & active & paſſive ſumi. Active quidem ut quum dictum eſt vinum dulce eſſe μεγαλοσπλαγχνον τοῦ σπληνὸς καὶ ἥπατος, ideſt, dulci vino ineſſe vim tumefaciendi, & in molem efferendi ſplenem & hepar: propter eam quam paullo poſt explicabimus rationem. Paſſive autem quum dicitur ὁ ἄνθρωπος μεγαλοσπλαγχνος, cui hepar & lien, aut alterutrum intumuit, vel ob ſcirrhum, vel ob phlegmonem, vel œdema aliquod, aut affectum aliquem conſimilem, quo modo affectis melicratum nocet, ut Galenus in comm. Tertium venari licet ex Galeno Commentario in eamdem particulam ſignificatum, ut ὁ μεγαλοσπλαγχνος dicatur is cui ex naturæ prima conformatione viſcus illud duplex magnum eſt ac elatum. Atque eo in ſenſu æger noſter dum integra ſanitate frueretur dici potuit μεγαλοσπλαγχνος, erat enim ut ſic loquar, jecoratus, ideſt amplo jecore, fervente, æſtuoſo, & ideo rerum dulcium uſu valde cum offendi par erat. Immo quod tam ſæpe ægrotaret, & tam gravibus indomitiſque morbis ſæpe teneretur, non aliunde cauſa quam ab uno hepate quærenda fuit. Ut etiam quum lubrica ſua ſanitate uteretur ſecundum vocis illius μεγαλοσπλαγχνου ſignificatum attribuere non fuerit alienum. Non enim dubium fuit quin lateris obſtructio, aut aliquid ſimile fuerit. Atque melicratum illi obfuit per ſe & ex eventu. Ex eventu quidem, quoniam quum melicratum alvum ſolvat biſariam, aut generando bilem, quia mel bileſcit, aut acquirendo acrimoniam, quia in bilioſis æſtuoſiſque alvis mel facile acrimoniam acquirit, propterea que alvum ſollicitat, contigit ut iſte æger alvi libertate donatus neglexerit ea ſolemnia remedia quibus propter plethoram & cacochymiam ſæpius in anno utebatur. Satis enim ſibi ſuæque plethoræ factum putabat, quod liquidiuſcule alvus ferretur. Immo initio paſtuum quum primum hauſiſſet juſculum ad deſidendum deſurgebat, & id in lucro deponebat in bonaſque ducebat. At iſta alvi ſubductio non erat naturalis, ſed potius erat veluti quædam ὑγρασία, ideſt, humida quædam excretio, ita enim verto, non quomodo interpres qui nomen τῆς ὑγρασίας, reddidit nomine lienteriæ. Ac aliud longe eſt. Nam ſi quis præter conſuetudinem nondum maturato, aut diviſo cibo edat bibatve, laxatur alvus liquidiore excremento, immo ſæpe dejiciuntur ea quæ aſſumta ſunt parum mutificata, an lienteria dicetur? Nequaquam, ſed proprie ὑγρασία vocabitur. Quod notandum, ut teneantur rerum diſtinctiones, quas negligit otioſa hominum ſciolorum ignorantia. Ac dum ſolemnes purgationes neglexit, ita congeſti ſunt pravi humores, ita ſanguinis

Parte ſect. 3 lib. acutorum. Particul. 9 ejuſdem lib.

Vide art. 12 l. 3. acutorum.

Part. 21. lib. 2.

Digitized by Google

Aluto tum. maſſa infecta, ut adoriente gravi morbo, ei neceſſario fuerit intereundum. Notandumque unum eſt. Solebat colicis doloribus divexari. Non cum per annum integrum inſolito exercuerunt, ſed ea prava materia iſtorum dolorum parens aliquo tempore feriata infeliciore eventu ſuam frequentiam compenſavit. *At quicumque olim gravibus morbis occupari ſolitiſunt, tametſi dent inducias, immo plane extincti videantur, de iis ſecuros eſſe non oportet, quum ſape alii morbi pro aliis ſuccedant. Quod multos feſellit, quos incautos, aut reviviſcentes morbi, aut novi & inſolentes, aut oppreſſerunt, aut funditus e medio ſuſtulerunt.* Porro de hydromelite hoc dici poteſt, quod de vino dulci dicit Galenus, docens quomodo & ratione dulcedinis, & craſſitiei offendat. Dulcedinis quidem quia omne dulce dum impenſe coquitur amarum fit, ratione craſſitiei, quia quum dulce ſit, & ideo facile attrahatur ab hepate tamquam fere crudum & incoctum facile obſtruit hepar & lienem. Subit enim minutiſſimas venas, in quarum anfractibus mel, & aliud dulce contentum dum efferveſcit, & incraſſatur ſibi ipſi viam obſtruit, & precludit. Et notanda ſunt ea valde de diſtinctione facilitatis obſtructionis in pulmone, hepate, & liene. *Pulmo non ita læditur uſu vini dulcis, ut hepar & lien, quum bronchia craſſum habent humorem. Nam in hepate ex amplis vena porta vaſis ad anguſta vaſorum tum gibba, tum ſima progreditur extrema, per qua eorum omnium qua in corpus totum digeruntur tranſmeatio fit. At in pulmone contrario eveniis modo. Nam per venas multas digeſtum confectumque in amplam bronchiorum, & primo minorum irrui capacitatem, atque ab ipſis ad majora excipitur, ſecum & craſſos tollens humores, quibus non calidum ſolum, verum quoque & tenuius exſiſtit, &c.* Neque quæ de vino craſſo dicuntur, ea de melle omnino dici debent. Si quidem non eſt ea partium craſſitudo, qua ineſt vino dulci. Ut ne quis omnino ea ratione hydromelite aquoſo carendum putet. Sed ſi inflammata ſint viſcera, magnas mel incommoditates affert. Quod non modo de vera inflammatione audiendum eſt, ſed etiam ſi quis natura hepar habeat præcalidum, & alvum duram habeat ob ventris caliditatem. At noſter æger calidiſſimo erat temperamento, ut fere longe a medio diſcederet. Declarabat ſuffuſa rubore facies quam magno eſſet hepate, & calido. Et minimo vini uſu oſtendebatur, quod declarabat vim caloris alieni, & vaporum ob hepate calido excitatorum copiam. Ergo quum viſceribus nativa quædam eſſet *εὐκρασία*, hydromeli nocuum fuit.

Com. ad part. 11. lib. 3. acutor. Nam viſcera rapiunt mel avidiſſime, & eo impenſe delectantur. Quæ omnia a Galeno præclare demonſtrantur. Et longum eſſet ea referre.

Duplex bilioſum Aliam quoque incommoditatem affert mulſa, quam in hoc ægro novimus, bilioſi dejeci, aliquando bona, aliquando mala. Bona bilioſa non dicuntur, quod quæ excernantur bona ſint, ſed quia ſerum ſuum habent, mala bilioſa dicuntur ea quæ ſincera ſunt, & nativo ſuo ſero ob colliquationem & ardorem deſtituta, ut hoc loco & in Aphoriſmis dixit, hinc ignea

Com. ad Aph. 6. lib. 7. bilis eſt, flava, craſſaque quæ mala eſt ut ſignum & cauſa, ut ſignum, quoniam ardorem immoderatum & phlegmonem indicat, ut cauſa quoniam nil, dum excernitur, juvat, ardorem non extinguit, ſed ferme auget; tum, proeta-

Digitized by Google

γινομένη καὶ ἐξαπίνης infert, ut ait Hippo quod mirum eſt, immo & inteſtina exulcerat 13. Quæque hoc loco poteſt an mulſa per ſe iſta biliofa bona, aut malefica malignaque (ut Galenus loquitur inſolito loquendi more, dum vocat biliofum malignum & maleficum ab effectu, & generationis modo) efficiat, an excernat per ſe, an ad generationem faciat, an catenus mala, aut bona. Revera facilitatem excretionis poteſt afferre, ſed dum auget incendium, & promtiſſime bileſcit in vitio viſcerum & *δυσκρασίᾳ*, multis modis poteſt dici afferre *ὄνησιν καὶ βλάβην*, læſiones & offenſas multa ad eam rem afferri poſſunt, at verendum fuit ne ſatietas faſtidiumque tanta orationis prolixitate pariatur. De melle legi aliqua poſſunt eo loco ubi de lacte diſputamus. Gal. com. ad partic. 12 13 14 lib. 3. aphor.

ANNOTATIONES.

1 *Hinc numquam ſalubrius vixerat, numquam omni ex parte magis ſanus, quam quum eo morbo funeſto captus eſt. At ἔχρων, & ſanitas iſta ſuſpecta erat: utrumque comperimus illud. Circa faciem coloris ſuavitas & ſudores ſine febre, aut ventri ſtercus ſubeſſe ſignificant aut diætæ errorem, Vide locum præclarum cap. 2 lib 2 Celſi.*

2 *Vir iſte quindecim ante menſibus laboraverat, quadam ſpecie arthritidis in omnibus articulis, in collo a corruptione humorum & ſira maligna. Talem ſpeciem morbi unus Hippocr. animadvertit in fine lib. 2. Prorrhetic. Quum dicit eos quibus viſcera magna ſunt, & quibus primis annis hæmorrhagia frequentes fuerunt, doloribus articulorum eſſe opportunos. Quæ conditiones in iſto viro apparuerunt. Præterea de eo illud fuit verum quod ait Gal. ad par. 70 ſect. 3 lib. 3 Ep. quod quibus multus ſanguis generatur iſque calidus, ii facile melancholici ſiunt.*

3 *Ad Hiſt. 2 ſect. 3. lib. 1. Epid. de Sileno locus eſt præclarus. Ubi docet quomodo & biliofi humores & crudi ſimul generentur: unde (ait) morbi graviſſimi generantur. Id quod ad ſemitertianas extendi poteſt.*

4 *Vere illius inæqualitatis hujus horrificæ cauſam ad phlogoſin retulimus. Nam Gal. commen. ad part. 42. ſect. 2. lib. 1. Prorrh. docet horrores frequentes circum dorſum, & cum jactatione ſignificare phlegmonem harum partium.*

5 *Inæqualitas materiæ maxime facit febres per totum tempus inæquales ut ſunt horrificæ. In multis morbis & corporibus unus humor in vitio eſt, & facit orgaſmum. Ut in biliofis fere ſunt febres unius modi, ut tertianæ, aut continuæ. In melancholicis ſimiliter. At in quibus temperamentum ad biliofum tendit, & hepata ſunt calidiora, vita vero inſtitutum eſt pituitoſum, aut alia ratione pituita generatur, in iis inæquales, erraticæ ſunt febres. Quemadmodum cum cholera morbus peſſima & flatuoſa & ſicca generatur, quum calidis & frigidis ſimul quis uſus eſt. Quia contrarietas materiæ impedit uniformem motum. Ita quum ſimul putrent & moventur, & concipiunt calorem, ſed inæqualiter dua materia, tum duplex naturæ datur negotium. Declarat uxor Domini Courtilier, & vidua Joannis Debures. Id quod Gal. ad hiſt. De Sileno lib. 1. Epid. ſect. 3. explicavit.*

Docet

Docet enim graviſſimos tunc morbos generari quum eſt bilis proventus & cruditas ſimul humorum. Quomodo autem uterque humor ſuccreſcat abunde docet.

6 *Hoc ſeculo magna pars ardentium febrium a rigore incipit. Tamen Gal. ad part. 75 ſect. 2. lib. 1. Epid. ait rigorem ſtatim initio proprium eſſe malignitatis. Et hoc anno 1580. quotquot fere correpti ſunt peſte, iis præcurrit rigor. Et rigor prodromus ſuit peſtis adorientis.*

7 *In febribus paroxyſmi ſæpe ſunt apparentes, aliquando non. Et in continuis annotationes ſunt, ſeu παροξυσμοὶ, ſeu, ἐπισημασίαι, aliquando diurna, aliquando nocturna, ſine rigore, aut manifeſta moleſtia. Has ἐπισημασίας ἀθλίπτους Græci vocant, ut Gal. docet cap. 9. lib. 1. de different. febrium. Interpres vertit incompreſſas, ſed inepte. Alias, æquales. Minus inepte, inepte tamen. Et quamvis cap. 7. ejuſdem lib. θλίψεως nomen pro compreſſione ad pulſum refertur, tamen τὸ ἄθλιπτον, pro incompreſſa ſumi non debet. Ergo ἡ ἐπισημασία ἄθλιπτος dicitur, quod careat iis anguſtiis & moleſtiis quibus premuntur alii per acceſſionem initia. Et doctè Galenus explicat & quomodo illud τὸ ἄθλιπτον in hecticis, & in quibusdam aliis febribus obſervandum.*

8 *Unde qui tertianarii ſe lecto continent, ſæpe rigorem, aut eum exiguum, non ſentiunt.*

9 *In febribus continuis præſertim ubi multa inæqualitas materiæ & motus, ſi corpus debile, & minime obſequens materia, horrores apparent, & deinde incandeſcentia, ſed iſti horrores aggreſſionis tantum ſunt initia, vide 7. Epid. de muliere quadam.*

10 *Hippoc. lib. 4. Acutor. part. 13. In cauſo febre non legitime alvum ſolui docet, non de materia morbifica parte excreta aliqua, ſed corruptione alimenti quod ſumtum eſt. Et quod valde notandum docet quomodo foco febris ardentis exſiſtente in hepate alias alvus ſolvatur, alias adſtricta ſit, particula 17. libr. 4. acut.*

11 *De his verus Aphoriſmus & quem in malis deprehendimus. Ventris circumtentio ad neceſſitatem liquida dejiciens, cito intumeſcens convulſivum quippiam habet. Aph. 7. lib. 3. Prorrh.*

12 *Et fundati ſumus opinione ipſius Hippocrat. nam dum facit mentionem de inflammatione lactium & jejuni, nam inflammationem neceſſario ſequitur alvi fluor (& hic fluor non debet dehortari vena ſectionem) ſed talis fluor, nec dolorem ſolvit, nec ventrem mollit: Inflammatio autem & morſus inteſtinorum & doloris cauſa eſt, & fovet illum tumorem.*

13 *Ideo lib. 2. Epidemior. & in Prorrhetic. fines morborum in dejectiones ſinceras deſinentes damnat, quia ſunt mala, ut ſignum & ut cauſa.*

CON-

Digitized by Google

CONSILIUM CXI.

De febre continua & deſtillatione ferina.

Filius Domini Chaluæi equitis torquati, annos natus decem, in febrem continuam incidit cum ferina deſtillatione conjunctam. Et quemadmodum omnes morbi qui vehementer hominem adoriuntur, facere ſolent, hic morbus ſtatim terrifica attulit ſymptomata. Lyenterica fuit fluxio, deinde alvus plane adſtricta eſt. Tuſſicula erat inanis, arida, efferа, tenuis. Metus erat febris hecticæ, quum videretur calor acris, ſiccus, ſqualidus, genarum rubores fugaces, calor ſummus in pectore, lingua fuliginoſa, ſitis, dolores in latere dextro fugaces. Denique morbus erat κακοήθης. Nam in quavis febre præter rationem collabi, malum. Quod quommodo intelligi debeat, & tamen ad artem faciat plurimum, abunde explicuimus ante. Et omnes morbi maligni, quorum aut in acrimonia caloris colliquantis natura poſita eſt, aut in ferina deſtillatione, aut in translatione maligni humoris, hoc habent peculiare, ut ſubitam conſumtionem, & collapſum afferant citra ullam inſignem evacuationem. Ac revera ſi is morbus fuiſſet neglectus, aut ſi temere de eo medici ſecuri fuiſſent inopinato repente fuiſſet ereptus ſideratis veluti pulmonibus a ſermo. Obſervarant enim primates quidam medici rerum diligentes indagatores in patibus deſtillationibus ſideratis pulmonibus & lateribus redditis ἀφώνους καὶ ἀποπληκτικούς, repente interiiſſe. Adeo magna eſt vis τοῦ θείου καὶ θηριώδους. Vide quod ſit τὸ θεῖον, apud Hippocr. lib. 6. Epidemiorum. Atque non tam in metu febris erat, quam deſtillatio quæ ſpeciem ſiccæ pleuritidis, aut peripneumoniæ feciſſet, tum per translationem a capite, tum per raptum a partibus inferis. Nam pulmo accenſus undelibet trahit magno impetu, & unam ſpeciem peripneumoniæ facit eo modo, ut explicuimus ante. Et obſervavimus in eo valde magnam cacochymiam (numquam enim ægrotaverat) eventuſque probavit paviſſe plurimum ad dolorem lateris & accenſendam inflammationem colluviem humorum, ut contra vulgarem opinionem ſæpius melius ſit in doloribus laterum præſertim quum opinio eſt de translatione tenuium ichorum a partibus inferis, purgare quam ſecare venam. Ideo dicebat Gal. minus auxilium ex ſectione venæ quam ex purgatione ſequi, ſed ſecurius: quia medicamenta augent febrem. Nunc vero quum alia habeamus lenientia, & majus, & promtius & æque ſecurum præſidium in purgatione locabitur.

Sicca erat pleuritis, non eo modo quo dicitur morbus ſiccus, id eſt, crudus, ſed ſicca, ſine ſputo dicitur. Quod ne mirum ſit, hanc appellationem Hippocrates primus invenit. Vocat enim quamdam pleureſin, Pleuritidem ἄνευ πτυάλου. Rubor eſt genarum fugax, & quædam ἄλγημα, quæ in malis ducitur. Et revera rubor genarum inflammatorum pulmonum, aut inflammationi proximorum eſt indicium. Quidam aliquando, ut hoc probaret citavit prognoſticon Hippoc. At revera de rubore genarum illo loci, ait Hippocr. ſed de purulentis ſermo eſt: præter ruborem eſt indolentia, jactatio, dormiendi impotentia, caloris acris, ſed fugacis ſenſio, tuſſis inanis, ſcabra

Hippoc. 22. lib. 2 Prognoſt.

3 de morbis, & lib. 1 de part. 22. lib. 4 acutor. Memorat πλευρῖτιν ſicca

ob ſpiritum non interceptionem,

bra lingua, ſitis ingens, ſummi caloris in thorace perceptio, ſputum eludit ſpiritum, ut paullo poſt ex Galeno dicemus. Ac tuſſium inanium & aridarum duo ſunt cum materia tenui quidem, ſed quæ eandem aliquam craſſitudinem acquirit in pulmone, cujuſmodi eſt pleuriticorum tuſſis initio. Alia eſt tuſſis inanis, quæ nil poſtea relinquit, eſt autem ejus cauſa ſpiritus ichoroſus, aut ichor ſpiritoſus omnis expers pepaſmi. De priore agit Hippocr. infeſtabantur arida tuſſi, nil excreabant, quibusdam teſticulus inflammabatur. Qui factus fuiſſet abſceſſus illius materiei, niſi moram ea traxiſſet, & fatis ejus fuiſſet ob abſceſſum commemorabilem. De poſteriore poteſt intelligi ex eo quod Hippoc. ſcribit quum ait in inflammatione hepatis ob ſerum reſudans fieri ἄχα ἢ δυψώς. Tuſſim & tuſſiendi inaniter deſiderium. Tuſſis, ſi magis materiale eſt ſerum, δυψὶς, conatus tuſſiendi ſi magis eſſerum, tenue, ſpirituoſum. De ea materia mala, eacoethe, pepaſmi incapace quum piſſim alibi Hippocr. tum maxime in Epid. agit, fauces dolebant, ruborem habebant, rheumata parva, tenuia, acria, ſtatim extenuatæ, & male affectæ fuerunt. Et de filia Euryanactidis, huic fauces initio dolebant, gurgulio retractus, deſtillationes multæ, acres, tenues, & addit ſub finem συγχειναν φθινάδη. Plura nos explicuimus in voce ξηρή. Ceterum non dicam plura de hoc ægro, quum idea hujus morbi explicata fere ſit, & ad unum expreſſa in duobus pueris Joanne de Herville, & Melchiore du Freſnoy. Tantum de duobus monere oportet, quod video nullos apud Hippocratem legiſſe duplices eſſe pleuritides, alias cum ſputo, quæ & ſiccæ & humidæ dici poſſunt, ſiccæ, initio, quum nondum procedit ſputum. Alias ſine ſputo, ut quales ſæpe hieme graſſantur, & quæ a calore fundente & colliquefaciente ſunt, item quæ a ferino oriuntur, quæ omnium deterrimæ quum ſenſim cuniculos agant. Alterum eſt quod omni ratione in ſiccis pleuritidibus humectare convenit, tum ad retundendam humoris acrimoniam, tum ut tranquillior redditus cedat Naturæ, nec ita per colliquationem peſtilentem hominem ἀνδρεῖον offendat ac necet. Et Hippocrates viſus eſt hujus morbum pueri & deſcripſiſſe, & præſenſiſſe quid futurum fuiſſet niſi antecautum fuiſſet. *Reſiccatum id quod influit, & in gutture compactum, utpote quod non educitur, ſed paullatim influit ac detinetur, tuſſim excitat, & quod defluit in arteriis detentum anguſtum ſpiritus locum exhibet, & talem ſpiritum habere facit, qui veluti defeſſus ſemper reſpirare concupiſcit (id eſt quadam βραχυπνοίᾳ & δυσπνοίᾳ fit) & in pulmone veluti non vehementer humido exiſtente pruritus contingit: Quum multum e capite fluxerit, pruritus in pulmone non fit.* Locus præclarus. Et revera iſta inanis tuſſis erat a pruritu, & qui tenuis & paucus humor pruritum faciebat, idem dolores fugaces in thorace faciebat. Revera obſervavimus quod dixi nempe ob pruritum iſtum difficultate ſpirandi laboraſſe. Immo ſi moveretur minimum, dicebat ſibi ſpiritum deficere. Quomodo autem omni ratione in ſicca pleuritide humectandum ſit Hippocrates docuit, & nos hunc ſecuti id præſtitimus in hoc puero, in Damiſella in hoſpitio Briennæ. Item & ea quæ omni ratione inſpiſſarent exhibuimus. Sic enim conſuluit Gal. *Scis*, ait, *pulmonem ipſum ab humoribus craſſis & viſcoſis per tuſſes expurgari, Nam qui ſunt*

Part. 13 ſectio. 1. lib. 1. Ep.

2 Prognoſt.

Part. 28. ſectio 1. lib. 1. Epid.

Lib. de locis in homine.

Pruritus in pulmone.

Lib. de locis in homine.

aquoſi

Google

aquoſi & extreme tenues, aerem qui inſiciendo emittitur, circumfluunt. Aer enim tamquam manus quædam exſiſtit, quæ ſurſum craſſos humores ferat. Quod ſi craſſi fuerint, non humiditate tantum opus eſt, ſed & deterſione quæ ab acidis fiat ſuccis. Itaque puer, de quo agitur, alvo ſoluta leniendo, temperato calore, ſectione venæ, anodynis, & omni humectationis forma brevi reſtitutus fuit, & ſuo pulmonis pruritu liberatus. Ceterum unum annotare oportet qui fiat, ut in multis morbis acutis ſomnus laborem faciat, convulſiones & timores afferat, quum contra juvare debeat. Ac primum quatenus in ſomno revocantur intro ſpiritus, calor unaque humores, ea ratione nocet maxime in febribus & inflammationibus internis, niſi ratione coctionis quæ fit per revocationem iſtam majus commodum ſequatur, quam ſit id commodum quod ex revocatis intro humoribus inſequatur. Niſi quis dicat parum etiam prodeſſe ſomnum in febribus ratione primæ & ſecundæ digeſtionis, quod per vigilias urgeat, utraque, ut tertia digeſtio per ſomnum viget. Ut declarat involuntaria ſeminis excretio quæ nobis dormientibus fit. Ac de ſomno, cauſis, vigiliis, utrorumque formis ante a nobis dictum eſt. Nunc explicemus qua ratione fiat, ut ſomnus aliquando obſit in febribus, & quomodo id fiat. Ac primum de ſomno mirabile eſt quod ab Hippocrate ſcribitur: dum enim nititur demonſtrare in ſanguine magnam vim ineſſe ad prudentiam & intelligentiam, docet ex contrariis effectis tum in ſomno, tum in morbis acutis. Atque in ſomno quidem quoniam refrigeratur ſanguis, ideo vicinitatem quamdam prudentiæ contingere docet. *Nam* (ait Hippocrates) *quum corpus ſomnus invaſerit, ſanguis frigeſcit. Infrigidato autem ſanguine languidiores fiunt meatus, hinc conſtat, quoniam ſomno ad gravata corpora reclinantur, & oculi ardent. & prudentia permutatur, opiniones peregrinæ mentem occupant, quæ inſomnia appellantur*. In acutis morbis quoque apparet quantum ſanguis ad prudentiam conferat, quoniam quum primum in ſanguinem mutatio aliqua evenerit, tum demum mutatur & deterior fit prudentia. *Sanguis* (ait Hippocrates) *qui eſt in homine, maximam partem ad prudentiam facit, quidam dicunt totum. Quum bilis commota ad venas & ad ſanguinem ingreſſa fuerit, ſanguinem ex conſueta compage ac motione dimovet, & ſeroſum facit ac calfacit. Calfactus autem etiam totum corpus calfacit, & deſipit homo, & non ſibi conſtat, præ febris copia, & ſanguinis ad ſeroſitatem tranſmutatione, & motione non ſolita contingente*. Quæ quatuor notanda ſunt ut generetur phrenitis, nimirum ut bilis commoveatur, & ſanguinem conturbet, ut dimoveat ſanguinem ex compage, ἀνακινεῖ Græce κινεῖ, tum ut ſeroſus fiat ſanguis, Græce ἰχωρώδης, (cujus verbi magna vis eſt) & calfiat. Sed hæc ſine παρρησίᾳ, præclara tamen. Ergo ſomnus refrigerat, interiora tamen calfacit ex eventu, corpus reddit gravius & ſtupefacit. Sed in febribus ob dominatum caloris contra naturam gravia ſæpe inducit ſymptomata. *Ideo,* (ait Gal.) *in ſomno & labores, & tremores, & convulſiones fiunt quum in ſomno humor infeſtus ad ſomnum pervenerit, tunc magis intro, quam extra natura mota. 2. Et ut ſomni a cibo replent caput, ſic in* pletho-

Com. in part. 2, lib. 3. acutor.

Lib. de flatibus.

Sub finem lib. 1 de morbis.

Com. ad Apho. 67 lib. 4.

Digitized by Google

plethoricis diſpoſitionibus, ſomni ipſum replentes aggravant cerebrum. Et in ſomnis acervati mali humores magis evaporant, quam juncti permaneant, ſicuti aſſiones utiles ſomnos conciliant Et notandum quod in comm iſto addit Galenus, in morbis exitialibus iſta terrifica ex ſomno evenire ſymptomata obſervavit. Ac ſi dicat, non ſemper evenire, ut ſomnus noceat, ſed quum victor pæne eſt calor extraneus, & humorum indomita eſt
Com in Aphr. 1 lib. 2 κακοήθεια. Alia autem ſigna lædentis ſomni ex eodem Gal ſunt quoniam per ſomnum non ſolvuntur febres, immo extenduntur, dolores augentur, fluxiones multiplicantur, creſcunt inflammationes, hæc contingunt ob humorum pravitatem, quos calor innatus fortior evincit, & coquit Quum debilior, ſuccumbit, & ab his viſcera aggravantur. Ac quum juvat, bonum. Non quod omnino verum ſit propterea ſalvari ægrum. Non deſine enim aliquando etiam mori, præſertim ſi qua diſpoſitio ſit funeſta, ut abſceſſus internus. Et Gal. citat Hippocr. in Epid. inter hos multi erant graCom. 3. lib. 3. Epid. vi ſomno oppreſſi & delirantes, nonnulli vero ex ſomno. Nam illo loco Hippocr. meminit phrenitícorum & febre ardente laborantium, quos alius ſopor obortus eſt. Phrenitias quidem ratione accumulati in cerebro humoris, & ratione affectionis ipſius cerebri, in febribus autem ob copiam vaporum a calore extraneo ſummiſſorum, & excitatorum.

ANNOTATIONES.

1 *His conſentiunt multa præclara lib de vetere medicina ſcripta. Ubi ex profeſſo docet quid ſit coquere in catarrhis, & quomodo a vehementibus medicinis ſit cavendum*

2 *Et com. ad particul 34 ſectio 3. lib. 3 Epidem. Notat Gal crinata in febrem ardentem incidere, & qua ratione id fieret. Quod noſtro Sangermano contigit.*

CONSILIUM CXII.

De Hypochondriorum phlogoſi.

NICOLÆA LE BE', annos nata quatuordecim, nondum menſtrua, calidis & ſqualentibus viſceribus prædita, poſt multam inſolationem in ripa Sequanæ, & potum tum aquæ immoderatiorem, tum etiam vini (quod tamen ei nocentiſſimum eſt) cœpit graviter dolere totum ventrem & hypochondria. Alvus ſubſtitit. Minimam preſſum digitorum non ferebat in utroque Hypochondrio, nec in pube ipſa, immo nulla non in parte totius abdominis inflammatio erat, & multa colluvies humorum, cujus pars tenuior, & ichoroſior, & malignior ſpeciem inflammationis fecerat ac ſi de hydrope ſubito oborto metus eſſet. Et revera ſiccus hydrops facile ortus fuiſſet per lactium inflammationem. Nullam in partem moveri poterat quin quereretur de dolore. Alii ad inſtans menſtruum tempus hoc referebant, quo tempore ſæpe orgaſmus & impetus fit ſanguinis in omnes partes. Hoc

Digitized by Google

Hoc quidem juvare potuit. Nam conſtat ex libro de virginibus Hippocr. quæ & qualia accidant virginibus inſtante tempore menſtruæ purgationis. Tandem neglectis multis quæ utramque in partem afferri poſſent, tentato medicamento ad venæ ſectionem acceſſimus ter aut quater repetitam, etiam ex utroque brachio. Magna erant argumenta latentis inflammationis, & quæ vires majores acquiſiviſſet, niſi tempeſtive puellæ occurſum fuiſſet. Ideo autem cunctantius medicamentum tentavimus, quod fruſtra nos aliquid agere putaremus. Moniti quoque eramus iis quæ ad hunc fere ſcopum ab Hippocrate ſcripta ſunt dum loquitur de Hypochondriis inflammatis phlogoſi quadam ſine tumore, ſive ſine ὄγκῳ, ut ibidem loquitur, ideſt, ut in partibus ipſis intumeſcentiæ ſine aliquæ συρροῇ. enim dicitur ἀπὸ τοῦ συῤῥεῖν, quod congeratur, concludatur, ac colligatur in parte humor aliquis. Verba Hippocratis hæc ſunt: *Hepatis dolores & ſplenis gravitates, & alia inflammationes, ac morborum collectiones (ideſt, ait Galenus) quum vitioſi aliqui humores in partem quampiam confluunt, & in ea concervantur, quod a fine συρροὴ dicitur, ſolvi non poſſunt, ſi quis prius medicamentis purgantibus purgare aggrediatur. Nam venæ ſectio in talibus principalis eſt, deinde infuſa per clyſteres. Et poſt venæ ſectionem, purgans medicamentum ſecuritate ac moderatione opus habet. Quicumque ea quæ inflammata ſunt, ſtatim in principio morborum medicamento ſolvere volunt, ii non ſolum ab intenſa & inflammata parte nil adimunt, quum non cedat quæ cruda eſt affectio, verum & quæ morbo reſiſtunt, & ſana ſunt, abſumunt colliquantque. Deliqque ad imbecillitatem corpore morbus ſuperior evadit, qui ubi corpus vicerit, remedium non habet.* Idem in Aphoriſmis ſcripſit: *Quicumque, ait Galenus, multa cruditate laborant, vel qui tenaces ac craſſos cibos aſſumſerunt, quibus iisdem Hypochondria intenta atque inflata ſunt, aut ſupra modum calida atque ignea ſunt.* (quamquam in quibusdam codicibus legitur καὶ οἴδημα ποιοῦσιν καὶ διαφλεγ, ſed male, quum locus deſumtus ſit ex 4. acutorum ubi legitur ὑποχόνδρια φλεγμαίνοντα, non autem τὰ οἴδημα φλεγμαίνοντα) *& ſi hoc ipſo loco aliqua inflammatio eſt, omnes hi haudquaquam ad purgationes apti ſunt.*

4. Acutorum.

Part. 11. lib. 4. et Acut.

Com. in part. 12. lib. 1. Et in Aphoriſm. 24. lib. 1.

Sed dicet aliquis: ſi hæc adſunt, præſertim inflammatio illum, ſi adeſt συρροὴ præſertim calida; morbus acutus eſt. Si acutus initio agendum aliquid, nec valet tum aphoriſmus πέπονα φαρμακεύειν, quid facias? ſines ægrum ſine ullo remedio interire? In omni febre ardente numquid phlogoſis eſt? ſi phlogoſis, non valet agitatio. Et tamen ſi quid in ardente febre agendum, maxime initio morbi dum materia turget. Revera aliud eſt materiam ὀργᾶν, aliud φλεγμονὴν ὑποχόνδριον & συρροὴν aliquam eſſe. Et ut patet ex comm. in Aphor. 22. lib. 1. Hinc ſumitur omnis diſtinctio & definitio tantæ difficultatis. Niſi dicas ſæpe inflammationem eſſe & συρροὴν, & orgaſmum eſſe ob ſeroſos & acres humores attractos a venulis arefactis. Si purgas, conſules orgaſmo, ſed augebis inflammationem, & contra Galenum peccabis. Et revera ſi habetur ratio ipſius materiei impactæ, & quæ velut radices in parte egerit, a valido medicamento abſtinebis: quomodo intelligi debet illud Hippoc. ſupra citatum, quod

a parte

a parte inflammata nil tonaberis avellere. Sed ſi junctus ſit orgaſmus, ob feroſos ichores a partibus inflammatis manantes & gravia ſymptomata excitantes, aut ob materiam aliquam non ita ſequeſtratam & ὀργασμὸν facientem, ſed per mesenterium ſparſam, & quæ facile arte noſtra educi queat, non erit alienum tunc moliri evacuationem. Nunc ad Galenum revertamur. Quum humores, ait, de loco ad locum moventur, nec conſiſtunt, tunc primo quoque tempore evacuandi veniunt, ſin parte aliqua hærent ac conſidunt & impinguntur, exſpectanda coctio, atque tunc naturam habituri ſumus adminiculantem plura ſupra.

Ceterum quum pleroſque videamus derepente ſuſpenſa intentaque habere hypochondria, nec non ſatis liquidam habere alvum, aut ſtatim, ane ad ſectionem venæ veniendum eſt, quod exiſtimemus diſtentionem iſtam ab inflammatione eſſe, an vero ille fluor alvi nos a ſectione venæ debet revocare: quod videmus omnes in eam venire opinionem, ut credant nuſquam locum eſſe venæ ſectioni dum alvus lubrica eſt. De his ergo breviter quæramus, quamquam & in noſtris definitionibus medicis in voce μετεωρισμός dictum eſt, & in hiſtoria de Sangermano. Audiamus Hippocratem, *Obſeſſa inflammatione Hypochondria, non ſpirituum interceptione, ſepti tranſverſi intentio, vel ſpirituum protenſiones, ſed a ſpirituum interceptione pathemata hæc ſuperveniunt. Hæc inquam ſectione venæ ſolvuntur.* Ubi notandum eſt hac prima periodo tres affectus indigere venæ ſectione, Hypochondrii inflammationem non ſpirituum interceptione, ideſt, ſi modo quæ juncta eſt tumefactio & inflatio inflammationi non ſit a flatu, quamquam habere poteſt flatus conjunctos: Secundo diaphragmatis intentio, Græce ἔντασιν: Tertio ſpirituum protenſiones, Græce τῶν πνευμάτων ἀνατάσεις. 2 Sed quum venam ſecat in Hypochondrii inflammatione, excipit, ſi non ſit ἐκ τοῦ πνεύματος πνίγματος, ſi non ſit ex ſpirituum interceptione, quum autem in ſepti tranſverſi intentione, & ſpirituum protenſionibus venam ſecat, ait hæc, ideſt, & tranſverſi ſepti intentionem, & ſpirituum protenſiones ex ſpirituum interceptionibus eſſe. Si ergo quum ſint a ſpirituum interceptione, quemadmodum & inflammata Hypochondria cum ſpirituum interceptione eſſe poſſunt, cur hæc circumſtantia, Spirituum interceptio? Indicat non ſecandam venam in inflammatione hypochondriorum, in diaphragmatis intentione, & ſpiritus protenſione, eadem conditio ſuadet ſectionem venæ? Ait enim Galenus: Qui a ſpiritus interceptione patiuntur difficultatem ſpirandi, ſi ſecta vena juvantur. Cavet autem ne venam ſecemus in Hypochondriis inflammatis ſi ſpirituum interceptio ſit. Sed quod dixit Hippocrates hunc habet ſenſum. Primum quum dicit, Obſeſſa Hypochondria inflammatione, non ſpirituum interceptione, hoc ambiguum eſt. Non enim ſpiritus interceptio inflammationem infert. Quare ergo dicit, hypochondria inflammata non ſpirituum interceptione, quaſi vero πνίγματα, ſpirituum inflammationem accerſat? Nequaquam. Etenim Galenus ita ſcribit, Numquam ſpiritus interceptio flagrantem Hypochondrio diatheſin infert. Sed flagrans diatheſis poteſt proventum flatuum facere, ut de ictericis ante abunde demonſtratum eſt,

Part. 21 lib. 4. acutor.

Com. in part. 21 lib. 4. acutor.

Atque

Atque Gal. ut doceat cur Hippocrates hæc verba addat, *Non ſpirituum interceptione*, , quoniam nulla eſt cohærentia cum his, *Hypochondria inflammata*, ſcribit nihil aliud hoc loco eſſe apud Hipp. τὰ ὑποχόνδρια φλεγμαίνοντα, quam ὑποχόνδρια εἰς τὸν ὄγκον ἠρμένα, ideſt, Hypochondria in tumorem elata. Sic valet conſecutio, Hypochondria in tumorem elevata, non ſpirituum interceptione, ideſt, ut iſta elevatio non ſit a ſpiritu, ſed ab inflammatione. Nam inflatio vel fit a flatibus, vel a mucore, aut thrombo, aut ab inflammatione. Et talis ſenſus eſt Hippocr. Si Hypochondria eleventur, (quum enim φλεγμονῆς meminit, tacite audit tumorem aliquem excitari) ſectio confert venæ, ſed hoc verum ſi elevatio ſit inflammatoria non ὑπὸ φυσῶν, ideſt a flatu excitata. Non quin non eadem ſit ratio medendi, ſi inflammatio Hypochondrii ſit cum flatu aut ſine flatu, ſed oportet ſignis ſyllogiſticis aſſequi an flatus interceptio non cauſetur iſtam elevationem. Hic in verbo φλεγμαίνοντα, audit tacite aliquam elevationem. Et Gal. citans fere hunc Aphor. in lib. 1. Aph. docens quibus non conveniat medicamentum, ait: *Non convenit medicamentum*, ὅσοι τὰ ὑποχόνδρια διατεταμένα φέρουσιν, ἢ ὑποχόνδριον τι δεῖται θερμῶν, ὡς τὸ διατεταμένον ad caliditatem tamquam ad cauſam referatur. Nam ſi alia de cauſa diſtendatur venter, quis dubitat quin ſit locus medicamento calido? At quum Hypochondria ſunt elevata & calefacta ob phlegmonem, non convenit purgatio metu συντάξιος. Ceterum ſi ſpirituum interceptio difficultatem ſpirandi & orthopnœam inducat, ſectio confert, præſertim ſi aliqua ſit phlogoſis. Et quæ ſpirituum interceptio per ſe non poſtulat phlebotomiam in ventre inferiore, eadem poſtulat in ventre ſuperiore. Nam quum ſpirituum interceptio eſt, aperiendo ſecta vena juvat. Quamquam dubitari poteſt, niſi ſuſpirio ſit de phlegmone, quod Galenus videtur indicaſſe, com. in illam particulam 21. lib. 4. acutorum.

Duo reſtant explicanda, prius quomodo iſti puellæ inflato toto ventre per inflammationem putrefacto quodam ſero iſtam faciente phlogoſin alvus etiamnum liquida dejecerit: ſecundum quomodo audacter liquidiore, & veluti diarrhœica fluxione tentata alvo miſſus fuerit ſanguis: duo alia addentur præter rem quidem, ſed non omittenda, cur in iſta phlogoſi non fuerit inſignis febris, & an cauſa procatarctica aliquid efficiat ad morborum generationem. Primum explicuimus ante, & ad hoc intelligendum valent ea quæ Hippoc. ſcripſit in 2. prognoſtic. Ubi Galenus explicat, quomodo hydrops ab inflammatione lactium & jejuni naſcatur, & multis de cauſis junctus ſit alvi fluor. Quod non idem contingit in hepatis inflammatione. Sed talis fluor, ait Hipp. nec mollit deprimitque ventrem, nec doloris levationis eſt. *Part. 2. lib. 2. Progn.*

Secundum, an fluente alvo poteſt tuto vena ſecari, quod in iſta puella fecimus. Nam contra docet Hippoc. *Si enim ſanguinem auferre confert, ventrem confirmabit.* Gal. in Com. *Si poſt detractionem perſeverat fluor, virtutem proſternet.* Sed quum phlogoſis eſt, aut calor adurens & colliquans, non alienum eſt demere ſanguinem, ut ardorem extinguas. *Par. 116 lib. 4. acuto.*

Ceterum valde notandum eſt illud tertium quod quærebamus quomodo non

erat magna febris quum æſtuarent Hypochondria. Videtur enim æquum eſſe ut febris inſignis internas inflammationes conſequatur. Tamen id non placet Galeno, is enim etiam de inflammatione hepatis & diaphragmatis loquens ait. *Si in jecore, ſæpe ventriculo phlegmone oriatur, acuta febris forſan fuerit, quamquam ne hoc quidem perpetuo verum, nondum vero maligna eſt.* Et in Aphor. vult magnas eſſe inflammationes in partibus internis ut acuta febris ſequatur. Non ſimpliciter dixit, inflammationes, ſed magnas. Et de utero loquens vult etiam magnas eſſe inflammationes ut febris conſequatur acuta. Sic ſi ſit phlegmone, aut phlogoſis mediocris, ad manum mordax febris non inſequitur.

Com. in par. 21 lib. 2. Prorrh. Com. in Apho. 1 lib. 7. par. 17. lib. 3. Prorrh.

De cauſis procatarcticis ita ſtatuendum. Placet quibusdam earum non eſſe habendam rationem in morborum curatione. Quamquam earum magna vis exiſtit. Et in Epidem. narraturus de febribus continuis, ſæpe comeſſationis meminit, itarum, inſolationis, intempeſtivæ cœnæ, laborum & conſimilium cauſarum procatarcticarum. Et notandum eſt quod de his ſcripſit Gal. *Corpore noſtro ad morboſam diſpoſitionem nonnumquam parato, ita ut prope completa ſit, externum quippiam obveniens eam manifeſtam, febrem videlicet accendens, vel capitis dolorem, vel catarrhum excitans. Deinde ex eo continenter ad morboſa affectionis præparationem non ſine periculo languent. Item & alia multa præclara illo loco ſcribuntur.*

Com. in par. 115 lib. 4. de acuto.

4 Quum ter puellæ venam aperuiſſemus, omni ratione dolorem ſedare & mitificare conati ſumus, phlogoſin iſtam metu abſceſſus; fere in malleolo vena ſecta eſt ad revellendum ad partes inferiores. 5

℞. *Malvæ, violar., acetoſa, violaria, florum chama. melilo. an. m. ſ. ſenecionis & creſſionis an. m. ſ. ſeminis melonum cucurr. lact. an. m. ij. ſeminis lactucæ. ℥ j. ſemin. pſylli & fænig. an. ℥ i. ſ. fiat decoct. in ſero lactis pro fotu. Deinde extrahatur mucag. cum qua ponantur ol. roſati ℥ iij. Aceti ℥ i. ſ.*

℞. *Cerotis ſantal. macerati in oxyrhodino lib. ſ. fiat litus ad totum ventrem.*

Item ℞. *ol. de nymph. & roſati. an. ℥ iij. aceti. ℥ i. ſ. caphura parum pro lita.*

Cotto madeat in ol. viol. & butyro recenti & applicetur & repetatur ſæpe. Item veſica ſuille impleta admoneantur. 6

℞. *Decoctionis omazoram lib. 5. in quibus coque folia vitis, ſalicis, acetoſ. lactucam, capot papaveris & flores nymph. & ſemina frigid. major. Addatur ſerum lactis ad lib. 1. ſ. diſſolv. ol. roſati ℥ i. ſ. caſſiam & ſimilia. Item ſyrupum de nenuph. ſuccum lactucæ pro clyſmatis.*

Data potiones ex ſyrup. nenupharino, decoct. lactucar. & cap. papaver. Item hordeata.

Immiſſa in balneum aqua dulcis. Sic reſeratis viis, materia temperata, ſedato æſtu faciliime ea alvus lata eſt qua aquoſis tantum ferebatur.

A N-

ANNOTATIONES.

1 *Notandum in quibuſdam vi ipſius inflammationis circa aliquas abdominis partes videtur colligi quippiam. Et id* [illegible] *proprie nuncupatur.*

2 *Quamquam Hippo. ſectio. 5. lib. 2. Epid. ventoſitatem flatuoſam quam vocat* [illegible], *vena ſectione ſolvit.*

3 *Ad curationem hujus mali, ut & ad tympaniticem ortum ob phlogoſin lætum valet illud Hippoc. 2. Epid. ſect. 5. Ventoſitatem flatuoſam, (Græce* [illegible], *) phlebotomia ſolvit. Nam præ calore ſpiritus multus excitatur qui diſtendit & vexat.*

4 *De hac verum illud erat. Dolores Hypochondriorum hepatis, umbilici ſanguinis miſſione levantur. In Coacis.*

5 *In Hypochondriorum tumoribus, nec mollientia nimis, nec ſiccantia valent.*

6 *Enemata ex pinguibus præſcripſimus ſecuti conſilium Hippocrat. lib. 4. Acutorum, quum loquitur de Cholera arida, in qua flatus ſeditionem faciunt atque calor acer & mordax.*

CONSILIUM CXIII.

Ad febrem continuam horrificam & deſtillationem.

DE Tonſore Caroli ſucceſſore ſuperius dictum eſt. Idem eodem tempore quo & Sangermanus febre aſſidua horrifica laboravit. Ingens erat cacochymia, & deſtillatio a ſero nitroſo omnes nervorum propagines quæ a cervicis vertebris, & principio vertebrarum dorſi oriuntur, imbuente, quo tantopere divexabatur, ut ne minimum tactum ferret, eo modo quo & ii qui ulceroſa laſſitudine detinentur. 1 Nec non ingens renum dolor erat, & quum nephriticus ſit & lapidoſus, metuebamus de renis inflammatione aut conſimili affectu. Et hercle multa erant argumenta. Quoties is laborat, putrida febre maxime laborat, quum hepate ſit præditus calidiſſimo & cibos corrumpente, ut dejectiones, & alia ſæpe detexerunt. Et quum vena cava plena pravo ſanguine incubans ſpinæ dorſi costa ardet & æſtuat, non mirum ſi doloribus lumborum valde divexatur, ſi jactatur perpetuo, & magnam ſcabritiem habet, nec non [illegible]. Et revera peculiaris quædam erat affectio in renum regione, peculiaris in dorſo, unde vix ſpirare poterat, & aderat febris partim eſſentialis partim ſymptomatica ob eos effectus commemoratos. Renis affectum eum eſſe dicebamus quem Hipp. explicat, & revera magna erat affinitas, verba Hippoc. hæc ſunt: 1 *Quartus renum morbus a bile fit & pituita, maxime æſtate. Dolores urgent in laterum mollitudine, & in lumbis & lumborum muſculis, & patitur qualia ſolet mulier ex partu laborans, & non poteſt in ſanam partem decumbere, ſed valde dolet, & ex lateris mollitudine quadam pendere videntur velut abrupta. Urina vix prodit præ ſua pitui-*

teſitate & viſciditate. Pari morbo nutrix Domini Roylæi laboravit, & iſte piſcator qui decumbebat in vico de la Mutelleríe, e regione ureteris. Quod attinet ad dolores ſummos quos circum dorſum, & præſertim omoplatas ſentiebat, ut nec libere ſpirare, nec moveri, nec decumbere poſſet, immo blandæ manus appulſum non ferret, etſi ob conſenſum aliarum partium inferiarum poterat laborare, omnino tamen id erat a diffuſione nitroſi ſeri, eſtri, & pepaſmi expertis qui dum imbueret quartam, quintam & ſextam conjugationem nervorum a vertebris colli naſcentium, difficultatem ſpirandi ſummam afferebat ob diaphragmatis conſenſum. 2 Nam, ut anatomici ſcribunt, ſextæ conjugationis pars diaphragmatis nervo inſerta non modice eum auget. Et qui diaphragma moturi ſunt nervi, e cervicis medulla omnes prodeunt, in partem diaphragmatis mediam ſeſe inſerunt, ac ipſaque via fulciuntur interſepiente membrana thoracis. Duo alii per initia his copulantur nervi, qui tamen mox inde intero ſub eos pectoris evecti, tandem in diaphragmatis ſinum & ad mali punici ſedem contendunt, ut mirum non ſit, ſi initio iſtorum morborum affecto, aut imbuto humore pravo & maligno difficultas ſit reſpirandi, ut iſtius difficultatis cauſa non ſit revocanda ad propriam affectionem diaphragmatis, ſed ad nervorum principium ita laborans. Et revera eo tempore quo iſte laboravit, vulgo graſſabantur iſtæ malignæ fluctiones in omoplatas, & partes poſticas thoracis. 3 Ægroque noſtro omni ratione occurrimus fotibus, & cataplaſmatis, tandem erumpente ſudore die judice plane dolores iſti conquieverunt effluente iſto ſero quod villos & ſtamina, nervorum ita obliverat imbueratque, atque dicto citius facultas ducendi ſpiritus eſt reſtituta. Hoc notatum volumus quia ſæpe difficultates reſpirandi adſunt aut propter iſtorum nervorum a ſpinali medulla ortorum affectionem, aut propter affectum renalem, 4 aut hepar tumens, aut hypochondriacam affectionem, & temere inſcienterque multi recurrunt ad pulmones & thoracem, putantque affectionis cauſam illic latere, falluntur autem plurimum, & ſæpe deterius eſſe putant quam ſit. Et ita interpretandus Aphoriſmus Hippocratis. *In febre aſſidua difficultas ſpirandi & delirium ſi acciderit, letale.*

Fernelius cap. 10 lib. 1 Phyſio.

ANNOTATIONES.

1 *Revera in eo erat ulceroſa laſſitudo & oſtocopos quæ in cauſam ſolet incidere. Nam ut Gal. docet part. 2 lib. 4 Acutorum, totum corpus laborat laſſitudine ulceroſa propter tenuium humiditatum acrimoniam declaravit morbi exitus. Nam quum nulla ratione ceſſaret dolor iſte & laſſitudo oſtearia, copioſe manante ſudore omnino ſanus evaſit. Quidam quum hæc vident ad catarrhum hos dolores revocant. Male. Quamquam & deſtillationes a capite idem cauſantur præſertim quæ a fere ſunt mala. Et credibile, & ſerum per corpus ſparſum cum eo quod a capite eſt concurrere.*

2 *Et in hiſtoria de Pythione docet comment. in part. 4. Quomodo occupatio nervorum qui a primis ſpondylis cervicis ducuntur, difficultatem motus.*

motus in manibus afferat, immo & tremorem. Et lib. 6. Epidemior. par. 4. ſect. 4. de filia Ageſi docet quomodo imbibitio primorum colli ſpondylorum noxam communicet manibus.

3 Si quando id contigit in parvo Petro evenit a deſtillatione ſari crudi in partes ſubjectas, ac ſi κατάῤῥυ eſſet τῃγυδῶν.

4 Difficilis inflexio ſpinæ, & ad lumbos dolores ſunt lapidis indicia.

CONSILIUM CXIV.
De capitis dolore.

MARIA BERTHIER, jam annos aliquot capitis anteriora dolet, frigus ſe ſentire in ſutura coronaria narrat. 1 Sed uno ab hinc anno manifeſto ſtuit fluxionem a capite in ſcoptula operta per collum, in metaphrenum & lumbos. Et eo humore fluente dolores ſentit vehementes, & ſenſus caloris & acrimoniæ adeſt. Si hic humor ſubeat artus & membrorum articulationes, illam arthriticam reddet. Sed dum ſubtus cutim fluit, nec in interiores capacitates ſeſe inſinuat ac infert, nondum profundos dolores & arthriticos infert. Atque hæ ſunt rationes quibus adverſus Fernelium contendimus in eo commentario quem de arthritide conſcripſimus. Etenim ſi omnis dolor articulorum materiam & cauſam ſui repetit a cerebro, quum tantos dolores in articulis excitet, quum in ſua prima origine ſit humor venenatus, acer, nitroſus, & ἀκριτον (quamquam non negamus quin etiam majorem tractu temporis malitiam acquirat) an eſſet veriſimile a capite ſubtus cutim defluere, & nullum dolorem excitare? Nequaquam. At videmus multos arthriticos derepente conquerentes de dolore pedis aut genuum, nullo prægreſſo dolore in metaphreno & partibus ſuperioribus, quibus acuties eſt ſenſus, per quas tamen partes decurrere humorem a capite labentem Fernelius contendit. Sic quæritur hoc loco quomodo generetur iſte humor in capite & inde effluat, qualis ſit, an ratione caloris, an ratione frigoris, & ſi acer, nitroſuſque eſt, cur tam facile horreant. Hippocrat. duplicem mucum facit a capite orientem & dolorem excitantem unum ab interno cerebri corpore per infundibulum defluentem, alterum a tranſudatione ſub pericranio in partes externas ſeſe proripientem. Si ab interno capite eſt, mordet & dolorem facit, ſi ab externa parte, non mordet. Hoc tantum probabile eſt: ſicut *Lib. de locis in homine* & illud quod ſcribit ſi fluxus mulieris mordet, a corpore eſt, ideſt, ventre *Lib. de natura muliebri* ipſo in quo pravus humor latitet, ſi non mordet, a capite eſt. Nam in hac muliere, de qua agimus dolores capitis & vicinitas locorum qui primum dolent, deinde transfundunt eumdem dolorem in partes contingentes, & ſignificant a capite humorem manare, qui nitroſus eſt, malus, efferus, & qui quamcumque in partem irruerit, ſuæ malitiæ virus expandet. Tabem enim inferret & ea omnia quæ ab Hippocrate explicantur. Hujuſmodi humoris & generationem, & fontem, & effectus Hipp explicat, & ſæpe ex- *Lib. de Glandulis.*

perientia patent. Si enim conſtat partes omnes internas ſæpe labefieri ob nitroſum ſalſumque humorem a capite manantem, cur humor qui in partes externas refunditur, aut liquatus ſubit, aut expellitur vi pellente naturæ, & qui cum eo qui interiora ſubit habet & affinitatem, & ut verbo Hippoc accomodato utar, ὁμοιότητα, ſimilia ſymptomata non progignet?

Lib. de locis in homine. Audiamus Hippoc. *Tabes ex fluxione retrorſum, qui hic affectus eſt, caput ei purgabitur debili pharmaco.* Deinde ait paullo ante, *quum retro in carnem juxta vertebras fluxus illapſus hydropem fecerit, ſic medeberis. Caro in collo inter venas cruſtis uratur, cicatrices quam tenuiſſimæ inducantur, & quam pauciſſimis utatur.* Quod eſt intelligendum, quonium abhorret in omni ſpecie hydropis (ſi tympanitem exceperis) uti pituitoſa & humida diæta. ſed primum nomine hydropis intellige quandam ſpeciem hydropis dorſalis a ſerina deſtillatione a capite manante per poſticas partes, quæ deſtillatio dum calori & humori nativo bellum indicit, & tacitam, latentem furtivamque depaſtionem & conſumtionem partium ſolidarum & ſpermaticarum, quæ plurimæ ſunt in metaphreno: unde ab his horrores incipiunt ſæpe, inducit, & dum inducit naturalis humoris inopia marcorem quemdam, adventitium tumorem infert per excrementi cumulum & veri nutrimenti corruptionem, ſic pituitoſos cibos conſulit, ad ἀναληψιν iſtarum partium, quia partim turgent tumore adventitio, ſiccantur paupertate humidi nativi corrupti. Quod nos explicuimus in Hiſtor. Petri Guenaud. Et idem Hippoc. copioſius explicat eodem lib. *Quum in medullam fluxio contigerit, tabes occulta oritur, quum autem retro ad vertebras, & in carnes fluxerit, fit hydrops:* De locis in homine. *Sicca ſunt partes anteriores, caput videlicet & nares, oculis hebetudo accedit, fiunt cum virore pallidi, & reliquum corpus, &c.*

Quod notandum valde. Nam & in hac muliere, & in pleriſque in quibus iſtæ fluctiones fiunt, videtis oculos cavos, genas contractas, alas pendulas, & nitorem viriditatemque oculis deeſſe. Superioribus paginis docuimus quanta ſit vis ſalſarum, acrium & nitroſarum fluctionum ad afferendam conſumtionem corpori toto, quoquo ſe humor proripuerit ac ſubierit. In vico Sandionyſiano ab acri ſero dolores excitati ſunt in omoplatis, ardoris & acrimoniæ ſenſus erat, & nil juvabant remedia, imo

Erat de genere du Pleſſis. ne opium. Talis dolor viguit menſes perſeveravit Joanni Beauchant, qui laqueo vitam finivit calamitoſo ſupplicio infinitatem (ut verbo Tulliano utar) ſuorum ſcelerum expiaturus, in omoplatis dolores erant incredibiles qui ex intervallis repetebant. Aperto cadavere repertum eſt pingue & efferum ſerum quod omnia ligamenta & nervos obliverat imbiberatque.

Generatur autem peculiariter tale ſerum in quibuſdam, & eo facilius generitur quo magis tempus & aer eſt idoneus ad talem generationem ut auſtrina conſtitutione per corruptionem acquiſita ſalſedine & nitroſitate. Et ad id facit ſi calor corporis eſt ater, corrumpens, ſqualidus: talis enim calor non actionem facit, ſed corrumpit potius, ut pluribus explicuimus ante. 4 Atque primum ejus malignitatis prima labes ab hepate eſt: alimentum enim, id eſt, ſanguis, aliquando acrior eſt & ſeroſior, & tractu

tempo-

temporis dum majorem malitiam acquirit, tum virulentus ſit quodammodo. Id obſervavimus in ea muliere, & in uxore Domini du Bourglabe, quæ utraque doloribus capitis eſt obnoxia & uxor Lodoici Michaelis, & in iis quibus corpora ſunt macilenta, & διαρροια, juxta illud, *Qui ventre ſunt calido, carnes habent frigidas*. Cujus Aphoriſmi magna vis, magna intelligentia, ut nos in libris noſtris de morbis mulierum conſcriptis docuimus. Et inter omnes locos commemorabilis eſt, ubi docet Hippocrates dum, prius cur partes ſuperiores vitium potius capiant a fluctione, unde caput etiam ipſum a quo fluxio eſt, ſiccatur, extabeſcit, ac ſqualeſcit quod paullo ante diximus ex Hippocrate · poſterius cur biliosi, ſicci, areſcentes fluctionibus opportuni & eis facile corpus excipiat quaſi lucrum aliquod fiat, ſed fruſtra. Omitto textum, quoniam longiore interpretatione opus haberet. *Lib. de loc. in hom.*

Ac præter vitium in ſanguine, poteſt eſſe peculiaris diſpoſitio in capite, quæ efficiat ut alimentum in capite ipſo corrumpatur. Et quum non videamus ullum fluxionibus magis opportunum (niſi forte per totum corporis habitum diffuſus ſit calor acer & corrumpens) qui non doloribus capitis frequenter exerceatur, fit ut propter impreſſionem a dolore & vim factam parti facultas partis debilitetur, calor infirmetur, & pro nativo extraneus inducatur, immo & febris quædam capitalis inducitur, idest, calor extraneus, ſiccus, malus, corruptor ac alimenti depravator. § Et ſic perennis fit generatio humoris, fit & perenne effluvium, & tum quum extra caput ille humor non educitur, tum vertigines, Epilepſiæ, apoplexiæ quoque fiunt ipſæ. Vide quæ ex Arculano ſupra annotavimus, & illa eſt vere ...., quam morborum ſtata rataque periodo reducum cauſam ...... conſtituit Galenus. *Lib. de diff. feb. 2. ſub finem.*

Et quod notandum, iſtæ mulieres tres de quibus ante dixi, & quæ erunt veluti regulæ aliarum, quum calorem habeant acrem, mordacem, multum, & tali humore abundent, tamen ſe ne minimum frigus poſſe ferre dicunt, & ſibi perpetuo in chachitide, & in occipite, quod parte anteriore eſt frigidius, ſenſum quemdam frigoris & catarrhi fontem perennitatemque conſtitutam dicunt. ac ſi ab ea parte deflüat humor tantas in partibus remotis moleſtias excitaturus. Cauſam hujus rei evolvemus. Quum cerebrum peculiari morbo laborans, & veluti quadam febri ſibi propria impeditum, non capiat eum fructum ex alimento quem capere debet, illud corrumpit, unde pars aliqua jam ſequeſtrata eſt quæ continuos dolores aut parum intermittentes, committat, pars alia a cerebro valente pellitur foras. Si nitroſum ſalſumque quid habet ...... per putredinem, ſenſum caloris, & acrimoniæ infert, & ſic putant ſibi partes deuri, ſi qua pars mixta frigidior & craſſior dum confunditur maſſæ ſanguinis, dum nervoſum genus ferit & imbuit, ſenſum quoque frigoris infert, ſic paret & ſurgit ea inæqualitas, & viſſitudo caloris & frigoris quam innumeris locis in hoc volumine explicavimus. Immo ſi initio paroxyſmorum minimus appulſus externi aeris frigidi, aut ſparſio humoris etiam calidi & biliosi ſenſum horroris & rigoris infert, quanto magis id præſtabit humor a capite labens, qui

tametſi & ſalſedinem & nitroſitatem habens, caliditatem intrinſecam habet, tamen quia omne excrementum retinet aliquid de ea parte cujus eſt excrementum, quum cerebrum ſit natura frigidum, non mirum ſi in iſto
Lib. 1 de morbis. humore ſit aliquid ψυχρόν. Ac de rigoribus & horroribus locus eſt apud Hipp. *Rigor, ait, in morbis fit ab externis, ventis, aqua, ſerenitate, ſub dio degentibus, fit & ab ingeſtis cibis et potu. Maxime vero fit quum bilis et pituita remixta fuerit ſanguini, aut altera ex his, aut utraque. Magis ſi pituita ſola fuerit, nam eſt frigidiſſima caldiſſimus ſanguis. Bilis vero aliquanto frigidior ſanguine; Quum autem ambo humores, aut ex his alter, ad ſanguinem mixti fuerint, congelant* id eſt ſenſum frigoris, aut rigoris, aut horroris inducunt. Ut mirum non ſit ſi catarrhoſi ſæpe horreant aut rigeant, & in febribus, & extra febres, ut non neceſſe ſit ad iſtas horripilationes febrem ſequi, quod temporibus Hippocratis eveniebat? Nam horrorem rigoremque proxime febris ſequebatur. Præter autem alias rationes quas aliis in locis, ſi quid meminimus, explicuimus, hæc forte probabilis eſt. Quod ſi rigoris & horroris primus impetus, & in internis partibus & ab internis fit, præſertim ſi materia præparata eſt, maxima ex parte febris ſuſcitatur: ſin autem potius debilis eſt, & ab externa cauſa, & manifeſta occaſione, non eſt ita neceſſe accenſo calore & humoribus febrem conſequi.

Porro quæ cauſa ſit cur humor refundatur ita brevi expedio. Superius unam ex cauſis diffuſionis pituitæ in capite, quam Hippoc. στάζειν vocat, non σύντηξιν, diximus eſſe & calorem & frigus, quoque modo id
Lib. 1 de morbis fieret explicatum eſt. Nam inſtar ſpongiarum madefactarum quæ manu premuntur, cerebrum oppletum ab ambiente aere exprimitur alias atque alias in has aut illas partes. Alia cauſa diffuſionis eſt vis facultatis expultricis quam irritat humor, aut ſua qualitate, aut quantitate peccans. Accedit quod omne ſerum, & humor nitroſus ſua mala qualitate præditus facile ſibi viam quærat atque paret.

Porro tum ex Celſo, tum Hippocrate eruenda eſt harum fluctionum medela. Primum quantum ſpectat ad uſum rerum humidarum (quoniam vulgo dicunt liquidiora non quadrare catarrhis) convellenda eſt iſta opi-
4. de morbis nio. Quamquam ex Hippocrate quo plus humidi ſumitur, plus quoque pituitæ videtur in cerebro (quod phlegmatis fontem facit) accumulari, & ſic occaſio fluctionum ſuppeditari. Sit hoc expoliemus. Deinde an locus ſit validis & attrahentibus medicamentis, quod placere Galeno viſum eſt in methodo medendi, ut ante explicuimus, quod eſt valde notandum. Tertio quid ſibi velit Hippocrates, & Celſus qui recurrunt ad ignem & cauteria in his affectibus. Pituitoſis & prepinguibus frequens rerum liquidarum uſus non quadrat, ut nec iis in quibus humiditas multa præſer-
Aphor. 19 lib. 7 tim excrementitia. Idem Hippo. in Aphor. ſcribit famem convenire iis qui humidas carnes habent, quia fames exſiccat ex eventu, ait Galenus in commento. Et quod dicitur nutritionem per ſimilia faciendam eſſe, hoc verum quidem eſt quod ad optimam temperaturam ſpectat quæ ceterarum ſit regula: ſed quoniam facile fit ex illa egreſſio, juvat mediocris rerum contra-

rarum

riarum uſus. Sic intelligendum putat Galenus naturarum alvum ad hoc vel illud tempus melius habere. Sic quoque explicat Galenus de iis qui humido victu uti conſuevere. At catarrhuſi maximam partem humiditate multa abundant. Immo quum catarrhus nullius morbi peculiare nomen ſit, ſed morbidam excretionem ſignificet quæ prout in has aut illas partes procumbit ita varias morbus qui inde ſequitur appellationes ſortitur, ſi exceſſus ſit humiditatis, quis dubitat quin ſiccandum ſit? At contra aliter faciundum eſt. Si exceſſus ſit multus humiditatis, ſi cerebrum ſit humidius, nemo dubitat quin ſiccare non ſit bonum, contrario contrarium opponendo, At quoniam nitroſæ, acres, ſalſæ, ſubtiles quoque ſunt defluxiones & catarrhi, vel quia qui a partibus inferis ſurgunt vapores in cerebrum talem naturam habebant, vel quia ob peculiarem in cerebro conſtitutionem, & malam diathesin talem naneiſcatur naturam, vel quia hepar calidius proventum facit iſtius humiditatis per modum effumationis & ſublimationis, in hoc caſu ab humectantibus (etiam ſi corpus videatur humidiuſculum) & ἀπὸ τῶν ξηραινόντων, abſtinere non oportet. Plura en de re alias. De rumpendis cruſtis ferro candente Hippocratis locus eſt præclarus ante a nobis expreſſus, ut repetitioni non ſit locus. Hoc autem fit ut fiant emiſſaria per quæ educatur ſerum nitroſum quod perreptando corpus totum, & ſeſe ſenſim inſinuando dolores intolerabiles facit, immo & maciem toti corpori conciliat. Aphor. 2. lib. 3. Aphor. 16. lib. 2.

Unum porro obliti fueramus, quod attendum erat iſti diſputationi quam habuimus paullo ante de uſu rerum liquidarum & humidarum, an in fluxionibus iſtis & ῥευματισμοῖς nitroſis tuto balnea præſcribantur univerſalia, hoc non caret difficultate. Balnea præſcribuntur ad contemperandum, non ad evacuandum: nam quum balnea evacuent auctore Gal. ſi tantum in aquam egelidam æger mittitur, nec elicitur ſudor, temperatur quodammodo humor nitroſus per cutim fuſus, ſaltem ſub cutim diffluens & dolores excitans parteſque labefactans. Quod conſilium eſt Hippocratis dum loquitur περὶ ῥόου γυναικείου, ab humoribus ſalſis & acribus & nitroſis. ſi ea quæ effluunt bilis fuerint & ſalſago, & non ſolum internas partes, ſed & externas exulcerent, diætam tranſmutabis & humectabis ut fluctiones quam aquoſiſſimæ fiant, & minime mordaces balneis multis calidis uteris, & cet. Et quodam in loco Aetius in fluctionibus & congeſtionibus humorum acrium & mordacium mitiur τοῖς ἐγκαθίσμασιν, videſt iis quæ alluſa, aut circumfuſa, aut applicata vim habent mitificandi & moderandi humoris, & ejus impetum ſiſtendi. Sic hunc noſtræ ægræ valere ac conducere credidimus uſum balneorum 10. Com. ad Aphor. 2. lib. 4. Lib. 2. de morb. mul.

Atque omnia hæc ad unguem tenenda ſunt, ne temere, quod alias magno ægrorum incommodo factitatum vidimus, quoties quis de defluxionibus conqueritur, ad hidrotica recurramus præſertim valentia, ut eſt lignum Indicum. Nam ejus uſu ſæpe eam adaugemus intemperiem, quæ eam pravarum fluctionum auctor exiſtit. Et ut concedam elicitis ſudoribus adjumenti aliquid afferre, plus tamen incommodi affertur augendo intemperiem omnium malorum cauſam. Si ſimplex eſſet & abſoluta humiditas,

midiras, quæque ſolum ſua quantitate moleſta foret, diſcuſſione ejuſmodi humoris ſanitas compararetur: huic mulieri Hypochondriacæ ſyrupus ordinatus ſequens in hanc formam.

℞ *Cort. pomor. redol.* ℥ *j. rad. lapath. acut. cichor. acetoſ. an* ℥ *ij. utriuſque ad m. j. bugloſſ. m. ij. beton. meliſſ. an. m. j. ſ. polypod. cum drag. commun. cont.* ℥ *j ſ. mercur. p. ij. rad. alb. ſeſta enul. campan. ar. m. j. paſſul. jujub. ſebeſth. an. num. 20. prun. quart. flor. cordial. an p. ij. ſem. papav. albi* ℥ *iij. ſem. frigid.* ℥ *j ſ. pæon. angel. ſeſel. an* ℥ *j. ſ. fiat decoct. ad lib. ij. adde ſolor. ſen. vino albo lavat.* ℥ *iij. fiat ebullitio longa ad lib. in colatur. diſſol. expreſſ.* ℥ *j ſ. agar. trochiſc. in aqua meliſſ. cum* ℥ *ij cinnam. & ſerici crudi in nodulo poſit* ℥ *iij & cum ſacch. quart. iij. oxymeli. ſimpl.* ℥ *iij. ſucci pomor. quart. j. fiat ſyrupus utendus ex decreto medici.*

ANNOTATIONES.

1 *Nos tandem deteximus illud totum de quo illa queritur eſſe hypochondriacum, & non tam caput per ſe affectum eſſe quam propter flatulentam & malignam naturam flatus melancholici & atrabilaris. Olim excretioni ſanguinis per nares erat obnoxia, quod forte fecit reddiditque humores ſinceriores, & veluti ſuo privatos ſero naturali. Et quod modo de una parte conqueratur, modo de alia. idque in ſuperficie corporis quid impedit quominus dicamus affectum eſſe ipſius habitus corporis eo modo qua illam auram quæ a pede efferebatur ad convulſionem non eſſe ab interno corpore, ſed ab externo, ita placet Avicennæ, eſt enim ubi quidam morbi in habitu ſunt, alii non, & ſi exuberares aliquid in cute, omnino eſſet punctionibus liberaretur.*

2 *Hippoc. in Tabeſcentibus & phreniticis oculos ἰκτερώδεις, pulverulentos paſſis ducere, obſervavit, part. 17. lib. 1. Prorrh.*

3 *Tandem quum interiiſſet, reperta eſt collectio putris & olide materiei in thorace, cujus ſerum eos dolores faciebat in partibus vicinis, & id pulmonicis eſt familiare.*

4 *Ceterum videmus pleriſque ſalivam dulcem & veluti inſulſam eſſe; aliis ſalſam nitroſam, aut alius vehementioris qualitatis, ita quoque de fluxionibus dici poteſt. Talis autem generatio peculiarem naturam corporis cujuſque ſequitur. Unde Hippocrates lib. 2. Epid. ſub finem ſectionis primæ vocat corpus ἁλμυρώδες, quod humore nitroſo & ſalſo abundat, & a cujus capite maxime fluit talis humor præſertim quum a pulmone caput calefactum fuerit. Quod notandum.*

5. *Accedit quod mulieres quæ calidiore & arente calore ſunt prædita, & corrumpunt alimentum, & pravis utuntur cibis, ut inde augeatur cacochymia.*

6. *Immo idem rheuma in coryzis urit & refrigerat, quum in cerebro eſt calor extraneus, & calor naturalis paucus eſt dum vi caloris non naturalis excitatur in ſolum ambitum cerebri, & præſertim in occipitio & ſyncipitis partem aliquam humor tenuis qui ſudoris inſtar exſudat, dum ille hu-*

humor refrigeſcit ob membranas ſenſus adeſt frigoris. ſic calent aliquando, & ſe gelu ſentire dicunt in capite. Cauſa vero potiſſima propter quam dum ab interno corpore cerebri exprimitur humor in membranas, aut in pericranium ſenſum frigoris in ipſis membranis inducit, tametſi & a loco calido efferatur, & fortè ipſe ſit nitroſus & ſalſus, cauſa, inquam, eſt quoniam iſte humor de natura cerebri retinet, at cerebrum frigidum eſt, quia ſpermaticum. Deinde quatenus iſte humor de natura aquea retinet, tametſi ſuo interiore principio calidus ſit, quia nitroſus, quia ſalſus, tamen quia retinet de natura aquæ, facile frigiditatem inducit & accipit. ſic ſanguis ab Hippocr. frigidus dicitur, & humor melancholicus dicitur ſiccus, quum tamen humidus conſiſtentia ſit. Maxime vero puto ſenſum frigoris inducere ex eventu eo modo quo videmus humorem calidum, a calido loco per ſudores profeſſum inducere ſenſum frigoris, quia in habitu refrigeratur, & non regitur a calore ſuo, ſed is calor evanuit ſic, credo, in membranas, roris modo, inutilis humor exprimitur, qui reſitans ibi & ob denſitatem oſſis non tranſpirans refrigeratur. Et ſic a nitroſo humore ſenſus frigoris inducitur.

7. *An rigorem febris ſequatur. Vide Gal. cap. 5. lib. 2. de diff. feb. libro de inæquali intemperie: com. 3. in lib. 1. Epidemiūn. Et in noſtro lib. de Epiala febre.*

8. *Præclara eſt deciſio de ea re apud Arculanum cap. de phthiſi ubi docet quomodo in phthiſi ſit evacuandum, & quomodo non evacuandum.*

9. *Et Hippoc. lib. de vetere medicina, abunde docet in ſolſis et acutis fluxionibus mitificandum eſſe, non autem evacuandum.*

10. *Inter cæteros locos, ad hanc maxime mulierem pertinet locus lib. 2. Prorrh. in quem Gal. non ſcripſit ubi graphice morbus illius deſcribi videtur.*

12. *Atque hæc mulier ſi tuſſiret, corpus internum ſubiret catarrhus, nunc vero quum non tuſſiat, ſed externam capacitatem fluctio appetat, non mirum ſi tot dolores perſentiſcat. Et duo ſunt commemorabiles loci huc pertinentes, prior eſt ex lib. 2. Epid. ſect. 2. ubi docet cuidam virginis manum, et crus ſiderata eſſe quum nil commemorabile tuſſiret, quaſi vero ſuppreſſio materiæ quæ tuſſim excitare deberet, eam ſiderationem attulerit. Ita Herclè: Nam et Hippoc. in Coacis ait, Quibus ſalſuginoſa, ſputa et tuſſis ſupprimuntur, his corpus velut a puſtulis rubeſcit. Vide Com. in part. 4. lib 6. Epid. ſectione 4.*

13. *Ad hanc hiſtoriam valet locus præclarus ex ſect. 3. lib. 2. Epid. ubi agit de aſperitatibus cutis, etc. Et inter cetera Langii Epiſt. 15. lib. 2. De puncticula. Et lib. noſtr. Ephemeridon. Et de exanthemasi quæ ut culicum morſus erant. Et Hippoc. rationem generationis horum proponit. Quod ad inſtitutum valde pertinet, lib. 5. Epid. Et Aetius cap. 129. Tetrab. 2. ſerm. 1. Febres in quibus puncticula apparent ſunt adurentes, et facile ad manum calor remittit: ſerte de iis audiendus locus lib. 6. Epid. ſect. 8. de febribus quos πυρετώδεις vocat. Et lib. 7. Epid. locus præclarus de eruptione exanthematon πυρετώδεων.*

CON-

CONSILIUM CXV.

De febre ſemitertiana.

UXOR proſcribæ nomine Guillemin, quum & catarrhoſa foret, & colicis doloribus obnoxia, tamen fervidiore hepate in febrem incidit continuam menſe Junio. Vagabantur tunc febres ardentes ſatis mali moris. Statim autem horrenda fuerunt omnia, dolor angens capitis, & veluti cujuſdam παραφροσύνη, & perturbationis mentis argumentum, vomitiones frequentes, ardor ſummus, erat revera aliquid θανατῶδες. Nam humores ita erant ἀνώμαλοι, & bilis pituitæque adeoque crudi ſucci, tum qui a capite deſcendens per quamdam colliquationem, aut diffuſionem potius in venas, & habitum corporis irruerat horroris ſenſum inferens, tum peculiariter in ejus corpore & redundabat, & ob diuturnitatem conſtitutionis humidæ & auſtrinæ, in qua congeritur humor, nec diſſlatur; præſertim in mulieribus quarum corpora ſunt ὑπόχλωρα καὶ ῥαθυμα, ſuccreſcebat, copia (inquam) tanta ſuit, ut mirum non ſit, ſi inæqualitas ſumma fuerit, curandi difficultas, & periculum mortis, quam nos certo expectabamus. Varietas enim iſta humorum partim confuſorum, partim diverſo loco poſitorum, & putreſcentium, nullum non dat negotium naturæ, febris ad 14. diem perſeveravit. Primis diebus multa judicatoria non judicantia apparuerunt. Et quum urinæ initio valde confuſæ exſtitiſſent, flammeæ, tenuiores factæ ſunt. Sed id non placebat. Reduplicationes erant nocturnæ, & perfrigeratio quædam levis præcedebat, ac ſi novus eſſet paroxyſmus. Sed id motu fiebat non periodico, ſed a ventre in venas, & a loco in locum, non in habitum corporis, quomodo fit in febribus intermittentibus periodicis, ut nos in hiſtoria de Sangermano explicuimus. Sed tria valde terrifica fuerunt. Primum quod erat comatoſa, ſed κῶμα erat potius ἄγρυπνον, & ſomnus tædebat, nam quum primum in ſomnum ſe componeret, ſtatim delirabat. Secundum perfrigeratio tibiarum & pedum ſæpe erat, ut recalfieri fere non poſſet. Unde in lipyriæ febris ſuſpicionem veniebamus. Tertium pulſus imminutus valde erat, & neſcio quid ἀναγωγικόν. Quartum, metus erat inflammationis pulmonis, ut pleuritidis latentis. Perpetuo enim fere de latere dextro ad mamas regionem queſta eſt, et propterea conſultum fuerit ei tamquam pleuriticæ, neglecto reliquo morbo. Et de dolore iſto lateris valde laborabamus, an vere eſſet pleuritis, an congeſtio ibi eſſet (erant enim magna congeſtionis argumenta, unde excrevit e pulmone multa ſatis horrenda) an fluxio a capite, an tranſlatio a ventre inferiore. Unde fit ut (quod Hippoc. libris de morbis annotavit) facile febris ardens peripneumoniam & lethargicam quamdam diſpoſitionem, non a capite ipſo primo affecto, ſed pulmone & affecto, & obſtructo, ut liber non ſit exitus ſpirituum, & ob copiam vaporum a pulmone incandeſcente elatorum, & maligne fervientium. Quod notandum. Ac valde decipiuntur medici. Hac de re Hippoc. Caput præclarum ſcripſit de Lethargo, ubi lethargum ait oriri per quamdam peripneumoniæ

Hippoc. l. 1. de morb. & lib. 3. cap. de febre ardente, & lib. 2. Ep. demic.

numoniæ affinitatem, & en iſto lethargo potius pulmoni quam capiti con- *morum*
ſulit. Hoc morbo laboravit Domina le Bondic. Et aliquid ſimile fuit *Quid ſit*
in vidua Domine Garnier, ut nos in lib. 2 Epid. noſtrorum ſcripſimus. *letharg.*
Ac primum conſimilem huic hiſtoriæ quamdam hiſtoriam ſcripſit Hippoc *apud*
lib. 2. Epid. *In perinthum circa ſolſtitium venimus, etc. Æſtate febres ar-* *Hippocr.*
dentes populariter graſſata ſunt multa. Et cetera conſequuntur quæ lon- *lib. 3. de*
gum eſſet recenſere. *morbis.*

Quod ad primum pertinet, quomodo initium obfuerit ſomnus tum ob malignitatem materiei revocatæ a ſuperficie ad centrum, tum ob dominatum caloris, dictum jam ante eſt abunde, quod ad infinitos prope ægros pertinere poteſt. Nam quum calor contra naturam ſuperat naturalem, fere turbati ſunt ſomni. Ac revera terrifica omnia fuerunt, ut ante dictum eſt, tum ob corruptorum humorum κακοχυμίαν, quæ communem corruptionem ſuperat, tum ob caloris febrilis dominatum. Unde in Epid. notatum eſt terrifica ſæpe accidentia initio morborum evenire, ob ſummam humorum intus latentium corruptionem ut Gal. annotat. Et inter cetera commemorabilis locus in lib. 2. Prorrh. in quem Gal. non commentus eſt. *In principiis febrium ſive delirium acceſſeris, ſive alicujus membri ſideratio, periturum hominem ſcito, ſi non ex optimis ſignis aliquod accedat, aut corporis vires adſunt.* At hæc mulier tantopere initio animo concuſſa eſt, & perturbata, ut ea omnino deliratura putaretur.

Valde perturbabat quod non poterit ἀναδιψαμάζειν, & quod frigus erat pedum ſummum non periodicum, ſed velut judicatorium, non judicans tamen. Multis locis docuimus malum eſſe in febribus modo calere, modo incaleſcere, pejus vero eſſe celerem in utramque mutationem. Quod cur fiat non dicendum, quum & ex antecedentibus, & ex lib. noſtro Epid. ſatis patere poſſit quum diſtinxerimus frigus poſitivum & privativum. Revera putabamus frigus eſſe privativum, ſed potius ad poſitivum accedebat, quum & catarrhoſa eſſet, & colicis doloribus a crudo ſucco obnoxia, quo fit ut ob humorum varietatem hoc facile eveniat. Accedit quod quum frigus iſtud apparet, natura aliquando idem vult conari quod & in rigoribus, ſed quum materia parata non ſit, illud tamen quod apparet judicatorium eſt, non judicans. Et revera niſi in florenti ætate fuiſſet, interiiſſet. Numquam enim tot judicatoria vidimus. At hæc mala ſunt. Siquidem verum quod aut mortem intentent, aut malum denun- *Lib. 2.*
tient. Sed ex lib. 2 Epid. & alio loco patet duo genera eſſe τῶν κρισίμων, *Epidem.*
quædam enim ſimpliciter judicatoria dicuntur, quæ quoniam abſolute non *ſect. 1.*
judicant, aut ob indiſpoſitionem materiæ, aut quia omnino natura vali- *Judica-*
da non eſt, ideo ἄκριτα dicuntur, & judicarent ſi nil impediret. Alia *toria du-*
judicatoria præterquam quod vim judicandi non habent, aut omnimodam *plicia.*
materiæ pravitatem ſignificant, aut κατάσκηψιν ad partes nobiles, aut naturam labentem, ut vires prorſus omnino ſatiſcant, ut ad τὰ κρίσιμα nullus amplius ſit gradus. Et hæc omnino prava ſunt. Et vere in morbis malignis apparent in quibus morbi ſtatus ſolet deterior multo apparere die critico, quo tempore aut perfectæ coctionis, aut ſaltem incipientis no-

or percipitur, ut in vero cauſo, lingua nigra non eſt, ſunt tamen multa communia ſymptomata, ut jactationes, vigiliæ, &c. Et inter cetera notandum eſt unum de alvi conſtitutione in utroque cauſo, nam dum loquitur de vero cauſo ait, *dejectiones ſunt liquida & pallida.* Eſt enim conſentaneum, ut quoniam humor eſt tenuis, quoniam facile movetur, & febris ob perennem generationem ichoris reaccenditur facile, ut alvus ſolvatur pallida excretione, quæ eſt morbo analoga: At in non vero cauſo dixit ſimpliciter, alvus ſoluta, non addit, talibus vel talibus excrementis, quoniam humor pituitoſus qui febrem facit non tam facilem habet exitum, ac humor biliosus & pallidus. Et ideo Galenus in eo comm. ita ait: *Pituitoſus humor nec facile excernitur, nec febrem auget, nec ſitim ardentem habet, nec in ſputum vertitur. Ideoque de febre a tali humore nata ita ait Hippocr. Alvus ſoluta, quatenus ea excernat qua excernere ipſi non adverſatur. Solvitur enim venter non tamen ſecundum humoris cujuſpiam formam & ſpeciem, ſed iis qua in alimentum ſunt miniſtrata, corruptis.* Idest, in vero cauſo ob tenuitatem materiæ facile laxatur alvus, eaque redduntur quæ morbo ſunt analoga ob ſequacitatem materiæ: at in alio non exquiſito cauſo quum materia ſit craſſior viſcoſior, ſi forte alvus ſolvitur, non tam ea materia excernitur morbifica, quam cruditas quædam ob ea quæ aſſumta ſunt. Quod nos in Domini Bitonii nepote Domino du Pleſſis obſervavimus. Nam quum laboraret febre continua ad cauſon non legitimum accedente, & eſſet habitu pituitoſo aliquantum, non excernebantur biloſa, ichoroſa, qualia excerni potuiſſent in vero cauſo, ſed quædam glutinoſa, ac ſi chyli magna pars in gluten & corruptam ſimilem materiam verſa fuiſſet. Et ſi quando alias, in hoc ægro verum comperi quod Hippocrates, & Galenus illo loco conſcripſerunt.

Nunc ut ad rem reditus fiat, quum duplex iſte ſit καῦσος, unus verus a biloſo humore, alter non verus ab humore pituiteſcente magis: Hipp. dum ſecundi καύσου mentionem fecit, meminit refrigerationis extremorum. An vero partium refrigeratio extimarum non æque ad verum cauſon ac ad non legitimum refertur? Galenus meo quidem judicio non ſatis diſtincte rem explicavit. Ait enim non in cauſo omnino verum eſſe ut eveniat partium extimarum refrigeratio, ſed ſi malignus ſit. At quis dubitat non potius in vero cauſo evenire iſtam refrigerationem quam in non vero? Nam in vero cauſo phlogoſis eſt ſumma in partibus internis cujus occaſione revocatur facile calor foris intro, unde ſenſus frigoris ſummus in extimis adeſt. Et tamen etiam in vero cauſo non adeſt iſta refrigeratio extimorum, niſi etiam per ſe malignus ſit. Omnino autem in febre omni partium extimarum refrigeratio evenit (ait Gal) aut propter phlegmonem internam, aut ſummam naturæ imbecillitatem, addo, caloris naturalis paupertatem ex com. in part. 8 lib. 2. Prorrh. Et fieri poteſt ut ſecundus cauſus naſcatur ob phlegmonem a craſſis & viſcoſis humoribus natam (nam ſecundi cauſi originem & cauſam a craſſis & pituitoſis repetivimus,) tunc quis dubitat quin ob talem phlegmonem revocetur intro calor, & ſic par- *Com in part. 10. lib 4 Acutor. & 10*

tium

part. 47 ejuſdem libri. tium extimarum refrigeratio contingat. Et tunc malignus eſt ut voluit ante Galenus. Sed non video cur potius attribuerit iſtam extimarum partium refrigerationem poſteriori & illegitimo cauſo quam priori & legitimo. Ego vero aliam probabiliorem rationem afferam. Quum Hippocrates ex ſymptomatis propriis ſecundi cauſi numerat extimorum refrigerationem, non tam intelligit de ea refrigeratione quæ aut paupertatem caloris ſequitur, aut phlegmonem internam, aut ſummam naturæ imbecillitatem, quæ ob crudos, frigidos, pituitoſos, & viſcidos ſuccos, fit. Prior refrigeratio in veros cauſos incidit, & privativum frigus eſt. Poſterior pituitoſiores morbos potius comitatur, & poſitivum frigus eſt. Quomodo catarrhoſos, & pituitoſos, & crudis abundantes ſuccis videmus refrigeſcere in partibus extimis. Sic quum ſecundus cauſus agnoſcat crudum ſuccum cauſam ſui, non mirum ſi partium quædam refrigeratio contingit non perniciosa. Niſi forte (ut excuſemus Galenum) dicamus iſtam perfrigerationem in ſecundo cauſo evenire ob ſpeciem quamdam phlogoſeos quam fovet crudus humor conculcatus & congeſtus in parte aliqua, ut in meſenterio & pancreate, ac ſi interna quædam phlegmone foret.

Quod vero notandum eſt, & quod pertinet ad hiſtoriam de Domina a Chalmontio, urentis caloris & flammei perceptio non ſolum eſt in biliofis corporibus, & biliofis febribus, ſed ſæpe in pituitoſis præſertim ſi pituita ſit ſalſa. Ne quis decipiatur tactus igneum calorem a bile tantum eſſe, audiatur ea de re Galenus. *In pituitoſis febribus fumoſa eſt caliditatis ſubſtantia, quum ſcilicet, vel in ventre, vel hepate, vel pulmone ſalſus humor putruerit, ob quam fumoſam ſubſtantiam caliditas ignea redditur.* Quod declarant peripneumoniæ a pituita ſalſa, in quibus calor exſtinguibilis non eſt, & inexhauſta ſitis. Nam multo facilius temperatur ardor & ſitis excitata ob materiam biliofam, quam ob phlegma putre & ſalſum. Et ex duobus quæ ad explacandum propoſita fuerunt, unum jam a nobis expoſitum eſt. Reſtat alterum de illis gravibus vertiginibus, quibus plerique vexantur in magnas febres caſuri. Deinde unum addemus de alvi facilitate, ut lienteria metueretur; tamen conſule valde qualiſcumque fuerit iſta ſolutio alvi, Aphoriſmus eſt Hippocratis: *Quibus in febribus vertigines ab initio & capitis pulſus fiunt, & urina tenuis, his ad judicationes uſque febris acceſſionem exſpectare oportet, quod ſi quoque delirent, nihil mirum.* Quæ omnia huic ægræ conveniunt. Et quoniam multa præclare dicuntur a Galeno in eo Comment. de cauſa vertiginum, de vi caloris contra naturam in effundendis & diſſipandis, & provocandis humoribus, quorum intelligentia ad ea quæ hoc loco dicuntur valde pertinet, Lectorem ad ejuſmodi Commentarium relegabimus.

Com. in part. 16 lib. 4. acutor.

Part. 42 lib. 4. acutor.

Alvus in ea facilis & liquida fuit, quod nos paullo ante docuimus evenire in cauſo non legitimo, & quomodo fieret, aperuimus. Item & in tractatu de Sangermani morbo, nunc addemus locum præclarum a Galeno conſcriptum, dum reddit rationem cur in febribus καυσώδεσι, quarum focus eſt in pulmone, alvus adſtricta eſt, maxime vero quum hepar eſt inflammatum. Hoc enim inflammato alias excrementa ſunt ξηρότερα:

Part. 17 lib. 4 acutor.

alias

alias liquida, atque ita aut. *Quibus in jecore cauſa radix ſubeſt, & qui ob jecur cauſa laborant, iis quæ excernuntur alias ſunt liquida, interdum ſicca ſunt, combuſta ſcilicet a viſceris phlegmone, & in nucleum formatis excrementis. Quum igitur viſcus hoc phlegmone ſolum teatatur, indurabuntur excrementa: Verum ſi cum phlegmone fuerit & imbecillitas, liquida dejiciuntur, viſcere ſcilicet alimentum ad ſe attrahere nequeunte. Sed dejectiones ejuſmodi ab iis quæ ventre affecto fiunt chyloſitate diſtinguuntur. Græce τὴν ἐκχύλωσιν, melius chylificatione, aut chyloſeos actione interpretaberis. Nam ſi chylus non attrahitur, chyloſa fere ſunt excrementa.*

ANNOTATIO.

1. *Quæcumque mulieres, idem & de viris, dum ſana ſunt dolent de latere aliquo, quum febricitant, æque dolent ac ſi pleuritica eſſent vere. Et revera cum iis, ut cum pleuriticis agendum.*

CONSILIUM CXVI.

Ad febrem & dentium dolorem.

COnſulis Scaronis puſio ſedecimeſtris, jam per menſes ſex aut quinque contabeſcit ac emaciatur. Magnum argumentum eſt cutis laxitas. Nam omnis extenuatio primum laxat, deinde diſtendit, contra refectio diſtendit, deinde laxat, lætitate quadam laudabili, non qualis ab evacuatione inſequi ſolet. Deprehendimus illum febrientem, dentientem erumpentibus dentibus molaribus. Quæ omnia febres, vigilias, alvi profluvia conſecutione quadam afferunt. Notandum enim quod demonſtrat Aetius turbari ventrem dentientibus pueris propter exſolutionem, & inflammationem ventriculo communicatam. Nam inflammatis gingivis peculiaris in ore febris eſſe videtur. facile autem ventriculus in illius partis ob continuitatem membranarum trahi ſolet. Sic putant pleuritidi ſuccedere fluxum alvi, inflammationis communicatione cum hepate & partibus nutritioni conſecratis. Sed quoniam extenuationis maciei que rudimenta aliqua, non ita pridem paruerunt, illius cauſa altius repetenda, vel a pueri habitu, & ἰδιοσυγκρασίᾳ, vel a nutrimento. Puer natus eſt, & ſatus parentibus bilioſis, hepate ſicciore & calidiore præditis: Nutrix emaciata eſt, ſicca, æſtuante corpore & ſqualido, & ob perpetuas pueri vigilias ſomno blando non indulget: ut non mirum ſit ſi in ſymptomatum malorumque communione & pueri & nutricis neuter proficiat. Lac nec colore, nec odore, nec ſapore laudabile eſt. Album eſſe debet & æquale, guſtu dulce & velut mellitum, olfactu gratum, ut pluribus definit Aetius. Itaque providendum nutrici, puero, cum ratione febris, cum ratione dentitionis, cum inveteratæ jam emaciationis.

Part 19. ſect. 3. lib. 6. Epidem.

Cap. 9. Tetrab. 1. ſer. 4.

Cap. 5. Tetrab. 1. ſer. 4.

Adjungenda nutrix altera, ne ſi altera ablegetur continuo ob inſolentiam

CONSILIUM CXVII.

Seu Enchiridion ſanitatis D. Henrico Hervillæo, in militiam profecturo præſcriptum.

SI neceſſitas urget infundetur clyſma ex hydrom. aut juſculo domeſt. aut aqua ſalſa diſſolvendo catholicon.

℞. Pilulis ex rheo ad ʒ j. utetur ſi forte gravior ſibi videatur, aut ante cœnam tres pilul. ſine quibus deglutiet.

Si nec febris adeſt, nec dolor capitis in vino alb. rheum ad ʒ ij ſ. infundet, ſin minus, in priſana diſſolvendo ℥ j. ſyrup. roſ. pallid. aut cath. ʒ ſ. diaphœn. ʒ j.

Nonniſi urgente neceſſitate demendus ſanguis, nam cum ſit λεπτόφλεψ, non facile feret phlebotomiam, niſi aut affuerit febris ἄσημος, aut difficultas ſpirandi, bechicis utetur ſi forte tuſſis urgeat.

Utetur bolo aut caſſiæ, aut catholicons dupl. Ad vitandum aerem corruptum pomum odoriferum geſtabit, aut nodulum ex caryophyllis & anisum.

Utetur mithridatio ex vino alb. aut conſerva roſarum.

Si vulneratus fuerit, pulvere rhei cum mumia utetur, addito mithridatio.

Si forte oppreſſus fuerit, aut peſſundatus, involvetur panno in vino madefacto. Item mithridatio ad proliciendum ſudorem.

Si dolor colicus urgeat, focus ex chamæmelo, & ſeminibus lini, & ſœnug. utetur: Valet quoque equinum ſtercus.

CONSILIUM CXVIII.

De febre continua.

1 VIcarius Sanctorum Gervaſ. & Prot. ad Natalitium Domini, quum caput doluiſſet (ſed id ad uſum novi vini referebat) in febrem incidit. 2 Ea erat lenta, & in viſcerum latente phlogoſi poſita. Siquidem fauces erant velut inflammatæ & eryſipelatoſa phlogoſi tergatæ. Quod aut exaltationis vi fiebat, aut flammæ quadam anathymiaſi. Immo non tam de febre querebatur, quam de amarore quodam oris, & dentium ſquiditate ſcabritieque & ſqualore, necnon de faucium ardore iſto. Alii ad deſtillationem ſerinam referebant, alii ad pulmonum quoddam latens incendium, alii ad viſcerum calorem & dyſcraſiam, alii quoque ad cordis calorem impenſe auctum, & hepatis quamdam ſiccitatem. D. Magnus carbunculoſam quamdam diſpoſitionem dicebat ſubeſſe, ut habitu corporis exiſtente εὐδιαφορήτῳ, & ichore ſanieque diſſlatione prohibitis, & calore eu[illegible]ationem diſſlationemque non habente, tum ob corporis conſtitutionem, cum denſus eſt habitu, & quodammodo cirrhus, tum tempus ipſum quod auſtrinum fuerat, & poſt proxime hiems ſucceſſit quæ omnia ſuppreſ-

 ſerat,

ſerat, ſic corpore minime exiſtente diſſiabili ſuppreſſum eſt excrementum quod circum perioſtia dolores excitat, & dum tumultuarie ſanguini admiſceri vult rigoris cujuſdam ſenſum exhibet, & veluti formicarū morſus & diambulationis. Ita enim veteres ſymptoma hoc velut formicarum deambulationi comparaverunt. Et tale ſymptoma revera paralyſios aliquando eſt velut prænuntius & præambulo: aliquando catarrhi eſt comes, aliquando eſt cacochymi ſanguinis conſequens. Unde videmus cacochymos ſi in ſole aprieentur horrere, & ſenſum punctionis formicationiſque circum partes ſentientes habere: ſit enim ut morborum principiis ſanguis potus exiſtat, ut non calfactus & alteratus a calore febrili qui omnia corrumpit & immutat, item non mutatus mixtione rei alienæ, utpote ſeri a cacochymia contenta in meſenterio per tranſſumtionem in vaſa communicati. Quod in libris de morbis Hippocrates appellat accomodato verbo τὸ αἷμα ἐκοιν, id eſt ſeroſam naturam acquirere, relicta temperie, & qualitate, & propria ſanguinis natura, aut ea valde immutata. Revera in hoc viro, ſi quo in alio peculiaris excrementi eſt ſuppreſſio, ad hanc fecit peculiaris natura, habitus corporis, tempus, & prætermiſſa occaſio ſanitati ſuæ ſtudendi. Nam quum diligentius ſuum munus eccleſiaſticum proſequitur, ei non vacat eſſe ægroto, & non exſpectat illud tempus in quo natura poſt coctionem tandem ſecretione facta victrix ac domitrix morborum exiſtit. Nullus enim morbus diuturnus umquam ſuperatus eſt, niſi cum ingenti & longo renum ἐπιρρυτῶν profluvio, aut ſudoribus diu emanantibus præſertim a ſomno coctis humoribus & domita cacochymia. Quod in pleriſque a nobis obſervatum eſt, qui diu laborantes ultro citroque purgati, non ceſſarunt de adverſa valetudine queri, donec per 20. aut 30. dies copioſus ſudor toto corpore emanarit. Sic in hoc ægro noſtro puto exactam quidem portionem materiæ, ſed τὸ ἐμπρόσθεν, & anima morbi adhuc relicta eſt. Sed & dolor ingens capitis cum conſtrictionis ſenſu, & punctione, & laceratione declarat eum dolorem qui olim per ſympathiam erat factum, eſſe per protopathiam. Ut ea efflamatio magna facta ob diſſlationis cutis prohibitionem caput obſederit, & in venis, arteriiſque cerebri & jam in quibuſdam manſionibus (alioqui malum non tam foret rebelle & obſtinatum) ſedem firmaverit, melancholici humoris jam deterioris, quam antea eſſet, facti naturam adipiſcens. Quomo-
Lib. de aer. do audiendum illud Hippocr. Cavitates corporis noſtri dum ſani ſumus ſpiritu plenæ ſunt, dum ægrotamus, ichore & ſanie. Sic qui diu ægrotant, alterato fere omnino ſanguine & reliquis quæ fluunt & refluunt, modo in hac parte, modo in illa dolorem ſentiunt. Immo & veluti impetu quo-
6 Epid. dam facto impetiginoſi, aut leproſi, aut ſcabroſi fiunt, rejecto in cute vitio, & perpurgato corporis centro, ut Simoni contigit. Sic quibus hoc beneficium natura negatum eſt, niſi alia via & ratione ſeſe natura expediverit, dum ſemen morbi & fermentum ipſum fovet, non eſt mirum ſi aut in novos morbos incidant, aut ſi priores alant. In hoc ægro & totius corporis, & capitis ratio habenda. Et antequam hiems accedat, præſertim dum autumnales morbi ſunt in procinctu, bonum eſt quam citò juvare. Itaque ex me-

thodo

thodo progrediendum erit in oppugnatione mali obſtinato animo ægrum impetentis.

Primum parabuntur clyſteres ex decocto meliſſæ, bugl borag & herbarum ſplenitiearum.

Purgabitur decocto radicum aper. & rerum ſplenicarum additis hepaticis humidis, ut hepatica, intybo utroque, ſcariol chondrilla, portulac. cichorio omni viol pomis redolentibus, cardiacis frigidis ut roſa, viol nymph. ebore, ſantalis, oxalide, ſerico crudo; item ſplenicis refrigerantibus Cortice rad. tamari aſpleno, adianto, ſerde, ſeminibus frig foliis vitis, in decoct agar folia ſenæ & turbith (pauca ad quantitate) addentur.

Poſt duas doſes ſupradictas utetur apoz. ex his herbis additis ſuccis & ſerico crudo.

Aperietur vena baſilica ſiniſtra.

Dabitur tertia doſis apozematis ſolutivi.

Balneo utetur univerſali ad tres dies.

Caput abluetur lixivio ex ſarmentorum cineribus additis folieulis & agarico.

Si dolor perſeveret, aperietur vena pulſatilis in temporibus.

Apophlegmatiſmis utetur.

Tandem ſi non conquieverit dolor, arteriotome fiet.

ANNOTATIONES.

1. *Morbus iſtius Vicarii erat febris lenta continua, eſſentialis & cujus ideam, ſpeciem, ingenium & eſſentiam Fernelius explicavit libello de febribus.*

2. *Affectio iſta redolet aliquid Hypochondriacum. Et admirabilis eſt ſucceſſus ætatum in quibus alias per quaterniones, alias per ſeptenarios magnæ mutationes eveniunt. Et tunc incredibili quodam modo de valetudinis bona ſtatu deceditur, & donec tempus iſtius mutationis tranſierit, non ceſſat animans male habere, & queri de valetudine. Nam & in libris de Diæta Hippocrates docet, quibuſdam qui diu ſani vixerunt circum 40. annum mutationes evenire & eas pernicioſas: cur non etiam eodem modo in ætatibus noſtris eveniat, quod & in magnis temporum mutationibus Hippoc. lib de aere, & locis evenire obſervavit? Quid illud quod Hippocrates vitam noſtram ſeptem dierum eſſe ait?*

3. *Quum ſæpius detractus eſſet ſanguis, quod impurus videretur, tandem mitificatis humoribus, laudabilis apparuit. Nam fallebantur medici exiſtimantes ſuperficiem pituitoſam eſſe ſanguinem corruptum. Galen. enim docet & aquam, & pituitam ſæpe in ſuperficie ſanguinis apparere. Et medici decipiuntur. Cap. 2. lib. de Atra bile.*

4. *Senſum hunc deambulantium formicarum numquam legi niſi ſemel apud Hippocratem dum diſputat de tabe dorſali. Et apud Holleriam quum agit de catarrho dorſali com. in Coac.*

CONSILIUM CXIX.

Ad vermes.

DOmino de la Bournaliere, a vermibus aſſlicto hæc ſunt præſcripta quibus vere & autumno appetente uſus eſt.

℞. *Abſinth. vulg. agrimo. centaurii minoris. an. m. ſ. lupul. ſeminis contra. an.* ℥ *ſ. florum chamæ. ſtœch. an. p.* 1. *fiat decoct. in aqua hordei in col. ad lib. ſ. diſſolv. confectionis hieræ* ℥ *iij. fiat clyſter.*

℞. *Pul. hieræ dupl. aloe* ℥ *j. rheib.* ℈ *ij. maſſ. pilul. aſſaieret & cort. myrob. citrin. an.* ℈ *j. cum ſyrup. de abſinth. fiat maſſa utenda ad* ℈ *j. ante paſtus.*

℞. *Conſerva florum anthos & cichorii beton. an.* ℥ *ſ. cortic. citri conditi* ℥ *j. coriandr. præpar.* ℈ *ſ. cornu cervi, & raſura eb. an. gr. vj. mithrid. & theri. an.* ℥ *ſ. confectionis Alkermes,* ℈ *i. cum ſyrup. de pomis & ſtœchade: fiat opiata utenda ſæpe.*

FINIS.

IN-

INDEX RERUM
ET VOCUM MEMORIA
ſcituque dignarum quæ hoc toto opere continentur. Numerus paginam deſignat.

A.

ACTIO eur multiplex quam tempera. unam. 166
Aloe etiam calidis corporibus confert. 2
Alvus fluens non debilitatur phlebotomiam. 406. 417
Aneuriſma. 364
Anginæ ſiccæ remedium. 226
Animalis facultatis infirmitas quid faciat in morbis, & an ſit æſtimanda. 189
Antipater haſt. ex Gal. 249
Aphtharum quid in orificio ventriculi. 48
Apoplex cauſa Galeno. 238
Apoplexia lædit actiones a cerebro. 324
Aquæ molles alvo ardenti dandæ. 290
Aquæ potus perniciosus cuidam. 259
Arabum error in phlebotomia. 362
Arabum ugnam de phlebotomia in febr. tertia. 233
Arcul. de dulcibus capitis. 359
Arteriæ venoſæ &c. examen. 148 & ſeqq.
Articularium dolorum paroxyſmo non danda medicamenta. 377
Arthritidis bilioſæ curatio 10 & an ſit bilioſa arthritis, ibidem, & cap. ea de 10 ſcripto.
Aſthmatis cura. 378
Aſthmatis curatio. 33
Athletarum habitus. 180

B.

BAlnea catarrhoſis quando conveniunt, 425
Balnea ꝑꝑ γυναικίῳ confert. 425
Balneum choleræ nocte confert. 222
Balneum Epilepticis an conferet. 124
Balneum quibus. 324
Balneum reſurgentibus a partu an confert. 324
Biliosa corpora ut fiant melancholica. 2
Bilis bona, bilis mala quid ſit. 407
Bilis & pituita duo principia Hippoc. 373
Bilis malignæ quæ. 245. 407
Bilis nigræ excretio quorſum. 173
Bilis noxiæ quid Hipp. audiat. 373
Borborygmi explicatio. 376

C.

CAcochymi incaleſcentes rigent. 351
Cadmiæ Celſi. 335
Calor acer an coquat. 398
Calor corporis malus nullo tumore conſpicuo. 45
Cal. & frig. mutationes quorſum. 159
Cal. frig. mutatio in minus partibus mala, in toto corpore non. 351. 405
Capitis dolores menſtruorum. 398
Capitis dolorum examen. 358. & ſeq.
Capitis dolor graviter curatus. 59
Capitis dolor inſignis in quartana. 59
Capitis dolorum remedia. 59
Capitis dolor repentinum quos morbos facit. 358
Capitis læſiones, ut ſint æſtimandæ. 181
Capitis dolores unde oriantur. 2
Capite ſe in ventrem exonerante mali morbi de Actis ſententia. 51
Caput mſſes longorum Barum alys. 57
Carcinomatis uteri cura. 365
Cari & apoplexiæ differentia. 324
Carus, catalepſis, comata ſub finem morborum incidunt. 37. 241.
Caſſia catalepticam quid affert. 37
Catarrhus acrius non conferunt evacuationes Hippocrati. 425
Catarrhi curatio. 3. & 36
Catarrhi maligni quod agant. 421
Catarrhis non quadrant medicamenta fortia. 413

Catarrhi ut curandi. 413
Catarrhorum origo explicat. & cute, 413
Catarrhorum ſiticoſorum curatio, 85
Catarrhoſis balnea quadrant & quando, 431
Catarrhoſis ratione conveniant. 424
Catarrhoſis petuleota conferunt. 425
Catarrhoſi ſæpi egent & horrent 433
Cathol cur detur ſi humor ſuam pec-
cat. 406
Cauſæ procatarcticæ quid egtot. 162
Cauſarum præterritarum conſideratio. 418
Cauſa an habet junctam partium externarum
refrigerationem, 441
Cauſus duplex 431
Cerebrum afficitur et organum, & ut con.
266
Cerebri catarrhoſa diſpoſitio explicatur abunde.
423
Cerebri oppreſſio an delirii cauſa. 241
Cerebrum læditur puncto nervo, 237
Cerebrum hydropis auctor. 99
Cerebrum auctor fluxionum. 52. 62
Choleræ ſiccæ balneum, 228
Clyſtires validi initio colicæ noxii 234
Colica in Iliacam degenerans, ibid.
Colica mortalis ſecundum Arnaldum 234
Colica curatio, 53. 216
Colici doloris explicatio. 213
Colicos dolores ſedans. 293
Colici & nephritici doloris differentiæ. 65
Colicus dolor an ſitu percipiatur 210, &
213
Colicus dolor falſo exiſtimatus, ut curetur
& quid ſit, 8
Coloris mutatio unde 286
Coma & Carus in vigore morborum, 313
Coma ſabriuſo comm eur. 413
Cometis in febre curatio, 27
Comatis explicatio, 164
Conceptum juvens. ibid.
Convulſionis cauſæ quæruntur, 237
Convulſionis curandæ nova ratio, 238
Convulſionis & melancholiæ cerebralis eu
eadem cauſa. 114
Convulſio ſtatim in morbum incidens quid
ſignificet 118
Cordis æſtus Cardiogmon facit ibid.
Cordis vehemens æſtus quos curetur
398 & ſeq.
Cordis & arteriarum non idem ratione motus
aliquando. 393
Cordis æſtus quid, ibid.
Cordis tremor. 392
Corpora macilenta an purganda. 395
Corpore ſicca etiam catarrhis obnoxia. 418
Corporis moles non ubique bona, 280
Corpus εὐχυμον. 428
In cruſibus ſiccata corpora non vacuantur.
104
Criticis diebus qui morbi deteriores, 150.
403.
Criticorum dierum & periodorum examen.
109
Cruda movere non oportet quomodo intelligendum.
298
Cruditas palpitationis cauſa. 395. & ante.

D

Defectionis animi examen, 332. 340
Defluxionum cauſa diſputatur 419, &
1012.
Dejectiones colliquativæ non ſemper aliquid,
104
Dejectiones cruentæ non ſunt hydropicæ.
117. 120
Dejectiones mali colori non ubique malæ, 7
Dejectiones ſinceræ quæ. 104
Deliquia animi in eryſipelate pulmonis. 518
Delirium an ab oppreſſione cerebri. 241
Dentium ſœtoris remedia 34
Deſipientia an ab inanitione. 240
Diabetes [illegible] ſuppreſſo ſuccedit, 230
Diarrhæa in cauſo cur. 406
Diæta quæ in pleurit. & perip. 236
Diatheſis in morbis manet humoribus ablatis.
374
Diatheſis morborum parens. 413
Docilis explicata ſententia de Hypochondriacis,
114
Dolore ceſſante an cauſa tollitur. 122
Dolores hypochondriorum ſanguine fluente
ceſſant, 2
Dolores non cedentes remediis, ſuſpecti
ſunt 58
Dolores vagi ſunt Hypochondriaci. 218
Dolores ventris poſt febres ut curandi, 8
Dyſent. an adſtringentia conferunt, 212
Dorſi dolores unde. 419
Dyſenteriæ cujus cauſa. 51
Dyſenteriæ αἱματώδης quid. 209
Dyſenteria duplex Hippoc. ibid.
Dyſenteriæ examen, 209
Dyſenteriæ explicatio ex 2. Prorrh. 215
Dyſenteria multis gravidis an mala. 236
Dyſenteriæ remedia. 30
Dyſenteriæ remedia, ibid.
Dyſenteriæ ſuppreſſæ quid unde. 206
Dyſenteriæ ut inappetentia ſuccedit. 207
Dyſenteriæ ut ſplenicis confert, 207
Dyſpnœa an vitio renum. 371
Dyſpnœa remedia. 366

E

E

Epilepſiæ cauſa Galeno 228
Epilepſiæ examen longum. 156
Epilepſia prægnantibus familiaris. 221
Epilepſiæ remedia, 262
Epilepticus cur intercutanea læditur, 114
Eraſiſt. de hydrope opinio 128
Eryſipelas pulmonis an ſit. 55. 398
Eryſipelatis pulmonum cauſæ, 57, & 518
Exanthematum examen, 253
Exacerbationis cauſa explicatur, 135, & 159

F

FAcultates animales an ratio habenda in acuti 189
De Facultatibus examen, 165
Fames quid juvet. 484
Febres an ſint magnæ in interna inflammatione. 241 114
Febres catarrhoſæ quid afferant, 47
Febres cur non omnes epialæ aut horrificæ 405
Febres hecticæ peſtilens ut oriatur. 14
Febres intermittentes deſinunt in doloreſcoliciis ſimilis, 9
Febres lentæ ut oriantur, 21, & 24
Febres malignæ aliquando non ſitim magnam habent 29
Febre hydropi juncta quid agendum. 45
Febre quartana ceſſante homo ſit ... 241
Febres horrificæ quæ. 481
Febres continuæ habent rigorem & rigorem, intermittentes non, & cur. 406
Febres cum vertigine 423
Febres quæ in vigore coma habent, 324
Febres quartanæ blande tractandæ. 202
Febres ſine ratione deſinentes ſuſpectæ. 116
In febribus tertianis an paroxyſmus evaneſcens tutus. 129
Febribus in phlegmaticis cor & arteriæ non habent eundem motum ſemper. 393
Febribus quibus ſomnus non proſicit. 393
Feb quot., quotid. & tritææ longa diſputatio, 378, & ſequent.
Febribus in putrid aut os non ſcatet. 128
Febribus continuis cur fluor alvi junctus. 466
Febres ſumma aliquando augentur 414.
Febricitantes multi caleſcunt & rigent ſeu ſimul. 191
Febris hectica an perpetua refrigeſcat a ribu. 12
Febris an hypoſarcidino vincere debet. 45
Febris deſinunt in ſoporoſis affectus, 240
Febris an valvulam ſedat 25
Febris ſingultiens quæ. 48
Febris quotidiana ut tractanda, quum aliud febris, aliud materia ſuadet, 45
Febris ſenilis vana 177
Febris cur quoſdam non adoritur. 178
Febris tertiana an phlebotomiam cito requirit, 154
Febris ardens in peripneumonia abit 429
Febris hecticæ patris examen, 135
Febris quando coma jungitur, 414
Febris ſemitertiana, 481
Febris συνεχής 481
Febris quartana quum primo pechrudit, quid ſignificet, 282
Febris Hypochondriis inflammatis quæ, 418
Febris an ſequitur rigorem, 484
Febris hecticæ pulſus 124
Febris an ſit in hypochondriacis. 114
Febrium an periodi ad criticos dies bene comparantur, 129
Febrium a pituita conſideratio, 438
Febrium periodi explicantur 129
Febrium quartanarum focus, cauſa. 282
Febrium malignarum typus, 19
Febrium epialarum natura, 248 251
Febrium partus terrifica ſymptomata 428
Febrium eſſentialium & ſymptomaticarum cauſæ. 324
Fernelii opinio de hydrope explosa. 128
Flatus choleram morbum facit. 222
Fluor alvi hydropico malus 45
Fluoris alvi remedia 32
Fluor alvi nude, multiplex, 15, & 16
Fluor ... cur malus. 169
Fluor alvi cum calleat tumorem malus, 169
Fluorum alvi examen, 226
Fluor a curſu & ab inſtam, cauſam. 229
Fluori alvi ſyrupus conveniens. 253
Fluor dyſentericus an in gravida ſiſtendus, 23
Fluoris in tabidis curatio, 40
Fluor longus alvi non citra caput. 16, & 129
Fluor nocturnus quid indicet. 16
Fluoris meſenterici & hepatici diſtinctio, 189
Fluor muliebris, 231, 291
Fortem a dentibus remedia. 34
Fortuna poteſt in medicina. 373
Fœtor oris 125
Frigus partium externarum fugax quid. 250
Frigus privativum & poſitivum. 250

G

GAleni opinio de morbo complicatis. 131
Galeni opinio de phlebotomia in tertiana, male intellecta. 154

Ga-

Galen. reprehendit Eraſiſtratum qui omnem morbum ulcus & tumorem poſuit & non reprehendit Hippocratem. 119
Galenus ſui obitus in cauſa hydropici. ibid.
Guajaci decoctum valet etiam in lapidis curatione. 96
Guajaci decoctum contulit in dolore capitis diuturno etiam a lue non orto. 59
Gualtiorum reprehenſio. 238

H

HEpar non deſinit male habere, etſi nil ſonis appareat. 43
Hepar tenditur dulci vino. 408
Hepatis intemperati notæ. 156
Hepatis regionis dolor curatur. 340
Hepatis gibbum inter partes ſuperiores. 204
Hepatis remedium opt. 107
Hippocrates veteres reprehendit de qualitatibus. 238
Horrorum frequentium cauſa in febribus continuis. 63
Horror & rigor etiam in febribus continuis, in intermittentibus non. 406
Humores veneni vim acquirunt. 108
Humores ſalſi & nitroſi qui. 422
Humoribus pene omnibus evacuatis non tollitur morbus. 374
Hydromel non convenit melancholicis & μιγνυομένως. 407
Hydromelitis vires. 407
Hydrops a ſuppreſſis hæmorrhoidibus. 119
Hydropicis non ſunt cruentæ dejectiones. 118, 120
de Hydrope commentarius. 116
Hydropicus fluente alvo interit. 45. 120
Hydrope alius morbus ſuccedentis deſcriptio. 45
Hydrops corporibus impurgatis ſuccedit. 45
Hydrops febri juncto quid agendum. 45
Hydrops ſuccedens alio morbo malus. 45
Hydrops a cerebro. 99
Hydropici an nullam cruentam evacuationem habent. 120
Hydrops oriatur an a ſcirrho. 119
Hypochondriaca an a phlogoſi. 112. 115
Hypochondriaci an febricitant. 113
Hypochondrii dolor curatur. 340
Hypochondrii dextri dolor quid notet. 23
Hypochondrii dolorem mentitur dolor ſtomachi. 24
Hypochondria fruſtra tentantur. 208
Hypochondriaci facile palpitant & cur. 395. 396
Hypochondrii tegenti ratio. 414
Hypochondr. inflammatis quæ febres. 418
Hypochondrii inflammati remedium. 415
Hypochondriis inflammatis quid agendum. 414
Hypochond. morbi ut detegendi. 205
de Hypochondrii obſervationem. 415
Hypochondrium palpitans quid. 380
Hypochondrium quale debet eſſe. 21
Hypochondriaci quid. 112
Hypochondrii ſani notæ. 202
Hypochondrii tumoris examen. 21
Hypochondrii tumores arte curandi. 22
Hypochondriaci vagi dolores. 115
Hypoſarcidios morbus eſt interimens Hippocrati. 46
Hypoſtaſis quomodo fiat initio febrium acutarum docet Gal. 191
Hyſtericæ affectionis remedia. 193
Hyſtericæ affectionis remedium. 437

I

ICterici an abundent flatibus & cur. 377. 395.
Icterus duplex. 377. 395
Iliaca ſuccedit colicæ. 134
Inæqualitatis in febribus cauſa. 404
Inappetentia dyſenteriæ ſuccedens. 107
Inappetentiæ examen. 107
Inappetentia ſumma quid. 338
Inedia cauſa cui ſingultum non affert. 242
Inflammatio Hypochondrii ut eſt tractanda. 414
Intemperies calida appetentiam dejicit. 107
Inteſtinorum dolor an major aut minor prout vel craſſa, vel tenuia laborant. 110
Inteſtinorum dolor ſitu non percipitur. 110
Iſchiadis remedia. 364

L

LAc aſininum, calculoſis confert. 4
Lacte aſinino tuto utimur. 15
Lactis examen. 183
Lapidem in rene arguit ſpinæ inflexæ difficilis & lumborum dolor. 419
Laſſitudinum conſideratio. 152. 418
Lateris dolores aliquando Hypochondriaci. 112
Lateris doloris inter morbos ratio eſt habenda in morbis. 302
Lateris dolor non negligendus licet non ſit pleuritis. 362
Lateris dolores pleuritin mentientes. 363
Lienteria an inteſtinis aut ventriculo ſit læſo. 107
Leipothymia an in peripneumoniis frequens. 55. 392
Leipothymiæ examen. 337. 340

Lei-

Lipothymia quæ purgationem poſtulat, quæ non. 340
Lethargus a pulmone. 248
Lienoſi in dyſenteria juvantur. 107
Lixivium pro capite. 12
Lochiorum ſuppreſſio hydropis auctor. 25
Lochiorum ſuppreſſio quid. 45
Lues venereæ remedia. 357
Lumborum dolores explicantur. 419
Luna ad epilep. facit. 122

M

MAcilenta corpora non ſunt medicamentis agitanda. 3, 45. 190
Macilenta corpora ut ſunt purganda. ibid.
Madere an conferat. 247
Maniæ ſyrupus conveniens. 115
Mania epilepſiam ſolvit. 99
Medica ars a calumniis vindicatur. 373
Medici cur falſo debent ſupponere. 106
Medicorum error qui & diebus criticis, & incoctis humores purgant. 102
Medicamenta levia ſub finem morborum efficacia. 191
Medicamenta hypnotica quotis danda 287
Medicamenta valida diarrœa habentibus vetenti. 316
Medicamenta valida tabeſcentibus nocua. 5
Medicamenta valida initiis morborum non danda. 191
Medicamenta in paroxyſmo arthritico nocent. 377
Medicamenta valida non danda iis quibus alvus adſtricta & ambuſta. 190
Medicamenta valida non conveniunt catarrhoſis. 413
Medicamentis aſſueſcere malum. 178
Medicamentorum exhibendorum ratio. 190
Medicamentum inutile malum affert. 242
Melancholiæ cereb. & epilepſiam cauſa eadem. 114
Melancholici & epileptici cur delirant. 114
Melancholica corpora non valide purganda. 14
Melancholia Hypochondriaca. 13
Melancholicis ut phlebotomia adminiſtrāda. 157
Melancholici qui ſani. 178
Mel ut nocet. 408
Menſes moventia. 293
Mens qui ægrotet. 168
Menſtruum provocans. 293
Meſenterii inflammatio alvi fluxus cauſa. 205
Meſenterii morboſa affectio quæ, 204, &c.
Motus cauſa palpitationis. 395
Morbi compoſiti explicatio propoſito oculo. 132
Morbi maligni ſunt deteriores diebus criticis 252
Morbi maligni habent potius ἐρχομενα quam πέψεων. 252
Morbus malignis ſomnus nocet. 415
Morbi qui ſunt deteriores diebus criticis. 250, 404
Morbi ſi ab uno humore, cur datur medicamentum varios humores purgans. 404
Morbi coctio & præparatio quæ. 102
Morbi commixti qui. 203
Morbi initio ſi terrifica ſymptomata ut curandi. 179, & 201.
Morbi in orgaſmo ut curandi. 102
Morbi eadē hora repetentes valide tractandi. 102
Morbi acuti unde, longi unde. 400
Morbi acuti cum alvo lubrica. 406
Morbi cur neceſſario aliqui longi. 366
Morbi melancholici an leniter agitandi. 102
Morbi quando blande tractandi. 102
Morbi manent humoribus etiam vacuatis. 362
Morbis incognitis ut medicamenta adhibenda. 281
Morbi incipientes, cum terrifica ſymptomata unde. 108, 110
Morborum initio cur terrifica ſymptomata. 149
Morborum implicitorum examen. 249
Morborum ſimpl. compoſit. & complex. differentia. 130. 133
Morborum generatio non eſt ut adortio. 17
Morborum cognoſcendorum examen. 116, 149
Morbus iteri ſuccedens malus. 45
Morbus longus aut brevis unde. 7
Morbus ſiccus quid. 136
Morboſi ſi deſinunt eſſe morboſi non eſt tutum. 407
Morbus omnis an alcus. 118
Morbi a ſuppreſſione ſolemni ut tractandi 46
Motus contra naturam 4. ſpecies. 396
Mulieres bilioſæ non ferunt phlebotomiam. 337
Mulieres gravidæ a cholera morbo pereunt. 24
Mulieres partu odio epilepticæ. 121
Mulieres decipiuntur in ſenſu frigoris in capite. 423
Mulieri gravidæ an fluxus alvi nocet. 236
Mulieres quædā prægnantes melius habent. 212
Mulieres cur capite dolent migri. 212
Mulieri enixæ ſi latus doleat an ſecanda vena quum non lochii? 26
Mulieri gravidæ an dyſenteria mortis. 236
Mulſæ dotum obſervatio, vide Hydromel.

N

NEphritica remedia, 5, 18. 95, 96. 197, 198

O

OBſtructio ne multum refrigerentur impedit 7, 18
Obſtructio vehemens febrium ſymptomaticarum cauſa. 384

Oculorum remedia in metu cæcitatis, 33. 34
Oculis pulverulentum quid ſit. 412
Omoplatarum dolores unde, non enim a catarrho ut creditur. 402
Oris fœtoris examen, 125. & ſeq.

P

Palpitationis cauſa vera. 394
Palpitationis cauſæ veræ explicantur 396
Palpitationi confert Phlebotomia dextra aliquando, ſiniſtra alias, & cur 395
Palpitationi cordis an phlebotomia conveniat ad hypothymiam 393
In Palpitatione cordis prudenter agendum. 393
Palpitatio contingit loco hæmorrhagiæ in juvenibus, & menſtruorum in virginibus. 393
Palpitationis flatus unde non quia cauſa. 393
Palpitationis remedia. 396
Palpitationi obnoxii βραχύπνοι, & inter medendum moriuntur. ibid.
Paroxyſmi ſymptomata terrifica habent initio. 67
Paroxyſmi fruſtra abeuntes ſuſpecti. 108
Partes corporis quæ ſuperiores quæ inferiores. 123
Partium naturarum mutationes ad cal. & frig. periculoſæ 405
Peripneumonia an dextra an ſiniſtra. 56
Peripneumonia an a bile, an a phlegmate. 54
Peripneumonia an exactam quærit diætam 136
Peripneumonia lethargi ſpeciem induens 418
Peripneumonia pleuritidi ſuccedens an deterior, 57
In Peripneumonia an phlebotomia celebranda 56
de Peripneumonia multa. 55
Phlebotomia an celebranda in tertiana. 154
Phlebotomia ex brachio ſiniſtro in peripneumonia 56
Phlebotomia ad ventoſitatem quando. 394
Phlebotomia ad hypothymiam in palpitatione cordis quando. 324
Phlebotomia an celebranda ſanguine inſignitur mutato. 156
Phlebotomia in magnis doloribus ſtatim uſurpanda 377
Phlebotomia etiam alvo fluente. 406 417
Phlebotomia quando purgat ioni præferenda 377
Phlebotomia ex oppoſito latere an facienda 363
Phlebotomiæ ratio expenditur. 349
Phlebotomia quibusdam ſanguinis ſacilis. aliis non. 38P
Phlegmonis interna neceſſitatemus prohibet. 10
Phlegmonis nomen bifariam. 378
Phlogoſis cauſa diarrhœæ in febre 300
Phthiſici an nummatione egeant. 424
Pleuritis falſa reditate. 51
Pleuritis an exactam diætam quærit. 136
Pleuritis mentitur lateris dolor 418
Pleuritis ſine ſputo. 411
Pleuritidis conſideratio & methodus curandi 360
Pleuritidis falſæ conſideratio 368
Procatarcticarum cauſarum vis. 152. 418
Puerorum nutriendorum ratio. 434
Pulmo juvatur dulci vino. 405
Pulmonis pruritus. 413
Pulmonis morbos quando rubor genarum comitatur 411
Pulmonis inflammationis quæ ſigna 398
Pulmo febris hecticæ ſedes non eſt. 10
Pulmonum inflammationis nota, ruat to ibid.
Pulmonum remedia multa. 36
Pulmonum affectus an genarum rubore deprehenditur. 54
Pulmonis natura, nutritio, victus ratio in ejus morbis tenenda. 136 137
Pulſus intermittentis etiam vena ſecta. 249
Pulſus conſideratio in febribus. 180. 181
Pulſus non idem aliquando cordis & arteriarum. 393
Pulſus inæqualitas ob affectum ſtomachi 249
Pulſus intermiſſio ſenibus & pueris minus formidabilis 248
Pulſus ſenſum terrificus aliquando, ſed fruſtra 148
Pulſus in utero. 381
Pulſus palpitantis cauſa. 393
Pulſuum intermiſſio an mala. 247
Pulſus in Hypochondrio ſiniſtro. 381
Pulſus gravidarum qualis 83
Pulſus intermittens, & deficiens quid 12
Pulſuum intermiſſio an mala 247
Pulſus inæqualitas unde 248 253
Pulſuum differentiæ 250
Purgatio inſtituenda duabus partibus, 102
Purgatio refecatis incommoda 104
Puris excretio an deleteria 331
Puſtularum eruptio quid ſignificet, 226

Q

Q Ualitates primæ an ſimitatis cauſæ. 138
Quartana ab aduſto humore qualis 42
Quartana deſinens cito fecit hominem cataleptic
um 378
Quartana deſinit ſucco in uni amaro pus abſceſſu, 376
Quartanæ cura. 69
Quartanæ cur longæ 376
Quartanis in febribus ſudor inutilis. 44

R

R Enibus affectis cur diapnoea. 123
Renum affectus hereditarii. 5
Renum morbi ex Hippocrate. 419

Reſpi-

Google

Reſpiratio difficilis quibus curatur. 10
Reſpiratio magna deſinens ad βραχύπνοιαν. 250, 403
Rheum idem acet & refrigerat. 423
Rigorem an ſequatur febris. 423
Rigor initio febrium malignitatis eſt ſignum in continuis præſertim. 406
Rigoris frequentis in continuis febribus cauſa. 399, 403
Rigores frequentes unde. 291
Rigoris frequens ſenſus quid ſignificet. 144
Rondeletius de febre in hypochondriacis. 114
Rondeletii error de phlebotomia in tertiana. 155
Rubei facti ſiunt melancholici. 126
Rubei ſiunt melancholici. 278
Ructuoſus morbus quid. 51

S

SAlivatio multa Hypochondriis adeſt. 2. 112
Sanguineorum quidam ferunt phlebotomiam alii non. 278
Sanguinis excretio per os quid. 172
Sanguinis inſignis mutatio diſſuadet phlebotomiam. 157
Sanguinis extra vaſa an ſuppuret. 383
Scaligeri opinio de phlebotomia oppoſiti lateris in pleuritide. 304
Sectio venæ & purgatio non acceleranda in morbis autumni & hiemis. 291
Seri maligni vis. 412
Sicca pleuritis. 411
Siccitas facultatem retentricem firmat. 165, 290
Siccitas cordis dyſpnœam facit. 13
Siccus morbus quid. 136
Singultus a preſſu coſtæ. 48
Singultus cur non ſit in tenellis. 242
Singultus a tumore & preſſu hepatis. 358
Singultus ab inflammatione ventriculi cerebri & meningum. 239
Singultiens febris quæ. 47
Singultus in febre qualis. 48
Singultus in febribus ſenum herniis laborantium. 48, 137
Sitis remedia. 253
Somniferorum medicamentorum ratio & uſus. 289
Somni incommoda in febribus. 413, 419
Somni explicatio longa. 289
de Somno locus Hippoc. præclar. ibid.
Somnus cur nocet & non. 413
Somnus quid ſint. 413
Somnus immodicus quid faciat. 288
Somnus an a ſola refrigeratione. 287
Soporoſi affectus uſu caſſiæ & ſimilium. 22
Soporifera an in febribus ardentibus, & calidis affectis crebro conferant, & quando. 181, 292
Spumæ difficile ſuſpectu catarrhum non diſſignat, ſed aliquando calculum. 419
Spirituum interceptio quid. 416
Spondylorum cervicis affectio ad manus pertinet. 419
Spumæ nigræ unde. 207
Spumoſæ dejectiones unde. 202
Sputatio multa quid ſignificet. 52, 112
Sputum ſingultus curator. 38
Sputa ſalſuginoſa quid ſignificant. 425
Sternutamenti cauſa. 238
Strangulatio cur volvulum affert. 79
Sudor in quartanarum finis quare. 42
Sudor initio morborum quid. 210
Sudor multus ex fotione quid. 210
Sudor particularis an malus. 110
Suffitus in catarrhis non probantur. 2
Suppreſſio ſanguinis inveterata, & recens an idem indicet ad phlebotomiam. 45
Symptomata terrifica initio morborum. 124
Synceræ dejectiones quæ. 107

T

TAbes an morbus hereditarius & contagioſus. 35, 36
Tabes dorſalis. 422
Tabeſcentis curatio. 3, 37
Tabeſcentis fluoris alvi curatio. 40
Tabidi & hectici cur non ſingultiunt. 385
Tabidorum oculus pulverulentus. 428
Tabis cauſa. 422
Temperies ſi una, cur tot actiones. 165
Thermautorum arreptio. 152, 389
Thoracis remedia. 35, & ſequ.
Tibiarum dolores ſedantur. 340
Tremor cordis. 394
Tuſſis initio paroxyſmorum. 47
Tuſſis remedia multa. 76
Tuſſis ſplenetica propria, & male a catarrho eſſe putatur. 43
Tuſſis ut fiat. 36
Tympanites unde. 395

V

VAriatio an phthiſicis conveniat. 434
Venæ arterioſæ examen, &c. 147
Vermium ut in nobis generetur. 30
Venter ambuſtus, venter ardens, & ſiccus. 26, 190
Ventriculi an melanch. Hypochondriacæ ſedes. 112
Ventriculi confirmandi ratio. 366
Ventriculo conferentes pilulæ. 3
Ventriculi morbi explicantur. 50, 108
Ventriculi oppreſſio ab hepate an ſingultus cauſa. 241
Ventriculi ſideratio unde. 154
Ventris dolores ex ſitu non parent. 210, 212
Ventris dolorum ſedativum. 20
Ventris elevatio alvo fluente mala. 128

Ven-

Vermes alvum fluidam faciant; 16
de Vermibus multa. 60. 61
Vertigo in febribus. 438
Veterum error de bono habitu. 282
Victus rationis in morbis acutis examen. 136
Vigiliæ cur fiant, & in quibus 289
Vigiliæ immodicæ quid faciant. 288
Vini dulcis dotes. 428
Vinum dulce pulmoni confert, non hepati. 408
Vinum in febre an dandum. 45
Virgines decolores palpitant. 395
Viſus imbecilli cura. 370
Volvulus an febre ſedatur. 64
In volvulo an vomitus peſſimus 63
in Volvulo clyſteres Hippocrates. dat novo modo. 66.
Volvulo liberatur mali morbi accedunt Meſuæ. 65
Volvulus multiplex. 8
Volvulus multiplex. 66.
de Volvulo multa. 63
Vomere impropriam dictum. 174. 175.
Vomitionis diuturnæ cauſa. 57
Vomitus an cruentus hydropicis. 120
Vomitus commoda. 103
Vomitus & ſingultus differentia. 239
Unguentum ad lienem. 60. 293
Unguentum ad renum & ſpinæ ardorem. 293
Urinæ aqueæ in biliofo corpore quid. 107
Urinarum oleoſarum conſideratio. 258
Urinæ quum ſunt tenues, non purgandum 337. 430
Urinæ craſſæ & tenues quid agendum ſuadent 431
Urinæ craſſæ purgationem ſuadent. 430
de Urinæ coctis ad bonum apparentibus Galeni explicatio. 158
Urinæ coctis an mors ſequatur. 158
Urinæ malæ aliquando ad bonum apparent. 321
Urinæ nephriticorum rubidæ. 22
Urinæ nigræ non ſemper malæ. 5
Urinæ ſuppreſſio initio morborum unde. 179
Urinæ ſuppreſſio an ſit obſtructio uncrem. 181
Urinæ tenues ſuſpectæ. 107
Uteri carcinoma curatur. 385
Uteri fluor. 292
Utero inflammato quæ ſecunda vena. 362
Uteri pulſatio. 381
Uterinus fluor. 232
Uterini fluoris remedia. 292
Uterus an ex alto trahit. 272
Uterus an cauſa fluoris mulieribus. 272

F I N I S.

INDEX VOCUM GRÆCARUM

Memoratu dignarum quæ in hoc opere continentur: numerus paginam deſignat.

A

Ἀπεπτος καὶ ὠμὸς differunt. 288
Ἀτμῶδες πνεῦμα. ibid.
Ἄσθμα. 212.333
Ἀδρίως. ibid.
Αὐχμοὶ 217.226
Αὐχμοὶ cum humore, ſine humore. 221
Ἄχρωα. 223
Ἀπεπτον καὶ ὠμὸν, an idem quod ξηρὸν. 222
Αἱματωσις 38
Ἀσιτίαι καὶ ἀποσιτίαι differunt. 206
Ἀδιάπνευστον quid. 410
Ἀπόληψις τῆς πνεύματος. 416
Αἱμωδία, propria febr putrid. 247
Ἀφροδίσια τί. 102

B

Βήξ καὶ δυσπνοια. 412
Βραχύπνοια ſuccedens magnæ reſpirationi quid. 250 303
Βραχύπνοια unde καὶ δύσπνοια. 412

Γ

Γλίσχρα πνεύματα. 223
Γυμνάσια κόπους. 274
Γνώμη quid. 167

Δ

Διάθεσις ... parit. 230
Διάθεσις quid. 167
Διαχώρησις. 424
Διαφθορὰ quid. 375
Δύσπνοια quid. 413

E

Ἐφθὸν quid; item ... 288
Ἐκκρισις ſolvit maniam. 230.99
Ἐπίχρωσις ἰχθυώδης. 219
Ἐπαναστασις. ibid.
Ἐπί τῆς ... ibid.
Ἔλαιον fumeum generalius. 230
Ἔρευθος quid. 231
Ἐπίστασις ... 212
Ἔμφρασις quid. 19
Ἐκτρωσμὸς ibid

Εὔχροια an malum ſignum. 56 279
Ἐμέτου κατασχετικῶς. 175
Ἐπιφαίνεσθαι τί. 209
Ἐξ ἰσου quid ſignificet. 239
Ἐπισημασίαι ἄδηλοι. 410
Ἔλαιον quid. 338.& ante
Ἐκχύμωσις καὶ ἐγχύμωσις differunt. 383
verbi ..., vis. 383
Ἐπαναχρίεσθαι quid. 247
Ἐξίκμασις quid. 278
Ἐξέρυθροι cur melanch. 124

Z

H

Θ

Θερμὸν τί. 163
Θερμῶς καὶ θερμώδης vis. 411
Θερμὸν fruſtra in morbis uſurpatur. 248
Θλίψις & ἀνωμαλία in pulſibus. 249

I

Ἰσχνὸς. 223
Ἰχὼρ τί. 209

K

Καῦσος. 229
Καῦσος καὶ λειποθυμίας διαφορά. 231
Κόπος. 255
Καρδιωγμὸς ſumitur aliter apud Gal. in Aphoriſmis. 392
Κρίσεως καὶ λύσεως διαφορά. 109

Λ

Λάρυγξ. 214
Λειποψυχία. 230
Λειποθυμίαν χολῆρα λύει. 230
Λύσις quid. 229
Λύσεως καὶ κρίσεως differentia. 374

M

Μανίαν ſolvit ἔκκρισις. 230.99
Μεγαλόσπλαγχνοι qui. 407

N

Ναρκωτικὰ, an in febribus conferant. 289. 290.

Ni-

Νόσημα ξηρόν. 218 221
Νέαι συντροφαι. 259

Ξ

Ξηροὶ quid. 218
Ξηρὰ νόσος, an idem quod ὠμοὶ καὶ ἄπεπτα. 221
Ξηρὸς ὁδὸς anginam parit. 218
Ξηροφθαλμία 220
Ξηρασία. 223
Ξηρεγχύειν fictum verbum. 226

Ο

Ὀφθαλμία ξηρά. 219
Ὀφθαλμία φθινάδες. ibid.
Ὀφθαλμία ὑγρά. ibid.
Ὀφθαλμία ῥοώδης. 217
Ὀφθαλμία ξηρὰ bifariam. 219
Ὀξυρεγμία in fluoribus alvi. 16

Π

Περίψυξις ἐξέρυθρη. 206 209
Πλαδῶντα. 221
τὰ Πολλά τι. 361
Πρόφασις quid. 160
Περιψυγμὸς nomen ad quod febres intermittentes pertinet. 400
Παιδὶ χρέσει. 238
Παχυνουσεχηδ. 380
Παλαιὰ καὶ πρώϊμα, differentia. 397

Ρ

Ῥόος γυναικεῖος. 16 231.271 337
Ῥευματικὴ διάθεσις 202
Ῥέουσα. 368
Ῥῷ γυναικείῳ balnea. 425

Σ

Σταλακτά. 223
Συνάγχη, Συναγχικὸν πάθημα. 217 225.
Συνάγχαι χυνάγχοι. 218
περὶ Συνάγχης. 217.218.219
Συμπτώματα μετὰ περιστάσεως quid. 54
Συναντροφαδῶνες quid. 124
Σπαστικὰ quid 407
Σπασμοῦ & κινήσεως causa. 413
Σφάκελος quid. 385
Συστροφὴ ad Hypochondrium 415
Σφυγμοῦ nomen quid Hippocr. 380
Σύντηξις 424
Σῶμα κινέεσθαι corpus quid sit. 337

Τ

Τελευτᾶν τι. 106 164
Τύφος species. 248

Υ

Ὑπεροπτανόσθαι. 288
Ὑστερικὰ quando conferant. 31.288. 289
Ὑγραίνεσθαι. 221
Ὑγρόν. 222
Ὑποβορβορύζειν ἐν ξηρῇ 218

Φ

Φάρυγξ 214
Φθινώδης ὀφθαλμία, vide ὀφθαλμία.
Φθινὰς ὀφθαλμία. 221
Φθίσις ἀπαθέσι τι. 167
Φθίσει τι. 159

Χ

Χολὴ humida & ſicca. 212
Χολέρα ἀπευσίαι λυει. 228 229 230

Ψ

Ψωροφθαλμία. 221

F I N I S.

GRÆCARUM VOCUM,
QUÆ IN HOC
SECUNDO TOMO
GULIELMI
BALLONII

inter legendum, lectorem linguæ Græce imperitum morari poſſunt, interpretatio Latina.

Μία ἀρχὰ πάντων. Timæus Locrus de Anima Mundi.

VENETIIS,
Apud Angelum Jeremiam,
Via Mercatoria ſub ſigno Minervæ.

MDCCXXXV.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Digitized by Google

CLARISSIMO VIRO
D. WILLHELMO MOOR
M. D.

Socio Berolinenſi, Auguſtæ Kauracorum Practico feliciſſimo, Græcarum litterarum Groningæ in Batavis Emerito Profeſſori.

A. M. Zanini M. D. Veronenſis.

Εὐδαιμονεῖν πράττειν.

LIBUIT, VVILLHELME Præſtantiſſime, ſæpius tecum per litteras colloqui, & initæ Amicitiæ Sacra excolere, ex quo Te peregre proficiſcentem Tragurii in Illyrici primum conſpicatus, medullitus obſervare, ac diligere cœpi, & exacto triennio Venetiis auſpicatiſſimo, & inſperato occurſu propius intueri Ipſemet potui. Statim Te veluti in ſinu fovere plurium dierum intervallo non deſiti, uſque ad felicitatis invidiam totus delibutus. O qui complexus, & gaudia quanta fuerunt! Vel in media fora oculos tuos diſſuaviari non veritus, individuus comes lateri tuo hærebam. Ab ore loquentis pendebam conticeſcens, intentuſque. Quanta litterarum græcarum ex tempore Ubertas! Quanta elocutionis granditas? Quanta in eruendis Vetuſtiſſimorum ſenſibus ſagacitas, & profunditas? Q. Calabri Παραλειπόμενα *tuis notis illuſtrata, & nitidiſſimis formis Coloniæ Allobrogum poſteritati tradita, merum, & totum Euſtathium ſapiunt, Te interpretem, Te enarratorem ſapientiſſimum univerſo Orbi litterario promulgant. Coluthus inter Veteres vetuſtiſſimus* Περὶ Ἑλένης ἁρπαγῆς *propediem, beatiſſimum tuum judicium expectat. De MORBIS Uratiſlaviæ, ut ad Medica tranſeam, & Te ad alterius ſubſellii conatus pertraham, opus a CHRISTIANO HELVICH inchoatum, a Te vero ad umbilicum perductum, extremam limam opperitur, ſed adhuc in ſcriniis occulitur. Dii boni quam pretioſa merces! DE INSI AU-*

RATIONE MEDICINÆ, DE PRESSURIS HUMANI CORPORIS Bartholomæi Mosi toto Orbe Clariſſimi; gentilis, & contribulis tui, ad Sorani Epheſii amuſſim, & ad ſæculi Emunctiores nares exantlatis laboribus, quot labores addidiſti, nocturnaſque lucubrationes, & diurnas? Quibus bonis Univerſi inhiamus, nondum fruimur. Hippocrates, qui in profundiſſimis vocum involucris, totus interdum in verbis deliteſcit, tuas ſuppetias præſtolatus. Habet præ manibus ſalebroſas illas PRÆNOTIONES COACAS, *quæ hactenus Jonſtonum, Foeſium, Hollerium, Deſiderium Jacotium, Gregorium Horſtium pro Magiſtris non adeo felici fato ſubierunt.* LUDOVICUS DURETUS *immeritiſſimè Tantus. Habet ſummus ille Vir, inquit Caſpar Hoffmannus XI.* DE USU PARTIUM *3. ut in illa affectata grandiloquentia involv... ſe, non aliter quam Sepia atramento ſuo. Adhuc in tenebris ſumus, adhuc ex Verulomio noſtri palpamus. Agedum prælibemus nonnulla* IN PRENOTIONIBUS, *Amiciſſime VVilhelme in ſpecimen veritatis, quantum fert anguſtia brevitatis Epiſtolæ, tanquam* DIPNOSOPHISTARUM *menſis diſcumbentes, aut ſubtus foco hiemali bruma admoti.* Qui ex doloribus aphoni fiunt, crudeliter moriuntur Οἱ ἐκ πόνων ἄφωνοι γινόμενοι, δυσθάνατοι.

Quis non attonitus obſtupeſcat, ſi quis Aphoniam interdum pro immenſa vociferatione interpretetur; & Aphonos immensè vociferantes, clamantes, ejulantes? Hanc ſignificationem ÆMILIUS PORTUS CRETENSIS *pro aris, & focis tuetur* Ἄλφα *Elementum in principio dictionis, multoties negare, multoties* Ἐπιτατικῶς *augere, & intendere ipſi Impuberes ſciunt litterulis græcis imbuti, & ſi qui nondum aere lavantur.* Ὕλη ἄξυλος *apud Homerum Silva nemoroſa.* Πέλαγος Ἄχανές. *Pelagus immenſum.* ἌΒΙΟΣ *apud Antiphontem,* DIVES, *&* πολύς Βίος κεκτημένος *Nilus apud Nazianzenum* Ἄσταχυς, *&* καρποφόρος SPICIFER, *& fructiferus* περὶ προσφυχεῖς *in fine. Accidit ex eventu Teſtimonium. Vehementia doloris facientis vociferare in Pleuriticis, omnino exitialis, ex Eben Syna, & ſuppuratoria; ex verſione Antonii Deuſingii, & Vopiſci Fortunati Plempii Lovanienſis. Teſtor Deum in animam meam, inquit Valeſcus de Taranta, ferè omnes Pleuriticos clamantes, vociferantes, exilientes, ejulantes miſerabiliter oppetiiſſe; Pleroſque ad inertas redactos.* VOX *in rigoribus exitialis ex eodem Hippocrate in Coacis. Quæ tanti Myſterii Sacra neſcivere Interpretes, & pro* VOX *non* VOX *infeliciter commutarunt. Deſiderio Jacotio ſubiraſcor. Datur quædam ſpecies clamoſa, & per-*

terebrantis

Digitized by Google

terebrantis Pleuritidis. Telum vocat Q. Serenus: VOX acuta plorantium ſimilis Κλαυθμώδης *omnino exitialis, & ſpaſmodica in acutis. Vociferari, ululare, ejulare* Βοᾶν *in poſteram diem mortem ſignificat, præſertim ſi contumax, & perenne ſilentium a principio in vociferationem inopinatam eruperit. Videndus Johannes Jacobus VVepferus de Voce ſtentorea. Silentes, exclamantes in malignis veluti attoniti, & in ictu oculi rapiuntur. Quod tanquam THESMOPHORIUM, & Eleuſinium Sacrum cuſtodivere Patres.* Δυσθάνατοι *ægre morientes, crudeliter morientes, mori contumaces, inextricabiles ex Theodoro Gaza. apud Teophraſtum 3. de Plantis* κοκκυμηλέα δισώλεθρος. Ἀναφέροντες *ſubſingultuoſi moriuntur.* Ἀναφέρειν *apud Galenum in exegeſi de linguis eſt ſubſingultare, & ſpiritu faucibus eliſo reſpirare.* Καταφέροντες *deſicentes moriuntur.* Ὑποφέροντες *titubantes, erecti* Ὀρθοσάδην *moriuntur.* Προσφέροντες, μικρὰ προσενεγκάμενοι *comedentes moriuntur, ut nonnulli Tabidorum in prima cibi ſumtione animam exhalant, Adſtantibus nihil tale cogitantibus.*

His veluti ἐν παρέργῳ *obſervatis, ad alia properemus. Quibus* ex ſtranguria Ileos ſupervenerit, in ſeptem diebus pereunt, niſi febre ſuperveniente ſatis urina fluxerit Ὁκόσοισιν ἐκ ϛραγγουρίης εἰλεὸς ἐπιγίνεται, ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται, ἢν μὴ πυρετοῦ ἐπιγενομένου ἅλις τὸ οὖρον ῥυῇ. Nullum, inquit Galenus in vita mea obſervavi ſtranguriosum, Ileoſum obiiſſe. Melius eſt itaque ſi fateamur, nos ignorare, quæ dixerit Hippocrates. *Quot ambages, quot verborum circuitiones, & tortuoſitates in tanta claritate! Leonardus Fuchſius audacior, ſed infelicior Athleta. Tanta eſt humani ingenii tenuitas, ut quæ etiam notiſſima ſunt, ignoremus. A duobus millibus annorum tam conſpicuum ſenſum latuiſſe. Quid clarius, quid expeditius, ſi Ileum pro occluſione, & Iſchuria interpretemur? Ileum Sepimentum appellat Salmacbus apud Cælium Aurelianum. ILEOS hoc in loco obſignatio, interclusio, ſepes eſt, iſchuria eſt non ILEOS vulgi, aut Iliaca paſſio communis.* Εἰλεῖσθαι *eſt conſtringi, coanguſtari, convolvi, pæne inſolubili periſyſtole tamquam vinculis conſtrictis inteſtinis; gaſtrica lymphæ ſecretoriis oſcillis obſignatis a craſſioribus, & amurcoſis ſucci, quibus a calore febrili ſolutis, & excretis, decretoria perirhœa ſuccedente, inſperata ſalus contingit, urinis multis vitreis, acervatim, de repente, erumpentibus. Quid frequentius obſervant Clinici quam ſtillicidium urinæ in iſchuriam tranſire? Quæ morborum epigeneſis adeo Practicos terrefacit. Res eſt miraculo ſimilis, Galenum atticiſſimum atticiſſima*

Google

Pag. 4. In Affectibus Ῥευματικοῖς Reumaticis.
5. Urinæ Ταραχώδεις Perturbatæ.
9. Τριταιοφυέως In modum Tertianæ Febris.
10. Ξυνάθροισμὸς Concervatio.
11. Χλώρασμα λαμπρόν Viriditas ſplendida.
Μαρασμώδεις Maraſmodes.
Ἕξις Habitus.
13. Ἄπνουν ἀπνοον ſine reſpiratione, exanime.
15. Διέξοδος ταχεῖα Cita alvus.
16. Ὀξυρεγμίαι Ructus acidus.
Ῥόοι γυναικεῖοι Fluxus muliebris.
17. Περὶ παθῶν De paſſionibus.
18. Ἀκινησία, λειποθυμία Immobilitas, Leipothymia.
Ἀφαίρεσις & ἔκλειψις Detruncatio, & defectus.
Ἐφιδρώσεις Sudatiuncula.
19. Ἔκρυσις Effluxio.
ἐκτρωσμὸς Abortus.
23. Ὑπόχλωρα Subviridia.
Διαφθορὴ Corruptio.
25. Ἀνατροφὴ per ἐπίκρασιν Commutritio per epicraſin.
Περὶ τροφῆς De alimento.
26. Ὑποσαρκίδιος Hypoſarcidios.
27. Ῥέγχος Stertor.
41. Πνευματώδης Spiritoſus, anheloſus.
46. Περὶ παθῶν De paſſionibus.
Μυξώδης Mucoſus.
48. Ἐπιγενόμενον ξύμπτωμα Accidens ſuperveniens.
Ἀφθῶδες Quidpiam aphthis ſimile.
51. Ὀρθοστάδην, Erecte, & ambulando.
Ἀπεψίη, Βραδυπεψίη, Δυσπεψίη Ablatio concoctionis, tarda concoctio, difficultas concoctionis.
Κλυδῶνες Fluctus.
52. Ἐρυσιπελατώδεις Eryſipelatodes.
54. Τὰ πνευματώδεα μετὰ τηκεδόνος μυξώδεα, Spiriformia cum eliquatione mucoſa, baccis caprini ſtercoris ſimilia.
Περὶ παθῶν De Paſſionibus.
56. Εὔχροιαν Bonum colorem.
58. Ἀνθ' ὧν αἱ νόσοι Pro quibus qui morbi.

Περιπλευμονίαι ἡ πλευρῖτις ἰῶνται Peripneumoniam pleuritis ſanat.
Partes Ἀναίσθητοι inſenſiles.
Ἀνιήτοις Incurabilibus.
59. Θεῖόν τι Occultum aliquid, Quidpiam Divinum.
Περιόστεον Perioſtion.
60. Τὸ πολιτικὸν καὶ ἐπιδημικόν, Quid Politicon & epademicum eſt.
Χλώρασμα λαμπρὸν Viriditas ſplendida.
6. Ἐπιδημικῶν 6. Epidemiorum.
61. Ἐκλαμψιν Eluceſcentiam.
64. Præpoſitionem Ἐκ accipit pro.
μετὰ poſt.
67. Ὅπως ἀραιὸν κακὸν ποιῇ, Perturbatio, neque perturbationem, ſive malum affert.
κακὸν Malum.
ἀραιὸν Perturbationem.
68. Διάθεσις Diatheſis.
λιθιῶντας Calculoſos.
69. Ἑτερογενές. Quod eſt alterius generis.
Puris ἐπιείκεια Bonitas, & laudabilitas.
70. Ἁλμυρώδης Halicuoſus.
71. Θερμὸν Calidum.
Πῦρ Ignis, igneitas.
Oxyporа Ἐκβρασμοὶ & Ebullientia.
Οὐρητικὰ Per urinas moventia.
ἐξατμίζον Exhalare faciens.
Ἀτμὶς Vapor.
Ἀπόρροια τῆς ὑποκειμένης οὐσίας Effluvium ſubiectæ eſſentiæ.
Ἐντελέχεια Perfectio.
Ἰσχυρῶς θερμὸν Forte calidum.
72. Ἔκλαμψιν Eluſceſcentia.
Καὶ προσέτι τῆς δυνάμιος ἀσθενοῦς ἐούσης Et præterea imbecillitate exiſtente potentiæ.
ἐμφράττονται νεφροὶ καὶ τοὺς λιθιῶντας, ὅταν Et obſtruuntur renes & calculos generant, quando &c.
σύνταξις πωρώδης Calloſa concretio.
73. τοὺς τὴν ἐσχάτην ἄγοντας ἡλικίαν, καὶ εἰς αὐτοὺς κατάγουσιν τὸν λόγον ὡς ἀπαρακμάζοντας Eos ſenex intelligit Hippocrates qui extremam partem ætatis agunt, atque in iis

 ſer-

216. καθ' ἧσσον ἢ μᾶλλον Secundum magis, & minus.
σπασμώδεις Spaſmodes.
εὔχροια Bonus color.
ὕπαρξις exiſtentia.
ἀποτυχία τῆς αἱματώσεως Fruſtratio ſanguificationis.
119. αἱματοποιητικὴ Sanguificatrix, ſive effectrix ſanguinis.
122. Luna διχότομος dimidio orbe, ſemiplena.
124. συναλδαίνεσθαι ſimul vireſcere, ſeu ſimul vitalitatem adipiſci.
καὶ ἱερὴν νοῦσον συναλδαίνεσθαι. Morbum ſacrum, ſimul roborari, & vireſcere.
126. τεχνασμὸς Conjecturam artificioſam.
130. διαφθορὰς Corruptionem.
131. ὁμογενῆ, ſive ὁμοιοειδῆ Homogenea & conſimilia.
132. κατὰ συμβεβηκὸς Secundum accidens.
135. περίψυξις ἢ ἀναθέρμανσις Perfrigeratio, & recalefactio.
136. ἐπικουρίαι Adjumenta.
137. Τρίτον τε καὶ μέγιστον ... Tertium autem, idque maximum eſt quod ſanguis a corde ad ſolum pulmonem exquiſite in illo prius elaboratus ac attenuatus.
147. ἐκ προσαγωγῆς Quod ſenſim fit aut acceſſionem paullatim creſcente, ex Budæo.
150. αἵματος πτύσις Sanguinis ſputum.
155. ὕπαρξις Exiſtentia.
πῦρ Ignis.
ἀπυρεξία Infebricitatio
158. μὴ παντάπασιν ἐπιπολαίως Nunomnino leviter
159. συντήκεσθαι Contabeſcere.
φανερὰν πρόφασιν Occaſionem manifeſtam.
διάγνωσις καὶ τῶν νοσημάτων πρόγνωσις Diagnoſis, & prognoſis morborum
συντήκεσθαι ἀντὶ τοῦ λεπτύνεσθαι Extabeſcere loco extenuari.
φθίνοντες Contabeſcentes.
ὁπωσοῦν συντετηκότες Utcumque extenuatos.
ἀδιορίστως Sine diſtinctione.

ἐν παντάπασιν ἐπιπολαίως Omnino leviter.
160. προφάσεις Occaſiones.
Febris συντηκτικὴ Colliquativa.
συντηκτικὰς Colliquativas.
ξυμπτώσιος Collapſionis.
κακοήθεια Malignitas
ἐξανθήματα Exanthemata.
κακόηθες Malignum.
ἐφίδρωσις Ephidroſis, ſudatiuncula.
161. τὰ πολλὰ ut pluſimum, ex intervallis, magna ex parte.
Ἄκρεα ταχὺ ἐπ' ἀμφότερα μεταπίπτοντα, καὶ δίψα τοιαύτη, πονηρὸν Si extremæ partes corporis in utramque partem cito tranſmutentur & ſitis ſic hujuſmodi, malo loco res eſt.
ἄκρεα μεταπίπτοντα Extremæ partes corporis ſe permutantia
δίψαν μεταπίπτουσαν Sitim, non ſitim, ſeu potius ſitiendi, & non ſitiendi viciſſitudinem.
μεταπτώσιος Permutationis.
ὁκόσοι ἀλγέοντες τι τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τοῦ πόνου μὴ αἰσθάνονται Quicumque dolentes aliqua parte corporis, ex intervallis dolorem non ſentiunt, iis mens ægrotat.
τῶν πόνων μετάπτωσίς τις Aliqua dolorum permutatio & viciſſitudo
ἀναισθησίας μετάπτωσίς τις aliqua ſentiendi viciſſitudo aliqua.
ἀναθερμαίνεσθαι Recaleſcere.
μεταβολαὶ Permutationis.
162. ἑτερογενῆ Heterogenea.
ἐκλάμπειν Emicare.
εὔσαρκοι Euſarcho, & bene carnoſo.
ἀνάλαμψιν καὶ ἐπανάκλησιν per reluſceſcentiam, & revocationem caloris.
163. τοὺς θερμοὺς καὶ θερμοκοιλίους Calidos, & ventre calidos.
Ὁκόσοισι δέρματα περιτεταμένα καρφαλέα καὶ ξηρὰ ἀνίδρωτοι τελευτῶσι Quorum cutis arida & præſicca circumtenſa eſt ii ſine ſudore moriuntur.
τὸ τελευτῆσαι Finire, mori.
τελευτῶσι Finiunt, moriuntur.
κρίνονται Judicantur
164. τελευτᾶν Finire, mori.
τελευτᾶν ἀεὶ τὸ ... Finire: ... mori.

ἀτ-

Google

κατὰ τὸ κρίνεσθαι. Loco judicari.
ἄγρυπνον. Pervigilem.
ἀδυναμίαν. Impotentiam.
μηδεμιῆς μὲν ἐούσης Nulla præeunte vaſorum inanitione.

165. πρωτοπαθεῖαν Prothopathiam, eſſentialem affectionem.
παθητικῶς Paſſive.
ποιητικῶς Active.

166. ἐντελέχεια Entelechia, perfectio.
ὑποθέστος Hypotheſtos.
κρᾶσιν Craſin.

167. ἡ γνώμη Mentis.
διάνοιαν Dianæa.
πρῶτον τὸ αἰσθητικὸν Primum ſenſorium.
ἐντελέχεια Entelechia.
γνώμης Gnomes.
ἡ γνώμη τοῦτ' ἐστὶ, ἡ διάνοια Gnomis, id eſt dianææ.
ἢν μὲν τὸ ἄρρωστημα ῥέψῃ ἐς τὸ σῶμα ἐπιληπτικοὶ γίνονται, ἢν δὲ ἐς τὴν διάνοιαν μελαγχολικοί Si vero morbus in corpus repat fiunt epileptici, ſi in animam, melancholici.
διάνοιαν Dianæam.
φύσις ἀσαφὴς Natura obſcura.
πονέοντες Laborantes.

168. φρόνησις Prudentia.
χύλωσις Chyloſis.
αἱμάτωσις Ἐmatoſis, ſanguificatio.

169. μὴ παντάπασι φαύλως Non omnino leviter.

171. σημεῖον συνεδρεῦον Signum aſſidens, concomitans.
στοχαστικὴ Conjecturalis.
ἀποδεικτικὴ Demonſtrativa.
ἐκ πιθανῶν τινῶν τεκμαίρεσθαι Probabilibus quibuſdam rationibus, atque apparentibus ſignis colligere.
ἀποδεικτικῶς & συλλογιστικῶς Demonſtrative & ſyllogiſticè.

172. ναρκη τοῦ μηροῦ κατ' ἴξιν Torpor femoris è directo, ſecundum rectitudinem.

173. ὀρθοστάδην Erectè, & ambulando.
τρωματων Vulneris.
ἢ ἄλλως λελεπτυσμένοις Vel aliter extenuatis.

174. ἐσχάτως λελεπτυσμένοι Extreme extenuati.
σωτήριος Salutaris.

ὃ δυνάμενον θεραπευθῆναι Quod capax eſt & potens curari.
ὀλιγοτροφα Quæ parum nutriunt.

175. καταχρηστικῶς Abuſivè.
ἐμέσθαι Vomere.
πτύσθαι Expuere.
ἐπικίνδυνοι Periculoſa.

182. Trepanum ἀβάπτιστον Abaptiſton, immerſabile, quod mergi non poteſt.

183. τὸ πικρὸ Amari.
τρέφει Aceto, vel cuipiam acido exiſtenti.

186. ὁκόσοι ὑβοὶ ἐξ ἄσθματος ἢ βηχὸς γίνονται πρὸ τῆς ἥβης, ἀπόλλυνται Quicumque gibbi ex aſthmate vel tuſſi fiunt ante pubertatem, moriuntur.
τὰ σχήματα Figuræ.

187. δύσπνοια Dyſpnæa.
ὁκόσοισι σπόνδυλοι ὑπὸ νοσημάτων ἕλκονται Quibus vertebræ ex morbis convelluntur ſive trahuntur.
ὑπὸ ἄσθματος Ex aſthmate.
ὑπὸ τῶν νοσημάτων Ex morbis.
τῶν φυμάτων Tuberculorum.
πρὸ τῆς ἥβης Ante pubertatem.
ἀπόλλυνται Pereunt, moriuntur.
ὁκόσοι ὑβοὶ γίνονται πρὸ τῆς ἥβης Quicumque gibbi fiunt ante pubertatem.
ταχέως Velociter.
ἀπόλλυνται Pereunt, moriuntur.
νῦν δὲ τοὺς πρὸ τῆς ἥβης ὑβωθέντας, ἐξ ἄσθματος ἢ βηχὸς ἀπόλλυσθαί φησι ταχέως. Nunc inquit Hippocrates quod qui fiunt gibbi ex aſthmate, vel tuſſi, velociter corrumpantur, *Galen. in Comment.*

188. γιγγλυμοειδῶς Cardinatim, ad modum ginglymi.
ταχέως Velociter.
τοὺς δὲ τοὺς πρὸ τῆς ἥβης, ὑβωθέντας, ante pubertatem inflexos & incurvatos.
ὑβωθέντας Inflecti & incurvari.
ὑβοὶ Gibbi.
ἀπόλλυνται Pereunt, & moriuntur.
ὅσοι παισὶν ἔτι οὖσι ῥάχις κυφοῦται, πρὶν ἢ τὸ σῶμα τελειωθῆναι ἐς αὔξησιν Quibus ad pueri aut priuſquam corpus adoleverit, ſpina in gibbum contrahitur

hitur iis corpus ad ſpinam augeri non ſolet.
ἐξ ἄσθματος ὑβοῦνται Ex aſthmate gibbum fieri.
καὶ πρὸ τῆς ἥβης ὑβοῦνται· ὑπὸ ἄσθματι ἢ βηχὶ φθείρονται θᾶσσον ταχέως Qui gibbi ex aſthmate, vel tuſſi fiunt velociter corrumpuntur.
ὑβοῦνται ἐξ ἄσθματος Ex aſthmate incurvatus & inflexos.
ὑπὸ ἄσθματι In aſthmate.
ἐξ ἄσθματος, & ὑπὸ ἄσθματι Ex aſthmate, in aſthmate.
ὑβοῦσθαι Incurvari.
ὑπὸ ἄσθματι ἢ βηχὶ In aſthmate, & tuſſi.
ὑπ' ἄσθματι In aſthmate.
φθείρεσθαι Corrumpi.
188. ὑπὸ ἄσθματι φθείρεσθαι In aſthmate corrumpi, & interire.
ὁκόσοι ὑβοὶ ἀπὸ τῆς ἥβης γίνονται, ἐξ ἄσθματος ἢ βηχὸς ταχέως ἀπόλλυνται Quicumque gibbi ex aſthmate, vel tuſſi fiunt velociter moriuntur.
κύφωσις Gibboſitas.
189. ὑβοὺς καὶ κυφοὺς αὐτοὺς ὀνομάζει ὁ Ἱπποκράτης, οὓς νῦν οἱ μὲν ἄνθρωποι προσαγορεύουσι κυρτοὺς καὶ γὰρ ὄντως ἡ ῥάχις αὐτοῖς ἐκ τοῦ ὄπισθεν γίνεται κυρτή, τοῦ μὲν ἐκ κυρτοῦ τὸ κοῖλον ἀντικειμένου λέγεται, τοῦ γὰρ ὑβοῦ τε καὶ κυφοῦ τὸ λορδόν Galenus lib. VI. Aphoriſm. 46. Hippocrates ſolet appellare ὑβοὺς καὶ κυφοὺς, quos nunc gibboſos vocant Nam revera iis ſpina a tergo gibboſa fit, & oppoſite dicitur convexo cavum, & gibboſo repandum, aut foras extuberanti, excavatum.
λόρδωσις Inclinatio ſpinæ dorſalis aut recurvatio in partem anteriorem. Lordoſis.
σκολίωσις Scolioſis, incurvatio ſpinæ in latus, aut perverſio in latus.
σεῖσις Concuſſio ſpinæ quum vertebrarum omnium tota compages concutitur.
ὄγκος Tumor.
φύματα ἄπεπτα καὶ σκληρὰ Phyma, ſive tuberculum inconcoctum, crudum, & durum.
φῦμα Phyma.
περὶ ἄρθρων De Articulis.

φύματα μεγάλα, χρόνια, ἄπεπτα, σκληρὰ Phymata magna, diuturna, inconcocta, dura.
τὸ φῦμα. Phyma, panus.
φύγεθλον Phygethlon.
ἐρυσιπελατώδεις Eryſipelatodes.
ἀποσχάσεις Apoſthmata.
καὶ ἀποστήματα Apoſtemata.
ὄγκος καὶ φῦμα Tumor & tuberculum.
φῦμα τῆς κυφώσεως Tuberculum gibboſitatis occaſio & parens.
φῦμα ἀπὸ τοῦ φυγέθλου Phyma differt a phygethlo, quod phyma cito ſuppuret, & pronaſcatur paullo tardius.
φῦμα Phyma.
190. πάρεργον Appendix perfunctorium.
κυναγχικοὶ Anginoſos.
σπονδύλους εἰς τὸ κύφος ἕλκεσθαι ὑπὸ νοσημάτων Vertebras in gibberum convelli & trahi a morbis.
191. ὄγκος Tumor.
φύγεθλον Tuberculum.
αὐτόματος ὑβοῦνται Sponte gibboſus & inclinator.
ὑπ' ἄσθματι In aſthmate.
ὑπερηβηκότας Adultos.
ἐκπυητικά Suppurantia.
φύματα κατὰ τὸν πνεύμονα Tubercula ſecundum pulmonem.
In autem ἐν τῷ πνεύμονι in pulmone.
τὸ ἀσθμαίνειν Anhelare
τὸ ἐπιγινόμενον Supervemens.
192. ταχέως Velociter.
193 κύφωσις τῆς νούσου παρεούσης κρίσιν ποιεῖ Gibber morbi præſentis criſin facit.
κρίσεως Criſeos, Judicationis.
λύσιν Lyſin, ſolutionem.
λύσεως Solutionis.
καταχρηστικὸν Abuſivum.
κυναγχικοὺς Anginoſos.
τὰς κυνάγχας Anginæ.
194. τὰ κατὰ τὸν θώρακα φύματα Tubercula, ſive phymata ſecundum thoracem.
ὅσα κατὰ συμπάθειαν γίγνεται νοσήματα, τούτων οὐδὲν λύεται ἐν τῇ ἐξ ἀρχῆς νόσῳ Quicumque per conſenſum, & communicationem fiunt morbi eorum nullus eos morbos ſolvit qui præceſſerunt.

195 ἐξεχέβρογχοι Quibus guttur protuberat.
φύματα γίνεται τὰ πολλὰ, καὶ περὶ πνεύμονα Tubercula ut plurimum ſiunt circa pulmonem
ἀνακεφαλαιώσει Per quamdam anacephalæoſin, ſive recapitulationem
τάχιον Velocius.
πρὸ τῆς ἥβης Ante pubertatem.
196 ἅμα Simul
ἐξ ἄσθματος Poſt aſthma.
κύφωσις Gibboſitas.
τοῖς πρὸ τῆς ἥβης κυφωθεῖσιν ὑπ' ἄσθματι Qui ante pubertatem fiunt gibboſi in aſthmate.
φύματα γίνεται ἅμα τῇ βηχὶ, καὶ μετὰ δύσπνοιαν Phymata fiunt ſimul cum tuſſi, & poſt difficultatem reſpirationis.
σπασμὸς ἐξ ἐλλεβόρου θανάσιμον Convulſio ex elleboro letalis eſt
ὑπὸ ἐλλεβόρου In elleboro malum.
ἐξ ἐλλεβόρου κακόν Ex elleboro malum.
200. γαστὴρ Venter.
αἱ δυσεντερίαι Dyſenteriæ, difficultatis inteſtinorum.
ἐν τῇ κοιλίῃ In ventre,
διάρροιαν Diarrhæam.
Excretiones ἐπίπονοι καὶ ταλαίπωροι Operoſas & laborioſas
θερμὴ κοιλίη Ventre calidus.
ἐπιτήδευμα Vitæ inſtitutum
αἱματώδεα Sanguinolenta.
201 αὐτομάτως καὶ συμπτωματικῶς Sponte & ſymptomatice
αὐτόματος Sponte
τὰ ῥέοντα Quæ præterfluunt
ἀθρόως Cumulatim.
συναθροισμὸν Accumulationem
202. ῥευματικὴν διάθεσιν Diatheſim Rheumaticam
δι' ὅλης οὐσίας Ex tota ſubſtantia
203. σπυραθώδη διαχωρήματα Excretio caprarum baccis ſimilis, ſpyratodes.
τῆς διαδόσεως Diſtributionis.
ἀνάδοσιν Diſtributionem.
ῥευματικὴ διάθεσις Diatheſis Rheumatica.
204. τῆς ἐνεργείας Energiæ.
206 ὑποχώρησιν ἐξέρυθρον Prærubram alvi proluviem.
τὸ διαχώρημα ὑπερπεπταμένον Excretio exaltata
ἀποσιτίαι Averſionis a cibo.
ἀποσιτία Averſio a cibo.
ἀντὶ τῆς ἀποσιτίας Loco averſionis a cibo.
ἄσιτοι Non comedens
καὶ ἀπόσιτος Averſus a cibo.
ἀπόσιτος Cibum faſtidiens.
δυσεντερίαι Difficultas inteſtinorum.
207 ἐπιγινόμενον Superveniens.
ἐπιγίνεσθαι Supervenire, ſupergenerari.
ἀπόσιτος Cibum faſtidiens.
Inteſtinorum κάκωσις Pravitas, & obleſio
ἀπὸ τῆς τῶν ἐντέρων λειότητος a lævitate inteſtinorum, ſive Lienteriæ.
208. καταχρηστικῶς Abuſive.
μόνην κάκωσιν Solam pravitatem, & cacoſim.
κακώσεως Pravitatis.
τὴν τῆς κοιλίης κάκωσιν Ventris pravitatem.
τῆς δυνάμεως ζωτικῆς νεκρωθείσης Facultatis animalis mortificatæ.
ἀποσιτίαν Cibi faſtidium.
ἀνορεξία Ciborum averſio.
δυνάμεως ζωτικῆς Facultatis animalis.
φυσικῆς Phyſicis.
ζωτικῆς Animalis.
τὴν δύναμιν φυσικὴν, καὶ τὴν ζωτικὴν Facultatem naturalem, & animalem,
209 ἰχῶρες Ichores.
ἀποσιτίαν Averſionem a cibo.
νέκρωσιν Mortificationem.
αἱματηρὰν Cruentam.
τῆς κενώσεως αἱματηρᾶς Evacuationis cruentæ.
αἱματηρὰν Cruentam.
αἱματηρᾶς Cruentæ.
Tumores ἐξέρυθροι prærubri.
μετάστασιν Metaſtaſim, tranſmutationem.
τῆς δυσεντερίας αἱματηρᾶς Dyſenteriæ ſanguinolentæ.
πλαδαρὴν ἐξέρυθρον Proluviem prærubram
212. ἀθρόως Accumulatim.
ἀθρόον Confertum.
ἐπιφάνεια Superficies.
ἀθρόα Conferta.
Pus τὸ ἀθρόον Confertum, collectum,
ἀθροῖ

ἀθρόον & ἀθρόως Accumulatim, & accumulate
ἀθρόον Quod eſt collectum, & cumulatum.
216 κατ' ἐξοχὴν Per excellentiam
217 σφάκελοι Sphacelus.
Ophtalmiæ ῥοώδεες Fluxionales.
ξηραὶ Siccæ
αὐχμοὶ Squalores.
συναγχικὸν Anginoſum
218 τὰ ξηρὰ Sicci, & ſiccitatis
ὀφθαλμίας ξηρὰς φθινώδεας Ophtalmias ſiccas, & tabificas.
ξηραὶ, Siccæ.
ἐν αὐχμοῖσι In ſqualoribus.
χολέρας ξηρὰς & ὑγρὰς, Choleram ſiccam, & humidam
Anginam χολώδεα, πικρόχολον Cholericam, & bilioſam.
φλεγματικὴν Phlegmaticam
ἢ τὸ ξηρότητα πολλὴν Et ſiccitatem multam.
ξηρότητα πολλὴν Siccitatem multam
διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ξηρότητα. Et ſuperexcedentem ſiccitatem
τὸ νόσημα ξηρὸν & ὑγρὸν Morbum ſiccum & humidum
τὸ ξηρὸν Siccum, ſiccitas.
ὑποβορβορύζουσι ἐν ξηροῖσι, & χαλεπῶς καταβροχθίζουσι Qui inter potandum paullum ſtrepunt, & ſubmurmurant in ſiccis, & qui difficulter deglutiunt.
ὑποβορβορύζουσι ἐν ξηροῖσι Submurmurant in ſiccis.
ἐν ξηρῷ In ſiccitate.
ξηροῖσι Siccis, ſiccitatibus
ξηρὸν ξηρὰ Siccum, ſiccitates
219. Ὀφθαλμίαι & ὀφθαλμίαι φθινώδεες Ophtalmiæ ſiccæ, & ophtalmiæ tabificæ.
ὑγραὶ humidæ.
ξηρὰς Siccas.
ἐκφύσιες Progerminationes.
σῦκα Ficus, ſpecies eruptionis.
ἀπὸ τοῦ ῥεύματος ὑδατώδεος Ex rheumate præhumido.
ἔκφυσις Progerminatio.
ἐχθυώδης ἐπανάστασις Sive eruptio verrucoſa, calloſa.
ὑδατώδεος Præhumidum, & aquoſum, lymphaticum.

ἐπανάστασις Eruptio.
ἐπανάστημα Prorumpens eminentia.
ἐπὶ Super
ἐκφυῆναι Progerminare.
ἐπίφυσιν, ἐπανάστασιν ὀχθώδη Epiphyſin, progerminationem, & eruptionem calloſam
ὄχθος Locus præruptus, & eminens.
ὁ ὄχθος Colliculus prominens.
ὄχθοι Extuberantias verrucoſas.
τὰς ὀχθώδεας ἐπαναστάσιας Eruptionem calloſam.
220. ξηρὰ Sicca.
ξηρὰς ὀφθαλμίας Ophtalmias ſiccas.
τῇ ὑγρῇ ὀφθαλμίῃ In ophtalmia præhumida.
φθινώδεα ὀφθαλμίαν Ophtalmiæ tabificæ
περὶ ξηροφθαλμίας De Ophtalmia ſicca.
ψωροφθαλμίαν Ophtalmiam aſperam, ſcabram, & ſcabioſam.
φθινώδεες Tabificas.
ἐν αὐχμοῖσι φθινώδεες ὀφθαλμίαι In ſqualoribus ophtalmiæ ſiccæ, & tabificæ
221. αὐχμὸν Squalorem.
φθινώδεας ὀφθαλμίας Ophtalmias tabificas.
τῆς φθίσιος Phthiſeos, tabis.
ξηρὴ νοῦσος Morbus ſiccus.
τὰ ξηρὰ Sicci, & ſiccitatis.
ὑγραίνεσθαι Humefieri.
ἐπιφαινόμενον Epiphænomenon, ſuperveniens
πλαδῶντα Madeſcentia
222 ξηρὸν & ὠμὸν Siccum & crudum
ἄπεπτα Incoctile
ὁ οἷα δεῖ, ἂν Qualia oportet educantur.
γνωρίσματα Gnoriſmata, ſigna, indicia.
ὑγραίνεσθαι Humeſcere, madefieri.
νοῦσος ξηρὴ Morbus ſiccus
χολέρην ξηρὰν & ὑγρὰν Choleram ſiccam & humidam.
τὸ ὑγρὸν Præhumidum.
τὸ ξηρὸν Præſiccum
ξηρότητος Siccitatis
τῆς χολέρης ξηρᾶς Choleræ ſiccæ.
223. σπασμὸς Tractus nervorum divulſio.
συνάγχης παθήματος ὕπαρξις. Eſſentiam morbi anginoſi.
γλῶσσαν περιπνευμονικὴν Linguam peripneumonicam.
συνάγ·

Digitized by Google

συνάγχη Angina.
πικρόχολον Bilioſum & cholericum.
χολώδεα Bilioſa.
ἰσχνὰ φαίνε) Quæ apparent gracilia, & minime tumentia.
ἰσχνὸν Gracile.
πολλὴν ξηρασίην Siccitatem multam.
ἰσχνά Gracilia.
ἄχροα Decolorata.
In marg. τοῦ σπασμώδεος παραμάλου Divulſionis ſpaſmodicæ.
224. νιτρώδεά τι Quidpiam nitroſum.
ξηρὰ Sicca
ξηρασίη πολλὴ παραγίνεται Siccitas multa generatur.
ᾗ ἡ φωνὴ ἀπορρήγνυται ... Quibus vox amittitur & perit,
λάρυγξ Guttur.
οἰδήματος μὴ ἐόντος ἐν τῷ φάρυγγι Tumore non exiſtente in faucibus.
φάρυγγι Faucium.
ὁ φάρυγξ Fauces
225. οἴδημα Oedema, tumor.
Febrium καυσωδέων ardentium.
226. ξηροφθαλμία Ophtalmia ſicca.
ξηρογχίη Angina ſicca.
ξηρὴ συνάγχη Synanche ſicca.
συντηκτικὴν Colliquativam.
αὐχμὸν Squallorem.
227. προγνωστικῶν Prognoſticorum.
228. τὰ ἰσχνὰ Gracilis exiſtentis.
τὸ μηδὲν ἔκδηλον ἐν τῷ φάρυγγι ἐμποιέον Quod nil manifeſtum in faucibus facit.
Voces κατακλώμεναι Solutæ, coactæ, compreſſæque, utpote exire nequeuntes.
αὐχμὸς Squallor
ἐνέργειαν Energian.
ξηρὰ Sicca
τὰ παραπληγικὰ ξηρά Paraplectica ſicca.
τὰ λειπυρικὰ μὴ λύοντα μὴ χολέρας ἐπιγενομένης Leipyriæ febres non ſolvuntur niſi ſuperveniente cholera.
229. Καῦσος Ardentis febris.
καῦσοι Ardentes febres
ἐρυσιπελατώδεις Eryſipelatodes.
τὰ λειπυρικὰ οὐ λύονται μὴ χολέρας ἐπιγενομένης Leipyricæ affectiones non ſolvuntur niſi ſucceſſu choleræ morbi
λύεσθαι Solvi.
τρόμος ἐπιγινόμενος παρακρούσιας λύει Tremor ſuperveniens delirium ſolvit.
230. διάθεσις ἐρυσιπελατώδης Diſpoſitio eryſipelatodes.
ὕπαρξις Eſſentia.
ἀθρόως Cumulatim.
τὰ λειπυρικὰ μὴ ἐπιγινομένης χολέρας οὐ λύονται Quæ Leipyrica ſunt non ſolvuntur niſi bile ſuperveniente ſic interpretatur Obſopœus.
Per quamdam αὔξησιν ἔμφασιν Auxeſin, exaggerationem, & energiam
μὴ, οὐ Non, minimè, nequaquam.
τῇ χολέρα καταχρηστικῶς Choleræ abuſivè.
πυρετὸς μετ᾽ εἰλεοῦ Febres cum ileis.
χολέρα Cholera
τὰ λειπυρικὰ Quæ Leipyricæ ſunt.
λειπυρίη Affectio quædam leipyrica
ῥιπτασμοὶ, ἄσαι Jactationes, faſtidia, impatientia.
τὸ λειπυρικὸν, & ἡ χολέρα Quod eſt Leipyricum & cholera.
μανία Mania.
ἔκστασις Ecſtaſis (vit.
ἔκστασις μανίην λύει Ecſtaſis maniam ſol-
231. μανίας Maniam.
ὁρμὴ Impetus, conatus veluti criticus.
ὁρμὴ ἐκστατική Impetus, conatus veluti criticus, ecſtaticum reddit.
καῦσος Febris ardentis.
ΡΟΤΣ γυναικεῖος ἢ καθαρσεως Fluxus muliebris.
κενώσιος Evacuationis.
Mulieres ὑδατώδεας Aquoſas, & ſeroſa colluvie madentes
232. ἀσφυξίη Pulſus carentia, & defectus.
233. εὐήθης Boni moris.
234. ὀρθοστάδην In erectum ſtans.
236. ὀδυνώδης Doloroſus.
Excretiones λυσιτελέες Fructuoſas, commodaſque.
237. σπασμός τις Quædam convulſio.
προαιρετικῶς Ex arbitrio, & imperio voluntatis.
τεκμαρσις Cognitio conjecturalis per ſigna ſyllogiſtica.
λύγξ Singultus.
238. ποῖόν κρᾶσιν Quale temperamentum,

&c.

Æqualitatem craſim;
κράσιος Craſeos & temperamenti.
ἐν τῷ προῤῥητικῷ In Præn.
τέκμαρσις Cognitio conjecturalis per ſigna ſyllogiſtica collecta.
κατὰ τὸ συμβεβηκὸς Secundum accidens.
239. τὸ κρύος ἐξ ῥῖγος Frigus & perfrigeratio.
διάνοια Dianœa, intellectio.
ἐξ ἐμέτου Ex vomitu.
240. τὸ ἐπιγινόμενον Superveniens.
διαγνωστικὸν Diagnoſticon,
κενώσιες Evacuationes.
τὸ σημεῖον διαγνωστικὸν Signi diagnoſtici.
241. ἐς κατάληψιν Et catalepſim.
ἐπιγενόμενον Superveniens, Epigenomenon,
242. ἡπατίτιδα Hepaticidia.
ἀθρόως Cumulatim.
243. ἐξ ἀθρόου Cumulatam.
κατὰ μικρὸν Paullatim, pigroque greſſu.
ὑπερκαθαρτικὰ Hypercathartica.
244. ἄφωνος Aphonus, Inſonus, Invocalis; ex Theod. Gaza.
245. ἄφωνοι, & κάτοχοι Aphonus, & Catalepticus.
κωφώδεις aut νωθρώδεις Quaſi excæcatus, aut lentè ſomnolentus, attonite torpidus.
247. ἄθροισμα Acervus, & cumulus.
ἐς συστηματικὸν Syſtematicum.
σφυγμοῦ θλίψις Coarctatio pulſus.
ἀνωμαλίαν Anomaliam.
ἐπισημειοῦσθαι Repetere, annotationem novam habere.
θλίψις Compreſſio.
248 ἀνώμαλος Inæqualis.
θεῖόν τι Quidpiam Divinam.
τῦφοι Typhi, morbi ſic appellati, ſtuporis attoniti.
ἀναθερμαίνεσθαι Recaleſcere.
250. βραχύπνοος Breviſpirus.
βραχύπνοια Breviſpiratio, ſpiritus parvus, rarus.
251. κατ' ἐξοχὴν Per excellentiam.
Materiæ ἑτερογενεῖς Heterogeneæ.
252. κρίνοντα μὴ κρίνοντα Judicatoria non judicantia.
253. καρδιωγμὸς Cardiogmos, Cordis morſus.
254. ἐπίκρασιν Epicraſi.
ἀξιόλογον τὸ θεῖον Quod eſt effatu dignum, & divinum.
255. κόπος Laſſitudo.
257. διάθεσιν Diatheſim.
προτοπάθειαν Primariam affectionem
ὁμογενῆ Homogenea
ὁμογενέα Homogenea.
258. πάθη Paſſio.
τῆς ἀφωνίας Aphoniæ.
264. ἀναλογία Analogia.
268 ἄφωνοι Aphonos.
σύντροφοι Connutritus.
σύντροφον νόσημα Eſſe morbum connutritum.
271. ῥῷ γυναικείῳ Fluxui mulìebri.
274. πρὸς ἀνάγκην Ad neceſſitatem.
στρόφοι Tormina.
πόνον ἐπείγοντα Dolorem urgentem
Dolorem ἐμπεπηγμένον Infixum.
Dolores γυρουμένους Reciprocos, revolutos, & in uno puncto ſe ſe revolventes, irretitos
275. Doloribus γεγυρωμένοις Involutis veluti in rete piſcatoris.
εἰλεῖσθαι Convolvi.
276. ἀνειλεῖσθαι Revolvi.
εἰλεὸς Ilei.
278. διὰ τῶν φλεγμάτων Per pituitam.
φλεγματικὰ Pituitæ.
τῶν ἐξερύθρων Prærubrorum.
279 ἐξέρυθροι Prærubri
εὐεξίας, & εὔχροιαν Bonum habitum, & bonam colorationem.
εὐεξία Bonus habitus
εὔχροιαν Optimam colorationem
280. εὐεξίας Evexiam.
ἀναῤῥοπίη Humorum verſus ſuperiora inclinatio
καταῤῥοπίη Humorum verſus inferiora impetus, & inclinatio.
ὑπόχλωροι Subvirides.
281. ἰδιοσυγκρασία Idioſyncraſia, corporum proprietas, & convenientia, & cujuslibet peculiaris temperatura.
ἀπυρεξία Infebricitatio.
282. Humor ἑτερογενὴς aut ὁμογενὴς Humor aut Homogeneus, aut heterogeneus
283. Humor φλεγματώδης Dilutus, & in phlegma degenerans.
284. ἐπισημασίας Annotationis febrilis.

ἐκλαμ-

ἐκλευκεῖ Enecat, & elucescit.
ἀπὸ τῶν ὑγραινόντων Ab humectantibus
ξηραινόντων Ab exſiccantibus.
285 διαχύσεις Diffuſiones.
εὐεξία Bonus habitus.
286 θυμωσίας Excandeſcentia, & iracundia
λύσιν Solutionem.
287. καταλήψεις Catalepſes.
Sopor δυσδιέγερτος Ægre excitabilis.
τὸν ὕπνον δυσδιέγερτον Soporem ægre excitabilem.
καρῶδες Quidpiam ſoporoſum, & caroticum.
288. διάθεσιν Diatheſim.
καρηβαρίας Capitis gravitates, Capiplenia, ut loquitur *Alexander Petronius de Victu Roman.*
ἀτμώδεα Vaporoſa.
ἰσχυρὰ Fortes, & prævalidæ.
ὕπνον ἐμποιοῦντα Soporem inducentem & præparantem
νωθρότητα Segnitiem, languorem,
τὸ ἐκθηλύνεσθαι Excoctionis, languoris, ut interpretatur *Foeſius*.
τὴν τόνου ἔκλυσιν Solutionem roboris ac virium.
ἐκθήλυνσις Excoctio, ſolutio virium, ac veluti effæminatio.
ἐκθηλυμένοι Recocti, excoctique, molles, ſegnes.
289. ἐρεθισμὸς Irritamentum
290. καῦσος Febris ardens.
πρὸς ἀνάγκην Ad neceſſitatem.
292. τὰ ὠμὰ Cruda.
τὰ ἄπεπτα Incocta.
ἀσώδεις, ἄπεπτοι, ἔκθηλυ Faſtidioſi, implacidi, cibum faſtidientes, molles, excocti.
ἐκθήλυμοι Effœti, turgiduli, & excocti.
295 φαρμακῶδες Quidpiam virulentum.
301. ἀδυναμία Impotentia.
ὑδατόχολα Aquoſo-biliosa.
φλεγματοῦνται In pituitam convertuntur.
302 ἀλυσμοὶ ναυτιώδεις ἢ ἀσίμετοι, κόποι Anxietates, jactationes nauſeabundæ, vomiturritiones, laſſitudines.
ἀλυσμοὶ Jactationes
ἐπηγγίη Vaſorum manatio.
ἀδυναμίαι Impotentiæ.

ἀλυσμοὶ ἢ ἄσαι Anxietates, jactationes.
303. ἀνωμαλίας Inæqualitatem.
τὸ ἑτερογενὲς Heterogeneum.
δυσφορίας Difficiles tolerantiæ, dyſphoriæ
κακοήθειαν Malitiam, pravitatem.
βραχύπνοοι Breviſpiros, breviter ſpirantes
304. δυστοκίαι Partus difficilis & laborioſus.
ἄφωνοι Aphonus.
305. τὸ κακόηθες Mali moris.
σπασμοὺς Contractiones, tractus venarum.
σπασμοὶ Spaſmi.
τῶν ἀνωδύνων καὶ χαλαστικῶν Anodynorum, & emollientium.
306. ἐπιφλογίσματα Incenſionis phlogoſeos.
309. τριταιοφυεῖς De genere Febrium tertianam referentium.
ἡμιτριταίους In morem febrium tertianam referentium, & hemitritæarum.
τριταιοφυεῖς Febris tertianæ naturam referens.
ὑποσφίζεσθαι Altero die remitti.
310. κακοήθεια Malignitatem & pravitatem.
311. τὸ ἑτερογενὲς Heterogeneum.
Febres κατ' ἐξοχὴν θανατώδεις Per excellentiam lethificas appellatas.
κατ' ἐξοχὴν Per excellentiam.
312. τριταιοφυεῖς Tritæophyes.
ἡμιτριταίους Hemitritæas.
ἐπισημασίαι Annotationis febrilis.
313. ἀναρρέποντες Surſum vergentes.
καταρρέποντες Deorſum vergentes.
τῦφον Typhon, ſtuporem attonitum.
314. παροξυσμοὶ Paroxyſmi, & exacerbationis
παροξύνεσθαι Exacerbari.
διάβρωσις Eroſio.
315 διαβρώσεις Eroſionis.
πτερυγώδεις Alatos.
φθόην Phthoen, tabem.
316. διὰ τῆς διαχύσεώς τινος Per quamdam diffuſionem.
318 ἀπόσιτος Cibum faſtidiens.
319. ὑδατόχολα Aquoſo biliosa.
ῥέγχος Stertor.
περιπνευμονικοί Pulmonacum, peri-

elpneumonicum.

Anxietas ἀσώμενοι Vomiturientes

Febris ἀσώδης Fastidiosa, anxia.

320. εὐήθεις & ἀκίνδυνοι Boni moris, & constans.

321. ἱδρώτια Sudatiuncula, ephidrosis.

πνεῦμα ἀποκοπτόμενον Spiritus, spiratio, interrupta.

μελαγχολικόν Melancholicum.

ἡ μελαγχολία ἢ τι μελαγχολικὸν Atra bilis, melancholia, & quidpiam melancholicum.

ἀδυναμία Impotentia.

322 ὁ τῆς μελαίνης χυμὸς Succum melancholicum, succum atræ bilis.

ἀκινησίαι, ἀναισθησίαι Carentias motus, defectus motus, stupores, torpores.

μελαγχολικώτερα Magis melancholica.

ἀκινησίαν Motus defectum, immobilitatem.

ἀδυναμίαν Impotentiam.

ἀκινησίαν Motum localem abolitum.

τὸ καρῶδες ἀρρώστημα Soporiferum, & affectio carotica, aut somnus profundus, nonne malum est?

κάρος Caros, somnus profundus.

323 καρῶδές τι Quidpiam caroticum, & soporosum.

ὁ κάρος Caros.

τῆς διαθέσεως Dispositionis

κάρος νοσώδης Sopor morbosus.

κάρος, κῶμα, καταφορὰ Caros, Coma, Cataphora.

ἀκινησίαν Carentiam motus.

ὁμολογουμένης τῆς διαθέσεως, ἐν ὀνόματι μόνον τῆς διαφορᾶς οὔσης Dummodo fateamur diathesim somni profundi, & CARI non distingui, de solo nomine controvertitur.

τὸ κάρον Caro.

κῶμα, & λήθαργος, κάρος, καταφορὰ Coma, Letargus, Caro, Cataphora.

τῆς ἀπυρεξίας Infebricitationis.

324. ἀποχωρήματα τὰ ἰόντα Excretiones exeuntes.

κατὰ συμβεβηκὸς Secundum accidens

ἐν ἐπισημασίαις In Annotationibus febrilibus.

κάρος καὶ κῶμα Caron & coma,

κατὰ τοὺς πυρετοὺς Secundum febres.

κατὰ τὰς νόσους πυρετώδεις Secundum morbus febriles

325. ἰσχνόφωνοι & τραυλίζοντες Gracili voce præditos, & lingua hæsitantes.

Ψελλοὶ Balbos.

326 Facies ἐξέρυθροι Prærubræ

ὑδατόχολα Aquoso-biliosa

327 Affectus δυσκρίτοι & δυσλύτοι Ægre judicabiles, & ægre solubiles.

κακοήθεις Mali moris.

328 δίψα παράλογος λυθεῖσα κακὸν Sitis præter rationem soluta malum

Febris ἀσώδης asodes, fastidiosa, anxia.

329. ἦν γάρ τι συγγενὲς φθινῶδες Erat quidpiam tabificum cognatum

Virgo ἄναρθρος Inarticulata, articulis non apparentibus, ut nec articuli nec venæ forent conspicuæ

λεπτή Extenuata, macra.

Corpus εὔχρουν bene coloratum, & solidum,

331. Dysenteriæ, & hæmorragiæ αὐτόματοι Spontaneæ

ἀθρόως Cumulatim.

332. τὴν κακοήθειαν Pravitatem, & malitiam.

333 ἀθρόως Cumulatim.

τὸ κατὰ βραχὺ, & τὸ κατὰ μικρὸν Quod breve est, & parvum

ἐπίπωμα Operculum.

συνεπιθέσθαι ἢ ἐπικρῖναι Concomitari, & judicari, fecerim.

Arteriotomia ἀπὸ τοῦ τὸ ἀρτηριῶδες σῶμα τέμνεσθαι ex eo quod secetur corpus arteriarum.

ἔκλυσιν Solutionem

τὸ πνεῦμα Spiritus

τὸ ζωτικὸν πνεῦμα Spiritus animalis.

τῆς συγκοπῆς Syncopes.

λειποψυχίαι Leipopsychiæ,

334. τῆς ἐκλύσεως Solutionis, & animi defectus

ἀντὶ τῆς ἐκλύσεως aut τῆς ἀδυναμίας Loco defectus animi & impotentiæ.

Virium αὐτάρκεια Sufficientia.

πέψις Coctio.

πῦον φλεβὸς ἢ ἀρτηρίας τροφή Pus venæ, & arteriæ alimentum.

335 λειποθυμία Leipothymia, & exsolutio.

ἔκλυσις Exsolutio.

336. τὰ κρίσιμα Judicatoria.
Dejectiones ἀξιόλογοι notabiles, & eſſatu digne.
337. ῥοῦ γυναικεῖοι Fluxus muliebris.
κινηθῆναι Commovetur.
338. ῥοῦ Fluxus muliebris.
ἔκλυσις Exſolutio
ἀποσιτος Cibum faſtidiens.
Mulier ἐκλελυμένη exſoluta.
342 αὐχμοὶ Squallores.
345. παραδοξοποιοί Paradoxa faciens.
347 ζειαὶ καὶ ὀργασμοὶ καὶ παλινδρομίαι Impetus humorum, & orgaſmos, & palindromas, recurſiones
348. ἀνάρθροι Inarticulati, articulis non apparentibus, præ craſſitie.
349 ἢ ἐν φύσει φλεβῶν ἐν ὑγρότητι ἢ σαρξίν Et natura venis, in humore eſt, in carnibus.
ὑγρὰ Humida
350. Pituita ἄναιμος Exanimis, humor crudus infra ſanguinem.
ἀπεπτόν τε καὶ ὠμὸν Incoctile, & crudum.
352. Τρώματα Vulnera, ex ictu, ut vertit Leonicenus.
ἀτμωδῶς Vaporoſè, in modum vaporis.
353 διαρθρώσεις Articulationis.
354. Materia ἑτερογενὴς heterogenea.
358 ἀσώδεις Faſtidioſus.
359. διαθέσεις νοσώδεις Diatheſes morboſæ, diſpoſitiones ad morbos
χρόνιον νόσημα morbus diuturnus
360. διάθεσις χρονία Diſpoſitio diuturna.
362. ὑπάρξιες Eſſentiæ.
363. Pars ὑποψαθυρὸς Friabilis, ſubfriabilis, & quæ facile in minimas particulas poteſt diſſolvi.
364. ἀπόθεσιν Depoſitionem, & ſeparationem, apotheſim.
367. κακοήθεις mali moris, malignum.
373 δυστυχία Infortunium, infelix eventus.
εἰρωνικῶς Ironicè.
τὰ συγγεγενημένα Quæ congenerantur
ἢ μετὰ χολῆς καὶ τὸ φλέγμα γεννωμένοισι συγγίνεται, καὶ ὅτι ἐν τῷ σώματι καὶ πλεῖον καὶ ἔλασσον Naſcentibus nobis bilis & pituita congenerantur plus, minuſve.
374. τὰ συγγεγενημένα Quæ congenerantur, congenita.

ἡ χολὴ Bilis
Quidpiam συγγενὲς cognatum.
κρίσεις Criſis.
λύσις Solutio
νόσοι σύντροφοι Morbos connutritos
τῆς νόσου Morbi, diſpoſitionis morboſæ
375 διάθεσις Diatheſis, diſpoſitio
διαθέσιος Diſpoſitionis, Diatheſeos.
κακοπραγία Mala actio.
διαφθορὰν, aut διάθεσιν Corruptionem, & diſpoſitionem.
376 κατὰ τὸ συμβεβηκὸς Secundum accidens.
Cauſa προκαταρκτικὴ præincipiens, primitiva.
379. τῆς τροφῆς Alimenti
περὶ τροφῆς De Alimento.
380. παλμὸς Palpitatio
οἱ σφυγμοὶ Pulſus
Si vero ἡ φλὲψ σφύζῃ Vena pulſarit.
σφύζειν Pulſare.
παλμοὺς τῶν φλεβῶν Palpitationem venarum
σφυγμὸς σαφὴς Pulſationem conſpicuam
οἱ κρόταφοι πάλλονται Tempora pulſant, & concutiuntur.
αἱ ἀρτηρίαι αἱ ἐν τοῖς κροτάφοις κινέονται καὶ σφύζουσιν Arteriæ in temporibus micant moventur, & pulſant manifeſto.
ἡ φλὲψ ἀντὶ τῆς ἀρτηρίας Venæ hoc in loco uſurpatur loco arteriæ.
Nomine τοῦ σφυγμοῦ pulſus.
παλμὸν Palpitationem.
καὶ παλλομένην κίνησιν Et motionem palpitantem.
σφυγμὸς Pulſus
381. οἱ σφυγμοὶ Pulſus.
ὑπομαλακὸς Submollis.
Contentio ὑπτιασμὸς Supinatus, ſubvacua.
ἢν σφυγμὸς ἐνῇ ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ Si pulſus inſit in hypocondrio
θόρυβον ἢ παραφροσύνην Perturbationem, aut delirium.
τὸ καρδιωγμὸς Cardiogmi, morſus cordis
382. ἐνῇ Inſit
περὶ ὑπερπυρέτων. De præcrubtis.
383. ἐκπυηθῆναι Suppurari.

φλε-

φθαρῆναι Corrumpi, & in pus verti.
ἐκχύματος Suffuſio humoris.
τὰ ἐκκεχυμένα Quæ effuſa ſunt.
τοῖς ἐκχύμασι Effuſiones.
σπάσμα Spaſma.
ἀπὸ τοῦ σπᾶσθαι A convellendo.
σπάδων, ſeu, κιρσοὶ Spaſma, ſive varix.
διαπήδησιν, Diapedeſin, perſultationem.
ἀναστομώσεως Anaſtomoſeos, deoſculationis.
σπάσμα Spaſma.
κιρσοὶ Varix.
ἀπὸ τοῦ κιρσοῦν A dilatando, & ampliando.
387 Laſſitudine ὀστοκόπῳ oſſa defatigante, oſtocopo.
ναρκώδης, aut τυφλώδης Aut ſtupidus, aut obcæcatus.
σφυγμοὶ Pulſus.
388. περὶ ἀποχρεμψίων De Excreationibus.
389 εὔφορον Facilem tolerantiam.
ἀποχρέμψιος Excreationis.
πτύαλα Spuit.
πτύσιος Expultionis.
τῶν πυρετῶν Febrium.
τοῦ ἀποχρέμψιος Excreationis.
390. δυσώδης Graveolens.
ἀπόχρεμψις Excreatio.
τὸ πτύαλον Spuit.
πτύσιος Expultionis.
391 ἀπόχρεμψις Excreatio.
εὐεπής Facile proclivis.
προγνωστικῶν Prognoſticorum.
τῆς ἀποχρέμψιος Excreationum.
ῥεῦμα Rheuma.
ἰκτερώδης Ictericum, & morbo regio obnoxium.
ἔχρεμψε Excreabat.
οὐκ ἦν πτύαλον Non erat ſputum.
πτύαλον, ſeu σίαλον Sputum.
392. παλμός Palpitatio.
τὸ καρδιωγμός Cardiogmi.
τοῦ παλμοῦ Palpitationis.
καρδιωγμὸν ἢ παλμὸν Cardiogmum & palpitationem.
καρδιωγμός Cardiogmos.
παλμώδης Palpitatorius.
393. ὁ βραχύβιος Brevis vitæ, καὶ brevioris.
394. ἀπὸ τοῦ συγκύπτειν Abincidendo.

395. θερμοκοίλους Ventre calidos.
θερμοκοίλους, & τοὺς ἰκτερώδεις Ventre calidos, & morbo regio obnoxios.
δυσπεπτότατα Quæ ſunt concoctu maxime difficilia.
οἱ θερμοκοίλοι Ventre calidi.
396. βραδυπεψία Bradypepſia, tarda concoctio.
Chylus ὠμός Crudus.
δυσπεψία Dyſpepſia, difficultas concoctionis.
ἄπεπτον Crudum, incoctile.
397. τὸ τρόμου ἀντὶ τοῦ παλμοῦ Tremoris loco palpitationis.
παλμοὺς Palpitationem.
καρδιωγμὸν Cardiogmum.
398 ἀναιμία Anemia, ventoſitas.
ἐπὶ μελαγχολικῶν ἢν φλεβῶν πνεύματος ἀπολήψιες ἦσαν φλεβοτομίῃ λύε Si fuerint venarum, & ſpiritus interceptiones in melancholicis venæ ſectio ſolvit.
399 ὀστοκόπος Oſtocopos.
ὑδατόχολα Aquoſo biliosa.
ἀπύρετον εἶναι Infebricitantem eſſe.
400. χλωροὶ Viridis.
ἀνωμαλίαν καὶ τὸ ἑτερογενὲς Anomaliam & quod eſt heterogeneum.
παροξυσμοὶ Paroxyſmi.
τοῦ παροξυσμοῦ Exacerbationis, & Paroxyſmi.
καὶ ἀναδιπλώσιος Et reduplicationis.
μεγαλοσπλαγχνος Magnis viſceribus, viſceroſus, ex Foeſio.
401 ἐπίτασις Intenſio.
φρικώδης Horrificus.
κατ' ἐξοχὴν Per excellentiam.
τριταιοφυὴς Tertianæ naturam referens.
φρικώδης Horrificum.
402. ἑτερογενὲς Heterogeneum.
403 τριταιοφυῶν De genere tertianarum.
404. ὕστερον πρότερον Hyſteron proteron, poſterius prius.
In febribus τριταιοφυέσι tertianæ naturam referentibus.
διάθεσις Diatheſis, diſpoſitio.
405. Materiæ ἑτερογενοῦς Heterogeneæ.
παροξυσμοῦ Exacerbationis & paroxyſmi.
406 Excrementa σπυραθώδεα Spyrathodea, caprarum baccis ſimilia.

ἀπό

ἀνάδοσιν Diſtributionem.

407. μεγαλόσπλαγχνοι Magnis visceribus, cui magna & lata ſunt viſcera.

οἱ μεγαλόσπλαγχνοι Megaloſplachni, viſceroſi, ex Foeſio.

μεγαλοσπλαγχίας τῷ σπληνὶ καὶ ἥπατι Quod habet vim tumefaciendi & in molem efferendi ſplenem, & hepar.

ὁ ἄνθρωπος μεγαλοσπλαγχνίας Homo magnis viſceribus

ὁ μεγαλόσπλαγχνος Elatis viſceribus

ἀπόπλυσις Humida excretio

τὸ ἀπόπλυμα Prœliquidæ excretionis

408 δυσκρασία Dyſcraſia

ἄσαι, ῥιπτασμοὶ καὶ δυσφορίαι Anxietates, jactationes, & difficiles tolerantias

409. δυσκρασίη Dyſcraſia.

σίνεα καὶ βλάβαι Læſiones, & offenſas

εὐχροίη Bona coloratio, bonitas coloris.

ἀταξίην Inordinationem.

410. παροξυσμοί, ſeu ἐπισημασίαι Paroxyſmi & annotationes febriles.

ἐπισημασίαι ἄθλιπτοι Annotationes febriles incompreſſas ſine ſubmerſione pulſus.

θλίψιες Compreſſiones febrilis.

τὸ ἄθλιπτον Quod eſt incompreſſum, & ſine anguſtiis, & moleſtiis quibus premuntur febricitantes per acceſſionum initia.

411. κακοήθεα Mali moris.

βλητοὶ καὶ ἀποπληκτοι Percuſſis, & apoplecticis, ſideratis.

τὸ θεῖον καὶ δηλητήριον Divin & malignum

θηρίον Therion, malignum, virulentum, peſtilentiale.

ἄνευ πτυέλου Sine ſputo.

Εὔχροια Euchroea, bonitas coloris.

412. βῆχας καὶ θυμούς Tuſſim, & excandeſcentiam.

θυμός Excandeſcentia.

συγγενικόν τι φθινῶδες Quidpiam innatum tabificum

ξηρόν Siccum.

λαθραίως Latenter, & occulte.

βραχύπνοια καὶ δύσπνοια Breviſpiratio, & dyſpnœa.

413. σύστασις Syſtaſis, compages.

κίνησις Motio.

ὀρρῶδες Seroſum fieri, in ſeroſitatem tranſmutari. *magna vis hujus verbi ex Dureto, Ballonio, & Foeſio.*

παρέργως Perfunctorie & in tranſitu.

414. κακοήθεια Malignitas.

415. συστροφή Syſtrophe, collectio, concretio.

ἀπὸ τοῦ συστρέφεσθαι A colligendo, & concreſcendo.

οὖρα πυρώδεα καὶ θερμά Urinæ febriles, & prœcalidæ.

ὑποχόνδρια φλεγμαίνοντα Hypochondria inflammata

οὖρα φλεγμαίνοντα Urinæ inflammatæ

πέπονα φαρμακεύειν Concocta medicari

ὀργᾶν Turgere

φλεγμαίνειν ὑποχόνδριον ἢ συστροφὴν Hypochondrium inflammari, & aliquam concretionem habere.

συστροφαί Concretiones.

416. συστροφὴν Collectionem, & concretionem, Syſtrophen

σπυραθώδη Ad modum excrementorum quæ ſcybala vocantur quaſi in nucleum efformata ferè combuſta caprarum baccis ſimilia.

τῶν πνευμάτων ἀποστάσιες Spirituum prorenſiones

ἐκ τῆς ἀπολήψιος πνευμάτων Ex ſpirituum interceptione.

ἀπόληψις Interceptio.

417. τὰ ὑποχόνδρια φλεγμαίνοντα Hypocondria inflammata

ὑποχόνδρια ἐς ὄγκον ἠρμένα Hypocondria in tumorem elata.

φλογώσεος Phlogoſeos.

Materia πνευματώδης A flatu excitata.

φλεγμαίνοντα Inflammata.

οἷσι ὑποχόνδρια διατεταμένα φυσᾶται, ἢ ἀλλοιοῦνται διάπυρα καὶ ὑπόπυρα Quibus hypochondria diſtenta inflantur aut alterantur prœcalida & veluti igne accenſa.

τὸ διατεταμένον Diſtentum.

συντήξιος Syntexeos, colliquationis.

419. συστροφή Syſtrophe, concretio.

ἀνεμίην Anemien, ventoſam flatuoſitatem, *ut vertit Jan. Cornar.*

ἀνορεξίην, Anorexiam.

421. καταρροῦς eſſet πνιγώδης Catharrus ſuffocativus.

ἀνα-

ἄπεπτοι Incoctilis.
422 συγγένειαν Affinitatem, & gentilitatem, cognationem
ἀνάληψιν Analepſin, renutritionem
423 Corpora θερμὰ Veatte calida.
διάθεσιν Diatheſis.
συνεχῆ Continuam.
ῥεῦμα Rheuma.
424 ἑτερογενῆ Heterogeneum.
διάχυσιν Diffuſionem
σύντηξιν Colliquationem
425 ἀπὸ τῶν ἐπικεραστικῶν Alterantius, quæ epiceraſtica appellantur.
ῥευματισμὸς Rheumatiſmus
περὶ ῥοῦς γυναικείου De fluxibus muliebribus.
τοῖς ἐπικεραστικοῖς Epiceraſticis
426 Oculos ἐπίχνους Pulverulentos
ἁλμυρῶδες Salſuginoſum, humore nitroſo, & ſalſo abundans.
427. Febres πυρώδεις incenſivas.
πυρίκαυτα Exanthematon ambuſtorum.
428. πάθη ψυχῆς Perturbationis mentis.
Humores ἑτερογενεῖς Heterogenei
Corpora ὑπόλευκα καὶ ῥοώδη ſubalbicantia, & Rheumatica.
κῶμα ἀγρυπνον Coma vigil.
διαφορητικὸν Diaphoreticum.
429. κακοήθειαν Malignitatem.
ἀναθερμαίνεσθαι Recaleſcere.
τῶν κρινομένων Crit corum
δυσκρίτα Quæ ægre judicantur.
παλινδρομίαν Palindromen, recurſum.
τὰ κρινόμενα Judicantia
430 περὶ τῶν κρινόντων De judicantibus.
τὰ κρίσιμα Judicatoria.

δυσκρίτου Difficilis judicationis
ἀκρισίαι In iudicationes, acriſias.
κακοήθεια Malignitatis.
καῦσον Febris ardens, Cauſon.
432. καυσώδεσι Febribus ardentibus
Excrementa αἰγοκόπρῳδη quæ baccis caprarum ſunt ſimilia.
433. τῆς χυλώσεως Chylificatione, chyloſeos actiones
ἰδιοσυγκρασία Idioſincraſia, proprietas individualis ſingulorum
434. ἄναυδος Anxius, anhelidus.
κακοήθεις Malæ affectionis.
ῥιπτασμοῦ καὶ ἀλύσεως Jactationis, & anxietatis
κακοήθειαν Mal gnitatem
435 λεπτοφλεβία Tenuibus venis, & anguſtis.
Febris ἀξιόλογος eſſatu digna, & conſpicua
Flab in corporis δυσδιαφορήτῳ ægrè evaporabili, difficilis evaporationis.
436 τὸ αἷμα ἰχωρῶδες Sanguinem ſeroſam naturam acquirere
Dolendum porrò eſt quod non ſolum in hac voce ſed in aliis multis Græcis vocabulis prima exemplaria ſint adeo fœdis mendis conſpurcata. Sed quæ Typographorum incuria irrepſerunt, veniam deprecantur. Pleraque tamen in verborum translatione ſunt emendata, & integritati ſuæ reſtituta.
Profluvio ἑτερογενεῖ diverſi formi, & variarum.
τὸ ἐμπύρευμα Empyreuma, & igniticos & anima morbi, ſeminarium igneum.

Ver-

Verba, quæ Græcè occurrunt in prima pag. appendicis, & in Præfatione ad VVilhelmum Moor M. D. Clariſſimum, latinè reddita.

I. Μιὴ ἀρχὴ ἀγένητος Unum principium infectum. *Sic vertit Daniel Heinſius ex Clem. Alexand. Strom. V.*

II. Εὐδαιμόνως πράττειν Feliciter agere. *Ariſtophan. Act. IV. Scen. I.*

III. Παραλειπόμενα Quæ prætermiſſa ſunt ab Homero. *Q. Calaber, ab aliis Corinthus Grammaticus appellatus, exorſus a nono anno Iliacæ obſidionis, Haloſim Trojæ XIV. libris epice & Homerico ſpiritu complexus eſt.*

IV. Περὶ Ἑλένης ἁρπαγῆς De raptu Helenæ. *Coluthus Poeta vetuſtiſſimus Raptum Helenæ elegantiſſime cecinit: Clariſſimus vero Vir VVilhelmus Moor tantum opus interpretari, & nitidiſſimis notis illuſtrare aggreſſus eſt.*

V. Οἱ ἐκ πόνου ἄφωνοι γινόμενοι δυσθανοῦσι Qui ex dolore aphoni fiunt, crudeliter moriuntur.

VI. Ἄλφα Alpha, elementum.

VII. Ὑληέσσαι Sylva nemoroſa.

VIII. Πέλαγος ἄχανες Pelagus immenſum.

IX. Ἀνεχούσης καρπάλιμος Nilus ſpicifer & fructiferus.

X. Περὶ προσόδου De Oratione.

XI. Ἀφνειός, καὶ πολλὰ βιοτὴν κεκτημένος Dives & qui multam ſubſtantiam poſſidet.

XII. Vox Κλαγγώδης Clangoſa.

XIII. Βοᾶν Ululare, vociferari, clamare.

XIV. Δυσθανοῦντες Ægre crudeliter morientes.

XV. Δυσέκλυτον Morte contumax, *ex Theod. Gaza.*

XVI. Κνακώδης δυσέκλυτος Prunus ſylveſtris, *apud Theophraſtum. Hiſt. Plant.* [illegible] vax, inextricabilis, abolere contumax.

XVII. Ἀναπνέοντες Spirituoſi ſubſingultuoſi, *ex Galeno in Exegeſi de Linguis.*

XVIII. Καταφέροντες Deorſum-ferentes, deficientes, *ex Foeſio.*

XIX. Ὑπορρέοντες Titubantes, erecte ambulantes.

XX. Προσφερόμενοι, καὶ μικρὰ προσενεγκάμενοι Comedentes, & paucis ingeſtis, *in Coacis ex Foeſio.*

XXI. Οἷσι τὸ στραγγουρῶδες Quibus exſtillicidio urinæ.

XXII. Ἔπεων πολύτροπος, ἔνθα καὶ ἔνθα Verborum lex multiplex, hinc, & illinc, *ex B. ſtarbio.*

XXIII. Πολυσήμοις Verbis polyſæmis, & multiplicis ſignificationis. Verba πολυσήμα, tortuoſa, & multiplicia variis obnoxia interpretationibus vocant Grammatici.

XXIV. Διαλέγεται τοῖς τοίχοις τῆς οἰκίας Argutatur, & diſputat ſubtiliter cum erbibus domus. *Ariſtoph. in Nebulis Act. V. Scen. IV.*

ΤΟ ΤΕΛΟΣ

Google

Libri nuovamente ſtampati da ANGELO GEREMIA *in Merceria all'Inſegna della Minerva, con altri che ritrovaſi aver in maggior numero.*

PRoſperi Alpini M D De Præſagienda Vita & Morte Ægrotantium cum Præfatione Herm. Boerhaave, poſt Editionem alteram Leidenſem, cujus Textum recenſuit paſſim emendavit, ſupplevit, citata Hippocratis loca accuravit Hieron. Dav. Gaubius M.D., addit Hieron Fracaſt de Diebus Criticis, in 4. 1735 L. 6

Georgii Baglivi Opera Omnia Medico Practica, & Anatomica. Editio noviſs. aucta In 4. 1732. L. 6

Hippocratis Aphoriſmi, ad mentem ipſius, Artis Uſum & Corporis *Mechaniſmi* rationem expoſiti Auctore Joann. Hecquet. In 4. Neap. 1731 L. 7

Frederici DeKees M D Exercitationes Practicæ circa Medendi Methodum, Auctoritate, Ratione, Obſervationibus plurimis confirmata ac figuris illuſtratæ, in hac nova Editione notis, Animadverſionibuſque Angeli de Mattmo M D exornatæ, & auctæ. In 4. Neapol 1706. L. 10

Joannis Freind M D Opera Omnia In 4. Neapoli 1730 L. 5

Cours de Phyſique accompigné de pluſieurs pieces concernant la Phyſique que ont deja paru, & d'un Extrait Critique des Lettres de M. Leeuvvenhoek, par feu M. Hartſoeker. A la Haye 1730. En 4. L. 30

Dialoghi Sacri ſopra la Divina Scrittura del Dott. Paolo Medici In 8. 42. Vol. 34 *de quali ſono ſtampati, gli altri 8. ſtanno ſotto il Torchio* L. 84

Dialoghi Sacri ſopra i Salmi di Davide del medeſimo, ſeparatamente In 8. 6 Vol. L. 12

Dialoghi Sacri ſopra i Proverbj di Salomone del medeſimo. In 8 L. 2

Dialoghi Sacri ſopra il Libro della Sapienza, e dell' Eccleſiaſtes del medeſimo In 8. L. 2

Dialoghi Sacri ſopra l'Eccleſiaſtico del medeſimo In 8 L. 3

La Cantica de' Cantici di Salomone Tradotta in verſi Toſcani dal Dottore Giuſeppe Bianchini di Prato con alcune Annotazioni del medeſimo In 8. 1735 L. 1. 10

M. Tullii Ciceronis Opera Omnia cum Aſconio & Scholiaſte Veteri ac Notis integris P. Victorii, J. Camer. F. Urſini & Selectis P. Manutii, D. Lambini, J. Gul. J. Gruteri, J. F. & J. Gronoviorum, J. G. Grævii & aliorum quamplurimorum &c. In 8. 12. Vol 1730. L. 62

La medeſima Opera in Carta grande L. 84

Maſſime Criſtiane propoſte a meditarſi in ciaſcun giorno del Meſe, con l'eſercizio di preparazione alla morte. Brevi meditazioni ſopra i Noviſſimi, e la Paſſione; Apparecchio, e ringraziamento per li Santiſſimi Sagramenti della Confeſſione, e Comunione ſcelte dall'Opere de' Padri della Compagnia di Gesù. In 12. 1734. 2 Vol. con nuova giunta. L. 1. 10

Operum P. Ovidii Naſonis editio nova accurante Nicolao Heinſio Dan. Fil. In 12. 3. Vol. Amſtel. Typis Danielis Elzevirii 1664. L. 6

L' Uomo univerſale di Baldaſſar Graziano Tradotto dalla Lingua Spagnuola nell' Italiana In 8. 1725. L. 1. 10

Gloſſitta la Giovine, Tragedia di Scena mutabile del Dottor Girolamo Baruffaldi, Ferrareſe, premeſſo un ragionamento intorno alla mutazione delle Scene. In 8. 1707. L. 1. 10

Il Mondo alla Moda Capricci Comici di Smaccotuſano Bedinc ancrandola. In 8. 1725. L. 1. 10

Le Quattro Tragedie attribuite a L. Anneo Seneca il Morale Filoſofo cioè la Medea, l' Edipo, la Troade, l'Ippolito, con l'Ippolito del Greco Euripide traſportate in Verſi ſciolti del noſtro Idioma da Benedetto Paſqualigo N. V. fra gli Arcadi Merindo Feſanio. In 8. 1730. L. 3

Opere

Opere di Gabbriello Chiabrera. In 8. 4. Vol. *Carta cuſſua 1731.*
Dette *in Carta fina*. L. 12
Delle Opere di Gabbriello Chiabrera Tomo quarto contenente le Poeſie Liriche omeſſe nella edizione di Roma, alcune Favole Dramatiche e altre compoſizioni mentovate nell'Indice, che ſegue la Prefazione. Giuntovi parecchie Rime di diverſi Poeti in Lode de l'Autore. In 8. 1732. in carta ſimile all'Edizione Romana. L. 6
Lettere di Franceſco Petrarca all'Autor della Prefazione, premeſſa alla Rettorica d'Ariſtotile fatta in lingua Toſcana dal Commendatore *Annibal Caro*. In 8. 1733. Lettera I. L. 4
Li Sette Salmi Penitenziali di David Parafraſi Toſcana in terza rima 8. 1733. L. 1
Della Novella Poeſia, cioè del vero genere e particolari bellezze della Poeſia Italiana Libri tre. In 4. 1732. L. 10
Cornelio Nipote Veroneſe degli Uomini Illuſtri di Grecia tradotto per Remigio Fiorentino, aggiuntavi la traduzione delle Vite di Marco Porzio Catone, e di Tito Pomponio Attico. In 4. 1732. L. 3
Univerſæ Moralis Theologiæ ſummaria Collectio Ex Sacris Conciliis, Eccleſiaſticis Decretis, Probatiſque Authoribus quaſi in Mare parvum congerente P. Ildephonſus Manrique Sac. Theol. Mag. Ord. Prædic. In 4. L. 3
R. P. F. Felicis Poteſtatis Examen Eccleſiaſticum. Editio Noviſſima cui inter alias Additiones acceſſit Appendix Theſium Queſnellianarum cum ſua ſingularum Iaconica explanatione, & oppugnatione excerpta è Trutina Antiqueſnelliana P. Dominici VIVA Soc. Jeſu. In 4. 1732. L. 3 10
Miſtico Compleſſo de' principali Oſſequj da tributarſi alla Serafica Vergine, e Madre S. Tereſa di Gesù Carmelitana, con l'Orazioni per la Confeſſione, e Comunione, e la Novena di S. Giuſeppe. Aggiuntovi il Riſtretto della Vita di S. Gio. della Croce. In 12. 1728. L. 6
Gramatica della lingua Latina dettata per interrogazione ad uſo del N. H. Giovanetto Angelo Querini da D. Ferdinando Porretti Dott. Teol. Coll. e Precettore Publico della Città di Padova. Edizione Terza ridotta a qualche maggior chiarezza anche per uſo della Publica Scuola 12. 1732. L. 15
Luſtri Storiali de' Scalzi Agoſtiniani Eremiti della Congregazione d'Italia, e Germania deſcritti dal ſuo Croniſta P. Gio. Bartolomeo da S. Claudia Milaneſe. In fol. Milano 1700. L. 15
Calix inebrians ex ſuaviſſimo Chriſti Paſſi Botro Eliquatus a Vincentio a Vinatri Congregationis Oratorii Neapolitani Sacerdote, Propinatus. In 8. Neapoli, cum figuris æneis. L. 14
Lettere Mercantili di Giovanni Garotti Veneziano Profeſſore di Aritmetica ſpeculativa ec. In 12. 1733. L. 6
Abachino del Gran Maeſtro Garatti, Riformato, ed accreſciuovi alcuni Cambj delle Città, e Piazze, aggiuntovi i Tempi delle Fiere di alcune Città, e Piazze, e ſua durazione con una piccola notizia della corriſpondenza de' peſi di Venezia con altre Città da Gio. Garotti. In 12. 1731. L. 16
Il Sentiero alla Sapienza moſtrato a Giovani ſtudenti dal P. Antonio Foreſti della Compagnia di Gesù. In 12. 1734. L. 12
Divozioni affettuoſiſſime alla B. V. Maria con li cinque ſuoi maggiori Dolori, Orazioni avanti, e dopo la Ss. Confeſſione, e Comunione, Offerte de' Morti, Aſpirazioni al Santiſſimo Sagramento, ed altre Orazioni raccolte &c. 16. 1734. L. 1 10
L. 12
Eſercizio Quotidiano per la mattina, e ſera. Li Sette Salmi Penitenziali, Orazioni alla Ss. Vergine Maria Madre di Dio, e a diverſi Santi. In 18. L. 12
L'Anno ſantificato in tutti i ſuoi giorni, o ſia il Compendio delle Conſiderazioni Criſtiane del P. Gio. Craſſet della Comp. di Gesù. In 12. 1730. L. 1 10

1497413
Digitized by Google

Digitized by Google

7412

Google